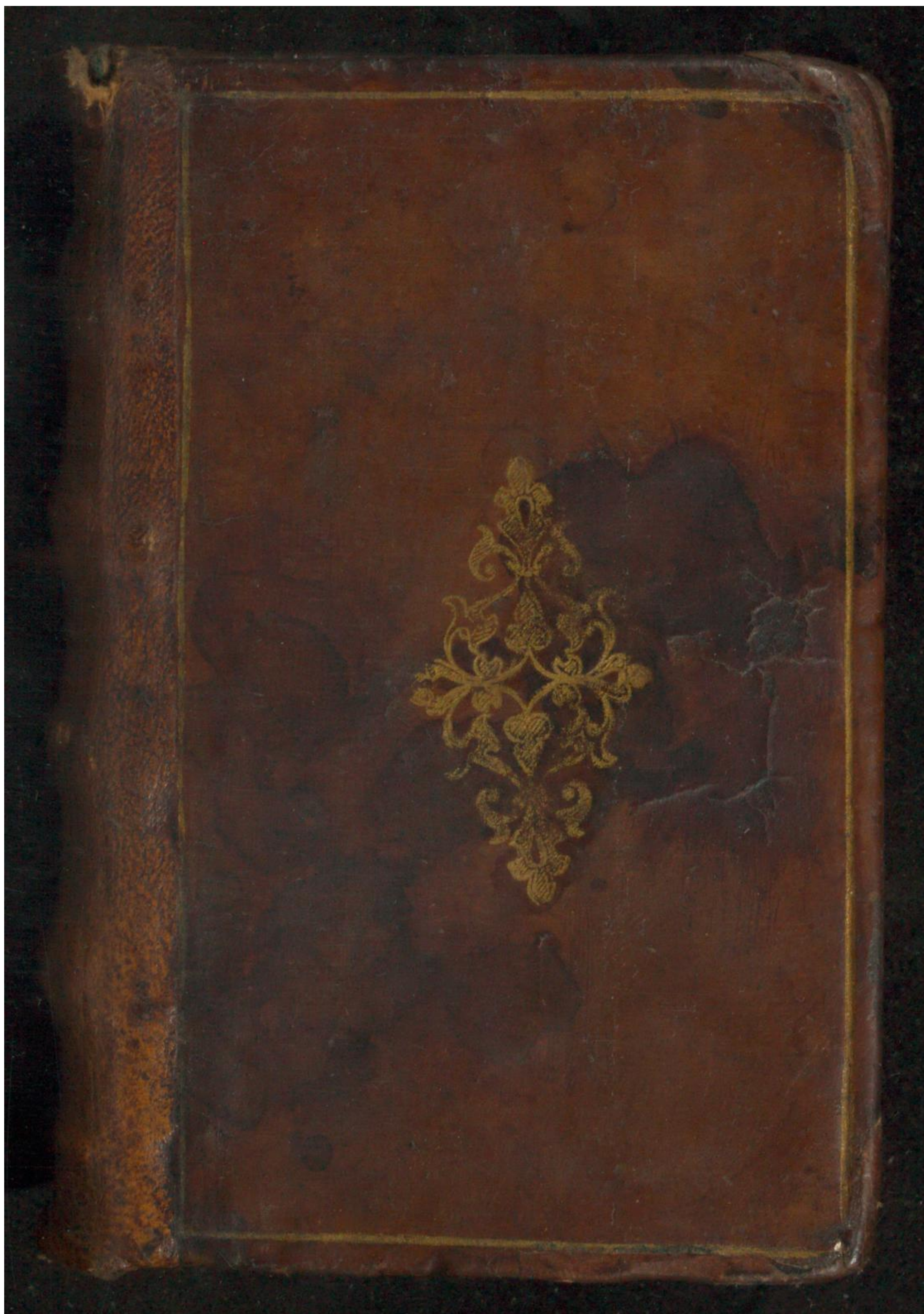
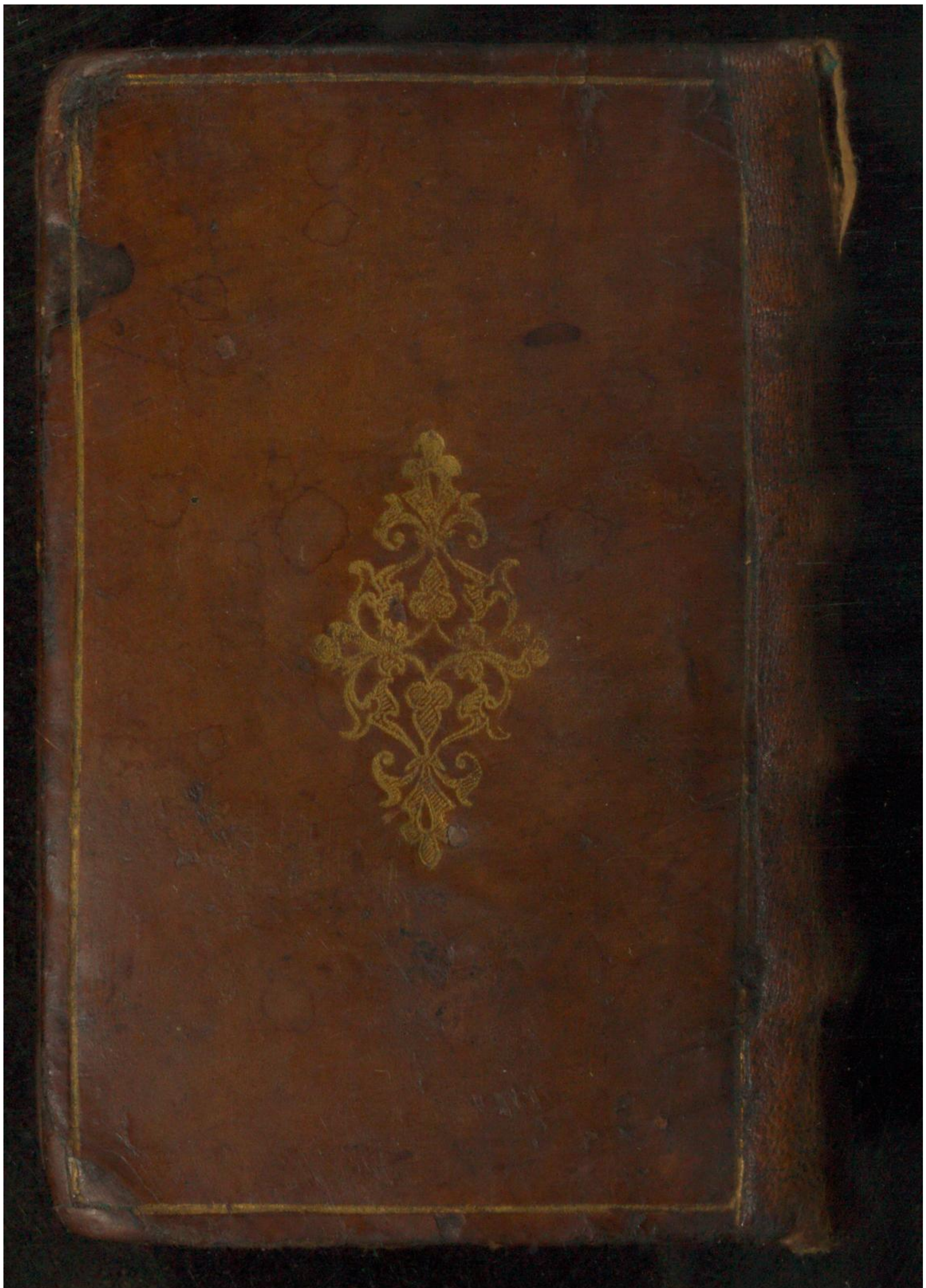

GALENI De simplicium medicamentorum facultatibus. Lyon G. Rouillius 1547.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

PHILIBERTVS SARACENVS D. S. P. ERVDITISSIMO VIRO D. CLAVDIO MILETIO MEDICO LVGDVNENSI.

*

SCIRE te arbitror doctiss. Claudi, cur cùm antea viderer incensus studio rerum medicarũ, iampridem tamen in eo genere studij literarumque versari propemodũ desierim, id enim cum aliorum consilio quibuscum mihi est amicitia peruetus, tum vel maximè arbitrio tuo καὶ τῇ νοσοκομῶν voluntate contigit vt instituto meo non sim obsecutus, ego tibi ea narro quæ tu melius scis, quam ipse qui narro. Cum ante aliquot menses ægrotorum ἐν τῷ νοσοκομείῳ curandorũ munus mihi offerretur vltrò quidem, sed tamen præter meritũ meum, respondi velle me cum amicis, nominatim tecũ deliberare, & sequi quod ipse suaderes. Sciebam enim & quàm tibi charus essem: cuius tum amicitia consuetudoque mihi semper iucunda fuit, tum etiam eruditio, & non nisi bona consilia abs tua mihi prudentia expectanda esse. Ergo consilium tuum requirenti illud mihi affirmasti, valetudinarijque præfectos benignos erga me fore, nec futurũ vt pœniteat me vnquam illorum hominum meque vna officiosè humani-

terq; admones, quod de medicinæ ibi administratione etiā nunc hodieq; iudicas. Ego verò & quod tuo vnius testimonio & iudicio plurimum tribuerem, & quod ita rectum, & quod rebus meis maximè consentaneum esse iudicarem, illico velle cœpi otium meum cum negotio commutare leui quidem illo, ijs qui & valent ingenio, & habent vsum, sed tamē mihi vt pote homini ἀπειροτάτῳ tum magno tum difficili. Igitur me ibi artis opera, meumq; officium, & in ægrotantes pietas aliquantisper delectarunt. Postea verò quam sidere autumni pestilentissimo inundauisset (quod iam antea suspicabar) grauissimorū morborum veluti quoddam mare, propemodum fieri posse desperabam vt ciuitati huic fidem satis integrè præstare possem: itaq; tota æstate et autūni parte maxima, curaui nihil aliud nisi vt sanitati ipsi illi vel medicamentorum ope, vel victus obseruatione restitui possent: qui, quòd se totos tradidissent mihi tanti æstimandi videbantur, quanti vitam æstimo & salutem meam. Cætera tum magistratus curabat, tum pharmacopœi qui & ipsi sumptui non pepercerunt vlla in re, qua ad meorum valetudinem opus esset: in qua profectò curāda officio meo si non ipsa scientia, at fidelitate beneuolentiaq; satisfeci. Verùm vt hominū est conatus, ita Dei, æterni gubernatoris est euentus. Cæterum tranquilliorem tibi atque nobis, vitæ conditionem esse non inuideo, & gaudeo artem tuā compluribus quotidie.

tidie.

tidie, et vt plurimum lectiss. viris ita esse vtilem: nihilominus vt vix vnquam seiungaris à Philologia & quotidiana συζητήσει quin potius fructus doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, vt ea consideres, atque tractes, quorum vsus et delectatio est omnibus τῶν φιλωκερδῶν καὶ ἀεὶ χαμαιῤῥεπῶν istorum & actis & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos de simplicium historia commentationū dies instar vitæ esse puto, libenterq; omnibus omnē quæstū concesserim, vt mihi liceat necessitate nulla interpellāte isto modo viuere: quod ego quoq; imitatus vt potui, hac quæ sequuta est hyeme iam videlicet senescentibus morbis redire volui cum veteribus amicis, hoc est cum libris nostris in gratiam, etsi non idcirco eorum vsum dimiseram quod ijs succenserem. Sed tum illis quæ dixi tum familiaribus negotijs tantum insumebatur operæ, vt ex ijs ne momentum quidem temporis decidere possem: quod vel legēdis illis, vel concinnādis (sicubi opus esset) annotationibus impertirer. Nec verò ociosè hoc dictū existimari velim. Nam cum medicorum principis simplicia à Theodorico Gerardo Gaudano viro sane docto in latinum sermonem conuersa euoluerem, & cum Græcis exempl. Aldino & Germanico potiss. conferrem, aliquot locis mutila, plurimis deprauata, mutata multa, pleraq; adiecta deprehēdi. Etenim quis mihi reperietur tam lynceus qui tantis in tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? itaq;

maximè conuenire officio meo literarumq; Græcarũ et medicinæ rudibus (quibus ea solis parabantur) conducere putaui, versionem illam quoad eius fieri posset emendare, tum Græcis quibus sua deerat interpretatio fideliter, & ad verbum redditis, tum adiectis annotationibus, vbi res ipsa exigere visa est. Vsi sumus autem dispositione in quibusdam paulò diuersa, nouaq; & paulò commodiore forma versionem illam renouandam curauimus. eaq; eo omnia studio fecimus, vt & ornatior & magis facilis in aspectum ac manus hominum veniret. Assecutus id sim necne aliorum malo iudicium sit quàm meum. Hunc certè laborem eo libentius suscepi, quod hoc maximè studiorum genus à te probari intellexisse mihi videbar: in quibus & ipse dubio procul inueni, non quod in faba pueri, verùm quod dici consueuit, ἀγαθῶν θάλασσαν thesaurum dico rerum omnium locupletiss. Ecquem quæso vnquam Galeno ipso diligentiorem in rebus exquirendis, eodem in omni genere disciplinarum instructiorem, aut legisti, aut audisti? quam animaliũ speciem necessariam, quam eorum ipsorum partem, quod terrarum? quod metallorum genus quem lapidem methodo experientiaq; cognoscendum non tradidit? Ac mihi quidem certe Galenus vnus videtur non modo simplicium vires tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipsarum substantia occultas tegit, sed ipsam quoque rerum naturam nobis expreßisse.

O fœli

O fœlices terq; & quater beatos, quibus ex aliena arbore tam vberes fructus carpere conceditur. Ea dico parare, quæ duo præcipua humanæ vitæ bona sunt sapere & rectè valere. Sed hæc prudens omitto, & ad mea reuertor, quæ voluissem prius perlegisses: & si qua tibi viderentur commutasses. Non audebam certè antequam de iudicio tuo quidquam exploratum haberem alienis hæc ipsa oculis spectanda proponere. Sed ea vt à nemine visa, ita adhuc infecta nobis è manibus excußit Typographi nimia festinatio. Quamobrem humaniß. Claudi hæc velim sic accipias, vt siue probabuntur tibi, siue non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiß. tibi, & cogitata & scripta esse iudices. Vale. Datum Lugduni IIII. idus Ianuarij, Anno à Christo seruatore nato

M. D. XLVII.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

Occurrũt nonnulla quæ idcirco te latere noluimus quod ea aliquam vtilitatem habeant. ex his est quod quæ interpretis non Gal. visa sunt esse, ea his [ ] notis inclusimus. Reliqua errores quos inter excudendum admisimus emendabunt: vt pag. 4. in margi. lege, λίθον. pag. 598. vers. 15. lege, Ios. pag. 660 in margine lege, correptos pag. 684. vers. 14. lege, partium essentiæ.

INDEX EORVM QVAE HOC IN OPERE HABENTVR & maximè Simplicium medicamentorum hîc à Galeno traditorũ. Prior numerus paginã, secundus versum significat.

A

Adeps

Bdellium.

Chal-

Cutis

ἐπι-

Halu-

Myr-

Par-

Pule-

Rebus

Sorba

Finis Indicis.

CL. GALENI DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBRI VNDECIM.

*

LIBER PRIMVS.

Quid dicatur Medicamentum, & quid Facultas: & quomodo hæc quidem actu, illa verò potentia existat. CAP. I.

QVANTVM conferat simplicium medicamentorum exactè facultates cognoſcere, quamque neceſſarium ſit tum ad variorũ compoſitionem, tum ad inuentorum opportunũ vſum non habeo nunc oſtendere. Nam illud in opere de medicamentorum compoſitione: hoc in Curandi methodo monſtrabitur. Verum quòd ſuccedit tractationi [a] de temperamentis, id in præſentia dicetur, vbi videlicet prius vocabulorum, quibus in hoc vtemur libro, ſignificata definierimus. Medicamentum, omne id dicimus quod naturam [b] noſtram alterare poteſt: ſicut (puto nutrimentum, quicquid ſubſtantiam augere. Refertur enim vtrunque ad aliquid. Porrò medicamentũ ſimplex & ipſum per oppoſitio-

[a] *Lib. 3. temp. eſt velut iſagoge q̃dã ad hos libros.*

[b] *Redundat vox, noſtrã, nec habetur in græ. cod. quippe* φαρμάκȣ *ſignificationẽ & ad generis omnis animantia, nedũ ad nos relationem habere id ex mox ſequẽtib. diſces.*

nem ad compositum appellatum est.[a] Est autem id, quod secundum naturam suam syncerum est. At facultas, causa quædam est effectrix. Eaq; partim actu siue energia est, alia in futuro tempore. Actu quidẽ, vt calefaciendi in igne, refrigerandi in glacie. In futuro autẽ, vt calefaciendi in pyrethro, & castorio, & similibus: refrigerandi, in alterco, mandragora, & id genus. Sanè[b] quandã esse facultatem in purgatorijs quidẽ medicinis purgatoriam, vomitorijs vomitoriam, sternutatorijs starnutatoriã, bechicis (hoc est, quæ tussim, vel sedant, vel cient) bechicã, & vnoquoque in opere[c] alio peragẽdo, quæ denominetur ab eo quod ipsa efficit, ferè nõ est qui ambigat. At quę sit huius facultatis essentia, quidã certè non posse cognosci existimarũt: quales sunt[d] Sceptici philosophi, & qui intermedicos vocati sunt Empirici. Sed & qui nosci posse arbitrantur, inter sese dissident. Quidã enim ad magnitudines & figuras corpusculorũ ac meatuũ, quos ὄγκους καὶ πόρους appellitant, referunt. Alij ad caliditatẽ, frigiditatẽ, humiditatem, ac siccitatem, pro sua videlicet vtriq; prima elementorũ cõstitutione. Quare & nos, quia in libro de Elementis secundum Hippocratẽ, ex calido, frigido, sicco, & humido, cum aliorũ omnium corpora, tum animantiũ constare ostendimus: has effectri

cium

[a] *simplex dicitũ cui misti. nulla à nob. accessit. In 4. vero de sa. tu. aliter Gale. vocat simplex διὰ τριῶν πιπέρεων.*

[b] *Nempe id catachristicos simpl. appel. quod alio minus cõpositũ est.*

[c] *Mẽdose legitũ in Ald. cod. πίνα δύο pro τίνα δύναμιν*

[d] *alio interp̃t est.*

cium facultatũ eſſentias tum in alijs omnibus, tum in medicamentis ſtatuemus.[a] Sic autem & in tertio De temperamentis demonſtratũ eſt. Ac qui volet quę nũc dicenda ſunt aſſequi, in eo tractatu ſe prius exerceat oportet: quippe cũ illic quę vniuerſum ac in genere de medicamentis nouiſſe conueniat, expoſita ſint, nec hîc toto vtiq; in genere quicquã noui dicemus, verũ quæ illic generatim ſunt ſcripta, ea hîc ſpeciatim elaborabimus.

a οὕτω γὰρ, ſic enim.

Quo pacto quanque iudicare facultatem oporteat. CAPVT II.

IN primis quidem, ac maximè ſumendum eſt iudicandæ facultatis experimentum ab ea re ad quam dicitur. Siquidem non protinus ſi hominẽ refrigeret cicuta, & ſturnum refrigerabit, aut ſi ſturnũ nutriat, nutriet & hominem. Eadem ratione neq; ſi hominem purget veratrũ, continuo purgabit & coturnices: neque etiam ſi hos nutrire valeat, conſequens ſtatim eſt, vt & homines.[b] Proximũ eſt, vt quod ex accidenti eſt, diſtinguatur ab eo quod primariò ac per ſe. Nam[c] aqua frigida calorẽ quandoq; reuocat, cutem refrigerando, contrahendoq;, ac condenſando. Ad id enim caloris cõſequitur reuocatio, velut in tertio de Tẽperamentis oſtendimus. Rurſum calida quoq; ipſa ſępenumero refri-

b Per ſe, per accidens.

c Aphor. 25. lib. 1.

gerat, ex calfacientem nimirũ humorẽ digerendo. Nam ſi his adamuſsim diſtinctis, ad inquirendæ facultatis explorationem acceſſeris, haud facilè, mea quidem ſententia, falli queas. Cęterũ à nullo alio deſumi iudicium, quàm ab eo ad quod dicitur, id quidem perfacile eſt: nõ videlicet an [a] inſecta animalia oleum interimat, neq; an pingue, aut lentũ, aut leue ſit conſiderantes, cum an calfacere, aut frigefacere, aut humectare, an ſiccare corpus humanum valeat, inquiritur: eundem in modum neque an colore ſit rubro roſa, neque an albo ceruſſa: ſiquidẽ neceſſarium non eſt, quicquid rubrum ſit, eſſe calidum: neq; quicquid albũ, eſſe frigidum, ſed an admota corporibus noſtris primariò ac per ſe excalfaciant, ac non interueniẽte quopiam, neque ex accidente. Ac ſi ita quidem, facultate eſſe calida: vt ſi refrigerẽt, frigida. Nam per deos immortales, vndénam dicere poſſumus, an calidum ſit facultate album piper, granum cnidiũ, cnicus, calx & veratrũ albũ? aut vnde quòd frigidus ſit [b] ſamius aſter, terra ſelinuſia, ceruſſa nix, & lac. omnia enim ea coloris ſunt candidi, viribus verò vel maximè pugnant. [Sunt ergo nix & calx colore ſimillima, viribus autem pugnantiſsima,] ſed pugnantiam ſenſus diiudicat. Siquidẽ niuem applicatam protinus ac primo ſtatim occurſu

[a] Cur oleũ interimit inſecta, vide Alex. Aphr. li. 1. proble.

[b] Dioſco. vocat τὸν ἐν σάμῳ λίθον. libro. 5.

[Non habent hæc in Græc. cod. Ald. tum ex cod. vet. tũ ex antiq. verſione huc adſcita.

ſu frigidam percipimus, & quoad tangatur magis ſemper magiſq; frigefacere ſentimus. Videmus porrò ipſam neque durare, neque ſeruari poſſe, ſi vel leuis calor eam occupet. At calx neq; primo occurſu refrigerare percipitur. & vſque dum applicata manet, perſpicuò magis ac magis ſemper excalfacit.

Quo pacto diſcernatur quod ex accidēte quid faciat, ab eo quod propria facultate. CAP. III.

20 HINC conſtat ex eo quod ſemper vnũ
idemque efficiat, quoad nos contingit medicamen, propriam eius iudicandam eſſe facultatē. Et enim [a] quod ab initio ad finem vſq; dum applicatũ eſt, magis ſemper calfacit: id nō ex accidente, ſed ex ſua naturâ eſt *[a] Quid*
tale. Sic etiam quod à principio ad finē vſq; *p ſe cali-*
refrigerat, ex ſua facultate eſt frigidum, non *dũ. quid*
ex accidente. At ſanè ſi nihil moratus atque *per ſe fri-*
ex poſteriore, ac poſt ablationem facultatem *gidum.*
20 eius expendere voles, ſępenumero falleris. Ac forte nonnunquã aquam frigidam, non frigidam modo, ſed & calidam poſsidere facultatem dices: vbi videlicet frigefacere ſemper dum nos contigerit apparebit, frigidã: vbi verò calorem reuocabit, calidã. Quare hæc indiſcriminata relinquenda nō ſunt. Dandaq; inſuper opera, vt quodcunq; medicamētum in iudiciũ vocare velis (in quod in libris De temperaturis monuimus) omnis ſit expers

alienæ tũ frigiditatis,tũ caliditatis:ne videlicet natiuam eius facultatẽ adſcititia qualitas [a] adulteret. Ad hæc,quæ & ipſa præcepimus,nutrimentũ à medicaméto diſtinguito. atque ea vtraque ad aliquid dici memento, tum circa eandẽ ſæpe ſubſtantiã conſiſtere, [b] velut & id quoque monſtrauimus.Nec ſecius quod quædã [c] tota ſubſtãtia in ſeſe mutuò & [d] agant & patiantur:quædã verò vna dũtaxat,aut duabus qualitatibus.Super hęc, alia itidẽ eſſe tenuia,ſiue tenuiũ partiũ(Græci λεπτομερῆ vocant): alia craſſa,ſiue craſſarũ partiũ(παχυμερῆ Græci nominant.)Tenuia quidẽ,quę facile intenuesc õminui partes poſſint craſſa,quæ cõtrà.Atque vt ſemel dicam, omniũ meminiſſe diſtinctionũ oportet,quas in tertio de Tẽperamentis poſuimus,vt ſecundum illas medicamentorum omnium ſpeciei facultas explorari valeat.

[a] Νοθεύσῃ.

[b] *Eiuſmodi ſunt cibi quidã medicamentoſi.*

[c] 1.2.3. *et 4.qualita.*

[d] *Cap.3. li.3. phy. omne agẽs agendo repatitur.*

De aquæ facultate. CAP. IIII.

ESTO ſanè prima nobis in contemplationẽ propoſita aqua:quòd nimirum ea & [e] cõmuniſsima hominibus omnibus ſit,tũ ſanis, tum ægrotis, & ad vitam maximè neceſſaria. Primumq́ue eucrato, ſiue temperato corpori applicator ipſa neque frigida inſigniter neque calida: Deinde ijs qui naturâ ſunt intemperati: Tertio,qui affectu aliquo tenẽtur.Nam hoc pacto exactè in omnibus pro-

[e] Hippo. *de aëre, aquis, locis.*

propriam eius facultaté perpenderis. Igitur temperato admota plusculo tempore, ipsum omnino refrigerabit. Intemperaméto verò, citius quidem refrigerabit id quod frigidius naturâ fuerit: tardius verò, quod calidus. Semper autem omnia refrigerabit, etiã si non multis deinceps diebus, sed vel vna quis hora, aut pluribus ea vtatur. Nec enim talis in vllo omniũ calorem reuocare poterit. Nã quæ summè frigida est, si [a] quadrato ac iuuenili corporis naturæ pauculo tempore adhibeatur, caloris molietur reuocationem: Sin aliter vtaris, semper refrigerabit. Quinetiam si ijs quoque, qui simplici laborãt morbo [siue calido naturâ siue frigido] eiusmodi admoueatur aqua, hos etiã manifesto refrigerabit. Nam simplex sit affectio opotet, quemadmodum vtique in tertio de Temperamentis definitum est, quò videlicet quæ adhibetur, ex sua naturâ refrigeret, nõ ex accidéte quopiã: quippe cũ frequenter vbi compositus fuerit affectus aliud primariò medicamentũ efficiat, aliud ex accidéte eueniat: velut in phlegmone. Est enim ea affectio calidæ copiosæque fluxionis soboles. At quę modicè excalfaciunt pharmaca, cũ superfluitaté euacuãt, ꝓtinus, opinor, & quod affectũ est, frigidius efficiũt. Verùm cũ simplex vnaque fuerit affectio, quod ex accidéte sit, in ea prouenire nõ

[a] ἰυσάρκῳ.

[Desunt hæc in alijs exẽplar. Latin. licet Græ. addatur ἢ τοι θερμᾶ τὴν κρᾶσιν ἢ ψυχρᾶ.

poteſt. Ergo ſi hac ratione expendas, aqua potabilis [a] omnino videbitur frigida. Non eſt tamen eadem aliarũ aquarum [b] naturaliũ quæ ſulfur, bitumen , aut nitrũ qualitatibus ſuis referunt, facultas. Siquidẽ earũ omnino nulla, vbi alienę tum caliditatis, tum frigiditatis expers adhibita fuerit, frigefacere conſpicitur. Quinimo nec marina ipſam priuſquam adſcititium frigus ſummũ acceperit, admodũ refrigerare apparet. Nam ſi quis in potabili aqua totũ diem innatet, vt etiam nõ admodum ſit frigida, ſed velut ex ſole tepẽs, neceſſario tamẽ refrigerabitur. At mare complures iuuenum interdum pertulere non per diem modo totam, ſed etiam adiuncta nocte. Ex quo liquet, aquam potabilem certè & dulcem, ſecundum naturam ſuam ſemper eſſe frigidam : mare verò non æquè. Quòd ſi nõ ſemper in ſermone adijciam, potabilem, ſed dicam ſimpliciter, quantũ ex ſe eſt, aquã eſſe frigidã, haud calumniari oportebit, tanquam inſufficienter & indiſtinctè locutum. Nam quæ exactè ac ſyncerè aqua eſt omnis alterius ſubſtantiæ miſtione vacans, ea ex neceſsitate ex ſua facultate eſt frigida. Si qua verò per bituminoſa, ſulfuroſa, nitroſa, aut aluminoſa loca diſtillans, ſubſtantię eorũ aliquid abſterſerit, ſecumq́; traxerit, miſta iam ea eſt, non autem exactè aqua: velut ſi ipſe

quo-

[a] πανταχόθεν, vndiq;

[b] deeſt in aliȷs τῶν αὐτοφυῶν.

quoq; volueris aut ſalẽ, aut alumẽ, aut aliud id genus affatim aquę miſcere potabili, ſicut ſanè ſæpenumero facere cogimur in marinę inopia, quando muriã facere volumus. tunc enim ſale aquæ indimus: ac tantũ ipſa facultate iam diſsidet, vt ſi aqua dulcis, videlicet quę neq; inſigniter aut calida aut frigida ſit ſed velut [a] ex ſole tepida, eryſipelati perfundatur, noxã oĩnò nullã hominis corpori ſit allatura. At ſi marinã aquã, aut muriã, aut id genus aquã, miſtam, bituminoſam videlicet aut ſulfuroſam admoueas, vſq; adeo hominem offenderis, vt partẽ ipſam ſis aduſturus. Aqua igitur ipſa ex ſeſe frigida eſt facultate. Porrò ſi extraneũ ſibi calorẽ adeptam corpori humano perfundas, putabis forſan ſimplex quoddã & naturale adhibitũ medicamen: at ea quodã vtiq; modo compoſita eſt, aut igneæ eſſentiæ partẽ aliquam nacta, aut certè omninò ipſam qualitatẽ. Vt enim ſi ſalem illi miſcueris, ex cõfeſſo fuerit cõpoſita: ſic multò magis ſi igneam aut eſſentiã, aut qualitatem adieceris, compoſitã quodã modo effeceris. Eſt [b] porrò etiam aqua limoſa quadamtenns cõpoſita, velut eſt aqua Nili, qui in Aegypto eſt. Sed ea per fictilia vaſa percolata, planè pura efficitur. Oportet autẽ nõ ſemel, [c] aut bis terúe percolare, [d] quãdo ne ſic quidẽ forſan adamuſsim purã queas ef-

ficere

a Græ. τὸ καλούμενον ὑλληθερὺ vocata εἰληθερὺ i. in aprico morata.

b al. quã doque.

c al. ſed.

d al. quã uis. Græ. καίτοι.

ficere: verũ quãdo q aquę infertur limus, omnẽ effugerit ſenſũ, ſatis tũc eſt vt queas dicere, tales, vt ad vſus eiuſmodi, puras eſſe aquas.

Quo pacto iudicemus aquam puram. CAP. V.

IVdicantur antẽ hę tribus ſenſibus, nempè guſtu, viſu, & odoratu. Guſtu pura eſt, ſi nullam offerat qualitatem, ſed ad vnguẽ qualitatis expers appareat.[a] Viſu, cũ ſyncera fuerit, ac planè perlucida. Sic nec odoratu vllã præ ſe ferre qualitatem debet, vt ſunt quędã extremæ prauitatis, quæ aut aciditatem, aut acrimoniã, aut ſalſedinem, aut putredinem, aut aliud indicibile aliquod vitiũ præferũt. Igitur aqua quæ abſq; his eſt omnibus, vt ad naturã ſuam certè, ne ipſa quidẽ adamuſſim ſyncera fuerit, ſicut nec aliud vllum quatuor elemẽtorũ ſenſibiliũ, ſed vt ad ſenſũ & vſum ſyncera eſt. Talis ergo, vt eſt propoſitum, ſecundũ ſuã naturã frigida eſt. Quippe ſi valde excalfactã nõ modo aquã, ſed vel mandragorã, vel altercũ, vel cicutã, vel meconiũ admoueris, nõ ſolũ excalfeceris, ſed etiã vſſeris corpus humanũ. Omnia itaq; quæ examinanda venient medicamina, omnis extraneæ valentisq́ue tum caliditatis, tum frigiditatis aliena ſunto, nedum aqua.

[a] *Græ.* τῆ δ' ὄψει καθαρὴν ὅταν εἰλικρινὲς ᾖ καὶ, δι' αὐγὲς ἀκριβῶς, *viſu aũt pura cũ ſyncera fuerit ac exactè pellucida.*

Demonſtratio, qua oſtenditur aquam frigęfacere ex cerati, quod ex ea conficitur effectu.

CAPVT VI.

Porrò

PORRO ꝙ aqua omnis dulcis perſpicuò frigefaciat, hinc quoque didiceris. Ceratũ humidũ ſi ex aqua frigida ſubactum accurateque madefactum calido cupiã affectui imponas, protinus ipſum frigefacies. Oportet autem quàm plurimũ admiſcere ipſius aquæ: miſtioq; hoc maximè modo optimè perficitur. Ceram quantum fieri maximè poteſt puriſsimam oleo liquantes humidũ facere ceratum oportet: deinde refrigeratum, [a] raſum, ſordibusq; purgatum, in mortario manibus ſubigere, aquam affundendo frigidam, quantum nimirum ceratum accipere valet, ac [b] nondum aquã ſupernatat. [c] Id refrigerat & eos qui in febre vruntur, ſi hypochondrijs ſuperponatur, & omnẽ phlegmonẽ: ſimiliter herpetes quoq;, & carbunculos, tũ eryſipelata, & phygethla, [d] ac breuiter omnes morbos calidos. Ergo ſi non aquã dulcẽ ſed marinam aut muria illi admiſcẽs in vno prædictorũ, quouis vti volueris, nõ paruam [e] omnino differẽtiam cõſpicies: quippe cũ id medicamentum adeò nullam propoſitarũ affectionum amplius refrigerabit, vt inſuper accendat potius. Adeò multa eſt diuerſitas potabilium aquarum, & muriæ ſeu maris: [ſimiliter verò & earum quęcunq; ſulfur, aut bitumẽ] aut nitrum, aut chalcãthũ, aut miſy, aut chalcitin, aut vt ſimpliciter dicam, quæ

calido-

a Ξύσαντας, perperam. al. deſpumatum.
b μήπως περιῤῥεῖ ὕδωρ, non amplius aqua circunfluxerit.
c Lib. 10. Method.
d ἁπλῶς εἰπεῖν vt ſummatim dicã.
e αὐτικα, ſtatim.

calidorum naturâ medicamentorum gustu aliquod referunt. Inimicę enim sunt omnes calidis corporũ nostrorũ affectibus. Ex quo claret, has omnes facultatibus esse calidas, solam verò aquam potabilem frigidam.

Quòd aqua potabilis humida sit. CAP. VII.

CAETERVM quòd hæc quoq; propositarũ omniũ aquarum sola sit humida planè ex eadem disces methodo. Nam vlcera quæ supra modum squalida siccaq; sunt, si hac irriges, statim admodum humida molliaque reddes, cum aliæ aquæ vniuersæ vlcera desiccent. Tum piscatorum vlcera adeò videntur sicca, ac si forent [a] salita. Contra eorum qui in balneis versantur, humida apparent ac mollia. Quin si imbutum linamẽtum vlceribus imponere libeat, humida quidẽ à poraboli, sicca à muria marinaque reddi comperies. Aquæ quin etiam aluminosæ, quales sunt in Italia [b] vocatæ Albulæ, cum alijs vlceribus idoneæ sunt: tũ verò quęcunque fluxionibus tentantur, ea perfacile desiccant. Sic nec cęterarũ aquarũ vlla humectare potest, quòd videlicet non sint exactè aqua sed mista & adulterata, accepto nimirũ aut alumine, aut chalcite, aut sale, aut id genus aliquo. Quocircà earũ nonnullę vlcera quoque exasperant, nempe quæ acres admodum

[a] τεταριχευμένα.

[b] *Vel vocata Albula. lib. 9. Metho.*

ſunt & mordaces. Quinetiam ſitienti dulcis aqua [a] remedio eſt: cæteræ verò acerbiorem etiam ſitim relinquũt. Tum aqua inter cutẽ laborantibus aduerſiſsimum eſt & poculum & lauacrum aquæ dulcis: ſalſarum verò, ac nitroſarum, & ſulfuroſarũ, bituminoſarumq́ue omnium ſanè perutile. Imitari autẽ potes ſicut marinã, ſic aliarum quamlibet, ſubſtantia videlicet admiſta quæ in quaque vincere conſpicitur. Nam ſulfure in aquam dulcẽ indito, ſulfuroſam effeceris: alumine, aluminoſam: ac eodẽ modo aliarũ vnam quãque.

Quod aqua aduẽtitium calorem nacta, ſemper quidem humectet, non autem ſemper calfaciat: verum in ipſo quidem perfuſionis tempore calfacere, poſteà verò frigefacere conſueuerit.

CAPVT VIII.

HAEC ergo propria aquæ natura humida eſt & frigida. Porrò aliunde calorem adepta, excalfacit quidem & humectat quibus eſt admota: verùm haud ſimiliter ambo præſtare poteſt [b]. Summè nanque humectat ſeu tepida ſit, ſeu temperata, ſeu etiam calidior. Summè autem non calfacit, niſi quę extremè ferueat. Quod dico, in temperata primum exploremus natura. Igitur ſi huic aquam afferas temperate calidam, ſiue lauãs ſiue perfundens: in ipſo quidem perfuſionis tempore calidiorem ſimul & humidiorem

[a] Al. lenimento. Græ. παρηγορικόν ἐστι.

[b] Græc. additur ἅμα. i. ſimul.

partem

partem ipſam efficies: quòd ſi deinde quieſces,nec corpus frigidæ vſu poſteà contrahes conſtipabis , ac denſabis , paulo pòſt ſeipſo frigidius relinqui conſpicies:quippe cũ corpus rarefactum tranſpirante immoderatius calore natiuo,frigidius efficiatur.Non tamẽ ſicut frigidius poſteà calidæ vſus corpus deſtituit,ita & ſiccius.Quanquam profectò videri id poſsit,tum [a] ſpiramentorum raritatem,tũ ob corporis mollitiẽ,tum ob ſubſtãtię fuſionem:pluſculum ſiquidẽ in ijs affectibus euaporetur, neceſſe eſt. [b] Atqui vapor humor eſt extenuatus.Verùm non ita habet rei veritas.Nam mollities,quam calidę aquę lotionibus acquirunt corpora,ſolius humiditatis proprium ac inſeparabile ſignum eſt, in animantis videlicet corpore:velut in opere De temperamentis eſt demonſtratũ.Sanè [indicio eſſe poteſt] vlceratarũ partium caro,[quæ]id ipſum perſpicuò oſtẽdit,vt quæ in iſtis ex aqua calida perfuſionibus mollis atque [c] algæ ritu fluida efficitur. Quanquã ſanè corpus illiuſmodi affectionibus inanitur, vt minus tunc in ſeſe habeat humoris quàm anteà. Videriq; venia digni poſſunt, qui per calidas lotiones,atq; aquæ moderatè calidę perfuſiõẽs ſiccari corpus exiſtimãt. Nã ſimilis horũ eſt error,atq; illorũ qui credunt ſenes adoleſcentibus eſſe humidiores.

Pluri-

[a] πόρων, meatuũ.

[b] Quid Vapor.

[Redundant hæc ac proinde delenda.

[c] πλαδαρὰ καὶ βρυώδης flaccida et muſcoſa algoſave.

Pluribus namque ſenes excrementis humidis redundant, ſed genuinæ partes (quæ πεφυκότα μόρια nuncupant) organicæq́; adoleſcentibus magis ſunt humidæ: vt id quoque in ſecundo De temperamentis monſtrauimus. Perinde ſe res habet in perfuſionibus ac lauacris, omniq́ue ſimpliciter ex aqua calida irrigatione. Siquidem humores qui in vaſis alijsq́ue [a] inanibus ſpatijs ſunt, exhauriũtur omnes: at ipſa vaſorum corpora & vniuerſum genus carnoſum ſeipſo fit humidius. Atque hanc ſolam facultatem, vt conſentaneum eſt, nunquam aqua deponit. Neque enim cum feruens corpora exurit, quæ vſta ſunt redduntur ſicca, vti quæ ab igne ſunt aſſa. Rurſum nec cum ſummam adepta frigiditatem per diem totum, aut etiam longiori tempore parti cuipiam perfunditur, eam ſicciorem efficit, tametſi rugoſa atque admodum exilis apparet. Verùm hæc eueniunt, quòd qui in vaſis alijsq́ue ſpatijs eſt humor, exhauſtus ſit. at partes genuinæ ſolideq́ue nulla ſui parte ſicciores euadunt. Huiuſq́ue ſemper meminiſſe oportet, tũ toto ſermone perpetuo obſeruandum: ex euidenter apparentibus colligẽdam cuiuſque medicamenti facultatem: Ac ſemper ad quod quid dicitur calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum, ad id eſſe æſtimandum.

[a] *al.* ταῖς κοιναῖς, *communibus.*

Si à re-

Si à rebus exteris de medicinarum facultate colligi quid oporteat, ex ignis cum illis commercio faciendum esse iudicium.

CAPVT IX.

PORRO si quis velit [a] ex superabundanti à rebus externis probationes ducere, ne id quidem prohibeo: verũ animum huic diligenter aduertat consulo. [b] Nam admodum lubrica res est, nec paucos obtinet fallendi modos. Sed hos in cõsequentibus edisseram. Cæterũ quod solũ quis ab externis sumpserit, vt id quod iudiciũ subit medicamentum, aut excalfacere, aut refrigerare probet, id in ignis commercio conspicitur. Neque enim vsqueadeò absurdum est, quod facile in ignem vertitur, id calidum facultate putare. Memoria enim, opinor, tenemus omnia huius vocis [Facultas] significata, quæ in tertio De temperamentis definiuimus. Vnũ igitur ex ijs erat & id, quod ex propria eius quod dicitur, materia existit tale est facultate, si quid enim facile in ignem vertitur, id facultate est ignis, non actu scilicet. Nam hoc quod est Facultate, [c] ex aduerso ei diuiditur quod est actu. alterum verò quod est per se, ei quod est ex accidẽte. Hãc ergo iudicij rationem cõsiderare ac distinguere conuenit.

a ἐξ ἐπιμέτρου.

b Lege, Nã multos habet ea res fallendi modos. Græ. enim est παραλογισμοὺς γὰρ ἴσχει συχνούς.

c ἀντιδιαιρεῖται.

Quot & quæ prædefiniri oporteat, vt liceat ex alicuius affectione quæ ad ignem est, & quo pacto,

pacto aduersum nos id ipsum afficiatur, colligere. CAP. X.

AT quibus consilium est tutò à rebus extraneis ad corpora transire animalium, videre primũ debent, an tenuis sit essentiæ, an crasse, quod explorandum venit. Secundo, an sibi continuum, densúmque ac solidum totum, an interuallis interceptum ac rarum. Quocircâ his immorãdum prolixius est. Videtur enim id quoddam esse principium, ac velut elementum multam considerationem postulans.

Quod quæ subtiliorum sunt partium, promptius propriam exerant actionem, quàm quæ crassiorum, tametsi eandem cum illis facultatẽ obtineant. CAP. XI.

IGITVR eorum quæ in confesso est facultate esse calida nullũ omninò apparet nos excalfacere, priusquam in tenuia sit comminutum. Nam si quis piper solidũ cuti inspergat, nullam planè caliditatem percipiat: eadem ratione si quis vel linguæ imponat, aut deglutiat, aut alio pacto vtatur integro, haudquaquam diligẽter trito, & cribrato, ac non adeò cõminuto, [a] vt pollinẽ tenuitate referat. Nã quod [b] pollinis instar cuti inspergitur, excalfacit, ac maximè si affricueris: prę terea quòd linguæ admotum fuerit, aut in

[a] ὡς χνοώδες γενέσθαι, *vt puluerẽ referat.*

[b] ὡς χνοῦς λεπτόν, *pulueris instar tenue.*

ventrem deuoratum. At quod solidum integrumque imponitur, nec cutē calfacit, & linguæ ventriq; exiguū dūtaxat caliditatis sensum mouet. Itaq; cum tenuium esse partium dicātur quę facilè in tenues partes cōminuuntur, [a] solidarum crassarūque partiū quæ contrà: tum dura viscosaque ægrè ac difficulter, aut omninò in tenues comminui non poßint: friabilia verò, & quæ citra viscositatem mollia sunt, promptè in tenues soluātur: hinc cōstare arbitror, multa esse facultate calida, ac facilè accēdi, verùm nos haud facilè excalfacere. Nā ignis, vt qui omnium est tenuißimus, simulq; calidißimus, & in profundū facilè penetrat, & comminuit, & vincit, extenuatq;, transmutat, atq; in suā deniq; naturā cōuertit, vndequaque scilicet [b] cōtingēs, & quod cōtingit exuperās. At nostra caliditas suprà quàm quòd crassæ sit essētiæ, & halituosa, insup infirma est, vt nō facilè mutet quod cōtigit. Ostensum est autem in tertio De temperaturis (quo sine quæ hîc dicūtur assequi est impoßibile) nullum eorum quæ nos excalfacere [c] apparent, perinde vt ignē posse calfacere, verū vt materiā accendi facilem. Siquidem mutationis principiū à nostra caliditate accipientia, vt calami aridi ab igne, nos contrà recalfaciunt, & velut partes fiunt quędā caloris natiui, sicut illi ignis,

[a] *Græ. τῶν ἀδρομερῶν, crassarū verò partium.*

[b] *al. simile reddēs atq; exuperās id quod cōtingit.*

[c] *al. possunt.* Nā *vet. cod. habet* δυναμένων

Nam

Nã quod prius erat calamus, id nũc fit ignis, vt mutãtis ipſum ignis eſſentiam totam adaugeat. Monſtrauimus autem quædam vbi vel leuem extrinſecus fuerint mutationem adepta, ſecundum naturam deinde ſuam ad plurimã mutationem procedere. Quamobrem mirandum non eſt ſi quædam medicamẽta primę quidem mutationis principium à noſtro calore nacta, inde iam pergãt eum quoque qui mutabat ſuperare. Nã cum corporis cuiuſque proprietas alia habilis ſit ad ſuſcipiendum calorẽ, alia inhabilis: fit vt paria principiat non ſequatur par incrementũ.

Quòd pharmaca, quæ paruam ſortita ſunt molem corporeã, citius agant quàm quæ magnam. CAP. XII.

QVinetiam quòd corpus admodum exile facilius alteratur, mutaturque ab eo cui admotum eſt: quòd autem grandius eſt, non niſi temporis ſpatio, ac vix tandem etiam ſenſibilem alterationem ſuſtinet: id cum non modo à phyſicis naturam ſcrutantibus ſit demonſtratum, ſed cuiuis etiam homini rei ipſius experientiâ notum, ſatis magnum adfert teſtimonium ijs quæ modo dicebamus. Quippe ſi piperis particulę à nobis accipere debẽt mutationis initiũ, eoque accipiant facilius, quò fuerint

minutiores:mirandum non eſt, ſi eas tantò citius excalfacere,experiamur,quantò accuratius in minimas fuerint comminutæ.

Medicamenta parẽ etiam ſortita tum facultatem, tum conſiſtentiam, quantò rarioribus applicentur corporibus, tantò ocyus actionem ſuam exerere. CAP. XIII.

QVinetiam q̃ extima[a] cutis ſuperficies calloſa ſit duraq; & frigida,quod vero ſub ea eſt:totũ,quãtò profundius ſubeas,tãtò ſit calidius,nemo ambigit.Huic ſanè rationi ſi duo etiam principia in alijs à nobis tractationibus demonſtrata adiecero, ita denique vniuerſum poſsis colligere.Alterum quidẽ ad demonſtrationem principiorũ,ſiue lemmatum,ſiue axiomatum,ſiue propoſitionum,ſiue vtcunque nũcupare volueris in commentarijs [a] De temperamentis demonſtratũ eſt cutem videlicet omnẽ in primo ſtatim ortu ſibi eſſe continuam, at tẽporis ſpatio perforari,ac plurima nanciſci ſpiramenta,ritu cribrorũ.Altera vtiliũ ad ratiocinationem propoſitionũ eſt,corpus vniuerſum expirabile eſſe ac inſpirabile, vt inquit Hippocrates[b].Fuſius autẽ de hac dictum eſt in libro De vſu pulſuum, vbi demonſtrauimus arterias,vbi ſe dilatantes vndiquaq;,& per omnes[c] meatus in ſeipſas attrahunt:non aerem

[a] *Lib.2. vbi videlicet pilorum cum herbis, cutis cũ terra collationẽ facit.*
[b] *Epid.6. ſectio. 6. Aphor.1.*
[c] διάτων πόρων. *al.* διὰ τῶν περάτων. *i. per extrema.*

aërẽ modo halitũq; attrahere, ſed quicquid trahi etiã facile ac tenue ſit, ad ſpiritalis eſſentiæ[a] motũ impetumq́ue expeditè conſequi. Quibus ſic ſe habentibus, multæ venæ arterięque aperiuntur in cutis meatus & in ipſius ſuperficiẽ internã: ac in meatuũ perforationes haud pauca peruenire venarũ arteriarumq́ue oſcula exiſtimandũ eſt, nihiloq́ue ſecius ad extimã ſuperficiẽ, ita vt ipſæ oſculis ibi finiant: tũ quicquid piperis ad exactiſſimum redactum fuerit pollinem, ſimul cum ambiente aëre ab arterijs attrahi, ipſumq́ue protinus à calore natiuo[b] alterari, idq́ue tũ ob paruitatem, tum ob ingenitã vt à calore alteretur aptitudinem. Siquidem haud aliud illi erat facultate eſſe calido, quàm facile poſſe incaleſcere. Quòd ſi ſemel id illi inſit, non mirum eſt, per omne corpus tempore perlatum, ipſum recalfacere, ac proinde primum maximeq́ue ab id genus medicamẽtis incaleſcere partes quas primum contigerit, deinde quæ his ſunt[c] proximæ, & continentes: ac ſic deinceps tertio quartoq́ue loco, pro ſitus videlicet vicinitate, cũ ea quæ primo incaluerat, incaleſcere. Hæc ſcientifica conſtãt demonſtratione, non tamen ijs ſatis credibili, qui in primis non fuerint exercitati. Oportet enim in ijs quæ de elementis ſunt ratiocinationibus eſſe verſatũ, atque in commẽ-

a Græc. vox vna eſt τῆ ῥύμη. i. impetum.

b Aptius transmutari græ. μεταβάλλειν.

c Græ. tãtum συνεχῆ, continentes.

tarijs De temperamentis, & vſu pulſuum, & ante hæc omnia in demonſtrandi methodis peritum. Sanè paucis datum eſt omnia percurrere. Verùm his quidem ſuffecerit (mea ſententia) in euidentibus duntaxat verſari, paucis attactis communibus rationibus ſiue epilogiſmis. Itaque cauſam quamobrem non excalfaciunt corpora humana ea quæ craſſa adhibentur, etiam ſi naturâ ſint calida, ijs duntaxat qui aſſequi valeant, dictam eſſe reputent, ſibiq́ue ſatis eſſe perſuadeant, quod euidenter ſenſibus apparet. Apparet autem euidenter craſſorum omnium nullum prius quàm ad vnguem comminuatur extenueturque, neq; ipſum à corpore noſtro quicquam perpeti, neque rurſum in nos poſſe agere. Nec enim ſolum in pipere, napy canchry, cæteriſq; omnibus quæ nos excalfaciunt, ita ſe res habet, [a] ſed æquè item in facultate frigidis. Nã ſi quis radicis mandragoræ corticem in magnas partes confractum cuti imponat, aut illinat; [b] aut deglutiat, planè nihil efficiet: at ſi admodũ ſit cõminuta, refrigerare poteſt. Sic etiã papaueris ſemen, & cicutæ (tametſi hoc ſit omnium refrigerantiũ valentiſsimũ) tamẽ antequam exactè comminuatur, cuti noſtræ impoſitum plane eſt imbecillũ. Ne te ergo magna teneat admiratio, quòd calami aridi pilique,

a ἀλλὰ καὶ, ſed &c.

b Perperam adiectũ puto aut deglutiat, præſertim cum in Græco exempl. vox nulla ſit quæ huic reſpõdeat.

tametſi

tametsi accendi promptissimi sunt, nõ tamen nos contactu excalfaciant: quippe qui planè à nostro calore mutari nequeãt, vt sic recalfaciant: quòd videlicet pollinis ritu comminui non valeant: quandoquidẽ calamus Indicus, quem & odoratũ appellitãt, cum tundi, cribrari, ac planè magis q̃ qui apud nos nascitur, comminui valeat, clare nos excalfacere conspicitur, sicut vno ore omnes qui ætate nobis maiores sunt medici, confitentur.

Quòd corpora rariora citius ab igne accenduntur, quàm quæ sunt spissiora.

CAPVT XIIII.

PORRO considerandum [a] (quemadmodum proposui) non solum crassarum sit partium, an tenuium, explorandorum medicaminum substantia, verumetiam raráne, an spissa densáve. [b] Voco sanè rarum, cuius partes spatijs inanibus interceptæ sunt: Intelligentibus videlicet nobis, ac semper recordantibus, quo pacto dicatur spatium inane ab ijs qui vnitam esse dicunt substantiã: non quemadmodum Epicuro & Asclepiadi est visum: Imo aëre plenum est in raris omnibus corporibus spatium inane. Vbi ergo eiusmodi spatijs multis corpus fuerit distinctũ, facilius quàm spissũ accẽditur, etiãsi quod ad caliditatis frigiditatisq; attinet tem

a ὡς εἴρηται, vt dictum est.

b Quid rarum.

periem, ſimiliter illi ſit affectum. Nam qui in ijs ſpatis cõtinetur aër, cum ſit ad patiendũ promptiſsimus, primò ſtatim ignis occurſu accenditur atque inflammatur: vnà verò ſecum corpus vniuerſum accendit, vnãquãque eius partẽ [a] nimirum occupans. Ergo ſi parua corpora, cingente ea circunquaque flãma prõptè accẽduntur (nã id clarè cõſpicimus) non ſine ratione corpus rarum celeriter accenditur, vtpote cum profundas eius partes omnes flamma contingat. Sic itaq; calamos aridos ignis celeriter exurit, tametſi minus ſint alia ſubſtãtia calidi idq́ue ob meatuum multitudinem, quos aër quidẽ prius occupabat: vbi verò ignis cõtingit, flãma depaſcitur[b]. Aër enim accẽſus, flãma eſt: terra verò, carbo. Porrò quòd aëris plenos meatus multos aridus calamus obtineat, ſummũ argumẽtũ eſt ipſius leuitas. Nam ſiccũ naturâ corpus leue eſſe alioqui nequeat, niſi inanitate ſit præditũ. Eundẽ in modũ pumex & ſpongia ſicca, atque omnia adeò quæcũque fiſtuloſa ſunt, multumq́ue vacui obtinẽt, põdere ſunt leuia. Sic ſanè & calamus non eò duntaxat quòd ſiccus eſt, ſed quòd plurimi aëris eſt particeps, prõptè accẽditur. At à noſtro corpore ægrè proinde calfieri poteſt, quòd eſſentiæ ſit craſſæ. Quando igitur medicamẽti cuiuſpiam ex ignis commercio temperiẽ colligentes

a παντα χόθεν, vndiq;.

b Quid flamma. quid carbo.

gentes,ſcrutari ſtatuimus an aduerſum nos eodẽ modo ſe gerat,ſubſtãtiæ eius reſpiciẽda conſtitutio eſt. Nã ſi tenuis quidẽ ſit, ſed ſibiipſi continua,eandem & in nos naturam oſtendet,quam prius in ignem. Sinautem rara ſit & craſſa,fieri poteſt vt ab igne quidem perfacilè alteretur, non tamen à calore noſtro,ac proinde nec nos recalfaciat.

Aquam tenuium eſſe partium, nec vnquam nos ex ſua natura excalfacere. CAP. XV.

POSTEAQVAM igitur hæc cũ in modũ definita ſunt,rurſum ad ſermonẽ de aqua redeamus. Nã quòd [a] tenuis ſit eſſentiâ,argumẽto eſt quòd prõptiſsimè per pilos & veſtimenta perfluat. Nam propter humiditatem & mollitiem, quodque nihil habeat viſcoſitatis,diuiſibiles partes obtinet,& quæ facilè in minimas poſsint diſtrahi. Talis cum ſit,tamen neque nos ex ſua natura calfacit,neque proprium eſt ignis nutrimentum,imo omnino contrà aduerſatur,& diſſidet,atque extinguit,vt quæ illi ſit aduerſiſſima. Nec mirum eſt,ſi cum igne naturâ tum calidiſsimo, tum ſicciſsimo, pugnet aqua, quæ frigida eſt & humida. Coniectura igitur vt dictum eſt, etiam ex ignis ſumenda commercio,quo pacto quodque medicamẽtum in calore frigoreque ſe habeat: non tamen

[a] *Græc.* λεπτομερὴς ἐστι, *tenuium partium ſit.*

men

men protinus existimandum, tale ad nos videri, nisi tenuium sit partium, & spissum. Sic oleum tametsi facilè in flammam vertitur, non tamen admodum celeriter[a] nos excalfacit, nimirũ lenta crassaque substãtia sua tenaciter ijs inhęrés quæ primum cõtigit: proindeque longissimè omnibus perdurat quibus fuerit illitum, scilicet nec ab ambiente facile aut extenuari, aut digeri potens, nec intrò in corpus promptè transumi. Aqua verò econtrario & celerrime in halitũ soluitur, atque expeditè digeritur[b]. Proinde etiam si in idem vas coniectam aquam oleumque decoquas, prior tamẽ aqua absumitur. Sic item si lithargyro, aut cerussa, aut id genus aliquo cum aqua diligẽter commisto simul ambo, decoquere voles, priorem digeri aqua[c] experiere.

a Deest nec euidẽter & δ' ἐναργῶς.

b Vide Aphor. senes facillimè ieiunium ferunt.

c ὄψει, cernes.

Non simpliciter quod citius ab igne accenditur, id ad nos quoque apparere calidius.

CAPVT XVI.

NON ergo simpliciter quod citius accẽditur, protinus id etiam ad nos apparet calidius. Siquidem antè ostẽsum est, vt calefacientium aliud simpliciter erat calidum, vt ignis: aliud exuperantia calidum, velut qui in nobis est calor: sic eorum quæ facultate sunt calida, aliud esse eiusmodi, vt ad id quod primò & absolutè est calidum, aliud

verò

verò vt ad id quod per exuperantiam dicitur. Quamobrem nõ absolutè ab ea quæ aduersus ignem est in iudicium venientiũ medicaminum dispositione, ad nos transire expedit, sed adiecta limitatione proposita.

Non quod citius à frigdre cõgelascit, eo quod tardias, absolutè frigidius existimare licere, sed inter ea quæ parem sortita sunt consistentiam.

CAPVT XVII.

EADEM hæc[a] limitatio itidem necessaria est, quando ex eo quòd quid facilè conglaciatur, frigidum esse colligimus. Nam in ijs quæ eandem habent aut tenuitatem, aut crassitudinem consistentiæ, quod ocyus à frigore congelatur, temperamenti est frigidioris[b]. Nã si alterum sit tenuius, puta exempli causa vinũ: alterũ verò crassius, vt oleũ: non est necesse citius, aut magis concrescere quod est frigidius. Verùm si quantò alterum est frigidius, tantò alterum crassius sit: similiter quidem ambo concrescent. Cæterum magis concretum videatur, ipsa videlicet cõsistentiæ duritia, quod fuerit essentiæ crassioris. Nam rationabile est, reor, similiter congelatorum quod crassioris fuerit essentiæ, id etiam fieri durius. At si vel alterum sit frigidius quàm reliquum essentiæ crassioris, aut cõtra[c] nõ frigidius quidẽ alterũ, sed reliquũ

crassio-

[a] Διορισμός.

[b] ὡς εἰκὸς, τὸ μὲν λεπτομερέστερον, vt si hoc quidem, &c.

[c] al. minus frigidum ἧττον ψυχρότερον.

craſsioris,eſſentiæ,haud etiam pari tempore hæc cõgelaſcere eſt poſsibile: verùm quod eſt frigidius quàm alterum eſſentiæ craſsioris,minori temporis ſpatio: quòd verò minus eſt frigidum quàm reliquum eſſentiæ craſsioris,maiori.Sic magis minuſque alterum videri durũ [a], id pro magnitudinis exceſſus portione euenire eſt neceſſe.

Quo differat congelatio à refrigeratione.

CAPVT XVIII.

HAEC ergo memoriæ mandare oportet,tum quòd non idem ſint congelari & refrigerari,& quòd illud maximè à refrigeratione proueniat. Nam refrigerari eſt frigidam accipere qualitatem.At [b] congelari eſt dureſcere præ frigore. Ergo quæcunque corpora tenuis ſunt eſſentiæ,cum facilè perpetiantur,promptè tum incaleſcunt,tum refrigerantur:at non æque promptè congelantur,vt aër,& ignis. Nam hic planè non congelatur:ille autem,nempe aër,non perinde vt vitrum,& pix,& cera,& reſina,& bitumen:tametſi bitumen ſit vel calidiſsimũ:verùm eius craſsities ac terrenitas, congelationis [c] celeritatem adiuuat: ac ſi tetigeris calidum etiámnum,planè tamẽ congelatum reperias:ſicut(puto)& plumbũ & ſtannum nõ aliter concreta ſunt etiámnum ferueſcentia.

Sic

[a] Lege vtrũuis horum ὁπότερον ἀυτῶν.

[b] Vide Ariſto.c.7.libr.4. Meteo.

[c] εἰς τὸ τάχεος, pro quo mendosè legitur εἰς τὸ πάχος.

Sic aquam[a] Hippocrates, quę celeriter & incaleſceret & refrigeraretur, ſemp eſſe leuiſsimā retulit. Nā quātò tenuior fuerit, tātò pati promptior eſt. Atqui quæ tenuior eſt, minimum habet limi terreſtris. Non ergo abſolutè, nec temere ex materiæ paſsionibus ad ignem conijcere eius ad nos facultatē oportet, verùm adiunctis limitationibus ſuprapoſitis. Quare nec æque ſecurum iudiciū, quàm id quo [b] ad noſtrum corpus quid examinamus. At qui hoc etiam vlterius tranſeunt, planè in multis errorū periculis versātur. Quāquàm id faciunt medicorum complures, alij omne quod viſcoſum eſt, calidum aſſerētes, alij quicquid aſtringit, nonnulli quicquid eſt dulce, quidā verò etiā quod auſterū acerbūve eſt. Sunt autē qui ſingulis illorum contraria defendant. Sed qui in iſtis errores cōmittantur, poſteà narrabo. Nunc autem præſentem ſermonem conſilium eſt abſoluere, nempe vt ſi quis ex ignis commercio materiam iudicare volet, non abſolutè [c] neque citra limitationem id faciendum, neque perinde ad ignem & hominem habere quicquid iudicatur, putandum. Nam aqua igni aduerſiſsima eſt, vt quæ facultatem ſortita eſt frigidam & humidā. Muria verò, marina, bituminoſaque & ſulfuroſa aqua, non æque: quippe cum id genus omnes ab aqua ad calidius receſſerint.

Verum

[a] Aphor. 26. ſect. 5

[b] πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ad nos ipſos.

[c] Οὐδ' ἀορίστως προσήκει κρίνειν, nec indefinitè iudicare cōuenit.

Verùm de ſponte natis aquis (Græci αὐτοφυῆ vocant) vel hæc ſufficiant. Siquidem vbi medicaminum vniuſcuiuſque, quorum qualitates accipere aquam oſtenſum eſt, ſermonem tractabimus: ſi nunc aut obſcurius quippiam aut imperfectius ſit dictũ, id tũc adijcietur.

De Aceto. CAP. XIX.

SED ad reliqua nunc liquidorum medicaminum tranſimus: inter quæ vel maxime eſt dubitatum de aceto, alijs frigidum, alijs contrà calidum adſtruentibus: nonnullis calorem quidem quendam illi concedentibus, ſed quendam etiam auferentibus, velut qui acetum vinum eſſe mortuum aſſerunt. Nam hi propriam vini caliditatem perdidiſſe quidem, verùm ex putredine aſſumpſiſſe aliam quandam contendunt. Atque ego ſanè non multum abeſt, quin illorum laudem ſententiam, in eamque promptè accedam, proque hac aſſertione atq; opinione pericula omnia ſubeam ſi quã machinã aut artem inuenire queã, ſicut in lacte cõtrariarũ partiũ ſeparationis, ita hîc quoque. Nunc autem quòd lac vniuerſum non ſit homœomeres & ſimilare, neque vndequaque ſibi idem, clarè monſtrat [a] coagulatio excogitata videlicet multis hominibus ratione, qua partes caſeoſæ à ſeroſis ſeparari poſsint [b] neq; tale quid repertum

[a] Σχίσις quam vocem vetus interpres vertit ſeparatio.
[b] οὐ μὴν ἐᾶι γε τὸ ὄζος. i. verumtamẽ in aceto.

pertum eſt, neq; manifeſtò demõſtrare poſſis, quod quantum eius eſt tenue, atque exactè humidũ, hoc refrigeret: quod verò ſecũdum fæcis ſubſtantiã in eo defertur, velut in vinis, calefaciat. Nam ea ſolum ratione apertè quis probauerit, ex cõtrarijs facultate ipſum partibus conſiſtere, ſicut lac. Sanè in omnibus liquoribus, quos expreſsis fructibus cõficiũt, craſſum defertur quippiam, quod tẽporis ſpatio ſubſidit: fex vocatur in vino, in oleo autem amurca. Sed & in omnibus alijs ineſt quod illis proportione reſpondet, tametſi proprium nomen ſortitum nõ ſit, quod velut fæx eſt in illis. Vtiq; & in aceto eſt ciuſmodi quippiã, & forſan ipſum eſt quod caloris eſt particeps: quod verò frigoris, id quod tenue eſt. Fortaſsis verò & in ipſo tenui exiguum quidam defertur multo tẽpore præparatum, alterius naturæ quàm ipſum ſit totũ. Nam quòd maiori parte frigidius ſit, quàm calidius, liquidò ijs apparere arbitror, qui verè facultatem eius expenderint.

Perperam multos cauterij inſtar, acetũ pronunciaſſe calidum. CAP. XX.

NEC [a] ſatis mirari queo, qua ratione dicti quidam, vſqueadeò calidum eſſe acetũ pronũciarint, vt cauterio ipſum aſsimilarent. Nam hac, inquiunt, ratione ſanguinis eruptio-

[a] καὶ ταυμάζω γε *ac miror.*

eruptiones(αἱμοῤῥαγίας Græci vocãt) ipſum reprimit.Primum enim tanta caliditas ſenſum noſtrum non fugeret.deinde ad illorum calidorum imaginem omnino vtique [a] cruſtam efficeret,calidis medicamẽtis ſimiliter. Nam id planè in his conſpicimus,vbi per ea ſanguinem ſiſtere ſtatuum eſt , cruſtam fieri haud exiguam.Siquidem niſi cruſtam effeceris,ſanguinem haud repreſſeris. Nam ea velut operculum quoddam fit corporibus ſanguinem profundentibus. Proinde ſanè etiã cauteria planè candẽtia illis applicamus:cõpertum nimirũ habentes,quæ non ſunt eiuſmodi,præterquàm quòd nihil proficiãt, inſuper lædere,an ſanguinis profluuium irritare.Nec ſanè ignis ex ſua ratione , aut quòd calfaciat [b],ipſum ſiſtere poteſt:verùm idcirco,quia cum vrit quæ contigerit , quod ex vſtione reliquum eſt , operculum ſubiectis partibus relinquat,id quod Græcis appellari conſueuit ἐσχάρα. [Latini autem cruſtam vocant.] At acetum haud perinde vt cruſtam facientia medicamenta,ſed potius vt adſtringentia citra cruſtam,ſanguinis fluores cohibet.Itaque hac quidem ratione non excalfacere ſummè,ſed refrigerare putetur.Præſtat tamen,vt & ſuprà monuimus,à talibus coniecturis recedere,vtpote quæ iudiciũ ad ſenſum haud [c] referant,neque ex propè poſitis aut

a τοιοῦτον ὑπάρχειν i.cum tale ſit.

b Græ. αὐτὰς ipſas puta hæmorragias.

c al. deducant.

aut vicinis, sed è longinquo & [a] longis lemmatis siue sumptionibus rationem colligant. Aperiam autem copiosius illarum absurditatem in libris sequentibus.

Qua methodo cognoscere liceat, an calidum sit acetum. CAP. XXI.

NOs autem secundum methodum, ab initio positam, vim eius experiemur: primum in ijs quibus inculpata constat sanitas, mox in intēperatis, deinde & in ęgrotantibus. Itaq; spōgiam aut lanam aceto madentem cuiuis sani corporis parti superponemus: deinde, vt antè est positum, protinus rogabimus, idiotas (nam illorum in istiusmodi [b] incorruptum erit iudicium, quia nulli videlicet dogmati seruiliter sunt addicti) nunquid calorē, an frigus percipiāt. Id verò satis cōstat, quod illud nec summè frigidum, nec calidū admouebimus. Nam & de hoc suprà verba fecimus. Sanè si tale fuerit quod applicatur acetum, potißimum si non admodum inueteratum, neque extremè acre, manifestū illico frigus percipient, itidem & post vnā, duas, tres & quatuor horas: posteà verò [post sublationem scilicet,] sensim nascentis in parte caloris cuiusdam phantasiam quandam opinionemve habebunt. Porrò si vehementer acre acetum extiterit, & hoc etiam refri-

[a] *al. multis. Nam in veter. codi. est* πολλῶν *non* μακρῶν.

[b] ἀδεκάστως γὰρ ἐκεῖνοι τὰ τοιαῦτα κρίνουσιν *incorruptè enim de rebus eiusmodi iudicāt.*

gerari se principio dicent, celeriter tamen recurrentem calorem sentient, non autem longo post tempore, velut in recentiore ac non valde acri aceto. Ex quibus constat omnino frigidum quidem esse, sed quendā etiam exiguum obtinere calorem, qui acrimoniæ ratione per accidens spatio temporis mediocriter corpora excalfaciat, tametsi id nō vbique, sed in quibusdam duntaxat posit efficere: nam laxis ac doloris expertibus tumoribus, neque protinus, neque posteà caloris sensum aceti vsus commouet: mordicatio tamē in illis quædam percipitur, ob quam sæpenumero ijs qui [a]diutissime vtuntur, tenuis quidam recurrit rubor. Itaque neque primario, neque proprio [b] ordine excalfacere videri possit, sed acrimoniæ morsu irritare. Porrò quandoquidem à sanis corporibus ad affectus semel transiuimus, suggeramus quæ in calidissimis & frigidissimis [c] affectibus efficere queat. Ergo si quis ab illita thapsia vratur, ardor aceto restinguitur. Id quod, cui libitum est, experientia discere licet: velut nos profectò fecimus in nobis ipsis, quò accuratè medicamenti potentiam experiremur. Illitis enī multis in locis tibi ijs, vbi post quatuor, quinqueue horas inflāmari [d] cœpissent, huic quidē parti acetū, illi aquā inspersimus, alij verò oleū, alij rosaceū inūximus: te alijs, atq;

alijs

[a] ἄκρως, valde. al. ἀκρατῶς, intēperāter.

[b] al. tēperamēto.

[c] al. sensionibus.

[d] Διακαίεσθαί τε καὶ φλεγμαίνειν. i. et arcēdi & phlegmone vrgeri.

alijs, alia atque alia, quæ aut acrimoniam hebetare, aut calorē refrigerare creduntur: sed eorum omnium acetum compertum est, efficacissimum. Quocirca manifestū est, non eo quòd acrimoniam, ac mordacitatem obtundat, sicut oleum & rosaceū (nam id præstare hæc possunt, sed quia refrigeret, tale esse. Quippe si excitatas à thapsia phlegmonas aliter sanare non potest acetum, nisi aut refrigerando, aut morsum & acrimoniam obtundendo, nec alterum illi insit necesse est vt per reliquum sanet. Alias porrò calidas pasiones omnes, phlegmonas puta, herpetes, phygethla, erysipelata, carbunculos, aliâs plus, aliâs minus refrigerare cōsueuit. Quapropter nisi vehementia illi atque asperitas facultatis molesta inesset, haud alio sanè vllo ad refrigerandum vteremur.

Quibus rationibus sint vsi tum hi qui summè calidum, tum hi qui summè frigidum esse acetū pronunciarunt. CAP. XXII.

TAmetsi quidam maximum id ipsum caliditatis eius [a] argumētum constituūt. Non enim, inquiunt, neque acre, neque mordax, neque asperū, neque erodens foret, nisi copiosa illi inesset caliditas. Nam sicut frigidi est [b] contrahere ac dēsare, ita calidi secare

a γνώρισμα, indicium.

b Græ. additur ἴδιον, proprium.

atque diuidere: id quod in primis efficere acetũ valet quippe quod secet atque erodat, non modo animantium corpora, sed & grumos, callos, lapides, fictile, æs, ferrũ, plumbũ, ac ferè velut ignis cuncta peruadat ac penetret, ne vlla posit substantia penetrationis eius vehementiam aut sustinere, aut illi reluctari ac resistere. Nam subtile haud secus ipsum esse atque ignem, huius rei non paruum testimoniũ non tactũ solum esse, sed gustantibus tale apparere, & per [a] subtilissima vestiméta promptius aqua perfluere, omniaque exedere, vti paulo suprà diximus. Et quidnã, obsecro, aliud ipsum acetum his verbis quàm ignem pronunciant, [b] Non aliter quàm qui frigore grumos ipsum soluere contendunt, premẽdo videlicet, [c] densando, ac omnia vndequaque stringendo, ac si quis digitis suis amplectẽs [d] cõpresserit. Nam hi rursum adeò excedũt, vt & niue frigidius ipsum adstruãt. Sed vtrorũque castiganda immoderatio est. Neq; enim vt frigidũ sit, iam niue frigidus: neque vt calidũ omnium calidissimum pronunciandũ est. Siquidẽ nisi iuxta mediũ foret, ac longè ab extremorum vtroque dissitum, nõ tanta incidisset de facultate eius controuersia. Nam de cicutæ aut mandragoræ viribus nemo ambigit, neque de nasturtij, & canchryos, verùm illa omnibus medicis in-

con-

[a] λεπτοτάτων ὑφασμάτων, tenuiss. texturas, aut telas.

[b] ὥσπερ ἀμέλει, quemadmodũ videlicet.

[c] πιλεῖν.

[d] In meis exẽpl. nõ ἐθλίψει. cõpresserit, vt hic, sed ἔθλασε. i. fregerit.

confesso est facultate esse frigida, hæc verò calida. Eundem in modum altercum & meconium frigida, piper & napy calida. Ad hęc innumera sunt alia q̃ aut esse facultate calida, aut frigida, vno ore medici oẽs fatentur.

Quod acetum neutrũ esse dicimus, vt ad summè calida, & summè frigida, quia neutrius extremorum est particeps. CAP. XXIII.

CAeterum acetum, sicut vtique & rosaceum, neque esse summè calidum, neque rursum summè frigidum, vel ex ipsa dubitatione satis constat. Neutrũ enim [a] horum sit necesse est.[b] Siquidẽ cum neutra tripliciter dicantur, vti diuisit Herophilus, partim amborum extremorum æquali paticipatione, partim neutrius, partim nunc illius, nunc huius: omnino & hæc aut aliquo significatorum, aut aliquibus, ex neutrorum natura fuerint Mihi sane magis videtur vtriusque extremorũ participatione: & quòd nunc asensibiliter calfacere videantur, nunc rursum refrigerare. Sic ergo neutra dici posint, acetum & rosaceũ. Quòd si quis ea neutra ostendere conetur, quia neutrum [c] participent, ne illi quidem etiam fortè probabiles quædam rationes deerũt, sed non erunt demonstratoriæ ac scientificæ. Id me exactè cõpertum habere cõfido, & maximè de aceto. Nã

[a] *Add. vtrunque* Græ. ἑκάτερον.

[b] *Gal. initio artis paruæ.*

[c] *Adde* τῶν ἄκρων, *extremorũ*

quòd suæ vtrisque sint rationes probabiles, tum ijs qui frigidissimũ demõstrant, tum ijs qui calidissimum, non paruum indicium est, ipsum vtriusq; esse particeps. Admodũ tamẽ difficile est ratione, contrariorum participatione probare, cum nõ liceat substantiã eius aut soluere, aut scindere, velut in lacte facimus, & alijs cõpluribus, quę omnia sermonis ꝓgressus aperiet. Proinde euidẽtius magisq́; periculo vacans principiũ optamus assequi. Porrò vt mihi quidem videtur, indagandum illud principiũ est ex naturæ tum tenuitate, tum crassitie, de qua dictũ quidem suprà est, verùm nunc quoq; copiosius de illa disserere [a] expedit, quãdoquidẽ & Plato de principijs longum haberi sermonẽ oportere prodidit.

Quo pacto aërem dicamus tenuium esse partem, & nec omnem ignem esse tenuium partiũ, nec quicquid tenuium est partium, esse ignem.

CAPVT XXIIII.

[b] *Quid tenue.*

IGitur [b] nemo aërem nõ dicit esse tenuem, quòd videlicet in tenues facilè partes cõminuatur, quodq́; per corpora dẽsissima expeditè penetret: aut si ex alia re quapiam tenuitatis vocabulum illi attribuant, clarè nos doceant. Nec enim ex corpusculis exilibus tenuibusque, vt alterius sectę principes asserũt, & nos quoque aërem constitui dicemus.

Nam

Nam continuus eſt, totusq; vnus, nihil vſquã in ſe vacui cõtinens. Porrò in eiuſmodi corporis natura tenuitas intelligitur ex ſola in tenuia diuiſionis celeritate. Verũ ſi ea ratione [a] aër eſt tenuis, haud omnis ignis tenuis [b] iudicabitur: quippe cũ ęs, ferrum, lapis, lignũ, atq; adeò quicquid in carbonẽ verti poteſt, ſit ignis: non tamen quàm anteà tenuius: flãmæ tamẽ, cum aliud ſint ignis genus, reuera tenues ſunt. Quocirca non omnis ignis eſt tenuis, neque quicquid tenue, protinus & ignis fuerit. Siquidem & [c] pruna ignis quidem eſt, ſed non tenuis, & aër tenuis, verum non ignis. Quid ergo tam in prõptu habent haſce propoſitiones [d] vtraſq; tum medici, tum philoſophi, pauleminus omnes, omnẽ ignem eſſe tenuem, & quicquid tenue ſit, eſſe igneum? Nam ſi acrius quis attẽderit, animũq; rebus diligenter aduertat, haudquaquam dixerit, prunam aëre tenuiorem. Memoria nanq; repetamus ambientis nos aëris puritatẽ ac partiũ tenuitatẽ in vehementi frigore & boreali conſtitutione, ipſamq; ſi lubet cũ ferro componamus ignito: manifeſtò enim ex illius modi exemplis congnoſcemus, frigidũ quid eſſe quod ſit exactè tenue: & calidũ quod ſit craſſũ.

Non omne quod mordax eſt, tenue eſſe, aut calidum. CAP. XXV.

[a] *Falſo alij ignis.*

[b] ἐστί, *erit.*

[c] ἄνθραξ *quidem.*

[c] *Vet legit* δύο, *duas. mei cod. hab.* πάσας, *omnes. aptior eſt prior lectio,* ἀμφοτέρας, *alij, vt hic.*

Quocirca haud cõcedendum arbitror quibusdam, qui acetum[a] ex mordacitate sua, tenuium esse partium calidumque esse colligunt. Nec enim quicquid tenue fuerit, id & calidũ est: fortè verò nec quicquid mordax fuerit, & tenue. Verùm in præsens id illis detur: tametsi adferre liceret, niuem & boream, aquam frigidam, non oculis duntaxat, sed & vlceribus, & raris corporibus omnibus mordaces: vti [b] Hippocrates inquit, vlceribus frigidum mordax. Verumetiam si quis & illud, vt dixi, concedat, quicquid mordax fuerit, esse & tenue, non statim & calidũ cõcesserit. Itaque nec acetum proinde quòd mordax sit, & calidum fuerit, sed tenue, vti aër borealis, non tamen calidum.

a ἐκ τοῦ δακνώδεις εἶναι, *ex eo quod mordicet*

b *Aphor. 20. lib. 5.*

Quomodo acetum obscurè videatur calfacere.

CAPVT XXVI.

Vndénam igitur quibusdam obscuræ caliditatis sensus oboritur? Fortaßis, vt antè dixi, ex contrarijs facultatibus compositum est, perinde vt lac. Fortè verò caloris reuocatione. Poßit autem, cum asperum molestúmque habeat transitum, dolorem inde ciere, atque eum in locum calidã elicere fluxionem.[c] Siquidem palam est, partibus dolentibus quippiam influere. Verùm multum quidam influere nequeat: quandoquidem actum

c *Lib. 12. Metho.*

aceтum frigidum eſt.& proinde id quod influit, repellens. At quod planè tenue eſt, id medicamenti anſas effugiens prçterfluit, atque in parte figitur: haud etiam[a] retrorſum ſicut id quod craſſum eſt, repulſum. Sanè ad vnguem tenuis quidam effloreſcere rubor in partibus ab aceto irritatis conſpicitur. Fortè verò alia cauſa eſt, quę cõprehendi nequeat. Nam ob id ipſum procul ordiendam facultatis exploratione prohibuimus, quia in naturalia incidere problemata neceſſe eſt, eaq; non paruis ambiguitatibus perplexa. Nobis verò haud ſtatutum non eſt, ſicut ijs qui naturam rerum ſcrutantur, omnes omnium rerum cauſas exquirere, verùm medicaminum facultates cognoſcere, quò & illis dextrè vti, & boni compoſitorũ euadere artifices poſſimus. Nam quod ſit impoſsibile aut probè ipſum medicamentum cõponere, aut eo quod ab alio compoſitum eſt idoneè vti, antequã ſimplicium medicaminum facultates pernoueris, abunde in libris tum De curandi ratione, tum De medicaminum cõpoſitione conſcriptis oſtenditur. Cum ergo is nobis in hac tractatione propoſitus ſit ſcopus, vbi primũ quæ ſit nobis ab illis vtilitas inuenerimus, à phyſicis problematis recedendum eſt, quę inſignibus dubitationibus ſunt intricata: quippe cum in qua in vniuerſum temperatura,

[a] παλινδρομοῦν, recurrẽs.

aciditas,

[*Inter-pret. eſt.*

aciditas, dulcedo, [lentities] amaritudo, ſalſedo, auſteritas, acrimonia, & aliarum qualitatum ſingulæ prouenire ſunt natæ. Phyſici viri ſcrutari nituntur, hæſitationes tum plurimæ, tũ maximæ in oratione exiſtere aſſolét. Has ego non ſecus vitandas cenſeo, quàm quædam præcipitia, cum præſertim ad manum ſit via regia, qua medicamenta iudicare liceat. Primumque quod paulò antè precepi, perpendendum nullam in ambiguo eſſe facultatẽ eorum [a] quę vehementer aut excalfaciunt, aut frigefaciunt: verũ de quibus ambigitur, neutra eſſe. Deinde pleraque, vt ad ſenſum ſimplicia, expugnãtibus conſtare facultatibus. Non enim ſolũ lac, ſed etiam ſulfuroſæ, bituminoſæ, nitroſæ, & quæcunq; eius ſunt generis ſpõte prouenientium aquarum, expugnantium facultatum miſtura naſcuntur. Siquidem aqua ex ſua natura frigida eſt & humida: bitumen autem, ſulfur, miſy, chalcitis, & eius generis alia calida. Meminiſſe verò etiam oportet, calidorũ haud pauca craſſæ eſſe eſſentiæ, nec pauciora frigidorum, tenuis: ac ſecundum hęc principia tutò de medicaminum viribus pronunciare. Sat igitur fuerit, tenue refrigeratorium, exiccatoriumque acetum dixiſſe, omiſsis de eo rationibus nimis phyſicis [quæque magis ad naturam rerum ſcrutantes attinent.] Nam ex horum

a *additur φαρμά-κων, medicamen-torum.*

[*Hæc de ſuo adiecit interpres.*

rum ſcientia, quo pacto alijs medicamentis miſceri ipſum licet, cognoueris.

Veteres medicos perperam indefinitam reliquiſſe facultatis eiuſdem generis medicamentorum qualitatem. CAP. XXVII.

QVocirca [nõ poſſum eos nõ culpare] qui de viribus eius prolixa quędam nugãtur garriúntve: magis etiã medicos ferè omnes, quibus curæ nõ fuit ſimpliciũ omniũ medicamẽtorũ in maioris minorisque ratione[a] vires diſcernere, ſed ſatis eis fuit, hæc quidem, verbi cauſa, calfacere dixiſſe, illa verò refrigerare: tũ hæc humectare, iſta exiccare, non enim abſolutè ſic nouiſſe expedit, ſed quatenus pſyllium refrigeret, quatenus ſolanũ, aut [b] ſcãdix, aut ceruſſa, aut portulaca, aut lactuca. Tum quatenus excalfaciat caſia, quatenus cinnamomũ, aut amomum, aut cardamomũ, aut [c] maiorana. Sic & in humectantibus & exiccantibus[d] pharmacis. non enim [e] vtile eſt generale ſolũ nouiſſe, verùm quid primũ receſſerit à ſymmetro & medio cõtrariorum facultatibus: deinde quid illi proximũ: tum tertiũ, quartũ, quintũque ſi fieri poteſt, receſſum ſiue ordinẽ planis limitibus diſcernentẽ, definire oportet: quandoquidẽ in tali facultatum notitia tũ artificialis ſimpliciũ vſus cõſtitutus eſt, tũ à ratione

[In Græ. tantũ eſt μέμφομαι, accuſo.

a Vet. co. *habet* τὰς δυνάμεις *vires, deſideratur in alijs.*

b Legen*dũ videtẽ ſandix.*

c ἀμάρακον.

d ταῖς δυνάμεσι, *facultate.*

e *al.* χρὴ *cõuenit.*

ratione proficiſcẽs ac methodo compoſitio. Facitque præter hæc, vt quæ compoſita iam ſunt, rite vſui accommodare poſsis. Sanè id quidem [a] difficultatis atque laboris pleniſsimum eſt, multamque poſcens tũ diligentiã, tum vſum. ab experientia verò auſpicari in id genus omnibus neceſſe eſt, velut iam propoſitũ eſt: tum tutò colligere, ambiguis quęſtionibus ſe implicare cauendo. Eoque mirari quiſpiam poſsit eos qui talia exquirunt, cum illos ſeſe ſuis manibus implicantes multis quæ quærunt & ſcribunt, videat, quemad modum conſueuit Herodotus.

[a] χαλεπώτατον *difficillimum.*

Perperam ſuperioris ſeculi homines à compoſitis medicamentis orſos, eorum quæ in illa ingrederentur ſimplicium pharmacorum iudicaſſe facultates. CAP. XXVIII.

SIquidem ab omni vetuſtiſsima compoſitorum medicaminum hiſtoria orſi, ad expendenda quæ in illis ſunt ſimplicia tranſeunt. Ac quoniam his, exempli cauſa, calfacientibus medicamentis admiſtum inuenitur acetum, proinde & ipſum eſſe calidum contendunt. Neque enim an rectè admiſtũ fuerit, conſtare poteſt [b] priuſquam eius ſeorſum vim totam perſpexeris. Neque ſi id detur, etiã nota eſt componendorũ medicaminum ratio per quam iudicantes inueniemus, qua

[b] *Simplex compoſito & natura, et doctrina prius eſt.*

qua ratione multis excalfacientibus medicamentis vnum admiſtum ſit frigidum, aut certè refrigerantibus quod calfaciat. Porrò, vbi etiam latentes affectus memorant, ad quos congruere videantur, ac deinde dogmaticis opinionibus paralogiſmos connectunt, ex quęrendis quærēda, ex obſcuris obſcura inuicem colligentes, tum profectò vel maximè alijs ſuas produnt ineptias ac nugas.

Quòd & Empiricis contradicendi præbeant occaſionem, qui citra iudicium ac diſcrimen & ſimpliciter compoſitis omnibus facultatibus ſidem habent. CAP. XXIX.

NAM quòd [a] ex æquo compoſitis facultatibus omnibus fidē habeant, tanquā fieri non poſſet, vt pars magna earum errore non vacaret, perperāque eſſet cōpoſita, talia iactando, Empiricis reprehenſionis locum ipſi exhibent. Dicēt enim, arbitror, ſicut ſanè dicunt, fruſtrà nos primas effectríceſque cuiuſque medicaminis facultates exquirere, cū ab experientia inuenta iam anteà ſit tum cō poſitorum, tum ſimplicium medicamentorum innumera multitudo, quibus & ipſi fidem habēt qui fruſtrà primas facultates exquirunt. Quippe ſi particulares eorum vſus omnes cōperti ſint, eoſque vnanimiter omnes prędicēt, cęterùm de cauſis ob quas agūt

non-

[a] Aptius dicere enim ſupſedeo eos Empiricis quoq; contradictionis occaſionem exhibere quòd prò ptè omnibus cōpoſitis facultatib. fidem habeāt, tanquā fieri nō poſſet vt pars magn. earum errore nō vacaret, pperamq; eſſet compoſita.

nondum conueniant:liquet non ex primariū facultatum notitia , medicamentorum tum vſum,tum compoſitionem eſſe inuenta, ſed ea compoſuiſſe experientiam : at rationem nihil aliud quàm probabilitatem conſequi. Hæc atque eiuſmodi alia multa,qui experiētiam ac vſum profitentur medici recte in illos dicere videbuntur,qui omnibus quomodocunque conſcriptis pharmacis fidem habent probabiles cauſas tamen interim titulis ac promiſsis eorum aptare nituntur. At ego nec illud quoque in illos addere grauabor: Herodotum alias ſectas omnes prauas reputantem , præter eam quæ ſpiritibus omnia tribuit(πνευματικὴν Græci vocant:)Metrodorum omnes præter Aſclepiadeam : & zenonem præterquam quæ ab Herophilo inuenta eſt,& Hermogenem præter eam quæ Eraſiſtratum autorem habet,& alium atque alium omnes damnantem extra ſuam:de cōpoſitis ſolum medicamentis [a] citra iudicium atque experimentum ſcriptis omnibus fidem tribuere , ſiue à ſectæ ſuæ hominibus ſint ſcripta, ſiue diuerſæ , ſiue etiam à quopiam ex plebe : quin [b] verò etiam cauſas reddere conantur probabiles medicamentorum peſſima ratione compoſitorum,&(quod hoc eſt mirabilius) etiam ſi nullum eorum quæ laudant,fecerint periculū,ſed alijs dūtaxat credant:

[a] ἀβασάνιστως, abſque certa probatione.

[b] πολλάκις, ſæpenumero.

dant: quemadmodũ cũ quidam nuper mirificas multasque podagrici medicamẽti laudes iactasset, atque eo etiámnũ loquente forte fortuna aduenisset podagricus quidã, qui tam mediocriter laborabat, vt incedere etiã posset, nosque iussissemus in illo primum prę beret experimentum, ille acquiescens pedi pharmacum apposuit. At vir ille noctem totam insomnem egit, ac postero die tantum abest vt cõmodè sicut anteà incederet, vt ne gestari quidem posset. Adeò citra vllam explorationem, ac temere tum alijs quidẽ fidẽ habent, tum alios alij scientes ac sponte fallere gaudent. Porrò etiam si omnes medicamentorum quæ memorant, compositiones probè essent comparatæ, veruntamen speculationis eorum vsum ijs quæ factitant, euertunt. Aiunt enim ad præparanda medicamẽta composita, eaque ritè vtenda, simplicium facultates inspici considerariue, inque eorũ testimonium tantum non omnes veterum citant, Erasistratum, Herophilum, Philotimũ, Dioclẽ, Praxagorã, & ipsum etiã Hippocratem. Porrò vbi ad exploranda ea accedunt, ita nobiscum agunt, ac si omnes perspectas iam haberemus facultates compositas. Atqui inquiet, opinor, ad eos quispiam: Quo pacto non frustra simplicium quæratis facultates, si omnes compositorum iam noscitis?

nam

nam ſi quorum gratia ſimplicium facultates inquiritis, ea omnia iam nouiſtis, ſuperuacaneum eſt illas exquirere. Cæterùm ſi vel hoc quoque quis illis concedat, ſaltem id quod & ſuprà poſitum eſt quo pacto perferat: cũ pugnantia cum rebus [a] apparentibus, prolixis rationibus adſtruere conantur?

[a] Addit ἐναργῶς, euidẽter.

Senſus haud contemnendos eſſe, tanquam ad explorandas ſimplicium medicaminum facultates ſint inſufficientes.

CAPVT XXX.

SI quidem in quendam etiam iam incidi tantæ ſtupiditatis hominem, vt contemnendos eſſe ſenſus exiſtimaret. Quem cùm rogaſſet quis, num ipſi piper album videretur calidum, & ita, vt par erat annuiſſet, rurſumque alter percontaretur vnde id ſciret, ac ille reſponderet, tale apparere, meritò ab ijs qui præſentes erant deriſus eſt, qui quod diceret non intelligeret. Ipſum enim hoc apparere, fidem haberi ab illo ſenſui indicabat quem paulò antè tanquam fallacem contempſerat. Nam, per deos, vnde ignem ſcimus calidum, aut quo ſyllogiſmo docti, aut qua demonſtratione perſuaſi? Tum vndè glaciem frigidam eſſe didicimus, quàm ex ſenſu? Ac poſteà reperientur qui ipſo ſenſu neglecto phyſicis problematis libros impleant. At nõ

Senſus vt Ariſt. habet ad cognitionẽ ſingularium in corporib. conditi ſunt.

illo

illo ex genere est, quam ob causam acetum terram fermentat? Licet enim nobis dicere quòd nos lateat, sicut talium problematum pleraque. Si verò quis promptè dicat, quia aut calidum sit, aut frigidum (vtrũque enim dicunt) in ambiguas obscurasque rationes seipsum conijciet.

Vtrum in oxycrati potu acetum admistũ sit duntaxat, vt aquam deducat: an etiã vt ipsum quoque refrigeret. CAP. XXXI.

MECVM certè probe actum putem, si quæ sensui apparentibus vicina sunt, atque in propinquo posita, exactè inuenire possim, discernẽs in eis ac separãs quod ex se est, ab eo quod ex accidente prouenit: velut statim æstiuo tempore oxycrati potu quidam planè refrigerantur, atque expertes sitis permanent: sed nondum constat, an id aceti gratia eueniat: pauculum siquidem eius copiosæ aquæ mistum, non calidum, sed quam fieri potest maximè frigidum ebibũt: nam dixerit fortè quispiam, quia [a] tardiuscula sit aqua, & plurimum temporis moretur in hypochondrijs, nec deorsum concedens, nec sese distribuens, idcircò illi acetũ misceri tanquam in omnem partem ferendę futurum vehiculum. Sic etiam si cum vino bibatur aqua, sitim efficacius extinguit quàm

[a] *al. legitur tardius permeet. Nã vet. cod. pro βραχύπορον habet βραδύπορον.*

d si sola,

si sola, scilicet vino ipsam ad distributionem [a] promouente. Itaque refrigerationẽ, sitisq; sanationẽ ab aqua prouenire, vt quæ frigidę naturæ sit & humidæ: cæterum adminiculo esse, ac velut alas illi ad oẽs [b] corporis partes permeandas addere tũ vinum, tum acetum, quę ipsa nequaquam frigida sunt & humida Siquidem præstare, sic sola exhiberi potius quàm cum aqua, quando ea facilè præ tenuitate [c] digerantur, & ab hypochondrijs recedant. Porrò quoniã semel in hunc semonem deuenimus, nihil obstat quò minus omnem exactè perficiamus. Nam quòd fieri possit vt & aquam acetum deducat, nec tamen ipsummet refrigeret, & nõ deducat solum, sed etiam refrigeret, [d] certo certius est. Verùm vtrum cum veritate coniunctum sit, id cõsiderationem postulat. Distingui autẽ id possit tantummodo, si cui exhibeas acetum & vinum, vtrunque seorsum & per se. Apparet enim à vino homini semper sitim increscere, ab aceto verò epoto interim quidem augeri, interim verò sedari.

[a] ποδηγοῦντος.

[b] τοῦ ζώου *animalis*

[c] ἀναδίδονται, *distribuantur.*

[d] ἄντικρυς δῆλον, *omnino manifestũ.*

Quæ sit sitis causa. CAP. XXXII.

QVIPPE cum & sitis ipsa duplici ratione prouenire soleat, partim humoris inopia, partim caloris copia. Quã obrẽ mirũ videri non debet, si priorẽ quidẽ sana-

ſanare nequeat, alteram poſsit. Siquidẽ humectare nequit, at refrigerat non inſtrenuè. Quapropter neque à ſicca diſpoſitione prouenientem ſitim, neque à calida & ſicca, vnquam ſanare queat epotum acetum. At ſiquãdo in vnum coëant humiditas atque caliditas, eiuſce quidẽ ſitis optima medela acetum eſt. Rara ſanè eiuſmodi affectio eſt, in aquæ inter cutẽ affuſionibus (παρεγχύσεις Græci vocãt) nonnunquã proueniẽs:[a] congeſta nimirũ in ventre ſalſi humoris copia: tũ etiam ſi quibus pituita ſalſa ventri illita inhæſerit. At qui aliter ſiti premuntur, puta in febribus ardentibus, & aduſtis omnibus, quiq; æſtate laborant, ac in graui æſtu, cõpoſita ijs eſt affectio, ex caliditate videlicet & ſiccitate: quare non iniuriâ compoſita illis medela eſt acetũ, vt quod ſtrenuè refrigeret, & quouis expeditè permeet: & aqua, quæ ſuprà quàm quod refrigeret, omnium ſit vel humidiſsima: nihil eſt enim aqua humidius.

[a] Sitis cauſæ calid. & ſiccit. licet ĩ hydrope ſalſi humores p̃ter naturalem ſitim excitent.

Medicamentum quod in iudicium venit, non miſtum, ſed ſimplex eſſe oportere.

CAPVT XXXIII.

QVemadmodum ergo haud ſecura eſt procul à ſenſu ducta de explorando medicamento ratiocinatio, ita nec ipſius alteri cuipiam permiſti vſus. Siquidem ipſum per ſe ſolũ quod iudicandũ venit, ex-

pendere oportet tum in ſanis corporibus, iiſque temperatis & intẽperatis,tũ in morbo alicui obnoxijs.In tẽperatis quidẽ, velut ſuprà poſitũ eſt:In intẽperatis,ſicut dixit[a] Hippocrates, naturis picrocholis, hoc eſt,quæ amaræ bilis ſucco abundant,vtiliſsimum eſſe acetum:qui verò temperaturã ſortiti fuerint melancholicam,aduerſiſsimum. Porrò in morbo aliquo affectis,ſi ſimplex fuerit,in ſimplici exploretur affectu:Sin miſtũ alicui, neceſſe eſt quod commiſcetur, temperaturâ ſit medium,ſicut in aqua & cerato[b] ſimplici ſuperius declaratũ eſt. Rationabile quippe arbitror, quod nulli diuerſi temperamẽti ſit miſtum,ſed quàm fieri queat medio coniunctum,ipſum eorum quæ perficiũtur,cauſam exiſtere. Nam ſimplici cerato quod neque calfaciebat,neque refrigerabat,aqua admiſta frigida,refrigerauit:quippe quæ temperiem habebat frigidam.Quòd ſi excalfacientium quippiã eiuſmodi cerato cõmiſcuiſſes,profectò calidum id medicamentum euaſiſſet: quemadmodũ in affectibus compluribus ſæpenumero euphorbium aut caſtorium tẽperauimus. Sic ſi acetum ſimplici adamuſsim cerato commiſceas,cerato ipſo longè frigidius medicamen effeceris :tanquã nimirum quod admiſtũ eſt,ſit frigidũ. Eritque tibi id remediũ [c] vel optimũ ad eryſipelata,phlegmonas,

[a] *Libr.3. mor.acu. ca. de oxymel.*

[b] *Adiecit ſimplici antiq. interpr. ex vet. cod.*

[c] *ἀγαθὸν bonum.*

monas, herpetes, carbunculos. Sin autē quod mistum est, tanquā simplex expendas (nam id etiam moliuntur) longè maximè hallucinaberis. Nam vlcerum glutinatoriū non acetum, sed oxycratum dicendum est, aliam multò naturam ab aceto obtinens. Siquidem quemadmodum carnem producere [a] nequit ærugo, sed ceratum exiguum quiddā habes æruginis: ad eundem modum neque acetum conglutinat, sed aqua aceti pauxillum accipiens. Ipsum verò per se ac [b] syncerum acetum, vlcera quæ glutinationem desiderant, mirum in modum exasperat, vtpote tenuitate erodens, ac dolorem excitans. Quamobrē haud merito, nec conuenienter talia dictitant, nec melius item faciunt, cum ignotis ignota connectunt.

[a] Addendũ in vlceribus.

[b] ψιλόν.

Quòd neque adstrictoria omnia conglutinēt neq; conglutinatoria item omnia adstringant.

CAPVT XXXIIII.

QVIPPE cum nihil seorsum de glutinandis, aut carne implēdis, aut cicatrice obducēdis vlceribus demōstrarint, ex inductione tamē colligūt, adstringētia omnia dicentes [c] glutinatoria. Oportet autē non ex inductione, sed per demonstrationē in vniuersum talia accipere, quēadmodum nos facturi sumus in curandi rationis

[c] Deest ἑλκῶν εἶναι vlcerum esse.

cõmentarijs.Imò absolutè quiduis tale dictum,non modò indemonstratũ est,sed etiã falsum.Neque enim chalcitis,neque galla,neque malorum punicorum putamina , neque omphacium,neque alumé, multoque minus æs vstũ,neque æris squama,neque misy, vlcera glutinare possunt:aliaque innumera sunt inter adstringẽtia, quæ glutinare nequeant. Porrò si quis nõ hoc,sed glutinatoria omnia adstringẽtia dixerit proferentur & hîc quoque nõ pauca quæ citra adstrictioné cõglutinent.Neutra igitur vera oratio est, si simpliciter atque indiscretè efferatur: neque ea cum dicunt adstringentia omnia vlceris glutinatoria,neque ea cùm aiunt,quęcũque glutinantur,adstringentium beneficio glutinari. Porrò multò sanè etiam magis his tum absurda,tum falsa ac[a] pręter sensum asserũt, cum mordacia,acria, amara , salsa , ad hæc quæ mollissimas iucũdissimasq; sortita sunt qualitates,adstringere dictitant:tanquã gustus non ad sensorium pertineat quod adstringit,sed ex illorum[b] impositione atque arbitrio debeat accipi. Malum enim granatum,& malum,verbi causa,& mespilum , & pirorum quædam genera , & myrta,& sorba,vinumque tum aminæum,tum marsum, euidẽter nos adstringunt.At triticũ , & zea, & milium,Herodotum forsan adstringebãt:

a In Græ. cod. τῶν ἄισθησιν. i. de sensu, sed mendosè pro παρὰ τὴν αἴσθησιν i. præter sensum.

b νομοθεσίας, sanctione.

aliorum autem hominũ neminem. Sexcẽtos enim quandoque super his sum percõtatus, & in primis super amylo: nã & ipsum adstringere ait Herodotus, sicut & piper, quod nec ipsum vllum omnino aliorum hominũ qui syncerè &[a] incorruptè qualitates expendũt, adstringit. At Herodotus cuncta confundere in idem non est veritus: aitque & quę acerrima sunt facultate, & quæ summè rodũt, & quę mollissima sunt ac mitissima, omnia adstringere: tanquam in hoc, vt quosdam sensu defraudet, victoriam statueret. Verùm non ita se res habet, cum ea vel maxima futura sit prauitatis dictorum eius probatio

[a] ἀδεκά- στως.

Quòd non omnia adstringentia refrigerent.

CAPVT XXXV.

QVemadmodum verò[b] & Asclepiades Metrodorus tãquam illum etiam superare contenderet, adferendis de sensu mendacijs, cum alia quædam, tum resinam & bitumen calfacere nos denegat, atque adstringentia omnia refrigerare dictitat: cum si nihil aliud, saltem chalcitis, chalcanthos, & misy, quæ valenter adstringunt, tantam assecuta sint calliditatẽ, vt nos etiã exurant. Nihil est ergo mirandum, si prolixa quædam nugentur, seipsosque nonnulli homines fallant, cum de manifestò apparentibus verum fateri non audeant.

[b] *al.* A*sclepiadeus* Me*trodorus*

Perperam Herodotum ac Dioſcoridem quæcunque aut profluuijs, aut dyſenterijs mederentur, adſtringentia cenſuiſſe.

CAPVT XXXVI.

DEINDE quidam ex eis, vt Herodotus, & Dioſcorides [a] ex eo quòd medicamenta quædam diarrhæis, atque dyſenterijs medentur, adſtringere ea colligunt: quanquã ne minimum quidem habeant adſtrictionis, imò prorſum contrà rarefacientia nimirum ſint & laxãtia facultatibus cum alioqui quæ adſtringunt, corpora contrahũt, condẽſent, conſtipent, atque conſtringant. Nam ſemel ſenſibus pro nihilo habitis atque cõtemptis, euerterunt confunderuntque omnia quæ planè ſenſu dignoſcere eſt, hæc praua ratione perſuaſi aſſerentes. Nam adeps caprinus omnibus quæ aut guſtu, aut facultate ſunt adſtringentia, aduerſiſsimus eſt, velut etiam farina triticea, & amylum, & innumera eorũ quę vim habent tum emplaſticam, hoc eſt illinẽdi, tum mitigatoriam, atque acrimonias hebetandi: eáque ratione ijs qui acria mordaciáque per aluũ excernunt, auxiliãtur. Quòd ſi ob hæc adſtringant, eſto ſanè & oleũ [b] ex adſtringentiũ numero, quoniã ſæpius ijs qui grauiter mordicabantur, infuſum profuit. Eſto verò etiam & cera, & adeps ſuillus, tum gallinaceus & anſerinus, chondri tragíque ſuccus.

[a] Al. cod. ἐκ τοῦ φαρμάκου ἄττα, ex medicamentis quæcunque, pro ἐκ τοῦ φαρμάκων ἄττα.

[b] Addendum nobis.

ſuccus.Nã hæc quoque inſundimus,& ceratum quãdoque ijs qui mordicátur [a] ſicuti & adipem caprinũ.Verùm efficacius auxilium affert caprinus:quia ſcilicet facilius & cõcreſcit & inteſtinis inungitur,plurimoq; tẽpore inhæret.Porrò ſiue ob craſsitiem,ſiue aliam ob cauſam celeriter cõcreſcat,non eſt opus ea nunc inquirere,re ipſa euidẽter apparẽte. Verùm quemadmodũ quòd ocyſsimè concreſcat,atque inteſtinorũ morſus obtundat, ex rei euidentia credibilius eſt, ſic ſanè etiã quòd nulla ipſi inſit,aut frigiditas,aut adſtrictio.Atque hi quidem ex obſcuris ratiocinãtur de apparentibus:imo autem,ſi verum fatendum eſt,ſeipſos potius decipiunt. At nos tantò decet magis ad ſenſum accedere: tantóque diligentius perpetuò illi attẽdere:quãtò plura in eo peccẽt ſophiſtæ omnes,falſaque de eo aſſerãt.Rurſum ergo,vbi prius illis in memoriã reuocauerimus quæ idiotas nõ fugiunt,ipſisque haud ignota erant,cum nondum cõtendendi libidine in ſenſus perueniſſent contemptum,poſteà autem per ſuperuacaneam ſapientiam amiſerunt, ad id quod continuum orationi eſt,tranſibimus.

[a] Addit ἰσχυρῶς, vehementer.

De proprijs ſenſus cuiuſque ſenſorijs.

CAPVT XXXVII.

VNaquæque ſenſibilium natura priuatim ſubiecta eſt,tactui quidẽ caliditas

ac frigiditas,durities ac mollities:albedo verò,nigredo,flauedo,rubor,atque vt ſummatim dicã,vniuerſum colorũ genus,viſui:amaritas,dulcedo auſteritas, acerbitas , aciditas, ſalſedo,acrimonia,guſtui: planéque[a] demẽs videatur,ſi quis guſtu colores iudicare tentet,aut ſapores viſu:eodẽ modo de tactu cognoſcẽdum eſt,reliquiſque ſenſibus. ſiquidẽ tactu iudicandæ ſunt differentię tangibiles, auditu audibiles, odoratu odorabiles. Quæ cũ ſic ſeſe habeant,audiamus quæſo[b] Platonem guſtabiles differẽtias exponentẽ.Haud tamen animus,ipſius phyſiologiæ attendendus eſt.Nec enim nũc tempeſtiuè eius meminero, neque in hoc viri teſtimoniũ cito: ſed tantũ vt[c] dicã qua de re quodq; nomẽ efferre Græcis mos eſt.Auſculta ergo diſſerẽtem Platonem:Tenduntur à lingua venulæ ad cor,ſaporum nunciæ,in quas ſi qua ita inciderint, vt[d] rariorem mollioremque carnis partẽ penetrantia,terreſtri ſua natura liquefacta, venulas contrahant atque deſiccent: ſi quidem aſperiora ſint,acerba:ſin minus aſpera,auſtera nuncupentur. Cęterũ,quæ eas abſtergũt,totãque linguã abluũt,ſi quidem id ſupra modũ efficiant,ſimulque aliquid abſumant,vt de natura aliquid colliquent(qualis eſt nitrorũ facultas)amara omnia appellantur.Atq; nitri virtute inferiora ſunt,ac moderata

[a] *Μαίνεσθαι, inſanire.*

[b] *Pla. in Timæo.*

[c] *τὸ δεῖξαι, oſtendam.*

[d] *al. mollẽ humidemq;.*

derata vtuntur abstersione, salsa citra asperã amaritudinẽ & grata nobis magis apparẽt. Quæ verò oris caliditati[a] applicata, ab eoque feruefacta, ipsum vicissim recalfaciunt, atque accendunt, præque leuitate ad capitis sursum feruntur sensus, ac quæque obuia incidunt, talia omnia has ob vires acria nuncupata sunt. Eadem verò ista interdum à putredine attenuata, &[b] angustas ingrediẽtia venas, partes inibi tam terrenas, quàm quodãmodo aërias, mutuo incursu mouẽt, ac misceri cõpellunt, cõmistas verò circumlabi alias, & alias ingredi, ingressuque suo penetratas, concauas circuntensasque efficere, easque humore circunfuso concauo, interim terreno, interim[c] liquido vascula aëris ex aqua concaua rotundaque effici. ac quæ ex puro constant perlucida sunt, & vocantur ampullæ: quæ verò ex terrestri agitato elatoque, ebullitio fermentatioque[d] nuncupantur. Harum affectionum causa acidum cognominatur. Omnibus verò quæ de istis dicuntur, affectio contraria ab occasione nascitur cõtraria. Porrò vbi ingredientium constitutio in humidis familiaris linguæ habitui existit, quæ exasperata fuerint, [e] lenit: quæ verò præter naturam aut coierint, cõstiterintque, aut fusa laxaque fuerint, partim cõtrahit, partim laxat, omniaque quã maximè ad naturæ

statum

[a] κοινωνήσαντα, καὶ λειανόμενα, *communicãtia & læuigata.*

[b] τὰς στενὰς φλέβας, *vt hic, non angustos meatus, vt aliâs falso.*

[c] καθαρᾶς, *puro.*

[d] ἐπίκλην, *denominate.*

[e] λεαίνει μὲν ἐπαλείφουσα, *læuigat quidem superillinens.*

ſtatum reducit:quicquid eiuſmodi eſt, iucūdum ſuauéque & cognatū eſt omnibus violentarúmque paſsionum remediū ac medela,nominaturque dulce.His verbis omnibus Plato,quæ nos vocare ſolemus auſtera,quæ acerba,quæ ſalſa & nitroſa,quæ amara,quæ acria,quæ acida,quæ dulcia,expoſuit.Id videlicet quod à nobis ςύφον,ſiue adſtringens dicitur,ipſe auſterum nuncupans: nam ſic à vetuſtioribus Græcis appellari ſolet. Nō tamē omnia in vnū confundit:ſicut ij faciunt qui & piper adſtringere dictitāt,cū ex acriū ſit natura,& acetū quod ex acidis eſt:nec ſanè etiā veriti dulciſsimorū quædā,adſtringētiū numero adſcribere.Ex quo fit,cū omnia confundant,vt protinus nec facultates inuenire omnino valeant.Omnis enim inuētionis,demonſtrationiſque principia ſunt, quæ ſenſui,atque intellectui euidētia ſunt.At iſti hæc ambo perturbāt:atque omnes in vnum cōfundunt cùm ſenſuum actus & paſsiones, tum multò etiam magis intellectus ac rationis:nimirum haudquaquam in ſpeculatione logica verſati.Itaque operæpretium eſt, nugacem illorum loquacitatem omnibus modis effugere:ne quid nobis quoque affricetur vitij ex tam prolixa illorum futiliq́ue nugacitate.Porro haud leue negocium eſt,dedocere ac tranſmutare eos,qui ab illis vſque

adeò

adeò peruerſi ſunt, vt & ſenſum contemnãt, & nequaquã in ſpeculatione logica ſe exercuerint, planéque rudes ſint rationum quas de natura philoſophi conſiderant. Omnino enim ſaltem vel id didiciſſent, quæ in illis ſunt ambiguitates, fugiendas eſſe, cautéque obſeruandas tum ſenſibus magis ſuper ſimplicium medicaminũ facultatibus, quàm rationibus haud ſatis integris [a] confidendum.

De proprijs linguæ ſenſibilibus.

CAPVT XXXVIII.

VERVM tales dedocere, [ac velut trãſformare] eſt in poſsibile. At aliorum tamé gratia, nimirum quos conatus noſter iuuare poterit, reſumenda eſt, diligéterque definienda, tota de proprijs linguæ ſenſibilibus oratio. Nũcupatur igitur tum à [b] Theophraſto, tum ab Ariſtotele, tum à Mneſitheo medico, guſtandi facultas, Græcè χυμός (nos ſaporem dicimus) ſecũda ſyllaba à μ litera incipiente. At ex humido ſiccóque cõſiſtentia, eorum videlicet quæ à calore cõcocta ſunt, χυλός (nos ſuccum dicere poſſumus) à litera λ ſecunda incipiente ſyllaba. Tametſi ab ætate illis maioribus non modo Athenienſibus, ſed & Ionibus vtrunque per μ literam ſcribi cõſueuerit. Siquidem & apud Platonẽ philoſophũ & apud Hippocratẽ, veteresque comicos ſic

[a] al. committendũ iudiciũ eſſe. [Tãtum μετὰ διδάξαι de docere. [b] Libr. 6. de cauſis plantar. quid χυμός. quid χυλός.

cos sic scriptum est. Vocetur autẽ à nobis in præsenti quidem[a] opere clarioris doctrinæ gratia, gustatoria facultas, siue qualitas, siue vtcũque cuique appellare libet, per literã μ, χυμός (nos saporem nominabimus.) Humor autem incrassatus tũ in animãtibus, tũ in plãtis, χυλός, secũda syllaba à litera λ incipiente (nos, vt diximus, succum vertemus.) Sciendũ ergo, sapores, qui tum in vnoquoque animali ac planta, tum in terra inueniuntur, plurimos esse, nec facilè specierum numero comprehensibiles, cæterũ differentias gustabiles alijs octo visas, alijs numero septem, nonnullis autem & his quoque pauciores. At Plato in Timæo in suprapo sita dictione primum duos sapores memorat eiusdẽ speciei quidẽ, sed in ratione maioris ac minoris differẽtes. Eorũ alterũ austerũ, alterũ acerbũ nominat: Fuerit autẽ austerus, quem στύφοντα (adstringentem voco) nuncupamus. Porrò acerbus huius intẽtione prouenit, velut & ipse Plato significauit. Atque hos sanè pro vna specie numerabimus. Altera est eorũ quæ illis opposita sunt, nitrosorum videlicet, salsorum, & amarorũ. Et in his quoque amarus ex nitrosi prouenit intentione. Salsus verò aut nitroso imbecillior, aut adstrictionis quoque assumens aliquid. Deinde à Platone acris expositus est mox acidus, postremò dulcis. At à[b] Theo-

[a] Λόγῳ, oratione

[b] Libr. 6. de causis plantar.

Theophrasto additus est vnctuosus, siue pinguis: à Platone quidem in sermone de proprijs linguæ sensorijs præteritus, verùm Paulo antè plantarū succis adscriptus, vbi vinosum ab oleoso & melleo discernebat. Porrò in illo sermone tribus nunc dictis[a] vnū adiecit succi genus vna appellatione comprehēsum, ὀπὸν nominans: vbi autē ad gustus sensoria trāsijt, protinus in ipsis dulcē memorauit: nihil enim retulerit, dulce an melleū dicas, velut nec pingue an oleosum: Omisit autem pinguē, vt qui ad gustū nihil attineret.

[a] Νῦν τέταρτον ἐπάγει γένος, *nunc quartū apposuit genus.*

Quo differat adstringēs ab austero & acerbo.

CAPVT XXXIX.

QVALE [autē eorū sit vnumquodque] exponere quidē exactè est impossibile, quandoquidē nec aliam vllā sensibilem passionem: verùm ei qui eodem sensu communicat, licet suggerere. Ergo si quis aut cydonia [aut] mala, aut mespila, aut myrta gustauerit, proculdubio cognoscet alium nobis ab his in lingua moueri sensum, alium ab adstringētibus corporibus. Nam quæ adstringūt, [aut refrigerant,] introrsum pellere cōtactam nostri partē ex omni parte[b] apparent, idqúe æquabiliter, velut pellētia, ac stipantia, contrahētiaque. At austera in profundum etiam subire videntur, atque asperum quen-

[*Desiderātur in* Ald.cod. *in vet. sic habent*, ὁποῖος δ' ἕκαστος αὐτῶν ἐστίν.

[b] Deest ὁμαλῶς, *æquabiliter.*

quédam inæquabilemque mouere sensum, tanquam resiccantia, & humorem omnem corporum sensibilium depascentia. Ex quo fit vt alia sit paßionum proprietas, quæque haud lucide explicari poßit, tum ab adstringentibus nos corporibus, tum ab austeris saporibus. Sed[a] quisquis homo métem habet, facile quod dico, comprthéderit. Porrò quã do quod linguæ nostræ admotum fuerit corpus, validè desiccat, contrahit, & in multam profunditatem vsque illam exasperat, sicut pira syluestria immatura, & corna eiusmodi omne acerbum appellatur, ab austeris intensione diuersum. At quod nos adstringens vocitamus, haud temere à Theophrasto dictũ reperias. Videtur autem idem significare quod austerum, aut certè commune esse genus tum huius, tum etiam acerbi. Quæcunque verò linguam dum contingunt, nõ contrahunt eam, neque constipant, velut adstringentia: imò [contrà planè agere] apparent, nempe detergentia & abluentia, etiam si adstringentium quippiam adiunctum sit, hæc omnia salsa cognominamus. At quæ his etiã magis detergunt, adeò vt etiam exasperẽt[b], amara nominantur. Porrò quæ mordicant roduntqúe, idqúe cum valida quadam caliditate, acria vocantur: Si verò sine hac mordent, acida quidem cæterum hæc fermentãdi quoque

[a] al. sed quiuis tamen homo.

[Contrarium planè facientia.

[b] Add. ἀνιαρῶς, cum molestia.

di quoque

di quoque vim obtinent: At quæ velut inungunt atque implent, ac in ſtatum ſuum reſtituunt exaſperatas ac veluti eroſas linguæ particulas, hæc ſi cum voluptate manifeſta contingant, dulcia: ſin hac ſine, pinguia vocitantur. Atque hoc quidem pacto, quantum in me fuit, res explicatu longè difficillimas verbis exponere ſum anniſus. Miror autẽ qui tam promptè omina adſtringentia nominent, ſiue acria ſint ſiue amara, ſiue dulcia, ſiue pinguia, ſiue acida: cum iam olim rebus ipſis impoſita ſint nomina, atque affectuum ſenſibilium non exigua in nobis differentia ſit. Præſtitiſſet fortaſsis, ſi quidem naturales ſcrutari rationes voluerunt, apparentia non euertere, nec appellationes confundere: verùm inquirere cuius temperamẽti, aut diſpoſitionis, aut corporis conſtitutionis, aut quomodocunque nominare velint, ſoboles ſit adſtrictio: cuius ſalſedo, amaritas, aciditas, acrimonia, dulcedo, pinguitudo, quæ Plato, Ariſtoteles, ac Theophraſtus conati ſunt definire. Clarum quippe eſt ſi ex calido, frigido humido ſiccoq; coëuntibus omnia ſunt miſta, etiam dictarum quanque qualitatum ex horum conſtare miſtura. Itaque ſi quemadmodum dictorum ſaporum quiſque proueniat, exponere conarentur: lubens equidem auſcultarem, gratiamque haberem non

exiguam. At si neque hoc efficiant, imò insuper [a] saporũ omnes differentias in vnum confundant, vt parum absit quin corpora omnia adstringentia nuncupent: sanè nec audire [b] ipse velim, illosque obsecrarem, vt inanem contentionem relinquant.

[a] τὰς αἰσθητὰς, sensiles. [b] Perperam Ald. cod. αὐτές, ipsos

Non ad totam rerum naturam iudicandas medicamentorũ facultates, sicut naturales philosophi faciunt, sed ad nostram naturam.

CAPVT XL.

At nos equidem in cõsequentibus ostendere conabimur, cuiúsnam temperamenti saporum quisque sit soboles. In præsenti autem discipulos ad experientiam accessuros id modo assuescere velim, vt quod ad artem est vtile, seligant, vbi iudicare velint quo pacto vnumquodque nos medicamentorum afficiat. Quippe non quale ex se sit, & ad totam naturam, cõsideramus. Nam hoc pacto neque acetum, neque marinam aquam nos exiccare posse, aut sicca esse facultate dici manifestum est. Siquidem vtrunque illorum actu est humidũ. Verùm si nos exiccare appareant, sicca dicentur, ad nos videlicet & nostram naturam, parem siccandi potestatem obtinentia. Quinetiam & calida & frigida, & humida eodem dicentur modo, vbi nos scilicet calfaciant, refrigerent, atque

atque humectent, eaque ad nos, non ad totam [a] naturam, nec ex se. Atqui si huius duntaxat meminerimus, certissima omnium erit iudicatrix experientia. [b] Quam qui relinquunt, atque aliunde retiocinantur, non solum falsa pro veris ducunt, sed etiam tractationis vtilitatem [c] destruunt. Proinde nobis propositum non est, quale ex sua natura quodque sit medicamentũ exquirere, verum quid in nobis efficere posit. Atqui hîc primi libri finis esto. At in secundo deinceps, oleo ac rosaceo in sermone exemplorũ vice positis, prauas & inibi ratiocinandi vias monstrabimus, quibus cum medicorũ complures vtantur, in primis quidem seipsos decipiunt, secumque alios multos in errorem pertrahunt. Porrò vbi id erit absolutũ, ad tertium commentariorum transiens, quæstiones logicas, quę vniuersam de simplicibus medicamentis enarrationem antecedunt, explicare conabor: Vt videlicet in quarto ipsas iam facultates omnium definire liceat, quas protinus à principio fuissem aggressus, nisi plena paralogismis atque erroribus omnium propè iuniorum [d] essent volumina. Quos prius extergere, atque ex animis discentium delere oportet, ne quid veritati obsistat. Nam, [e] vt Hippocrates inquit, sic etiã ait Plato. Nõ solũ impura corpora quãtò plus nutrias, tantò

a οὐσίαν, substantiam.
b Deest μόνη, sola.
c ἀναιρέπουσι, subuertunt.
d Adde ἰατρῶν.
e Aphor. 10. lib. 2.

magis lædas: verumetiam impuris animis ſi nutrientes ſermones offeras, non modo nihil proſis, verumetiam [a] magnopere obſueris. Itaque his de cauſis, tum etiam quia amicorum pleriſque viſum eſt, vt iuniorum medicorum argueremus errores, non tantum in congreſsibus, quos quotidie cum illis habemus, ſed etiam hiſce commentarijs: neceſſe mihi fuit diutius prioribus iſtis duobus immorari, quò videlicet in tertio purum animi auditorem nactus, quique veras aſſequi rationes poſsit, tum ea exponam, quæ de huius ſpeculationis principijs nouiſſe oportet: tum deinceps omnes medicamenti cuiuſque facultates enarrem. Id autem fiet in vniuerſum, vt reor, libris vndecim ea fermè magnitudine conſtantibus, cuius, eſt hic qui eſt omnium primus. Qui cum conuenientem nunc nactus ſit modum, finem per hanc dictionem accipiat.

a οὐ σμικρὰ, non parum.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER II.

Quòd sophistæ, qui fidem sensibus abrogant, demonstrationis principia incertiora quàm quæ demonstrantur efficiant.

CAPVT I.

PROLIXA nobis vt fit de simplicium medicaminum facultatibus oratio, limites suos excedentes sophistæ efficiunt. Nam cum procul principia ducant, sensumque pro nihilo habeant, seseque in illa conijciant, quę philosophis etiam ambigua sunt: simul & ea quæ ipsi ignorant, & ea quæ apertè cognoscuntur subuertunt. Eaque pleriq; eorum faciunt non modo naturalis speculationis, sed etiam logicarum methodorũ imperitia, quibus vtatur necesse est quisquis demõstrare quid aggreditur. Itaque cum nesciant tum ea quæ bene à physicis[a] sunt inuenta, tum etiam ea de quibus nõ iniuriâ illi dubitarunt, vtrisque tamen contraria asserere sæpenumero [b] non dubitant. Sed, Deũ immortalem, age obsecro, si nunc ego sic orsus dicere, quòd cũ quatuor sint elementa, aër, terra, aqua, & ignis, nulli alij ta-

[a] Deest ἀνδράσι, viris

[b] τολμῶσι, audent

men congenita ſit albedo, ac ſplendidus color, extra ſplendorem & ignem: ac deinde citato Empedoclis, ac nonnullorum phyſicorũ aliorũ teſtimonio, ſplendida corpora omnia plurimũ in ſe ignis habere dicam haud curãs aut niuem, aut ceruſſã, aut glaciẽ, aut alia innumera tũ ſplendidiſsima, tum frigidiſsima inſpicere: ac mox ſuggerente quopiã procedentẽ à ſenſu cõfutatione [a] tergiuerſatus, ad rationem accedi iubeam, ac per eam de rerũ natura conſiderandũ, haudquaquã ſenſibus irrationalibus vniuerſum cõmittendũ cẽſeã, nunquid mentẽ habẽtibus inſanire videar, haud intelligẽs vnde rationis deſumpſiſſem initiũ? Nam mea quidẽ ſentẽtia, ex ſenſu & per ſenſum omnia id genus ſumũtur axiomata, nẽpe ſolẽ eſſe ſplendidũ, flãmas ſubflauas, carbones pleroſque flauos. Ergo ſi à ſenſibus recedendum eſt, nulla ſuppetet demonſtratio neque nobis eorum quæ modo diximus, neque Empedocli cum ait:

Vndique ſplendentem ſolem, calidumq; videre.

Quæ ſi verà ſunt, perſpicuũ eſt, multò antè [c] illa fidẽ habendam ſenſibus. Imò, inquiũt, [d] mortales cum ſimus, à ſenſibus auſpicemur neceſſe eſt: verũ illis haudquaquã perpetuò immorandũ, ſed ad parte diuiniorẽ accedẽdum, nẽpe rationẽ. Nam ſenſum & animantibus rationis expertibus ineſſe, rationẽ ſolã homi-

[a] ἀποδιδράσκων, re fugiens.

[b] ἐμάθομεν, didicimus.

[c] αὐτῶν, illorum.

[d] ἀνθρώπους.

hominibus eſſe cum dijs cõmunem. Atque hi in longum oratione extendũt. Quinetiã ex illis quidã & Anaxagorã in teſtimoniũ euocant, qui niuem pronunciarit non eſſe albã. Hic, inquiũt, vir phyſicus[a] excellior, ac ſupra ſenſum extitit, atq; eius contẽnit phãtaſmata. Ad rationẽ ire pergit, eaq, duce rerũ naturam ſcrutatur. At ſi me quod in mentẽ venit fari oportet, qui liber ſim ſcilicet, & in tota adeò vita[b] extra veritatẽ ſtuduerim nihil: ad inſaniæ extremũ & vltra, perueniſſe eos arbitror,[c] quos talia nugari nõ diſpudet. Nã ſi quæ per ſenſus euidẽter apparẽt, euertant: vnde ſumant demonſtrationũ principia, nõ habebũt. Sin autẽ ab his tanquã à fide dignis exordiãtur, quo iure ijſdem poſteà diffidet? Nam demonſtrationum principia certiora ſunt quàm ea quę per illa demonſtrãtur: quippe cum iſta aliunde fidem mutuẽtur, demonſtrationum verò principia nõ ſolum ipſa per ſeſe: verumetiam ad quærendorum inuentionem quibus credatur idonea ſint.

Quòd abunde ſufficiat indicãdis medicamentorũ facultatibus, quæ per ſenſum accipitur experientia, iunctis duntaxat paucis epilogiſmis, ſiue rationibus cõmunibus. Et quo pacto rationẽ experientiæ ſubſcribere oporteat. CAP. II.

EQuidẽ optarim nullas nõ res clare ſub ſenſus noſtros cadere: nec quicquã eſſe

a *Tantũ ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν ὀξὶν, ſupra ſenſum eſt.*

b ἀλήθειαν σπουδάζειν, *veritatẽ coluerim.*

c τοὺς τὰ τοιαῦτα ληροῦντας *qui talia nugãtur.*

quod illos fugeret. Hoc enim pacto nihil dubium, nihil ambiguum aut anceps vsquã foret. Verùm quoniam illos quædam effugiũt, rationem illis superinducere conandum est, sic tamen, vt non procul, vt illi factitant, nec [a] confusa & infinita colligamus. Verùm ante omnia, nominũ significata diligenter definiamus, ne quis posteà per æquiuocationem falli posit. Deinde quod ex se quid agit, ab eo quod per accidens, separetur. De [b] quibus suprà accuratè disseruimus, significataq; eorum quæ facultate aut calida, aut frigida, aut sicca, aut humida, aut quiduis aliud dicuntur, discreuimus. Tum quo pacto propiã cuiusq; medicamenti facultatem ab ijs quæ ex accidenti sunt segregans inuenire quis posit, generatim quidem in tertio De temperamentis expositum est: atque in hoc tractatu membratim enarrabimus, ceu in primo iam libro cœpimus: vtque ibi in aceto & aqua, ita hîc in oleo & rosaceo facturi sumus, si modo prius ostenderimus, quantũ delinquant medicorum nonnulli, qui longè demonstrationum ducunt principia. Nam quid oportuit olei aut rosę respexisse colorẽ, quando rebus ipsis variè vti liceat, nec in sanis solum corporibus, sed & ægrotantibus? quippe cum ipsas per se rosas, aut succũ earũ expressum corpori tum sano, tum simplici affecto morbo, vt suprà

a *Tantũ ἀπεράντα, infinita.*

b *ὑπὲρ ἀμφοῖν, de ambobus.*

ſuprà diximus, liceat imponere, atque oleo dulci miſcentes, corporibus aut valenter refrigeratis, aut excalfactis applicare, ſiue affricando, ſiue perfundendo, ac irrigando, tum in corpus quoque aſſumere, idq; aut ſupernè per os, aut infernè per ſedem, ac ſic tandem quid ad vnũquenque vſum proueniat, inſpicere. Nam hoc ſanè nomine medicamentorum omnium vires contemplamur, vt ſit quo vti liceat, hypochondrijs, aut capite [a] ardore afflictis, aut refrigeratis, aut exulceratis, aut phlegmone occupatis, aut id genus aliud perpeſsis, tum ipſis, tum alijs omnibus corporis partibus. Ergo cum tam perſpicua ſimul ac compẽdioſa adſit via ad ea quę inquirimus, etiam ne colores æſtimabimus, aut odores, aut conſiſtentias, aut formas medicamenti cuiuſque: perinde factitantes, atque ij qui ex imagine aut ficta aut picta cognoſcere quẽpiam volunt, cum ipſum aſpicere non denegetur quem agnoſcere cupiunt.

[a] Διακαιομένων, incenſis.

Quòd neque à calore, neque ab odore, neque à conſiſtentia, aut conglaciatione, neque à duritate, neque à leuitate, ratiocinari de medicinarum facultate oporteat. CAP. III.

Atque hac vtique parte non leuiter peccare mihi videntur: [b] multò etiam magis cum infinita atq; indemonſtrata nugantur,

[b] καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, & horũ etiã magis qui &c.

tur, demonſtrandi rationis planè imperiti. Nam donemus ignem aut flauũ, aut rubrum eſſe, aut vtcunque voluerint: nec enim refert. quid ergo id facit ad hoc, vt omne rubrum ſit calidum? Nam omnis ignis, verbi cauſa, ruber dicendus eſt: at omne rubrum ignem dicere, ridiculum eſt: multoque etiam plus, ſi omne rubrum calidum quis dixerit. Nam ſi principio aſſumptum eſſet in oratione, omne calidum eſſe rubrũ, licuiſſet fortaſsis mutua axiomatis conuerſione rubrum omne calidũ concludere: licet non obſcurè & illic peccetur. Nam quæ mutuò conuertuntur (quod ἀντιστρέφειν vocant) [non quę ſimpliciter conuertuntur, quod eſt ἀναστρέφειν] orationes, verè de ſe mutuò dicuntur. Veruntamen propinqua ea fuerit, opinor, deceptio. Atqui quoniam nec illud orationis initio aſſumptum erat, nempe omne calidum eſſe rubrũ: haud licet mutua conuerſione omne rubrum calidum eſſe colligere. Tribus ergo modis in ſermone peccant, quia aiunt roſas temperatura calidas, ꝙ ſint rubrę. Primũ quòd nõ demonſtrata hac ꝓpoſitione omnis ignis rubet, cõuertere ex hac aliã, videlicet omne rubrũ eſt ignis, tanquã veram conantur. Secũdo, quòd neſciunt orationes, quæ mutuò conuertũtur cum veris, & reciprocę ſunt, veras & ipſas eſſe: non autẽ conuertẽtes. Tertio, quòd etiam

ſi

ſi mutuò conuerterentur, non tamen omne
quod colore ſit rubro, calidũ eſſe, ex mutua
illa conuerſione ſequatur, ſed alterum quod-
dam eius tale axioma rubrũ omne eſſe ignẽ.
Porrò quòd talia in rem præſentem non mo
do ſint inutilia, ſed etiam palàm falſa: cuiuis
notum eſt. debemus enim non an omne ru-
brum ſit ignis, ſed quòd omne rubrũ calidũ
ſit oſtẽdere. Nam ſi quicquid rubet, ignis fue
rit, erit nimirũ & roſa nobis ignis. Cæterum
logicas methodos ignorantes [a] medici pri-
mùm in hoc maximè [b] peccant, quòd pro-
prijs finibus excedant, nimirũ cum ſufficiens
ſit, experientiá, iunctis ſaltem paucis quibuſ-
dam epilogiſmis, medicaminũ vires exqui-
rere. Deinde tam fœdè in rationibus alluci-
nantur, ac pueri modo ſpeculationem logicã
ingreſſi. Eiſdẽ erroribus tenentur, qui ex odo
ribus medicaminum facultates conijciunt.
Nec enim quicquid bene redolet, calidũ eſt
(quod quidã dictitant, haud intelligẽtes quo
pacto inaudire oporteat quæ ab Ariſtotele
& Theophraſto ſuper hac re ſunt prodita, ea
quæ nos in quarto harũ commentationũ de-
finiemus) neque quicquid calidum eſt, bene
olet. Quin etiam neq; ſi quid graue olens eſt,
calidum etiam fuerit: neque ſic calidũ, etiam
graue olens. Sic nec ſi quis quicquid grauiter
oleat, frigidum dicat: nec ſi quicquid frigi-
dum

[a] οἶμαι *opinor.*
[b] σφάλλονται.

dum ſit,grauiter olere,verum dixerit.Siquidem calidorum innumera ſunt,partim benè olentia,partim grauiter olentia, partim neutra:ſimiliter quoque frigidorũ. Quanquam quid calida dico ac frigida?cũ debeã dicere calfacientia nos,ac refrigerantia,quę vtique inquirimus.Nec enim quod abſolutè calidũ eſt,aut quod ad hoc expenditur,nunc conſiderare propoſitum eſt, ſed quod corpus humanum excalfaciat.Nec ſanè etiã quod abſolutè frigidũ, ſed quod hominẽ refrigeret. Denuo ergo hîc allucinãtur in homonymia haud diſtinctis nominũ ſignificatis, tanquã ſi quis de cane terreſtri diſſerens, ad marinũ ſe oratione tranſferat,exiſtimans vt animantis vtriuſque nomẽ vnũ,ita & naturã [a] quoque vnã eſſe. At nobis demonſtratũ apertè eſt in cõmentarijs De temperatura (quos & hãcce antecedere tractationẽ protinus in initio commonefecimus) aliud eſſe facultate calidũ,aliud actu:& huius quod actu videlicet calidũ eſt,aliud abſolutè dici calidum,aliud per exuperãtiã,aliud ad ſymmetrum ſui generis,aliud ad quiduis obuiũ collatum.Quin & hominem nõ abſolutè calidum,vt ignem, ſed exuperantiâ calidum diximus.Siquidem maiorẽ in eo calidi portionem ineſſe, quàm frigidi, Ergo & quæcunquæ ad hunc [b] dicuntur calida poteſtate, illum excalfacere dicun-

[a] deeſt αὐτῶν, ipſorum.

[b] Λεχθήσεται).

dicuntur : facileque de ills initur iudicium, & per experientiam [a] expenditur, paucis indigẽs (vt suprà cõmonui) epilogismis. Quos cũ sophistæ excedãt: & tẽpus adolescẽtulorũ frustra terunt, & sophismatis cauillisque homines seducentes eorũ soluendorũ imperitos, falsis eos dogmatis opinionibusq; implẽt. Debebãt enim neq; colores memorare, neq; odores, imò neq; cõsistentiã, neque leuitatẽ, aut asperitatẽ, aut eius generisquodcũq;. Nã quid refert oleũ an lentũ sit, aut leue, aut splendens, aut liquidũ, aut pallidũ, aut pingue, aut lubricũ: aut quod ægre corporibus illitũ exiccari poßit? Quippe cũ ex nullo omniũ eiusmodi colligere poßis, ipsum esse facultate aut calidũ, aut frigidũ, aut humidum aut siccũ. Siquidẽ ex genere splendentiũ leuiũq; & lentorũ, partim sunt quæ planè nos calfaciãt, partim quæ refrigerẽt, tũ alia quæ exiccent, alia item quę humectẽt, & in singulis accidentibus ipsis nõ tantũ oleo, sed etiã in alijs omnibus, nihil reperire est, quod [b] solidum perpetuumque sit, vt in eo generalem constituere propositionem liceat.

[a] ἐξετασθήσεται.

[b] πάγιον.

Quòd sophistæ rationibus haud vsi sint scientificis ad ea lemmata, siue sumptiones, ex quibus perperam de medicinarum facultatibus colligunt, sed aut ex inductionibus, aut ab exemplis.

CAPVT IIII.

NAM omitto, ꝙ non ſcientificis in omnibus id genus ſint vſi rationibus ſophiſtæ ad inueniendа lemmata, ſed ex inductione, & quod omniū peſsimum eſt, ꝙ nec quæ ſit inductionis natura vnquam inſpexerint. Quod ſi quis eos in id prouocet, neque ſequi audēt: & ſi de demōſtratione quis quid agat, increpant. Imo, quod etiam deterius eſt nō ex inductiōe ſolū ratiocinari aſſueuerūt, ſed nōnunquā etiā ab exemplis, tanquā rhetores. Nā qui frigidum eſſe oleū aſſerit proinde quod lentum ſit vt pituita, is per exemplum concludit par robur præbens demonſtrationis, atque is qui ipſum calidum cōtendit, quia lentum ſit vt viſcum. Nec ſecus is qui calidum dicit, quoniam facile in flammā vertatur vti bitumen, atque is qui frigidum probat, ꝙ facilè cogatur ac concreſcat vt aqua. Nam differt, ab exemplo aut exemplis quid ſuadeas, an ex inductione. Siquidē qui ab exēplis fidem facit: vnum aut duo generis eiuſdem adfert, aut certè planè paucula, pleriſque ſcilicet præteritis. Qui verò ex inductione, omnia comprehendere nititur quę per experientiam ſunt cognita: nec quicquā præterire, quoad eius fieri poteſt, quod apertum vulgò ac perſpicuum ſit, ſtudet, niſi quod occultum eſt & paucis comprehēſum. Quamobrem violenta eſt, & vehementer per-

perſuadet quæ ab omnibus quæ experientia ſunt cognita, ducitur inductio: ſoliſque ijs [a] mendacium perſpici poteſt, qui in demōſtratorijs methodis ſunt exercitati. Quare nos de ea copioſius in demonſtrationis libris diſſeruimus, ac fortè etiam ſeorſum de ea ſola librum componemus.

[a] ἡ ἀλαζονεία κατάφορος *arrogantia perſpicua.*

De oleo aduerſus Archidamum. CAP. V.

PALAM autem fiet nihilo ſecius & nunc quoque ipſius inductionis natura, multoque magis exēpli. Nam omnia [b] in ſumma percurrere ſtatui eſt quæ de olei facultate à medicis ſunt prodita, eaque probabiliter quidem quòd ita viderētur: at non verè: ac primum illud quod à Diocle in Archidamo ſcriptum eſt, quòd Archidamus dureſcere vtique cutem ijs qui [c] in eo fricarentur exiſtimarit: quapropter etiam ſiccam frictionē prætulit. Oleum enim accendi atque exurere cum à frictione incaleſceret, putabat: ac propterea admodum humorem exhaurire atque ſiccare, non ſecus atque ea aſſorum quæ vngi ſolent. Nam & ipſa magis dureſcere: quàm, ſi ea citra oleum aſſaueris. Præſtat autem ipſam totam adſcribere dictionem Dioclis. Habet autem ea hunc in modum: At cum oleo fricare nō perinde probabat. Primùm enim inequalem fieri eiuſmodi frictio-

[b] Διὰ κεφαλαίων *per capita.*

[c] ἐν ἐλαίῳ, *in oleo.*

frictionem putabat, q manus laberentur scilicet, nec æquè carnem apprehẽdere propter pinguitudinẽ possent. Præterea durescere atque aduri cutẽ in illis magis qui sic fricarẽtur existimabat, quàm qui sicca vterẽtur frictione: oleum quippe accendi & vrere à frictione incalescens, quemadmodum in assis quæ vncta sunt, magis quàm nõ vncta, vbi oleo accenso incalescunt, & valde exiccãtur, indurescuntq;. Similiter quæ in oleo coquuntur, [a] dura exustaq; effici eandẽ ob causam. Ad hæc quemadmodum ligna & coria, & alia complura quæ ex oleo fricantur, oleum intrò imbibũt: ita putabat & corpora. Quod cum fieret, multa quæ solita essent cũ spiritu [b] diffluere per carnem, ac foras prorumpere tũc [c] concludi arbitrabatur: ceu cũ cribris, linteis, lana, omnibusque adeò per quæ percolari quid assolet, perfunditur ac inũgitur non æquè liquores fluere per ea valẽt. Porrò vbi eiusmodi excretio intercepta est, quædã intrò recurrere, quædam aceruata inuicemq; implicita meatus opplere retenta scilicet ab oleo, q visco quid simile habeat: oleũ sicut in alijs omnibus apparet [d] quod pingue est, pulueres ac festucas, omniaq; eiusmodi cõsectari. Denique vbi obstructi iam meatus fuerint, perpetuò ac sensim omnia deterius perfici esse necesse, quàm in ijs quæ pro cõsueto gerun-

[a] κραύρα, sicca seu friabilia.

[b] διαπίπτειν, elabi diffl.

[c] ἀποστέγεσθαι, intus coërceri

[d] aliàs citra amphiboliã τῶν λιπαρῶν, pinguib. non τὸ λιπαρόν, vt hic.

geruntur naturæ modo. Putauit quoq; oleo inesse mordacitate, cuius vi oculi illachrymarent, & guttur in tussim cieretur (quod κέρχνειν vocant) tum aluus raderetur, excrementaq; redderentur sanguinolenta eo bibito: proinde qui citra frictionẽ vngerẽtur nihil affligi: infirmiorem enim esse mordicationẽ quàm quæ sensum aliquẽ mouere posset. At si per frictionẽ carnem subintret, mordicationẽ moliri maligniorẽ: velut multa medicamentorũ. vbi enim illinũtur, minus valent ac cõpressa introque subeũtia magis agunt: sicut sanè si vrticis, & alijs multis sensim quẽpiã cõtingas, nihil læseris: sin ferias aut premas, vtiq; offenderis. Hęc ergo sunt quę Diocles in Archidamo prodidit, quorũ simul tũ probabilitatẽ, tum prauitatẽ conspicere est. Siquidẽ ꝙ quicquid in oleo coquitur, propriã amittat humiditatẽ, ac [a] friabile durũque celeriter reddatur, cum alioqui nihil in aqua tale perpetiatur: ipsa nos docuit experiẽtia. Quamobrẽ hac vtique parte nihil Archidamus mentitus est: debebat tamẽ, sicut Aristoteles & Theophrastus, alijque nõ pauci philosophi eiusmodi problemata in physicis quæstionibus & proponũt, & soluũt: ipse quoque (si quidẽ omniũ [b] rerũ causas scutari voluit) perinde vt illi, vti proponere, sic quoque soluere. At cũ id minus facere appareat,

[a] ψαθυρὸν καὶ κραῦρον arenulẽ tum ac- friabile.

[b] Deest τῶν γιγνομένων, quę siũt.

in hoc vel maximè mihi delinquere videtur. Nam quod apparet euidenter, id semper primum ponendum est: ac deinde, si cui libeat, causam eius inspicere debet, physica problemata hunc in modũ componens. Cur oleũ quæ in ipso coquuntur, sicca [a] & friabilia efficiat: aqua verò, humida & mollia. aut, Quãobrem in oleo cocta siccescant: at quæ aliter in eo madidata sunt, magis propriam seruẽt humiditatẽ, quàm si omnino non essent madidata. Qua ratione scillæ & vrticæ morsus sanet. Qua de causa his medeatur, cum ipsum oculos mordicet. Quî fiat, vt reliquũ corpus vniuersum nõ mordicet, sed oculos dũtaxat. Quare guttur exasperet, vlcera verò leniat. Quo pacto ventrẽ subducat. Quo modo lassitudines sanet. Quãobrem inũctos tueatur à frigore. Quare animalia insecta interficiat. Cur lora & coria emolliat: at quæ in ipso coquũtur, duriora ferè omnia efficiat. Atq; hoc vnũ est problematũ genus, ad physicũ duntaxat attinens. Alteru verò, quod commune quoque eorum est, qui artẽ quamuis exercẽt est tale. Quam ob causam carnes piscesque assantes coci, oleo prius illinant. Quid sit ꝙ athletas oleo fricent gymnastę. Quid etiã, ꝙ pueros pædotribæ. Nam cuiusque taliũ problematum ab experientia profectã causam assignare liceat: cocis nimirum responsuris,

pro-

[a] Add. κ, ψαθυρὰ, arenulẽta.

propterea se pisces ac carnes oblinere, quòd siccæ adustæque extimę corũ reddãtur partes, si citra pinguedinẽ assentur. Athletas verò se ex oleo fricare dicturis gymnastis, tũ quòd quæ antè inerant lassitudines ipsum exsoluat, & quæ futuræ sunt mitiget, tum quòd frictionẽ æquale & mitẽ planè efficiat, corpusque ad motus futuros præparet. Eas ob res ipsi quoque pædotribæ pueros sic & antè & post exercitia inũgere dicent. Cur autẽ oleũ lassitudini medeatur, haud etiam nouit nec gymnastes, nec pædotriba, nec medicus experientia curans: nec tamen quia id nesciãt, ab euidẽter apparẽtibus recedet. Si quidẽ tãetsi ignorant, quãobrẽ veratrũ albũ sursum purget, nigrũ deorsum detrahat: neque cõpertum habẽtes, quare cnicus pituitã ducat, atrã verò bilem epithymum: tamen medicamẽtis ad ea vtuntur, ad quæ vtenda docuit experientia: & eos quibus est opus curãt, & euidẽter apparentibus fidem habent, eosque qui contraria rationi adstruunt, derident.

Quòd præter quàm quòd pugnantia de olei facultate Archidamus afferat, insuper improprijs vtatur exemplis. CAP. VI.

AT Archidamus præter quàm quòd multa quæ perspicuò apparent contemnit, insuper & hac quoque parte taxandus

mihi iure videtur, quod dicat meliorē esse frictionē siccam, quàm quę cū oleo adhibetur, quia corpus durius & siccius ijs qui vnguntur, efficiatur: mollius autē ijs qui fricantur sicci fiat. Dicit porrò nihilo secius & in illa ipsa dictione paulū progressus, ligna, pelles, aliaq; quæ ex oleo fricātur, ipsum in profundū vsque [a] transmittere, idque maximū esse testimoniū, quod in corporibus nostris intrò subiens meatus oblinat, ac humidorū prohibeat effluxus. [b] Atque ego quidē quomodo hæc cōsonent, nescio. si enim humorū effluxus prohibet oleū, haudquaquā siccū dicendū foret, ac proinde frustra id tanquā desiccās in frictionibus repudiat. Falli prætereà in hoc mihi videtur, quod similiter affici putet tū ea quæ in oleo coquūtur, tū eos qui fricātur. Nec enim eadē agere dixerim oleū calidū, frigidū, tēperatū, tepidū, aut feruēs, sicut nec aquā ipsam. Appai et enim & ipsam, si frigida applicetur, codensare, cōstipare, cōtrahere, coitringereque [c] & repercutere: sicut, si extreme feruida, adurere. At si tēperata adhibeatur & moderate calida, laxare, rarefacere fundere, digerere. Porrò si nec insigniter calida nec frigida admoueatur, sed velut quæ fontana vulgò dicitur, tūc propositorū nihil efficiet: verū propriā sui facultatē exeret. Sic si quis oleū expendere volet, ab omni prius liberum

[a] διαδιδόναι, distribuere

[b] alia versio mutila est.

[c] Vet. co. ἀποκρονόμενον, alij ἀποκρινόμενον, sed mēdose.

liberum alieno tũ calore, tũ frigore ipſum ef ficiat, atque ita demũ ad explorãdũ accedat: quippe quod ſummè frigidũ fuerit, non ex ſua dũtaxat facultate, ſed ex alienæ qualitatis exceſſu nonnihil incõtactis operabitur. Ita quoque quod magnopere calidum. At ſi vtroque ipſum liberás, ſic demũ examinare voles, hoc dũtaxat pacto propriã olei vim inueneris. Quapropter cũ quis ex more oleo fricatur, ſicut gymnaſtici omnes, in ſolo frica tur oleo, quod nimirũ abſque omni ſit aliena qualitate: at ſi admodũ excalfacto, aut ſummè vtatur refrigerato, iã cõpoſitã edi actionẽ neceſſe eſt, nẽpe ex propria olei facultate & aliena qualitate. Sæpe verò propriã cuiuſque medicamẽti facultatẽ obſcurari omninò neceſſe eſt, vbi admodũ valentẽ aliunde qualitatẽ acciuerit. Itaque qui ſimile fuerit, herbas in oleo feruẽte coquere ac exercitantiũ corpora fricare? Maximè ſiquidẽ, vti ſuprà oſtendimus, extrinſecus ductas probationes fugere oportet, cũ liceat nimirũ propriã cuique adhibere experientiã. Quòd ſiquãdo tamẽ id quiſpiã facere volet, certè ſimilia cõparare conabitur, ſicut in corijs faciebat & loris. Nec enim oleo in igne præcalfacto, neque [a] in niue refrigerato, ſed quolibet & obuio accepto vnuſquiſque coriũ ac lora cõ fricat. Ita puto & pædotribæ, quolibet ob-

[a] Ald. co. ὑπὸ χρόνοις mendose pro ὑπὸ χιόνος.

uio oleo pueros fricāt, neutiquā aut in igne excalfacto, aut in niue refrigerato. Alioqui sanè & nos nō rarò caput ardore grauatū, olei admodū frigidi perfusione refrigerauimus. Porrò si salis nihil oleo sit inditū, tātò magis refrigerabit. Sin etiā ὠμοτριβὲς hoc est crudum fuerit, multo profectò etiā amplius.

Quomodo frigidum paremus oleum.

CAPVT VII.

a Tantū σκευάζομεν, præparam⁹.

PORRO [a] præparare illud solemus non aliter atque aquā, nēpe prius ipsum excalfaciētes, ac deinde aqua mergētes summè frigida: at si etiā fons in ipsum cum strepitu decidat, vasculo nimirum, cui inest oleum, antè diligēter occluso, magis quoque ac magis ita redderur frigidū. Multū item frigefeceris, si præcalfactum in puteū ita demittas, vt aquā contingat: quanquā quod aquā non dū tangit frigidū item euaserit, [b] sed nō perinde. Atque hoc pacto præparádo frigidum reddimus oleū: cōtrà, calidū. Quo sanè modo etiā vtimur in refrigeratis corporibus, in alueū olei calidi demittētes, quibus pars quæpiam obstupuit, aut tremuli sunt, aut cōuulsione, aut palpitatione tentantur, aut motu, sensúue priuātur, aut etiam ægrè sentire possunt, aut eiusmodi quippiā perpessos. Ergo siquis ex vniuerso vsu de medicaminum facultate pronunciet, nunquid excalfacere & refri-

b ἀλλ' ἧττον, sed minus.

refrigerare,tum exiccare & humectare nos oleũ,velut Dioclis Archidamus, ſiquidẽ pugnãtias cõſiderare animaduertereq́; neſciat, putabit.Nã cũ exiccari & fragilia effici quæ in oleo coquũtur dixit,exiccantẽ & digerentẽ eius facultatẽ oſtẽdit.At vbi intro in coria ſubire,poroſq́; noſtros[a] oblinire,ac naturales humorũ effluxus prohibere.rurſum ſanè quodãmodo [b] cõtrariã eius facultatẽ ex hiſce demõſtrat,tũ digerẽtibus, tũ exiccãtibus.Atq; in iſtis vel adhuc quæ apparẽt proferẽs,de illis nõ rectè ratiocinatur.At vbi de mordicatione agitur,nõ ea omnia cõmemorat.Nã quòd oculos mordicet,quòd guttur exaſperet,ſiue ad tuſsim prouocet,quòd ventrẽ radat,atq; ſeceſſus ſanguinolẽtos efficiat: abũde magna teſtimonia ſunt,mordacẽ illi ineſſe facultatẽ.At quòd vlcera dolore liberet,& vẽtris mordicationes aut irrigatũ,aut infuſum omnino ſanet, [c]quæq́ue morſu irritãtur mitiget,cũ & ipſa nõ parua ſint cõtrariæ ipſius facultatis indicia: planè omiſſa ſunt.Cæterum ſi vtriſque propoſitis quis ratiocinari volet,duorum alterũ eueniet: aut enim id faciet vt Empiricus,[qui experiẽtiæ omnia tribuit],dicetque ſe in collatione ad aliquid cuiuſque medicamenti facultatẽ per experiẽtiã cognoſcere,ipſius autẽ per ſe propriã ignorare naturã:aut vt rationalis,cõtra

a *al. obſtruere.*

b ἐναντιωτάτην, *maxime contrariam.*

c καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὀδαξισμῶν ἐρεθισμῶν.

rias inesse ipsi medicamēto facultates, mordicantē & lenientē: ac deinde opinor[a] ingenti tenebitur anxietate causam dicturus cur interim altera earum agat sensibiliter, interim altera, reliqua aut perdita, aut nō clarè apparente. Quarū omniū dubitationum solutiones, siquidē vt physica proponātur problemata, sanè quàm difficiles sunt: sin vt ad vsum referātur artis, multā requirūt experientiam: epilogismos autē nō ita multos, sed exactos ac definitos. Nam primū, an omne oleū oculis mordax sit, nécne, experiētiâ incunctāter definire præstat, haudquaquā ex tempore in vtrāque partē rhetorū more disserere: tū an omne ęquè guttur exasperet, aut ventrē subducat aut radat, vt nonnūquā cruentas moueat excretiones: an oleorū hoc quidē hęc faciat, illud verò nō: & aliud magis, aliud minus. Olei differentias nunc recenseo: ne quis heterogenēs, siue alterius generis existimet; sicut[b] cicini, raphanini, caryini, balanini, ac similiū. Nam & horū vires medicus noscat oportet: sed in præsentia eas[c] enumerare nō expedit. Satis est enim, mea quidē sententia, principio proprijssimū & quod maximè ab omnibus hominibus vocatur oleum, cōsiderasse; quādo & ipse fructus ex quo ipsum fit oleū, solus ex omnibus oliua nūcupetur, & arbor olea (Græce vtrunque ἐλαία vocatur

& ipsum

a Μεγίστην ἀπορίαν ἕξει multum dubitabit.

b Oleum de Kerna vulgò.

c Μνημονεύειν, memorare.

ipſum oleũ ἔλαιον) ipſumque ſimpliciter primariò oleum dicitur: at reliqua omnia per translationem & abuſum.

De differentijs propriè vocati olei.

CAPVT VIII.

HVIVS ſanè quod propriè oleum appellitant, de quo omnis in præſenti ſermo habetur, plures dico eſſe differentias. Secundum ætatem quidem, cum aut recens eſt, & velut muſtum, aut ætate vigente aut vetus. Secundum præparandi modum, cum aut ſimplex ſolumque & impermiſtũ fuerit, aut cum ſale præparatum. Secundum fructus ipſius diuerſitatem, cum is aut immaturus, aut maturus extiterit. Secundum inductam arte alterationem, cum aut quomodo ab initio præparatum fuerit, ita ſeruatur, aut candidũ efficitur. Scriptum verò eſt de albificatione eius & ab alijs non paucis, & nos quoque in ſequentibus de illo nonnihil trademus. Horum omnium oleorum facultates ipſe equidem experiri ſtudui: quid autem in quoque fieri deprehenderim, poſteà exponã. At nunc abſoluere ſtatui primum quod erat in manibus. Perperam enim mihi videntur medicorum plerique tum experiri medicamenta, tũ de viribus eorum ratiocinari.

Quomodo cuiuſque medicamenti facultatẽ experiri oporteat. CAP. IX.

Quippe

QVIPPE cum experiri ſolũ oporteat quæ impermiſta ſunt,& ab omni extranea qualitate aliena : eaque primum in optima corporis conſtitutione, deinde in intemperatis,demum in morbis ſimplicibus:ſicut in libro hunc antecedente, & in tertio de Temperamentis definitum eſt. Ratiocinari verò,id quod ex accidente eſt, ſemper ab eo quod per ſe eſt,diſtinguentem.

Quòd non ſolum in explorandis medicamentis medici allucinentur , ſed etiam in opinionibus quas habent de affectibus.

CAPVT X.

AT nõnulli medicorum non in iſtis modo allucinantur , verùm etiam in opinionibus quas habent de affectibus. Nam oleum quòd laſsitudinibus remedio ſit , omnes propemodum fatentur : cæterum quis affectus ſit[a] laſsitudo, non conſentiũt. Hic enim articulorum eſſe ait ſiccitatem, ex motionibus deſiccatorum: Alter & muſculorum adijcit:Alius porrò contrà quàm hi,humiditatem multam,& tenſionem,& caliditatem:fluxione nimirum partibus vehementer agitatis effuſa;Alius non humorum multitudinem,ſed qualitatem ſolam cauſatur: prouenire inquiens in motionibus immoderatis pinguedinis carniſque teneræ colliquationes quaſdam ,quarum pars foràs tranſpiret

[a] *De laſſitu. eiuſque curat.Gal. 3.de ſan. tuen.*

reliquum

[a] reliquū retineatur in corpore: & hoc cum acre mordaxq́ue sit, affectionem efficere [b] vlcerosam. Itaque etiam si in hoc conueniatur, quòd lassitudines sanet oleum, attamen ob ancipitem atque ambiguum corporis affectum, nihil queat certi de olei facultate colligi. Atque id sanè non tātum in lassitudine visu venit, verūetiam vbi doloris causa, aut mordicationis, aut phlegmones gratia bibēdum oleum exhibemus, aut per sedem infundimus, aut identidem perfundimus. Siquidē vlceribus phlegmone affectis non solum, sed & cum aqua moderatè calida ipsum perfundimus, vt in lassitudinibus cū lauacro aquæ dulcis: sed nec quę sit in phlegmone affectio, consentiunt. Porrò vbi per sedem ipsum ingerimus, aut bibendum offerimus, ne tunc quidem cognoscimus euidenter, cuínam corpori ipsum applicamus, an pituitæ, an bilis, an aliorum aliquorum recrementorum pleno. Constat enim, non perinde hominem affecturum, vbi pituitæ viscosæ intestinum omne simul cum ventre plenum offendet, atque vbi biliosis excrementis refertum, aut alijs quibusdam acribus humoribus, aut stercore multo, aut horum quidē nullo: sed incidet in ventrem intestinaque vndiquaque pura: aut præterquàm quòd pura etiam exasperata reperiat.

[a] Μέρος δ' ἴσχεται *pars verò &c.*

[b] *In Al. cod.* ἐλαιώδη *falso, pro* ἑλκώδη.

Quòd

Quòd ut quis probè de olei facultate ratiocinetur, debeat etiam affectionem hominis æstimare, & de ipso oleo quale sit præfinire.

CAPVT XI.

ITAQVE negligenter admodum & segniter de his omnibus medicorum plerique ratiocinantur, haud indicantes nec quo pacto affecto homini oleum exhibent, nec qualenam ipsum. Ac mox tamē dicunt, alij mordicare & radere prorsum partes corporis internas, alij verò etiam si præfuerit mordicatio[a] & huic mederi. Nec enim parū interest, an inijciatur in vētrem pituita scatentē oleū omnino expers salis (Græci ἄναλον vocant) & quod re vera oleum est: an quod plurimū accepit salis, in ventrem purum. Vtrunque enim aluum[b] subducit, diuersis tamen facultatibus. Nempe illud quod sale vacabat, in pituitoso vētre per lubricitatem, similiter maluis, blitis, moris: Quod verò sale habet, in puro per acrimoniā, perinde vt muria, & marina aqua. Et sanè hoc quidē radet, alterū nō radet. Ergo nec absolutè oleum quoduis interna omninò radere dixerimus, aut deiectiones moliri cruētas, neque mordicationes lenire: verùm id cui sal est inditus, in puro vē tre radere: cui autē nō, ī pituitoso nō radere.

[a] κὴ ταύτην πραΰνειν, & hanc mitigare.

[b] λαπάξει, vacuabit.

Quòd salsuginosa & acria ex accidente quādoque

doque merſui medeantur, nempe ſecū quod mor dicat educētia. Dulcia verò & epicerastica contrà morſum etiā aliquando ex accidente exaſperant, nimirū cum vnà corrumpantur, & foueāt alantq́; cacochymiam.

CAP. XII.

NOnnunquam verò mordicationes ex accidēte quod ſalſuginoſum eſt, ſanauerit, velut melicratum, ſalſugo, ſerum lactis. Educunt enim ſecū hæc nonnūquā ſuccum mordicationem facientem, ac mordacitatis reddūtur medela, perinde vt cætera omnia quæ abluunt & abſtergunt. Sed non ſtatim vbi immiſſa ſunt hoc genus medicamenta, morſum ſedant, quin potius tunc etiam exaſperāt. Siquidē euacuationis, haud[a] miſtionis ratione ſanationem moliuntur. Quippe ceratum ex roſaceo & adipe aut pinguedine infuſum, ſæpenumero[b] morſibus continuò ſuccurrit, idque miſtionis ac tēperatiōis ratione. Sed & oleū ipſum ſolū, ſed dulciſſimū, id frequenter præſtitit: ſicut certe etiam adeps hirci, aut ſuccus chondri, aut ceratum ex oleo dulci. Nos autē ſæpenumero quibus ex frigore interna dolore torquebantur, ingeſto oleo calido, dolore mox ſæpe liberauimus: ac ſi maius eſſe frigus cōijciebamus, addidimus & anethum, oleum excalfacientes: ſi verò adhuc etiam maius, rutam quoque & bitumen. [Eiuſmodi igitur auxilia omnia

a ἐπικράσεως.
b Δήξεις ἴασθαι.
[Hæc de

quòd

ſiderant in alijs omnibus tã Græc. quàm la ti.ex ve ter.codi. & inter pret.ad- ſcita.

quod frigori medeantur dolores mitigant, non propterea quòd lædentem humorẽ attẽperent aut educãt.] At in idem vniuerſa cõfuſa ſunt pleriſque medicorum, qui nec norunt dolorem ab intemperantia natum, ab eo qui ex cacochymia oritur, diſtinguere: nec quòd medicamentorũ quæ doloris gratia inijciũtur, alia excalfaciendo partem refrigeratã ſanant, alia humorem mordicantem euacuando, alia miſcendo. Sed & ſubinde miſtæ exiſtunt affectiones ex intemperie ſimul, & mordicatione. In quibus nos conſueuimus anethinum, aut rutæ oleum infundere, anſerino in eo liquato adipe: is ſi non adſit, ſaltẽ gallinacco: ſi nec is quoque, vel aliorum aliquo: quòd ſi horum nullus ad manum fuerit, ceram miſcemus mordacitatis expertem (voco autem ſic eam quæ lota eſt) aut certè oleum ipſum quod effectũ eſt cãdidũ, infundimus. Nã id ceræ mordacitatis experti proportionale eſt. Temeraria itaq; prõũciatio eſt atq; indefinita, tum eorũ qui oleum omne omni tempore mordicãs adſtruunt, tum eorũ qui leniens. Nam quod ſalẽ accepit, mordax eſt: quod autẽ eo caret & dulce eſt, quod quidẽ ex ſe eſt, lenire poteſt. Nã videri poſſit & ipſum quandoque pro affectibus quibus applicatur, haud etiã eſſe eiuſmodi. Vnũquodque enim temperantium medicamẽtorum (Græ-

ci

ci ἐπικεράννῦντα, siue ἐπικερασικὰ nuncupant) vbi valentius euasit humoribus mordicantibus, morsum eorum retundit. Verùm si aut valentioribus facultatibus, aut multis paucũ mistum fuerit, vnà & ipsum corrũpitur, alitque cacochymiam, siue succi malignitatem. Quamobrem protinus euacuandi sunt qui ab ijs quæ temperandi naturam habent, irritantur atque asperantur: vtpote qui multa nec facilè mobili corruptione sint repleti.

De Lacte. CAP. XIII.

SIC sanè lac frequenter simul atque sumptum fuerit, alijs acescit, alijs in nidorem vertitur, prius quàm probè concoctum corruptionem temperet. In quibus vtique primum maxima cacochymiæ pars euacuari debet, atque inde exhibendus chondrus, & ptisana, & lac, & alia, quę vbi probè fuerint cocta, conferunt ad euchymian, hoc est succi in corpore bonitatem. Non tamen quod ad hoc attinet, omnia existimare oportet, aut deteriores, aut contrarias in sese obtinere facultates, neque in sermone scientem eorum quæ eueniunt partem alteram omittere: id quod fecit Archidamus in oleo. Siquidem memorabat oculos ab eo mordicari, guttur ad tussim excitari, & ventrem radi: Cæterùm quòd stomachũ sæpe cum valẽter

morderetur, oleum protinus[a] dulcissimum sanauit, & iniectum totius ventris mordicationes leniit: & à thapsia, vrtica, & scilla in cute excitatas[b] sedauit: eorum mentionem nõ fecit. Ego verò non ambigo, neque fidem nõ habeo iis qui aiunt, rebus propemodũ omnibus multas ac diuersas inesse facultatẽ: quin ostensurum me idipsum polliceor in libro sequenti. Attamen non proindè adstruo eam quæ in quoque exuperat, non posse cognosci. Verũ si quod ex accidente est ab eo quod per sese, distinxeris, omnia clarè cognosces. Contemplator enim vtrunque in exemplis, propositis videlicet exempli causa duobus hominibus, quibus similiter os ventris mordicetur, & qui pariter aut succum ptissanæ, aut chõdrum, aut panem lotum sumpserint: deinde alteri mordicationem[c] restinctam, alteri verò inauctam ponito: obsecro, nunquid succus ptissanæ, aut chondrus, aut panis[d] ex se mordax est, per accidens autem in altero hominũ morsum nõ modo nõ inauxit, sed mitigauit, an quantum ex se quidem erat mitigauit, per accidens verò in altero irritauit? Ego sanè ex sua natura epicerasticum esse dico succum ptissanæ, & chondrũ, & panem, & per Iouem lac quoque. cæterũ in altero homine morsum auxisse, quòd ꝑperasset à corruptione superari. Atq; ea vtique est

[a] γλυκὺ ποθὲν, *dulce bibitum.*
[b] ἐπαλειφθὲν, *inunctum.*
[c] παυομένην, *sedatam.*
[d] ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ *quãtũ ex se.*

que est (certo scio) veterum propè omnium sententia quemadmodum & recentiorũ optimi quique ita sapiunt. Verùm si quis fuerit quem ego nesciam (nec enim quicquam est quod non audeant iuniorum medicorũ quidam) qui contendat, ex sua natura [a] corruptiones augere chondrũ, panem, aut ptisanã, cæterum in quibusdam ex accidenti nimirũ mitigare: is inquam qui talia iactabit, nullã assertionis sue demonstrationem afferre poterit. At nos dicimus, quòd si ptisana naturâ foret cacochymos malive succi, haud vnquã mordicationem mitigaret. Atqui cõspicitur frequenter tum supernè sumpta, tum per sedem iniecta mitigare. Ex quo patet, per suã quidẽ naturã boni esse succi: verùm interdũ vnà cũ ijs succis qui mordicationes excitant, corrumpi, & ipsum augere symptoma.

[a] *Græc. διαφορὰς mendose, pro διαφθορὰς.*

Quomodo discernendum sit, à cacochymis ne mordicatio sanata sit, an ab epicerasticis, hoc est temperantibus. CAP. XIIII.

FOrtè igitur nos roget quispiam, an nullum vnquam cacochymorum mordicationem curauerit? Equidem id non rarò factum cognoui: verùm ea dico nõ temperando: verùm id quod mordicabat vnâ secum educendo, [b] mordicationes sanasse. Ac proinde & statim, & vsque dum euacuentur, ho-

[b] Deest τὰ κενοῦντα τῶν φαρμακῶν, *huiusmodi medicamenta.*

minem mordicare, & insuper euacuata asperũ relinquere sensum in partibus, aliud medicamen requirentem. Quod non faciunt quæ boni sunt succi & dulcis (Græci εὔχυμα & γλυκύχυμα nominant.) Etenim & protinus mitigant, & absque vlla euacuatione,[a] tum sensum asperum nullum inducunt, quin potius ipsa contrà sensuum medentur asperitati. Itaque chondrum, lac, ptisanam in eiusmodi affectibus & edenda præbemus, & per sedem iniJcimus, vbi videlicet melle, aut quopiam eiusmodi quod infestabat exterserimus: quo tempore opportunus est & adeps, & ceratum dulce, & oleũ dulce. Porrò & in præsenti, & in sequenti deinceps sermone omnia me dulcia dicere existimato, tum ea quę salem non sunt experta, tum ea quę sunt elota. Quatuor itaque indicijs ac notis, cùm possis quod per se lenit distinguere ab eo quod per accidens, facilè cuiusque taliũ medicamentorũ facultatem inuenies.[b] Primum quidem indiciũ est, an statim mitiget, an nõ.[c] Secundum, an simul vacuet molestantia, an non. Tertium, an asperitatem quandã in corporibus relinquat, an non. Et quartũ, an non ita affectis vtile & cõmodum videatur. Nam cùm nec protinus mordicationem sanat, verùm maiore cum vehementia excernitur, neque intus medendo remanet, & molestã corpori-

[a] *Deest* ἐργάζεται, *operant.*

[b] *Deest* ἔστι δὲ τὰ τέσσαρα γνωρίσματα ταῦτα, *sunt autem 4. indicia hæc.*

[c] *al.* Secũdũ, *an simul cum lædentibus euacuet, an non. hæc desiderãtur in Ald. cod.*

poribus asperitatem relinquit, quam, si denuò offeratur, exasperat: argumentum est rodentis ac mordicantis esse naturæ, cæterum ex accidēte quandoque morsus sanare. At quod & continuò mitigat, & nullam excretionem prouocat, sed nec exasperat dū intus manet, imò exasperatorum medela existit, ipsum quidem naturâ bonum est, verum interdum à cacochymia, quæ ipsum alterat corrumpitque, mordax efficitur. Atque hæc ita à me dicta sunt: vt simul vtriusque medicamentorū generis & tempus, & vtendi modum, simúlque facultatis inueniendæ rationem docuerit oratio, demonstraueritque & ptisanæ succum, & chondrum, & tragum, & lac, & panem elotum, ex genere esse euchymorum: quin & pinguedinem, & adipem, & oleum dulce & ceram dulcem ex mitigantium esse natura. Fuerit autē cera dulcis quæ & naturâ est talis (nam quædam gustantibus amaræ sunt) & quæ præterquàm quòd est talis, in aqua bona elota est.

De ratione abluendi & candida faciendi medicamenta. CAP. XV.

LAuanda porrò est non tantummodo cera, sed & pix, & resina, & oleum, & quicquid aliud eiusmodi aquæ misceri non patitur. Primumq; modice concalfactum, mox in vas latioris ac magnum cuique insit aquæ

copia purissimæ simul & omnis [a] qualitatis expertis, infundito. Nam in ea quicquid id sit quod abluitur, acrimoniam suam exuit. Deinde cõterito, tũdito frãgito, manibusq; impensè subigito, vt vnaquæque videlicet abluendi medicaminis particula aquã possit cõtingere. Deniq; effusa priore aqua, rursum quod lauatur excalfaciens, in aliam aquam æquè synceram inijcito, rursumque diutissimè contundito, donec qualitatem suam in aquam deponat. Id autem [b] gustu datur cognoscere. Mox verò & tertio, & quarto, & sępius deinceps idem faciendum, donec aqua nullam etiam ex abluto medicamento qualitatem recipiat. Atque hunc in modum omnia quæ excalfieri & fundi sustinent, lauabis. At si qua sint lapidosa & dura, velut cadmia & æris squama, & æs vstum, ea exactè in tenuia comminuentem, plurimum in aqua terere fontali purissimaque oportet, subinde priore effusa, quoad nihil in aqua innatet, maneatq; aqua prorsum à contriti medicaminis qualitate immunis. Nam quandiu aut qualitatis eius quippiam in gustu appareat, aut aliquid innatet, tandiu terendum atque effundendum est. Nam si hoc pacto quiduis eorum quę lauari possunt, abluas, mordacitatis expers euadet. Et sanè oleum non tantum mordacitatem exuit, sed etiã candidius in-

[a] ἀποιοτάτου maxime expertis.

[b] γευομένῳ, tibi gustãti.

tereà efficitur. Oportet verò ipsum non perinde vehementer verberare vt picem, aut ceram, aut resinam, ne videlicet adeò aquæ misceatur, vt ægrè posteà separari posſit, ſed ita vt vbi quieſcere paulisper ſiueris, facilè posſis innatans detrahere. Sunt & alij modi quibus oleum efficere posſis candidũ, quos ſcriptos inuenies apud eos qui præparationum libros conſcripſere, & qui de materia prodidere, vt & apud Dioſcoridem in primo. Verùm plerique eorum conſumentes quod in oleo aqueum ac rufum eſt, reliquum candidum efficiunt. At hic abluendo, veluti ipſum abſtergendo ac detergendo, candidum efficit.

Quòd non colligatur oleum ex eo quòd ad tuſſim quendam ciat impetũ, proinde eſſe mordax: neque enim omne quod ad tuſsiendum impetum ciet mordax eſt: neque ſolum quod mordax eſt, ad tuſsim, impetum mouet, ſed & quæ pinguia ſunt. CAP. XVI.

DE medicaminum quæ lauari candidaque effici ſolent, diſpoſitione [a] aliâs dicetur: nũc ad propoſitũ reuertor. Oleũ quod non ſit omphacinum vocatum, hoc eſt, crudum (id enim adſtringit) neque cum ſale præparatum, neque recens, ac velut etiámnum feruens, ad hęc omnia accuratè lotum, id neque epotum, neq; infuſum mordicationem

[a] αὖθις, impoſterum.

exercebit. Quod si guttur ad tussis impetum prouocet, non idcirco mordax dicendum erit. Nam quicquid mordax est & acre, ad tussim impetum prouocat: non tamen quicquid impetum ad tussim prouocat, mordax est, & acre: hoc enim duntaxat pacto mordax esse oleum conuiceris, si quicquid ad tussim impetum mouet, mordax esse confessum fuerit. Occurrit itaque denuo hic error nõ leuis, sed perniciosus, in conclusi cõuersione cõmissus. Cõfessum enim est, omne mordax impetum ad tussim mouere: & cõfessum est, oleum omne ad tussim mouere impetum: verùm his suppositis non conficitur oleum esse mordax, neque si categoricas neque si hypotheticas efficiamus propositiones: quòd scilicet ex duabus vniuersalibus affirmatiuis nihil concludi in secunda figura possit, neque conclusio ex necessitate sit vera. Fient autem in syllogismo categorico duæ propositiones istæ, Omne mordax ad tussim impetũ ciet: sed & omne oleum ad tussim impetũ ciet: quibus confessis nihil concludi poterit. Hypotheticam verò propositionẽ, quam Chrysippus ἀξίωμα συνημμένον nuncupat, verùm accipere non licet, neq; à sensu, [a] neq; ex sensu, neque ex consequentia rationali. [b] A sensu enim, aut per sensum, aut ex sensu, aut vtcunque nominare placebit, id genus ἀξιώματα desum-

[a] *Vet. interpr. hic videt[ur] legisse ἢ ἀπ' αἰσθήσεως, vel ex sensu. licet Græ. nec hoc legã, nec vt habet cod. Lat.*

[b] *Lege, Nõ enim aut per sensum.*

desumpta sunt: nẽpe, Omne mordax ad tussim impetũ ciet: &, Si quid mordax est, itidẽ & ad tussim impetũ ciet: &, nõ si omne mordax ad tussim ciet impetũ, protinus quicquid ad tussim ciet impetum, mordax erit: neque omnino ad hoc, Si quid mordax est, hoc & ad tussim impetũ ciet, sequitur in vniuersum istud, si quid ad tussim impetum ciet ipsum & mordax esse: sed id quidẽ, si nõ ciat, ad tussim impetũ, haudquaquã mordax esse, id inquam verũ est: quippe cũ mutuò conuertãtur. Non tamẽ si quid ad tussim impetũ ciet, cõtinuò & mordax est. simpliciter enim hoc conuertitur, & non mutuò. Demonstratum autẽ in methodis logicis est, quę ex mutuò veris cõuertuntur orationes, ipsas quoq; veras esse: at quæ simpliciter conuertuntur, non perpetuò esse veras. Illas quidem ἀντιστρέφοντας vocant, has verò ἀναστρέφοντας. Igitur si non ex necessitate verùm est, si quid ad tussim impetũ mouet, idem mordax esse, neque sanè oleum proinde quòd ad tussim impetum moueat, mordax esse concludi poterit. Hoc enim dũtaxat pacto, nempe si in confesso esset; omne quòd ad tussim impetum moueat, itidem mordax esse, verè talem confici conclusionem inueniretur. Si ad tussim impetum mouet oleum, vtique & mordax est: quò videlicet ad hanc sequatur oratio-

nem, facta tali assumptione: Atqui ad tussim mouet impetum oleum: sequitur ergo iuxta primam orationem indemonstratam,[a] mordax igitur oleum est. Verùm enimuerò non hoc pacto colligendum illis fuerat, quòd [b] si quid mordax esset, cõtinuò & ad tussim moueret: sed quòd sola mordacia ad tussim impetum prouocant, ita enim concluderetur, quicquid ad tussim moueret impetum, esse mordax. At hoc ipsum, sola videlicet mordacia ad tussim impetum ciere videri, & alienè à sensu dicitur (quippe cum & pingua mouere ad tussim impetum appareant) & quod quæritur, promptè assumptum est neque ex sensu, neq; ex demonstratione. Prçtereà hominum id est ignorantium, quænam sit ad tussim impetũ mouendi affectio, quam fortassis ipsis exponere præstiterit.

a Deest cõclusio τὸ συμπέρασμα.

b aliàs, si quid ad tuss. moueret, cõtinuò & mordax esset.

Quomodo & per quæ ad tussim impetum cieri contingat. CAP. XVII.

Contingit autem ad tussim impetũ cieri inæqualitate quadam in gutture prçter naturam proueniente: quippe cum spiritus per puram leuemq; [c] ferri viam consuetus, si quando in eminentia quçdam impingat, [d] tumultum quendam ac velut inæqualem concussionem in gutture efficit, atque ita ad tussim animal prouocat: nam vt alias quoque multas

c Deest ἀεὶ, semper.

d κλόνον τινα, turbationẽ quandam.

multas natura hominibus ſalutis gratia ingenitas indidit paſsiones, ad eundem modum & ſternutationem, & tuſsim: Sternutationem quidem, vti ea quæ in naribus infeſta moleſtaq; ſunt, propellerent: Tuſsim verò, vt quæ in gutture. Porrò duplex ea affectio eſt, aut reſiccata exaſperatáve quę in arteria eſt mẽbrana: aut inęquali in ea corpore delato, ſiue id liquidum ſit naturâ, ſiue ſolidũ. Hinc ſeu panis micula, at alterius cuiuſpiam edulij, nobis inuitis in ſpiritus meatum decidat, tuſsire adigimur, ſeu ſi bibentibus affatim ipſius potus quippiam eò influat, ſimiliter irritamur, atque ad tuſsim cõpellimur. Percolatur enim perpetuò per aſperam arteriam in pulmonẽ ipſius potus tam exile quippiam, vt protinus ab inſtrumentis raptum perfacilè quocũque diſtribuatur, nec tamen vſpiam aceruatim in ſpiritus ſemita conſiſtat, neque animal ad tuſſim irritet. At vbi vel id ipſum pluſculum, vel aliud quodpiam ſeu liquidum, ſeu ſolidum corpus in aſpera defertur arteria, iam inde tuſsire neceſſe eſt, donec à ſpiritus vehementia quod moleſtat propulſatum eijciatur. Proportionale quippiam huic accidit, vbi in membranã ipſam internã arteriæ exaſperatam ſpiritus impingit, niſi quòd hęc affectio alia à iam dicta ſit.[a] Nunc enim ab arteriæ membrana, aufertur abraditurque quippiã:

[a] *Aptius, hac enim* ἄυ]η μὲν χωρ.

intus

intus verò adhęret aliquid in priore affectu. Porrò vtriq; communis eſt ſpiritalis viæ inæqualitas. De quibus fuſius in cauſis ſymptomatum diſſeruimus. Cæterũ impręſentiarum cognouiſſe ſufficit, quòd mordacia omnia gutturis ex aſperatione, óleoſa verò & pinguia illitu inæqualitatẽ & ad tuſsim impetũ efficiant. Quicquid enim extra naturam in arteriæ incidit tunicam, tenaciterq́. illi inhęret: tum organis ipſis, & qui per ea defertur ſpiritu inſolens eſt, tum animanti quoq; moleſtum. Nec id nunc dico, quin pleraque ex oleis qualitate mordicantia ſint. Nam & quę admiſtum habent ſalem, & prorſus recentia ſunt, ea omnino mordacia quoque ſunt: non propria ſui eſſentia, ſed quoniam omnibus plantarũ ſuccis geminum inſit excrementum (quod abundè indicauit Theophraſtus, & nos poſtea commonſtrabimus) alterum craſſius, ac velut terreſtrius, alterũ tenuius & velut aquoſius. Sanè & oleo ambo hæc inſunt, ad concoctionem & [a] ſecretionem tempus poſtulantia. Porrò tempore quidem alterum reſidet, alterum verò conſumitur: ac primum quidẽ, quod videlicet & terreſtre eſt & craſſum, ſubſidit, amurca nuncupatum: alterum verò tenuius, ac velut aquoſius, quodammodo & ipſum compoſitum eſt, ex aërea ſcilicet eſſentia, & tenui ſeroſa.

[a] Διάκρισιν, ſecretionẽ. mendoſe Aldin. cod. διάθεσιν, diſpoſitionem.

Quot

Quot modis aqueum & tenue excrementum ab oleo separari queat. CAP. XVIII.

CAeterùm serosum istud rufi coloris est à crasso illo terrestrique subsidente scilicet qualitate abstersa. At oleum ipsum tum minimè mordax, tum candidum sua natura existit: quapropter vbi tenue hoc excrementum separatum fuerit, candidius etiam dulciusque [a] efficitur. Separatur verò multis modis. Aut enim in sole feruente lati oris vasculo olei pleno deposito, conchis in altum sublatis, subinde cum strepitu desuper conturbant: aut calidos vasculis oleum continentibus cineres subijciunt, solarem quàm fieri posit maximè calorem imitati (maiorem enim idcirco vitant, quod ipsum in qualitate [b] alteret, prompteq; fumum excitet) aut nucleos oliuarum, aut frumentũ circuncirca apponunt: aut medicamenta vasis ipsis inijciunt. In summa, quod aqueum est, exigunt atque consumunt, reliquum autem seruant. Itaque si tam dulci cãdidoque accepto oleo [c] cuique ab initio sal inditus est, ipsum insuper, vt antè positũ est, laues, id tibi medicamentorum omnium minimè mordax erit. Ac nos quidem persæpe oleum eiusmodi bibendum nonnullis exhibuimus, nosque ipsi experiméti gratia sumpsimus, prorsusq; nullã intestinis mordacitaté attulit, gutturique

mi-

[a] *Deest* ἑαυτῷ, *se ipso.*

[b] μεταβάλλουσαν.

[c] *Legendum, cui nec ab initio,* ᾧ μηδ' ἀπ' ἀρχῆς *&c. Nam vt paulo-post de oleo salso, ita hic de nõ salso loquitur.*

minimè ad tuſsim impetum cōmouit, cumque oculis eſſet infuſum ſenſum mouit exiguū, ipſa potius nouitate ſolā atque inſolentia, quàm acrimonia moleſtū. Atque eiuſmodi ſanè oleum, ad vnguem oleum exiſtēs, cūcta tum humectat, tum emollit, vbi nec ſummè (vt monuimus) frigidū, nec calidum applicetur. Porrò cui iniectus ſal eſt, nonnulla quoque ineſt neceſſariò mordacitas. Verùm mirer ſanè ſi quis tantum indat ſalis vt oleoſam pinguemque ſubſtantiam exuperet: vtque Archidamum ſcilicet referat, qui ait cutem aduri ijs qui in oleo fricantur: quandoquidem & id ſæpenumero factum vidi, cum aliorum nonnullorum gratia, tum podagræ & arthritidis: fricant enim quidam partes affectas trito in pauculo oleo ſale multo, idq; per intermiſsiones, haudquaquam in paroxyſmis, tum vt ſuperfluum omne exiccēt atque diſcutiāt, tum vt partibus infirmis bonā comparent habitudinem ac robur. Atque in hoc quidē ſal exuperat, in oleo verò ſuperatur: [potiuſque eorū quę in oleo rigata ſunt, facienda cōparatio eſt, quàm quæ in eo decocta,] vtpote qui hominem feruenti nequaquā oleo decocturi ſumus, verùm tēperato vncturi. Præſtat enim, id quod aliquoties ſuprà monuimus, ipſum rei euētum ſenſu perceptilem & exactè manifeſtū inſpicere. Neq; enim

[*Græ. ad verb. ita ſonāt & oportet eum qui vngitē & fricatur, rigatis oleo poti⁹ comparare quàm decoctis.*]

enim ſanè extrinſecus quæſitis opus exẽplis eſt, in rebus nimirũ quæ tam clarè cognoſci poſſunt. Quin ſi quando fortè obſcurum ſit quod quæritur, adeò vt ex alijs ſibi fidẽ poſcat, neque illic ſanè remotiſsima diſsimillimaq́;, propinquis præteritis, accerſenda ſunt quærendæ facultatis teſtimonia. Sanè euidens luceq́ue clarius omnibus, ꝙ frictio ex oleo magis quàm ſicca laſsitudinem aufert, corporaque emollit, cohibens occludensq́ue quicquid è nobis foràs effluere eſt natum, haudquaquam digerẽs & exiccans. Id ipſum & Diocles ipſe confeſſus eſt, vt qui oblinere poros oleum dixerit, quæq́ue effluũt cohibere, tum coria emollire. Quòd ſi rerum euidẽtia illi nõ ſufficiebat, ac proinde extrinſecus adducere cõiecturas potius illi viſum eſt, ea quæ in oleo frigido rigantur, memorare, nõ quæ inferuenti decoquũtur afferre debebat.

Quòd perperam Archidamus inæqualem ex oleo frictionem aſſeruit. CAPVT XIX.

QVemadmodum in talibus rerum trãſgreſſus eſt euidentiam, ita illic quoque, dum ait inæqualem eſſe ex oleo frictionem, manibus videlicet lubricè labentibus. Nam contrarium omnes manifeſtò percipimus, nimirum cum quæ ex oleo fit frictio, æqualis exiſtat: inæqualis verò ſicca.

Cutem

Cutem enim in frictionibus ficcis manus coadducunt,ac velut duplant [a]violenter que ac præter naturam complicant.Dein vbi nõ amplius prior velut duplatio labentes sequi manus poteſt:ipſa quidem recurrit,atque ad continuum reuellitur:manus verò [b]ſemel ac vno impetu in alteram cutis partem tranſeunt,inferiorem tranſgreſſę duplationis partem. Ac proinde inæqualem,duram,laborioſam talem ſentimus frictionem:duram quidem,quoniam cutis violenter,& tenditur,& concutitur: eiſdem de cauſis & laborioſam: porrò inæqualem, quandoquidem non in omnes cutis partes fricantes incidunt manus verùm infernam duplationis partem perpetuò tranſiliunt:id quod fit tum ob naturales cutis aſperitates,idque potiſsimum in [c] natu grandioribus tum quòd laxa eſt cùm alijs propè omnibus cutis,tum gracilibus maximè & ſenibus. Quippe ſi leuis æquabiliter tota,& tenſa exactè cutis foret : haud facilè plicari poſſet, nec inæquales in ſe manuum efficere decurſus:verùm facilè reor antorſum percurrerent à primis ad reliqua [d] delabentes:nimirum cum nullam ſecum cutis partem ducerent. Atqui cum laxa ſit & aſpera, externo quopiã medicamento indiget,quod & rugas eius impleat,& fricantibus manibus lubricitatem præbeat:quas ad res oleo nihil aptius

[a] Βιαίως τε, ϰαὶ οὐ βεβαίως τε, violẽter q; nõ firmiterq;, vt Græ. hab. cod.

[b] ἀθρόως comprehenſim.

[c] τοῖς παρακμάσι σώμασιν. grandioris corp.

[d] Deeſt ἑτοίμως, promptè.

aptius inuenias. Mireris que profectò Archidamum, qui nec rei sit reueritus euidentiam, [a] nec quę eius sit causa inuenerit, sed in vtrisque pronunciarit contraria: quippe cum inęqualis sicca appareat frictio, æqualis verò quæ administratur cum oleo: his attestatur non minime ratio, causam exponens.

[a] Μήτε τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον ἐξευρόντος, neq; quæ sit in eo ratio inuenerit.

Redarguit prauam medicamentorum facultates inueniendi rationem.

CAP. XX.

VErùm de Archidamo & Diocle satis in præsentia. Volo enim quandoquidem semel aggressus sum prauam facultatis inueniendæ viam ostendere, oleo pro exemplo vsus, omnem celerrimè orationem absoluere. Igitur cum veteres philosophi calidum esse oleum asseuerant, non paruo (vt putant) argumento, quòd celeriter scilicet in flammam vertatur: contradicentes quidam, id illi accidere aiunt, quoniam tenue est, & aëreum: cæterum frigiditatem eius inde adeò [b] monstrari, quòd hyeme ocyssimè concrescat: nec enim vino solum acetoque, sed etiã aqua ipsa prõptius à frigore deuinci. Ad ea verò rursus cõtradicentes alij, ꝙ aëreum quidem sit non negant, idque ex leuitate perspicuò apparere dicunt: non tamẽ frigidum esse facultate fatentur: quippe cum

[b] Deest σαφῶς, perspicuo.

[a] *aër qui & vnde fiat.*

cum aër omnis sit naturâ calidus, vti [a] generatio quoque eius indicio est: nimirum cum extenuata solutaque calore aqua, aër efficiatur. Constatque iã inde maximã eos ingredi quæstionem clarissimis philosophis dubitatam. Siquidẽ Aristotele, quique eum sectantur, calidũ esse aëra existimãt, at Stoici frigidum. Porrò ad celerẽ olei cõgelationẽ, quod visum est illis qui frigidum ipsum asserunt: hi qui calidũ contrà cõtendunt, nõ tam validè concrescere vt aquam contrà opponũt: neque enim congelationẽ ab eo esse aiunt, si exactè expendamus, sed velut consistentiam & incrassationem [b] quia videlicet crassum est & viscosum, nõ quia frigidũ. Itaque rursum & hîc vtrinque in ambiguũ oratio perducitur. Illis quidem, ex eo ꝙ celerius à frigore vincatur oleũ, quàm aqua: his verò ex eo ꝙ aqua oleo plus congeletur, contraria adstruẽtibus. Ad hoc itaque, quod de his addubitẽt, neque quod aëreum sit omnibus confessum est. Etenim leuitas quidẽ, inquiunt, huius indicium foret: at crassities nõ paruam adfert cõiecturam, ipsum esse terreũ. Porrò quidã ambo cõponẽtes, aëreum simul & terrosum constituunt. Sunt qui hos deridẽtes, id quod cum primis oleo inest, nempe humiditatem [c] adimere ipsos oratione dicãt. At hęc nonnulli ex eo ꝙ viscosum sit, frigidum esse cõten-

[b] *Add. καὶ γίγνεσθαι τοῦτο λέγουσιν, eãque fieri dicunt.*

[c] Deest *τελέως, perfectè.*

ten-

tendunt, alij verò calidum, nonnulli siccum, postremò quidam etiam humidum. Etenim nisi contractæ compactæque partes eius forent, & inuicem exactè adhærerẽt, viscosum haud fore: atqui ea omnia frigiditatis esse effectus. Nam fundere, extenuare, soluere, partes à se inuicem separare, eam verò esse calidi naturam. At alij contrà, viscosum nihil fieri pronunciant citra calidi victoriam, veluti in succorum omnium patet decoctione, tum eorum qui ex herbis exprimuntur, tum qui ex fructibus: quippe qui cum aquei principio sint, ac consistentia tenui liquidaque, vbi decocti fuerint, crassi viscosique euadant. Quin & ex particularibus vtrique exemplis contraria probabiliter adstruunt: alij viscum, mel, picem liquidam, resinam, & alia id genus quæ in professo & viscosa sunt & calida, proponentes: alij cicutæ, psylij atriplicis, blitique succum memorantes, & ad hæc veluti colophonem quendam orationi pituitam proferentes: liquidò enim ipsis ea & viscosa esse & frigida videtur. Quin & ex eo q̃ quibus venæ sectione sanguis detrahitur, oleum instillatum fluidum reddat sanguinem, vtrosque contraria adstruere videre est. Alij enim tanquam calore fundens, alij verò tanquam frigore lubricitatem præbẽs, non secus ac glaciem fluxibilitatem ipsum

facere asserũt. Atque inde aliò versi, de lubri-
corũ omnium natura disceptant, ad extre-
mã vsq; garrulitatẽ oratione promouentes.
Porrò horum errorem[a] condemnãtes quidã
vt ipsi aiunt, pinguitudinẽ proponunt, quæ
proximè ad olei naturam accedit, & euiden
ter deprehẽdi potest cuius sit temperamẽti:
quippe quæ in nobismetipsis consistat, nec
fallere nos queat. Nam in sanis, inquiunt, &
[b] benè curatis corporibus multa prouenit 1
pinguitudo, quæ ne insanus quidem frigida
dixerit: talia enim fieri robusta natura, quã
omnes naturales philosophi calidam esse rẽ
confitentur. Sed his [c] ediuerso quidam in fri
gidis temperaturis pinguitudinẽ prouenire
aiunt: velut fœminæ indicant, quique ocio-
sam vitam transigunt. Iam verò & inter gen
tes vbi frigus quidem superat, pingues: vbi
verò calor, graciles fieri homines asserunt:
proferuntque exempla, [d] Gallos, Thraces, Bi 2
thynos, Ponticos, Galatas, sicut frigidæ re-
gionis incolas, ita quoque in vniuersum pin
gues: Arabes verò, Libyes, Aegyptios, Aethio
pes, quique terram inhabitant calidam, gra-
ciles & aridos omnes.: Nonnulli verò citra
particularia exempla, vniuersali inter sese ra
tione cõtendunt, partim pinguem in nobis
succum prouenire non posse, nisi probè à na
tura cibi conficiantur asserentes, ⁘partim in
cibis

[a] al. καταγελῶντες, deridentes.

[b] ἐυτραφέσι, bene nutritis.

[c] ἀντιλέγοντές τινὲς, contradicentes quidam.

[d] κελτῶν, Celtas quidem.

cibis quidem contineri confitentes,à noſtro tamen calore conſumi,velut à flamma oleũ: qui vbi infirmior eſt redditus , in corpore aceruari.Sunt qui animantia quoque ſermone proponant,vt quæ naturâ frigidiora ſunt pinguiora omnia reperiantur , vt vrſi, oues, ſues:quæ calidiora,itidem & ſicciora, gracilioraque, & pinguitudine vacantia , vt leones,pardales, canes. Præterea inde adeò, ꝙ madefactæ oleo apes,muſcæ,veſpæ,formicæque intereant : alij quidem calidum , alij frigidum demonſtrare oleum tentant,ac rurſum alij humidum,atque alij ſiccum. Etenim cum iam dictæ animanter exangues ſint, ac proinde frigidæ,quidam eas celeriter refrigerari ab oleo aiunt,atque ita mori:quidam contrà dum excalfiunt , haud poſſe in contrarium mutationem perferre.Quin & ꝙ immoderatè exiccantur,alij: quippe cũ natura iam anteà exiccata ſint.immoderationis ratione offendi:alij verò ꝙ humectetur , idq; naturæ ipſorũ contrarietate.Atq; ꝙ inſectis animantibus cõtraria inuicem colligãt, mirum fortaſsis videri nõ debet , ſed ꝙ ex ijs, quæ nobiſmetipſis accidũt, in vtranq; partẽ diſſerũt,id verò admiratiõe dignũ eſt.Quippe alij plus , alij minus ſudare nos inquiunt, ſi quis in balneo vngatur. Nec tamen ij qui plus aſſerũt,de facultate eius vniuerſali inter

sese conueniunt, neque ij qui minus: verùm ex ijs qui plus nos sudare asserunt, quidam [a] calori acceptum referunt, quidam verò viscositati: priores quidē calidum sudores prouocare natum dicentes, viscosum verò alteri. Quippe venandi & aceruandi eorū, quæ hactenus celeriter defluebant, proindeque sensum fallebant, facultatē obtinens, manifestam ita sudorum copiam efficere. Porrò qui minus sudare volunt eos, qui aut in balneis, aut exercitijs vnguntur, alij quidem illinendi facultatem, alij verò refrigerandi vim illi attribuunt. Quinetiam ex apparentibus, alij resiccare, alij humectare ipsum dicunt: humectare quidem, quotquot plus sudare inūctos censent: resiccare verò, alij. Quinimò & quòd à frigore tueatur inunctos, alij quidem crassitudinem viscositateque instar vestimenti ac munimenti frigus arcere, alij verò per calorem naturalem contacta excalfacere referunt. Porrò etiam ex eo ꝙ quæ in libris atramento conscripta sunt, nihil vitiet aut deleat, cum reliqua liquida omnia deleant: quidam siccam, & velut exuccam eius naturā adstruunt. similiter arenæ & cineri, quidam verò partium crassiorum, ac minus elaboratarū. Sic & ꝙ alijs non commisceatur hoc alij quidem leuitati, partiumque tenuitati, alij verò crassitudini viscositatique

adscri-

a εἰς θερμότητα τὴν αἰτίαν ἀναφέρουσι.

adſcribunt, cùm ſuccis ſui ſimilibus miſceatur, vt maluæ decocto. Eadem aſſerunt, & de hoc quòd terra non probè oleo irrigetur, tãetſi alijs liquoribus madeſcat, vt vino, aqua aceto. Ac nonnulli quidem hîc eſſentiæ cauſantur ſiccitatem, alij tenuitatem, ſunt qui craſsitudinem. Etenim qui tenuitatem pro cauſa afferunt, intactos tranſire poros terræ aiunt: at qui craſsitudinem, omnino ne ingredi quidem illos aſſerunt. Neutros verò arguere queas, cum vtraque de cauſa quædam ne propinquis commiſceãtur, prohiberi poſſint. Siquidem phyſicorum nonnullis meatuum commoderatio, miſtionis eſſe cauſa videtur. Atque ego nunc ſanè illa, in ſumma tantum relatis ſolis ratiocinationum occaſionibus, commemoro. Quòd ſi quis ſigillatim vnumquodque extendere velit, atque hincinde in vtranque partem diſſerere, non vnũ ille volumen, ſed etiam complura meo iudicio explebit. Licet enim vel iam nunc proſpicere, quàm non longus ſolum orationis hic euaſurus ſit error (nec enim tolerari poſſet) verùm quòd ſummam etiam interim attinget phyſiologiã, ſic vt dijudicari nonnunquam nequiret. Porrò ſi cui conſtaret omnino inutilẽ eſſe medicis, longè etiã magis eam rationum viam arbitror eſſugeret. Non enim abſolutè an calidum, frigidum,

humidum, ſiccúmve vnũquodque medicamentorũ ſit, inquirimus: neque an formicas, apes, veſpas, aut aliud animalium humectare valeat aut reſiccare, calfacere, aut frigefacere ſed quomodo ad corpus ſe habeat humanũ. Cum liceat igitur in hominibus experimentum capere, non rectè ad alia vertuntur.

Quæ ſit rectè experiundæ olei facultatis ratio.

CAPVT XXI.

AT recta experiũdi ratio, in primis quidem ea eſt, quæ in corporibus habetur tẽperatis, deinde ea quæ in intẽperatis, mox, vt ſæpenumero anteà monuimus, quæ in calidis, frigidis, humidis, ac ſiccis morbis. Vbi animum aduertere iuſsimus, vt quod per ſeſe quid ageret, ab eo quod ex accidẽti, diſtingueretur. Id quod futurum eſt, primum quidẽ ſi quàm fieri poteſt [a] ſimplicibus affectibus admoueas: deinde ſi an portinus ab initio quod ſenſu poſsit percipi, ſuam vim exerat, conſideres, an poſt tẽporis aliquantũ, aut denique vbi ablatũ fuerit, velut aqua frigida quę caloris efficit repercuſſum: ad hęc alienę qualitatis miſturæ expers vt ſit, danda quàm maximè opera eſt. Quomodo ergo oleum quis tale efficiat, ſuprà poſitũ eſt, verum quo modo ſimplici morbo applicari queat, nunc dicetur: id modò prius commemorantes, quod in morborum differẽtijs oſtenſum eſt,

corpo-

[a] *al. ſimplicis. ſed mẽdoſè. vult enĩ hic vt et 3. temp. in ſimpl. primũ affect. periculũ fieri.*

corpora quædã ad calidius verſa videri citra aut malum ſuccum aut [a] pectoris viſcerísve inflammationem, velut in ingentibus exuſtionibus euenire aſſolet: Quædam verò ad frigidius, vt in vocatis iã paſsim cõſueto nomine perfrictionibus (ψυγμοὺς Græci vocãt.) In talibus vtique affectionibus ſi oleũ adhibeas, manifeſtò cõperies, refrigerare nos an calfacere ſit natũ. Sed illud tamẽ conſtet, vt omni prorſum aliena vacet qualitate vehementi. Id enim perpetuò in omni medicamẽto memoria tenere oportet. Atque hęc quidẽ ſumma eſt rationis. At opus ipſum quod perficitur, experientia cõmonſtrat. Nam qui ardore tenentur, tantum abeſt, vt à calore liberentur, vt etiam magis exæſtuent, & procedẽte tempore calidiores euadant. At argentibus, ex olei inunctione perſpicua nulla aut noxa, aut vtilitas affertur. Ex quo liquet, q etſi nos calfacere ſit natũ, non tamẽ admodum id poſſe nec euidenter, ſicuti reſina, pix, bitumen. Inaudienda eſt nunc pix nõ ſicca, itidem nec reſina, nec bitumen ſiccum. nec enim ipſis inungi quis poſsit, neque item, quæ ſol liquarit: quippe huiuſmodi nec ſimplicia, nec ſpõte nata fuerint medicamẽta: verùm reſina, quæ Græcè αὐτόῤῥυτος, à ſpontaneo fluxu dicitur, [quã in Laconia & Cilicia optimã prouenire nouimus], aut terebinthina

[a] al. plenitudinẽ πλήθους, pro ἤθους

[Non habẽtur in Græ. cod.

aut lentiſcina, quæ liquida etiámnũ ac recẽs ſit, aut ex pinea, quæ in fictilibus ſupernè olei ritu innatat: pix autẽ liquida, aut potius quod oleoſum in ea ſupernè fluitat, quod vtique πίσσανθον, hoc eſt, picis florem nuncupant: eſt enim reuera tanquam picis flos: ſic bitumen adhuc liquidum, quod ex Medεια importatur: omnia enim hæc pinguia ſunt, plurimumque oleoſæ naturæ poſsident,[a] veluti [b]myrrha, ſtacte, & picinum, iuniperinũ, cedrinum, laurinumque oleum, & alia eiuſmodi clariſsimè refrigeratos recalfaciunt, exæſtuantes verò ſummè excruciant. Atque hæc quidem vtriſque excalfacere, confeſſum eſt: at oleum neutris admodum, neque refrigeratos ſcilicet excalfacere, nec excalfactos offendere non tamen obſcurè ijs qui ex ardore febricitant, faſtidij cuiuſdam cauſa eſt, caloremque augere apparet: quemadmodum in exquiſitis eryſipelatis, quippe quæ bilioſæ ſunt fluxiones: manifeſtò enim in his calorem adauget, etiam ſi applicetur, vel frigidiſsimum. Etenim in ardoribus ſi ſalis ſit expers, & alioqui etiam candidum, nonnullum ſanè ſolatium, ſi modo frigidum perfundatur, affert: In eryſipelatis autem, quantumuis ſit frigidum, nihil iuuerit: cæterum lædere omnes, quæ ex pura bile ſunt fluxiones, vel maximè eſt natum. at quæ ex ſanguine

al. Nicomedεια.

[a] Add. ἐναργῶς μέντοι θερμαίνουσι ac euidẽter ſane cal fac.

[b] de myrrha Dioſcor. 64. lib. 1.

constant

conſtant illi permiſto, has quidem minus, nõ tamen vulgariter. Porrò iſtis etiam minus, ſed tamen perſpicuò affligit inflãmationes etiámnum feruentes. Ex quibus omnibus cõiecturam ducenti mihi, viſum eſt tandem calorem, partem eis quibus applicatur accendere. Apparet enim corporibus mediocriter calidis admotũ moderatè illa excalfacere: quæ verò validè, validum accendere calorem.

Quòd oleum ex eorum ſit numero, quæ ex æquo non recalfaciunt. CAP. XXII.

DICTVM eſt igitur in tertio de Temperamentis, venitque nunc iterum dicendum, quòd vnumquodque medicamentorum, quæ corpori applicantur, quæ quidẽ calida eſſe facultatibus diximus [a] caloris ſui principium à nobis accipiens, partim ſimiliter non recalfacit, partim valentius. Atque ex ijs quæ nos æqualiter recalfaciũt, oleum mihi eſſe viſum eſt, particulares eius vires inſpicienti. comperi enim perpetuò ipſum calorem efficere tepidũ in ijs corporibus quæ mediocriter eſſent calida, feruentem in feruentibus: proindeque mihi eſt viſum neque conuulſiones, neque tremores, neque ſenſum tum difficilem, tum deperditum, magnopere aut iuuare, aut lędere. Quippe iuuare nequibat, cum valenter excalfacere nõ poſſet,

[a] ἀρχὴν τοῦ θερμαίνεσθαι, principium calfaciendi

nec

nec lædere item valebat, cum omnino non refrigeraret. At vbi adscititiũ comparasset calorem vehementẽ, multum prodesse: nempe vbi in alueolos olei calidi, in quo radices quędam aut herbæ excalfaciendi facultate pollentes incoctæ erant, ita affectos demisissemus. vnde merito velut materia quædã cæterorum fuerit medicaminum. Nam si frigida illi commisceas, frigidum efficietur quod mistum erit: sin calida, calidum (quippe quod ex media temperie est, vtrisque summis inseruit) vtpote quod si calido commisceatur, id quod ex ambobus mistum erit, frigidũ efficere non valeat, nẽpe cũ ipsum nõ sit frigidũ, neque si frigido, calidum: quippe cum ipsum non sit calidum. Itaque non immerito alij calfacere ipsum aiunt, alij verò negant. Calfacere enim videatur, cum ad parem calfacienti corpori calorem peruenit: hac enim ratione recalfacere rursum potest. Quòd verò quam acceperat augere caliditatem non potest, haudquaquam calfacere videtur: quippe cum non quam accepit, seruare, sed augere, calfacientis sit opus.

Quænam sint principia tantæ de medicamẽtorum facultatibus ambiguitatis.

CAPVT XXIII.

EIVSMODI porrò ambiguitatem tria sunt principia. Quòd nõ distinxerint genera

nera eorum,quæ nos excalfacere dicuntur, & quòd homonymijs,ſiue ęquiuocatiōibus vtantur confuſè, & quòd nihil relinquant medium. Itaque calfacere nos dicuntur, & quę energia ſiue actu ſunt calida,vt ignis ipſe & quæ poteſtate. Tū quæ poteſtate ſunt calida,partim alimēta ſunt, partim medicamenta,partim tegumēta. Porrò calidū quoque ipſum & quod actu [a] eſt, ita nominare cōſueuimus,& quod poteſtate,velut ſubinde antè monuimus. Sed & calidum actu eſt, & quod ſimpliciter eſt calidū,vt ignis: & quod per exuperantiam,vt animal: & quod ad ſui generis ſymmetrū comparatur, & quod ad quiduis obuiū. At quod poteſtate dicitur,primum quidem diſtinguitur cōtra id quod eſt ex accidenti:deinde totidem habet ſignificationum differentias, quot actu calidum. Etenim cum ſit velut apta quædam materia ei quod eſt actu calidum,partim ad ea quæ abſolutè calida nuncupantur, partim ad ea quæ per excellētiam quandam,tum ad quiddam ſui generis,aut ſpeciei denique, & ad obuium quiduis collatum, propria vtique fuerit materia. Quocirca cum ea conſideremus,quæ referuntur ad hominem, vt alia prorſum omittantur, æquum exiſtimamus. In iſtis ergo omnibus peccare ſolent, qui de medicaminum viribus conſiderant: & præterea

[a] Deest τοιοῦτον, tale.

a ὑπομνήμασι, cōmentarijs.

præterea quòd mediocritates tum in naturalibus noſtris temperaturis(vt in [a]opere De temperaturis oſtendimus)tum in medicamētis expendendis prætereant. Siquidē tanquā neceſſariò id cuius perpēditur facultas,medicamentū aut calidum,aut frigidū,aut humidū,aut ſiccū eſſe debeat,ita verba ipſi faciunt,ac ſi nō fieri poſſet , vt in calfacientiū nos ac refrigerantiū medio quidā conſiſtat, atque aliud rurſus inter exiccantia & humectātia.Adeò inuenire eſt quoſdam ſtupidos, vt ne vbi audierint quidem veritatem, aſſequi poſsint.Itaque quoſdam etiā noui , qui contrà contendere adſtruereque conarentur,nihil temperamento eſſe medium.

Quòd compluribus nos modis calfacere oleū appareat,nempe vt alimentum, vt medicamentum,vt tegumentum:& quòd excalfacientium nos ac refrigerantium medium quodammodo obtineat. CAP. XXIIII.

VERVM hos in libris De temperamentis iuſtis confutauimus rationibus,nihilo ſecius idem in ſequētibus facturi. Huic autem libro finem iam imponere ſtudēs, ad oleum reuertor.Accidit enim illi vt fortaſſis tanquam alimentum nos excalfaciat, vbi ſcilicet intrò in corpus aſſumitur : probatis enim quibuſdam tum medicis,tum philoſophis,

phis,ſicut ex cibis, ita ex oleo corpori fieri appoſitionem viſum eſt. Accidit verò illi vt tanquam medicamen medium ſit nos calfacientium & refrigerantium, tum etiã velut tegmen nos excalfacit: naturæque eius vel maximè propria eſſe imago videtur eiuſmodi. Nam quemadmodum veſtiméta à nobis ipſis excalfacta, rurſum nos recalfacere conſueuerunt, ita & oleum. Sed quemadmodum illa excalfaciente corpore calidiora nõ euadũt, ita quoque nec oleum. Rectè autẽ perpendas rem totam, nõ ad præſens modo, ſed & ad futura omnia vtilem, ſi aëris nos ambientis memineris: qui interim eo qui in nobis eſt calore vſqueadeò redditur frigidior, vt munimentis quibuſdã aduerſus eũ tegminibusque, ſit opus: interdũ verò vſqueadeò rurſum calidior euadit, vt ferre nequeas, fugiasque ſub tectum aliquod vel vmbram: eſt autem etiam quãdo tanta eſt moderatione præditus, vt neque tepefacientia, neque refrigerantia expoſcas, ſed citra omnẽ moleſtiã ſenſumque in eo verſeris. Tertiã hanc tẽperiẽ quã modò dicebã, ſymmetrã moderatamque, atque aliarũ mediam eſſe ſtatuo: ac corpus noſtrum neque excalfacere, neque refrigerare: cũ aliarũ duarum altera nos excalfaciat, altera verò refrigeret. Similemque eſſe dico mediæ & temperatę aëris nos ambientis,

biĕtis temperaturæ,tum qui à veſtimĕtis, tū qui ab oleo prouenit,calorem.Porrò ſi ne ſic quidem etiam clarum euaſit quod indicare volo:at illo ſaltē modo apertius opinor intelliges.Duos mihi animo intelligito homines corpore ſimiliter temperatos,mutuò ſeſe contingentes vel pectore & ventre ſolo, vel manib.& crurib.Quòd ſi eandē duobus iſtis hominib.nactus ſit tēperiem aër illos ambiens,vt in tribus ijs corporibus par inſit calor,nullus ab altero tūc excalfieri dici queat. Nam quæ ſimilia vndiquaque corpora ſunt, à ſe mutuò nullā accipiunt[a] mutationē.At ſi frigidus ſit ambiēs,mutuò ſe calfacere ij homines dicentur , tametſi haudquaquam excalfaciant,ſed frigus modo arceant. Vulgò itaque aſſueti abuti vocibus , id quod frigus arcet, excalfacere aiūt , haud ſanè rectè.Atqui permittendū ipſis eſt,vt prout velint appellent,cæterùm per calfaciendi verbum in vtraque dictione idē ſignificari,id verò neutiquam concedendum:haud enim idem eſt, an ex ſe quid cuipiam calorem præbeat , an frigus prohibeat. Quibus ſic ſe habentibus, quæcunque foris nobis iniecta eandem corpori caliditatem obtinent, ſiue à ſeſe ipſis,ſiue ab alijs,ſiue à nobiſmetipſis eam nacta fuerint,exacta loquendi ratione neque calfacere nos,neque refrigerare dicendum. At ſi

cui

[a] *Aptius alterationem. Græc. enim eſt ἀλλοίωσιν.*

cui abuti libeat, nõ repugnandum: modo in dictione significationum differentiã commemoret. Siquidem alio quodammodo calfacere nos dicitur aër calidior, atque alio modo qui sit moderatus. Respondet autem proportione aëri calidiori, pyrethrum, napy, piper: moderato autem, pignitudo, & oleum: actu enim aëres sunt calidi: potentia verò medicinæ. Aëra enim calidum haud ipsi efficimus, sed quoniã in eo versando talẽ ipsium experimur, ita nuncupamus. At medicamẽta, sicuti in tertio. De temperamentis demonstratũ est, principium ad excalfaciendum transmutationis à nobis accipientia, partim æquè nos recalfacere sunt nata, partim plus, partim minus. Ex genere autem eorum quæ æquè nos recalfaciunt, oleum est: Cui eidem quoque à viscositate, ac quòd difficulter itẽ defluat, tum quod meatus infarciat, obstruatque, duplici ratione vt[a] excalfacere videatur euenit: tum inde adeò quòd instar vestimenti aut munimenti illinatur: tum quòd meatus infarciat, prohibeatque foràs effluere magnam vaporosi intus caloris partem. Eadem ratione nec vt resiccentur corpora nostra permittit, nisi sanè applicetur calidum, idque plusculo tempore. Has itaque vires eius cum homines omnes experientiâ cõpertas habeant, quos largius sudare volunt, siue

ἐπαύξειν ὡς δοκεῖν τὴν θερμασίαν, *vt augere videatur caliditatem.*

à balneo,

à balneo, siue balnei expertes: ijs non protinus ab initio oleum admouent: verùm in ijs qui morbo laborarunt, vbi sudare incepe rint, tum excalfactum[a] perfundunt. In ijs verò qui etiámnum laborant, vbi abundè iam satis sudarint. Porrò in sanis, si quidem ex longo itinere, aut exercitatione, alióve quouis pacto corpus ipsis[b] exhaustum est, eis inungi & ante sudorem permittunt: verùm quibus cruditas est, aut corpus habent plenum, quod πληθωρικὸν vocant, his neque in balneo inungi concedunt.

[a] al. circũliniũt, vt et περιχρίουσι, pro περιχέουσι.

[b] exiccatum ἀπεξηραμμένοι.

Quòd medium sit oleum inter humectantia nos, & exiccantia. CAP. XXV.

ATQVE hîc quoque mihi videtur oleũ esse medium inter humectantia nos & resiccantia, velut inter excalfacientia & refrigerantia medium consistere[c] suprà demõstrauimus: humectat enim aqua exiccat verò tum laurinum, tum cedrinum oleum. At quod simpliciter sic admouetur, citra vllam videlicet ex arte conciliatam à nobis aut caliditatem, aut frigiditatem (huius enim in omnibus semper meminisse oportet) talem seruat nostram temperiem, qualem scilicet accepit: quàm fieri posſit maximè vaporosas omnes corporis expirationes prohibens. Porrò si plusculum mẽbra frices oleo, calo-

[c] ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείχθη.

rem ex frictione adſcititiũ cõparabis. Atq; hac interim ratione laſſos non parum iuuabis, partim quòd in minutos corporis meatus pingue ingrediatur, & quæ indurata ſunt emolliat: partim ꝙ humiditatem acrem ac ſubtilem, quæ in laſsitudine ex colliquatione proueniens ſub cute latebat, [a] per halitum digerat. Conſpiciuntur enim exercentibus tum foras effluere ſudores, tum intus in ventrẽ non pauca defluere excrementa, quæ velut liquamina ſunt. Ex hiſce autem colligendum eſt complura toto in corpore eiuſmodi relinqui, quæ euacuationẽ depoſcant. Quippe duplex in laſsitudinibus affectio naſcitur, ſicut [b] alibi oſtendimus. Nam ſimilares quidem animantis partes reſiccantur, humectantur verò vacua ſpatiola, non vtili & naturali humore (nam ſic foret plethora, ſiue repletio) ſed tenui & acri mordaciq;: proindeque remedijs indigent duplicibus, tum ijs quæ ſiccitatem corporis irrigent, tum ijs quæ humorem acrem euacuent. Itaq; ad hæc ambo aptiſsima ſunt dulcium aquarũ lauacra, nimirum quæ humiditate ſua inſtrumentorũ corrigãt ſiccitatẽ, & caliditate tenuem atque acrem humorẽ [c] eliciant. At ſi corporibus inhærere poſſet aqua, nec facilè deflueret, ipſa quidem per ſe ſufficeret. Atqui cum ea quæ foris circumfunditur, facile defluat,

[a] *Add.* τῇ θερμότητι, *calore.*

[b] *Lib. 4. de ſani. tuen.*

[c] Διαφορῶνται, *digerant.*

& quæ in poros ingressa corporis nullam habens ansam prõpte effluat, in hoc sanè ipsum vtiliter miscetur oleum, maximeque iuuat, si ex vtroq; quis diutius fricetur, id quod veteres Græci χυτλοῦσθαι nominabãt: cui oppositum imposuerũt vocabulũ ξηραλοιφεῖν, quod est sicca vti frictione. Est sanè & hoc quoque quodammodo lassitudinem sanare potens, sed multũ relinquitur ab eo quod χυτλοῦσθαι nuncupant. Nam vt reliqua taceam, vbi cum oleo aqua contunditur teriturq;, haud facilè solubili mistione coit, vt quibus ita corporibus inungatur oleum, necesse sit & plusculũ inhęrere aquam. Quare hîc item velut materia est quædam oleum, humectantium exiccantiumq; , sicut antè ostensum est, excalfacientium & refrigerantium. Quippe quod si exiccanti cõmisceas, totum effeceris exiccans: sin humectanti, & ipsum humectãs reddideris. Sæpeque quod ex ambobus constat, 2 maiorẽ adipiscitur humectandi facultatem, q̃ id quod primariò est humectans: [a] quod in aqua accidit. Nã ea primariò madefacit. Verùm cum haud ita diu inhæreat, nec actionẽ obtineat diutinam, leuiter vtiq; prodest. Cũ ergo illic velut vinculum fiat oleum, cogatq; plurimum quibus auxilio eius opus est, inhęrere, longè omnium optimum redditur remedium exiccatis squalidisq; corporibus. Sed si exiccans

[a] ὥσπερ ἐφ' ὕδατος ἔχει, *velut in aqua habet.*

exiccans oleo medicamen commiſceas, puta chalcitin, aut pyrethrũ, aut gallam, aut ſtruthion, ſiccans erit quod ex vtroq; cõmiſtum fuerit. Itaq; cũ omnibus quæ ſibi cõmiſcentur, ſubſeruiat,[a] recta ratione velut omnium exiſtit materia: tametſi vtiq; neceſſariò propriam eorũ actionem retundit quidẽ ac minuit, non tamen vtilitatem: imò eſt vbi eam quoq; adaugeat. Haud eſt enim idem (quod fortè quis autumet) actionem augere cuiuſpiam, & vtilitatẽ: quippe cum actio ſecundũ propriam cuiuſq; facultatẽ, vtilitas verò nõnunquam ex accidenti agat. Diſſeremus autẽ poſtea vberius de vtilitate quæ per accidens euenit, & nũc quoq; hactenus de ea dicetur, quatenus in præſenti eſt commodũ. Quippe contuſa cum oleo aqua, quod hydreleum vocãt, magis auxilio eſt laſsitudinibus, q̃ ſi eſſet ſola: non quidẽ quòd ſuę vires intendantur, ſed quòd quibus opus eſt, diutius inhæreat.

[a] Deest δ' ἔλαιον oleum.

Quod materiæ rationem obtinet, in miſtis mediam tenere temperiẽ debere alioquin enim futurum, vt miſtorum ſibi aduerſetur actioni.

CAPVT XXVI.

QVòd autem niſi mediam habeat temperiem id, quod ea quę primariò quibus opus eſt auxiliantur velut,[b] denunciat, ſæpenumero ipſorum repugnabit

[b] συνδεῖν.

[a] al. πραγμάτων rerum.

actionibus, ex ipſa [a] medicaminũ natura generatim addiſcere liceat, ſpeciatim autem ex medicamentorũ hiſtoria: generatim quidẽ, quoniam id quod miſcetur, ſi in contrarium retrahat, admiſti ſibi facultem medicamenti vincere interim poterit, & in alteram planè ſpeciẽ quod ex ambobus miſcetur trãsferre. Siquidem quod materiæ rationẽ in miſtura præſtabit, nullam inſignẽ neq; ſpeciem, neq; facultatem exerat oportet. In particularibus verò experiundis hoc maximè pacto addiſces, non debere id quod materiæ rationem obtinebit neq; excalfacere, neq; frigefacere, neq; humectare, neq; reſiccare, ſi primũ quidẽ in memoriã reuoces quę [b] ſuprà de reſina, & pice liquida, myrrha, bitumine, tũ cedrino, & laurino, cęteriſq; quę excalfaciunt, cõmemorauimus. Hęc enim omnia [c] in aqua trita ad modum olei, calfaciunt magis q̃ refrigerant, deſiccant plus q̃ humectant: quamobrẽ laſsitudinis ſenſus non admodũ ſoluere valent: haud enim eandem cum aqua vim obtinent, quò ſcilicet auxilio magis ſint q̃ aduerſentur: neque mediam inter extrema naturã ſortita ſunt, vt videlicet tanquã materia quædam inſeruiant primario agenti: deſiccant enim & excalfaciunt potius: non humectant ac refrigerant, velut aqua. Si verò excalfacientiũ admodũ reſiccãtiumq; cuipiam aquam

[b] ὀλίγον ἔμπροσθεν.

[c] μετ' ὕδατος. cũ aqua.

aquam commiſceas, non modò nihil eorum quæ agere nata eſt,fieri videbis,ſed prorſum obſcuratam,tanquam omninò admiſta non eſſet.Siquidem chalcitis,ſandarache,miſy,cęteraque quæ nos vehementer tum excalfaciunt, tum reſiccant, validas etiamnum ſuas vires etiam aquæ permiſta obtinēt.Omninò ergo conſtat,mediam obtinere temperaturã debere,quod vtriſque extremis tanquam materia inſeruiet:quem in ordinem oleum ſi ſtatuas,nihil vtique peccaueris,quippe cum omnia ſingillatim opera tibi conſentiant.Et accuſabis prolixitatis non nos vtique, ſed qui recta via præterita prauam prolixamque ſectantur:quorum ſanè cauſa hunc nos ſermonem extendere ſumus coacti.Ipſa enim veritas celerrimam inuentionem obtinet.vt quę ab ęuidenter apparentibus exoriatur.Haudquaquam tamen eouſque orationem prolongaui, quouſq; licuerat omnia quæ prauè ab ipſis prodita erant ſcripturum,cauſaſque errorum edocturum pollicito. Sanè cauſas dixiſſe neceſſe fortaſsis fuerit : nempe quò qui ex ipſis proueniūt paralogiſmos in tota particularium medicamentorum iudicandi ratione cauere poſsis,veramq; doctrinam cum maiori ſcientia percipere.Creſcit enim nobis de rebus fides, vbi non ſolum ipſam veritatem cognorimus,ſed etiam paralogiſmorum

omnium cauſas edidicerimus. quod ſanè in ſequentibus efficiemus.

De Roſaceo. CAP. XXVII.

NVNC autem vbi de roſaceo ad ea quę ab initio ſunt dicta[a] adiecerimus, orationem hoc in loco ſiſtemus. Igitur dictum eſt, quòd neque odoribus, neque coloribus, neque alij omnino accidentium animum adhibere in expendendis facultatibus rationabile ſit, ſed ijs quę perſpicuò apparent tum in ſanis corporibus, tum in ægris. Oſtenſum etiam eſt, oleum vbi ſalis expers purumque ad vnguē fuerit, ex media eſſe materia. Conficiendum itaque roſaceum, quod exactum ſimul ac ſimplex, reque vera roſaceum erit, ex hoc videlicet oleo, dandaque opera, ne quid in ſe medicaminoſius contineat, vti apparare ſolent vnguentarij, quò videlicet tum magis duret, tum odoratius euadat, oleum videlicet prius quàm roſas inijciant: odoramentis præcondientes. Ac præſtiterit fortaſſis, ipſis etiā nominibus ea diſtinguere: quod veteres feciſſe[b] conſtat. Oleum etenim roſaceum nominare ad ſolent, quod abſq; odoramentis præparatum eſt: cui autem & horum aliquid inditum fuerit, non id etiam oleum, ſed vnguentum, cognominant. Itaq; cum oleum velut materia quædam ſit excal facien-

[a] Add. Βραχία, pauca.

[b] οἶδα, vidi.

facientium refrigerantiumque medicaminum, ex media videlicet temperatura, constetq; ex oleo, & [a] roſis roſaceum, eſt vtiq; & ipſum talis temperaturę, qualis eſt roſarũ ſuccus. Sanè verò facillimum fuerit, non modò roſarum ſucci per ſe, ſed oleo quoq; roſacco confecto, in ſanis pariter atque ægrotis (vt iam frequenter monuimus) virium eius periculum facere. Experieris ergo eos qui aduſtione tentantur, ab eo refrigerari, protinusque vtilitatem aliquam percipere: qui verò refrigerati ſunt, omnes [b] lædi, vti facilè ex vtroq; intelligas, vires eius refrigerare magis quàm excalfacere. Non tamen valida à roſaceo apparebit refrigeratio, ſed quę proxima videatur temperiei mediæ. Voco autem id genus medicamenta, lucidioris doctrinæ gratia, ex prima natura ordineque refrigerantium: ſicut rurſum quæ paululum à media temperie ad calidiorem declinarunt, ex primo receſſu & ordine excalfacientium. Atque hæc quidem in præſentiarum de roſaceo nouiſſe oportet. Neceſſe enim erit & in ſequenti libro ipſius medicamenti meminiſſe, & quæ reliqua ſunt, dictis adijcere.

[a] ῥόδων χυλῶν, roſarum ſucco.

[b] Add. ἐναργῶς euidẽter.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER III.

CAPVT I.

QVOD equidem nihil, nisi quod vtile curandis morbis foret, hoc tractatu describere decreuerim primò potissimumq; deos huius rei testes habeo, deinde & amicos meos, qui me [tum vt hoc opus aggrederer, tum] vt quæ ab alijs perperam de medicamentorum simplicium facultatibus sunt prodita, quoad liceat commemorarem assiduè hortari non destiterũt. At si quis erit qui orationis nimia grauetur prolixitate, non id mihi iure imputauerit, sed ijs medicis [a] qui pro veris probabilia potius scribere studium fuit. Nam & ego nunc quidem etiam magnopere vereor, ne quia nimis paucis illos cõfutauimus, sophismata quædam conuersantes cum illis adolescentulos [b] à recta opinione deijciant: quandoquidem si in dialecticis methodis exercitati, aut captionum soluendarum periti ad libros legendos accederent, tum sanè & ab ijs qui falsis demonstrationibus vtuntur, magis sibi cauerent, & nos qui veritatem compendio

[a] τὰ πιθανὰ μὲν οὐκ ἀληθῆ δὲ γράψασιν, qui probabilia quidem, non tamẽ vera scripserunt.

[b] παρακρούσωσι.

dio tradimus, rectius intelligerēt. Quoniam verò vel ipſorum medicorum plerique nequaquam in iſtis ſunt exercitati, tum inter illos quoque nonnulli repeririuntur ingenio naturâ tardiuſculo: ij niſi noſtris ſuppetijs, qui ſophiſmata arguimus, iuuentur, non ægrè perſuaſi in ſophiſtarum ſententiam perducentur. Itaq; quod ad iſtos attinet, deſſe huic etiam operi quippiã videatur. Verùm enimuero quando ad omnes mihi orationem accommodare non licet, cum tanta ſit eorum qui hæc legent, non modò naturarum, ſed etiam ætatis & habitum diuerſitas: quod vtique viſum eſt fore maximæ parti vtiliſsimũ orationis genus, id ſuperioribus duobus commentarijs ſecuti ſumus. In quorũ priore quidem de aquæ acetique viribus contemplati ſumus. In ſecundo maximam partem de oleo peregimus, pauculis poſteà de roſaceo adiectis. At in hoc tertio libro eiuſmodi vtemur oratione, qualem ab initio protinus habere inſtitueramus, idque definitis primum vocis cuiuſque ſignificatis. Deinde tractatus huius totius velut elementa traditurí, mox velet ad ſyllabas accedemus, ex quibus operis finis, ad quem contendimus, promptè ſequetur.

Quot modis dicatur calidum, humidum, frigidum, ſiccum. CAP. II.

Cæterum

[a] ἡ διαίρεσις, discriminatio seu diuisio.

Caeterum vocum [a] definitio nihil accuratius edocebit, quàm quæ in tertio de Temperamentis, simulq; in primo commentariorum istorum sunt prodita: repetam tamen eam nihilo secius & in præsentiarum. Corporum vnumquodque aut calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum & dicitur, & apparet, interim quidem ex sua natura, interim autem aduentitia qualitate adsumpta. Consueuimus autem quod ex sua natura est, primario, & secundum se, & per se potentiâ tale & esse & videri dicere: quòd verò adscititiâ acquisierit qualitatem ex accidenti quopiam esse viderique eiusmodi. Porrò eorum quæ propria sua natura aut calida, aut frigida, aut sicca, aut humida, dicuntur: quædam actu seu energiâ talia existunt, alia potentiâ: differente quidem hoc potentiæ modo quem nunc dicebamus, ab eo quem paulo antè diximus. Illic enim ex aduerso diuidebatur ei quod ex accidenti dicitur: hîc verò ei quod actu. Sed & eorum quæ actu dicuntur, aliud quidẽ absolutè est calidum, frigidum, siccum, aut humidũ, velut elementa: aliud excessu, vt homo, equus, bos, canis, & vniuersa animalia: aliud ad symmetrũ seu generis sui, seu speciei, vt verbi causa, leo cũ homine comparatus, homo autẽ ętate florens cum puero: aliud ad quiduis obuium.

vt Dion ad Theonem. Quin & corporum quæ potentia talia, aut talia dicuntur, vnum quodque vt ad id quod est actu relatum dici necessariò monuimus. Id quidé quod facilè accéditur, ad id quod actu est absolutè calidū: hoc verò quod alia calfacit, ad id quod per exuperantiam: sic quod hominé calfacit, esse vt ad hominem potentiâ calidum: quod verò bouem, aut equū: vt ad bouem & equū similiter hoc huic, verbi causa, homini: illud verò illi calidum, frigidum, siccum aut humidum est, illius vnius naturæ comparatum.

Ad quid, & quæ nominum distinxisse significata conduxerit. CAP. III.

EX hac nominū discretione, ad assequendam iudicij ipsorum cognitionem non parum sumus adiuti. Siquidem si ad hominé quid dicatur calidum, frigidum, humidum, siccum, à cæteris omnibus [a] recedendum, & in ipso duntaxat homine periculum sumendum exploradumque censuimus: Si verò quid ad equum, bouem, ceruum, aut aliorū animalium quoduis, in ipso rursum solo periculum faciendum erit. In his verò & illos quoque castigauimus, qui ex consistentia, colore, odore, sapore, grauitate, leuitateque cuiusque medicamenti existenté in singulis facultatem inuenire tentarūt. Atq; hæc

[a] Add. ζώων, animalib.

omnia vtique rectæ nominum distinctioni consentanea videntur. At quę velut elementa huius esse [a] tractationis proposuimus, in primarum consistere qualitatum cognitione ostendimus. Quas quidem in lib. De elementis secundum Hippocratem, humiditatẽ, siccitatem, caliditatẽ, frigiditatemq; esse demonstrauimus: propemodum verò harum quoq; [b] intentionem assequebamur ex significatis nominum rectè distinguendis. Etenim cum medicamentum ab alimento discerneremus [c] quòd medicamentũ in qualitate alteraret, alimentum verò substantiæ corporis adsimilaretur: rectè hinc ad alterantium nos qualitatum inuentionem perducti sumus.

[a] *θεωρίας, speculationis.*

[b] *εὑρέσεως inuentionem.*

[c] *Cap. 1. lib. 1.*

Quòd cũ duplicia sint genere quæ alterãt, alia specifica, alia minimè, in specificorũ genere consistant medicamentorũ facultates. CAP. IIII.

PORRÒ cum duplices sint in genere alterationes, aliæ specificę, quæ propriè sanè & primariò dicuntur alterationes, aliæ verò quę contundunt & contrahunt corporis nostri particulas, quas vtique potius per abusionem quàm propriè [d] alterationes cognominant: in primo genere medicamentorum contineri facultates censemus. Nec enim quicquam ex specie in speciem mutari queat citra excalfactionẽ, refrigerationem, humę-

[d] *ὀνομάζοντες ἀλλοιώσεις καλοῦσιν nominãtes alterationes vocant.*

humectationẽ,& reſiccationem. Dico autem ex ſpecie in ſpeciem, velut cum ex pane, ptiſana, lente, ſanguis, pituita, bilis tũ flaua, tum atra: atque ex his iterum adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, atque adeò cæterarum animantis partiũ vnaquæque gignitur. At ſi ſecando nos quippiam, velut vitrũ & enſis: aut contundendo, vt lapis & plumbũ: aut ſegregata coarctãdo, vt vinculũ, quadãtenus partes alteret, ea haud pharmaca fuerint: quippe cũ eiuſmodi alteratione nullæ rerum omniũ ex propria recedant natura. Etenim ſiue minutim panẽ frangas concidasque, ſiue minutim cõciſum colligas, non tamen propriam ideò formam exuet, neque caro ex pane fiet per contuſionem: neque os, exẽpli gratia, per coarctationẽ. Verùm dum in ventre veniſque concoquitur, in ſanguinem pituitamq; abit, atque inde ex iſtis in os carnem & alias corporis partes tota ſua ſubſtantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam tranſiens ſpeciem. Nec tamen ab alio quopiam quàm calore, frigore, humiditate, ſiccitateque eas quæ fiunt in aliam eſſentiæ ſpeciem alterationes mutationesque, ſinguli corporis affectus accipiunt, vt demonſtratum eſt. Atque hac ratione primas & elementarias ſpecificas qualitates quatuor eſſe diximus, humiditatem, ſiccitatem, caliditatem, & frigidita-

giditatem: quærimusque quam harum medicamentum vnumquodque in mistura pollentem possideat. Atque [a] protinus in hoc primùm plerique eas inquirentiũ lapsi mihi videntur, ꝙ videlicet pollentem absolutè tanquam naturales quidam philosophi considerarent. Prætereà complures quoque eorũ decipi videntur, ꝙ sine certa methodo Aristotelis Theophrastique libros perlegant.

a ἐνθέως.

Quòd solis philosophis conuenit de calido, frigido, humido, & sicco, vt ad totam naturam distinguere, medicis verò vt ad homines.

CAPVT IIII.

SIquidem permagni refert, an totius naturę respectu, an hominum duntaxat, de calido, frigido, humido, siccoq; definiamus. Nam totius naturæ respectu bifariam horum vnumquodq; dicitur, partim absolutè, partim per exuperantiam. Absolutè quidem vnumquodque elementorum: homo vero, equus, & bos, per exuperantiam. Iam autem cum ad aliquid respiciendo exploratio fiat, illud modò considerandum erit, quodnam sit illud ad quod dicitur. Nos verò [b] medici quærimus non an in aqua marina humidi simpliciter plus sit quàm sicci (id enim clarè conspicimus) sed si ad hominem conferendo: neque tamen rursum ad hunc simpliciter, perinde ac si leonem illi cõpares: quippe

b Interpret. est.

pe cum ſic homine humidior marina fuerit. Quonam igitur pacto ſcrutabimur, an ſicca ſit facultate marina? Quonam alio, obſecro, quàm an corpus humanum in æqualitate quadam reſiccare valeat? Itaque in hoc vnũ modo cæteris relictis intendendum. Atqui contrà faciunt medicorum plerique. Nã ad quiduis potius reſpiciũt quàm ad hoc. Quomodo ergo [a] ad hoc ſolum conuerſi, reliquis prætermiſsis, quánam in hoc agendi facultate polleat marina cognoſcemus? An videlicet corpori applicantes, ſicq; periculum eius quod factum ſumentes, lauando, [b] rigando, fouendoque, tum ſubinde lanã, aut ſpongiã marina madentem partibus applicando, ad hæc emplaſtris ceratiſque miſcendo, atque in his omnibus, ab eo quod ex accidenti quãdoque euenit, id quod à propria ipſius medicamenti vi [c] proficiſcitur diſtinguendo? Nam in hoc omnis inuentionis ſumma conſiſtit, quam ſolam vix quiſquam illorum attingit. Sed eos philoſophorum [d] verba decipiunt, haud petẽtes homonymiã percipere.

[a] εἰς ἄνθρωπον, ad hominem.

[b] Add. ἐν θαλάττῃ, in marina.

[c] ἀποτελούμενον perficit.

[d] ἀποφάσεις, enunciationes.

Quòd per exuperantiam dici, bifariam apud philoſophos accipiatur, nẽpe vbi aut mole quid exuperat: aut qualitate. CAP. V.

NAM non ſolùm, vt modo dictum eſt aliud ſimpliciter, aliud per exuperantiam

tiam ab ipſis dicitur (ſimpliciter enim ignis calidus eſt,per exuperantiam homo) verùm quod per exuperãtiam dicitur, bifariã quoque dici autumant:partim ſecundum ſubſtã tiæ molem (velut & nos quoque in temperamentorum commentarijs diuiſimus) vt ſi [a] cados duos aquæ ſummè feruentis vni cado aquæ maximè algentis [b] infuderis:partim verò ſecundũ qualitatũ effectum.Atque hoc quod ad dogma conſequitur, ita dicũt, non iam ex ijs quæ euidenter apparent,[ſed per ſyllogiſmum]accipientes. Nam ſupponentes frigidum contrahere conſtipareque & ſubſtantiam reddere immobilem, [c] aut ægrè mobilem:calidum verò rarefacere,fundere,coquere,mouere:rationabiliter in plantis omnibus vincere calidum pronunciant: ſiquidem haud aliter neque nutrimenti ex terra digeſtionem prolixiſsimam,neque alterationem eiuſdem,neque concoctionẽ,quin nec incrementum prorſum plantarum , neque germinationem,neque fructuum generationem perfici poſſe,niſi calidum ſuperaret:atque ita rurſum inter plantas,ipſas alias calidiores,alias frigidiores conſtituunt. Ex eadem iſta hypotheſi pendet ea ratio,qua roſas eſſe calidas contenderũt.Siquidem in illis ſi in alijs vllis plantis,plurimum vincit caliditas. Ex altera rurſum hypotheſi dependet quod

[a] χόας.
[b] ἀναμίξαις, miſceris.
[c] Adiecit interpr. ἢ δυσκίνητον aut ægrè mobilem cũ in Aldi. tantũ ſit δυσκίνητον.

quod de oleo & adipe adſtruunt. Nam quòd ocyſsimè inflãmentur, idcirco calida eſſe ea facultate iudicãt. Et alio rurſum modo quęcunque dulcia ſunt[calida eſſe dicunt:] ſiquidem q̀ familiariſsima ſint, ſimillimaq; temperaturis noſtris quæ calidæ naturâ ſunt, ideò & ipſa quoq; calida eſſe volũt. Atq; philoſophis quidem, vtputa qui de tota natura ſcrutãtur, rectè talia & quęrũtur & dicũtur. At medicis, quibus alius eſt ſcopus propoſitus, haud perinde rectè: quippe cum in roſarum effectibus calidum non vincat: neq; ſanè quoduis aliud plantæ genus, eo q̀ plantæ eſt calidum dici debet: quoniam nos haud ita calidum quærimus, ſed vt ad hominem: ſiquidem ſi quia in actionibus ſuperat caliditas, propterea calidum quid dices: planta vnaquęque calida erit, multoq; magis animalia omnia. Dicant igitur, ſi lubet, papauer, mandragoram, cicutam, ſalamandram eſſe calida: verùm nemo id dicit, ſed velut vno ore omnes eſſe frigida hæc omnia pronunciant. Atqui animal eſt ſalamandra, quod & nutritur & creſcit, & mouetur, quæ ſanè calido in miſtura vincente prouenire aſſerunt. Quid ergo in iſtis quidem ad hominẽ reſpiciũt, in alijs verò ad totã naturã, aut primarũ qualitatũ actiones? At ego non ſalamandrã modo aut cicutã, vt ad hominẽ frigida

facultate esse dici oportere censeo, sed alia omnia ad eundem modum iudicanda. Siquidem cicuta sturnos nõ modo nõ refrigerat & enecat, vti nos, sed & alit quoque, & nimirũ etiam calfacit. Quicquid enim substantiã alit calidam, calorẽ eius quadamtenus[a] & auget & tuetur. Atqui corporis sturnorũ calida est substantia, non modò qua animalia sunt, sed etiã qua sanguine prędita. Sanè subinde in alijs multis tractatibus demonstratũ à nobis est,[b] amicitias quasdam pugnantiasque qualitatum omnibus rebus inesse: ac quod familiare est, expeditè assimilari: quod verò contrarium, ad internecionem ducere tum animantia, tum plantas: Prætereà familiaritates illas à totius substantiæ proprietate oriri: Id quod sæpenumero à me, & dictũ est & ostensum. At isti cum ægrè id capere possint, segniter & falsè de complurium medicaminum viribus pronunciant. Vna enim duntaxat illorum examinandorũ regula est, nempe ea quæ ad hominem fit exploratio, id quod secundum accidens, ab eo quod est per se semper distinguendo. Cui si quis animum intendat, is nec acetum, nec rosaceum calidum vnquam dixerit: quippe cum vtrunque nos primariò & per se refrigeret: acetum quidem validè, leuiter autem rosaceum. Porrò quidnam hoc sit leuiter, ego exponam.

a *Vetus habet ἤ, aut.*

b *οἰκειότητες, familiaritates.*

In lib. de facul. naturalib.

Vna

Vna enim cum eo tota medij temperamenti medicamentorũ omniũ ratio cõſpicietur, cuius & in præcedente libro mentionem fecimus, vbi de oleo diſſerebatur.

Quomodo iudicanda ſint, quæ ex media ſunt temperie, nempe ſi mediæ temperaturæ ſimilem ipſa temperaturam obtineant. CAP. VII.

SI quippiã eſt ex applicatis nobis ſeu corporibus ſeu medicamentis, quod actu ſic calidum ſit vt nos, aut ex contactu, ſimiliter calidum euadat, id ex media eſt temperie: cum nobis nimirum collatum: ſi quidem ſecundum ſe queat per exuperantiam dici calidum, velut & nos quoque. At ſi quid nondum adeò calidum eſt vt nos, neque admotum tale redditur, id temperie humana frigidius eſt, quãtuncunque in eo caliditas exuperet. Etenim nobis admotũ calorẽ, qui in nobis præerat, auferet detrahetque: Quippe ſi datis duabus aquis calidis, quarũ altera plus, altera minus calcat, miſceas minus calẽtem magis calenti: huius certè feruorem [a] extinxeris. Sic ſi in caliditatem roſacei, quæ tepida eſt vt ad temperiem humanam, caliditatem indideris humanam prorſum ab hac quid detrahes, & refrigerabis.

Quòd ſæpenumero pro corporis noſtri diſpoſitione, quod per ſe calidum erat, refrigerare eſt

[a] ἐκλύσῃς, *diſſolueris, ergo roſac. calorẽ habet noſtro imbecilliorem.*

viſum:quodq́; per ſe erat frigidum, excalfacere.

CAPVT VIII.

NON ergo ſtupenda magnopere res eſt, ſi quicquã eorum quæ propriè & per ſe ſunt calida, cum calidiore altero cõmiſtũ, frigidius efficere ipſum queat. Ea eſt enim communis alterabilium corporum omnium natura, vti in ſe & agant, & patiantur admota: quodq́ue minus eſt calidum, à magis calido calidius euadit: quod verò magis calidũ à minus calido contrà afficitur. Nam id vel ex ipſo tactu [a] clariſsimè diſcas. Etenim eadem ſubinde illi tum calida, tum frigida eſſe videntur: calidiori quidem facto, frigida: frigidori verò, calida. Propoſuit autem mihi dudum quiſpiam, quamobrem in balneis frigidum meiamus, foris verò calidum: haud intelligens, in balneis vrinam quidem ipſam perinde ac foris tepidam eſſe, verùm nos nõ æquè extrinſeca corporis ſuperficie, & dum lauamur, & antè affectos eſſe. Nã in balneo ipſo calidior ea nobis eſt quàm vrina, extrà autem frigidior. Quare & vrina non abs re illi calida extra balneum apparet, in balneo autem frigida. Quod enim minus quàm ipſa calidum ſentitur, velut refrigerans habet: quod autem magis calidum, tanquam excalfaciens. Liceat verò tibi, periculi faciendi cauſa, poſtquam abunde lauando incalueris,

[a] ἐναργῶς.

pelui

a pelui aquæ modicè tepidæ intrò iuſſu tuo allata, in eam manum aut pedem immittere: apparebit enim aqua non tepida, ſed admodum frigida. At ſi protinus balneum ingreſſus, aquam peluis tetigeris, minus videbitur frigida: perpetuò enim quantò plus fueris præcalfactus, tantò apparebit frigidior. Nec mirum videri debet, ſi putealium aquarum pleræque, quæ videlicet fontes profundos admodum habeant, contactæ hyeme videãtur tepidæ. At ſi à balneo manibus contingas calidis, multoque magis ſi etiamnum in lauacro conſiſtens, haud profectò apparebit tepida. Itaque tactum calidi frigidi. quæ dignoſcendi normam ponentes, ac eius diſpoſitioni iudicium ipſorum tribuentes, merito ſanè crebrò fallimur, vt qui quod haud ex ſe eſt frigidum, id frigidum eſſe dicamus: quòd verò calidum ex ſe non eſt, id eſſe calidum pronunciemus. Hinc fit vt dum lauamur, frigidam eſſe vrinam: contraque frigore rigentes, aquam è puteis hauſtam calidam exiſtimemus. At ſi affectionum in quibus eramus dum vtranque contingeremus, obliuiſcamur, ac ſolius eius qui in nobis factus eſt ſenſus meminerimus, periculum eſt, ne fortè aquam aliquando abſolutè dicamus calidã, vrinam verò frigidam: Atqui neutra abſolutè aut calida aut frigida eſt, ſed vt ad nos:

Nec vt ad nos rursum absolutè, verùm hoc videlicet pacto affectos. Absolutè autẽ vtraque qualis ad nos est, dici poſsit, ed mediam, eandemque optimam nostri temperiem collata: vt si ad hominem absolutè expendatur, omnino sanè ad temperatum & eucratum expendi oporteat. Sanè & hæc quoque peccata omnia à nominum[a] definitione dependent, quam paulominus omnes habent contemptui. Etenim cum calidum & frigidum partim absolutè dicatur, partim per exuperantiam, partim vt ad symmetrum sui generis comparatum, partim vt ad quiduis obuiũ collatum: iure optimo in homonymijs identidem fallimur, nescij quidem quonam horũ modorum quid calidum iudicemus, ad alterum tamen transeuntes. Verùm sexcenties nunc dictum est, diceturque quod in quarto & vltimo eorum quæ modò recensuimus significatorum, de medicamentorum viribus considerare oporteat.

[a] Διωρίσεως, discriminatione.

Quòd experientiâ cognoscere iudicareq; medicaminum facultates oporteat.

CAPVT IX.

NON enim an absolutè vnũquodq; ipsorum calidum sit, vt ignis (nam id omnino etiã foret impoſsibile) aut an per exuperantiam, vt sanguis, considerare propositum est:

eſt:neque an vt ad ſymmetrũ ſui generis aut ſpeciei dicatur calidum, vt leo in animantibus, & quod florentis ætatis eſt [in quauis ſpecie] ad ætate prouectum: ſed an ad hominem ſit calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum medicamentorum vnumquodque, id verò inquirere ſtatutum eſt. Neque rurſum ad hunc, tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur, ſed ſi facultate, hoc eſt, ſi admotum ipſi, eam partem quam tetigerit reddat aut calidiorem, aut frigidiorem, aut humidiorem, aut ſicciorem. Itaque in experientia & iudicandi & dignoſcendi conſiſtet ratio. Licet medicorum pleriq́ue, experientia poſthabita, an rubra ſit roſa, an benè olens, conſiderant, negligentes vbi caput ipſis exæſtuat, coronis ex roſa contextis, capitiq́ue impoſitis, aut ſucco eius, aut oleo roſaceo, ſic vel ipſa experientia id quod res eſt diſcere. Nam ſi excalfiant, magis etiam calida fuerit: ſin refrigerentur, frigida [a] quod perinde eſt atque refrigerandæ humanæ naturæ facultate poſſere. Nam id perpetuò memoriâ tenere oportet, quod tametſi ſexcenties dicere non grauatus ſim, tamen multi ne ſic quidem id capiunt: atque ignoſcendum ſanè illis eſt, vt quos ſophiſtæ prolixis ſuis nugis peruerterunt. Et profectò experientiæ quidem ratio tam facilis eſt, cùm in roſis, tũ

[Non habẽtur in vet. verſione.

[a] *Antiq. verſio et ſermo quidẽ noſter quod roſa eſt frigida, eſt æqualis ſermoni noſtro quod roſa infrigidat naturam hominis.*

in cæteris medicamentis omnibus. Nam rosis aut coronari liceat, aut eis contritis hominis æstuantis os ventriculi illinere, aut succũ earum expressum ebibere, aut oleo aquæúe mistis aliquam corporis partem confricare. [Sed quid hæc multis commemoro] cum nonnulli mistum opobalsamo rosarum succum sub Canis ardoribus refrigerij causa corporibus inungant, experientia videlicet ipsa docti, abundè refrigerare? At Herodotus medicus præ eximia videlicet sapiẽtia, ne mistum quidem aceto rosaceũ, quod propriè oxyrhodinon vocãt, refrigerare nos concesserit. Posteà memor illo se vti in principijs morborum phreniticorum, nec ignorans quantam sibi contradicentiũ turbã inde cieret (quippe omnibus propè medicis cõfessum est, adeo vt vel Thessali sequaces, hominis[a] impudentissimi, negare nõ audeant, repellendum refrigerandúmque in principijs esse potius quàm calfaciendum aut laxandum) non refrigerare ipsum inquit, sed adstringere. Atqui difficile sanè illi neutiquam fuisset, si quando æstu nimio affligebatur (nam & homo erat, opinor, eisdem obnoxius pasionibus quibus & nos) caput oxyrhodino perfundere, sicque experiẽtiâ medicamẽti effectũ cognoscere. Imo faciliùs puto fuerat refrigeratum eo vti, caput perfundendo,

[καὶ δὲ τι λέγω τέως, quãquã quid hisce dico.

a ἀναισθητότατον, stupidiss.

dendo,auribusq́ue inſtillãdo,ac naribus infundendo, totamq́ue adeo frontem perfricando,quemadmodũ amaricino,irino, cæteriſque eius generis vnguẽtis calidis vti aſſueuimus:cùm non mediocriter quidem ſecundum cũ calfaciat oxyrhodinon, ex duobus calidiſsimis ſcilicet confectum medicamentis.Cæterum ſi Herodotus eo vti auſus non eſt,æquum arbitror,vt qui nunc viuunt, eius in ſeſe medicamenti periculum faciant, vbi aut algent,aut æſtu laborant,velut nos ſæpe in nobiſmetipſis experti ſumus: aliorumq́ue complurium æſtuantium caput perfudimus. Præſtat enim ipſos prius in ſeſe quæ proferunt expertos,ita denique ea nobis conſulere,ac literis poſteritati prodere.

De roſis, & quod ex eis conficitur, roſaceo, tum chamæmelo, & lini ſemine.

CAPVT X.

VERVM enimuerò tametſi contradicere nemini ſtatueram,tamẽ neſcio quo pacto huc illorum me impudentia adegerit. Rurſum itaque redeo ad id quod ab initio propoſueram, nempe experientiâ iudicandas medicamentorum potentias:idq́ue tum in ijs qui inculpata ſanitate fruuntur illis vtendo,tum in is,qui quoad fieri licet,quàm maximè ſimplicibus tenentur ægritudinibus,aut calidis,aut frigidis,aut humidis, aut

ſiccis.

ſiccis. Ita enim ſi iudicaueris, oleum neque calidum, neque frigidum, vt ad hominem temperatum inuenies: roſaceum verò aliquatenus iam eo frigidius: non autem vehementer frigidum: verùm vt ego nominare conſueui, in primo [a]ordine ſeu limite refrigerantium. Nam vt aqua, verbi cauſa, alia ad vnguem temperata eſt, alia aut calidior aut frigidior, non adeò tamen vt poſſis extremè frigidam aut calidã dicere: ita in medicamentis quoque oleum quidem ex media exiſtit temperie: at roſarum ſuccus ex frigidiore quidem, ſed non ita multo: verùm caloris eſt, vt diximus, tepidi. Eiuſdem cum illo ordinis eſt, quod ad calorem tepidum attinet, linoſpermon quod vocant: verùm eſſentiæ ſuæ craſsitudine non paruo diſcrimine ab illius natura recedit, cùm roſarum ſuccus exquiſitè tenuis ſit eſſentiæ: cui rei indicio eſt, quod celerrimè areſcat, nec quicquã obtineat viſcoſitatis, tum cæterorum vnguentorum odores exoluat [b]ac obſcuret. Neque enim alia re efficere id videtur, quàm quòd odoratus meatus opplere præoccupet. Nam cum tranſire ac penetrare illa cunctantur, antè ipſe præoccupat, atque illos implet. Eſt & chamæmelum tenuitate quidem roſæ perſimile, calore verò ad olei vires magis accedens [c]homini tũ familiares, tum tẽperatas.

Qua-

[a] ἀποστάσεως τε καὶ τάξεως, receſſu & ordine.

[b] Græ. τὰ τῶν ἐκλύειν, exoluat.

Chamæmelum.

[c] τοῖς ζώοις

Quapropter laſsitudini, vt ſi quid aliud, cū primis confert, doloresque ſedat mitigátve: prętereà tēſa remittit & laxat: quæque mediocriter dura ſunt emollit, quęque cōſtipata rarefacit. Ad hęc febres quę citra viſceris alicuius inflammationē infeſtant, diſſoluit: ac pręſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate proueniunt. Qua de re & ab Aegyptiorū ſapientiſſimis ſoli conſecratum eſt, febriúmque omnium[a] vnicū putatur remedium. Verum hac quidem in re à veritate aberrant. Solas enim quas dixi febres ſanare poteſt, eaſque percoctas: licet ſanè pulchrè etiam reliquas omnes adiuuet, quæ melāncholicæ ſunt aut pituitoſæ, aut ex viſceris inflāmatione prognatæ. Nam & harum remediū chamæmelum eſt vel ſtrenuiſſimum, vbi concoctis adhibetur ſcilicet: quapropter & hypochondrijs, vt ſi quid aliud, gratum exiſtit. Quin & tale quoq; eſſe lini ſemen vetus ſermo prędicat. Nā & ipſum quoq; reuera quæ circa hypochondria ſunt viſceribus gratum eſt, minus tamen chamæmelo: quippè cùm & minus calidum ſit, vt eſt dictum, & prætereà eſſentiæ craſſæ. Verùm roſa illis nequaquā his in rebus propinqua eſt: tametſi quod ad caloris tepiditatē & eſſentiæ tenuitatem attinet, per quàm ſanè & ipſa inflāmationibus in hypochōdrijs cōſiſtentibus vtilis eſſe

[a] *Vnicū, Græ. nuſ quā habetur.*

posſit,

poſsit, niſi adſtrictio (quæ vnà quoque illi ineſt) multifariam læderet, quæ maximè ijs obeſt, in quibus chamæmelum præcellit: nẽpe condenſata corpora rarefaciens: indurata molliens, tenſa relaxans. Nam ijs omnibus inimica adſtrictio eſt. Attamen ad aſcenſus augmentaque inflammationum, ac potiſsimum[a] earum quæ in exterioribus membris extant, chamæmelo roſaceũ præfertur: quippa cùm hæ tepida caliditate cum leui adſtrictione indigeant. In principio enim quæ refrigerant atque adſtringunt, per incrementa verò tepida, & mediocriter conſtringentia: at in vigore ſtatúve inflammationum quæcunque tum moderatè calfacere[b] laxareque: [per declinationes, quæ tum calfacere, tum valenter diſcutere valent] magis competũt. Ac de iſtis omnibus fuſius in libris. De medendi methodo tractabimus. Nunc ad propoſitum conuertor.

[a] *Hæc paraphraſticos Græ. autem τῶν προχείρων, earumque in promptu ſunt.*

[b] *Græ. ἰσχυρῶς διαφορεῖν.* [*Deſunt hæc in Græ.*

Quòd pro diuerſis corporum affectibus aliàs aliter agere ſunt nata, tum quæ mediæ temperaturæ medicamenta ſunt, tum quæ paulum in alterutram partem declinant.

CAPVT XI.

ETENIM quæ mediæ ſunt temperaturæ, & quæ vtràuis in partem leuiter declinant medicamenta, interim calfacere videbuntur,

debuntur, rurſumq́ue refrigerare: interim verò neque excalfacere, neque refrigerare, ſed ſicuti corpora acceperunt, ita ea ſeruare. Nec id illis ab re accidit. Siquidem aqua tepida & vrina in balneis quidem frigidæ, algentibus verò calidæ apparent. Cum ergo ex eo quòd affecta corpora varijs ſubinde modis diſponantur, ipſum quod afficit, variè quoque agere contingat: liquet ex hoc, non roſam, non oleum, non chamæmelum, non lini ſemen, ſed neque anethum, neque farinam aut fœnigræci, aut triticeam, neque alia ſexcenta, quæ partim adamuſsim mediam temperiem ſortiuntur, partim paulũ ab ea recedunt, eandem vbique editura eſſe actionem: quando nec ſani eandem omnes temperaturam obtinemus, nec eiſdem morbis affligimur ægroti. Iam roſaceum mediam inter oleum & roſarum ſuccum temperiẽ poſsidens, (illo enim minus eſt calidum, hoc autem magis) refrigerat quidem exuſtos, idq́ue caliditatis ſuæ tẽpore: algentes verò paulum etiam calfacit, quòd videlicet is quoque effectus caloris ſit tepidi: quemadmodum balneæ rigentes quidem excalfaciũt, æſtuantes verò frigefaciũt.

Quòd ex æquo & quod curatur, & quod curat, à medio diſsidere debeat, idq́; vtroque in contraria recedente. CAP. XII.

QVocircà ſi aut refrigerantibus medicamentis, aut excalfacientibus roſaceum indideris, ſicut non magnopere obfueris, ita nec admodum profueris. Nã caliditas tepida nec eſt ſufficiens quæ refrigerata ſunt lædere, nec eadem curare potẽs. Etenim quicquid curari debet, tanquã quod ab immoderatione ſeu ametria ad cõmoderationem ſeu ſymmetriam reducitur, non id quod bene tẽperatum ſit requirit, verùm id quod contrariam habeat intẽperaturã. Siquidem ſi aquã frigidam tẽperatam efficere ſtudes, temperatam ei miſceri non oportet (ſic enim tepidum euadet, quod ex vtriſque commiſtum erit) ſed feruens petenda eſt, eaq́; frigidæ miſcenda. Hactenuſque moderata calidior eſſe debet ea qua frigidã temperare voles, quatenus videlicet & frigida ipſa ſymmetram frigiditate exuperat. Nam ſicut quæ leuiter tantum ſymmetra frigidior eſt, ab ea quæ multò eſt calidior, mediam nõ recipiet temperiem: ſic nec quæ longè frigidior ab ea quæ paulo calidior. Verùm ſi quod curationem poſtulat, multò eſt frigidius, neceſſe eſt, quod ipſum curabit, multò quoque calidius exiſtat: Sin paulò frigidius, paulò etiam quod curabit, calidius erit. Vt autẽ vno verbo exprimã, tanto abeſſe à medio quod medebitur, quantò ipſum cui medela [a] adhibetur,

[a] Θεραπευθησόμενον, *cui medela adhibebitur.*

tur,

tur,oportet:nimirũ cum in cõtrariũ vtriuſq; vergat exceſſus. Nam quod eandẽ in partem cum corpore curãdo,idque æquo temperamẽto receſsit,id quidem idoneũ nõ eſt quod alterationem vllam inuehat: quare affectum neque lædet,neque iuuabit. [Quod autẽ minus aut plus receſsit,alterabit quidem omnino affectum Sed quod lõgè plus diſtat,protinus etiam nocebit.] At quod minus eſt, iuuabit quidem non tamen perſanabit. Ergo ſi affectio quidẽ frigida ſit,at calor medicamenti tepidus,omnino neceſſe eſt affectũ iuuet quidem,verùm haudquaquam ad naturalem ſymmetriam reducere poterit: quare nec perſanabit. Rurſum ſi affectio quidem ſit parua,nempe vt à ſymmetra naturæ caliditate ad tepiditatẽ quãdam declinet, ſitque medicamen frigidum , omnino refrigerari affectum,lædique à frigore neceſſe erit. Eodem quoque modo ſi calidior ſit moderata temperatura affectus,à ſimilibus ipſius medicamentis in eodem ſtatu ſeruabitur:lædetur autẽ à calidioribus. Porrò iuuabitur quidem ab ijs quæ ſe ſunt minus calida , non tamen penitus perſanabitur. Sanè & hîc quoq; rurſum homonymia in totam extenſa vitam, crebroq; nos fallens occurrit. Etenim quod mediocriter eſt[a] calidũ , id interdũ calidum appellamus,ſicut balneũ quod eſt eiuſmodi,

ac

[*Deſunt hæc in Ald. cod. et in ger. ex vete. Græc. ad ver. trãſ lata.*

[a] κεκραμένον, *tẽperatũ.*

a οὐ πολλῷ, *non multū.*

ac poculum:tum id quod ab hoc [a] multum etiam deficit:ad hæc quoque & quicquid calidius est. At si exquisita nominum vteremur appellatione,quod symmetrum est,non calidum,sed eucratum,hoc est temperatum nuncuparemus. Quod autem ab huius excederet modo,si ad calidius quidem immoderatione sua accederet,tum plus,tum minus calidum: sin ad frigidius,plus minusque frigidum. Sic opinor in medicamentis si exquisitè loqueremur,quiddam vocaremus eucratum & mediū,velut oleū. Si quid autē eo esset calidius calidū,vt fœnum Græcum:sin frigidius,frigidum,vt rosam. Cæterum huiusmodi nominum abusus causa extitit, quòd non omnia corpora ab id genus medicamentis refrigerentur,quale est videlicet rosaceum. Nam cū alia peræquè illi frigida sint,alia etiam frigidiora:illa quidem prorsum ne alterat quidem,hæc verò etiam calfacit? saneque absurdum videri possit,si cum quid excalfacere fateamur,tamen frigidum vocitemus:ac si quis aquam putealem,quæ hyeme manibus refrigeratis tepida videtur frigidam appellitet. His ergo occasionibus perturbatus confususque nominum,vsus rerū quoque vnà confudit notitiam. Similiter verò & de sicco & humido,confusis ipsorum nominibus, rerū quoque notitia confusa est. Ac tametsi exile

videatur

videatur nominum ſignificata probè diſtinguere, attamen maximũ habere momentum & facultatem ad rerum cognitionem deprehenditur. Sed de humido & ſicco paulò pòſt dicetur, vbi videlicet omnem de calido & frigido ſermonem perfecerimus. Nam non multum etiam reliquum eſſe videtur, [a] vbi videlicet iam ſemel apparuit, nihil miri eſſe, ab eodem medicamento corpora diuerſa alia quidem excalfieri, alia verò refrigerari, alia autẽ neutrũ omnino perpeti. Etenim in eo quod ad aliquid, facillimum eſt ad particularia accedentem dicere, quòd eiuſmodi corpori admotum roſaceum, in qua ipſum temperie natum eſt, in ea ſeruare poteſt: alteri verò illiuſmodi applicatum, excalfacere, alij autem refrigerare. At in vniuerſum de facultate eius pronunciare, id verò difficile eſt [b] abſque vt nomina diſtinguas, atq; de ijs conuenias. Fuerit autem tum diſtinctio, tum conuentio talis. Quandoquidem corpora humana tum ijs quas ab ortu nacta ſunt temperaturis, tum ijs quas ex ætate poſteà acquirunt, tum ijs quæ ex vitæ conſuetudine adueniunt, plurimum inter ſe differunt, ab eiſdem ea medicamentis variè alterentur neceſſe eſt. Quippe ſi iuuenem naturâ calidum, ex vitæ inſtituto artificium exercentem, vetulæ mulierculæ eidemq; naturâ frigidæ compares, non minus

[a] Add. Græ. τῶν ἐν αὐτῷ διορισμῶν, in eo diſtinctionũ.

[b] ἄνευ τοῦ διαστεῖλαί τε καὶ συνθέσθαι περὶ τῶν ὀνομάτων.

illum excellere comperies, quàm ſi validè calfacientium medicamentorum quippiam cum refrigerantibus componas.

Quòd generales medicamentorum faculates ad mediam referentes temperiem, expendere oporteat. CAP. XIII.

MEdium ergo horum mihi quempiam intelligas, qui & naturâ protinus ab initio ſit eucratus, hoc eſt temperatus, & moribus ac conſuetudine conuenienti hanc tueatur eucraſiam: dein tres hoſce tanquam temperaturæ ſcopos animo commendes, ac circumſpicias, quod in genere calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum medicamentum, cuius ex ipſis temperiei reſpectu tale appellare ſit [a] optimum. Nónne ad temperatiſsimam, quæ vnica eſt, pariterque reliquarum media? an ad immoderatas & intemperatas, atque indefinitas, ac propemodum numero infinitas? Sanè mihi ne conferenda quidem diſtinctio videtur neque vlla propè conſideratione indigere, ſed homini vel paulum etiam ingenij habenti perſpicuam eſſe, corpus omnibus numeris abſolutum & decorum, ſimplexque & vnum, velut regulam quandam & ſcopum propoſitum, [b] ad ac ipſum alia omnia dirigēda eſſe. Eſto ergo nobis corpus hoc medicamentorū facultatis regula:

[a] βέλτιον *melius.*

[b] ἀπευθύνειν οὕτως κεινᾶι καὶ τ'ἄλλα πρὸς τοῦτο *dirigenda, ſicq; iudicandas ad ipſum alia omnia eſſe.*

gula: quodque similem illius temperiei caliditatem accendit, vocetur temperatũ, etiamsi vel maximè excalfacere senem refrigeratum videatur. Quod verò calfacit aut refrigerat corpus eiusmodi, [a] illud quidem calidũ, hoc verò vocetur frigidum. Esto autem, quò hæc dilucidius tradantur, ipsorum excessuum ordo, ad frigidum quidem primus, cuius esse dicas rosaceum: [b] secundus, cuius sit ipsa rosa: post hunc tertius & quartus, quoad sermone ad frigidissima pertigerimus, nempe cicutam, succum papaueris, mandragoram, hyoscyamum. Rursum ad calidum, anethum quidem, & fœnum græcum, prima. Secunda verò deinceps, quæcunque videatur secunda, tertiaque & quarta, donec ad exurentia peruentum sit. Ad eundem modum in medicamentis humectantibus [c] ac siccantibus rursus à symmetro exorsi, ordines deinceps ad summa vsque constituamus. Nam huius notitiæ ad medendi methodum non paruus est vsus, si verum dicere oportet: imò nisi quis hoc pacto definiat, officiet magis legentibus quàm proderit. Siquidem medici multi, qui nunc quidem simplicium medicamentorum vires exponunt, præter alia multa quę delinquunt, hoc maximè noxiũ est cernere, nempe quòd in calidis, verbi gratia, anethum, & fœnum græcum, & misy, & calcem, indiffe-

[a] ὃ μὲν θερμαῖνον, θερμόν: ὃ δὲ ψύχον, ψυχρόν.

[b] al. & ipsa rosa: secundus, rosæ succus.

[c] Desideratur in Ald. cod. καὶ ξηραινόντων, & siccãtib.

renter numerent: in frigidis rosaceum, mandragoram, & cicutam: tanquam scilicet propinquum sit aut calci fœnum græcum, aut cicutæ rosaceum, ac non multis mediantium medicamentorum ordinibus disiuncta. Verùm nos pro viribus rem [a] tam immensam tamq; operosam in ordinem redigere tentemus, exponamusque quæ viribus propinqua sunt, quæque longè dissita. Atque id quidem efficiamus, non probabiles sermones, sed certam ac definitam experientiam pro iudice sumentes: velut & id quoque superius sæpenumero admonuimus. Enimuerò eiusmodi iudicium vt tutissimum quidem erit, ita prolixum quoque, ac plenum laboris, dum propositi finem per hanc consequamur. Eos tamen qui hæc relegere volent, hoc vnicum ac solum efformare atque artificiosos reddere poterit, ac velut oculum quo veritatem agnoscant, præbere. Ergo quæ adhuc reliqua sunt ad totam velut elementarem constitutionem, postquam ea hoc libro confecerimus, in quarto de saporum viribus differemus: quandoquidem & hoc quoq; ita visum amicis est: in quinto autem de omnibus in genere simplicium medicaminum secundis quidem ac compositis facultatibus: atque ita ad particularia in ijs qui dehinc sequentur [b] libris transibimus.

[a] οὕτω μέγα, τὰ magnā.

[b] ὑπομνάμασι.

Quod

Quòd quæ ſenſu ſimplicia videntur medicamina, perſæpe compoſitas obtineant vires; imò verò etiam nonnunquam contrarias.

CAPVT XIIII.

Reliquum autem eſt id cuius ſubinde iam antè [a] neceſſariò mentionem quidem fecimus, verùm abſolutè nondum expoſuimus. Eſt autem iſtud, nempe omnia propemodum medicamenta, licet ſenſu ſimplicia appareant, naturâ tamen eſſe compoſita: quin & ſubinde quoq; [b] diuerſiſsimas in ſeſe continere facultates, nempe excernendi & ſiſtendi, incraſſandi & extenuãdi, rarefaciendi & condenſandi, illinendi atque abſtergendi, [c] tendendi & laxandi, cæteraſque oppoſitiones vniuerſas, vt in ſequenti hunc libro oſtendimus. At mirum hoc videri minimè debet in id genus facultatibus, cùm vni & eidem medicamẽto vim calfaciendi & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi & humectandi, aut tenuium partium & craſſarum. Quippe niſi primæ efficaciſsmæque virtutes hoc pacto complicarentur, haud ſanè quę ex illis ſequuntur, ſimiliter complicatę forent. Quin ſi nos ipſi [d] rhu ſiccũ, verbi gratia, melli cõmiſceamus, quod ex ambobus miſtis confectum eſt, non modò adſtringendi, ſed etiam abſtergendi poſsidere facultatem concededemus: nec cohibendi ſolùm ventris, ſed &

[a] Cap. 24 li. 1. in fi.

[b] ἐναντιωτάτας, *maxime contrarias.*

[c] *al. contrahẽdi.*

[d] ῥοῦ χυλόν, *rhu ſuccum.*

euacuandi. At in lacte duas contineri facultates nempe excernendi, ac ventrem sistendi, haud itidem cõcedimus, tametsi id perfacilè in serum ac caseum segregetur, confessumq; sit omnibus, illud quidem ventrem subducere, hunc eundem cohibere.

Quòd & brasſica duas, easq; contrarias, in sese facultates obtineat. CAP. XV.

[*Desunt hæc in Ald. cod.* ὅτι δὲ ἡ κράμβη διττὰς καὶ ἐναντίας ἔχει δυνάμεις ἐν αὐτῇ.]

QVOD verò & brasſica duas, easque cõtrarias, in sese facultates obtineat,] neque id quidem etiam facilè concedimus. Nam si succum eius expressum aut solum, aut cum melle hauserimus, expurgare ipsum cernimus: attamen quoniam quod reliquum est, edere nequeamus, adstrictorium esse diffidimus sed si totam ipsam cõcoquas, primamque eius aquam, in quam succum deposuit, effundas: iterumque eam alteri aquæ puræ inijcias rursumque concocta [a] eximas, succum quidem purgare offendes, brasſicam verò ipsam ventrem adstringere: multoque magis si non bis duntaxat, sed ter aut quater aquam effuderis. Nam quantò exquisitius in aquam succum suum deposuerit, tantò & illi quidem maiorem purgandi vim adijciet, & reliquam sui substantiam, quæ velut holeris ipsius caro est, restringentem efficiet. [b] Eadẽ est ratio in beta, atq; adeò in omnibus fermè alijs

[a] ἀποχέῃ καὶ τοῦτο *effundas et ipsam.*

[b] οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεύτλων ἔχει.

alijs quibus ſapor aut acris, aut nitroſus, aut ſalſus ineſt. Quippe & lenticula ipſa, tametſi ſatis magnam adſtringendi potentiam guſtu refert, tamen eiuſmodi quid ſortita eſt. Nam & huius decoctũ, ventris ſoluendi vim obtinet. Verùm hic ſuccus etiã ſi deguſtes, perſpicuam miſturam repreſentat, tanquã ſi nitroſo auſterum quid commiſceas. Sed & conchularum maris, cæterorumque ferè oſtreorum ſuccus planè tum ſalſus eſt, tum ventrem ſoluendi vim obtinet: quamuis eorum caro ventrem reprimat. Verùm quod dico deprehendes, ſi ea quoque quomodo braſsicam cenſuimus, præparare non graueris. Nam & gallorum veterum ius ventrem ducit: tametſi caro eundem ſiſtere poteſt. In æris autem ſquama ſicut duplex qualitas, ita gemina quoque facultas ineſt: nam & adſtringit & mordicat: quare adſtrictione quidem ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obduxit, mordicatione verò præhumidas colliquat. Quòd ſi intrò in corpus ſumatur, purgat quidem ventrem, verùm non cohibet. Vincitur enim eà adſtringendi facultas ab acri purgatoriaque tanquam ſi rhu ſuccum ſcamoneæ commiſceas. Nam quod ex ambobus miſtum erit, ſoluet ventrem, haud ſiſtet, licet guſtu auſteritas exuperet. Sic autem non pauca purgantium medicamentorum cum carne mali

cydonij exhibita, guſtu quidem fallunt, at effectu ſolo quid valeant commonſtrant. Dantur verò quædam cum palmulæ carne, alia autẽ cum myrtis, alia cum maſtiche chia, aut alio quopiam eorũ quæ tum grata ſunt ſtomacho, tũ adſtringunt, quò ſcilicet guſtũ fallant, ſimulq; ſtomachum minus euertant. Verùm tametſi ea quæ guſtu percipitur qualitate, expurgantia ab adſtringentibus vincantur, alia, tamen facultate ipſa vincunt: perſæpe enim lingua à materiæ victa eſt copia: cæterum actio pro facultatis viribus ac robore perficitur. Itaque cum ſubſtantia exigua quidem, ſed validis prædita viribus, miſta alteri ſubſtantiæ plurimæ, eidemque imbecillę, in corpus intrò peruenit guſtum quidem fallit, attamen effectum quàm illa efficaciorem exhibet. Sanè permultos huius rei admiratio detinet, remque rationis expertem abſurdamq; exiſtimant, ſi corpus quodpiam adſtringens purgare queat, velut aloë & æris ſquama, atque æs vſtum. nam contrarium potius oportebat, aiunt, nempe ventrem reprimere, haudquaquam ciere. Cæterum quod malum, verbi cauſa, cui indita eſt ſquamonea, adſtringens purgat, nemo miratur: tametſi hinc orſis facilius erat opinor, & in aloë miſtam ineſſe facultatem colligere. Ac ſi quod ex ea purgat, ab eo quod non

purgat

purgat, segregari posset, [a] non etiam admiratione afficeret: quanquam id sanè quodam modo præstari queat. Nam si aloë accuratè lauetur, aut debiliter, aut planè nihil vētrem subducit. Idem vsu venit æris squamæ, ærisq; vsto: quippe quæ nos diligenter elota obscuram modò purgandi vim retinuisse sumus experti. Quinimò ipsius quoq; qualitatis medicaminosus sapor primo statim gustu facultatis mistionem demonstrat. Nam si vnica semper qualitas vnicuique gustu adstringentium medicaminum inesset, haud sanè inter ipsa alia esui apta, alia medicaminosa forent, sed tantum in plus ac minus adstringendo differrent. At non ita se res habet. Nam hæc quidem, adstrictio mitis ac suauis apparet, alia molesta ingrataq;, & medicamentosa. velut piri quidē, mali, & mali punici, suauis: squamę verò æris & aloës, ingrata atque medicamētosa: tametsi malo cydoneo æris squama minus adstringat. quamobrem nec adstrictionis vehementia eam qualitatis absurditatem inuehit: similiter verò & alia eorum quę esui sunt, aloë, æris squama, & ipso etiam ęre vsto plus adstringunt. Atque in hisce vtique substantiæ mistura clarè perspicitur. At in alijs etiam si non appareat, tamē eam ratione colligere oportet, ac non putare aliud in aloë adstrictionem moliri. aliud in malo. Vnum enim

a ὥσπερ ἐπὶ γάλακτος ἔργα ζόμεθα καὶ κράμβης ἑτέρων τε παμπόλλων vt in lacte facimus & braßica aliisque multis.

enim in omnibus efficere pro sua natura non adstrictionem modò, sed & aliarum qualitatum vnamquanque rationi consentaneum est. Cæterum quia nullum omnino ab alijs qualitatibus [a] syncerum reperitur, idcirco diuersi effectus ab alijs atque alijs adstringentium [b] edi conspiciuntur. Nam alius est effectus mespili, alius squamę ęris, alius aloës, alius mororum, exempli gratia, aut gallæ, aut corticis mali granati, aut aluminis, aut rhu: præstitissetque forsitan, qui de adstringentium medicaminum [c] viribus pronunciare sunt ausi, in genere de ipsa potius adstrictione, quàm de adstringentibus dixisse. Nam quod adstringit, nõ adstringit modò, sed & præter adstrictionem acre est, aut pingue, aut dulce, aut amarum, aut salsum, aut acidum. At adstrictio vnum id solum perpetuò est quod est, vti & salsitas, & dulcor, & aliarum qualitatum vnaquęlibet. Quod si vt adstrictio, [d] ita adstringens vnum esset, sanè vnum quoque perenniter eius esset opus: Verùm cum præter adstrictionem insuper alias qualitates recipiat non paucas, semper quidem omnibus illis aget, sed euidentius aliâs per aliam, nempe vincentẽ: idq; vt ad corporis scilicet cui admotũ est, affectionem: quippe cum & lac, & lens, & brassica horum interim citare aluum, illorum verò sistere cernantur.

a ἄμικτον

b Græ. tantum εἴσιν sunt.

c τῆς ἐνεργείας esse ẽst lib.

d Deest μία κνηνα.

nantur. Et cauſam quidem quamobrem non perpetuò euidenter agat in corpore vnoquoque vnica duntaxat qualitas, viſque medicamenti, eam quidem iam mox in ſequenti ſermone ediſſeram: Impræſentiarum verò id quod res habet cõmemorare propoſui, tantum ne quis pleriſque medicamentis contrarias tum qualitates, tum facultates ineſſe diffidat. Sed & ipſum illud multam conſiderationem, & diſtinctiones non paucas requirit, tametſi omnibus perfacile videatur, contrarias inuicem & qualitates & facultates inuenire. Ergo citra cõtrouerſiam omnes propemodum adſtringens contrarium ei quod purgat, eſſe ſtatuunt. Verùm neque vllo modo huic contrarium eſt: quod nos procedente ſermone declarabimus. At in præſentia ex ſuperabundanti illud quoque monſtrabimus, etiam ſi ea quis eſſe contraria ponat, nihil inde ſequi abſurdum: cùm fieri poſſit, vt in vnam ſubſtantiam conueniant, vel maximè contrariæ tum qualitates, tum facultates: quippe cùm ſuprà oſtenderimus, in ſuccis aliud eſſe quod grauiſſimum eſt, aliud quod leuiſſimum, aliud tertium toti ſucco permiſtum. Nec miri quicquam eſt, ſi & in roſæ ſucco aliud quidem eſt grauiſſimum, amurcæ & fæci proportionale: aliud leuiſſimum, & ipſum proportione reſpon-

reſpondens flori in quoque ſucco ſupernatanti:aliud tertium,quale eſt quod in muſto feruet:ad hæc quartum,ipſum videlicet puriſsimum ac ſynceriſsimum, cuius hæc tria excrementa exiſtunt.Euenit autem alios quidem vniuerſos ſuccos aut aceſcere, aut corruptos putreſcere:ſola verò oleum,mel,& vinum,in longum temporis ſpaciũ perdurant. Itaque neque per ebullitionem, neq; per ſecretionem horum ſuccorum has excrementorũ ſpecies inuenire perſpicuò licet:verùm protinus ab initio coctione quadam illis eſt opus, aut ſaltem alicuius alterius perdurãtis ſucci miſtura. Nam ſic roſæ ſuccum melle miſcentes,aut oleo incoquentes,aut totas roſas ei immergentes,reponimus.Cæterum q̃ & in his quoque probabile ſit quatuor illa ineſſe genera, proprium ipſius ſucci videlicet,& tria excrementa,intellectu clarum eſt, ac potiſsimum quia qualitas earum non ſimplex eſt,imò adſtrictionem quoque quandã obtinere, roſam ſi dentibus mandere ipſam voles,videtur. Habet autem & dulcedinem, & amaritudinem,quaſique mordicationem quandam leuem. Verùm ſatis erat, etiam ſi horum nihil guſtantibus deprehendi poſſet, tamen ex eo quòd non extremè adſtringat, aliorum quoq; ſaporũ miſturam intelligere. Etenim ſi ſolus ſit auſterus, ſummus itidem

fuerit.

fuerit. At si non summus, sequitur q neque etiam solus. Quam enim proposui adstrictionis generationem, eam si solam citra alias inesse cogites, summa hæc sit necesse est: quo modo si sola corpori cuipiam caliditas summe inesset, id ignis vtique foret. Nam cōtrariorum misturæ summitates ipsas frangunt.

Quam ob rem lingua tangentibus ipsam dissimilaribus corporibus, ac per diuersas eius partes simul agentibus, non quam in omnes illa partes inferunt, percipit affectionem, sed ea ex parte primò affecta in totam ipsius diffunditur substantiam. CAP. XVI.

ATque in similaribus quidem [a] partibus calor, frigiditas, siccitas, humiditas particulares omnes differentias efficiunt: in dissimilaribus verò, acrimoniæ, aciditates, austeritates, acerbitates, dulcedines, amaritates, salsitates, aquositates, & vnctuositates. Itaque vnaquæque similarium in ipsis partium non multas, sed vnam qualitatem obtinet: quod verò totum est dissimilare, complures. Nam si mille, exempli gratia, hoc in cyato huius succi corpora contineantur dissimilaria, fieri potest vt centum adstringant sexaginta mordicent, sexcenta sint dulcia, ducenta amara, quadraginta salsa, sicque mutua mistione temperata hæc omnia sint, vt

[a] σώμασι, corporib.

par-

partem nullam sensibilem accipere sit quantumuis paruam, quæ nõ sit omniũ particeps: vt in linguæ contractu omnes quidem agãt [a] diuersa tamen vnaquæq; eius parte, nempe cui ipsam appropinquare contigerit: ipsa verò affectio, ex eo quod primò affectũ est, in totam eam diffundatur: veluti si in frigore ingenti digitum vnum in aquam gelidam [b] repente immittas, tota interim manu horrebis, sæpenumero verò & corpore toto. Nã velox est ex eo quod primò affectum est in corporibus sensilibus, in totum animal diffusio, vt videlicet cum calfacto vnà concalescat: refrigerato, simul refrigescat: siccato, pariter siccescat: humectato, cohumescat: atque adeò frequenter etiam contraria vno tempore perpetiatur. Quò autem id facilius quod dicitur intelligas, alteri etiam exemplo adhibere animum præstiterit. Vidisti opinor quandoque coniecto in aquam quietam lapide, ex hoc quidem moueri aquam incipientem, in orbem autem motum extendentem, tanquam cẽtrum sit id quod percussit. Cùm ergo vno tempore in diuersas placidæ tranquillæque aquæ partes duo lapides coniecti duos effecerint circulos, qui per sese inuicem ferantur, contrarios conspicies in quauis aquæ particula motus. Quæ res viris etiam naturæ studiosis dubitationem non paruam attulit,

[a] κατὰ δὲ διάφορον ἕκαστον αὐτῆς μόριον.
[b] ἀθρόως

attulit, num alię partes ab vtroque motuum, an eædem ab vtroque mouerentur. Nam quòd circulus circulum non sistat, nec vltrà prorsumque ferri prohibeat, id manifestissimè cernitur. Idipsum item fieri mihi intellige, cum eodem tempore pedes quidem in frigidam, manus verò in calidam indideris. In totum enim corpus vtriusque affectionis motus peruadit, contrarijque inuicē occurrunt. referatque forsan nihil, etiamsi contraria nō incedant semita, sed vnus ab vno, alter ab altero pede proficiscatur: tunc enim nec nihil pati totum corpus, nec ab altero duntaxat pati dicere queas: nam & manifestò patitur, & ab ambobus patitur, incalescens: simul ac frigescens. Quod vtique & in febribus lepyrijs & hepialis euenire autumo,[a] extrà quàm quòd in illis non extrinsecus, sed ex ipso corpore caliditatis frigiditatisque affectus exoritur. Quòd si quis dicta nunc assequi nequeat, certè ex eo quod iam dicetur, facillimè periculum facere poßit. Etenim non longè ab ijs quæ inquirimus abest, sed ipsorum linguæ affectuum quoddam existit. Nam si parem absinthij portionem melli exquisitè commistam, linguæ imponas, γλυκύπικρον (quemadmodum poëtæ [b] cognominant) hoc est, ex amaro dulce, quod ex ambobus mistum fuerit videbitur: nimirum

cùm

[a] πλὴν οὐκ ἔξωθεν γε ἐν ἐκείνοις.

[b] τὸν ἔρωτα, amorem.

cùm haud alio tempore mellis ſaporem lingua ſentiat, alio verò abſinthij, neque alterũ ſolum, verùm perpetuò ex vtriſque inſolentem quandam miſtionem permiſtam. Tale quid euenit cùm in vnum ſuccum coierint auſtera & nitroſa facultas; ſiue id natura miſcuerit, ſiue à medico fuerit compoſitũ. Nã eodem tempore lingua vtriuſque ſucci qualitatem percipit: ac ſi percipit, nimirum & afficitur, idque pro familiaribus illorum viribus. Neceſſeque eſt quanque aliarum corporis partium ſimiliter affici, etiamſi qualitates ipſas non ſentiat. Neque enim in patiendo aut non patiendo, ab alijs linguam differre putandum, verùm eo ꝙ ipſam nihil familiarium affectuum ob exquiſitam ſentiendi facultatem latere poſsit. Quòd ſi ad id nonnihil faciat ipſius raritas: quippe ſucci facilius in profundum [a] penetrantes, atque in molliculas partes actionem exerentes, tum validam quidem affectionem, tum verò ſenſum cius imprimunt euidentiorem: veruntamen maior vis in ſenſu accurato potius quàm in affectionis robore conſiſtit: cum affectionis robur nihilo ſecius & in exulceratis partibus fiat, ſed quia exacta ſentiẽdi vi carent, idcirco ſuccorum qualitates non percipiunt. Liceat verò cùm in illis, tum etiã ante illas, nõdum videlicet cute exulcerata, miſtam ex con-

[a] *Aptius deſcẽdentes κατιόντες.*

contrarijs facultatibus actionem simul, in corpore fieri colligere. Etenim si parti inflãmatæ solani succum imponas, densari eam constipariq; & cohiberi transpiratus conspicies. Itaque si plusculo idipsum tẽpore facias non rubram seruabis particulã, sed aut liuidam aut atrã efficies: id quod assiduè in erysipelatis à medicis plerisque fieri videre est: nam & ea tempore dura atraque immodicè refrigerando efficiunt. Quòd si ergo non solanum, sed anthemida, hoc est chamæmelũ parti inflammatæ imposueris, eam prorsum contrà affici videbis: quippe quæ rara, fusa, mollis, [a]laxaq; euadet, [cum nondũ cutis exulcerata fuerit,] multumq; in ipsa parte superfluitatis quæ sub ipsa continetur transpirabitur, nec liuida vnquam atráve erit, etiãsi vel plurimis deinceps diebus chamæmelo vtaris. Fundere enim hoc ac digerere per halitum potest, haudquaquam contrahere, condensaréve, aut transpiratus prohibere. Quod ergo solano chamæmelum contrarium sit facultate, illinc liquet. Quòd verò etiam si [vtranque cõmisceas, euidenter tamen vtriusque vires perspicies, ego sanè expertus edissẽram: quanquam te quoque malim ipsa re experiunda euentum cognoscere, quam narrãti mihi fidem habere: id quod scio efficiet quisquis veritatis amore tenetur. Oportet

a Interp. videt' legisse χαλαρὸν laxa, Ald. co. χλιαρὸν, tepida.

Desunt hæc in Ald. cod.

m ve-

verò vt in re iam patenti orationem sequentem absoluere. Si enim simul impositis solano & anthemide, neque ita densa, dura, tésa, liuidaque reddatur, atque si solo vsus solano esses: neque adeò rara, mollis, laxa, rubensq;, ac si chamæmelo solo vsus fores, sed dictorum vtriusque mediam accipere affectioné particula conspicitur, consentaneũ est vtrũque medicamentum secundum suam operatum esse facultatem. Nam si neutrum quicquam egisset, sed quieuisset vtrunque, quam ab initio affectionem particula habebat, eã haud dubiè seruasset, non secus acsi omnino nihil impositum foret. Sin autem alterum quidem eorum operatum fuisset, alterũ verò penitus deuictum non mediã affectioné, sed extremarum alteram perpessa particula esset. At si vtrunque egit, eaque contraria facultatibus fuere, cõtraria vtique eodem tempore corpus perpessum est: Nec enim[a] partitis inter se agendi vicibus operabantur, tanquam si vtrisque exempli causa totum diem impositis, sex horis prioribus medicaméto-rum alterum, reliquis verò sex alterum suo vicissim munere fungeretur: nugax enim hęc est hypothesis, nec solum demonstratione, sed probabilitate quoque omni destituta. Quanquam profectò nec ita quidé fundi contrahiq; subiectã contingit substantiã, velut

[a] μεμερισμένως γε τῶν χρόνους, inepte aliàs partitis viribus.

velut in ijs qui in balneis lauātur, posteaque ingrediuntur frigidam, sed potius ita vt si lauanti frigidam aquam adspergas. Sic enim non diuersis temporibus, sed eodem contraria perpetietur. Igitur quemadmodum in medicamentis compositis mirum non est, si cōtrarij simul affectus corporibus infligantur: ita neque in simplicibus, cum & ipsa sensu quidem omni atque cognitione simplicia appareāt, verùm naturâ sint cōposita. Quinetiam quemadmodum in ijs quæ nos componimus ac commiscemus, interim, si ita visum est, plus adstringentis succi indimus, interim plus dulcis, aut amari, aut salsi, aut acris, aut alterius cuiuspiā contrariorū, non nunquā verò vtrosque partibus paribus: ita quoq; naturā in arboribus, fruticibus, herbis animalibus, & in ipsa quoque terra contrarios temperare succos paribus aut portionibus, aut viribus alienū non est. Potest etiam quandoq; alterū vincentem efficere. Itaque actiones eorum in misturis paribus similes euadent, in imparibus autē diuersæ. Ne quis ergo putet, quod & suprà monuimus, nihil referre, adstringentē succum dicas, an adstrictionē. Nā adstrictio [a] vna res intelligitur, adstringens verò corpus duplex: sicut & calfaciēs partim simplex & summū vt ignis: partim per exuperantiam caloris, vt sanguis. Sic

[a] εἶν ἁπλοῦν πρᾶγμα vna simplex res.

adſtringens quoq; aliud ſummum eſt,vt exẽpli cauſa,alumẽ,& melãteria,ſiue atramentũ ſutoriũ,& galla & rhus:aliud quia adſtrictionis cuiuſdã eſt particeps, velut pirum, vinũ, malum, roſa : nam minimum omnino eſt in roſa quod adſtringit, multis numeris eo ꝙ non eſt eiuſmodi ſuperante.Quapropter nõ abs re exigni quoque adſtrictionis effectus ſunt,tanti ſcilicet,dum à relaxandi facultate quæ roſæ ineſt , corporum illi] admotorum robur non exoluatur.Itaque mirandum non eſt, medelam eſſe eam inflammationum ac potiſsimum dum increſcunt adhuc atque augentur,plusq́ue etiam dum incipiunt.

Quòd roſaceum , vtpote olei roſæq; mediam ad vnguem naturam obtinens , inflammationũ optimum in augmento remedium ſit.

CAPVT XVII.

ROſaceum verò (vtpote cuius natura olei roſæq́ue in medio eſt)in inflammationum augmẽtis optimum eſt remediũ. At oleum ipſum commodum eſt vbi inflammationes maximè vigent:id quod experimẽta docent:cauſam autem nos in tractationibus De medendi ratione exponemus.Porrò roſaceum vt quod in medio eorum ſimplicium ex quibus confectum eſt conſiſtit, vtique & in medio tempore vtilitatem oſtendit.Nam per initia repellere comprimereq; influ-

influxus magis oportet: in vigore autem ita per halitum digerere, vt morſus abſit: at in incrementis repellere ſimul ac digerere. Id quod ſi quis nudũ, citraque iam dictas ratiocinationes audiat, fortaſsis fidem non habebit. Nunc autem mirer, ſi quis adeò ſit ſtupidus, vt rationi nondum acquieſcat.[a] Nam ſemel vnoq; impetu ab adſtringentibus cõtrahentibusque ſubſtantiam, ad laxantia fundẽtiaque tranſire, planè abſurdum eſt: ſicuti ſanè æquum eſt, in intermedio principij ſtatusque ſpatio, dum videlicet morbi adhuc increſcunt, nec planè repellere ſicut in principijs, nec itidem digerere ſicut in vigore, ſed perinde vt morbi cõſtitutio cõditio media eſt inter contraria, ita medicinam quoq; mediã eſſe oportet, quę videlicet nõ vt in principijs adſtringat, nec vt in vigore digerat. At qui medium omne ex contrarijs miſtum eſt, ijsq; inuicem totis per tota tẽperatis, aut per exiguas particulas ſenſum effugientes[b] eorũ quibus apponuntur. Porrò hoc an illo modo roſaceum miſtum eſſe velis ex contrarijs, mea quidem certè nihil refert: nam vtroque modo propoſitum demonſtrari poteſt. Satis autem certò ſcio, ſi ratiocinationes de his omnes tũ quas Theophraſtus memoriæ prodidit, tum quas nos toto hoc tractatu cõplectimur, multum animo verſaueris, te ſecun-

[a] Add. καὶ κατὰ τὰς ἐνδείξεις ἐν ταῖς ἀναβάσεσι τῶν φλεγμονῶν ἀναγκαῖον ἐναντίας ὑπάρχειν, Nã & neceſſe eſt per inflãmationũ incremẽta cõtrarias eſſe indicationes.

[b] παρακειμένων.

dum miſtionis modum reperturum. Quin & in profundum penetrare, & corpora arentia magis quàm oleum humectare roſaceum poteſt: arbitrorque ſubinde roſaceo te prædenſas coriaceas tunicas teri vidiſſe. quoniam neque oleum, neque hydrelæum (quod ex aqua & oleo miſtis conſtat) eas probè mollire ac madefacere poſsit, quia videlicet craſſiorum ſunt partium, quàm vt penitus imbibi ac penetrare queant: roſaceo verò præter cætera quæ poteſt, paucula quædam ineſt adſtrictio, haud parum huic rei cōferēs. Nā quæ magnopere auſtera acerbaque ſunt, primo ſtatim contactu externā ſuperficiem cōdenſantia humorem [a] ingredi imbibiq; prohibent: at quę paululum quidem adſtringūt, cæterum plurimum in ſe continent eſſentiæ tum tenuis, tum tepidæ, tantum abeſt vt præ adſtrictione ingredi altius corpora admota prohibeantur, vt etiam ab ea, magis ſcilicet impellente, iuuentur. Quæ autem penitus tenuia calidaque ſunt, magis digerunt diſcutiuntque humores ex corporibus quibus admouentur, quàm alios ipſa apponant. Porrò quæ frigida ſunt & craſsioris eſſentiæ, omnino nullum introducere humorem queunt. In quibus verò humiditas ineſt tenuis pariter & tepida, hæc per eſſentiæ quidem tenuitatem & tepiditatem promptè mobilia, cor-

[a] εἴσω φέρεσθ.

porum

porum[a] quæ contingunt, meatus subire nihil prohibet. Quod verò non admodum calfaciunt, ex eo liquet, quòd existentem in illis humiditatem non digerant. Si verò prę terquàm quòd sint eiusmodi, insuper exiguam adstrictionem posśideant, quæ tenues particulas meatũ iam ingressas in profundũ propellere valeat, ipsamque extrinsecus superficiem quadãtenus constringere ac condensare, ea inter omnia humectantia efficacisśimè humectant. Adstrictionis enim natura est, vt meatus occludere præoccupans, vicinamque substantiam ad se contrahens, cõstipansque, ijs quæ humectare valent, impedimento existat. At quæ adeò infirma est, vt in rosaceo, quæ ipsa vincatur potius quàm vincat, tenues calidasque rosacei particulas præuertere quidem nequit, sed vbi illæ altius penetrauerint, in ipsam iam tum superficiem externam agere incipit, pro viribus constipando, contrahendo, ac condensando. Ex quo necessariò sequitur, vt quæ ingredi meatus anteuerterint exigua corpuscula, intrò propellantur, ac meatibus præclusis foràs regredi inhibeantur.

a τῶν κινουμένων.

Quòd quæ frigiditate interimunt deleterijs, ex mutationis celeritate vti corrumpãt euenit, ac proinde alienam requirant caliditatẽ, quæ velut manu in totum deducat corpus.

CAPVT XVIII.

SANE ad opera eiuſmodi non mediocriter confert in nata corporibus noſtris caliditas: quippe quæ intrò ad ſe attrahat, & comminuendo extenuet. Hinc eſt quòd & quæ naturâ frigida ſunt medicamenta, nempe quæ deleteria nuncupantur, vtputa cicuta, papauer, hyoſcyami ſemen, Mandragora, & quæ eius ſunt generis, citius magiſque in calidis naturis vim ſuam exerant, cuius & tu, tametſi vnum ex ambiguorum difficiliumq; problematum numero habitum id fuerit, haud difficulter, modò non ſegniter ijs quæ dicimus aduerteris animum, ſolutionem inueneris. Etenim cum ſit] impoſsibile vt talia interficiant, niſi prius cor ipſum refrigerent, ſanè intrò comminuta extenuataque ingrediãtur neceſſe eſt. Id quod ex ſua natura præſtare nequeunt. Quippe quæ craſſarum ſunt partium, nec facilè moueri poſſunt, nec vt minutim concidantur, prorſumque ferantur, ex ſua natura obtinent: verum adſcititiã caliditatem requirunt, quæ in minuta ſecet, extenuet, atque comminuat, quæque velut manu ducat, atque in ſubtiles partiũ omniũ meatus deducat. Itaque ſi quando ea abſit, cunctantur tardantque in maioribus meatibus hærentia, & venis atque arterijs velut innatantia, ac temporis ſpacio interim per

longos

longos errores ac multas iactationes ab humoribus qui in eis sunt vicissim nonnihil perpetiuntur. Ostensum est enim iam sæpenumero, in sese mutuò qualitates omnes quadamtenus agere. Nã & lapis ab assiduo aquæ stillicidio excauatur, gladiusque ceram secundo hebetatur. Monstratum etiam est, actiones animantium à solidis ipsorum corporibus perfici: quare cum hæc nondum à refrigerantibus medicamentis refrixerint, animans supersit necesse est. Porrò refrigerari nequeunt prius quàm illa in proprios istorum meatus subierint: atqui ex sua id natura crassioribus frigidisque medicamentis datũ non est, nisi succurrat quod velut deducat. Deducit porrò vt causa primaria, arteriarum attractio (ostendimus enim ipsas inter dilatandum vicinum omne attrahere): vt secundaria verò & materialis, essentiæ tenuitas: quam cum[a] ex natura sua non obtineant frigidiora crassiorumque partiũ medicaméta, ijs vtique opus habent quæ præbeant. Corpora itaque quæcunque temperaturæ sunt frigidioris, ea arteriarum tractum imbecilliorem quàm calida possident (id quod etiã demõstratũ est) atque in minutas particulas medicamentorũ substantiam redigere celeriter nequeunt. Proinde medicamétum & ipsum cunctãdo tardandoque temporis spatio aliquid

[a] ἐξ ἑαυτῶν οὐκ ἔχοντα, *ex sese non habeant.*

quid perpetiatur par eſt. Itaque interim accidit vt concoquatur, velut lactucæ ſuccus. Nã & is tempore concoquitur. At ſi integer ad cor pergere properaret, non ſecus atque cicuta hominem interficeret: euenit autem id ipſum alijs quoque omnibus admodum refrigerantibus ſuccis. Nam niſi celeriter interimere poſsint, ſanè ex hoc omnino nullius effectus redduntur. At quæ aut eruſione aut putredine enecant, ijs vt tempore inualeſcãt accidit. Siquidem temporis ſpatio putreſcũt omnia[a] eoque magis quò fuerit humidior calidiorque locus. Meritò ergo fit, vt quæ frigore ſuo noxam inferunt, ijs actionis celeritas ad perniciem proficiat: quippe quæ alioqui tempore excalfacta, vim per quam agebant, deperdant. At quibus actio conſiſtit in putredine, ijs tempus actionem adauget quoniam ſcilicet & putredinem. Nec enim animal vllum interire poteſt, quin cor ab agendi munere ceſſet: fieri porrò vt ceſſet nequit citra maximam intemperiem. Siquidem non ſimpliciter quàm par eſt aut calidius, aut frigidius, moueri deſinet. Eodemmodo ſi modicè ſiccum aut humidũ euadat: minus enim ſuo fungetur ob haſce quidem intemperies munere, cæterum motu non vacabit, prius quàm eximiam immenſam aut caliditatẽ aut frigiditatem, aut effectricum qualitatũ aliquam

[a] καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν ὑγρῷ καὶ θερμῷ χωρίῳ, idq; magis in humido calidoq; loco.

quam

quam acceperit. Porrò medicamentis quæ frigore occidunt, vbi ad cor pergere cunctā tur, ſimile quid accidit, quod lignis humidis viridibus frequenter euenit. Hæc ſiquidē ſi multa aceruatim in ignem conijciātur, cum celerrimè extingunt: ſin vndiquaque in orbē compoſita prius ſiccentur, ac incaleſcant, & deinde ſenſim inijciantur, tantum abeſt vt extinguant, vt etiam alimento illi efficiātur. Sic hominem quidem cicuta necat tum ob meatuum amplitudinem, caloriſque multitudinem, tum ob attractionis arteriarū robur validum etiámnum ad cor pertingens. Sturnos verò ob cauſas contrarias haud enecat, vtputa cùm & retineatur & cunctetur, ac ſeſe temporis tractu concoqui præparariq́ue à corde tanquam à foco præcalfactum ſinat, non ſecus ac ligna extrinſecus. Quare nec id quidem mirum dubiumq́ue relinquitur, ſed eſt quare lactucis accidit, quippe quę moderato eſu hominem nutriant. At ſi quiſpiam expreſſum earum ſuccum largiter hauſerit, non ſecus profectò morietur, quam qui aut cicutam, aut papauer ſumpſerint. Sic lactuca ſi cor refrigerauerit, interimit: ſin concoquatur, alimentum animali efficitur. Ad eundem arbitror modum cicuta hominem quidem[a] celeritate diſtributionis interficit, ſturnos verò tarditate ipſa nutrit. Si verò

[a] τῷ φθάνειν, id eſt celeriter anticipādo.

exiguum

exiguum quiddam ſumatur mortem homini nequaquam inferet. Id quod anus Athenienſis experimento docuit, cuius apud omnes percelebris memoria eſt. Etenim ea [a] ab exigua cicutæ portione auſpicata, nullo detrimento ad permagnam progreſſa eſt copiam: principio enim paucum exiguitate ipſa deuictum eſt: aut conſuetudo naturale reddidit. Nec enim nũc locus eſt, vt cur plurimum poſsit conſuetudo, curque velut altera ac adſcititia natura ſit, vti à veteribus proditũ eſt, cauſam reddam. Nã ita maius euaderet operis acceſſorium, quàm ipſum opus, vt omittam quod ſeparatim de hoc tractauimus. Verùm connectendus eſt perficienduſque præſens ſermo.

[a] ἀπ' ἐλαχίστου, à minima.

Quòd medicamentorum quæ frigiditate ſua interimunt, nullum prorſus genere letale ſit, ac deleterium, ſed ſola quantitate.

CAPVT XIX.

EORVM ergo medicaminũ quæ frigore interimunt: nullum genere letale eſt, ſed ſola quantitate. At in erodentibus, putrefacientibus atq; excalfaciẽtibus haud ita ſe res habet: ſed de his paulò pòſt dicemus. Quæcunque autem frigiditate occidũt, ea exigua quantitate ſumpta mortẽ nòn adferent, non magis quàm ſi copioſæ flammæ pauxillum aquæ inſtilles, aut lignum inijcias humidum

ac viride. Quẽadmodũ itaque nisi calorẽ habeãt abundantẽ, qui tum cõminuat: tum ad cor vsque perducat, interficere non poterũt: sic si quod comminuit ac deducit, multò valẽtius fuerit, prorsum deuincet, mutabitque, ac alimento vt sibi sit medicamentũ efficiet.

Quòd medicamenta quæ naturâ sunt frigida, iure à veteribus potestate frigida appellẽtur.

CAP. XX.

QVãobrem eius quoque nunc protinus meminisse oportet, veteres medicamẽta naturâ frigida, potestate meritò dixisse frigida. Nam ea quoque quadãtenus vt refrigerent potentiam à nobis accipiunt, sicut excalfaciendi calida. Quòd si alio modo illa, alio verò ista, nihil vtique refert: generale enim idem communeque vtrisque est, nempe alterationis principiũ ex passuro corpore in acturum medicamentum procedens. Nam quæ potestate quidem sunt calida, alterantur eo duntaxat, quòd incalescãt à nobis: at quæ natura frigida, tum quòd cõminuantur, tum quòd ascititiũ accipiãt motũ. Cùm itaque ipsis tanquam frigidis agere absq; corporis patientis auxilio non licet, iure potestate frigida dicuntur. Nam vt actu nos frigefaciant, non prorsum ex sese obtinent, verùm à nobis prius perpetiãtur vt refrigerẽt oportet. Etenim in minuta conteri, & aduentitiũ

motu m-

motũ accipere,[a] affectus sunt medicaminũ. Attamen si cui libeat ea actu frigida nominare[b] haud equidẽ repugnem, modò omnis in verbo dissensio sit, res autem vtrisque confessa. Siquidẽ (quod paulò suprà monuimus) id genus omnia calidum corpus quo agere possint postulãt. Ea propter meconium, hoc est succus papaueris, & cicuta, si vino mista bibantur, ocyus necant, licet non quouis tẽperata modo. Si enim ipsa paucissima plurimo vino misceãtur, prorsũ deuinci possũt. Si verò pauculo multa, deducuntur quidem ad cor, vinci autem nequeũt. Si quis verò papaueris succum, quantus interficere potest, hauserit, ac etiámnum tamen supersit, recta ratione & hunc quoque sanabit epotum vinũ vetus & copiosum, magisque etiã si generosum fuerit: nam id quoque magis calefacit. Quod verò cor nondum admodũ refrixerit, liquet: quandoquidem adhuc homo viuit. Tum autem [c] digestionis in corpus tarditate quadãtenus mutatũ iam à corpore esse pharmacũ, sicuti lignũ viride vbi proximè ignẽ aliquãdiu iacuerit: nec id quidem obscurum est. Calidum itaque id tẽporis vinũ ebibitũ præsentissimum est remedium, nosque etiã quẽdam extremè iam refrigeratũ vini lesbij potione seruauimus: potestque idem falernum, surrẽtinum, ariusium, tmolites austerum, ac quot-

quot

[a] πάθη, passiões.

[b] συγχωρητέον, permittendum.

[c] ἐν τῷ βραδεῖ τῆς ὁδοιπορίας.

quot calida simul & exquisitè vinosa fuerint vina, eundem cum lesbio præstare valēt effectum. In summa quod tenui perlucidaq; consistētia est,[a] colore vermiculo aut flauo, odore gratum, quodque multam aquæ misturam exposcit, id tum admodum excalfacere est natum, tum facilè vndiq; per corpus vniuersum deferri. Tale ergo naturâ vinum, ætate vetus, meracius mistum, eos etiam qui refrigerati iam sunt persanat, nec solum à papaueris succo, aut alio quopiā refrigerantiū medicaminum, verumetiam qui in morbis aut ex stomachi, aut ex cordis dolore animi patiuntur deliquium. At quod cum refrigerantibus medicamētis, quò celeriorem mortem afferant, bibitur, id nec multum est, nec generosum, sed quod comminuere ea, ac distributionis sui impetu in cor perducere modo valeat. Atque de his quidem hæc sufficiant.

[a] κιῤῥὸς ἢ ξανθός, quod fuluū est aut flauum. Gellius interdū κιῤῥὸν vertit Giluum.

De *actione medicamentorum, quæ putrefactione & erosione nos necant.* CAP. XXI.

QVONIAM autē de ijs etiā medicamentis, quæ erosione ac putredine interimere sunt nata, dicturum me, quòd tempore perniciosiora reddantur, & ipso genere naturam nostram corrūpere possunt nō modò multitudine, velut refrigerantia, sum pollicitus: tēpus nūc est de his dicere.

Coniuncta

Coniuncta est enim quadamtenus quæ de his habetur oratio, ijs quæ de medicamentis potestate calidis dicuntur. Verisimile siquidem est pleraque eorum etiam actu esse calida, sed idcirco nos fugere, quoniam aut ipsi plurimum habeamus caloris: aut crassa corũ essentia sit. Redigamus enim eadem rursum in memoriám, nempe quòd in balneo frigida nobis videatur vrina: itidemque memoria repetamus, quòd cum in solium calidum descendere non valeremus, aliud prius minus calidum ingressi,[a] nullo negocio quod anteà intolerandum videbatur, posteà pertulerimus. Quin & aqua fontium tẽpore hyberno, quĩbus manus algent, tepida apparet, cùm alijs non videatur eiusmodi. In summa enim (id quod anteà quoque diximus) pro suo vnumquodque affectu corpora admota sentire consueuit. Sic ergo si manum habens frigidã, eam in tritici aceruum immiseris, luculẽter calorem percipies: sin calidam[b] nequaquam. At si stercori columbino accumulato, potissimum syluestrium columbarum, manum inseras, etiam si calidam, manifestam tamen senties caliditatem. Sic misy, sory, chalcitis, ærugo, calx, aliaque id genus innumera, si illis aceruatis manum altius inijcias, protinus videbuntur esse calida. Cæterum si bolum ex eis vnum aliquem acceperis, cuius

extrinseca

a ἀλύπως.

b οὐκ αἰσθήσῃ nõ percipies

extrinſeca ſuperficies ab ambiẽte extrinſecus aëre ſit refrigerata, meritò nullum percipies calorem: quippe qui refrigeratas tantum eius partes contingas, idque antequam in minutas redactæ ſint. At eundem modum hyeme ſæpenumerò tum putealis aqua, tum præſertim fontalis, calida tangentibus eſt viſa: verùm ſi quis calfactis prius manibus contigerit, frigida, videbitur: memorariq; ſanè poſſint alia id genus [a] infinita, quibus facilè adduci quiuis poſsit, vt credat medicamenta potestate vt ad nos calida, alteri animantium generi actu eſſe calida.

[a] μύρια, ſexcenta lat. finitum pro infinito vſurpantib.

Quòd rectè quæ erodendo putrefaciendoq; interimunt medicamenta genere non quantitate deleteria ſunt dicta: & quòd quantò in corpore morantur diutius, tantò & magis agere ſunt nata.

CAPVT XXII.

ATque hæc quidem obiter dicta ſunto. Cæterum quæ nos contactu aut per putredinem, aut per eroſionem interficiunt (nam de his habebatur oratio) ea recta quidem ratione humanę naturæ deleteria toto genere exiſtimata ſunt, nõ vt frigefacientia, duntaxat quantitate: hæc enim interdum vincuntur, & nutrimentum animali redduntur: putrefacientia autem etiam ſi quantitate minima ſumantur, omnino tamen cor-

n rumpunt,

rumpunt,quia videlicet quæ putredini obnoxia sunt calore humiditateque putrescere solent. At qui calidus humidusque sanguis est. Itaque putrescere nunquam cessare possunt, simulque vicissim putrefacere,quæ σηπτικὰ ἀ-νώδυνα à putrefactione vocantur medicamina.Proinde longo etiam pòst tempore à quo sumpta sunt nonnulla interimunt, potissimum quæ crassa, terrenaque essentia sunt. Hæc enim corporibus nostris inhærentia 1 insidentiaq;,dein temporis spatio putrescétia erodunt corrumpuntque vicinas [a] corporis partes.

[a] ζώου, animalis.

Qua causa putrefacientia medicamina, licet genere letalia sint non tamē perpetuò occcidāt.

CAPVT XXIII.

AT quę tenuiora sunt, etiam excerni interim cum excrementis posśint : fereq; accidit, vt duas ob causas istas quandoque medicamēta putredine erosionéve necantia 2 non interficiant:vnam videlicet, quam modò admodum dicere desij : nempe cùm vnà cum excrementis excernuntur priusquam iniuria corpus afficiant:alterā, si cui accipienti bona faueat fortuna, videlicet aut cibis, aut quæ alioqūi conferunt,vtenti: aut medicum qui curando præsit, nacto. Nam vbi grauis ab ijs noxa illata est, malum neque victus ratione, neque generosorum medicaminum,

medi-

medicique auxiliantis ope sisti potest. Quòd si prorsum exile sit deleterium, [a] nihil repugnat quò minus illud quoq; nihil perficiat, propterea quòd cum recrementis excerni possit aut idonea victus ratione homo vti: vtputa si cantharidis sit centesima drachmæ particula: nam id priusquam noxam animali inferat, vnà cùm vrinis excernatur. Sanè cantharides vrinam cientibus medicinis miscentur, sicut pleraque alia letalia alexipharmacis, hoc est amuletis. Atque id genus medicamenta composita [b] si aptè temperata fuerint, omnino efficacissima sunt: quemadmodum quod ex cantharide conficitur, vrinæ mouendæ accommodum est. Feruntur enim alioqui sponte sua cantharides per vrinam ad vesicam, atque sic rodendo eam exulcerant: verùm vbi paucum ex illis multis miscetur bonis atque vtilibus, illa quidem velut manu ducũt, rodere tamen nequeunt. Opus est enim vt quicquid agat, etiam si sit valentissimum, aliquantam tamen & magnitudinem habeat: quando nimirum & ignis ipse si prorsum minimus sit, præter quàm quòd non vret, ne calfaciet quidem: quippe cùm & centesima scintillæ portiuncula sensu à nobis sit imperceptibilis. Ex quibus omnibus patet, quæcunque frigiditate interimunt, si paucula sumantur,

a ἐνδέχεται καὶ τοῦτο μηδὲν ἀνύσαι, probabile est & ipsum nihil perficere.

b ὅταν ἐπιτηδείως μιχθῆ, cum aptè mixta fuerint.

nutrire corpus poſſe, velut lactucæ ſuccum: at quæ putrefaciendo erodendoque, ea nunquam nutrire, ne ſi præ paruitate quidem innoxiè corpus permeent: genere nanque talia humanæ aduerſantur naturæ.

Quòd in medicamētis, diſsimilaris ſubſtantiæ reperiatur miſtura: ac proinde vbi ſine ſuo purgantia fruſtrantur, interim quidem extreme lædimur, interim nequaquā. quippe vbi deleteriā in ſe vim permiſtam obtinent, ad corrumpendū conuertuntur. Si verò vim non habeant deleteriam, concoquuntur, talemq; generant ſuccum, qualem trahere nata erant.

CAPVT XXIIII.

Quemadmodū in ſaporibus antè monuimus, nullum propè eorum alienæ eſſe qualitatis expertem, verùm ſiue in arboribus, ſiue in herbis, ſiue in fructibus miſtos ſemper alterius generis eſſe ſaporibus: ita in medicamentis intelligere oportet, multas diuerſi generis miſtas eſſe ſubſtantias: id quod inuenias, ſi cōſideres granum cnidium hoc à cnico differre, quòd plurimum habeat caliditatis. Nam ſimilitudinem vtriuſq; ſubſtantiæ tactu viſuq; cognoſcere liceat: præterque ea, tertium eſt, quòd ambo pituitam detrahunt. Oſtenſum eſt ſiquidem nobis in commentarijs De naturalibus facultatibus,

quòd

quòd qualitatum quę in ſubſtantijs ſunt proprietatibus attractiones perficiantur. Attamen grano cnidio multum permiſtum caloris eſt, quare à cnico diſtat. Idcirco purgantium medicamentorum, vbi fortè purgatione fruſtrantur, quædam extrà quàm quòd noxam corpori nullam afferunt, etiam alimentum homini præbent: alia verò in corruptionem, ac tanquam in venenum vertuntur. prorſum enim medicamentum expurgans vel cum vno ſaltem humorum, qui in corpore ſunt noſtro, ſimilitudinem quandam obtinet, non autem perpetuò permiſta eſt illi vis quædam venenoſa: quamobrem nec perpetuò licet non purget, iniuria afficiet, verùm concoctionem accipiet, talemq́; producet humorē, qualem trahere natū erat.

Quamobrem, cùm qualitatum proprietate attractiones perficiantur, purgantia medicamēta quidem perpetuò humores attrahāt familiares, nec tamē vnquā à familiaribus attrahātur: An quòd efficaciora ſunt purgantia medicamina, ſic vt attrahere potius quàm attrahi ſint idonea?

CAPVT. XXV.

NON autem me fugit, qui in naturalium facultatum commentarijs exercitatus antè non ſit, haſce ratiocinationes non ſatis conſequi poſſe. Demonſtratū enim

ibi eſt, pleraſque perfici attractiones qualitatum familiaritate: proinde quanque ſingillatim animantis particulam familiare ſibi nutrimentum attrahere. At quam ſententiam ſeu dogma ſequitur medicamenta purgantia eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verùm quę attrahunt, quodammodo eſſe efficaciora valentioraque, ſicut magnes lapis ferro: quippe qui ad ferri naturam accedat, inq; ferri metallis reperiatur, eiq; magnopere ſpecie perſimilis ſit, verũ fortior eſt quodammodo, vt attrahere ſit aptior, quàm attrahi. [a] Quin nec cnicum quoque à pituitę natura alienum eſſe diffidendum eſt, vti colore ſuo præ ſe fert: ſed tamen calore ipſo quàm pituita valentior eſt, vt trahere quàm trahi magis par ſit. Ad eundem autem modũ granum cnidiũ, ſed ſiquando fortè à corpore noſtro vincatur (id quod aſsiduè cnico vſuuenit, rarius autem grano cnidio, nimirum ob robur) vice purgationis alimentum efficitur: velut veratrum ſemper coturnicibus. Volo autem (quandoquidem in hunc ſermonem deſcendimus) logici cuiuſpiam meminiſſe theorematis, quod & in commentarijs De demonſtratione monſtrauimus, cæterum in rem præſentem haud inutilis. Eſt autem theorema eiuſmodi. Demonſtrationum aliæ, quòd ex neceſsitate hoc illi inſit concludunt:

[a] καὶ μὴν δῆλον καὶ τὸν κνίκον οὐκ ἀπελπιστέον εἶναι φλεγματώδη, quod his ver. Gal. aſſerit, κνίκον φλεγματώδη εἶναι, idem ipſum interpr. negat.

dunt: Aliæ, quòd ineſſe poſsibile eſt. Harum ipſarum quædam in id quod ex neceſsitate ineſt recidunt, quando videlicet ẽx neceſſarijs conſequuntur principijs, velut in hoc ipſo quod modò monſtrauimus. Siquidem in grano & cnico pituitoſum ineſſe ſuccum euidenter monſtrare non eſt: tamen poſſe eſſe, ac probabile veriſimileque eſſe, ratione colligitur. Sed quia attractiones, ſubſtantiarum fieri ſimilitudine oſtendimus (demonſtratum enim ſubinde eſt, in purgationibus attractionem eſſe eorum quę purgantibus medicamẽtis ſimilia ſunt, haud verò omnium ſimul ſuccorum alterationem) ſimilitudinem ineſſe quandam vtriſque ſubſtantijs, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur, neceſſe eſt. Porrò cum quod purgatur, pituita eſt: quod trahit, pituitoſum ſit oportet. Pituitoſum autem eſſe oportere quod trahi diximus, non autem planè pituitam. Etenim ſimilitudinem ineſſe ſubſtantijs diximus, non identitatem: contrarium enim cernimus. Nam neque ferrum attrahit, ferrum, neque caro carnem, ſed lapis ſideritis ferrum, caro ſanguinem. Differunt enim, mea quidem ſententia, idem & ſimile. Quippe pituitæ pituita eadem eſt, & cnicum cnico, ſimilis autem pituitę cnicus, non tamen idem.

Neque enim quæcunque [a] aut biliosa aut pituitosa dicimus, perinde tanquam bilem aut pituitam continerent, sic nuncupamus. Huius enim opinionis absurditatem deteximus cùm in Naturalium facultatum commentarijs, tum multis alibi locis.

[a] *Add.* τῶν ἐδεσμάτων, *edulia.*

Quòd in purgantibus medicinis duplex insit similitudo, nempe quædam actu, & quædam potentiâ. CAP. XXVI.

QVapropter prætereunda sunt omnia huiusmodi. Illud verò rursus repetendum est, quòd ipsorum purgantium medicaminum quædam iam etiam posśidēt idoneam ad attractionem similitudinem: quædam non perfectè quidem eam obtinēt, verùm in animantis corpore accipiunt, non secus atq; vrentia medicamenta, quæ caustica Græci vocant. Itaque duplex quoque in his similitudo est, vna actu, altera potentiâ, velut & in alijs omnibus. Quin & permisti sunt similibus in vnoquoque succis, alij dissimiles, qui partim quidē medicaminosi sunt, partim non. Quare vbi purgationem haud assequuntur, quædam purgantium malum corporibus nostris inferunt, quædam verò alimentum [b] exhibent.

[b] *Vet. addit* ἄλυπον, *innocuum.*

De *immoderatis purgationibus, quas* ὑπερκαθάρσεις *Græci vocant.* CAP. XXVII.

PORrò quoniam semel sermonem de purgantibus medicamentis attigimus, præstiterit fortaſsis nonnihil quoque dicere de nimijs purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις græci vocant, quaſi ſuperpurgationes dicas. Euenire igitur eæ ſolent, cùm purgans medicamen vſque adeò inualuit, vt in vaſorum ad ventrem pertinentiũ oſculis mordicationem appertionemq́ue multam relinquat, aſsidueq́ue irritans conuellensq́ue corpora, quæ in vaſis ſunt vires diſſoluat atque deijciat. Nam quod in ventre euenire conſpicimus, vbi vires eius in extremam inciderunt infirmitatem, idem in venis accidere putandum. Quid porrò eſt quod in ventre euenit? vomitus totius eius quod deglutijt, vbi videlicet ſuperiores eius partes debilitas occupauit: inteſtinorum verò leuitas, vbi inferiores. Oſtenſum eſt autem & de hiſce latius in tractatu De vacuandorum cauſis. Huiuſmodi affectum exiſtere in venis exiſtimandum eſt in ſuperpurgationibus. Cum autem per initia modica etiamnum ſit & apertio, & imbecillitas, tum quod & tenuiſsimum eſt, minimeq́ue naturæ familiare, excernitur: [a] ſed vbi vtraque adaucta eſt, iam tum etiam craſſa, & quæ naturæ animalium familiariſsima ſunt, euacuantur: quamobrem flaua bilis primo, pituita ſecundo loco, tertio loco atra bilis, poſt

[a] ἐπὶ πλέον δὲ προηκόντων] ἀμφοτέρων ἤδη

poſt hæc poſtremus omnium in ſuperpurgationibus effunditur ſanguis: vtpote qui naturæ ſuccus ſit familiariſsimus. Ante hũc verò primus quidẽ qui tenuiſsimus, poſtremus qui craſsiſsimus. Diſſeruit autem & Hippocrates in opuſculo quod de natura humana inſcribitur, de ordine qui in iſtis euacuandis ſeruari ſolet, ac nunc quoque ne quid huic ſermoni deſit, dicendum eſt. Etenim ſi quod pituitam ducat medicamentum exhibeas, prima quidem in ſuperpurgationibus flaua, mox atra, [a] tertio loco ſanguis eijcitur. At ſi quod flauam bilem detrahat, pituita conſequetur, tertia atra, quartus demum reddetur ſanguis. Quin & ſi atram bilem purgare ſit natum, eam quidem primam euacuabit: poſtquam flauam, deinde pituitam: omniumq́ue poſtremus ſequetur ſanguis, tanquam ex inanimis iam vaſculis effluens, vt quæ ſumma iam debilitas occupet, quæque ad extremam oſculorũ [b] apertionem peruenerint. Ex quibus manifeſtum eſt, poſtremum in ſuperpurgationibus vacuari humorem, qui idem & familiariſsimus eſt: aliorum autem vnumquenque prout aut craſſus eſt, aut tenuis.

[a] τελευταῖον, deniq;.

[b] διάστασιν, diſtẽſionẽ, dilatationem.

Qua cauſa in immoderatis purgationibus humores minimè purganti medicamento familiares itidem euacuentur: nempe propter vaſorum infirmitatem, propter oſculorum laxitatem,

tem,

tem, propter purgantis mordacitatem.

CAP. XXVIII.

CAeterùm causæ quamobrem omnino & qui alieni sunt à purgante medicamento succi, vnà excernantur, in hisce tribus consistunt, vasculorum scilicet imbecillitate, osculorum laxitate, & purgantis mordicatione. Cùm enim vascula non amplius in sese continere succos possunt, & oscula eorum reclusa fuerint, nec irritare medicamentum desinat, positque non amplius familiarem trahere succum, necesse omnino est reliquos quoque quo diximus ordine excerni. Satis enim erat vnica mordicatio, quæ organa ad excretionem excitare posset: quantò ergo magis id fiet, vbi & apertio, & imbecillitas vasorum coïerit? fit autem vt suprà diximus, apertio ob medicamenti potentiam: ob quam videlicet mordicatio item prouenit. Vasorum autem imbecillitas, tum ob ingentem defatigationem (quam scilicet dum à purgante medicamento mordicarentur, ac veluti emulgerentur [a] fieri contingit) tum ob intemperantiam, quæ in superpurgationibus occupat. Quencunque enim humorum penitus euacuaueris, intemperantia cõsequatur, necesse est. Itaque quòd à purgante & alieni quoque vacuentur succi, eas habeto causas: porrò quòd supradicto ordine,

[a] *al.* ἐκτήσαντο, *acquisiuerant.*

vacuandorum humorum tum tenuitas, tum craſsitudo in cauſa eſt, & ad hæc prout magis & minus animantium conſtitutioni ſuccus quilibet familiaris eſt.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER IIII.

CAPVT I.

QVO pacto igitur dicatur frigidũ, calidum, humidum, ſiccumque facultate medicamentum: tum qua ratione id explorare oporteat, ſuprà definitum eſt. Porrò quoniam nonnulla emollientia dicuntur, relaxantia, rarefacientia, condenſantia, emplaſtica, ac digerentia, multaque his ſimilia alia, præſtiterit & de his diſſerere: vnà verò cum iſtis, aut etiam ante ea, de ſaporum omnium & eſſentia, & facultate, de qua & in fine primi horũ commentariorum verba fecimus, quando ſcilicet Platonis ex Timæo dictionem adſcripſimus. Verùm ibi quidem vt mẽtionem facerem paſsionum ſenſibilium, quas lingua in quoque eorum perpeti eſt nata: at hîc de eſſentia & facultate ſaporum ſermo habebi-

tur:quandoquidem & aliæ animantis partes ſimiliter vt lingua à facultate ſaporum perpetiuntur,ſed paſsionum ſenſum non exactè percipiunt.At lingua preterquam quòd perpetiatur, ſenſus etiam perfectionem poſsidens,earum omnium naturas dignoſcere poteſt.Nec enim hoc dicendum eſt,calidũ,frigidum, humidum,ſiccumque linguam calfacere,frigefacere,ſiccare,aut humectare poſſe,aliarum verò quanuis non poſſe, imò vti hãc,ita & alias omnes ſingula afficiũt & alterant, tantum diuerſitate in ipſis exiſtẽte pro minoris maiorisque ratione:haudquaquã in ipſo,vt ſic dicam,affici,aut non affici.Quippe quòd lingua non ſecus atque alia quæuis animantis partium, calidum, frigidum, ſiccum,humidumque dignoſcere corpus valeat,cuiuis clarum eſt:amaritatem verò,dulcedinem,ſalſitatem,aciditatem,auſteritatem acerbitatem, acrimoniam hæc ſola diſcernere creditur:tametſi paſsionum ſimilitudinem inuenire eſt cum in alijs partibus omnibus tum in vlceratis.Nam cutis duritas denſitasque excludit, reſiſtit, prohibetque quò minus foris incidentium facultates intrò in carnem ipſam penetrent.

Quonam modo frigidum corporibus noſtris mordax appareat, & qua differat ab ijs quæ calidi-

caliditate mordicant : nempe quòd continuum diuellat: cuius rei causa est, quòd & tenues humores compressu exprimantur, & vacua spatia relinquantur, & mollis substantia in arctiorem locum contrahatur: at calidum, quia substantiæ continuitatem erodat.

CAPVT II.

Apho. 20 sect. 5.

SIC enim & illud ab Hippocrate dictum est: Vlceribus frigidum mordax, tametsi cuti priusquam vlceraretur, mordax nequaquam esset. Est verò & oculis, & naribus, & ori, externis partibus animalis, frigidum mordax, [a] nec minus internis, ventri, & intestinis, vt difficile sit nonnunquam discernere, an à frigore quis, an ab humorum mordicetur acrimonia. Eueniunt autem hæc non abs re. Siquidem cum frigidum quæcunque contingit, eorum & contrahat substantiam & condenset cõstringatque, primùm tenues tum excernantur humiditates necesse est, sicut ex oculis lachryma, ex naribus muccus: posteà verò etiam mordax appareat, licet alia ratione quàm calidum. Nec enim erodẽdo quod continuum est, sed diuellendo, molestum ac mordax est frigidum. Quare nec duris corporibus tale apparet. Nam dũ mollia contrahuntur comprimunturque, humidum ipsorum exprimi contingit, simulque partes diuelli: humidũ quidem, sicut in spongia

[a] δὲκ ἥκιστα δὲ γαστρός τε καὶ ἐντέρων τοῖς ἔνδον.

gia à manibus noſtris contracta compreſſaque: diuelli autem, ſicut in ijs quæ diſtrahuntur diuelluntur que, ſiue à noſtris manibus trahentibus, ſiue aliunde. Tale quid rara molliaq; corpora à frigido perpetiantur neceſſe eſt, raritate frigus promptè intrò recipiẽte, multoque etiã promptius partibus in ea mollibus: quę in profundo ſunt, à frigore cõcreſcentibus. Frigidum itaq; ſpiramenta cuncta in raris corporibus ſubiens, qualia ſunt [a] vulnerata omnia tum oculi, & nares, ac os, venterq;, omnes refrigerandorum corporũ partes [b] circũquaque amplectitur, & quodãmodo multis circunquaque anſis eas contrahẽs atque condenſas, à continuis auellit. Quæ dum patiuntur, multa fieri ſpatia inania neceſſe eſt: non tantum quia tenues exprimantur humiditates: verumetiam quia ſubſtantia mollis in arctũ locũ contrahatur. Atqui ſpatium inane in ſibi continuis corporibus, ſeruata etiamnum continuitate, [c] fieri non poteſt. Ergo ſi fieri id conſtet, clarum eſt illam deperdi, ac corpus continuum diſtrahi, ex quo moleſta mordaxque ſenſus exoritur affectio. Tametſi non eandem vtriſque qualitas eſt, tum ijs quæ frigore modicant, tum ijs quæ calore: ſed [d] in illis protinus & contractionis cõdẽſationisq; ſenſus percipitur, [e] in his diſſolutiõis & fuſionis. Quin nec par eſt

a τά τε ἡλκωμένα πάντα, *tum ulcerata omnia.*

b περιλαμβάνει πάντοθεν non ἐπιλαμβάνει, *ut in Ald. cod.*

c συστῆναι

d ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων, *in priorib.*

e ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων *in posteriorib. verò.*

eſt vtriuſque affectus celeritas, verùm in refrigerantibus quodammodo tardior & cunctantior eſt mordacitas, at in excalfacientibus celerrimè penetrat. Quando igitur abunde definitum eſt tum ipſa rerum natura, tum etiam qui in nobis fit ſenſu, clareque expoſitum eſt, quo pacto calidum, quoque frigidũ mordax appareat, colligere quenque apud ſeſe nunc oportet vel antequam à nobis id audiat, mordicantium medicaminum alia calida facultate, alia frigida, neceſſariò eſſe: à nobis autem diſtinctiones eorum exactè addiſcere licebit, vbi prius commonefecerimus, poculum & balneum cum temperata ſunt, calida à nobis dici nonnunquam appellationis abuſu: quandoquidem eucrata ſiue temperata dici debebant, ac ſymmetra potius quàm calida. Ergo quæ ſic calida ſunt, grata amicaque ſunt: funditur enim quod in corporibus noſtris conſtiterat, atque concretum fuerat: quo maximè affectu voluptas animantibus conſtat. At ſi moram etiam trahant, [a] ſenſim quoq; & ipſa moleſta euadũt. Ad tantam enim fuſionis immoderationem ſic recidunt, vt ſubſtantiam noſtram etiam digerant, diſſoluant, atque diſpergant. Verùm nec ſi quidem mordicatione infeſtant, ſed animi afferunt deliquium, viresque deijciunt, vt mors quoque tandem ſequatur. At quæ

[a] *al. iure*

quæ

quæ his magis sunt calida, secant, distrahunt diuiduntque substantiam: quale necessario mordacia videntur, velut aqua feruens, ac ipse ignis. Eundem in modum frigida quæ contrahunt, nondum tamen contacti corporis continuitatem diuellunt, frigida duntaxat sunt, haud etiam mordacia. At quę suprà quàm quòd contrahunt, etiam conuellunt, ea vtique omnia violenta condensatione vtũtur, quocircà & mordacia apparent. Igitur subiectam materiam contrahere & condensare, frigidi semper proprium est: fundere autem atque liquare, calidi: vtriusque verò immoderatius aucti, communis est mordicatio. Etenim quæ summè frigida calidaque fuerint, præter omnes alias, quas modò memorabam, raras molesque partes, cutem etiã nostram inuadunt. Memini me quandoque per niuem iter fecisse tam altam & copiosam, vt nulla terræ pars nuda conspiceretur. Aër exactisimè purus videbatur[a] spirabatq; à niue quidam ventus adeò frigidus, vt non oculos modò & nares, sed & totam adeò faciem mordicaret, verùm etiam si quis fortè manũ protulisset, similiter illam afficeret. At quæ à summa frigiditate aut caliditate absunt, cutem non mordicant. Frigida quidem quoniam continuitatem eius ob duritiem distrahere nequeãt, nec in profundum subi-

a τῆς χιόνος ἀπέπνει mẽdose. In al. à terra.

re præ ſuperficiei denſitate valeant. Calida autem, tum quod non erodant, ſed dun taxat fundant, tum quòd interdum meatus promptè penetrent. Plurimum autem ad id genus paſsiones facit eſſentiæ medicamẽtorum vel tenuitas, vel craſsitudo. Siquidẽ frigida quæ tenuium partiũ ſunt, cũ magis in profundũ tranſeãt, vehemẽtius etiã proinde mordicãt. Calida verò quę craſſarũ ſunt partiũ, quoniã plus vlcerant, violentius idcirco etiã affligunt. Tenuiorũ itaque partium aër eſt; craſsiorũ terra, mediũ eorum tenet aqua. Sed aër accenſus fit flamma, terra autẽ [a] pruna: At aqua vehementẽ ſanè caliditatẽ accipit, ſed nec flãma, nec pruna propter innatã humiditatẽ efficitur. Siquidẽ flãma & pruna, ignis ſunt genera: Ignis autẽ omnis calidus, eſt & ſiccus: At aqua ſicca vt ſit, fieri nequit, proindeq; ipſius ignis exactè qualitatẽ ſicut aër & terra non accipit. Nullũ eſt itaq; æquè calidũ pharmacũ vt aut flãma, aut pruna, aut feruens aqua, imò vt ſit vel calidiſsimum, omnino tamen plurimum ab illis vincitur. Procedit autem ad vſtionem vſque medicamentorum caliditas, vbi videlicet in craſſa conſiſtit eſſentia. Quæ verò ſubtilium partium ſunt calida, nonnunquam omnino non mordicant, ſed calfaciunt duntaxat. Eſt autem vbi & mordicent, non tamen vrant.

[a] ἄνθραξ

Quæ

Quæ vocemus tenuium partium & quæ craſſarum. CAP. III.

SED quid tenuium partium, quidve craſſarum eſſe intelligamus, commemorare oportet. Nempe quæ celeriter [a] in tenuia ſoluuntur, tenuium appellamus partium. At quę id perpeti nequeunt, craſſarum. Quòd ergo in ea ſoluantur, calor qui eſt in animantis corpore cui vnũquodque applicari contingit, in cauſa eſt. Quòd autẽ in tenues craſſasve partes comminuantur, id à ſua ipſorum natura obtinent. Quocircà refrigerantium medicaminum ea quæ craſſarum ſunt partium, mordicare nequeunt, vtpote quæ extimã cutis ſuperficiem penetrare non valeant. At quę tenuium ſunt partium, & perfacilè penetrare poſſunt, & in profundum ſubeuntia molles animantis partes mordicant. Mordicant etiam magis quæ cum tenuium ſint partium inſuper inæquabilem obtinent temperiem. Sed ſuprà demonſtratum eſt, inæquabilia eſſe propemodum omnia. Quippe aut impoſſibile eſt, aut perdifficile, vllam inuenire ſubſtantiam quæ adamuſsim ſimilarium ſit partium. Vinum nanque diximus vnum quidẽ habere in ſe recrementũ craſſarum partium: vnde, dum tẽporis ſpatio ſecernitur, ferturque deorſum, fæx conſiſtit: aliud verò ſecundum, quod florem nuncupant, quod dum

[a] εἰς λεπτὰ μόρια, in tenues part.

vinum feruet supernatat, sed posteà ad fęces subsidit: tertium, aqueum, quod toti vino permistum est, hoc primariò potissimumq; feruet: quartũ præter hæc est ipsum reuera vinum. Ostensum verò etiã est, ꝗ tum in oleo, tum in lacte tum in alijs omnibus succis eadem sit recrementorum natura, multoq; magis in totis plantis, metallicisque omnibus quæ memoria tenentes nunc tempestiuũ est de medicamentis omnibus considerare. Ac primum omniũ cauendum est, ne nobis quoque quod plerisque omnibus qui talia scrutantur, accidat. Nam quasi omnia similariũ forent partiũ, ita differunt, nec cõcedunt neque vinũ, neq; oleum, neque reliquorũ vllũ ex diuersis facultate partibus consistere: imo multò magis mirãtur, si de aceto audeamus dicere, ipsum ingenitã vini caliditatem perdidisse, cæterum ex putredine aliam adeptũ: cuius sanè sententiæ est tum Aristoteles tum [a] Theophrastus. Nam vinosæ vini partes, dum ipsum in acetum transit, refrigerantur: at aqueum recrementum putrescens adscititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia quæ putrescunt: fitque acetum quiddam & contrariæ facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus, partim calidis, sicuti vstorum lignorum omnes cineres. Etenim in illis aliquid velut fomes quidam igneus

[a] *Cap. 10 libr. 6. de caus. plãtarum.*

igneus per exiguas partes dispersum est, quod & valde calidum est, reliquum omne tū terreum est, tum frigidum. Idcircò cum cinis aqua maceratur, ac per rariuscula quædam corpora modicè colatur, fit vt calidæ acresque partes vnà ferantur: reliquum quod est [a] frigidum est, nempe quod igneas suas particulas in aquam deposuerit. Vocant eā aquā homines Græcè κονίαν, Latinè lixiuium: idque proporpotione quadā aquæ marinæ, & muriæ [b] dispositionis, generationis & facultatis ergo respondet: illa enim ex aqua saleque constant: at aqua quæ cinerem abluit, tū ex ipsa, tum ex partibus quas secū rapuit, cōposita, hoc pacto effecit nominatam κονίαν, id est, lixiuium: quod nisi anteà scias ex aqua ac fuliginosis cineris partibus effectum, forsitan simplex & incompositum esse corpus existimes. Eiusmodi quiddā in aceto nobis euenit. Nam cū nequeamus sensu cernere ipsius generationem, rationi diffidimus. Cæterum si nihil aliud saltem considerantes omphacis cum eo differētiam, æquum esse credere sciemus, quòd non acidus modò, sed & acris quidam alius ei permistus sit sapor: quamobrem perfectè omphacis succus refrigerat, hinc est quòd summè ardoribus prosit, siue ori ventris impositum, siue totis hypochondrijs, siue cuilibet alij quod refrigerare libeat. Secus

o 3 verò

[a] οὐκέτι θερμόν ἐστι, non item calidū est.

[b] διαθέσεως, affectus. Nā dispositionis vocabul. hoc sensu Latinū nō est.

verò habet acetum:nec enim ad vnguẽ vnũ est,neque tantum acidum,sed & acris [alius quidam ei sapor permistus est.] Itaque quod tantum est acidum,quicquid id fuerit,planè frigidum est,siue pirum,siue malum,siue acinus vuę,siue rubi,siue ipsius mori,siue rhœas fructus,hoc est mala punica,siue quiuis alius tum fructus,tum succus,tum planta,vt oxylapathum , & oxalis , quam eandem oxida quoque nominant. Quippe si gustanti vehemens atque manifesta illi inesse aciditas appareat,nec quicquam præ se ferat acrimonię omnino hunc succum refrigerantem reperies:quin confidenter vtitor,siue ad ardores vti consilium est,hypochondrijs imposito,siue ad erysipelas,siue ad alium affectum calidum.Similiter quoque frigidos [a] affectus ab eo omnes palàm lædi comperies. Porrò vbi mista tibi qualitas appareat cum acrimonia, conijciẽdum est caliditatem quoque inesse. Sin iuncta sit adstrictio,aliud est frigiditatis genus:nam acida frigiditas tenuium est partium,at adstringens crassarum.

[Vet.ita λειμὺς ἕτερ☉ ἀναμεμιγμένος αὐτῷ χυμός, in Aldi. cod.tantum λειμύ.

[a] νοσήματα, morb.

Quomodo exerceri oporteat in agnoscenda cuiusque saporis facultate. CAP. IIII.

SED horum paulopost probationes afferemus in medium. At quod prius consilium dari oportet ijs qui talia absque sophi-

stica

stica arrogantia, imò vnius veritatis gratia scrutantur, id nunc tempestiuum est expromere: nempe quòd non sola ratione exerceri per eas methodos logicas, ad quas nunquã hortari desino, quasque in demonstrationũ commentarijs tradidi, sed etiã gustandi exercere sensum in saporibus oporteat, principioque in ijs exquirendis solicitos esse, quæ vnam quampiam habeant qualitatem manifestissimam: vt si acrimoniam cogitatione complecti clarè velis, id in allio, cæpis, & quæ ipsis similia sunt, efficies asiduè gustando, plurimumque dentibus mandendo, tum in longo vsu pasionis existentis sensum memoriæ diligenter mandando atque infigendo: Sin adstrictionem, in galla, rho, & similibus: Si verò amaritatem, nitri fellisque gustu: Si autem dulcedinem, gustu siræi & mellis. Ad hæc siue ἄποιον, hoc est quod qualitatis sit expers, siue qualitate quod [a] ad sensum attineat: medium voles comprehendere, aquam gustare iubeo [b] ac diligenter memoriæ commendare, eamque potisimũ quæ nullam dictarum præferat qualitatum, neq; dulcedinem, neque amaritatem, neque acrimoniam, neque aciditatem: præter hæc quæ neque supra modum sit, aut calida, aut frigida. Nam hinc exorsus promptius & ad aliorum obscurorum omnium saporũ agni-

[a] πρὸς τὴν γεῦσιν, ad gustum.

[b] Add. καὶ τοῦτο γευσάμενον, & hanc vbi gustaueris.

tionem peruenies, & ad eorum quos ego quidem dulces, alij verò aqueos appellitãt: qualis vtique eſt calamorum viridium, & graminis (agroſten Græci vocant) ad hæc tritici, hordei, zeæ, aliorumque multorum quæ Theophraſtus recenſet, inquires an plures ſint ponendæ dulcium ſaporum ſpecies, an verò in maioris tantum ac minoris inter ſe differre ratione exiſtimandi ſint. Sed de his alibi definiam.

Quòd pharmacorum emplaſtica vocata, cùm media ſint in caliditate ac frigiditate, terreſtria quoque eſſe, ac ſine mordicatione ſiccare oporteat CAPVT V.

PORRO ſi qualem præbet ſenſum aqua planè omnis qualitatis vacua, talem in re ſicca inuenias, ea nimirum extra omnem eſt inſignem tum caliditatem, tum frigiditatem, mediam quoad fieri queat conſtitutionem obtinens, aut certè paulum ad frigidius declinans. Ac ſi talis cum ſit in caloris frigorisque differentia, inſuper conſiſtentiam nacta ſit ſiccam: terreſtris ſit, ac citra morſum deſiccet, neceſſe eſt. Appellitant eius generis medicamenta omnia medici emplaſtica: velut pleraque quæ exactè lota ſunt, Amylum, Pompholyx, Ceruſſa, Calx, Cadmeia, terra Cretenſis, Cimolia, Chondrus, Samius aſter,

& fulonum terra, ex emplasticis sunt pharmacis. Sunt verò ex eis nonnulla non terrena solum, sed aquea natura. Quinetiam quædam non parum in se aëris continent, omnia quidem glutinosa, ac proinde emplastica.

Quòd duplex est emplasticorum medicaminum natura, Nam partim terrena sunt atque exactè sicca: partim planè viscosa ac lenta, sed mista aqua terraq; , atque vt plurimum etiam aëre communiter verò omnia mordicatione vacant.

CAP. VI.

DVPLEX siquidem est emplasticorum medicaminum natura, altera exactè terrea & sicca, altera viscosa quidem omnino, sed ex aqua & terra, & plerunque etiam aëre mista, sicut oleum dulce. [a] Positum autem retrò est, quid dulce vocitem. Ergo hoc ex aërosa terrea, aqueaque essentia temperatum est. At oui albumen ex ijsdem quodãmodo, sed magis tamen terrenum oleo est. Quin & quod lactis est caseosum, emplasticum quoque est, & suillus adeps. Nam tauri sanè & hirci pinguedo acrimoniã & multã, & igneã possidet: [b] bouis itẽ ouisq; adeps acris est. Nam talium animãtium pingue ob crassitiem adeps appellatur. Est enim non calidior tantum, sed & magis terrenus suum adipe. Portò anseris & gallinacei calidior

est

[a] λέλεικται δ' ἔμπροσθεν.

[b] βοὸς δὲ καὶ αἰγὸς ἧττον μὲν ἤδη δὲ πῶς καὶ τούτων τὸ στέαρ δριμύ. *bouis autẽ & capræ minus quidẽ. omisit Interpr. iam verò & horũ adeps quodammodo acris.*

eſt pinguedo & ſiccior quàm ſuum: quin & ſubtiliorum partium, & minimum terreſtris, ſicut & auium omnium: quandoquidem & corporis ipſarum ſubſtantia non parum habet aëris. Sed de his alibi tractabitur. Quæcunque ergo pinguedines nondum vllam nactæ ſunt acrimoniam, emplaſticam & illinendi poros facultatem obtinent, eamq́ue tantò efficaciorem, quantò ſicciores, magiſq́ue terrenæ fuerint. Huiuſmodi eſt cera elota: deponit ſiquidem & ipſa quam habebat à melle acrimoniam. Satis verò conſtat, hæc à me non dicta eſſe de cera, quæ natura ſua amara eſt, qualis eſt pontica. Ex abſinthio nanque ea amaritudinem obtinet: ac ſi vel ſexcenties eam laueris, prorſum tamẽ omnẽ amaritatem haud elueris. Fugienda verò etiam illa cera eſt, quæ ex acri & thymoſo melle conficitur, cum planè ab omni mordacitate alienum præparare voles medicamentum. Quocirca ad lauandum idonea eſt, quæ ex melle facta eſt tum aquoſiore, tum minimè mordaci.

Quòd adſtringentia medicamenta acidaq́;, licet vtraque qualitate ſint frigida, inde tamẽ diuerſa ſunt, quòd adſtringentia terrena ſint craſſæq; eſſentiæ, acida verò tenuis.

CAPVT VII.

Atque

ATQVE emplastica quidem medicamẽta eiusmodi sunt: sed ad acida adstringentiaque reuertor. Adstringentia certè terrena sunt & crassa corporis consistentia, qualitate verò frigida. Acida autem tenuitate pollent corporis, sed perinde vt adstringentia refrigerant. [a] Vtique gemina probatio est, nempe ex sensu, quæ ab inductione est: & ex ratione, quæ ex substantia eorum colligitur. Prior autem probatio[b] dicetur, quæ vulgo quidem est apertior, cæterum ad scientificam demonstrationem minus habet virium. Arborum fructus omnes quotquot nobis vbi maturuerint dulces apparẽt, nuper enati, acerbi siccique sunt consistentiâ, pro sui nimirum parentis quisque natura (ceu quodam ait loco Theophrastus) oliuæ, vuæ, mala punica, mora, palmulæ, pira: at progressu temporis humidiores redduntur, acquiruntque pro acerbitate aciditatem, quã sensim exuentes postea dum[c] maturescũt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sunt qui non in arboribus, sed posteà cùm decerpti conditique aliquandiu fuerint, dulcedinem accipiunt. Alij sunt qui non interueniente aciditate, sed palàm ab acerbitate in dulcedinem transeunt, sicut oliuæ. Quin quòd calido [d] maturescunt coquunturque omnes, clarum est: tum quòd idipsum duplex sit: alterum proprium,

a ἀμφοῖν, vtriq;

b Perperàm, alij dictũ est, vert. Al. puto exempl. sequuti vbi εἴρηται legit pro εἰρήσεται.

c Tantũ τελειοῦμενη.

d πέπτονται tãtũ.

proprium,& cuique ingenitum:alterum externum,à ſole videlicet, ſed tamen naturæ ipſorum conueniens ac familiare : ſiquidem meminimus quæ nobis perpetuò propoſita ſunt elementa,& ipſum vtique clarè cognorimus. Porrò ſi cùm initio acerbi eſſent,tempore matureſcentes dulceſcunt, ſequitur ex calore ipſis prouenire dulcedinem,acerbitatem verò aciditatemque conſtitiſſe ex frigore. Quoniam autem principio lignoſi cùm ſint(vt & Theophraſtus dixit) ſicci quoque ſunt:ſimulque acerbi,verùm aſſiductis poſteà humoris copia acidos efficiat : palàm eſt ſaporem acerbum magis eſſe terrenum , acidum autem magis humidum. Itaque & Plato rectè definijt dicens: Quæcunque partes eiuſmodi in ſuccis deferuntur terreſtres, eæ liquæfactæ dum contrahunt atque exiccant [a] humidas linguæ ſenſibiles partes: ſi quidem exaſperant,acerbæ:ſin minus id faciāt, auſteræ apparent. Rectè autem & nos præter hæc dicemus,frigidum eſſe temperie ſaporem eiuſmodi . Nam ſi terrenus fuiſſet duntaxat , emplaſticus , non acerbus foret. Iamque oratio quodammodo ad eſſentiam ipſam tranſgreſſa ſaporum , demonſtrationem attingit ſcientificam Quippe ſi ab acerbo ſapore manifeſtè linguam contrahi , ſiccari,aſperarique contingit,oſtenſumque ſuperio-

[a] *Vet. habet μανότερα, rariores. at alia lectio venas ſenſibiliū partium linguæ.*

perioribus libri; eſt, ab vnico frigido contrahi, conſtringi, denſarique corpora: liquet planè frigidum eſſe ſaporem acerbum. Quoniam porrò inæquabiliter deſiccat (id eſt enim quod exaſperat) fuerit ſanè omnino etiam terrenus. Siquidem aqueus omnia æquabiliter penetrat atque peruadit, eique [a] inſeparabile eſt, ac perpetuum, etiam ſi diuulſus ſit, vt rurſum vniatur: at terreno corpori quod in ſaporibus defertur, iam anteà ineſt diuulſio, ſimulque vt nunquam deinceps facilè coëat. Quin ſi eius recorderis quod vtriuſque ſingulatim paſsionis ſenſilis eſt proprium, iiſdem ipſum [b] ſubſcribet ac teſtificabitur. Velox ſiquidem acidorum ſaporum tranſitus in ſentientibus corporibus fieri conſpicitur, acerborum autem tardus. Tũ acida quidem in alto magis agere apparent, in ſuperficie autem acerba. Hæc itaq; omnia craſſarum eſſe partium acerba corpora indicant, acida verò tenuium. Multum inter ſe hæc conueniunt, tum ea quæ à rerum dicta ſunt eſſentia, tum ea quæ per inductionem eorum quæ ſenſu ſunt inuenta. Porrò nihilo deterius fuerit, mentionem rurſum de nominum vſu facientes, hæc quoque adiicere, nempe quòd vtraque adſtringere dicantur, tum quæ acerba ſunt, tum quæ auſtera, ſed in maioris minoriſque ratione inter ſe differant.

a Tantũ ἀχώριστον, quo fit vt vox perpetuũ redũdet.
b μαρτυρήσει, tantum.

rant. Tum quod multæ inſunt medicamentis qualitates, non diuerſæ tantum, ſed & pugnantes, atque interim etiam ſubcontrariæ. Id quod ante ſatis oſtenſum eſt: cæterum ab eo nunc rurſus ordiri neceſſe eſt. Nam ſi guſtanti tibi idem acerbum & mordax appareat, id miſſum facias medicamentum iubeo: atque illud quæras, quod abſque mordacitate adſtringat. Ac ſi neque acidum appareat, neque dulce, neque amarum, ſed quàm fieri maximè poſsit, vnam poſsideat qualitatem à miſtione alienam, nempe adſtrictionē, ita denique experientiâ examinabis: quomodo ſæpenumero faciendum antè propoſui. Sin adſtringit ſimul ac mordicat, aut aliam quãuis euidentem qualitatem ſeu facultatē adſtrictioni iunctam habeat, fruſtra eſt ac ſuperuacaneum, vbi adſtrictionis actionē explorare conſilium eſt, ad experimentum tale ducere pharmacum. Incertum eſt enim, num ob adſtrictionem, an ob aliam quampiã admiſtarum illi qualitatum, an ob vtraſque, ſic in corpore illi applicato egerit. Etenim chalcitis, miſy, calcanthos, ſori, æris ſquamma, cũ ſimul adſtringant & mordicent, ſecundum vtraſque qualitates in quouis admotorum corporum actionem exerunt: nec tamen docere nos apertè queunt, an ab adſtrictione vrendi vim habeant, an ab acrimonia. Mittere

tere

tere itaque illa præstiterit,& multa deinceps alia gustare, synceram seorsum adstrictionem intuentem, ac quoad fieri posit per sese existentem: ac vbi tandem talem quampiam repereris, ita denique medicamentum iudicare ijs methodis quas suprà à me frequenter audiuisti: vtpote si gustanti tibi balaustium, aut galla, aut citinus, aut hypocystis, aut solanum, aut glaucium, aut acacia, aut succus rhu, aut id genus aliud exactè quidem esse appareat acerbum, nec vllam manifestam habens aliam qualitatem: in hoc iam expendere ac diligenter explorare adstrictionis actionem oportet. Porrò exploratio ipsa fieri (vt sæpe dictum est) debet tum in optima corporum constitutione ad vnguem sanorum, tum in simplicibus affectibus, seu calidis, seu frigidis, seu humidis, seu siccis. Nam si corpus sanum manifestò refrigerare cernatur, & calidis prosit affectibus, & euidentem quoque laboranti ipsi frigidam afferat qualitatem: audendum erit de adstrictione, quòd refrigeret, pronũciare. Sin contrà appareat, sanaque ab eo corpora incalescant, & calidi affectus exasperentur, frigidique iuuentur: non refrigerare, sed excalfacere medicamentum eiusmodi putandum est. Eodem modo de acribus ipsis sumendum experimentum, in cæpis, allio, pipere,

pyrethro,

pyrethro,zinzibere,ſtruthio,helenio, calce. Etenim quemadmodum qui ſolani ſuccum piperi miſcuit,neutrum ſatis explorare poteſt:ſic nec quæ à natura ſunt miſta. Eundẽ in modum contemplandum de acida qualitate,de amara,de dulci cenſeo, vehementes nimirum,& quæ quantum licet ſolæ ſint in explorationem legendo,& experientiá vires eorum ſcrutando. Quippe quiduis te, quod modo ſit aut acerbum, aut auſterum, aut amarum,in experimentum ducere, tanquam in eo acerbitatis, auſteritatis,vel amaritatis facturum periculum,planè abſurdum arbitror.Nam ſi vnam duntaxat qualitatem poſſideat,idem erit medicamenti ipſius & qualitatis experimentum:ſin multas,ex omnibus nimirum miſtam actionem medicamentum edet:quò fit vt qualitatis vnius eius quæ explorabatur,actio obſcura & incerta adhuc permaneat.Itaque ſi, vt propoſitum eſt, iudicare oporteat,non rectè ſenſerunt qui nihil prorſum pronunciari poſſe de ſaporum facultatibus exiſtimarunt, quiq́ue aliter iudicium ineundum cenſent. Siquidem & de ipſis aliquid áſſeri poteſt,nec iudicium aliter quàm nunc eſt propoſitum iniri conuenit. Sanè ſi id modò dixiſſent, planè opus non eſſe ſaporum conſideratione,cum vires medicamentorum expendimus(nam abſque his

medi-

medicaminum vires experientiâ inuenire licet)[a] laude illos potius, quàm vituperatione dignos putarem. Verùm vbi tanquam de re neceſſaria quidem illa ſed incōprehenſibili diſſerunt, bis reprehendendos iudico, tum quòd rem non neceſſariã habeant pro neceſſaria, tum quòd conſequi eam ſe poſſe deſperant. Nam facultatis medicamenti cuiuſuis iudicium, abunde citra ſaporum dignotionem ſola reperitur experientia, eum in modũ habita quem ſexcenties iam anteà poſui. Atque ego ſanè nunc, non quaſi aliter inueniri quod inueſtigatur non poſſet, ad ſermonem de ſaporibus deſcendi, ſed partim propter eam quæ ad principia eſt ſequelam, vt videlicet oſtenderem, omnia ad elementorum rationes conſequi, nec quicquam vſquam inueniri pugnans: partim verò etiam vt illos coarguerem, qui adſtringentia omnia excalfacere contendunt. Quinimo fuerit etiam nonnullus eius ad præſens negocium vſus: ſed hæc poſteà monſtrare conabor. At nunc ad rem propoſitam reuertor, moneoque qui veritatis ſunt amatores, vt ipſimet adſtringentia omnia deguſtent, vti nos fecimus: ac vbi inuenerint aliquo in corpore perfectam adſtrictionem, quoad liceat ab aliarum qualitatum miſtione alienam, tum denique experientiâ expendere tentent

[a] Græ. aptius ἐπῄνουν ἂν μᾶλλον ἢ ἐμεμφόμην αὐτούς.

frigidum ſit an calidũ, humidum an ſiccum corpus eiuſmodi. Sed hoc quiſquis capiet, ſeorſum ipſe faciet. Ego verò vt aliquid de mea afferam pronunciemq́ue experientia fortaſsis neceſſarium fuerit, atque in hoc quidem libro in genere, membratim autem in commentarijs ſequentibus. Fuerit autem generalis de omnibus ſermo eiuſmodi. Corpus omne adſtringens, ab alijs, quod ſenſu animaduerti poſſet, qualitatibus ſyncerum perpetuò comperi experiendo frigidum: quinetiam nonnulla ex ijs quæ qualitatibus miſta erãt, nẽpe quę modicè dulcia, aut amara, aut acria, apertè quoq; refrigerãtia reperi, ſcilicet cũ in eis adſtringendi refrigerandiq́; facultas ita vincerent, vt alias obſcurarent. Eadem ratione acida vniuerſa, tum ea quæ ſimpliciter acida eſſent, ſicut oxalida, & oxylapathum: tum miſtis quoque alijs qualitatibus quædam ſiue dulcibus, ſiue acribus, ſiue amaris, nihilo ſecius refrigerantia expertus ſum, qualia ſunt mala punica, mala, pruna, vuæ, mora, ficus, ceraſia, ipſumq́ue adeò acetum: ſed huic, vt ſuprà poſitum eſt, permiſta eſt quædam acrimonia: fructibus autem ijs quos ὀπώρας Græci vocant, dulcedines quædam & acerbitates: quibuſdam verò etiam amaritates quædam obſcuræ ac leues. Tum item quæ adſtringunt pa-

pariter: atque acida ſunt ea omnia quoq; manifeſtò refrigerare experiẽtiâ cognoui. Sola verò dulcia omnia pro dulcedinis modo protinus etiam calorem cõtinent. Quocirca eorumq́; quæ admodum dulcia ſunt, nullum omnino eſt frigidum. Fuerit tamen modicè dulce & aliquid frigidum, ſcilicet quando plurima corporis ipſius ſubſtantia aquea extiterit, ſed non adeò tamen frigida, vt id quod valde acerbum eſt, aut acidum, ſed ſicut alicubi retrò dictum eſt de illis quæ tepidum calorem poſſident. Porrò amara omnia calida ſunt, vt bilis, nitrum, vina valde vetuſta, ac numeroſa ſeminum copia. Nam & ſemen rutæ, potiſſimum ſylueſtris, & tordyli & ſpondyli, melanthijq́ue & lupini, magiſq́ue agreſtes, orobi, & inter hos potius agreſtes, quiq́ue à ſecure pelecinus nuncupatus eſt, reperitur autem in tritico, amygdalæ quædam, quæ ob id ipſum amaræ vocitantur, & cucumerum quędam ſemina, & ſemen mali medici, & ad hæc infinita alia amara apparent guſtantibus.

Quòd per acerbi ſaporis exolutionem naſcatur & auſterus ſapor, & acidus, & dulcis, ac pinguis. Soluitur autem acerbus ſapor, cùm frigidus ſit & terrenus, aut excalfactione, aut humectatione, aut ſimul vtraque. CAP. VIII.

SED infrà copiosius de amaris dicetur. Nunc rursum resumpto de adstringentibus atque acidis sermone, conuenientem ei finem imponamus. Ergo austerum quòd sit acerbum exolutum, sensum ad memoriam reuocare oportet. At quæ sit eius generatio nunc dicetur. Quandoquidem corpus acerbum terreum est ac frigidum, tripliciter necessariò exoluitur: aut incalescens, aut humescens, aut vtrumque simul perpetiens. Itaque si calescat dũtaxat, nec sit humidius, nec mollius, sed durum[a] solum acquiret dulcedinem, velut robusteæ glandes, ac potissimum quæ vocantur castaneæ. Sin tantũ humescat, si quidem ea crassarũ sit partium & aquea hu miditas, austerũ euadet: cuiusq; enim saporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas: Si verò tenuium partium sit, & aërea, acescet: ostensum nanque est, frigidum subtile, acidã efficere qualitatẽ. At si pariter & humescat & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinẽ, aërea verò transibit in pinguedinẽ. Perspicuum ergo hinc iam euasit, quo pacto fru ctus principio acerbi cum sint, processu temporis quidã planè dulcescant, quidã acescãt, nonnulli⁹ fiãt austeri, aliqui etiam acerbi permaneant, tum quidam etiam pingues reddantur. Et sanè secundũ propositarũ qualitatũ misturas variã sortiũtur mutationẽ. Acerbus ad

[a] *al.* μέ-νον, *id est manens.*

ad extremum perſeuerat fructus illicis, arbuti, fagi, corni: ſiquidem frigidus ſiccusque, qualis erat ab initio, permanet, tantummodo mole increſcens, nulla præterea magna alia accedente alteratione. Nam & arbores ipſæ tum denſiſsimæ ſunt, tum ſicciſsimæ, ac frigidiſsimæ. Acerbus ſimul & dulcis myrti fructus eſt, & piri agreſtis, ac roboris. Magis tamen dulcis quàm acerbus fructus caſtaneæ quem nominant. Tantum acerbus vitis amineæ tum fructus, tum vinum, ac quotquot his ſimilia ſunt. Auſterus vnaque dulcis fructus palmæ, & inter vina ſurrentinum, ſalbinum, albates, vt vocant, & quæ eius ſunt generis. Solummodo dulce theræum, & ſcybeliticum, & ſyræum, & alia quæcunque cum iſtis conueniunt. Pinguis exactè tum fructus tum ſuccus oleæ, tum etiã alij omnes ex quibus oleum conficitur, ſicut rhicini, raphanidis, & ipſa ſeſama, nuceſque, & amygdala. Nam id genus omnia vetuſtate prorſum efficiuntur pinguia, quippe in quibus aquea quidem excrementitiaque humiditas digeritur, propria verò à calore natiuo elaboratur atque exactè concoquitur.

Quòd amara ab immodico naſcãtur calore, et immodicè ſint calida: dulcia verò omnia calida ſint miti caliditate, quæq; non ſupra modum nõſtram exuperet caliditatem. CAP. IX.

QVicunque ergo fructus oleosi sunt so lummodo, edendo ij sunt & dulces: quibus verò alterascētibus amaror aduenit, ij [a] edi non possunt. Quippe amarum omne edi nequit: taleque efficitur à caloris excessu, sicuti posteà [b] docebimus. Verùm dulce omne calidum est, nec immodicè calorem nostrum exuperat: imò sicut aqua calida, cuius cōtactus voluptati est, maximè vbi frixerimus, hactenus videlicet nos excalfaciens dum concretas frigore [c] in nobis particulas fundat, non tamen soluat aut secet, distrahátve continuum, ea, inquam, vt summa afficit voluptate, ac vtilissima est: sic omne edulium dulce, calidum sanè omnino est, sed non tantum calore excedit vt is ledat, ac molestus sit, sed inter limites se continet fundentis, leuigantis, ac mollentis. Rursum mihi hîc memoria repete, quæ sæpe antè po sui, quædam esse quæ vna, quædam quę duabus in sese qualitatibus & agunt & patiūtur, quędā verò etiam totis substantijs suis: quorum in numero & medicamenta non pauca posui, & nutrimenta vniuersa. Horū duplex esse genus apparet, ꝑut significauit & Theo phrastus. Nam quædam sunt pinguia, velut pinguedo: quædam dulcia magis minúsve, velut fructus omnes quibus vescimur, & carnes animalium, tum herbæ item multæ, ac radices,

[a] ἄβρωτον ἐστίν.

[b] ἀποδείξομεν.

[c] τοῦ σώματος, corporis.

radices,floresq́ue, & germina. Nam tametſi ſunt inter ea quædam acerba,ſicut pira ſylueſtria & corna,omnino tamen dulcedine participant, niſi ſummè ſint acerba, velut galla, rhus: verùm ob hæc iam pro medicamentis ijs magis quàm pro cibis vtimur. Apparent enim quæ citra laborant mulieres,quique ſatiati ſunt,& quibus exolutus eſt ſtomachus, ea appetere deguſtare, contrà verò ſi eſuriant,auerſantur,tum acerba,tum acida: expetunt autem ac ſumunt quæ dulcia ſunt & pinguia,hisq́ue expleri deſiderant.

Quòd pinguia, atque adeò quæcunque nutriunt,ex dulcium ſunt genere. CAP. X.

SAnè verò fortaſsis & pingue ipſum dulce eſt, & quicquid nutrit, ex genere eſt dulcium. Euenit autem id illis non abs re,ſed ſecundum ipſam quantum fieri poteſt, nutrimenti ſubſtantiam : quippe nutritio eſt euacuati repletio. At qui quod euacuatum eſt familiare erat : quamobrem & quod nutrit, familiare ſit neceſſe eſt. Porrò ſi familiare & iucundum amicumq́ue fuerit, protinus etiam vt ad id quod nutritur, modicè calidum. Sed in hoc non parua eſt maioris minorisq́ue ratio : quando nimirum nec ad cibos acedimus planè ſecundum naturã affecti.Solum enim corpus eorũ qui cibum deſi-

derant, inanitum ſit oportet, ſi exacti futuri ſint familiaris ipſorum qualitatis cognitores. Nam ſi prēter id calidiores quàm conueniat aut frigidiores euaſerint, ſeu toto corpore ſeu pertinentibus ad linguã ac vẽtrem locis, non ſolum quæ nutriant, verùm etiam quæ refrigerent aut excalfaciant, poſtulabunt. Proinde ſanè ſibi quoque illis aliâs alij videntur iucundiores. Nam cum duplex ſit genere iucundũ: alterũ quod impleat id quod euacuatum eſt, cuiuſmodi eſt nutrimentum: alterum quod medeatur ei quod alteratum eſt, id quod iam medicamentum eſt: euenit vtiq; cibis, vbi non modò vacuatis exhibentur corporibus, ſed etiã qualitate aliqua mutatis, vt duobus nominibus delectent, vt cibi ſcilicet, & vt medicinæ. Sed vt medicamenta quidem, refrigerando quædam, & excalfaciendo, & exiccando, & humectando ex ratione iuuabunt & proderũt: Vt nutrimenta verò, ſola ea quæ cognata ſunt, & familiaria totis nutriendorum ſubſtantijs. Protinus verò iſtis adeſt, vt [a] conuenienter ſcilicet ſint, ad ea quæ nutriuntur, calida. Quamobrem nec eduliorum, nec medicamentorum vna eſt animantibus omnibus ſpecies. Siquidem pro ſua vnaquæque familiari ſubſtantia ſimul & affectione tum delectantur, tum iuuantur ab vtriſque. Sed ſi hæc ſic habent, id

[a] συμμέτρως.

quod

quod in cibis minus erit dulce, minus quoque erit calidum: quod dulcius, tantò nimirum erit calidius, quantò videlicet dulcius. Sin ad immodicum recidat calorem, nec eiusmodi dulce erit, sed iam amarum apparebit, velut mel vetustum atque decoctum, itidemque aliorum dulcium vnumquodque.

Quòd amara dulciaq; partim adscititio calore fiant, partim proprio & ingenito. CAP. XI.

ETenim vt à moderato calore bifariam cuiq; corpori dulcedo prouenit: partim enim sunt proprio [a] & insito calore dulcia, partim verò adscititio: ad eundem modũ & amara. Alia enim sunt quę suapte natura[a] ex calfiunt per eas quæ temporis spatio eueniunt mutationes: alia autem id patiuntur ab acquisitio calore accensa. At de amaris pòst dicemus. Cæterum dulcia omnia calore proximè accedunt ad ea corpora, quibus apparẽt dulcia: fiunt autem talia (vt antè dictũ est) bifariam. Quędã proprio calore, vt mel: quædã adscititio, vt sunt omnia quæ ab igne præparãtur, ac proinde dũ calida sunt, suauiora vsq; ijs quibus nutritione est opus, apparent. Porrò mustũ nõ suo modò, sed & acquisitio calore dulce esse videtur. Multum etiã ceu ardoris (Græci ἐμπύρευμα vocãt) vt Aristoteles & Theophrastus censuere, ex solari

[a] ἀμέτρως, immoderatè.

lari calore tum acinis, tum alijs, ineſt fructibus: à quo id quod illis aqueum, ac velut etiamnum ſemicoctum reliquum eſt, ad concoctionem ducitur conficiturque: ac traſmutanti ſimile redditur. Nam ex quibuſcunque [a] pomis ſi ſuccum exprimas, cum protinus non ſecus atque muſtum feruere deprehendes: tanto ſecundũ magis & minus feruoris diſcrimine, quãta erit fructus à fructu in calore diuerſitas. Sed vbi iam quod aquoſum ac ſemicoctũ erat: tranſmutatum fuerit atq; confectum, & is qui feruorem concitabat calor euanuerit, iam tum deniq; quæ propriæ ſunt ſuccorum proprietates, ſyncerę conſpiciuntur. Itaq; tunc quæ propria vinorum natura ſit agnoſcimus. Qua in re animum dilig̃ẽter aduerte, vt auſtera ſenſim auſteritatem deponant. Semper enim quæ inueterantur, acredinẽ quandam & dulcedinem adſciſcũt: quæ verò prius inerat illis adſtrictio, eam tempore abijciunt. Eſt autem in quibuſdam vinis poſtquam efferbuerint, dulcedo quædam ſyncera ſuauis & propria ipſius ſucci naturæ non qualis antè erat, miſta ſcilicet ex proprio atq; eo qui circa ſemicoctum aquoſumque excrementum erat feruore. Igitur ſi confeſſum eſt, vina omnia vetuſtate fieri calidiora, auſtera verò primùm quidem tempore dulcedinem quandã atq; acrimoniam depo-

[a] ὀπώρας.

depoſita adſtrictione acquirere, ac deinde increſcente acrimonia ſenſim dulcedinem deponere, ac ſubinde rurſum maiori tẽpore acria admodum euadere, aſsidueq́ue amareſcere, ac denique vbi craſſeſcere incipiunt, penitus fieri amara: ſanè conſtat dulce auſtero eſſe calidius, ac dulci amarum. Atqui ſi verũ eſt, dulcedinem à moderatione prouenire caloris, patet adſtrictionem à frigido vincente perfici.

Quòd & acidi ſucci ex frigore proueniant.

CAPVT XII.

PORRO quòd & aciditas [a] frigoris vi eueniat, & anteà oſtendimus. Veruntamen, quandoquidem in præſenti diſputatione de naturali vinorum, quæ temporis ſpatio fiat mutatione docuimus, nonnihil quoque & de non naturali dicamus. Itaq; vt vinum acerbum, tempore dulcius primùm, mox acrius amariusq; efficitur, denique planè etiam amarum redditur: ad eundem modum quod velut rigorem perpeſſum eſt, acidius protinus redditur, ac ſi prorſum refrigeretur, penitus aceſcit. Itemq; quod ſtatim [b] in fructuum collectione, vindemiaque per aſsiduam pluuiã [c] aliena humiditate impletum fuerit, quodq; alio quouis modo humiditatẽ accepit, leui occaſione ea omnia prõptè aceſcũt: cõtrà euenit ijs quæ igni admouentur.

Nam

[a] *Aptius à frigore procreetur* ὑπὸ ψύξεως δημιουργεῖται.

[b] *Tantũ* ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν, *redũdat ergo vindemiaq́;.*

[c] ὀθνείας ὑγρότητος.

Nam & protinus ſtatim, & temporis progreſſu poſteà ſemper dulciora euadũt. Quòd ſi multo etiam tempore [a] durauerint, & ipſa nihilominus quàm cætera amareſcunt. videturque id ſibi quodammodo ſecundum naturalem conſentaneum eſſe rationem. Nam ſi omphax acida eſt, vua verò dulcis, ac fructibus omnibus maturatio à ſolari prouenit calore, planum eſt, imperfectius & frigidius eſſe quod acidum, perfectius verò & calidius quod dulce fuerit. Cum ergo vinum perfrictione rurſum aceſcat, manifeſtũ eſt, in eum illud humorem conuerti, ex quo prouenerat. Diuerſis tamen hactenus viribus omphacis acetique ſuccus conſtant: quòd aceto accedat ex putrido calore acrimonia quædam. Proinde Ariſtoteles rectè dixit acetum proprio quidem vini calore eſſe frigidum, adſcititio calidum. At omphacis ſuccus calorem non habet, ac proinde neq; acrimoniam. Accidit verò ipſis & in eo quod tenuiũ eſt partium, ſubſtantiæ ſecundũ magis & minus differentia. Siquidem omphacis ſucco acetũ tenuius eſt: cui rei & ſenſus adſtipulatur. Excellit enim quę ab aceto infligitur frigiditas eã quæ ab omphacis ſucco, vehementia & miſtione: imbecillior enim eſt quę ab omphace fit refrigeratio: cũ etiã alienę in ſe caliditatis ne minimum quidem contineat. At quæ ab

[a] ἐκπίπτοντες, degenerauerint

aceto

aceto proficiſcitur, tantò eſt validior, quantò & tenuior: ineſt verò illi & acrimonia quædam excalfaciens: quæ tamen ſatis non ſit ad ſuperandam ab aciditate prouenientẽ frigidatẽ: verùm quæ trãſitus celeritatẽ promoueat. Nam quantò calidum frigido facilius penetrat, tantò acris ſuccus aptior eſt, qui ſenſibilium corporum meatus tranſeat, quàm acidus. Itaque ille velut præcedẽs viã ſternit: hic verò haud ita tardè inſequitur: quo tempore ſenſus perficitur miſtus, & qui ægrè exponi queat, vtpote qui nec planè frigidum eſſe acetum denunciet: quippe cũ in eo ignea quædam percipiatur acrimonia: nec planè calidũ. Nam perpetuò quæ ex prę cedente fit acrimonia calfactionẽ frigus ab inſequente aciditate occupans, obſcurat, protinusque extinguit: quo fit vt maior multò ex frigore percipiatur ſenſus, & affectus quàm ex calore. Porrò ſi plurimo melli aceti paulũ admiſceas, ſtatim & calorẽ & frigus manifeſtè percipies. Nã ſi paulum mellis aceto multo permiſceas, magis frigidum quod fuerit miſtum, quàm calidum videbitur. Sin multo melli pauxillum miſceas aceti, plus calfacere quàm refrigerare conſpicietur: & ſi pari mole vtraque miſcueris, acetum tamen etiam viribus ſuperare comperies. Quòd ſi, vt eſt dictum, plus ſit multò mellis quàm

aceti,

aceti, æqualia rursum frigus ac calorem in ea mistura conspicies. Multis enim numeris acetum plus ab ijs quæ moderatè sunt calida, ad frigiditatem recessit, quàm mel ad caliditatem. Proinde & suprà demõstrauimus, fieri non posse vt vehemens coëat cum dulcedine caliditas: vetusque illud verbum pulchrè dictum est: Vera inter sese omnia consentanea esse, ac conuenire. Etenim ad hypochondria ardentia pręstantior est succus omphacis quàm aceti, quòd nec violentam, ac ferientem habeat frigiditatem, nec eam mordaci ad mistam caliditati. Debent enim qui sic laborant, sine violentia mitigari, vt est dictum, nec foris vllam adsciscere mordacem aut caliditatem, aut acrimoniam. Atque hæc quidem iam curandi attingunt methodum, quæ multis in locis huic tractationi communis est. Quare ijs denuò relictis ad propositum reuertamur. Itaque omphacis succus nõ acidus modò est, sed & acerbus. nam, vt suprà propositum est, omnes propè arborum fructus ortus sui principio, testimonio etiã Theophrasti. gustantibus acerbi sunt: dein vbi humore implentur accedit quidem aciditas, decedit verò acerbitas: haud tamen & quod accedit, & quod amittitur, par est in fructibus omnibus, neque si speciem, neque si genus respicias. Primùm quidẽ inter om-

phacas aliæ plus acerbitatis, aliæ aciditatis [a] minus obtinēt. Sunt & quæ pari portione ambas sortitæ sint: omnes tamen ad refrigerandos ardores non abs re conueniunt: quippe cùm non solum quod acidum est frigidū sit, sed & quod acerbum, velut & antè à nobis dictum est. Recedit sanè, & hîc rursum oratio ad curandi methodum: quare & rursum ad propositum illam reuocemus. Porrò propositum, vt reor, ab initio fuerat, [b] de saporibus omnibus disserere: ac nunc quidem ferè de omnibus verba fecimus: interim tamē orationis affinitate & alia attingere coacti. Nec enim de acerbo modò, & austero, & acido iam diximus, sed & persæpe de dulci, & amaro, & acri: reliqua tamen, quò tota oratio perfecta euadat, adijcienda etiam sunt. atque in adstringentibus haud ita magnum & sermone dignum reliquum est, quod non ex iam dictis clarum euadat.

a al. πλεῖον, id est plus.

b Add. ἐν τῷδε τῷ γράμματι, in hoc libro.

Vnde arbitrati sunt quidam à calore acidū prouenire saporem? Ex eo quòd vina nequaquā fortia, vere æstateq; mutentur.

CAPVT XIII.

AT in acidis deesse fortaßis etiamnum videatur, quod eximios quosdam medicos fefellit. Nam eo ꝙ vina inualida, vere atque æstate alterentur atque acescant, hyeme verò suas seruent qualitates, hinc adeò qui-

quibuſdam à calore aciditatem naſci viſum eſt. Quorum auget opinionem & quod vehementius motũ eſt,[a] & quod longius[b] aduectum. Talia enim omnia cũm infirma fuerint, celerrimè aceſcunt. Quinetiam quidam qui de re ruſtica ſcripſere, dolia in ędibus ad Aquilonem expoſitis defodienda cenſent: tanquam frigus ſcilicet qualitatem eorum ſeruet, mutet autem caliditas. Sanè verò & id ſæpenumero ipſa experientia comprobatum conſtat. Aceſcunt enim vina quædam promptè, vbi in meridianis & ſoli expoſitis locis repoſita fuerint. Videorq; dictorũ hinc iam orſus ſolutionem. Etenim ꝙ nõ omnia caliditate aceſcant, ſed quę intio tantum frigidiora ſunt, nec id veteri alicui accidat, id nobis ad veritatem viam inueniet.

a Add. οἶνος.
b Add. ἐν τοῖς πλοίοις, in nauigijs.

Qua de cauſa ab externo calore vinũ natura frigidũ infirmumq; corrumpitur? Quia ſcilicet res qualibet in propria natura proprio ſeruatur calore, corrũpitur verò ab extrinſeca immoderatione, atq; extinguitur. CAP. XIIII.

QVIPPE cauſam ſermo ſcrutabitur, propter quam vinũ naturâ frigidum atque inualidum ab extrinſeco arguatur calore. Quanquam per verbũ ipſum arguatur, iam dictum, omnes prius dictæ ambiguitates diſſoluantur: perſimile enim quid

quid vinis accidit quæ naturâ frigidiora aquoſioraque ſunt, quale flammis exiguis & imbecillis: quippe ſi eas ad ſolem [a] feruidum exponas aut prorſus obſcurari, aut denique etiam extingui conſpicies. Sic quoque ſi ardentem lucernam aut iuxta flammã vehemẽtem magnamq; deponas, aut ad ſolem feruidum exponas, marceſcere vtique ac diſsipari protinus videbis. Quinetiam [b] ſi validum ventum facias inſirmæ paruæq; flammæ, citius eam extinxeris quàm inauxeris. Natura enim infirma, validum neque motũ, neq; calorẽ ſuſtinet, verùm ab ijs diſsipatur potius quàm augetur & creſcit. Quandoquidẽ etiã ex induſtria multis in locis vina & commouent & tranſportant, ſicuti ſanè & in ſolem efferunt, atque excalfaciunt, vt etiam quædam inſuauia fiant, fumi contrahentia qualitatem. Apud nos ſanè in Aſia in tegulas ædium æſtate omne propè in lagenas tranſfuſum imponunt, poſtea [c] in ædita cubicula ſub quibus infernè multa flamma luceat, tranſportant. In ſumma autẽ ad meridiẽ ſolemq; cellas obuertunt, in quibus & citius ea matureſcant, & potui idonea euadant. Nam quod multo tempore alijs, hoc ijs quæ ſic excalfacta ſunt, breuiſsimo aduenit. Porrò nihil mirum eſt, qui de colendis agris memoriç prodiderunt, ob eam quam de ſua regio-

a ἰσχυρῷ, *vehementem.*

b ἐῤῥιπίζοις ἰσχυρῶς, *ſi ſtrenue ventilaueris.*

c καθαρῦντες, *purgantes.*

ne habebant experientiam,[a] audacius incō-siderantiúsve de vinis omnibus definiuisse. At Theophrastus atque Aristoteles experientiam etiam vlteriorem nacti, & in perscrutādis naturæ rationibus exercitatiores, ac diligentius omnia distinguentes, cùm multa huiusmodi, tum verò de vino nos docuerunt, quòd simile illis atque corporibus nostris accidat.[b] An non enim & ipsa quoq; prout aut robusta sunt, aut infirma, ab ijsdem tū iuuari, tum lædi conspicimus? Etenim vt exercitia valida, & sol, calida atque robusta corpora etiam validiora efficiunt:[c] prosternunt autem & digerunt refrigerantq; quę non sunt eiusce modi: sic vina naturá calida motus velut ventilans, sol excalfaciens, flammæque iuxta ardētes, celerius cōcoquunt. Quę verò frigidiora sunt & dilutiora, eorum arguunt omnia id genus imbecillitatem, celeriusque perpeti cogunt, quæ alioqui pòst passura essent: quippe cùm ita comparatum sit, vt res quælibet in propria seruetur natura calore proprio, corrumpatur autē ab immoderatione extrinseca, nempè caloris [d] externa aut frigoris abundantia. Atque quod ab vtroque efficitur, vnum est, non tamen vnus generationis modus: quare nō æquè ab idiotis omnibus facilis cognitu est hæc corruptionis ratio. Etenim vbi quid rerum calidarum à

frigo-

a προπετέστερον.

b *Vt in Apho. Est vbi in distentione &c.*

c καταβάλλει, *al.* μεταβάλλει, *mutant.*

d ὀθνεία, *externa subaudiend. immodera. al. humidi nō recte.*

frigore deuictum eſt, ne vulgo quidem ignotum eſt. At vbi à circunſiſtente foris calore validiore digeſtum ac diſsipatum eſt, eos ſanè qui circa naturam exercitati non ſunt latet, ignorantes caliditatem mediocrem omnibus eſſe vtilem, immoderatam verò non minus frigiditate noxiam.

Quòd in ſaporibus aciditas prouenit, colore ipſos quidem incipiente concoquere, non autem perfectam mutationem atque alterationem afferre potente. CAP. XV.

CAeterum [a] in genere hoc noſſe pulchrũ eſt, quòd aciditas in ſaporibus naſci potiſsimum videtur, dum à calido quidem mutatur, vt tamen non ſuperet: id quod ex acidis fructibus vel maximè conijcias. Nam hi haudquaquam, vbi nulla prorſum facta in ventre eſt ciborum alteratio, prouenire ſolent: quemadmodũ nec vbi optimè cõcocti, ſed tantum vbi ſemicocti, vt ita dixerit quis fuerint. Voco autem ſemicoctos qui à ventriculi calore alterationem perpeſsi, non etiam perfectè ab eo ſuperati fuerint. Sic lac, ptiſanæ ſuccus, & quæcunque eius ſunt generis, tempore æſtiuo citius aceſcunt quàm hyeme, poſtulantque ædes frigidas, vt in ijs repoſita pluſculo tempore perdurent. Ex quibus omnibus patet, quòd à calore

mutante quidem,non tamen prorſum vincẽte, aciditatis generetur qualitas:atque ob id pleriſque ineſt fructibus priuſquam maturuerint.Idque etiam quodãmodo ijs quę ab initio de ſaporibus acidis diximus, conſentaneum videtur. Etenim ſi ſimile quid illis vſuuenit quod Borealibus conſtitutionibus accidit,vt tenuis ſcilicet eſſentiæ ſint,ſimulque frigidi : naſci eos haud ſine calore ſatis conſtat,ſicut nec illum ipſum aërem.Proinde quoque quæ ſummè nos refrigerant ac interimunt , veluti cicuta, papaueris ſuccus, hyoſcyamus,mendragora,minimè omnium acida ſunt : quippe licet frigidi ſint ſapores acidi omnes,haud tamen eouſque refrigerãt vt interficiant: nõ enim ſubtilis forẽt eſſentiæ,ſi extremè eſſent frigidi. Itaq; nõ modò iam ꝙ frigidus ſit ſapor acidus,ſed & quatenus,frigidus iam apparuit.Exploranda porrò eius natura eſt in oxylapatho & oxalide, quam etiã exida nuncupant:eſt autẽ hæc holus ſylueſtre:in iſtis enim maximè mihi ſyncerus eſt viſus ac ſimplex , nullius particeps acerbitatis,vt ſolent arborũ fructus. perſpicuò enim hi cũ acerbitate quadam admiſtã habent aciditatem,ſicut cum acrimonia acetum. Itaque quod propriè in ſaporibus appellatur acidum,à ſola lingua percipi poteſt ſicut & acre : cæterũ quod vtriq; commune eſt,

eſt,nempè mordacitas, etiã an tactu ſentitur:vtraque verò lingua agnoſcere nata eſt: nam quæ cõmunia ſunt,ſicut & reliqua corpora ſenſilia:quæ verò propria, tanquã guſtus organũ percipit:idque mihi videtur illi eximiũ ac peculiare eſſe iuxta [a] totarũ ſubſtantiarum tũ proprietatem, tum, vt ita dicam,alienitatem.Dictum autem demonſtratumq; ſæpenumero eſt,nec ſecius aliâs quoque repetam,quid ſit ſecundũ totas ſubſtantias agere, aut pati: imò verò & hactenus eius nunc meminero,quod in rẽ præſentem ſatis ſit,hinc ſumpto initio.Ex quatuor elemẽtis,particulatim corporibus omnibus cõſtant generationes impares miſturâ,ac diuerſæ.Siquidẽ quædam ignis quàm aliorũ elementorum in ſe plus continent,quædã aquę ſicut alia,ſi fors ita tulit,terræ nõnulla aëris. Ex eiuſmodi itaque imparitate proprietates corporum particulariũ ſunt perfectæ:ex elementis quidem,plantarum:ex his autem,animalium,ſicut in libris de Elementis, demonſtratum eſt.Porrò tranſeunt quædam quidẽ protinus in ſeſe mutuo, nonnulla verò mediantibus alijs:velut terra in triticum, hordeum,& alia id genus: rurſum horum vnum quodq; in carnem humanã: cum tamen ipſa terra caro vt fiat ſit impoſsibile,eã videlicet quæ in medio eſt mutationem tranſiliendo

[a] al. ἀλλων, aliarum.

Attamen eorum quæ in ſeſe mutuò tranſeunt,quædam promptam celereque, quædam difficilem & diuturnam alterationem obtinent:at quæ ſimilitudinibus propinqua ſunt,celerem:quæ verò remotiora,tardiorẽ. Oportebat itaque,meo quidem iudicio, innaſci animantibus organum, quod naturæ ſimilitudines ac diſsimilitudines diſcernendi poteſtate polleret:quod agnoſcens rerum naturas, familiaria quidem eligeret, aliena verò refugeret. Eiuſmodi ergo lingua eſt, quæ exuberanti ſenſu non calida modò frigidaque,humida atque ſicca, ſed etiam quæ familiaria,quæque nõ familiaria ſunt agnoſcit:in hanc enim duntaxat particulam com plures [a]inſeruntur nerui : cùm aliæ omnes aut vnius tantum, aut duorum ſint participes,nec eorum ipſorum ita magnorum tamen. Porrò cum quædam naturæ [b]noſtræ magis ſint familiaria, quædam minus: ac partim in hac coniugatione [c] partim in illa: neceſſariò plures guſtus qualitates extiterunt. Cæterũ omnium quæ nutriunt,cõmunis dulcedo eſt. Nam quicquid nutrit, aut plus,aut minus eſt dulce. His verò quæ non nutriunt,commune eſt id quod per negationem [d]aut priuationem ſic dicitur,velut non dulce,& [e]indulce. Particulares autem differentiæ complures meritò euaſerunt: quia id quod

[a] ἃ ἐξ ἐμφύοντα νεῦρα.
[b] τῷ σώματι ἡμῶν.
[c] *Add.* τῆς κράσεως, *temperamenti.*
[d] *Add.* τοῦ γλυκέος, *dulcis.*
[e] *Interp. legiſſe videtur* ἀγλυκὺ, *id querecte noſtri codic. habent* ἀλυκόν, *ſalſum.*

quod cuique rerum familiare est, vnum est: nempe quia & natura eius familiaris, vna: aliena verò, plurima: partim plus, partim minus à substantia eius dissidentia. Quæ itaque summè acida sunt, acerba, & amara, & simpliciter aliam quãuis qualitatem præter dulcem sortita sunt: ea omnia nutrire nequeunt: sicut quæ solũ dulcia sunt, omnia nutriunt: inter ea autem quę mista sunt, qualitatibus quotquot dulcia simul & acerba sunt, & crassioris sunt essentiæ, & tẽperaturæ frigidę: velut paulò antè ostẽdimus. Quotquot verò acida simul ac dulcia, tenuiora quidem sunt, quàm acerba: sed & ipsa tamen refrigerant. Quinetiam amara quidem calida sunt, sed acria his etiam calidiora. Nutriunt ergo hęc omnia, si iunctam habeant dulcedinem. Cæterum per se dictorum nullum, vt nutriat, satis est. Porrò duplici ratione mista esse assolent, nempe vt dissimilaria sint, & diuersas habeãt qualitates in diuersis partibus: aut simplicia & similaria, sed quæ in mutua eorum quæ multũ dissident, alteratione consistant: neq; enim mel ex templo fit amarũ, sed aut multa coctione aut vetustate amaritudinem induit: nec id tamen illi nisi pedetentim accidit: neque quotquot ex fructibus dulces [ex amaris] euadunt, sicut quidam cucumeres & melopepones, & ipsi repente se-

Ex amaris, adiecit Interpres ex vet. trãslat. nam Græ. non habetur.

melque ab initio qualitatem abijciunt. Nam ijs quæ à natura mutantur, ſenſim fiunt mutationes: potiſsimum vbi in multum diſsidentes, aut planè contrarias qualitates alteratio ſiue tranſitus perficitur. Sicut ergo quod eſt ſummè dulce, aptum eſui eſt: quod verò ſolum ac ſyncerè amarum, eſui ineptũ: ſic quæ in medio ſunt eorum, nutriunt quidem etiã, verùm minus quàm dulce. Eadem ratio eſt in alijs qualitatibus. Nam neutrire, præter dulcem, nullæ omnino poſſunt. At elementa multò ſanè etiam minus nutriunt, nullamq́; guſtui qualitatem offerunt: proinde & terra, & aqua (ſunt enim ambo guſtui inſipida) minimè nutrire idonea ſunt, ſicut nec aër, nec ignis. Itaque pro qualitatum interim admiſtiõe, dulciũ ſępe qualitas exoluitur, aquea ferè eſſentia in pumiliũ (ἐπίγεια Græci vocãt) fructibus ſuperãte (nam triticum, hordeum, fabæ, cicer, & quæ eius ſunt generis, cùm propter humiditatem principio qualitatum guſtu propè expertia ſint, temporis ſucceſſu maturata ac ſiccata dulciora euadunt) terreſtri verò & ſicca in paleis, fœno, gramine, & arũdinibus ſiccis & lignis: quorũ tamen quædã priuſquam aruerint, dulcia nobis ſunt, nutrimentũq; interdũ corpori exhibẽt, velut palmæ cerebrũ (ſic enim nominãt ſummã eius particulã) & graminis, & molles[a] arũdinum radices,

[a] τῶν καλάμων, al. perperam malvarum.

radices, maximè quę in Aegypto proueniũt: ad hęc plerarũque arborũ germina. Siquidẽ quod nutrit, à ſimilitudine quæ illi eſt ad id quod nutritur, dulce apparet: à diſsimilitudine verò, non dulce. Porrò multæ cùm ſint diſsimilitudines, multas proinde neceſſe eſt qualitates eſſe non dulces: quas verbis quidẽ efferri eſt impoſsibile: attamen memoriam earũ ſuggerere quodãmodo licet, cũ omnes homines certiſsimè norint, alium fieri in lingua ſenſum atque affectum ab acerbis, aliũ ab acidis, & alium à ſalſis, aliũque ab amaris.

Qua de cauſa quæ igni admouentur, alia ſuauiora, alia inſuauiora efficiantur. Et qua de cauſa edulia quædam cum per ſeſe edi non poſſint, ſuauitatem tamen ijs præbeant quæ per ipſa præparantur CAP. XVI.

ITAQVE quemadmodum edulia quæcũque nutriendorum naturæ ſimillima ſunt, ea & dulcedinem ſummam præ ſe ferũt, nec vllam præparationem poſtulant, ſic quæ temperaturam nacta ſunt remotiorem, alia condimentis alia coctione, alia vtroque indigẽt. Nec verò mirum eſt, cùm condimentorum nullum edendo ſit[a] ſuauitatem tamen ijs augere quæ per ipſa præparantur: quippe cum fieri poſsit, vt immoderatis duobus coëuntibus, id quod ex ambobus miſtum ſit, commoderatum

[a] *Aptius ad ſuauitatem ijs conferre* εἰς ἡδονὴν συντελεῖν.

deratum euadat, ac proinde quoque dulce appareat:cum immoderata minimè sint talia:posteà verò quã & per elixationẽ & per assationem,& omnino per calidum quiddã præparatio fiat ciborum,nihil etiã absurdũ est aut ambiguum,quæ prius non erant suauia,nunc fieri suauissima.Apparet enim calidi natura quibus admota fuerit, ea celeriter alterare,atq; in aliam speciẽ mutare.Quocirca nec id quoque dubiũ est,quædã suauiora, quædam verò insuauiora effici igni applicata,tum quædã tempore minimo,quædã plurimo elixari debere.Etenim quæ nutriendorum corporum temperaturis simillima sunt, ea vel citra elixationem aut præparationem iam dulcia apparent. Quæ verò dissimilia sunt,omnia insuauia sunt antequã præparẽtur.Porrò quæ nimis calida sunt,frigido corrigi debẽt:quæ verò multũ frigida,calidorũ mistura ciborũ,& igni:ad eundẽ modum humiditate,quæ terrea sunt & sicca : siccitate, quę plus quàm cõueniat aquea sunt,& humida.Siccitates ergo, humidorũ admistio: humiditates verò , siccorum mistura ignisque emendant.Maximam rei dictæ fidem affert quæ in ore fit mutatio. Nam qui plusculum sustinuerunt ieiunium,ijs saliua salsa redditur:qui verò plurimũ,nõ salsa modò , sed & amara.Sic etiam corpus vniuersum,biliosum

habitum

habitum contrahit,ac ſi totũ perinde vt lingua ſenſu polleret,ſalſedinem quoq; quæ in ipſo eſt,atq; amaritudinẽ perfacilè,reor,perciperet,ad hæc etiã ipſam dulcedinem quæ ſemper naturali ineſt ſanguini. At nunc vbi vaſe quopiã aut rupto,aut aperto affatim calidus ſanguis in linguam effunditur, dulciſſimus apparet:vtique,ſi ſecundum naturã a habuerit. Nã morbidus, amarus aut ſalſus eſt, aliámve eius generis qualitatẽ præ ſe fert. At qui in toto eſt animalis corpore, nos fugit, nõ aliter quàm aut bilis,aut pituita. Quãquã & bilis quidem flaua vel minima quapiã parte linguam contingens,perpetuò amara appareat:atra verò acida. Porrò vbi pituita linguam attingit,partim quidem dulcis,partim acida,partim ſalſa ſæpe eſt manifeſtò viſa, cum & ipſa in toto animali incognita ſit.

a ὅς εἴρηται, vt dictum eſt.

Qua de cauſa mel à caliditate validiorem amaritudinem contrahit, lac verò frequenter etiam dulcius efficitur, cum tamen vtraque guſtui ſint dulcia? An quia mel cum ſummè ſi dulce, nec quicquam addi poſſit ad dulcedinem, in conſequentem recidit qualitatem: lac verò minus dulce cum ſit, quod reliquum eſt à calore accipit?

CAP. XVII.

NIHIL mirum igitur neque cur rerum omnium dulciſſimum mel, ſuccum

gene-

generet amariſsimum, neque cur id maximè ætate florentibus, & calidis naturâ, & febriẽtibus, accidat. Nam vt foris, cum pluſculum igni admouetur, amarum efficitur: ad eundẽ modum & in animantium corporibus [a] vbi ſyncerum validumque nactum calorem fuerit, bilioſum ſuccum procreat. At in temperaturis frigidioribus, ſiue propter ætatem, ſiue propter naturam corporis, ſiue etiam ob morbum facilè in bonum & moderatum ſanguinem conuertitur: quippe cum neque nimium in ijs corporibus aut excalfiat, aut altetur, verùm ei quod modicè coctum fuerit, ſimile quiddam perpetiatur, planè illis adſimilatur, prorſumque ſeruat dulcedinem. Et quid obſecro miri, ſi à valentiore animantis calore, aut longiore coctione veterẽ mel dulcedinem exuat? tum etiam citra hæc per ſuũ ipſius calorem ſpatio temporis amarum euadat? Nam in mutationis duntaxat celeritate, haudquaquam quòd aliã perpetiatur paſſionẽ ab alia cauſa, differentia conſiſtit: quippe & paſsio eſt eadem, & cauſa quæ mutat. Paſsio quidem amaritudo: cauſa verò caliditas immodica. Porrò immodicum, quod ad alterationem ducit, genere duplex eſt: aut enim in admoti conſiſtit robore, aut in temporis diuturnitate: alterum ex nobis & igni, alterum ex ſeipſo mel accipit. Et meritò ſanè tem-

[a] ὅταν ἀκραιφνεῖ πλησιάζῃ θερμότητι.

nè tempore maiore id fit ex ipſo ſiquidem quod mutat, imbecillius eſt. Ergo quod à minore [a] longiori fit tempore, quid mirum eſt à maiore in breuiori perfici? Cæterum lac etſi guſtu ſit dulce, tamen ex ſeſe nunquam amarum efficitur. Vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quàm ipſa vincat: proinde etiam repoſitum aceſsit. Ex tribus enim ſubſtantijs qualitate diſsidentibus (velut ſupra quoque dictum eſt) conſtat. Prima quidem craſſa, ex qua caſeus cõficitur: altera pingui, ex qua butyrũ, & tertia aquea, quod ſerũ nuncupamus. Verùm ex hiſce pinguis quidẽ vel maximè temperata eſt, craſſa verò paulũ ab ea declinat, at excrementũ illud ſeroſum, & frigidum & humidum eſt. Quare lac vniuerſum à modicæ caliditatis corpore longo interuallo relinquitur, quapropter ex ſe aceſcit potius quàm amareſcit. Ac ſi guſtari poſſet, vbi in ventre & per venas cõcoctum eſt, ipſo etiam melle dulcius inueniretur. Nam quod foris & ex ſeſe mel obtinet, id dũ coquitur, lac accipit. Et cum admodum ingens in animante calor extiterit, tantam acquirit lac dulcedinem, quantam mel deperdit. Rectaque id ratione euenit: etenim quod ſummè dulce eſt, ac proinde etiam nihil apponi ad eius dulcedinem poſsit, id vt in conſequẽtem verti pergat qualitatem neceſſe eſt. At cui

[a] Deeſt αἴτιος, cauſa.

generet amarissimum, neque cur id maximè ætate florentibus, & calidis naturâ, & febriētibus, accidat. Nam vt foris, cum plusculum igni admouetur, amarum efficitur: ad eundē modum & in animantium corporibus [a] vbi syncerum validumque nactum calorem fuerit, biliosum succum procreat. At in temperaturis frigidioribus, siue propter ætatem, siue propter naturam corporis, siue etiam ob morbum facilè in bonum & moderatum sanguinem conuertitur: quippe cum neque nimium in ijs corporibus aut excalfiat, aut alteretur, verùm ei quod modicè coctum fuerit, simile quiddam perpetiatur, planè illis adsimilatur, prorsumque seruat dulcedinem. Et quid obsecro miri, si à valentiore animantis calore, aut longiore coctione veterē mel dulcedinem exuat? tum etiam citra hæc per suū ipsius calorem spatio temporis amarum euadat? Nam in mutationis duntaxat celeritate, haudquaquam quòd aliā perpetiatur passionē ab alia causa, differentia consistit: quippe & passio est eadem, & causa quæ mutat. Passio quidem amaritudo: causa verò caliditas immodica. Porrò immodicum, quod ad alterationem ducit, genere duplex est: aut enim in admoti consistit robore, aut in temporis diuturnitate: alterum ex nobis & igni, alterum ex seipso mel accipit. Et meritò sanè tem-

[a] ὅταν ἀκραιφνεῖ πλησιάζῃ θερμότητι.

nè tem-

nè tempore maiore id fit ex ipſo ſiquidem quod mutat, imbecillius eſt. Ergo quod à minore [a] longiori fit tempore, quid mirum eſt à maiore in breuiori perfici? Cæterum lac etſi guſtu ſit dulce, tamen ex ſeſe nunquam amarum efficitur. Vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quàm ipſa vincat: proinde etiam repoſitum aceſsit. Ex tribus enim ſubſtantijs qualitate diſsidentibus (velut ſupra quoque dictum eſt) conſtat. Prima quidem craſſa, ex qua caſeus cõficitur: altera pingui, ex qua butyrũ, & tertia aquea, quod ſerũ nuncupamus. Verùm ex hiſce pinguis quidē vel maximè temperata eſt, craſſa verò paulũ ab ea declinat, at excrementũ illud ſeroſum, & frigidum & humidum eſt. Quare lac vniuerſum à modicæ caliditatis corpore longo interuallo relinquitur, quapropter ex ſe aceſcit potius quàm amareſcit. Ac ſi guſtari poſſet, vbi in ventre & per venas cõcoctum eſt, ipſo etiam melle dulcius inueniretur. Nam quod foris & ex ſeſe mel obtinet, id dũ coquitur, lac accipit. Et cum admodum ingens in animante calor extiterit, tantam acquirit lac dulcedinem, quantam mel deperdit. Rectaque id ratione euenit: etenim quod ſummè dulce eſt, ac proinde etiam nihil apponi ad eius dulcedinem poſsit, id vt in conſequētem verti pergat qualitatem neceſſe eſt. At

cui

[a] Deeſt αἴτιας, cauſa.

admodum eſculentorum quædam dulcem: non tamen vocantur amara: quandoquidem hæc in eis leuis eſt & infirma, valida autẽ vis acrimoniæ. Sunt & quæ ne guſtare quidem audeas, cuiuſmodi eſt thapſia, cantharides, & ea quæ eroſione aut putrefactione interimunt. Sed & horum guſtum eſſe acrem ex ijs conijcere licet quæ in toto agunt corpore. Multa verò etiam ipſo ſtatim odore aliena ſunt, planeq; pugnantiam cum homine indicant, velut & hæc ipſa quæ nũc dicta ſunt, & cicutæ, papaueris, mãdragoræ, & hyoſcyami ſuccus. Quin & nuper quoq; herbæ ſuccum conſpeximus, quem Centurio quidã ex barbarica circa Aegyptum regione comportauerat, odore adeo graui, adeoque inamœno, vt ne guſtare quidem auderem, ſed letalem eſſe conijcerem: vtebatur autem ad vrgentes articulorum dolores: atque ipſis etiam laborantibus refrigerandi pollere facultate manifeſte eſt viſa. Eſt autem colore ſubflauo, odore tam graui, quàm cicuta: niſi quòd leuem quendam inſtar aromatum odoris adferat gratiam. Nomẽ herbæ ex qua ſuccus hic exprimitur, lycoperſiũ eſſe dicebat. *Lib.5.* Verùm de medicamentis deleterijs alibi tractabitur. Scire autem oportet, acres ſapores omnes (nam de iſtis agebatur) ſummè eſſe calidos ac deinceps poſt illos eſſe amaros, deinde verò dulces.

ces.

ces. Cùm verò in omnibus ampla ſit latitudo, is qui magis aut acris, aut amarus, aut dulcis eſt, magis quoq; eſt calidus: qui verò minus, tantum amttit caloris, quantum abeſt ab exacta guſtus qualitate. Terminus autē ſeu finis ſaporis amari eſt abſtergere: acris verò, vrere: ac dulcis, nutrire: vbi videlicet in ſua quiſque natura abſolutus fuerit, hoc eſt, vbi quoad fieri poſsit, minimè alieni ꝑmiſti ſint qualitatibus: velut amarus prorſum quidē eſt calidus: verùm qui nūc primū ex dulcis mutatione natus eſt, & minus amarus eſt, & minus calidus. At qui diutiſsimè antè mutatus eſt, ſummè amarus eſt, & ꝓximè ad acrē pertingit, vt nō abſtergat ſolùm, ſed etiā exedat & mordicet: velut ariſtolochia quidē, iris, & panax, id modo poſſunt, népe vlcera abſtergere atq; expurgare.[a] At vitis agreſtis, quæ Græcè ſtaphis agria dicitur, nihilo ab iſtis amaritudine vincitur, niſi vel ipſa quoq; vincat: eſt enim iam etiam acris, idq; valde: tum multū quoq; calida, vt non ſordem vlceribus auferat modò, ſed & ipſam quoque carnem colliquare poſsit. Porrò quod in vlceribus nati ſunt præſtare amari ſapores, id ipſum in corpus aſſumpti efficere valent: abſtergunt enim, expurgantq;, & quæ in venis eſt craſſitiem incidūt: quamobrem menſes mouent, educendoque ex pectore pulmoneque puri

[a] ἀγρία σαφίς.

auxiliantur. Et in summa siue crassa in eis pituita, siue pus, siue aliud quippiam contineatur eiusmodi, expurgant: eaque ratione & comitiali morbo competunt, quicunque certe naturam non habent deleteriam ac venenosam. Illi enim toto genere præter naturam sunt. Sed & ijs qui sanguinē spuunt, noxij sunt: quippe cùm isti adstringentia & viscosa, non incidētia diuidentiaq; exposcant. Atque hęc quidem iam quadamtenus curandi attingunt methodum.

Quà differunt amarus acrisq; sapor? Quòd amarus præter quàm quòd calidus sit, etiam est siccus: at acris, vtiq; qui non exactus est, vberem quandam humiditatem obtinet. CAP. XIX.

POsteà verò quàm de saporibus amaris definiuimus, diximusq; quòd incidendi vim habeant & extenuandi, tum abstergendi, ac nimirum etiam calfaciendi, hactenus tamen, vt non vrant, rursum ad acres orationem vertamus. Ac primum exactè ipsos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, crustam mollientes, ac denique etiam colliquantes, eosque omnes vel cuti impositos esse huiusmodi. Sin intrò in corpus sumantur, siquidē tota substantia animanti cuipiam summè aduersentur, putrefacientes omnes esse eiusque generis animantium deleterios. Sin caloris dūtaxat immoderatione, si crassæ

sint

ſint eſſentiæ terræque, interiora exulcerandi pollere facultate: ſin tenuis, vrinam mouendi, ſudoreſque ciendi vim habere: in ſumma autem, incidendi, & digerendi per halitum. Ex quo genere quidã tum expuitionibus ex thorace, tum menſium motibus auxiliantur. Cæterum quando ſit, quo modo, & qua methodo vtendum, non eſt præſentis tractationis exponere: de omnibus ſiquidem eiuſmodi in curandi methodo diſſeretur: quare de acrium ſaporum natura plura ſcribere ſuperſedebo: ſat enim fuerit diſtinctiones adijcere exactiores, quibus ab amaris differunt. Nec enim ſola caliditate vehementi ab illis diuerſi eſſe conſueuerunt, ſed quòd amari omnes non modò calidam habeant facultatẽ, ſed & ſiccam, cineri (vti eos quis optimè compararet) adſimilem. Acres autem, quicunq; vtique amari non ſunt, multam interim humiditatem admiſtam habent, proindeq; corporũ eiuſmodi non pauca à nobis eſitantur. Porrò ꝙ non calidus modò, ſed & ſiccus eſt omnis ſapor amarus, in primis nos maximeq; diſcreta docet experientia, de qua ſæpenumero verba ſuprà fecimus. His verò qui præter experientiam per rationem etiam ſcrutãtur, ſimiliter accidit. Admodum itaque excalfactis dulcibus, ſiue id ab igne, ſiue à calore ingenito, amarorum corporũ conſtare

generationē indicauimus, quæ protinus conſiſtentia quoque ſicciore apparent : tum verò quoniam abſumatur ſemper ac defluat ab eis humor in vaporem à calore ſolutus: neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciuſque effici: quippe cùm dulce præterquam quòd calidum ſit, ſiue plus, ſiue minus, neceſſariò ſanè & humidum plus minùſve exiſtat. Si autem corporis noſtri naturæ maximè eſt ſimile, ipſa verò ſit temperatè tum calida, tum humida, id quod ex dulci ſuperaſſato prouenit, perinde vt calx cinisq; calidum ſiccumque neceſſariò efficitur: Proinde abſtergere quoq;, comminuere, ſecare craſſos viſcoſosq; humores, ſicut cinis & nitrũ, eſt natum. Nec enim aërea eſt, neque tenuis, neque aquea eorum conſiſtentia : ſed, vt paulò antè dictum eſt, terrena, exactè à calore elaborata, ac velut ſuperaſſata ipſorum eſſentia. In comparatione ergo adſtringentium quidem, non parum ijs tenuiora ſunt medicamenta amara, vt ad acria verò, craßiora: quamobrem neque facilè craſſos viſcoſosq; humores pertranſeunt, velut ea quæ ſunt tenuiore eſſentia, nec incidere perinde vt craßiora nequeunt. In medio autem vtriuſque exceſſus ſint oportet quæ inciſura ſunt, nempe vt neque promptè penetrent perinde vt flamma, neque dum cunctantur tardantque, diſſecare

non.

non poſsint. Verùm de iſtis in ſequenti libro, qui ex ordine eſt quintus, tractabitur. Nunc autem tantum nouiſſe ſufficerit, quòd qualitas omnis amara calidis ſimul ſiccisque ſubſtantijs accidit, & præter hęc tenuibus & terrenis. Inaudiendũ eſt autem totum quod dicitur coniunctim, haudquaquam vtrunq; ſeparatim legendum. Nam ſic pugnare cum terreno videatur tenue. Verùm non ſimpliciter tenue, ſed vt in terrena conſiſtentia tale eſſe amarum aſſero, velut calx & cinis, & quicquid exactè peraſſatum fuerit, cinisque redditum: fortè autem verius adſimiles fuligini, ac ipſius flammæ fauillæ: quippe quæ guſtantibus apparet amara. Ergo craſſum & terrenum eſt corpus, ferrum, ac lapis: fauilla autem & cinis tenue. Ignita itaque ferrum lapisque, calce cinereque ſunt craſsiora, multoque magis quàm fauilla: ad hæc quoque & calidiora. Sed ferro lapidique ignito, ea quæ per eroſionem interimunt medicamenta, ſimilia ſunt: quæ à corporis nimirum calore huc perducuntur, velut chalcitis, miſy, ſory: ad hæc arſenicum, hydrargyros, & alia innumera: craſſarum enim ſunt partium id genus omnia, ac poteſtate calida, ac proinde temporis ſpatio accenſa per eam quæ eſt in animante mutationem, non aliter quàm lapis ferrumque ignitum ventrem tum exulcerant,

rant, tum exurunt, cùm scilicet in corpus distribui præ grauitate haud possint. Istis autem subtiliora sunt, tametsi & ipsa terrenæ sunt consistentiæ, calx, cantharis, lepus marinus: quorum quædam vsque ad iecoris pertingunt regionem, quædam verò vsque ad vesicam & pectus, in tanto interim itineris spatio igneam acquirentia naturam. Porrò aristolochia & iris his etiam subtiliores sunt: quippe quæ tum humidæ essentię, tum aëriæ plus quàm illa obtinent: quod hinc constat, quòd neq; adeo sint sicca duráque, neq; adeò grauia, quapropter & deleterium effugere genus. Sanè verò & cantharis, parcè interim sumpta, quibúsque oportet admista, prætérquam ꝙ vesicam nihil offendat, etiam renes expurgat; imò & quæ efficaciora conficiuntur ad vrinas mouendas medicamenta, nonnihil habent cantharidis. Sed de hisce aliàs habebitur sermo.

Quòd sapor amarus insit corporibus temperamento siccis, & si planè amarus sit, esculentus non sit. CAP. XX.

AT amarus sapor quòd siccis temperie corporibus insit, hinc colligere licet: ꝙ & minimè omnium amara putrescant minimèque vermes aliáque nonnulla animalcula, qualia in radicibus herbísque ac fructibus pu-

putreſcentibus prouenire ſolent, procreent. maximè nanque videmus in humidis naſci corporibus vermes, ac putrilaginem. At quæ exactè amara ſunt (voco autem ita quæ nulla ſenſu notabili alia participant qualitate) omnibus propè animantibus, nedum hominibus, eſui inepta ſunt: quippe cùm animal omne plus minuſque ſit humidum, amara autem, ſicca: haud aliter quàm cinis & puluis. Itaque neque cinerem, neque puluerem, neque fauillam, neque calcem animal vllum eſitat, neque eorum quę planè amara ſunt quicquam. Abſinthium enim non ſolum amarum eſt, ſed & adſtringit: marina verò aqua ſalſa potius eſt quàm amara, plurimum in ſe habens aquæ potabilis: id quod & ab Ariſtotele olim ſatis eſt demonſtratum. At aqua quę eſt in lacu Palęſtinę in caua Siria, quem alij quidem mare vocant mortuum, alij ſtagnum bituminoſum, guſtantibus non ſalſa modò, ſed & amara eſt. Salem verò etiam habet ex ſeſe natum, perinde ſubamarum: primóque ſtatim aſpectu vnà cum vniuerſo maritum candidior, tum craſſior apparet, ſalſugini meræ ſimilis: in quam ſi ſalem inijcias, ne liquari quidem etiam poſſit: plurimum enim eius in ſe habet: ac ſiquis in eam ſe mergat, continuò ſale tenuiſſimo velut conſperſu in corpus vndique emergere conſpicitur.

Quapropter etiam aqua illa quàm cętera marina grauior est, idque tantò pondere quantò fluuiali marina. Itaq; [a] ne si teipsum quidem dimittas, in profundum deferri poßis: ita attollit eleuatque aqua: non sanè, quia natura leuis sit, quod quidam veterum sophistarum prodidit, sed vt censuit Aristoteles, propter grauitatem instar luti, quæ leuiora sunt gestans. Proinde si hominem ligatis manibus pedibusq; in stagni illius aquã conieceris, deorsum haud feretur: quin verò sicut naues in mari onera plura q̃ in fluuijs citra submersionem portare valẽt, eundem in modum in stagno mortuo multò plura quàm in mari. Tantò enim est quę in illo est aqua marina grauior, quantò marina lacustri aut fluuiali. inest enim ei salis substantia, quę terrea grauisque est. Ipsique tibi marinam, si lubet, efficere licet, sale in aqua fluuiali colliquato, cognoscereq; quantò grauior reddatur aqua eiusmodi quàm sit dulcis. Quin & modum iam inuenerunt moderatam ad saliendum conficiendi salsuginem, si ouum in ea videatur natare. Nam vbi etiamnum sidit, ac nondũ super salsuginis superficiem innatat, aquosa magis est & dulcis: grauiter verò salsa est, vbi tanta est salis copia indita, vt amplius liquari qui posteà adijcitur nequeat. Quam aquam si pendere non grauaberis, omnium

a οὐδ' εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους καθεὶς ἑαυτὸν, φέρεσθαι κάτω δυνηθείης ἂν οὕτως, *si volueris te ipsum deijcere in profundũ, ne sic quidẽ poteris deorsum ferri.*

aqua-

:aquarum comperies grauiſsimam. Itaq; ego quandoq; inanem eſſe diuitis cuiuſdam ambitionem oſtendi, qui tantam in Italiam maris mortui aquam deuexit, quæ ciſternam implere poſſet. Nam id ipſum ego expeditè pręſtiti, ſale plurimo in aquam potabilem coniecto. Longè etiam grauiorem eiuſmodi effeceris aquam, ſi quamplurimum ſalis liquatum ſub Canis exortū, vbi potiſsimum æſtus iam fuerit valentiſsimus, torreri ſiueris, haud aliter quàm in ſtagno bituminoſo: ſic enim hæc aqua perinde vt illa grauis efficietur: ac ſi ligatum hominem, aut aliud animal, in ipſam conieceris, inſtar nauis ſuper aquam feretur. Quin verò & amarior protinus quoque eiuſmodi erit aqua, ſi decoquere ipſam in igne lubeat. Nam quicquid ſalſum pluſculū excalfeceris, amarum tibi euadet. Sic & ipſius bituminoſi lacus aqua in caua calidaque regione contenta, dum ſole torretur, amara efficitur: proindeq; æſtate q̃ hyeme amarior eſt. Ac ſi quid eius hauſtum in vaſe cauo regioneque aprica (quemadmodum nos effecimus) ęſtiuo tempore deponas continuò amarior ſeſe reddita videbitur. Verū hæc omnia ijs quę paulò ſuperius de amari generatione diximus, abundè ſubſcribunt. Cęterum cuius gratia oratio ad bituminoſum digreſſa eſt ſtagnum, id nondum omne expoſitum eſt:

nullum

nullum enim in eo neque animal, neque planta ineſſe conſpicitur: imò cùm duo in eum fluuij confluant longè maximi, piſciumque copia ſcatentes, maximè qui propè Ierichontem fluit, quem Iordanem nominant, nullus omnino piſcium fluuiorum oſtia excedit, ac ſi captos quis in lacum inijciat, celeriter mori conſpicit: adeò eſt omnibus tum hominibus: tum plantis inimicum quod exactè amarum eſt, & quod ſqualidum pariter & ſiccum eſt, atque naturâ velut fuliginem ab exaſſatione referens. Quanquam ne illius quidem ſtagni aqua exactè amara ſit: quippe cùm nec ipſe ſal. Vocant autem id Sodomenum, à circumiacentibus ſtagnum montibus, quos Sodoma appellitant. multiq; ipſum accolæ ad omnia, ad quę nos alio vtimur ſale accõmodant. Vis eius non modò plus quàm cuiuſuis alterius ſalis exiccatoria eſt, ſed & extenuare nata; quia ſcilicet plus quàm alius exaſſatus eſt. Omni enim ſali obſcura quędam adſtringendi vis ineſt, qua eas quæ condiuntur carnes conſtringit, denſatque: potiſsimum vbi durus & minimè fragilis extiterit. Talis eſt exactiſsimus quidem foſsilis ferè omnis: Minus autem illo marinus: tum qui multis in locis aquis leuiter ſalſis areſcentibus prouenit: Tertium locum obtinet foſsilis, abſtergere magis quàm adſtringere contrahereque potens.

tens

tens: Proximas his vires habet Sodomiticus, æquè atque marinus durus: cæterum ob admiſtam amaritudinem, facultatem valentius abſtergentem ac digerentem quàm marinus poſsidet. Sic & nitrum ipſum, & ipſius ſpuma, & quod compoſita appellatione vocatur aphronitrum, cæteris magis extergere poſſunt, nempe quia minimè adſtringunt, & exactè ſunt amara.

Quòd ſapor ſalſus calidus ſit & terreſtris, eáq; ratione quadamtenus ſapori amaro ſimilis.

CAP. XXI.

ETenim propinquus eſt ſapor ſalſus amaro: quippe terreni ambo ſunt, & calidi: non obſcura tamen diuerſitate diſsident, quòd videlicet amarus à calore arido plus ſit extenuatus & elaboratus. Sic in genere ſalis, qui durior eſt & denſior, terreſtriórque, qualis ferè eſt vniuerſus foſsilis, minus calidus eſt, ſubtiliumq; minus partium, qui verò rumpi facilis, laxuſque, tenuior ſimul & calidior facultate eſt: qui autem inter ipſos ſubamarus eſt, mediam quodammodo naturam inter ſalem durum & aphronitrum obtinens. Sanè & inter aphronitra quædam ſunt duræ craſſæque eſſentiæ, quæque nec facilè liquari in aqua queant. Verùm de prauis non eſt in hoc loco nobis ſermo, ſed de

ijs

ijs quæ iuxta nominis rationem, eſſentiam habẽt ſpumoſam, qualis vtique eſt ipſa nitri ſpuma. Eſt enim ea omniũ modò dictorum tenuiſsima: velut & Aſiæ petræ flos: multum enim & hic quoque tenuis eſt, ſed aphronitro minus calidus. Quare vtique carniũ excreſcentiã minore cruciatu colliquat: mordicat autẽ eas nitri ſpuma: mordicat verò & aphronitrũ, nec ſecius quoq; & ipſum nitrũ, tametſi illis ſit minus calidum. Verùm ſuprà monuimus, eſſentiam craſſam plus erodere, vbi nimirum calorẽ quendam nacta fuerit. Nulla enim eius pars ſine cruciatu celeriterq́ue trãſit, ſicut eius quæ ſubtilis eſt, verũ retenta & immorans ac tardans, pluſculoq́ue tempore vni corporis noſtri particulæ inhærens, haud immerito moleſta redditur, inſtar pali carni infixi.

Quòd odorata omnia calida. CAP. XXII.

CAeterùm vbi de ſaporibus omnibus, quæ cõuenire viſum eſt, [a] expoſuimus, reliquum fuerit de odoribus diſſerere: quippe cùm huius ſenſibilium generis gratia, odoris ſenſum natura crearit. Sanè plerique ſimiliter ſaporibus nos afficiunt. Siquidem acida omnia, & ante iſta ipſum adeò acetum ſimiliter odoratum guſtumq́ue mouet: tum acria quoque, velut alia, cæpæ, & ipſa non minus quàm guſtum, odoratũ quoque offendunt,

[a] εἴρηται, *dicta ſũt*

dunt, mordicantq́ue. Sic in alijs ſingulatim ſimilis propemodum eſt odoris ſenſus ſenſui guſtus. Itaque quorundã corporũ, etiam non guſtantes, qualitatem cognoſcimus, veluti [a]fimi proinde omnino ne guſtare quidẽ aggredimur: quia ſcilicet admodũ fides habeatur odoratui. Quinetiã ſi qua boni odoris edulia putrilagine corrupta, odore nos ſuo offendunt, protinus ea abijcimus haud guſtare dignati: fereq́ue in omnibus mutuò conſentiunt odoratus & guſtus: attamen in odore ſuauiſsimis, velut roſæ, plurimum differunt diſsidentq́ue: tantum enim abeſt vt guſtantibus ſuaues ſint, vt amaritudinem nõ paucam præ ſe ferant, quanquam amarum nunquam odoratum eſt, neque vt medicamẽ nobis ſuaue, neque vt cibus. Quænam igitur huius ſit diſſonantiæ cauſa, licet Theophraſtus quæſiuerit, tamen præſtiterit & quę nos de ea cognoſcimus exponere. Amari ſaporis generationem ex dulcibus à calore extenuatis prouenire iam clarè docuimus: apparuitq́ue calidiora ſimul & tenuiora tẽperie eſſe amara, quàm dulcia. ſed & odoris ſenſus in ipſis cerebri eſt vẽtriculis, velùt & id quoq; alibi à nobis demonſtratũ eſt: & odorabiliũ vaporoſa eſt ſubſtantia. Ea enim quæ à corporibus defluunt, ambienti permiſta, ac deinde per narium inſpirationem in cerebrum

[a] τῆς κόπρου.

delata,

a al. halituoſa omnino. vt Græc. quidã co. ἀτμώδη πάντως.

delata, ſenſum mouent. Recta ergo ratione, quæcunque [a] odorata, eadem & calida ſunt: quippe cùm vaporum copia à calore proueniat, non tamen protinus quicquid odoratũ eſt, ſuaue eſſe colligitur. Siquidem nõ omne id ſpiritui in cerebri ventriculis contento familiare eſt. Etenim quemadmodum qui linguæ obueniunt ſapores, ij qui familiariſsimi ijdẽ & dulces erant: qui verò non familiares, complures habebant differentias: ita odores qui familiares ſunt cerebri ſpiritui, ijdem & grati ſunt & ſuaues: qui verò nõ familiares, multis differentijs à ſeſe mutuò diſsidẽt. Cęterùm non omnibus impoſita ſunt nomina perinde vt ſaporibus. Dicimus enim quippiã acidum acremque habere odorem, ſed auſterum, acerbum, ſalſum, aut amarum haud etiã dicimus. Verùm in haſce duas appellationes odorabilium pleraque reducimus, beneolentia, & graueolentia appellantes: beneolentia quidem proportione quadam ad ea quæ linguæ ſunt dulcia: graueolentia verò ad ea quæ non dulcia: vno enim nomine totum hoc in ſaporibus genus appellari nequit. videtur autem à corporibus non odoratis aut omnino paucum defluere, aut quod pro mole ſua non ſit moderatum, ſicut in ijs quæ exactè tum ſalſa, tum acerba ſunt. Exactè autem cum tale aut tale quid dicimus ſyncerum,

rum,& quantum fieri poßit, alterius qualitatis expers dicimus. Siquidem crassa vtrisque essentia est, & ad hoc acerborum etiam frigida: quare verisimile est, quod ab ijs defluit paucum, esse & crassum, & mole sua velut terreum, ac proinde per inspirationem in cerebrum non incidere.

Quòd neque ex odore, neque ex colore certò quid definiri de medicaminum temperie poßit.

CAPVT XXIII.

VNDE tutum non est, ex odore de sensibilium temperatura conijcere, perinde vt ex gustu. Nam quæ odore carent: crassam quidem essentiam obtinent: cæterũ quę sit eorum in calore frigoreque natura, id verò nondum constat. At quæ odorata sunt, tenuia vtique sunt quadãtenus & calida. Verùm eius tenuitatis caliditatisque quantitas haud etiã indicatur. Porrò maxima [a] potissimaq; causa, quamobrẽ in odoratis [b] nihil euidens de temperatura [c] iudicari queat, inæqualitas est substantiæ, de qua sæpenumero [d] verba mihi iã habita sunt, vbi demõstrabã, corpora pleraque dissimilari esse subsistẽtia. Ac nũc quoque etiã claritatis gratia [e] in exẽplo proponã, nempe rosam, quę nõ ea modò ratione dissimilaris est, qua pars quidem eius continet, pars verò continetur (continens qui-

a Tantũ μέγιστον.
b Deest ἅπασι, omnibus
c ἐνδείκνυσθαι, indicari.
d Lib. 3.
e ἓν παράδειγμα, vnũ exempl.

quidem, durum & terreum:quod cõtinetur, ſuccus eſt humidus) ſed ꝙ ſucci ipſius tria ſunt excrementa, quemadmodũ ſuprà neceſſariũ eſſe demonſtratum eſt:vnum terreum, quale eſt in vinis fæx:alterum aëreum, quod ipſum quoque vini flori proportione reſpondet:tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemq; diximus, vbi nimirum neque deuictum, neque planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sanè huius excrementi gratia quidam ſuccos non niſi coctos reponũt, alij in ſole feruenti præſiccatos:nam terrei aërijque gratia non admodũ corrumpendo ſuccos metuunt, cùm ea & ſeparari videãt, ęgreque corruptibilem ſortita ſubſtantiã:quandoquidem tẽperamẽtum nacta ſunt ſiccum. Sed de iſtis ſuprà abũdè diſſeruimus. Cæterùm in roſæ natura aliud guſtantibus acerbum eſt, quod terreũ vt ſit & craſſum frigidumque, neceſſe eſt: aliud verò amarũ, quod tenue eſt & calidũ: & tertiũ in his aqueum, neceſſariò quidem frigidum, ſed in tenuitatis craſsitudinisque oppoſitione quadãtenus ſummorum mediũ cuius miſtura neque ipſum illud adſtringẽs, neque ipſum amarum: ſummè eſt tale quale dicitur:qualitates enim omnes exoluit aquei admiſtio. Ipſum itaque hoc aqueum elaboratum extenuatumque atq; excalfactũ quodam-

dammodo videtur, ac proinde facilè in vaporem solui, & hac ratione rosam tum odoratam esse, tum celerrimè resiccari. Atq; hec omnia de eo ex gustu conijcias licet at per odorem haud æquè, quippe cùm non æquè omnes eius partes euaporet, nec perinde sensum moueant. In gustu autẽ omnes similiter gustabilium corporũ particulæ in linguam incidunt, sensumq; mouent pro sua natura singulæ. Quare[a] certum tutumque nõ est de tota medicamentorũ facultate ex odore cõijcere. Nam ea sola agnosci possunt quæ modò posuimus. Multò minus ex coloribus de medicinarũ virtutibus colligere quid valeas: quippe cũ in singulis coloribus calida, frigida, humida, siccaque reperias: quemadmodũ in primis huius operis cõmentarijs ostendimus. In quoque tamẽ singulatim genere aut seminis, aut radicis, aut succi ex colore indicationẽ quandã tẽperamenti liceat sumere: vtpote cæpa, scilla vinũ, quantò fuerint albidiora, tantò & minus sunt calida: quæ verò subflaua fuluaque, calidiora. Idem vsuuenit tritico, milio, ochris, phaselis, ciceri, ireos radici, asphodeliq;, alijsq; cõpluribus. In quoq; enim genere in vniuersum fulua, flaua, rubraque omnia albis sunt calidiora. Itaque & si hinc quoq; de medicamentorum viribus cõiectura fieri queat, tamẽ sermoni adijciatur,

[a] Add. ὡς εἴρηται vt dictũ est.

optimum sanè esse (vt & dictum & ostēsum sæpenumero est) per experientiam discretā facultates inuenire. in hac enim falli non posis: quanquam prius quàm experiētiâ virtutum agnoscas, gustus pleraque indicet, paulum etiam approbante [a] ipso odore.

a ὡς εἴρηται, vt dictū est.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER V.

CAPVT I.

QVINTVM librum de simplicium medicamentorum facultatibus orsurus ea primum repetam, quæ supra demonstrata in re præsente censentur accommoda, sumpto ab elementis principio, aqua, videlicet, igne, aëre, ac terra, quæ nonnulli à qualitatibus denominantes, humidum, calidum, siccum, & frigidum esse aiunt. Sunt ergo qualitates hæ, humiditas, siccitas, caliditas, frigiditas. Quæ verò ab illis denominantur corpora, ea sunt tum cōmunia omniū elementa, tum ea quæ per alicuius harum excellentiam aut humida aut sicca, aut calida, aut frigida nuncupātur, tum ea quæ ad conueniens siue symmetrum generis.

generis eiuſdé aut ſpeciei conferuntur, queque ad quiduis obuium. Sanè de horum differentia frequenter tractauimus. Nec minus diximus quatenus differat nutrimentum à medicamento, & ꝙ nutrimentum vincitur ac ſuperatur ab eo quod nutritur. medicamẽtum autem contrà: ipſum enim vincit atque ſuperat corpus cuius fuerit medicamentum: quippe cum vtriuſque referatur ad aliquid notio. Oſtenſum præterea eſt, medicamentũ alterare natum eſſe, aut vna quapiam qualitate, nempè aut calfaciendo, aut refrigerando, aut humectando, aut ſiccando, aut dictorũ coniugatione quapiam: aut tota ſui ſubſtantia, ſicuti complura letalium medicamentorum, nec pauca alexiteriorum ſeu amuletorum, tum purgantia omnia, ac pleraque eorum quæ epiſpaſtica, hoc eſt attrahentia nuncupant. Sed de iſtis quæ reliqua ſunt infrà adijciam. Quæ verò vna duabúſve qualitatibus in vniuerſum corpus noſtrum agunt, ea hoc in libro exponam, rurſum hîc ſumpta hypotheſi ſuperius demonſtrata, ꝙ ſimplicium medicaminum pleraque diſsimilarium ſint partium, reque vera compoſita: cæterùm appellari ſimplicia, quòd cuiuſmodi ſunt, talia naturâ ſint, nec quicquam ex noſtra induſtria aſſumpſerint: quinetiã ꝙ quædã craſſarũ ſunt partiũ, & terrena ſuis ſub-

ſtantijs, quædam tenuia & aërea, alia verò aquea,& dictorũ media.Hęc cũ ſint ſuperioribus libris demonſtrata hypotheſes mihi ſunto,ad ea quæ nunc dicenda veniunt.His ergo propoſitis ordienda iam oratio eſt.

De vſu medicamentorum. CAP. II.

VSVS eſt frequenter hominibus medicamentorum ob id ipſum tantummodo,vt aut refrigerent,aut humectent,aut calfaciant,aut ſiccent, aut per coniugationem horum quid agant.Interim verò vt quod ſupra modum laxatum eſt contendant atq; cõtrahant,aut quod intẽſum eſt laxẽt,aut quod condenſatum eſt rarefaciant,aut rarũ condẽſent,aut durum emolliant , aut immodicam mollitiem ad duritatem reuocent,aut plenũ euacuent , aut vacuũ impleant , aut generis eius aliud quid agant. Nam quiſquis perfrixerit,non medicus tantum ſed quiuis etiam ex plebe,ab ipſa rei natura ductus, calfaciẽs medicamen inuenire deſiderat:ſic ardenti febre æſtuãs,quod refrigeret.Sic priuatus quiſpiam ſi vlcus habeat nimis molle ac humidũ id medicum deſiccare iubet:aut ſi ſiccum & exuccũ,humectare.Quinetiam cum ſiccitatẽ pariter,atque caliditatẽ toto corpore percipiũt,ceu qui æſtuant,ſiue vſti ſunt, aut defatigati,lauari expetunt,frigidamque bibunt,

tum

tum quidquid refrigerare, simul & humectare potest, studiosè exquirunt, votiq; sæpe cōpotes fiunt, atque ipsa natura duce eorū remedia plerique idiotarū inueniunt. At phlegmones, scirrhi, œdematis, erysipelatis, putredinis, herpetis, gāgrenę, nullus ex illis sibi remedium peruestigandum sumit, tanquā vnūquodque eorū maius iam sit quàm pro captu hominis plebeij, ac scientiam requirat venerabiliorem. Eam scientiam nūcupant Medicinam, & qui eam exercet, Medicum. Atque hucusq; & ipsi procedūt, vt sciant vlcus cauum carne impleri, sordidum purgari debere, æquabile cicatrice induci. Non tamen norunt quid carne impleat, quid purget, quid cicatrice inducat. Sic sanè etiam si musculū habeant durū aut tensum laxúmve q· duro quidē molliētibus sit opus, tēso autē laxātibus, laxo verò cōtēdētibus, id satis perspiciunt, non tamen compertū habēt medicamentū quod aut emolliat, aut laxet, aut cōtendat, sed ea inuenire opus solius est medici. Siquidem inuenias ex plebe quosdam, qui non secus atque medici medicamentorum pollent inuentione, sed hactenus, dum calida modò ac frigida humida ac sicca perquiruntur: verùm in ijs quæ modò dicebamus, prorsum rudes reperias. Tametsi, ceu antè monuimus, haud omnium tum calfacientiū,

tum refrigerantium, tum humectātrium, atque exiccantium, æquè facilis eſt atque expedita inuentio. Quippe ꝙ napy pyrethrumque excalfaciunt, & portulaca ſolanumque refrigerant, tum aqua & oleum humectant, & acetum & marina aqua deſiccāt, penè omnibus non medicis duntaxat, ſed & idiotis confeſſum eſt. At roſaceum ánne calfacere, an refrigerare dicendum, ſimiliter acetum, oleum, & eius generis non pauca, ingenti cō trouerſia iactata ſunt. Verùm de talium facultate in quatuor ante hunc libris diſputauimus. In primo ac ſecundo ſophiſtarum redarguentes epicheremata, ſeu in vtranque partem ratiocinationes, & monſtrantes veram methodum, cuius quis ductu medicamentorum facultates inueniat. In tertio, miſsis ſophiſtis, omnes ab initio logicas expoſuimus quæſtiones, quibus maximè inſiſtas, quibusque, vt ſic dicam, artificioſè efformatus, idoneus ſis ac ſufficiens, qui medicamentorum omnium facultates inueſtiges. In quarto de proprijs linguæ ſenſibilibus diſſerui, quos ſapores appellitāt, id indicans, quo pacto hinc orſus, primas inuenias tum qualitates, tum facultates. Attigi porrò etiam quatenus vſus requirebat in extremo libro qualitates odoratus, docens quantum itidem & hinc iuuari queas ad primarum inuentionē

Epicherema.

facul-

facultatum. At in hoc quinto libro aliud mihi propositum est facultatum genus expromere, quas vocare potes[a] secundas ac tertias post primas & omniũ communes. Siquidem cum particulatim vnumquodque non pari modo ex illis temperatũ sit, aliud, puto, ex ijs laxatorium euasit, aliud intensorium, aliud emolliẽs, aut indurãs, aut rarefaciẽs, aut condensans: tũ ex operibus quę edere nata sunt, facultates in se habere dicta sunt rarefaciendi, cõdensandi, emolliendi, induradi, illinendi, extergendi, attrahendi, repellendi, ad hæc laxandi, cõtẽdendi, ora reserandi, ac contrahendi, incrassandi, extenuãdi, dolores sedandi, ac ciendi (illas ἀνωδύνους, has ὀδυνηρὰς nominant) concoquendi, puris mouendi, digerendi per halitũ, sudoris prouocandi, soporis cõciliandi, stuporis accersendi, animum alienandi (ἐκστατικὰς nuncupant) putrefaciendi, vrendi, erodendi, crustã faciendi, fundendi, dẽsandi, succũ prauũ[b] procreãdi, attẽperandi, purgandi, sistendi, exasperandi, leniendi, infarciendi, farctu liberandi, ac cum vlterius etiam procedunt, ac propè particulatim opera appellant, vrinas ciendi, vomitus proritandi, subducendi ventris, ac lubricandi, per nares & os purgandi, quas ἐῤῥίνους & ἀποφλεγματικὰς vocant, mẽses mouẽdi aut cõprimẽdi, similiter lactis ac seminis tũ generãdi &

[a] ὡς ἄμ εἴποι τις, vt aliquis dixerit.

[b] Al. cod. ἐπικρατητικὰς exuperãdi. in Germ. aut ἐπικρασικὰς attẽperãdi, quo certe modo legẽd. est.

extinguendi, tum prouocandi & reprimēdi, magisque etiam cum à iecore hepaticas, à liene splenicas, ab auribus oticas, ab oculis ophthalmicas, à dentibus odonticas, à coxa ischyadicas, à renibus nephriticas, à pedibus podagricas, ab articulis arthriticas, à costis pleuriticas, à tussi bechicas, & à calculis cōminuendis λίθων θρυπτικὰς facultates vocitant, ad particulares perueniunt. Pari modo quædam dicta est à procreanda in vlceribus carne facultas sarcotica: ab inducenda cicatrice epulotica, à glutinādo collectica, à purgatione cathartica, ab excrescētia carnis detrahenda catharretica: fereque numerari nequeant omnes particulatim facultates, si ab vnoquoque singulatim eorum quæ perficiūtur deflexa illis imponere nomina aggrediamur. Sed præclarius sanè ac methodo dignius est, si missam facientes orationem tum prolixam, tum confusam, commodis speciebus [a] compositas medicamentorum facultates cōpendio definiamus, non puris mouendi aut mitigandi, aut doloris sedandi, aut per halitum digerendi, aut laxādi, in triticeæ farinæ cataplasmate facultatem inesse dictitātes, sed modicè tum humidam, tum calidam: superius nanq; positū est, in quo significato eiusmodi dictionem efferimus. Similiter & irim nō vrinas, aut mēses prouocans, aut bechicum

[a] τὰς συνθέτους, cōposit. al. συνήθους, consuet. sed mendose.

chicum

chicũ eſſe medicamen,aut pleuriticis,aut peripneumonicis,aut purulentis (quos ἐμπύους vocant)congruere,aut morbis comitialibus, & ſpaſmis,& palpitationibus,& tremoribus: & ruptionibus,& ſpaſmatibus prodeſſe,neq; carne implere, aut purgare ſinuoſa vlcera, aut lateris, iecoris, lieniſve dolores ſedare, neque chœradas diſcutere, aut carne oſſa implere.ad eundem modum neque genituræ profluuio congruere, aut in vteri fomenta vtiliter miſceri emollientem & reſerantem: quin nec quod neuos & ephelides detergeat, & inueteratum capitis dolorem ſanet, aut fœtum corrumpat detrahatque:ſed ſufficit hactenus dixiſſe calidam, hactenus ſiccam, & catenus tenuium partium illi obueniſſe temperiem, ſicq; tum omnia quæ nũc memorata ſunt, tum longè item plura indicata fuiſſe: quin alio quoque modo de ea dixiſſe ſat eſt amaram eſſe, ſed non extremè, imo ita vt dulcedo quædam admiſta appareat. Ac primus doctrinæ modus empiricorum proprius eſt,ſecundus virum potiſſimum rationalem decet:atque hunc mihi nunc expo nere ſtatutum eſt.

De *pus mouentibus, atque emollientibus medicamentis.* CAP. III.

Caeterùm vniuerſa ea quę quatuor ſuperioribus libris ſunt dicta,propria ſunt,

ipsius de medicamentis speculationis, nisi si quando per affinitatem curandi methodum sermo attigit: at in quo nunc versamur, ad illam magis pertinet: quapropter sæpe consilium mihi fuit, omnino ipsum præterire. Verùm quandoquidem visum est præexercendos esse eos qui assequi deberent curandi rationis intentiones, & plerique ex amicis, potissimumque ij quorum in gratiam hunc tractatum conscribere sum aggressus, ita me facere censuerunt: idcirco sermonem hūc hoc in libro absoluam, sumpto exordio ab emollientibus, & pus mouentibus. Quæ cùm vtraque sint calida humidaque, diuerso tamen vtrunq; modo. Hæc enim ceu simillimū corpori in pus mouendo calorem producentia, absque vlla existentis in eo humiditatis, aut [a] consumptione, aut adiectione: illa verò ceu maiorē quàm pro natura accendētia, ac nōnihil quoq; humiditatis [b] contrahētia. Porrò perspicua est notaq; omnibus pus mouētium notio. Siquidē suppuratio in pus est mutatio.

[a] *Lege, ablatione.*
[b] συνάγοντα.

Tribus modis dicitur molle & durum, partim vt extremè tale, partim vt per excellentiam, partim vt ad symmetrum generis eiusdem aut speciei, aut quiduis obuium.

CAPVT IIII.

SED de emollientibus medicamētis, ipsaque adeò emollitione non perinde simpliciter

pliciter loqui licet,quia videlicet nec de duro mollique corpore.Siquidem partim abſolutè durum dicitur,vt terra:partim per exceſſum vt vnguis,calcar,cornu:partim ad ſymmetrũ ſui generis aut ſpeciei,vt hoc animal, puta elephas,aut hic homo , puta Hercules: partim ad quiduis obuiũ collatum,vt Diogenes ad Ariſtotelẽ.Pari modo dicitur molle, aut vt ſummè eiuſmodi , aut per exceſſum, aut ad ſymmetrõ ſui generis aut ſpeciei, aut ad quiduis obuiũ.Quòd verò tripliciter quoque id genus omnia dicere liceat,partim vt à miſtura aliena ſummasq; habẽtia qualitates à quibus nuncupata ſunt,partim vt ad ſymmetrõ ſui generis aut ſpeciei,partim ad quiduis obuium collata,& quòd nihil retulerit,illo an hoc modo dixeris,frequẽter mihi oſtẽſum eſt.Omiſsis itaque cęteris ſignificatis,de mollibus duriſq;,vt ad optimè comparatum habitumq; hominem contemplemur , quem ſanè regulam ac menſuram ſtatuimus omniũ quæ eum in modum dicuntur : nec tamen ad illius partem quamcunque , puta os adipémve,ſed quæ temperie media eſt , nempè cutem, maximéque eam quæ in manibus eſt, vbi perfecta eſt tangendi potentia.In vnum autem redit,ſi quod per exceſſum ad totam ſubſtantiam dicitur,ſic molle durumque appellites,quandoquidem medium quoddã eſt

tactus

tactus noster, vti & Aristoteles docuit, & Plato quoque sensisse videtur, cum ait: Dura quidem quibus caro nostra cedit, mollia verò, quæ cedunt carni. Nam cutem hominis eo ipso in libro, Timæo scilicet, genere esse carnem ostendit. Quin & [a]Aristoteles cum ait molle esse quod in se cedit, durum quod non cedit, idem quod Plato sensisse videtur, & maximè quòd ad tactum ea iudicāda censet, tanquam ad medium. Quod verò in comparatione ad quiduis obuium durum est ac molle, id in eo quòd magis minusq; cedat, [b]iudicari videtur. Quin & ipsam cutē nostram aut musculū [c]aut partem aliam quālibet cum induratam dicimus, cū naturali eius statu aduētitium affectum conferētes ita nominamus. Sanè corporū hoc pacto affectorum ad statū naturalē reditus emollitio est.

[a] *Cap. 4. lib. 4. meteo.*

[b] *Add. ἢ μὴ ὑπείχειν, aut nō cedat.*

[c] *Lat. plerisque omissa hæc ἤ τι μόριον ἕτερον, aut par. al. &c.*

Quot modis fiunt dura? nempe aut resiccatione, aut concretione, aut nimia impletione, aut harum coniugatione quapiam. CAP. V.

PORRO cùm variè quidque durius efficiatur, nempè aut siccescens, aut concrescens, aut nimia repletione, adeò vt vehementer distendatur, aut coniugatione quapiam [d]sequitur, vt & propria suaque cuique emolliendi sit ratio. Itaque de omnibus deinceps distinguamus. Interim illud prius commonefa-

[d] *Deest πάσχον, patiens.*

niefacientes, nominum verborumque[a] copiam plerūq; non esse indecoram, sed potius eius contrariū: illiberalem verò, tū esse cum non est necesse de illis distinguere. Nam ita & Plato prodidit. Et nobis in præsens necessitas incumbit de duri significatis definire, principio rursum ab ijs desumpto quæ modò dicere desijmus. Nam quod in se cedit, molle est, si quidem corpus simplex fuerit. Siquidem quod ex pluribus constat, aut sese contingentibus, sicut tritici aceruus: aut inuicem implicatis, vt lana & pili, simul & cedere potest, nec tamen esse molle. Contrà in ijs quæ summè plena sunt, velut vtres, vesicæque, neutrum latus in se cedit, nec tamen quod continetur durum est, sicut nec quod continet vbi impletum est, durius seipso eua sit, aut aduentitium alium affectum est adeptum, nisi quòd nunc tensum est, quod hactenus fuerat laxum. Quamobrem ego id renitens, Græcè ἀντίτυπον non durum appello, quando nimirum accuratius loqui[b] propono. Permitto tamen qui velit durum appellare: quin & ipse persæpe sic nuncupo. Sed illud tamen moneo, non vnam esse induratorum naturam, neque vnam medelam. Nam quod à siccitate induratum est, humectari postulat: quod verò à congelatione, excalfieri: quod autē à repletione, inaniri: quod denique

a τὸ εὐχερές.

b προεί-λομαι, cōstituo.

nique

niq; à ſiccitate ſimul cõcretionéq;, humectari ſimul ac cõcaleſcere: quod verò à cõgelatione pariter & impletione, pariter quoq; & calfieri & euacuari. Siccãtur itaque corpora citra congelationem, tum in validis exercitus, tũ in ſole feruenti, tum in inedia ingẽti, tũ in febre ardenti, & medicametis quæ ita ſiccat vt non refrigerent quoq;. Congelantur à vehemẽti duntaxat frigore. Sicut ſanè & implentur à largi tãtum humoris affluxu. At ſiccantur ſimul & congelantur coëuntibus quæ ſimul conuenire poſſunt cauſis: vt ſi quis ſupra modũ laboret in frigore. Sic quoque replentur ſimul & congelantur ab influxu frigido, ac partis refrigeratione. Frigoris rurſus ipſius cauſa triplex eſt: vna à foris inci dẽtibus, puta, aëre, aqua medicamento, quod ſæpe factitant in eryſipelatis. Altera eſt propria patientis particulæ temperies. Tertia ab influente in ipſam humore prouenit. Nam is ſæpenumero ſeipſo calidior effectus eſt aut putreſcens, aut contactu calidarum naturâ partium alteraſcens, cum interim quod parti bus naturâ frigidioribus affricuit frigus, plu rimo perdurat tempore. Atque tot quidem modis corpora tum indurantur, tum molliũ tur. At medicamen emolliens (Græcè vocãt μαλακτικὸν) non de omnibus ijs modis efferre videntur, ſed peculariter de ijs quæ con-

gelatio-

gelatione induruerunt, magiſque etiam ſi in eis contentus ſit humor præter naturam, velut in ſcirrhoſis. Quippe ſi à ſiccitate induruerit, humectare, non mollire id præcipiunt, ſicut impleta euacuare, non emollire. Sed de nominibus neque contendere honeſtum eſt, neque curioſum eſſe neceſſe: verùm rerum inſiſtere diuerſitatibus præſtat: in quibus ſi quid peccatur, ingens ægrotis damnum malumque prouenit. Itaque quod reſiccatum eſt humectantia poſcit remedia, de quibus ſuprà abundè diſſerui. At quod à frigore congelatum eſt, excalfacientia poſtulat, quæ nec ipſa obſcura ſunt. At quod impletum eſt, aut refrigerantia requirit, aut excalfacientia, aut quæ propriè vocantur ſiccantia. Vniuerſa ſiquidem hæc humorem ſuperfluum euacuant, ſed ſua ac peculiari quodque ratione. Frigida quidem duobus modis, nempè repellentia, ſimulque cum calore multam educentia humiditatem, ſicut [a] Ariſtoteles docuit. Quæ verò excalfaciunt, dum contentum in caleſcentibus corporibus humorem in vapores diſſoluunt. Quæ autem deſiccant, velut quæ vocantur diaphoretica, hoc eſt per halitum digerentia, & ipſa duplici ratione, aut humores ebibentia cum poris quibuſdam inſunt, aut totam alterantia partem. Verùm quando

[a] *Cap. 5. lib. 4. meteo.*

quando tempeſtiuus cuiuſque ſit vſus, nõ eſt præſentis negocij definire, ſed ad curãdi attinet methodum. Quæ verò à frigore pariter & ſiccitate induruere, ea excalfacere pariter & madefacere expedit, non ſicut pus mouentia calore & humiditate, ſecundum naturam attemperatis, ſed tantò eſſe medicamen expedit calidius, quantò exuperauit frigiditas, tantoq́ue[a] ſiccius, quantò & vicit ſiccitas. In quibus menſuram finire ad curandi itidem methodum pertinet. Sufficiat autem hîc medicamentorum ſpeciei formulã quandam exponere, idq́ue pauculis exemplis. Igitur oleum & aqua calida humectant ſimul & excalfaciunt. Quòd ſi ambo in vnum miſceantur, multò magis tum excalfaciet, tum humectabit quod[b] ex ipſis erit miſtum, ſicut aquę potabilis balnea cum oleo copioſo exhibita. Idem efficit eduliorum qualitas, ſi ſimiliter habeat. Itaque ingentis famis, quam βουλιμίαν nominant, illiuſmodi ſunt remedia. Eſt enim ea affectio frigiditas iũcta ſiccitati: & ſanatio eius per contraria perficitur. Veruntamen cataplaſma quod ex farina triticea conficitur, in temperatis naturis pus mouens, nec quicquam naturalis partium humiditatis aufert, quod quidem relatu ſit dignum: multoq́ue magis nec apponit: ſicut nec calorem intendere poteſt, nec hebe-

tare,

[a] ὑγρότερον, *humidius.*

[b] *al.* ἐξ ἀμφοῖν *ex ambobus.*

tarē, ſed tantum in ſubſtãtia ipſa augere. Cæterum non idem eſt, qualitatem intendere, & augere ſubſtantiam. Sed hæc[a] paulò pòſt accuratius oſtendam. Attamen id genus medicamenta humida calidáq; dicimus non ceu calidiora humidioráq; quàm noſtra ſit ſubſtantia, ſed ceu ſimilem habentia nobis temperiem, quæ calida & humida eſt iuxta veterem ſermonem, velut in libris de Temperamentis oſtendimus. Nec tamen ſic aquam humidam aut [b] galbanum calidum dicimus: ſed illam tanquam quæ carnem noſtram riget, hoc tanquam quod calſaciat. Nam tametſi aqua calida euacuare partes quæ per humorum influxum contumuerunt valeat, ſimilares tamen ſaltem omnino humectat, ſicut in primo libro à me monſtratum eſt.

[a] *Cap. 7*

[b] *Vet. interpr. legit, ignẽ.*

De *medicamentis pus mouentibus.* CAP. VI.

MEdicamenta itaque quę pus mouent, eo quòd perinde vt aqua calida excalfaciant, ſuperfluum in ſpacijs vacuis contentum humorem per halitum digerunt, ſicunt in libello de inæquali intemperie monſtratum eſt. Ipſis tamen ſimilaribus corporibus ſecundum naturam affectis, humiditatis nihil neque adijciunt, neque adimunt, quod quidẽ manifeſtũ ſit, & ſentiri queat. Quippe cùm temperaturam poſsideant[c] ſimilem, ea-

[c] *al. æqualem, &c.*

t rum

rum ſubſtantiam tueri potius quàm alterare poſſunt. Nam in ſuppurationibus humiditas quidem alteratur, itemque ſi qua ſit caro contuſa: cætera verò omnia quæ ſecundum naturam habent, ſubſtantiam ſuam ſeruant. Etenim cùm tres in animalium corpore fiant alterationes: vna planè ſecundum naturam eſt, cū videlicet in ventre cibus coquitur: aut in viſceribus & vaſis qui inibi generatur ſuccus, vnde rurſum pars vnaquæque nutriatur. Altera contrà planè præter naturam, nempè in putreſcētibus omnibus. Atq; hæ quodammodo inuicem ſibi contrariæ ſunt. Tertia ex vtraque miſta & media eſt, partim primę aliquid obtinens ac naturalis, partim huius contrariæ quæ eſt præter naturam. Siquidem alterationi ſecundū naturam duo hæc inſunt, vt & ex familiari animanti [a]materia fiat alteratio, & ab ingenito calore planè ſuperetur. Ei verò quæ præter naturam eſt, & ab aliena caliditate mutatio prouenit, & ad nihit vtile. At media earum, quæ ſcilicet ſuppurationes comitatur, ab ingenito quidem fit calore, ſed non planè vincente: neq; enim ex materia peragitur, quę prorſum benigna ſit, quemadmodum nec ex omnino aliena. Itaq; quemadmodum naturales alterationes, quæ ab innato proueniunt calore, à ſimili extrinſecus iuuantur, pari modo & quę in mouen-

[a] ὕλης. *mat. per perā al. natura.*

do

do pure conſpicitur. Nam quid æquè concoctioni ventris conferre nouimus, atque corpus humanum illi impoſitum? Proinde quidam puellos noctu admouẽtes per quietem, longè euidentiſsimũ adiumentum ſentiunt. Confert ſiquidem amplius, magiſq; multò familiaris eſt eo calore qui à fomentis paratur. Eiuſdem gratia vtilitatis quidam paruos catellos per quietem ventri imponunt, copiam coquentis cibos caliditatis adaugentes, non qualitatem. Tale eſſe debet quod ad mouendum pus adhibebitur medicamentum, qualis eſt in naturis temperatis calor natiuus. At ſi iuſto calidior natura fuerit in eo corpore re, quod pus mouebit medicamen, calidius ſit oportet: tantò nimirum temperato calidius, quantò & natura eius temperatam in caliditate exuperat. Itaque clarum iam illud eſt ex curandi methodo, cuiuſque ſingulatim nominis ſuum ac proprium eſſe puris mouendi medicamentũ. Nec minus illud cõſtat, quod ſæpenumero iam demonſtratum horum comprobatur teſtimonio, omnes medicamentorum facultates vt ad optimè temperatũ hominem explorandas. Siquidẽ nulla conſtitui ars poſsit, niſi prius velut regula ac ſcopo generi materiæ in qua verſatur conſtituto, ad illũ iam particularia omnia dirigantur. Rurſum ergo ꝓpoſito tãquã ſcopo quodã in hoc

ſermone optimè temperato homine, eius reſpectu aliud eſſe: dicimus medicamentū pus mouens quàm quod indurata emollit, eſſeq; eorum temperaturas, quas ſuperius eſſe poſuimus: Eius quidem quod naturæ in mouendo pure auxilio eſt commoderatam & ſimilem ei corpori cui admouetur: ac proinde quòd natura noſtra humida ſit & calida, humida calidáque medicamenta eiuſmodi frequenter appellari. Eius verò quod indurata emollit, temperata natura multò calidiorem, non tamen iam valde calidam.

De ortu ſcirrhi. CAP. VII.

ORitur autem induratorum affectio ex fluxione viſcoſa & craſſā, paruis particulæ poris ſiue meatibus impacta. Digeſto verò per halitum quod tenue eſt eius ac ſubtile, ac deinde quod reliquum eſt refrigerato ac velut cōgelato, vocata ſequitur ſcirrhoſis: ac proinde frigidum pathos aiunt, & per calfacientia curari. Porrò quoniam cum frigiditate humor redundat ſuperfluus, idcirco etiam compoſitam eius eſſe medelam, ob refrigerationem ſcilicet excalfacientia poſcente affectu, ob alienā verò & ſuperuacaneam humiditatem, euacuantia. Vnde fit: vt eorum quæ ſcirrhi in morem indurata ſunt, nullum curari valeat, neque à validè exiccantibus,

bus, neque à fortiter excalfacientibus, neque ab ijs quæ vtraq; hæc præstare possunt. Nam quæ validè excalfaciunt, hærens ac contentum in particula humidum violenter digerentia atque elicientia, reliquum omne desiccant, & incurabile constituunt, quæ verò fortiter desiccant, etiamsi non excalfaciant, tamen ipsa non per medium, euacuando scilicet quod subtile est, sed ex professo, ac ex natura sua ad summam [a] duritiem infixam particulæ fluxionem adigunt. Sola igitur ea quæ, calfaciunt, sed non admodum, vnáque exiccant non magnopere, eiusmodi sanare affectus possunt: vocantúrque ea medicamenta Græcè μαλακτικὰ (Latinè emollientia nomino) eodem tempore vtrunque agentia. nempè quod congelatum est fundentia, & sensim per halitum digerentia.

Emollientia medicamenta in hoc à pus mouentibus differunt, quòd emollientia calidiora sunt, & moderatè desiccant existentem in partibus humidatẽ: pus autem mouentia corporibus quidem nostri similem calorem obtinent, sed tamen existentem in eis humiditatem seruant.

CAPVT VIII.

QVapropter calida sunt id genus medicamenta, nec admodum sicca, atque à pus mouẽtibus eo dissidentia, quòd

[a] σκληρότητος durit. Ald. cod. habet ξηρότητος siccit.

calidiora sint, & ficciora. Illa enim cognatam ac simillimam corporibus nostris caliditatē posident: emollientia verò licet validiorem habeant, non tantam tamen vt attractionis violentia reliquum deficcent. Prætereà ea quæ pus mouent humorē qui præfuit in partibus induratis, seruant: emollientia verò paulum quidam eius absumunt. Proinde quamuis innumera sint calfacientia simul atque exiccantia medicamenta, sola tamen ea quæ conuenientem ac symmetrum calorem possident, vnáque illi respondentem sortita sunt siccitatem, mollire quę scirrhi instar indurata sunt, possunt, quale est bdelliū, styrax, galbanum, thymiama ammoniacū, medulla tū ceruina, tum vitulina, adeps caprinus, & taurinus, & quæ eius sunt generis. Nā nunc[a] consilium non est omnē expromere materiā, sed solū de id genus facultatibus omnibus generalem constituere doctrinā. Præstat nanq; in genere de pus mouētibus atq; emollientibus cognoscere, ꝙ illa ęqualē accendūt, calorē ei qui est in nomine secundū naturā: quæ verò emolliūt, multò maiorē. Quocircà illa quidē quantitate potius quā qualitate caloris agere sunt nata: at quę indurata emolliunt, qualitate potius. Itaque si in parte quæ suppuratione indiget, asiduo impositas seruare manus, aut aliam quamuis partem posibile foret,

a ἃ πρόκειτ pro positū nō est.

ret, celerrimè ſic ſuppuratio procederet. Pari quoque modo ſi medicamentum hominis temperaturæ ſit quam ſimillimum, ocyſsimè cõcoquet quod in pus verti debet, vt eſt nonnunquam caro, nimirum vbi contuſa fuerit, interdũ verò humor qui phlegmonẽ ꝓduxit.

Quòd pus mouentia etiam emplaſtica eſſe conueniat. CAP. IX.

QVin etiam quòd emplaſticum eſſe debeat eius generis medicamentum, vt exactè ſupuratorium ſit, & ipſum liquido mihi apparere videtur. Nam ſi ſubſtantiam innati caloris augere, non intendere qualitatem ipſam conueniat, poros corporis obſtructos eſſe neceſſum eſt, quò videlicet halituoſos tranſpiratus includant. Siquidẽ ea cataplaſmata quæ aut detergentia, aut validius excalfaciẽtia, halitus diffiari permittunt, exiccant quidẽ, ſed pus non mouẽt. Talis eſt hordeacea, cicerũ, fœnigreci, fabaceaq; farina, amplius etiã ęrina, eruina, panici, lupinorũ, milij, omniũq; adeò exiccantiũ: quippe cùm tũ per ea quę detergunt, etiamſi nõ admodũ excalfaciãt, ſed quia obſtructione liberant, reſerántque meatus, vnà quoque calor particulæ euolet, vt naturalis haudquaquam ſeruetur ei commoderatio: tum ab admodum excalfacientibus huius etiam

Aph. 14. lib. 1.

Calor insitus quid.

[a] *ἀερώδη, vet. interp. legisse videt' περματώδη seminalem.*

Lib. 6.

[b] *πανταχόθι vbique.*

non parum vacuetur, & qui reliquus est incalescat, ex quo fit, vt natiui caloris substantia diminuatur, sed qualitas intendatur. Quorũ neutrum fieri expedit, verùm halituosum & calidum spiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate symmetrũ: quippe cùm hic in pueris copiosissimus, omnes actiones naturales adaugeat. Sed sunt quos id fugit, & cum hoc quod ignorent, Hippocratem insuper accusare non verentur, quòd dixerit crescentia plurimum habere caloris innati. Sed nos dicta eius haud perperam capere oportet, ac cognoscere innatum dixisse calorem, quem in quoque animantium & natiuum spiritum nominamus, de quo & Aristoteles scriptum reliquit. Verũ nihil prohibet, sanguineam substantiam simúlque [a] aëream vnà cum spiritu calidum inaudire innatum. Ac Stoici quidem nunc ipsum spiritum animæ esse substantiam autumant. Nos sanè de animæ substantia non admodum pronunciare quippiam audemus, & ad pręsens superuacaneum arbitramur. Quanquam nos iam antè spiritũ innatum, etiamsi non sit animæ essentia, saltem primum eius esse instrumentum in commentarijs de Hippocratis Platonisque placitis demonstrauimus: & certè dicimus eum spiritum in omnibus animantis contineri partibus, sed non [b] vndiquaq; esse

sui

ſui ſimilem, veluti nec ſanguinem eſſe neceſſe. Tum in ſpacijs inanibus non paruam eius ineſſe ſubſtantiã, imò potius velut materiam quandam leuiculam etiamnum mutationem expoſcentem ad innati ſpiritus qualitatibus ſuis abſoluti generationẽ, nihilo ſecius tamẽ iam tum etiam admodũ ad naturalia opera conducentem. Porrò autem vnum ex naturalibus operibus eſt, ea quę in pus fit conuerſio. Nam & illic quædam perficitur coctio. Cùm autem quidquam coquere conſiliũ eſt, quàm plurimum, meo iudicio, ſpiritum ſeruari intus oportet. Atqui digeritur tum ab euaporantibus ac detergentibus, qualis eſt hordeacea fabaceáq; farina: tum à reſiccantibus, qualis eſt panici, lupinorũ, milij: tum ab excalfacientibus, qualis eſt fœnigræci. Quin multò etiam magis ab ijs quæ ſimul & excalfacere & reſiccare poſſunt, puta lolio, eruo, cicere, ochris. Igitur omnium ad puris generationem aptiſsimum eſt, ex ijs vtique quæ perfunduntur aqua temperata, aut cui additum oleum eſt, quod hydrelæum Græci vocant: ex ijs verò quæ irrigantur, oleum temperatum. At ex ijs quæ ex hydrelæo illinuntur, farina triticea, & panis ipſe. Sed is modicè coctus ſit oportet. Nam qui plurimũ coctus eſt, quodammodo ſiccior eſt, aptusque phlegmonis quę ægrius concoctionẽ admittunt:

tunt: qui verò minus, ijs quæ admodum calidæ sunt atque, vt sic dixerim, feruent, congruit. Tum cui plus additum olei fuerit, pertinacius coctioni aduersantibus conuenit: Cui minus, feruentibus magis competit. Et sanè quod ex pane conficitur cataplasma, difficulter coctioni cedẽtibus phlegmonis idoneum est, siquidem pani tum sal, tum fermentum admistum est. Quod verò ex triticea farina præparatum est, calidioribus vtilius est. Et ipsius etiam triticeæ farinæ quæ pura est, tum panis quoq; qui purus est, puri mouendo competentior est, nimirum cum furfur minus sit calidum, & magis desiccet. Farina autem pura, quæque alere est nata, humida est & calida: qualia certè ad pus producendum conferre ostẽdimus. Itaq; medicamenta quæ phlegmone tentatis imponuntur [a] partibus, si calida sint & humida, ad pus mouendum conducũt, vti adeps suillus, & vitulinus. Nam tauri & capræ acriores esse ostendimus: quãobrem phlegmonis tum frigidioribus, tum durioribus magis congruunt. At suillus [b] ijs quæ propriè phlegmone appellantur, familiarissimus est. Est & adeps gallinaceorum familiarissimus, magisque etiam anserum, quodammodo tamen ad digerendum potentior: est enim substantia sua tenuior, sicut & bubulus & caprarũ crassior & terrenus magis.

a Vet. interp. pro μέρεσι legit ἕλκεσι, vlceribus.

b καὶ μόσχειον, & vitulinus.

gis. Quin & agreſtium animalium omnium acrior eſt adeps ſimulq; ſiccior multò quàm domeſticorum, maximeque pardalis & leonis. Quare horum nullus omnino puri mouendo idoneus eſt, ſed, vt dixi, ſuillus & vitulinus. Porrò pus mouent & pix, & reſina, nẽpè oleo quopiam aut roſaceo ſubactæ. Sed & hîc ad feruentes phlegmonas ex roſaceo eas liquare oportet: ad frigidiores verò excalfacientium quopiam, puta cicino, raphanino, [a]veteri ſicyonio. Quòd ſiquando ſola vtaris cera, alijs ad manum nullis, ad pus mouendum, & ipſam in excalfacientiũ oleorũ quopiam diſſoluere oportebit: quippe cùm ipſa per ſe minus ſit calida quàm vt pus mouere poſſit. Siquidem illinẽdi certè vim obtinet. Solis itaque feruentibus phlegmonis apta eſt, ex calidorum olerum quopiã liquata. Verùm quemadmodum hæc ſymmetria ac mediocritate inferior eſt, vt ad medias tẽperie phlegmonas, hominũq; & partiũ naturas, ſic paulũ quiddã excedunt reſina & pix. Quapropter hæc omnia [b] ſimul miſta moderatè pus mouent. Sed hæc iam ad tractatum de medicamentorum compoſitione attinent, quem vt aliquatenus attingeremus, ſpeculationis ipſius nos ſequela adegit. Rurſum ergo ad propoſitum reuertor. Eſt autem propoſitum, definire quæ ſit in genere

[a] καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ σικυώνειον, & vet. & ſicyonio.

[b] Add. τὰ νῦν εἰρημένα nũc dicta.

pus

pus mouentium natura. Dictum verò est, ꝙ modicè eam humectantem & excalfacientẽ esse oporteat: quod alijs verbis est, vt neque excellat, neque inferius sit temperatura corporis ipsum immutantis, sed quoad fieri possit simillimum. Cæterum ꝙ medicamentum puri mouendo idoneum tale sit facultate, & actu, siue energia fiat eiusmodi, dum corpori nostro admotum est, sępenumero iam antè dictum est: sed nunc nihilo secius id repetimus, quandoquidem semper eius meminisse oportet. Atque eiusmodi est pus mouentis medicamenti tẽperies. Porrò corporis ipsius constitutio emplastica est: qua maximè pollent quæ lenta & viscosa sunt, velut adeps porcinus, butyrum, thus, & quod ex farina triticea conficitur cataplasma: quippe quæ moderatè tum calida, tum humida lentaque sunt, ac proinde puri mouendo idonea. Chõdrus tamen farina triticea siccior est, quanquam nihilo minus lentus sit, nisi fortè etiam amplius: vnde fit vt in medijs [a] temperatura phlegmonis puri mouendo ineptior, in humidioribus etiam triticea farina præstantior sit. Verùm & hæc iam præsentis commentationis limites excedunt. Itaque denuò ad medicamenta duritates emollientia reuertor, hactenus & hîc curandi methodum attingens, quantum dicendorum claritati

[a] Temperatura, Græ. non habetur, sed ex veter. trãsla. accessit.

con-

conducat. Scirrhum vocant tumorem præter naturam, doloris vacuum, sed durum. Sunt autem inter eos quidam, qui vbi plurimum increuerint, simulatque indurati fuerint, non modò dolore carent, verùm etiam sensum difficilem, aut etiam nullum habent reliquum: porrò nascuntur ex humore crasso & frigido, quales sunt in animalium corporibus duntaxat duo, bilis videlicet atra, & superexiccata pituita. Proinde tumores scirrhosi omnino aut pituitosæ sunt substantię, aut atrabilariæ, aut ex vtraque misti. Sed de agnitione eorum non est nunc tempestiuum disserere, verùm de medicamentis emollientibus illud vt nunc dicam opportunum est, nempè ꝙ propriè vocantur [a]emolliētia, quę medentur scirrhosis tumoribus ex pituita resiccata crassoque humore prognatis. Consueuerunt autem ij potissimum in musculorum capitibus, & qui ex eis prodeunt tendonibus consistere. At quæ ab atrabilario succo duruerunt, cancrosa sunt omnia, & ab emolliētibus medicinis exasperantur. Sed his quo pacto [b]prospicere oporteat, in Commentarijs methodi curandi [c]docebimus. Quæ verò à lento crassoque humore congelato indurata sunt, calida poscunt siccaque medicamenta, sed non tamen quæ valida sunt ac violenta: sed sufficit interim vt secundi aut tertij

sint

[a] Qui scirrhi emollientibus curātur, & cancrosi non sūt, ij nō fiūt à succo melancholico.

[b] Recte προνοεῖσθαι, *prospicere, at in Al. exempl.* μεμνῆσθαι *sed id falso.*

[c] Lib. 13. & 14.

sint ordinis excalfacientium,primi exiccantium.Porrò cùm non exigua sit in corporibus sic induratis maioris minorisque latitudo,necesse vtique est & medicamentorum illis medentium non paruam esse latitudinē. Siquidem adeps caprinus,& gallinarum,quę sic indurata fuere iuuarunt.Verùm illi quidem imbecilliores sunt,& moderatas duritates emolliunt. Valentior gallinarum gallorumque adipe anserinus est, caprarum verò hircinus,validior quoq; & taurinus, sed minus tamē quàm hircinus.Quinetiam medulla ceruina modicè emollit,& [a] cum ea vitulina:quippe cùm id genus omnia medicamenta calida sint,& mediocriter sicca,multoque magis excalfacere quàm exiccare nata. Vnde si quis fortè ea quandoque calida dicat & humida,facultatibus nō repugnandum:nam paulum absunt ab ijs quæ neq; humectant, neque desiccant.Eodē ex genere sunt,cū predictis quanquā validiora, ammoniacū thymiama,& styrax,& galbanum, & bdellium scythicum:sed ad emolliendum præstantiora ex ijs sunt quæ recentia sunt.Siquidem inueterata validius quàm oportet desiccant.Id ipsum vsuuenit in medulla & adipe, quippe quæ & ipsa vetustate seipsis tū acriora,tū sicciora euadunt.Quin & oleum quoque sicyonium ex hoc est genere, nec in postremis id

quod

[a] μετ' ἀυτὸν, *post eam.*

quod inueteratum eſt, & ex ijs quæ præparantur, ſuſinum. Sed de compoſitis hîc dicere ſtatutum non eſt. Porrò radix altheæ, & cucumeris agreſtis, nonnullæque aliæ plantæ, partim in oleo, partim in aqua decoctæ, emollientium medicamentorum facultatem induunt, ſicut maluæ agreſtis folia tum cruda, tum cocta. Atq; hoc ſimplex medicamẽtum eſt, ſicut porcinus adeps vetuſtatem paſſus, ſed ſalis nihil oportet adijcere, ſicut nec alijs quæ emolliunt: valde enim deſiccat ſal. Porrò quæcunque alia emollire poſſunt, ſeu ſimplicia ſeu cõpoſita ſint medicamenta (alibi enim ea recenſebimus) calida ſunt ex ſecũdo & interdũ ex tertio ordine, leuiter verò ſicca. Sed & his ſanè illinẽdi vis (emplaſticã vocant) inſit neceſſe eſt, non aliter quàm ijs quę pus mouent. Sed quantò maiore euacuandi facultate pollere debẽt, tantò vtique minus etiam meatus illitu obſtruere.

Quòd medicamenta indurantia humido frigidoq; ſint temperamento.

CAPVT X.

SANE emollientium facultas medicamẽtorum abunde iam expoſita eſt, proinde deinceps de indurantibus verba faciam. Frigida itaque hæc ſint oportet & humida, velut ſemperuiuum, portulaca, pſyllium, lenti-

cula

cula paluſtris,ſolanum : aut hoc certè nõ eſt temperamento humido, ſed medium abſolutè humectantis & exiccantis,ex pugnantitibus facultatibus compoſitum,exiccante videlicet & humectante:nimirum cùm & duplicem in ſe habeat ſubſtantiam, terrenam & aqueam. Sed iam non eſt mihi propoſitum, ad particularem materiam ſermonem deducere,verùm generales duntaxat breuiter facultates definire.Sanè ſiquid ſimul & refrigeret & deſiccet, & ipſum profectò omnino indurabit:ſed non eſt ex ijs quæ propriè indurãt.Siquidẽ congelatione potius quàm euacuatione durum efficitur corpus, prout ſuprà poſuimus. At ſiquid ſit quod proinde quia natiuum humorẽ non retinet,induratũ eſt,id ſiccum potius quàm durum appellabimus:conſtatq; eius ſanatio rigatione & humectatione,nõ emollitione:ſicut certè & tẽſio curatur laxatione,& laxatio tenſione.

De *tendentibus laxantibusq́; medicamentis.*

CAPVT XI.

SED hæc vt ſe habeant liquido cõſpiciũtur,cum in cute, quemadmodum & ab Hippocrate dictum eſt, cutis duræ mollificatio,tenſæ laxatio:tum etiam frequenter in articulis. Igitur laxatio prouenit humectatis immodicè quæ circa eos ſunt ligamen-

tis.

tis pariter & tendonibus: tensio verò non etiã simpliciter, sed aut plusculum exiccatis aut refrigeratis, aut phlegmone affectis, aut scirrho. Atque ita quidem in articulis. In cute verò non tantum ita, sed musculis quoq; qui ei subiecti sunt, quoquo modo in tumorem [a] sublatis. Nam & prę carnis sæpe copia quibusdam tenditur. Quòd verò & in phlegmonis idipsum illi accidat, suprà positũ est. Quamobrem non simpliciter vna est species laxantium remediorum, vtpote cum alia humectando, alia calfaciendo, alia verò emolliendo, quædam euacuando, nonnulla tumores præter naturam purgando, alia etiam per coniugationem horum quãpiam agentia, laxare assolent. At Thessalus, fereque sequaces eius vniuersi, sicut in alijs multis, ita & in his appellationes simul cum rebus confundunt, quicquid obuium est, citra vllam examinationem conscribentes. Quamobrem vbi quę in manibus sunt absoluerimus, necesse nobis forsan fuerit aliquando in eos stylum conuertere: in præsentiarum autem quod dicta cõtinuò sequitur persequamur, rursum sumpto principio ab ijs medicamentis quæ vocantur emplastica, quia sæpe iam antè & de ijs diximus. [b] Breuiter ergo Emplasticum medicamentum est, quod tenaciter corporis poris siue meatibus illitum inhęret. Porrò abũ-

[a] αὐξανομένον, adauctis

[b] συνολόντι μὲν οὖν εἰπεῖν ergo ut in summa dicã

dè dictum est nobis de pororum, quos nos statuimus, natura in libris De temperamentis: demonstratum autem est & in libro hũc præcedente, mordacitate vacare omnino debere medicamentum emplasticum: nam si qua illi inerit mordacitas, hærere in poris non poterit, sed omnino facilè excernetur, aut partium aliquam liquando, aut certè humorem aliquem ex alto attrahendo. Sed & illud satis constet, terrenæ cõsistentiæ & viscosum omnino esse oportere emplasticum.

Quòd poros purgantiũ medicaminum vnũquodque calidum sit, & tenuium partium: nam amara omnia & nitrosa sunt.

CAPVT XII.

SED de istis suprà abundè dictum est. Quod verò illi cõtrarium est, dici queat poros repurgãs, & infarctu liberans, sicut & ipsum emplasticum non modò emplasticum dicitur, sed & ἐμφρακτικὸν quasi dicas infarciens. Fuerit autem id sicut effectu contrarium, ita & corporis natura, neque viscosum neque mordacitatis expers, sed nitrosum & subtile. Nam in ratione maioris ac minoris [a] differunt, substantiæ genere minimè diuersa, tum emplastica ab ijs quę sordem nutriũt tum:[b] repurgantia ab extergentibus. Nam quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute,

[a] Add. ἀλλήλων διαφέρει inter se se differunt.

[b] Deest τῶν πόρων meatuum.

cute, ſiue in vlceribus, ea extergentia ſiue rhyptica nominantur. Quæ verò poros etiā expurgant, ea ſubtiliorum his partium ſunt & emplaſticis contraria: proinde pororum ecphractica & eccathartica quaſi expurgantia & farctu liberantia dicas, appellantur. Sunt autem hæc tum nitroſa, tum amara. Atque cuti extimæ impoſita ſolam nitroſam qualitatem poſsideant exactam eſt opus ad ea peragenda quæ dicta ſunt. At intrò in corpus aſſumpta, etiamſi adiūcta ſit quædā adſtrictio, poſsint tamē ſic quoque magnos purgare abſtergereque meatus, cuiuſmodi ſunt in vaſis. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adſtrictione occluſa, quàm probè queat expurgari, non etiam inde in altum abſtergentem ſubſtantiam recipit, nec expurgatur. At quæ circa ventrem ſunt partes omnes, quæque in iocinere, liene, alijsque omnibus viſceribus, cùm maximos in ſe meatus habeant, maius accipiunt commodum ex vaſorum corroboratione, quàm propter oſculorum exiguitatem lędantur. Proin intus abſinthium repurgare poteſt, foris non poteſt: quippe quod cōpoſitum eſt, vt ſuprà dixi, ex amara acerbaque facultate. Quamobrē eius generis medicamēta particulatim vt perſequar, non eſt neceſſe. Quæcunque enim repereris nitroſa & amara, ea ad purgandos

meatus omnes valere noueris. At cutis vniuerſæ ac vlcerum ſordes, non hæc tantum, ſed & viribus minora auferre poſſunt, qualia ſunt dulcia quæ tenuium ſunt partium, puta mel,& ex cerealibus ſeminibus quædã, vt eruum,fabę,hordeum,lupini:Quanquam in ipſis fabacea hordeaceaque farina tantum extergit, non etiam meatus farctu liberat: erui autem & lupinorum potiſsimum ſi amara fuerint,ſuprà quàm quòd extergunt,nõnihil quoque meatus purgare valent. Simile quiddam amygdalis accidit: nam & horum ipſorum ea quæ amara ſunt,& detergunt,& meatus expurgant: quæ verò edendo ſunt, detergunt quidem, non tamen infarctu liberant.Quin & vrticæ ſemen non ſecus atque eruum amygdalaque amara,meatus purgat. Ex eodem genere ſcilicet ſunt ſcilla & iris, & quæcunque alia vincentem in ſe qualitatem amaram poſsident,vt dictum eſt.Siquidem nitrum ipſum per ſe, & aphronitrum, [& ſpuma nitri,]& ſeriphon,& abrotonum, & id genus reliqua cum cibo potuque aſſumpta eandem vim obtinent.Protinus enim his ineſt,vt craſſos lentoſque humores extenuãdi vim obtineant,ſicut emplaſticis omnibus craſſos lentoſque corporis ſuccos reddendi.Quamobrem lentis ac pituitoſis thoracis pulmoniſque humoribus, aut puri & inci-

dendis

dendis & extenuandis & educendis aptiora inuenire alia præ istis medicamẽta nequeas. Iisdem istis & iocinoris obstructiones expurges, & modicas etiam lienis: nam quæ maiores sunt, vehementiora desiderant, nẽpe capparis corticem, radices tamarices, scolopendrion, & scillam, & eam herbã quæ id ipsum nomine repræsentat, asplenos appellata. Sed tamen istis variè vtendum in quoque viscerum est: ad iecur ipsis per sese duntaxat: ad lienem verò, mistis aceto, aut ei incoctis: ad thoracem pulmonemque, melicrato, ptisanæ, oxymeliti, aut dulcium vinorum cupiã. Sed hæc ad curandi pertinent methodum: proinde in præsens rationibus ea confirmare omitto. Nam & in illo opere, & in alio quod de componendis medicamentis inscribetur, eas explicabo.

Quòd vrinam cientia ex acrium genere sint, ac proinde calida & sicca, tum quòd sanguinem serosum segregent, crassum verò cogant.

CAP. XIII.

PORRO quę necesse est vt dictis adijciã, ea duntaxat expromam, nempe cũ plurimam mouere vrinã [a] annitimur, non admodum dictis vtendũ pharmacis, sed quæ acriora sunt, & magis excalfaciunt. Dictum siquidem suprà est, acre omne esse calidum;

[a] βουλη-θῶμεν.

cius generis ſunt ſemen apij, petroſelini, fœniculi, dauci, agrioſelini, ſmyrnij, & ſanè ipſum quoque ſeſeli, & ammi, & phu, & meon, & aſaron, & acoron, à quibus ſanguis non extenuatur duntaxat, ſed & funditur ac ſecernitur, nō ſecus atque lac quod coagulatur ſeroſo videlicet & tenui ſeorſum ſegregato, craſſo verò in ſeſe coëunte [a] & exacte vnito. Siquidem quò facillimè ad ſe attrahant renes quod in ſanguine aqueum tenueque ac ſeroſum eſt, vtraque hæc conferunt, nempè totius ſanguinis primùm fuſio, deinde ſegregatio, quorum neutrum abſque valido calore peragi queat. Quãobrem puris ex thorace expuitioni ea omnia aduerſa ſunt: quippe cùm natura eorum ſit vt modò dictum eſt, tum excalfactoria exiccatoriaq;, tum etiã ſecretoria, & coactoria. Cogitur quidē in ſeſe quod craſſum eſt, excernitur verò ac ſecernitur in ipſo coactu quod in ſanguine ſeroſum ac tenue defertur. Atq; hoc ad ſeſe trahere renes anteuertunt: quod verò coactū eſt atque exiccatum, haud etiã facilè expuitur. Proinde vt modò poſui, incidendi vim habeat eiuſmodi medicamentū oportet, ſed nō tamē inſigniter calidam, ne videlicet validè deſiccet: ac eiuſdem profectò commoditatis gratia cum ſorbitiunculis potionibusque humectantibus exhiberi poſtulat. At quæ

[a] κ(αὶ) ἀκριβῶς ἑνουμένου.

renes

renes expurgant, & ipſa quidem incidentia ſunt, verùm larga humiditate non indigẽt. Porrò quæ calloſas ſiue tophaceas conſiſtentias incidere ſunt idonea, & ipſa vtique admodum incidunt, ſed minimum caloris poſſidẽt. Quippe caliditas callum porúmve ipſa [a] contrahit ac procreat, non incidit neque diuidit. At quæ minus ſunt calida, cum hoc quod incidere valeant, meliora quoque ſunt, velut radices regiorum nominatorum aſparagorum, & rubi, & bethonica, & polium, tum ochra, & vitrum vſtum, & ex ſcilla confectum acetum, & quæ ſunt eius generis. At Theſſalus [b] inſulſiſsimus atq; imperitiſsimus, ſicut pleraque alia artis contumelijs ac probris immerito afficit: ita & hæc quoque diſcerpere contendit, nullum eſſe medicamentum cenſens quod propriè ſit aut hepaticũ, aut nephriticum, aut pleuriticum.

[a] Add. ἀποξηραίνων, exſiccando.

[b] Græc. σκαιότατος quod vnũ duobus reddidit interpr.

Quòd rarefacientium temperies moderatæ ſit tum caliditatis, tum ſiccitatis, conſiſtentiæ verò tenuium partium: anaſtomoticorum autem tum calidior, tum etiam mordax atque acris, ac craſſarum partium: porrò cõdenſantium adſtringens & aquea potius: ſtipantium verò ſiue στεγνωτικῶν, craſſarum partium, & frigida.

CAPVT XIIII.

SED illius peccata alijs libris [c] detexi. In præſenti autẽ libro reliquas Simpliciũ me-

[c] ἐπιδείξαμεν.

dicamentorum facultates ediſſeram, exordio rurſus ab aperientibus ac rarefaciētibus (illa anaſtomotica, hæc aræotica nominant) deſumpto. Videntur enim & hæc quodam ſanè modo iam dictis eſſe vicina: nempè quæ extergere, incidere, obſtructiones tollere, diuidereque diximus: quãquam non vndiquaque eſſe ſimilia. Sanè & horum ante omnia diſtinguenda notio eſt, ac ſic inquirēda ſubſtantia. Quæ cutis meatus reſerãt, rarefacientia dicimus: quæ verò vaſorum oſcula, aperientia. Quin & illis contrariorũ, quod poros contrahit, condenſans appellitant: quod autem oſculum occludit, haud etiã proprio deſignant nomine, ſed generalioribus, puta contrahens, occludens, cõſtringens, obſtruēs nominant. Porrò vtriuſque natura ſic habet: rarefacientium quidem tum modicè calida eſt, tum minimum deſiccans, tum tenuiũ partium: aperientium verò, tum craſſarum partium, tum acris ac mordax. His porrò contrariorum, condenſantium quidem frigida ſanè, ſed non terrena, neque aërea, ſed potius aquea. Eorum autem quæ apertiones ſiue anaſtomoſus occludunt, craſſarum partium, & frigida. Exempla horum ſunt, rarefacientis quidem naturæ chamæmelum, & althea, & quod ex ipſis præparatur oleũ, nec minus quod ex agreſtibus conficitur cucumeribus.

Quin

Quin & vetus,& cicinũ, & raphaninũ oleũ ex eadem sunt nota. Aperiẽtis verò facultatis,quæ acria sunt simulque terrena omnia cyclaminus,allia,cæpæ,fel taurinum,vnguẽtorumque adeò omnium quæ simul crassarũ sunt partium,& calida,subsidentiæ:cuiusmodi est irinum,& amaracinum,quæ vtique & occæcatas aperiunt hæmorrhoïdas. Porrò quæ vteri os à phlegmone, aut scirrho, aut ariditate occlusum aperire dicuntur, ex accidenti non autẽ primariò & per se eiusmodi habere facultatẽ censentur,velut nec ea quæ labiorum à phlegmone occlusorũ,aut genarum,aut nariũ,aut gutturis,aut præputij,aut sedis,aut alterius eiusmodi osculi instrumẽti phlegmonẽ sanant,atque occlusionem corrigunt. Ea nãque phlegmonẽ soluere dici possint,haudquaquam aperientia siue anastomotica. Peccat sanè in istis Dioscorides,nonnũquam aperientis inquiens facultatis medicamentum quod laxat,aut emollit,aut humectat,aut phlegmonem soluit. Atque rarefacientium & aperientium eiusmodi sunt essentiæ. At eorum quæ ipsis contraria sunt condensantium quidẽ,aquæ est frigidæ,semperuiui,portulacæ , tribuli viridis,psyllij,herbæ quam muris aurem vocitant,lenticulæ palustris,& vt semel dicam,quæcũque refrigerãt, sed non adstringunt. Proinde & Mãdragora,

ra, cicuta, altercum, papauer, ipſas nunc dico herbas, ſi quis modicè vtatur, cōdēſandi vim obtinent: ſin liberalius, non modò condenſandi, ſed & obſtupefaciendi: ſi verò etiam plurimum, non tantum obſtupefaciendi, ſed & enecandi. At eorum quæ aperientibus aduerſantur, ſubſtantia cùm ſit craſſarum partium, & frigida, adſtringentium eſt omnium, quæ quidem admiſtam non habent acrimoniam. Quorum ſanè materiæ abundè multa poſuimus in quarto huius exempla: in quo & eſſentiam eiuſmodi medicaminum terrenam frigidamque expoſuimus. Mirum ergo videri non debet, ſi ſola contrahere occludereq́; poſsit aperta præter naturam vaſorum oſcula: ſoli enim huic, quæcunque requirunt ea quæ contrahi debēt, omnia adſunt: nimirum quæ conſiſtentiæ craſsitudine foris incumbat, nec paruos meatus penetrare poſsit, tum frigiditate ſua intrò premat, atque vndiquaque in ſeſe contacta vicinaque corpora cogat ac contrahat. Nam proinde quod deſiccat (eiuſmodi enim eſſe oſtenſum eſt quicquid adſtringit) humorem depaſcitur, & partem roborat. Itaque ſi hæc omnia conueniant, oſculum cluditur, ceu [a] à digitis quibuſdam foris, ipſis nimirū adſtringentis ſubſtantiæ partibus contractum. Ea verò medicamenta quæ frigida quidē ſunt aut æquè, aut

[a] *ὑπὸ δακτύλων τινῶν igitur perperā in quibuſd. lat. à manib.*

aut amplius, sed substãtiã sortita sunt aqueã, ea inquam, debiliter & cõtrahunt, & cõstringũt, nimirum propter mollitiẽ: quippe quicquid valenter tum constipare, tum cõstringere debet, robur quoddam renitẽs & durũ habeat oportet: qua cùm careant medicamenta naturæ magis aqueæ, tenues quidẽ poros in vnoquoque corpore contrahunt atq; condensant, cęterum instrumentum vndiquaque totum constringere nequeunt. Quamobrem merito talia condensantia quidem sunt (Grę cè πυκνωτικὰ) non tamen obstruentia, (Græcè στεγνωτικὰ dicta.) Intelligas nũc velim obstruentia siue stegnotica me dicere corpora, quæ sensibiles excretiones cohibent: corpus enim stegnoticũ, quod στέγει siue claudit ac cõtinet in se, nec quicquã quod sensu queat percipi, ex sese emittit, Græcè στεγνὸν nuncupatur. Atque hæc eiusmodi sunt tum temperaturæ, tum facultatis. At rarefaciẽtia prorsum quidem calfaciũt: nec enim aliter diffundere & laxare possent substantiam: ad quod consequitur, vt & pori dilatentur. Debent autem non admodum esse calida temperie: siquidẽ ea iam acria sunt, & inhorrere faciunt: neq; item exiccatoria: nam & hæc sensilia corpora colliquant, doloremque in ipsis excitant.

Quòd escharotica crassæ sint consistentiæ, ac vehementer caustica, siue vrentia: adeò vt cor-

pus

pus ſenſibiliter colliquent: ac ſeptica, quæ videlicet non dicuntur propriè cauſtica, & ipſa colliquare ſunt nata: non tamen tam valenter quã eſcharotica: ad hæc conſiſtentia ſunt tenui, ac proinde latentem moliuntur colliquationem.

CAPVT XV.

ITAQVE quæ citra moleſtiã excalfaciũt, ea ſola omnium ſunt rarefacientia. Si verò non modò calida fuerint, ſed etiam conſiſtentia craſſa, ſiquidem vehemẽtia ſint, & cauſtica, hoc eſt vretia: & ignis inſtar corpus colliquant, & ſæpe eſcharas, hoc eſt cruſtas, ritu cauterij efficiunt. Porrò ſi debilius quàm vt vrere poſsint calfaciant, anaſtomoticã ſiue aperiendi vim obtinent. Itaque medicamen omne anaſtomoticum eſſentiæ quidẽ terreæ ſimulq́ue igneæ eſt, hactenus tamen excalfaciens, vt nondum vrat. Si porrò cauſticũ ſit, non tamen vehemẽter, prætereà eſſentiæ tenuioris, id planè ab omni aberit mordacitate: aut cũ exiguo tum dolore, tum morſu carnoſas partes eliquabit. Nam quod non cõfertim alterat, vti quæ vehementer ſunt calida, quodq́ue non ægrè penetrat, ſicut quæ craſſæ ſunt eſſentiæ, latentem ea actionem obtinẽt. Siquidẽ alterationes ſubitæ confertæq́;, mutationes maximè ſenſibiles ſunt, tum penetrationes quę violentę ſunt. Quippe quod in craſſa eſſentia cauſticum eſt, id cuicunque

inhæſerit

inhæſerit parti , ſtipitis ritu infixum excruciat. Verùm hoc quidem eſcharoticum eſt, perinde vt cauſtica:cæterum de quibus nũc agitur,cruſtam non faciunt,& vocantur ſeptica,hoc eſt putrefacientia,haud quidẽ appellatione propria(nam quæ verè ſunt ſeptica,humectant ſimul & calfaciunt) veruntamen ſymptomatis ſimilitudo,vt ſic appellemus,efficit:vtpote cùm ab vtriſque nullo doloris ſenſu fiat corruptio.Multis enim modis corrumpi quid poteſt.Siquidem quæ nimio plus refrigerata ſunt aut excalfacta,tum exiccata aut humectata , ea omnia corrumpuntur:cæterum non quicquid corrumpitur, σήπεσθαι, hoc eſt putreſcere dicimus, ſed quibus id cum fœtore accidit. Sed de nominibus non admodũ eſſe ſolicitũ oportet: verũ nouiſſe expedit ea medicamina,quæ ſepta & ſeptica nuncupantur , vt ſunt auri pigmentum(ἀρσενικόν Græci vocãt)ſandaraca, chryſocolla, dryopteris,pityocampe , aconitum, omnia tum eliquare,tum colliquare,ac potiſſimum carnem tenellam,idque abſque dolore.Sed ſunt inter ea quædã quæ propriè vocant cathæretica,hoc eſt detractoria, eiſque vtuntur ad inducendam vlceribus excreſcẽtibus cicatricem. Sunt tamen & ipſa eiuſdẽ genere facultatis ſeptices ſcilicet:verùm tantulo imbecillioris,quòd extimam modo ſu-

perfi-

perficiem quàm contigerint detrahant, non tamen in altum subire valeāt, velut Asiæ petræ flos, quanquam nec talia ipsius reuera facultatis cicatricem inducentis, quam vocant ἐπουλωτικὴν, sunt. Siquidem quæ huius sunt facultatis, nō detrahere, neque liquare carnem sunt nata, verùm indurare & desiccare, cuiusmodi sunt alumen, galla, omphacitis vocata, æs combustum, maximè lotum: non quod lotum non est, quiddam obtinet cathæreticū, velut & æris squama. Nam quod lotum est, omnium medicaminum cicatricem inducentium lōgè præstantissimum est: quippe quod probè cicatricem inducit, modicè adstringat oportet atque desiccet. Quapropter spinæ Aegyptiæ fructus, & mali granati putamina sicca, & eius generis vniuersa cicatrici inducendæ sunt medicamina.

Quòd cicatricem inducentia medicamenta adstrictoria esse desiccatoria conueniat: quæ verò vlcerum caua implent, mediocriter extergentia, & morsu vacantia. CAP. XVI.

CAETERVM confusa est apud plerosque medicorum non solum appellatio, verumetiam omnium id genus medicaminū facultatis cognitio. Siquidem quæ carnē detrahere ac colliquare sunt nata, ea nonnunquam nominant epulotica, hoc est cicatricē indu-

inducentia, ſcilicet quòd horum ſæpe vſu vlcera ad cicatricem perueniant: ſed id neque primariò, neque peculiari ipſorum facultate, neque in omni vſu ſequitur. Siquidem ad exactum pulueris leuorem redacta id genus medicamenta per ſpecilli cuſpidem carnem leuiter contingentia, ad cicatricem vlcera perducunt. At ſi paulò largius vtare, mordicant colliquantq́ue carnem, & vlcus cauum efficiunt, cōtrà quàm in ijs quæ re vera ſunt epulotica. Siquidem [a] niſi ſatis magnam eorum quantitatem imponas, nihil proficies. Id enim eſt in planis vlceribus ad cicatricem ducendis conſilium, vt caro alteretur, fiatque cutis: id quod perficitur per ea quæ illam cōtrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, præterea ſiccare, & calli inſtar indurare valeant: quippe cùm cutis velut in callum durata caro ſit. Quæ igitur medicamenta ſic agere poſſunt, primariò proprieq́ue dicuntur epulotica, ſiue ad cicatricem perducentia: cætera verò, nempe cathæretica, hoc eſt detractoria, ſecundariò & per accidens: ſicut & ea quæ abſque adſtrictione deſiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente cicatricem inducunt, cuiuſmodi vtique medicamentum eſt myrrha, & lithargyrus, & oſtreum, & diphriges combuſta: quandoquidē & ipſa ſæpenumero

[a] *εἰ μὴ γὰρ ἀξιόλογον ἐκείνων ἐπιθείης, ad verb. niſi ex illis quod effatu dignum ſit impoſueris.*

penumero cicatricem inducunt [a]illita. Cæterùm ſcire oportet, vbi tum in his libris, tum alijs omnibus hanc vocem ſæpenumero adijcio, id me velle ſignificare, quòd aliquando promiſſa fruſtrentur, propterea quod nec primariò, nec ſua facultate efficiant. Porrò epulotica medicamenta vlcus omne planum claudere cicatrice valent, ſicut mediocriter citraque morſum abſtergentia cauitates implere. Cæterùm [b]de hoc genus medicamentis fuſius dicetur [c]in commentarijs De ratione curandi, cum quo multis locis magna eſt huius libri affinitas, ceu etiam ab initio præfatus ſum. Proinde ſuſpenſo de iſtis ſermone, ad alterum genus facultatum, nempe attrahentium & repercutientium, ſiue repellentium, tranſeundum cenſeo.

a ἐπιπαττόμενα ξηρά, ſicca inſperſa.

b ὑπὲρ τῶν τοιούτων δυνάμεως, de hoc genus medicamēt. facultatib.

c Lib. 3.

Quòd attrahentium eſſentia & calida ſit, & tenuium partium: repercutientium verò & frigida, & craſſarum. CAP. XVII.

IGITVR attrahentes ſunt, quę ex alto vehementius extrahunt: repercutiētes verò, quæ in altum occurrentes ſibi ſuccos repellunt. At eſſentia illis quidem calida eſt, & tenuium partium: his verò frigida, & craſſarum. Attrahit enim perpetuo calidum, repellit verò frigidum: verùm quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem,

trahit vehementius:quod verò cum frigiditate partium craſsitudinem,[a] id violentius propellit. Itaque ex actionis vehementia nomen vtriq; impoſitũ eſt. Atq; adſtringentium quidem nota eſt materia:attrahentiũ autem alia ſponte nata eſt, alia verò [b] ex putreſcente areſcenteque generationem ſortita. Sponte nata, vt dictamni eſſentia, & propoleos, & thapſiæ, & ſagapeni, & ſuccorum cyrenaïci & medici, & ſi qua his ſimilis extiterit. Ex putrefactione, qualis eſt fermenti, & pſorici, quod vocant. Quòd ſi fimis quoque ex putrefactione generatio conſtat, vtique omnes attrahendi facultate pollebunt. Sed non parua illis ineſt diuerſitas. Nam columbinus admodum attrahit:ex æquo autem vtrinque ab hoc receſſerunt, at calidius quidem anſerinus, ad frigidius verò gallinaceus, hoc etiam magis vincuntur humanus & ſuillus. At canum ſtercus ſimile eſt medicamentis extergentibus, maximè ſi veſcantur oſsibus. Crocodilorum autem terreſtrium ſtercus magis etiam id perficit atque abſoluit. Sed & aliud eſt attrahentium genus medicamentorum, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod aliud eſt nihil, quàm totius eſſentiæ ſimilitudine, ceu quæ nutriuntur, familiaria nutrimenta attrahunt. talium medicamentorum ſunt purgantia omnia, & nõnulla alexiterio-

[a] *Deeſt, velut aſtringẽs* οἷον πρὸς τὸ στύφον.

[b] ἐκ σηπεδόνος ὀξυνούσης *ex putredine aceſcẽte, nõ vt in la. habetur areſcẽte.*

rum siue amuletorum. Cæterum calida vt sint id genus omnia necesse est. Nam inter ea quę essentijs similia sunt, quod calidius est, id potentius attrahit, vtpote quod similitudini auxiliariū adiunxerit calorē. Siquidem cùm ipsum duabus causis attrahat, superabit id quod vna duntaxat trahit. Porrò nihil refert ἐπισπαστικὴν, aut ἑλκτικὴν, aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, latinè attrahentem siue attractoriam facultatem.

Alexiteriarum & alexipharmacarum facultatum, quædam alterando quod mortiferum est iuuant, quædam verò euacuando. Et earum quæ alterant, aliæ vna aut duabus qualitatibus agunt, aliæ tota essentia. Similiter quæ euacuant, quædā substantiæ similitudine euacuant, quædā caliditate subtili ac tenui. CAP. XVIII.

VErùm quandoquidem de istis abundè dictum est: transeamus ad facultates quas vocant alexiterias: & alexipharmacas. Est autem harum natura duplex. Siquidem quædam alterant, quædam verò euacuant, ex corpore patiente, seu venenum corrumpens, seu deleterium medicamen. Alterant igitur aut vna qualitate, aut duarū coniugatione, aut deniq; tota substātia. Euacuant totius substantię similitudine, & caliditate subtilium partium. Quatuor itaq; sunt vniuersæ

diffe-

differentię proficiſcẽtis ab illis vtilitatis, duæ alterantes, & duę vacuantes. Atq; ea ſanè quę qualitatis contrarietate auxilio eſt, manifeſta eſt. Nam ſi frigidũ ſit medicamen deleteriũ, aut venenũ animãtis, ab excalfacientibus petendum remediũ: ſin calidum, à refrigerantibus. Si verò humidum, ab exiccãtibus: ſin ſiccum ab humectantibus. Sic etiam ſi humidũ ſit & frigidum, ab exiccantibus & excalfacientibus: ſin calidũ & ſiccum, ab humectantibus, & refrigerãtibus: & in reliquis duabus cõiugationibus ex proportione. Sed nec obſcura eſt alteratio quę fit per totius ſubſtãtię facultatem, vtiq; ijs qui memoria tenent quę demõſtrata ſunt in cõmentarijs De naturalibus facultatibus, & in illis quę inſcribuntur De temperamentis. Siquidem facultates quę deleteria medicamina alterant, naturam habent media inter corpora perpetientia, & medicamenta ipſa lędentia, vt videlicet eadem ſit proportio corporis ad facultatem alexiteriam, quæ illius ad deleteriam: & rurſum deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus. Ea propter propemodum omnia quę deleterijs aduerſantur, ſi largius ſumpta fuerint, grauiter animantis corpus oblædunt. Quamobrem ea moderatione quãtitatis omnes id genus facultates, exhibere oportet, vt neque copia nimia corpus offendant,

neque exiguitate sua à deleterijs vincantur. Sed hoc iam attinet ad curandi methodum. Nunc autem quæ reliqua sunt persequamur. Omne deleterium venenum à foris impositis medicamentis euacuantur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantię similitudine. Sed & hîc quoad fieri poterit maximè mediũ naturâ alexiterium sit oportet, corporis videlicet quod curatur, & veneni lædentis. Nam si aduersissimum foret corpori, in ipsum ageret potius, ceu deleterium, haud euacuaret venenum. Etenim, vt claritatis gratia summam repetamus, scire oportet, deleterias facultates vniuersas temperaturâ esse aduersissimas corporibus quæ ab ipsis læduntur. Itaque si à similibus temperie medicamentis euacuentur, erunt & hęc corporum naturis contraria. Sane & sunt quadamtenus contraria, non tamen adeò vt interimant, sed ambigant potius in medio sita eorum quæ [a] ex professo corpus animantis lædunt, & quæ iuuant. Porrò nihil intererit, deleterias facultates, an phtharticas, an phthoropœas, an alio quouis modo appellare voles: similiter nec an alexiterias, an alexipharmacas. Attamen si qui ea quæ venenatarum bestiarum ictus aut venena sanant, alexiteria nominare velint, quæ verò medētur deleterijs, alexipharmaca, ceu quidam cen-

[a] ἄντικρυς, apertè.

censuere, disceptandum cum istis ac pugnandum de nominibus nō est. Nec enim ex istis comparatur curandi morbos peritia, sed ex rerum ipsarum cognitione.

Quòd anodynorum, hoc est dolorem sedantiū, & paregoricorum, hoc est lenientium aut mitigantium vocatorum medicamentorū, quædam reuera sunt eiusmodi, velut calida coniunctam habentia partium tenuitatem: alia verò nomine duntaxat, veluti narcotica, hoc est superfacientia, qualia sunt refrigerantia omnia.

CAPVT XIX.

PORrò quandoquidem & de his quod ad præsens conueniat satis iam expositum est, transeundum deinceps est ad sermonem De facultatibus anodynis; hoc est dolorem sedantibus, & paregoricis aut praynticis, id est lenientibus aut mitigantibus, aut vtcunque nuncupare libebit. Facultas igitur anodyna, alia reuera est, alia tantum dicitur, tanquam si, quisquam hominem mortuum dicat anodynon, quia dolore vacet. Cæterum facultas reuera anodyna est eorum quæ primo ordine excalfaciunt, si vtique in essentia tenui contineatur. At facultas eorum quæ dicuntur, frigidorum est, quæ absoluto vtentia frigore partem obstupefaciunt. Est autem stupor paulò minus quàm insensibilitas [a] ac

[a] Lege, insensibili. sensus ve priuatio. Græc. enim vox vnica ἀναισθησία.

ſenſus priuatio. Porrò quæ affectũ ſanando, dolorem ſedant, nec ea meritò anodyna dici poſſunt. Nam id commune eſt omnium quæ curant. Itaque quæ reuera ſunt anodyna, partium ſint tenuium, & non multò calidiora quàm quæ ſymmetra ſunt neceſſe eſt, vt ſcilicet euacuent, ac digerant, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant quicquid in partibus dolore vexatis aut humorum aerium, aut lentorum, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, aut etiam vaporoſi, aut craſſi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum commodum non inuenientis inhæſit, atque incluſum eſt. Itaque nihil prorſum adſtrictionis habeant oportet, ne ſi pars quidem, aut etiam affectus expoſcant. Ex quibus liquet, quòd interdum affectionem non iuuabunt, ſed dolorem tantummodò mitigabũt, quando videlicet reuera dicentur anodyna. Interdum verò etiam affectum ipſum adiuuabunt, & facultatem habebunt duplicem, nempe anodynam, & ſanantem. Sed de talibus copioſius agetur in curandi voluminibus. At præſenti hoc dixiſſe ſufficiat, nempe quòd horum anodynorum propriè nuncupatorum medicamentorum quædam, vt eſt antè dictum, primi ſunt ordinis excalfacientium, quæ ſanè propriè ſunt anodyna, ceu

oleum

oleum anethinum, quædam verò similiter vt corpus nostrum, velut pus mouentia nuncupata, de quorum materia suprà dissertum est. Sed de ipsorum vsu in libris De curandi ratione, definietur. At ea quæ καταφορὰν, id est, soporem epota moliuntur, ac proinde ἀνώδυνα simul & ὑπνωτικὰ, hoc est somnum conciliantia à plerisque appellantur, temperiem sortiuntur vel summè aduersam ijs quæ reuera sunt anodyna. Refrigerant siquidem omnia corpus, & sensum cousq; obstupefaciunt, vt si paulò liberalius ebibantur, mortem afferant. Cæterum ad vsum propositum optima sunt quę desiccant. Nam quæ frigida cùm sint, humiditatis item copiam obtinent, ceu cicuta, ea potui non sunt vtilia: talis est mandragora, excepto cortice, radicis sicco, & altercum, præter semen. Sed tamē & in his candidū semen atro præstat. At sunt quæ tota essentia nobis contraria sunt. proinde si vel minimum eorum assumptum fuerit, omnino lædat necesse est, ceu dryopteris, & pityocampe, & thapsia, & solanum manicum, & hydrargyros, & fungorum nonnulli, prætereà saliua & fel venenatorum animalium. Nam talia omnia genera sunt deleteria, non quantitate. Ac proinde nihil eorum in alexiterias antidotos inditur, veluti papaueris succus, & myrrha,

& ſtyrax, & crocus. Siquidem hæc ſi largius bibantur, quædam dementant, quædam mortem inferunt: verũ conuenienti quadã menſura alijs admiſta adiuuant. Porrò quæcunq; inter ea mentem lædunt, continuò etiam pleraque caput degrauant, vaporum prauorum congerie ipſum implentia. Sed & quędam os ventriculi tentant atque affligunt, vt & inde caput per conſenſum lædatur. Communiter verò vniuerſa duobus modis cerebrum affligunt læduntq;, aut cùm tota ſubſtantia ſunt contraria, aut cùm vna duabúſve qualitatibus temperaturam immutant.

Duobus modis dicitur cathartica, hoc eſt purgans facultas: aut enim quocunq; modo expurgans corporis recrementa, aut quia vim attractoriam familiariũ ſuccorũ obtinet. CAP. XX.

CAeterum quoniã de his ſufficienter dictum iam eſt, quod quidem ad præſentia faciat, tempeſtiuum nunc eſt, reſumptis dictorum capitibus: ea adijcere quæ ſermoni reliqua eſſe videantur. Nam in veritate quidem nihil eſt reliquum, nimirum cùm ſecundæ iam facultates omnes ſint expoſitæ, quales ſint genere ſcilicet, nec paucæ ſpeciatim ſuperius explanatæ ceu exempla, vnde quis orſus, quorumque auxilio reliquas ipſe queas aſſequi. Verùm nihilo ſeſe res deterius

habe-

habebit, si claritatis gratia breuibus iterum capitibus ea fuero complexus. Primùm enim facultatem omnes purgatoriam in ore habent, haud tamen omnes perinde intelligunt: quia vocabulum duo significat: Alterum commune omnium quæ quouis modo animalis excrementa expurgant: Alterum verò quod per excellentiam de ijs tantummodo dicitur, quę aut per vomitum, aut per ventris [a] deiectionem purgent: non tanquam eiusdem sit generis tum ea quæ fit per nares, tum ea quæ per os fit purgatio. Vocant autem ea medicamenta, quæ naribus (quas græci ῥινὰς nominant) capitis purgandi gratia infunduntur errhina. At quæ in ore colluuntur, aut dentibus manduntur, omnia vna nomenclatura comprehendentes apophlegmatizonta nuncupant:[b] Eiusdem cum istis sunt generis, quę vuluæ admota expurgant. Quęcunque siquidem purgare animaduertimus, ea trahendi vim possident, alia vnum quempiam succum, alia duos, aut etiam plures: & id illis inter sese commune est. Nam quę crassis lentisque humoribus extenuandis aut vrinam ciere possunt, aut ex pectore pulmonéque eijciendis excreationibus auxiliari purgant sanè & ea quidem quodammodo, verùm antedictis non similiter nuncupantur, sed alia vocantur vretica, alia bechica, alia

[a] ὑπαγωγῆς, subductionem.

[b] Add. καὶ τὰς δυνάμεις δ' αὐτῶν ἀποφλεγματικὰς ὀνομάζουσιν, ipsorum verò etiam facultates apophlegmaticas nominant.

menses

menſes mouentia, hac re à ſuperioribus diuerſa quòd non habeant vim familiariũ ſuccorum attractricem, vt illa. Quamobrem & in hiſce ſermo aliam diſtinctionem poſtulat, nempe huiuſmodi. Quæ in peſsis, aut fomentis, aut quouis modo ſimili, vuluæ admouentur, ea duplici ratione agere conſueuerunt. Nam alia calfaciendo duntaxat prouocant, alia facultatibus attractorijs & purgatorijs, quas vocant, quas demonſtrauimus trahendorum familiaritate [a] attractiones peragere. At quæ hoc nomine bibuntur, vt ſanguinem extenuent, & meatus obſtructione liberent aperiantque, ea trahendi facultate vacuationem non perficiunt. Atque priora quidem cum purgantibus eiuſdem ſunt generis, ſecunda verò cum ijs quæ lac [b] & ſanguinẽ generant: de quibus paulò infrà verba faciemus, vbi prius de bechicis diſſertum à nobis fuerit: quandoquidem & hæc bifariam nominata ſunt, partim quia tuſsim prouocent, partim quia ſedent. Atqui contrariæ horum facultates ſunt. Alia enim extenuandi naturam habent, alia incraſſandi, atq; extenuandi quidem facultas in calidis & tenuium partiũ ſubſtantijs ſita eſt, incraſſandi verò in frigidis & craſſarum partium eſſentijs ineſt. Atque hic ſermo hoc in loco finem habeat. Conuenit autem tranſire ad id quod paulò

[a] τὰς κενώσεις vacuationes.

[b] καὶ σπέρμα, & ſemen.

paulò antè diſtulimus. Eſt enim ſocietas & ſimilitudo quædam tum operum, tum facultatum in ijs quæ prouocant ſedantque menſes, lac, & ſemen. Sed & affinia illis quodammodo vicinaque ſunt quæ vrinas mouent, & bechica. Proinde de quolibet ſeorſum diſſerendum eſt.

Quòd lac generantium, aut ſemen prouocantium facultas moderatè ſit calida & humida, alimentorum verò in totius eſſentiæ conſiſtat ſimilitudine. CAP. XXI.

LACTIS & ſeminis effectrices facultates ſunt partim in medicamentis tantũ partim in alimentis. In medicamentis, cum ſuccos pituitoſos excalfacientes in ſanguinem vertimus. In alimentis autem ſecundum ſubſtantiæ totius ſimilitudinem, vbi videlicet boni ſunt ſucci, & moderatè humida, ac tepidè calida, ceu ipſum lac. Siquidem ſanguis caloris eſt particeps animali mediocris: plus quàm verò mediocris [a] bilis: ſicut pituita, frigiditatis. In medio autem pituitæ & ſanguinis eſt lac, vtique quod ad calorem attinet: Non tamen æquè ab vtroque abeſt, ſed longius abeſt à pituita, propius accedit ad ſanguinem. Cùm ergo minus quàm expediat ad vbera lactis venit, velis autẽ copioſè prouenire, ipſum cõtẽplator ſanguinẽ.

[a] ἡ ξανθὴ χολὴ, *flaua bilis.*

Aut

Aut enim paucior est quàm conueniat, aut deterior. Itaque qui paucior est, vniuersam victus rationem exposcit humectantem & excalfacientem. qui autē deterior est, si quidem biliosus fuerit, primum purgationem desiderat, mox victum quem modò dicebamus: sin pituitosus, medicamēta requirit excalfacientia, aut primo aut secundo ordine, non tamen desiccantia. Verùm inter eà potiora sunt quę non tantum sunt medicamenta, sed & nutrimenta, velut eruca, fœniculum, anethum. Dico autem ipsas herbas etiamnum virentes & humidas. Nam [a] siccæ, plus quàm oporteat & excalfaciunt & desiccant. Huius generis est & smyrniū, apium, sion, polium, eáq; virētia prius q̃ siccentur: quippe cùm ea quæ desiccant, humorem sanguinis depascentia, ipsum crassiorem simul pauciorem q; efficiant: tum si natura quoque sint calida, iusto etiam calidiorem: sin frigida, fridiorem. Debet enim esse modicè calidus, ac neutiquam crassius vt lac generet. Quocirca quæ sunt illiusmodi, extinguūt magis lac q̃ procreant.; At quę sic vt dictum est calfaciunt, nullám insignem adiunctam habent siccitatem, lactis procreatricem habere facultatem meritò dicta sunt. Verùm ea numero sunt perquàm exigua. Nec enim profectò facile inuentu est quod propositam in temperie sortitum

fit

[a] *Mendose* ξηρὰ, *legen. autē* ξηραὶ, *vt referat* πρὸς τὰς πόας.

fit mediocritatem: cæterum infinita sunt [a] & multitudine incomprehensa quæ lac læ dant: Etenim quæcunque plus quàm expediat calefaciunt, [b] quæque desiccant aut refrigerant, partim qualitatem ipsius sanguinis vitiantia, partim [c] ipsum minorem reddentia, lac prouenire prohibent.

Quòd menses mouentium medicaminum facultas calidior est, & modicè desiccat, alimentorum verò est secundum totius substantiæ similitudinem. CAP. XXII.

PORRO dictis adsimilem vim obtinent quæcunque prouocare aut sedare menses possunt. Vtrorumq; enim communis materia est, nempe sanguis in venis contentus. Itaq; vbi hic fluxilis fuerit, & [d] qualitate cõtemperatus, vtique abundantem suppeditat copiam. Communes quinetiam vberibus vteroque venæ sunt non exiles. At quænam eæ sint, [e] alibi dictum est. Itaque vbi ad alterutram partium sanguis defertur, altera siccescit. Proinde quibus menses mediocriter ferũtur, ijs lac in mamillis [non] colligitur: quibus vero hoc largè suppetit, ijs planè menses supprimuntur. Itaq; mirandum non est, si tũ victus, tum medicamenta similia sint, nempe & ea quę generant sedantq; in menses singulos ex vtero purgationem, & ea quæ lactis in vberi-

[a] Add. ὡς ἄν οὕτως τις εἴπῃ, vt sic dixerit aliquis.

[b] Leg. & quæcũq; desiccãt & quæcũq; refrigerãt, καὶ ὅσα ξηραίνει καὶ ὅσα ψύχει.

[c] τῇ οὐσίᾳ ὅλῃ, substantiã totã.

[d] Græ. τῇ ποσότητι quãtitate haud scio an recte.

[e] Lib. 14 & 15. de vsu par.

[Non, ex

vet. trãſ lat.

a Venas, φλέβας.

vberibus generationem procurant ac ſuppri munt. Quanquam hactenus differant, ꝙ & calidioribus & magis incidentibus purgatio menſtrua nonnunquã indigeat: quippe cùm ea in parte ſitæ [a] magis aperiri debeant, quã quæ tendunt in mammas, & ſanguinem fluxilem magis requirant, nimirum cùm vterus ad delationem eius nihil conferat. Mittuntur enim in venas quæ illi committuntur, haud attrahuntur menſes. At ſanguis in vbera non tantũ mittitur, ſed & trahitur: ac proinde leuiore ſubſidio medicaminũ opus habet, cum nõ abundè in mammas confluit. Et medicinæ quæ iuuant vt ſanguis in mamillas eat: deficientes atque imperfectas purgationes etiam adiuuant. Sin autem multũ oblæſæ ſint, aut planè retentæ, nulla ex eiuſmodi eas ſanare poteſt: verùm Sabina, & Meũ, & Iris, & Calamintha, & Pulegium, tum Dictamnum, Aſarum, Coſtus, Caſia, Cinamomum, Amomum, Ariſtolochia, Bunium, & eius generis reliqua abſolutas vteri purgationum retentiones ſanant. nam talia quoque vrinã promouent. Sed ab ijs quæ hoc ipſum tantum appellantur, nempe vretica pharmaca, hoc quidem differunt, ꝙ non vehementer deſiccẽt. Siquidem excalfactio tribus generibus medicaminum communis eſt, puta quæ lacti procreando ſuccurrunt, quæque men-

mẽsibus ciendis, aut vrinæ conueniunt. Differunt tamen caloris mensura: tum etiam ꝙ quædam desiccant, quædam non. Siquidem quæ non desiccant, & modicè excalfaciunt, lacti generando vtilia sunt. Quæ verò plus excalfaciunt, non tamen valenter desiccant, mẽsibus eliciendis sunt congrua. Verùm & vtraq; hæc vrinas prouocant: & ad hæc cum primis ea quæ desiccantia etiã calefaciunt. Proinde ea peculiariter dicuntur vretica, siue vrinam mouentia, non quia solum moueant vrinas, sed quia solas, absque vt etiam menses aut lac. Nam pręter alia & reddendis ex pectore pulmoneque excreationibus incommoda sunt desiccantia. Poscunt enim & ipsa incidi quidem, at non siccari, ceu & renum vesicæque calculi. Verùm de talibus medicamentis suprà disserui.

Quòd quæ semen proucèant, quorundam vt medicamentorum quidem facultas est flatuosa & calida, aliorum verò vt ciborum flatuosa quidem etiam, sed tota substantia familiaris.

CAPVT XXIII.

VT lac, ita & semen quædam generare dicuntur, & quæ his sunt contraria, extinguere: tum quædam prouocare, & ipsis cõtraria supprimere: ac generare quidẽ, quæ procreãt q̄d anteà nõ erat, extinguere verò

quæ

quæ corrumpunt : prouocare autem, quæ quod in alto deliteſcebat, in apertum proferunt, & his contraria, quæ ſupprimunt. Igitur ſemen generãt cibi quidem qui bene nutriunt, & flatuoſi ſunt, totiſque ſubſtãtijs familiares, medicamenta verò flatuoſa & calida. Extingunt autem deſiccantia & refrigerantia omnia, & quæ totis ſubſtantijs ſunt contraria. Porrò prouocant quæcunque calida ſunt & flatuoſa abſq; deſiccatione, ſupprimunt verò contraria. Etenim cùm ſeminis ſubſtantia ex bona ſuperfluitate generationem ſortiatur, ſitque etiam efflatuoſa, bene nutriant & flatuoſa ſint neceſſe eſt quæcunque ſemen aut procreare, aut prouocare poſſunt. Itaque bulbi, cicer, fabæ, polypodes, conus, edulia dicũtur multi ſeminis, & ſunt. At ſcincus & ſatyrion medicamenta ſunt. Porrò ſimul cibi ac medicamina multi ſeminis ſunt, lini ſemen & eruca. Cæterùm quæ refrigerare ſunt nata tum edulia, tum medicamine ſemen cogentia, incraſſantia, & ſtabile reddentia, vim habent ipſum ſupprimẽtem, non autem corrumpentem : nempe lactuca, blitum, atriplex, cucurbita, mora, melopepones cucumeres ſeu pepones, ſeu non pepones, hoc eſt maturi, ſeu non. Porrò quæ reſiccãt, prorſum ne eſſe quidem ſemen permittunt, etiam ſi calida ſint natura, velut ru-

ta.

ta. Si autem non calfaciunt, a multò minus, vt nymphæa. Atque hæc sanè rationabile est substantiæ proprietate contrariè affecta esse semini. Eandem proportionē tum esculentorum, tum medicamentorum est inuēnire in lacte & mensibus. Porrò alio modo sub idem genus cadunt, quæ respirandi instrumentorum reijciēdis excreationibus auxiliantur, quæque vrinam ciere possunt. Hęc enim omnia extenuandi facultatem obtinent, vti contraria incrassandi. Sed de victu extenuante priuatim conscriptum est, nihilo secius in eodē volumine indicatis quæ incrassant. Verùm extenuantia & incrassantia medicamenta ex his tribus libris qui deinceps sequentur seligito: in extenuantibus quidem scopū habens caliditatem iunctam partium tenuitati, in incrassantibus verò contraria. Ostensum enim est in superioribus libris, quòd propria quædam sit medimentorum essentiæ tenuis natura, non solis excalfacientibus coniuncta. Eadem ratione & incrassantium natura non solis inest refrigerantibus. Cæterum vt in talibus facultatibus proportio quædam inest, eundem in modum quærendum est in omnibus, etiamsi nomen non sit impositum. Vocantur enim quædam oxydorcicæ facultates, quæ oculos, vbi nullum illis insit sensibile pathema,

a Imò Græ. πολὺ μᾶλλον.

malè tamen munere ſuo fungentes corrigũt, & in integrum reſtituunt. Ac nimirum & in auribus, & in naribus, & per quemque aliorũ ſenſuũ ſingulatim proportione talis quædã ſit facultas neceſſe eſt, nec tamen facultas nominata eſt ab acumine auditus oxycoos, ſicut nec in olfactu, nec in guſtu, nec in tactu, cùm tamen in rebus ipſis ſenſilibus ex proportione inſit. Porrò ſi quis ſimilitudinem plus etiam extendat, per quanque noſtri particulam talem exiſtere medicamentorum facultatem neceſſe eſt, à qua videlicet melior reddatur partis ipſius actio, vt verbi cauſa, vẽtris actio. Siquidẽ talem eius imbecillitatẽ inuenire eſt ſæpenumero, qualis eſt in oculis amblyopia, hoc eſt hebetudo viſus, cũ ij nec phlegmone teneãtur, nec influxu torqueantur, nec vlcerati ſint, nec aliud quiduis mali perpeſſi. Et ſanè in medicamẽtis quæ affectũ vẽtris eiuſmodi emendant, peptica ſiue concoquẽtia nũcupantur, appellationis quidẽ figura nihil proportionale habentia oxydorcicis ceterum opere ipſo & facultate ſimilia.

De facultatibus à partibus corporis cognominatis. CAP. XXIIII.

PORRO quoniam & quaſdam appellatas à corporis partibus facultates eſſe diximus, nihilo fuerit deterius & de his diſſerere.

rere.

rere. Nec enim (quod quispiam forsan existimet) omnibus partis affectibus congruunt, nec ita vni, vt alij nihil prosint: sed quoniam frequentissimè aut maximè agant ea in parte à qua nomen sunt mutuatæ. Ophthalmicæ quidē, quandoquidē maximè ac plurimū ad oculos ipsas vsurpamus, velut collyrio διὰ ῥόδων, & alio διὰ πομφόλυγος, & cnico qđ vocant, & thure, & alijs omnibus quibus vti quidē liceat & ad aures affectas, aut os, aut nares, præterea pudendum, & anum: verùm nō ita frequenter, nec tanto cum fructu. Rursum autē alias nuncupamus hepaticas, alias splenicas, pleuriticasq́;, & stomachicas: nimirū cùm & ipsas ea in parte quam nomine designant, sæpissimè simul ac potissimè prodesse cōspicimus. Porrò quæ sit[a] profectus & adiumenti causa, in opere De curādi ratione, explicabimus, in quo cætera quoque omnia de medicamētorum vsu exponētur. Itaque nihil etiam hîc hærendū atque immorandum est, nisi quod vocabulorum nonnihil declarandus est vsus: quē cum alij nonnulli recentiorum medicorum, tum præsertim qui vocantur Methodici, inaniter innouarunt atque induxerunt.

[a] Græ. τῆς ὠφελείας τάσῃ.

De inani nominum vsurpatione, quam medici recentiores & inter eos maximè Methodici induxerunt. CAP. XXV.

NAM q' stalticas quasdam facultates, hoc est sistentes seu supprimentes, & constringentes,& contrahentes,& repellentes,aut alias id genus proferant, id nequaquam absurdum est,nec obscurum. At cum metasyncriticas tum materias, tum facultates nominant,nec apertum est quod dicunt, nec verum, nec etiam sectæ congruens eorum,qui se fugitare profitentur quæ à dogmaticis opinionibus (ὑπολήψεις vocant)proficiscitur indicationem. Sufficere nanque aiunt sibi apparentes communitates. Atqui excedentibus corporis meatibus ex statu naturali in statum præter naturam,in proprietate excedendi existere quædam pathe, ea dogmatica hypolepsis est. Sequitur verò ad hanc quasdam esse facultates eiusmodi παθῶν metasyncriticas,videlicet quę cõmutent meatuum alienam à natura [a] cõfusionem:nã sic vsurpant nomina Thessali sequaces: atq; ad ea quæ diutina fluxione vexantur,facultates eiuscemodi adhibent,cum nec mõstratum meatuũ alterationes in talibus prouenire affectibus,neque quòd hæc medicamenta transmutare(nam ita verto τὸ μετασυγκρίνειν) vitiatum meatuum statum possunt,demonstrare valeant. Nam, [b] per deos immortales cur obsecro napy,thapsia, pyrethrum, capparisque radix,& absolutè quæcunque vre-

re

a τῆς συγκρίσεως forte interpr. legit τῆς συγχύσεως.

b ὦ πρὸς θεῶν.

re poſſunt, ſi diutius corpori inhæreãt, meatuum ſtatum commutãt? Nam quòd partes quæ tentantur aſsidua fluxione, ab hoc genus medicamentis iuuentur, perſpicuè videtur: at quamobrem iuuentur, naturalis ſpeculationis problema eſt. Ac nos quidem dicimus earum frigidam ſimul atque humidam eſſe temperiem, ac proinde poſcere medicamenta quæ ſimul & excalfaciant, & deſiccent. Atque alij aliam cauſam proferent, pro opinione nimirum quam conceperũt de corporis elementis. Nec tamen vſurpari conuenit metaſyncriſeos vocabulum à quoquam alterius ſectæ, pręterquam eorum qui animantium corpora & exiſtimant & appellitant ſyncrimata, ſeu confuſiones ex corpuſculis inſecabilibus, minimiſque, & partitionis expertibus, ac ſimilaribus; quanquam nec iſtis omnibus, ſed ijs duntaxat, qui, vti Theſſalus in Canone, meatuum alterationi id genus morbos aſcribunt. Non enim quà methodicus eſt Theſſalus id dicit (ſiquidem vbi tanquam methodicus diſſerit, illic ab [a] oſculorum recedit indicatione) ſed quà dogmaticus, ſcilicet ab ijſdem quæ Aſclepiades ponit elementis exorſus, cæterum haud vtrobique ſequens. Sed nunc tempus non eſt ſuper talibus prolixius diſſerere. Nam quædam curandi methodo magis ſunt propria, quędam

[a] τῶν ἀδήλων, obſcurorum.

verò in opere de Themisonis & Thessali secta exactius expromentur. Tempestiuũ itaque nunc est, cõtractis huius libri velis quiescere, si modò duo illi præterea capita adiecero: alterum superius dilatum, nempe de facultatibus contrarijs; alterum ad insequentem sermonem necessarium, definiturus scilicet cuiusque tum excalfacientium, tum refrigerantium, tum exiccantium atque humectantium [a]ordinem.

Quo pacto contrarias iudicare facultates oporteat. CAP. XXVI.

IGITVR contrarias iudicare facultates ex operibus oportet, sicut toto hoc libro sæpenumero ostendimus, dicentes quasdam facultates emplasticas: & his contrarias extergentes, tum farctu liberantes & [b]infarciẽtes, præterea emollientes & indurantes, ac laxantes & contendentes: nam adstringentes, aut acres, aut amaras, aut acidas, aut dulces, non facultates medicamentorum, sed gustus esse qualitates monstrauimus. Itaque in his aut prorsum quærenda non est contrarietas, aut non vt in facultatibus quærenda. Quanquam & in istis duplex est scopus nempe earum actiones, & temperaturæ. Actiones quidem, in densando, & rarefaciendo, aut quippiam ex alto extrahendo, aut repellendo, in-

crassando

[a] φαρμάκων, medicamẽt.

[b] ταῖς ἐμφρακτικαῖς dato casu infarcientib. ad eũdẽ mod. ταῖς σκληρυνούσαις indurantib. ταῖς συντεινούσαις, contendẽtib.

crassando materias, aut extenuãdo, aut infarciendo meatus, aut farctu liberando. Temperaturæ verò in calido, frigido, humido, & sicco: de quibus omnibus abundè in quarto libro determinatum est: monstrantibus nobis quòd adstringẽs terrestre sit & frigidum: acidum verò subtile frigidum : amarum autem terrestre subtile: denique quod absq; insigni qualitate frigidum, aqueum. Sic acre igneum ostendimus: salsum verò terrestre calidum, nondum tamen igneum: similiter dulce calidum, sed nondum vrens. Quæ verò oleosa sunt, omnia aquea sunt & aëria. Secuta sanè sunt temperaturas eorum & opera. Nam adstringens contrahere, constringere, densare, repellere, & incrassare: ad hæc omnia refrigerare exiccareque natum est: Acidum verò incidere, extenuare, diuidere, farctu liberare, perpurgare (διακαθαίρειν Græci vocant) citra excalfactionem. Acre verò similiter vt acidũ agere, quod ad extenuationẽ perpurgationemq; attinet cæterũ hoc differt quòd acidum refrigeret, acre verò excalfaciat: ad hæc quòd illud repercutiat, hoc attrahat & digerat. Sic amarum quoque meatus perpurgat, abstergit, extenuat, incidit humorum crassitiem absque manifesta excalfactione: Frigidum verò aqueum incrassat, cogit, contrahit, cõstringit, extinguit, atq; obstupefacit.

Porrò acre extenuat, perpurgat, digerit, perrumpit, attrahit, & escharam siue crustã efficit. At salsum contrahit, constringit, condiendo seruat, desiccat citra apertam aut caliditatem aut frigiditatem. Dulce verò cõcoquit, laxat, rarefacit. Oleosum denique humectat, emollit, laxat. Facilius itaque iam erit ex modò dictis ponderantem sapores, inuenire qui temperamento, quiq́; operibus sint cõtrarij.

De limitatione ac finitione ordinis cuiusque excalfacientium, frigefacientium, humectantiũ, & desiccantium. CAP. XXVII.

PORRO congruens iam tempus est, definitis temperamentorum & facultatum quæ in medicamentis sunt ordinibus, hunc librum absoluere. Igitur symmetrum appellare medicamen conuenit [a]quod neque excalfacit, neque desiccat; neque frigefacit, neque humectat, neque calidum, frigidum, humidũ siccúmve est. Quod verò aut calidius, aut humidius, aut frigidius, aut siccius est, à vincente seu excedente cognominatur facultate. Porrò per vnũquenq; excessum quatuor posuisse ordines, quod ad vsum spectat, sufficit: calidum quidem nominantes primi ordinis, quod nos excalfacit, non tamen euidenter, verùm vt opus sit insuper demonstratione rationali: sic frigidum, humidum, & siccum,

[a] Add. ὡς ὁμοίας τῆς κράσεως ὢν προσάγεται quod ob similitud. tẽperamẽti, cui admonet.

quod

quod demonstrationem requirat etiam, nōdum actionem valentem [a] adeptum. Quæ verò manifestè aut calfacere, aut frigefacere, aut humectare, aut desiccare possunt: ea secundi esse ordinis dicentur. At quæ iam vehementer quidem, nō tamen summè, tertij. Quæ autem adeò excalfacere possunt, vt escharam moliantur, & vrant, quarti. Sic quoque quæ vehementius refrigerant, adeò vt extinguant, & ipsa quarti sunt ordinis. Cæterum nullum inuenire est quod quarto ordine desiccet, quod non etiam vrat: nam quod summè desiccat, omnino id etiam deurit. Attamen tertij ordinis exiccantium esse quippiam queat, quod non vrat, ceu omnia quæ vehementer adstringunt, ex quibus est omphacion, rhus, alumen, balaustium, galla omphaticis. In his autem ipsis quædam vicina iam sunt adurētibus, vt squamma æris, & æs vstum, quasi inter tertium quartumque ordinem dubiè hæreant. In medio tertij est æs vstum, si lotum sit, In principio tertij hypocystis. Sic autem & in secundo & quarto ordine differentias constituere licet triplices. Nec enim perinde [b] vrit cauterium vt napy, licet ambo quarti sint ordinis. De his sanè omnibus in sequētibus libris per singula seorsum medicamenta determinabitur.

a Add. μὴ δι' ἐναργῆ neque euidētē.

b al. ξηραίνει sic cat.

Galeni.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VI.

CAPVT I.

DE ſimplicium medicaminum forma pariter & facultate ſcribere nobis aggreſsis primis duobus libris ante omnia prauos modos ratiocinationum, quibus recentiorum medicorum plerique vſi grauiſsimè allucinantur, indicare eſt viſum. In tertio velut elementa quædam totius doctrinæ tradidimus. Deinde verò in quarto [a] de ſaporibus diſquiſiuimus, ſtudio inueniendorum omnium quæ ex illis ad facultatum conducere cognitionem poſſent, diſſeruimus autem in extremo ipſius libri de qualitatibus medicamẽtorum ſimplicium quæ ad odoratum attinent. Porrò in quinto ad reliquum facultatum genus tranſgreſsi, quod quidem ab ipſis operibus quæ peragere natæ ſunt, denominatur, & illic quoque cuiuſque ſubſtantiam oſtẽdimus. Et ſanè generalis ſermo de ſimplicium medicamentorum facultate vniuerſus iam finem ſortitus videtur. Tempus verò ad ſermones particulares, ſeu ſpeciales, ſeu vtcunque no-

minare

[a] ὑπὲρ τῆς τῶν χυμῶν φύσεως, *de ſaporum natura.*

minare cuique visum erit, transire. Et sanè hi priuatim in vnoquoque medicamine peragentur, ceu protinus in initio fecimus: in horum commentariorum primo quidem de aqua & aceto contemplati: in secundo verò de oleo & rosaceo. nisi quòd [a] illic velut in exemplis sermonem transegimus aduersus eos qui non rectè de illorum facultate quid protulissent: hîc autem breuibus de vnoquoque edisseram non amplius curans, siquis male de quouis eorum quippiam pronunciarit: id tantum scripturus quod mihi videbitur verissimum, omissa aduersus illos qui quid peccarunt, concertatione. Porrò quòd non modò obscura futura est oratio ijs qui superiora ignorant, verùm demonstrationis quoque fide destituta, vel me tacente clarum arbitror. Sed tamen & in memoriam reduxisse forsan præstiterit, primū quidem quòd in natura temperatissima faciendum est medicaminum facultatis periculū, [deinde in intemperata,] posteà deinceps in morbis simplicibus. At si quis ex gustus qualitatibus indicatoriè coniectari velit de [b] eorum facultate, in quarto monstrauimus quænam sit in his methodus. Siquis ergo aut negligenter lectis superioribus, aut planè non lectis, statim ad hunc librum pergat, festinās quàm primùm medicaminū facultatis

[a] ἐν ὑπεδ- γεις.

[Desiderātur in Græc. & in antiq. versione.

[b] *al. de ipsa facult.*

peritus

peritus effici, haud certam eorũ habebit notitiã. Cæterùm quoniã medicamenta omnia partim ſunt partes animalium, aut plãtarum, aut fructuum, aut horũ liquores (quos ὀποὺς Græci vocant) aut ſucci, partim verò ex metallis ſumuntur: optimum mihi viſum eſt de plantis ante omnia diſſerere, tum quòd numeroſiſſimum illarum eſt genus, tum quòd virium robore præcellentiſſimũ: inde de metallicis tractare, atque [a]hinc ad animalium partes tranſire. Quinetiã eo illas ordine perſcribere decreui, qui in elementis viſitur, eas plantarum primo loco collocans, quarum appellationes initium ſui ſortita ſunt elemẽtum α: ſecundo verò loco quæ à β incipiũt, & ſic tertio, quarto, quintoque loco, atque ita deinceps, pro literarum videlicet ordine. Nam & Pamphilus eum in modum tractatum de herbis compoſuit. Verùm is ad fabulas verſus aniles eſt, ſimulque præſtigiaturas quaſdam [deliras Aegyptias] iunctis nonnullis incantationibus, quas cùm herbas colligunt admurmurant. Et ſanè vtitur ad periapta id eſt quæ ſuſpenduntur, & manganeias non ſolum curioſas, & à medicina alienas, ſed etiam falſas vniuerſas. At nos neque horũ quippiam, neque nugaces iſtorum narrabimus transformationes, nec enim vel paruis admodũ pueris vtiles tales eſſe fabulas exiſti-

mamus

a Add. οὕτως, ſic.

[Ex antiq. verſ.

mamus, nedum ijs qui medicinæ opera obire properant. Et profectò protinus in Aphorismorum initio ab Hippocrate dictũ mihi videtur, Vita breuis, ars verò longa: vt tempus non in inutilia impenderemus, verùm quãmaximo studio festinaremus viã incedere compendiosissimã, nempe per ea quę sunt in arte vtilissima. Pleraque verò ista herbarum nomina aut Aegyptiaca, aut Babylonia, quæque nonnulli [a]aut priuatim, notæ gratia illis imposuerunt, hîc adscribere mihi visum est superuacuum: nam præstat, si quis hæc volet curiosius persequi, seorsum & per se apud illos legere qui transtulere: nam ita & libros illos inscribunt, vt qui eos non cõposuerint: velut Xenocrates Aphrodisiesis fecit, vir cũ in alijs supra modum curiosus, tum à præstigiatura non alienus. At Pamphilus, is scilicet qui libros De herbis composuit, planè ex ijs quæ vel ipse scribit, prę se fert grammaticũ, indicatque se nec conspexisse herbas [b]de quibus conscribit, nec vires earum expertum, sed ijs qui ante ipsum scripsere, fidem habuisse citra vllam explorationem. Sic sanè libros exscripsit, frustra annexo ad quanque herbam nominum aceruo, deinde etiã exponẽs siqua ex homine ferebatur transformatio: tũ epodos & libationes atque thymiamata, quę in colligendis illis adhibebantur, adscribens: necnon

a Leg. propriæ aut notæ causa ἰδίως ἢ συμβολικῶς, nisi mauis ἢ ἴδια aut propria &c.

b ὑπὲρ ὧν διηγεῖται quas exponit.

necnon & alias eiuſmodi præſtigiaturas nugaces. At Anazarbenſis Dioſcorides quinque libris materiam omnem vtilem abſoluit, non herbarum tantum, ſed & arborum, & fructuum, & ſuccorum, & liquorum, memorans inſuper & metallica omnia, & partes animalium. Et mihi vtique videtur omnium perfectiſsimè tractatum de materia medicamentorum confeciſſe. Nam licet à maioribus eo plurima de illis benè ſcripta extent, tamen à nemine omnium ęquè de omnibus: niſi ſi quis Tanitrum prædicet Aſclepiadis. Nam & huic cætera benè dicta eſſe probantur extra ratiocinationes quas ſuper cauſis affert. Atque hæc nimirum perlegere debet quiſquis peritus medicamentorum materiæ euadere ſtudet. Ad hæc quoq; quę ſcripta reliquit Heraclides Tarentinus, & Crateuas, & Mãteias: verùm illi non ſimiliter ſcripſerũt, nec in vnum collegerũt omnia, ceu Dioſcorides, qui de materia quinque libris fecit titulum: verùm ſeorſum, verbi cauſa, de præparatione aut probatione [a] ſcripſerunt, vt Heraclides Tarentinus: ſeorſum verò de purgantibus, aut propotiſmis, aut clyſmis, vt fecit Mãtias; ſeparatim de facilè parabilibus remedijs, vti Apollonius: aut de ijs quæ ſecundũ locos, vt Mantias. Porrò plerunque medicamentorum vſum veteres in curandi tractatibus

[a] Add. φαρμάκων, medicamẽt.

bus

bus prodiderunt, vt & iuniorum medicorũ propè omnes. Nam & ab Hippocrate dicta ſunt multa, & ab Euriphonte, & Dieuche, & Diocle, & Pliſtonico, & Praxagora, et Herophilo. Nec eſt veterum[a] medicorum quiſquã, qui non aliquid plus minúſve arti contulerit ad medicamentorum ſcientiam, idque citra præſtigiaturam [b] aut mendacium, quæ poſtea inuexit Andreas. Itaque cui ocium ſuppetit legendis vtiliter de medicamentis ſcriptis libris, multos quidem habet, vt eſt dictum, antiquorum, ſed nec paucos iuniorum, aduſque Pamphilum & Archigenẽ. Quin & Rufus Epheſius cùm multa medicamenta in curandi libris conſcripſerit, tum de herbis verſibus hexametris quinque libros compoſuit. Nec metus eſt, defecturos libros vtiles, etiãſi in tota vita quis aliud nihil quàm de medicamentis legere volet. Verùm abſtinendum ab Andrea eſt, alijſque ſimiliter [c] mendacibus: multoque etiam magis fugiendus Pamphilus, qui ne per ſomnium quidem herbas vidit, quarum aggreditur figuras perſcribere. nam id genus hominum (quomodo aſsimilauit eos Heraclides Tarentinus) ſimillimum eſt præconibus, qui formam ac notas fugitiui mancipij, licet ipſi nõ viderint vnquam, præconio tamen publicant: notas enim ab alijs qui norũt accipiunt, & ceu cantilenã eas proferunt.

[a] *Medic. interpre. eſt hæc.*

[b] καὶ ἀλαζονείας, *& arrogantiã.*

[c] *arrogã tib. Græ.* ἀλαζόνων.

proferunt:vt si fortè is quem præconio indicant,propè adsisteret,agnoscere tamen non possent. Equidem non possem non accusare & illos quoque,qui primi herbarum formas scriptis docere sunt conati, cùm melius existimē ab ipso præceptore oculis discere, ac non adsimilari ijs qui ex libris prodeunt gubernatores:nam sic & verior & manifestior esset doctrina[a],non herbarum modò & fruticum arborumque,sed & aliorum omnium medicaminum. Verùm enimuero si omnino libris est opus,quis adeò miser est, vt præteritis scriptis Dioscoridis, Nigri, Heraclidis, Crateuæ,& aliorum innumerorū qui in arte ipsa consenuerūt,libros grammaticos scribentis incantationes,trāsformationes,& decanorum dæmoniorūque herbas sacras perferat? Nam quòd hominibus istis præstigiatoribus vnicum fuerit studium,vt vulgus imperitum talia scribentes in sui admirationē verterent,vel ex ipsis Pamphili libris discere liceat, qui primam inter herbas conscripsit Abrotonon omnibus nobis cognitā: ac deinde Agnon siue viticem, & ipsam admodū notā:inde Agrostin herbam,nec vulgò ignotam:mox Anchusam, quam nec ipsam quispiam ignorat:sicut nec Adianton, quæ illi deinceps scripta legitur:atque in his vtrq; nihil,quod quidem sciam, superuacuū scribit: verùm

a Add. ὑπὸ διδασκάλων, sub præceptorib.

verùm posteà herbæ meminit nomine (vt ait) Aeti, hoc est Aquilæ, de qua fatetur Græcorum nulli quicquam esse proditum, verùm scriptam se reperisse in libello quopiam ex ijs qui inscribuntur Mercurio Aegyptio, continente trigintasex sacras horoscoporũ herbas. Quas clarũ est esse omnes nugas meras, atq; authoris ipsius figmenta similia Ophionicis Conchlacis. Nec enim prorsum quispiã extitit Conchlax: ad risum enim fictum nomen est, sicut pleraq; alia in libro eius conscripta. Nec trigintasex herbæ illæ vltra nomen ipsum quicquam sunt, nec vlla ipsis res subiacet: verùm Pamphilo[a] ociũ fortassis superarat, inutiles fabulas libris intexere. At nos nunc quoque tempus nos perdidisse arbitramur, qui prolixius eorum meminimus. Itaq; quæ vtilia sunt, iam nunc ordiamur.

[a] Add. ex fide Græ. cod. sicut alijs multis.

Abrotonon.

ABrotoni[b] herbę nec speciẽ formámve scribere post tot tantosque viros oportet, nec particulares actiones, ceu illi factitarunt, quas vt non[c] definitè distinctéque, saltem clarè significarunt: verùm & nos quoq; eas copiosius exponemus in opere De componendis pharmacis, simulque De paratu facilibus: interim verò etiam in curandi methodi libris, nimirum vbi exposcet vsus. Verùm quod ab initio propositum fuit, nempe

[b] Ald. co. ταύτης τῆς ποάς, huius herbæ.

[c] Vox vna διωρισμένος.

vniuersales duntaxat medicamentorum omnium facultates inspicere, id quidem & in alijs consentaneum est, & nunc sanè etiam faciendum dicendumque, Abrotonon esse calidum & siccum facultate, in tertio ordine siue recessu post media sitũ. Porrò ꝙ eiusmodi ordo vt ad temperatam naturam expenditur, sæpe antè diximus. Sed & inuenimus temperiẽ eius nõ minimè quidem & ex gustu ducta coniectura, vtpote cùm sit admodum, amarum. Porrò saporem eiusmodi cùm terrenæ sit essentiæ, à largo calore extenuatum ostendimus. Itaque non instrenuè excalfacit pariter & desiccat. Quinimo & cùm distincta illa experientia, de qua suprà frequenter dictum est, diligenter explorassemus, ex eadẽ temperie medicamen hoc comperimus. Nam siue comã cum floribus (nam reliqua eius palea inutilis est) contusam vlceri puro illinas, mordax & irritans videbitur: siue eo in oleo macerato caput voles aut ventrem perfundere, admodum calfacere reperies. Quin & si quibus per circuitum redeũt rigores, eos ante inuasionẽ rigorum hoc voles confricare, minus vtique rigore concutientur: imò & sensus quidem protinus vbi admotũ fuerit, ipsum calfacere percipit. Porrò ꝙ lumbricos interimat, par est, nimirum cùm sit amarũ, ac proinde vel antequam ex-

pe-

periaris manifeſtum, ſiquidem memoria teneas quæ in horum commentariorũ quarto De amari ſaporis natura, prodidimus. Sciesq́ue protinus, quòd & digerēdi & incidendi quandã vim habeat, ſed & quòd magis quàm Abſinthio id ipſi neceſſariò inſit, in promptu erit colligere, primùm quidem ex guſtu pauciſsimæ ſiquidem acerbitatis particeps Abrotonon eſt, non paucæ verò Abſinthium) deinde ex eo quòd inimicũ ſit ſtomacho Abrotonon, velut etiam Seriphon: gratum verò & amicum, Abſinthiũ. Siquidem de iſtis ſuprà oſtenſum eſt, quòd amarũ ipſum per ſe omnifariam infenſum ſit ſtomacho: auſterũ verò aut acerbũ, aut in ſumma adſtringens, ſtomacho amicum. Porrò vbi qualitates hæ inuicem permiſtæ fuerint, quæ vehementior fuerit: ea vtique vicerit. Atque hæc ſatis eſt in hoc tractatu nouiſſe. Monſtrabitur autem in libris De ratione curãdi, quo pacto quis optimè medicamēto eiuſmodi vti poſsit. Ac proinde quærendũ haud etiam eſt, quamobrem cum malo eydoneo cocto illitum aut pane, oculorum ſanat phlegmonas, neq; quòd cum farina hordeacea tritum ac coctum digerat phymata. Neutrũ ſiquidem horum nec aliorum quiduis huic[a] propoſito nobis tractatui proprium eſt: ſed qui Empiricam profitentur doctrinam, ij in paratu facilibus medicamentis

[a] ἡμῖν προκειμένης ex vete. cod. nõ habet. in Ald.

camentis ea conscribunt. At qui ex ratione artem tractare volunt, ijs opus est methodo curandi. Nam alioqui damnum magis quàm vtilitatem ex tali consequantur narratione. Sanè Hippocrati, qui in[a] Aphorismis scripsit: Dolores oculorum soluit meri potio, aut balneum aut fomentatio, aut sanguinis missio, aut purgatio: nec adiecit quosnam dolores vini potio, quos balneum, quos fomentum, quos sanguinis missio, & quos purgatio, ignoscendum forsan quis arbitretur, tribus vt arbitror, de causis. Siquidem aphoristicam faciebat doctrinam, in qua propter breuitatem & compendium pleraque ita dici concessum est: & omnia[b] quæ dolores soluunt enumerauit, tametsi non definijt ad quem dolorem quodnam ex illis congrueret. Tum multis in locis aliorum librorum occasiones nobis pręstitit, distinctiones in ijs quę hoc pacto dicũtur inueniendi. At qui neq; in alijs libris de talibus scripsere distinctionibus, aut in enarratorio & prolixo tractatu aphoristicè tamẽ ac breuiter scribunt, aut insuper etiam ex multis vnum tantum indicant: ij plus nos lædunt quàm iuuant. Nam cùm sint multæ in ophthalmijs differentiæ, atque vna dũtaxat ex eis prædictum poscat cataplasma, aliæ verò omnes ab eo lædantur:[c] si quis ad id omnes sine discrimine adhibeat, multò plus læ-

dere

[a] Aph. 31 lib. 6.

[b] τὰ ἴαματα τῶν ὀδυνῶν ἔγραψεν.

[c] Lege, qui ad omnes indistinctè vtitur ὁ χρώμενος τῷ ἐπὶ πασῶν ἀδιορίστως.

det quàm iuuabit. Ad hunc itaque modum non tantum de Abrotono, sed de alijs quoq; omnibus scribendum nobis est, eas quidem facultates quæ sunt in calefaciendo, frigefaciendo, humectando, siccandoque, ijs quas sępenumero memorauimus methodis, reperientibus: quę verò secundum totius substantię proprietatem perficiuntur, sola experientia. Et de his ostensum est quòd deleteriæ sint, & deleteriarum alexiteriæ & purgatoriæ. Nam has ex ratione inuenire est impossibile, præterquam quòd in quibusdam suspicionem duntaxat probabilē inuenire liceat. [a] At de facultatibus quę hoc pacto inueniũtur, separatim posteà disseremus, vbi videlicet prius singulatim per quodq; medicamentum de ijs quæ calefaciendo, frigefaciendo, humectando, siccandoque agunt: tum de ijs quæ ad has consequuntur, narrationem absoluero. Porrò vbi vnum modò adiecero, finem faciam de Abrotono dicendi, nempe quod summè suspiciendus ille Pamphilus etiamsi hanc primam herbarũ [b] recensuit, ac forsan vt nullam deinceps aliam, tamē hanc saltem oculis suis conspicari voluerit, attamen vel maximè allucinatur, existimās hanc herbam à Romanis appellari Santonicum: differt enim ab Abrotono Santonicum, velut etiam Dioscorides exactißimè scripsit in tertio de

[a] Add. nō enim in omnibus velut & ipsũ hoc cōstat ex superiorib. οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ πάντων γε καθάπερ καὶ αὐτὸ τοῦτο δεδήλωται διὰ τῶν ἔμπροσθεν.

[b] γραφῶν.

materia,& omnes id norũt tum medici, tum rhopopolæ. Nam abrotoni duę sunt species, altera quam marem, altera quam fœminam nuncupant: quod ipsum definitum est tum apud Dioscoridem, tum apud ipsum Pamphilum, aliosq; innumeros. At aliud est ab eo Absinthium, cuius rursum tres statuẽdæ sunt species, quarũ vnam eodem cũ genere ipso nomine appellitãt: cuiusmodi potissimũ est Ponticum: alterum Santonicum: tertium Seriphum. Si verò aliud placet appellare Absinthium, aliud verò Seriphum, aliud autem Santonicum, nihil interest, quod ad præsens certè attinet. Nec enim nomen diuisuri venimus, sed studium nobis est ipsis de rebus. Porrò quoniam hæc tum specie seu forma, tum gustu, tũ facultatibus inter sese diuersa sunt, non obscurè vno, si ita lubet, omnia nomine nuncupes, verùm exactè vires earũ edoceas. Ac nos sanè sufficienter ipsas formas à Dioscoride explicatas esse, alijsque non paucis, iam diximus. Itaque denuo eadem scribenda non sunt, quæ maioribus rectè sunt prodita. At si quid illi in facultatibus omisere indistinctum, cuius profectò gratia ad hanc narrationem venimus, ea nos adijcere tentabimus.

Absinthium. Absinthium quidem dictis minus est calidum, nempe plurimam obtinens adstrictionem. Quod cùm sit & minus quoq; tenuium

quàm

quàm illa partium, & vtique minori etiam quàm illa ad eundem modũ extenuandi facultate, attamen non minus deſiccatoriũ eſt. At cęterorum Santonicum quidem à Santonia regione in qua naſcitur, nomẽ ſortitum, proximam habet facultatem. Seripho paulò imbecillius in extenuãdo & calfaciendo deſiccandoq;. Porrò ipſum Seriphon Abrotono minus eſt calidum: verùm calidius Abſinthio, ſtomacho impendio inimicum, nempe cũ amaritate ſalſedinẽ quandã præ ſe ferẽs. Sed & quandã, licet minimã, adſtrictionem obtinet. Sic & Abrotonon & Santonicũ admodum infeſta ſunt ſtomacho. Solum autem inter ea Abſinthium, & maximè ponticum, gratum eſt ſtomacho, quia plurimam adſtrictionem continet. Abrotonum vſtum, calidum, ſiccumque facultate eſt, [a] magis etiam quàm Cucurbita ſicca vſta, & Anethi radix. Illa enim vlceribus humidis ſimul & citra phlegmonem callo induratis conueniunt, ac proinde maximè vlceribus quæ pudendorũ præputijs competere videntur. At cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax eſt: ac idcirco cum oleo tenui, cicino ſcilicet, aut rhaphanino, aut ſicyonio, aut veteri & maximè Sabino ad alopecias accommodatur: tum barbam ſegnius tardiuſque enaſcentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: ſed

Santonicum.

Seriphon

Abrotonũ vſtũ.

[a] ἐπι μᾶλλον κολοκύνθης.

nec minus illis lentiſcino maceratũ. Quippe pro eo quòd tenuium eſt partium, rarefacien di vim obtinet, & mordax eſt, & calidum: quas vtique maximè eius facultates nouiſſe oportet, nec quicquam etiam particulare in hoc tractatu requirere.

Agnos. *Vitex.*

Agnos, aut lygos, hoc eſt vitex, planta illa fructicoſa, calidus quidem eſt & ſiccus [a] tertio ordine, verùm multum tenuis ſubſtantiæ tum guſtu acris ſimul & adſtringens: [b] ipſas tamen vitices ad medicinam habet inutiles: cæterum folia ſemenq́ue calida ſiccaq́ue facultate ſunt, ſubſtantia verò tenui. Nam & vtentibus ita apparet, & guſtantibus acre ſimul & ſubadſtringens percipitur tum foliũ, tum flos, tum[c] ſemen. Edendo tamen etiam [c] ſemen eſt: verùm tam perſpicuò calfacit, vt capiti hoc nomine doloré pariat. At ſi frigatur (nam & ſic editur cum tragematis) minus caput tentat. Porrò flatus vẽtris diſcutit & cũ non frictus, & multò magis cùm frictus fuerit. Cohibet porrò impetus in venerem, tum frictionis expers, tum etiam ipſam expertus: [d] folia item floresq́ue ipſius fruticis idipſum præſtare poſſunt. Itaq; nõ tantum eſa potaq; ad caſtitatem conferre creduntur, verùm etiam ſubſtrata. Hinc eſt quòd Athenis in Theſmophorijs, hoc eſt ſacris Cereris, mulie-

rcs

[a] κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν *tertio receſſu.*

[b] *Deeſt agnus aut vitex* ἄγνος ἢ λύγος.

[c] κάρπος

[d] *Add.* καρπός, *fructus.*

res totum sibi fruticem substernunt. Hinc illi quoque nomen inditum agni [hoc est casti.] Ex quibus omnibus manifestũ est, si quidem memoria teneamus quæ superioribus commentarijs sunt dicta, agnũ calfacere, simúlque exiccare, tum omnium maximè flatus discutere. Porrò quod exactè tenuiũ sit partium, facultas eius [a] indicio est. Nam quòd caput tentat, non magis à multitudine vaporum ab eo prognatorum, quàm à caliditate eius ac subtilitate partiũ fieri rationabile est. Nam si flatuosum spiritum procreare posset, sanè & ventrem inflaret, & venerem stimularet, perinde vt eruca. Verùm cùm nõ tantum non excitare, imò etiam reprimere queat, fuerit profectò secundum rutæ maximè facultatẽ tum in excalfaciendo, [b] tum in resiccando, non tamen illi par est. Nam vtroq; paulò est inferior. Siquidem ruta tum magis est excalfactoria, tum magis desiccatoria. Differt etiam qualitatis simul ac facultatis mistione. Nam agni semen ac germina modicam ferunt adstrictionẽ: at ruta vbi aruerit, exactè amara est & acris: vbi verò humida, subamara. Non tamẽ austeritas aut acerbitas illi inest, aut si cui videatur inesse, ea vtiq; omnino obscura (scio) videbitur, nec par ei quæ est in agno. Quocirca & ad iecur & lienem indurata & obstructa agni semen potius quàm

rutæ

[a] τεκμήριον, signum, at nõ quoduis sed syllogisticũ.

[b] qđ lib. 1. alim. itẽ 2. cõp. ph. part. refrigerare dicat, id errore factum hinc disces.

rutæ competit. Sed hæc ad curandi iam methodum pertinet, quam vt omnino non attingam de medicamentorum pronuncians facultatibus fieri non poteſt: verùm celeriter [a] ad rem propoſitam reflectere, viri eſt vtiq; temperati. Magiſq; etiam id ipſum in ſequentibus medicamẽtis efficere conabor, hoc eſt, vbi ex quibuſdam[b] euidentibus generalẽ facultatem collegero, particulares poſteà actiones omittam. Nam in præſens id ſolũ nouiſſe ſufficit, ꝙ agnus calidus eſt & ſiccus facultate, idque non mediocriter, ſed tertio exceſſu, tũ admodũ tenuiũ partium. Hæc qui norit, ac poſteà methodũ curandi didicerit, ipſemet inueniet quo pacto mẽſes hinc cieat, quo pacto partes induratas digerat, quo pacto laſsitudinẽ ſoluens, ſeu acopum, & excalfactorium ex eo vnguentum præparetur.

[a] Add. ἀπολείχν ϛα.

[b] Add. ὀλίγων, paucis.

Agroſtis. *Gramen.*

Graminis radix modicè frigida eſt, & ſicca: mordacitatem quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. At herba ipſa primo quidem exceſſu refrigerat, in humiditate verò & ſiccitate moderata. Porrò ſemẽ alibi quidem imbecillum eſt, in Parnaſo verò deſiccatoriũ, & tenuium partiũ, & ſubacerbũ.

Agroſtis eſculenta.

Gramen eſculentam habet radicem, vbi mollis fuerit, dulcem quidem inſtar aquę, ſed

acre

acre quiddam exiguum & ſubacerbum obtinentem. Hæc herba planè aquea guſtantibus eſt. Ex quibus apertum eſt, radicem modicè eſſe tum frigidam tum ſiccã, ac proinde cruenta vlcera glutinare. At ipſa herba illita nõ vehementer refrigerat, in medio conſtituta humiditatis & ſiccitatis. Porrò mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidem, ſed interdum tamen lapides frangere aſſolet, ſi quis eam decoctam ebibat. At ſemen alterius quidem imbecillum eſt, eius verò quæ in Parnaſo naſcitur, vrinam ciet, & fluxus ventris & ſtomachi reſiccat: vis enim eius eſt exiccatoria, tenuium partium, & ſubacerba.

Anchuſa.

Anchuſæ quadruplex ſpecies eſt. Quarum onoclea quidẽ radicem habet admodum refrigerantem & deſiccãtem, tum adſtringentẽ & ſubamaram, tum quę ſufficiat extenuandis & extergendis humoribus bilioſis, corporibusque condenſandis. Cæterùm folia habet imbecilliora quidem radice, adſtringunt tamen & ipſa, & deſiccant. Porrò lycopſos cognominata refrigerat & deſiccat, [a] magisq; quàm onoclea adſtringit. At onochelos calidior eſt, & magis medicata. Nam pluſculum habet & guſtu ipſo protinus acrimonię. Hęc verò etiam calidior eſt reliqua & parua, quæ & amarior, & magis etiam medicata eſt.

[a] ῥίζαν δ' ἔχει στυπτικωτέραν τῆς ὀνοκλείας, aptius igitur magisq; radix eius quã onocleæ adſtringit.

De

De quatuor anchusis.

Anchusæ non omnes easdem vires obtinent. Nam onoclea quam vocant, radicē habet simul adstringentē & subamarā, corporibus condensandis & modicè extenuādis idoneam, tum abstergendis quoque & abluēdis biliosis & salsis succis. Dictum enim suprà est, ꝙ qualitas acerba mista amaritudini ea præstare queat. Sic sanè aurigini & lienosis [a] & renum affectibus est vtilis. Sed & refrigerare idonea est. Et sanè cum polenta illita iuuat erysipelata, & abstergit nō modò epota, sed & foris imposita. Proinde vitiligines & lepras sanat cum aceto. Ac radicis quidem hæc opera sunt, & operum facultates quas diximus. At folia ipsius herbę radice quidem sunt imbecilliora, nō tamen aliena sunt à resiccatione, & adstrictione. Itaque etiam profluuium sanant pota cum vino. Et quæ lycopsos nominatur, eodem modo erysipelatis congruit, & radicem habet quàm onoclea magis adstringentem. At [b] onocleæ & alcibiadij cognominatæ vis magis est medicata. Nam & gustu protinus maiorem habet acrimoniam, & eos qui à viperis morsi sunt, admodum iuuat tum illita, tū suspensa, tū esa. Reliqua verò, nempe quarta quæ parua est, & ferè nomine caret ex illis sola, alcibiadio quidem persimilis est, verùm & amarior, & magis

[a] *Deest Græ.* καὶ νεφριτικοῖς, *vt hab. pau. & aet.*

[b] *Imò* ὀνοχείλου, *onochili, quod est labrum asini. ita paul. & aet.*

magis madicaminoſa, ac proinde ad latos lumbricos idonea, oxybaphi menſura cum hyſſopo & naſturtio epota.

Agarici radix.

Agarici radix, hoc eſt quæ trũco innaſcitur, primo quidẽ guſtu dulcis, ſed paulò pòſt ſubamara apparet, & acrimoniæ quandã ſpeciem tẽporis ſpatio inducit, leuiculæque adſtrictionis. Eſt & cõſiſtẽtia laxa. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, ſi quidem quæ [a] ſuperius dicta ſunt meminerimus, q medicamentũ hoc compoſitum eſt ex ſubſtãtia aëria & terrea à caliditate extenuata. Porrò minimum habet eſſentię aqueę. Hac ratione & digerendi vim habet, & craſsitudinem incidendi, tum infarctus viſcerum expurgandi: proinde regio morbo laborantes ſanat, eos vtique qui ſic ab infarctu iecoris laborant. Iuuat & morbo comitiali obnoxios eadem facultate: tum rigores per circuitum recurrẽtes ex craſsis aut viſcoſis humoribus natos ſanat. Iuuat & morſos à beſtijs frigore lædentibus, aut compũctos, tũ foris in affecta parte impoſitum, tum intrò in corpus ſumptum pondere drachmæ vnius cum vino diluto. Eſt & purgatorium.

[a] ἔμπροσθεν ὑπομνήμασι ſuperiorib. comment.

Agerantum.

Agerãtum facultatem digerendi habet, & leuiter quadamtenus phlegmone liberandi.

Adian-

Adiantum.

Adiantũ in caliditate quidẽ & frigiditate ſymmetrũ eſt, verùm deſiccat, & extenuat, & digerit. Etenim [a]caput ex alopecia glabrum capillis conueſtit, & ſtrumas & abſceſſus digerit, lapidesq; frãgit epotum, & viſcoſorũ craſſorumq; è pectore pulmoneq; [b] excreationibus non mediocriter confert, & vẽtris profluuiũ ſiſtit: nõ tamẽ vllam manifeſtã caliditatem affert, ſicut nec frigiditatẽ. Verùm poſuerit ipſum quiſpiam ſecundũ hanc oppoſitionem & temperiem in ordine medio.

Aeizoon. Semperuiuum.

Aeizoon vtrũque, [c]tum maius, tũ minus, deſiccat quidẽ leuiter, quandoquidẽ & mediocriter adſtringit, omnis alterius vehemẽtis qualitatis expers: quare in eo plus cæteris abũdat eſſentia aquea. Cæterum nõ mediocriter refrigerat. Eſt enim ex tertio ordine, et receſſu refrigerantium. Hinc etiam ad eryſipelata, et herpetes, et phlegmonas, [d] à fluxione natas accommodatur.

Aegilops. Auena.

Aegilops digerẽdi vim poſsidet: id quod ex guſtu patet: leuiter enim eſt acris. Verùm et ex eo liquet, quòd phlegmonas induratas & ægilopas ſanat.

Aera. Lolium.

Lolium deſiccat & calfacit efficaciter, vt propin-

[a] παραφραστικῶς hæc, græ. aũt ἀλωπεκίας δασύνει alopecias dẽsat.
[b] ἀναγωγαῖς.
[c] καὶ τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα, & paruum & magnũ.
[d] ἐκ ῥευμάτων.

propinqua sit acribus, magis quàm iris: sed nō est perinde vt illa[a] subtilis essentiæ, verū multū in hoc deficit. Secundū hoc ponat ipsam quispiā in principio tertij ordinis excalfacientiū, secūdi verò extremo exiccantium.

Aegyrus populus nigra.

Aegyri flores calidi facultate quidē sunt in [b] primo recessu à tēperatis: at in differētia quæ habetur in siccādo & humectādo, paulū quidā [c] ad siccius deflexerūt, sed & subtiliorū potius quàm crassiorū sunt partiū. Et folia quoq; ipsius quodāmodo floribus similia sunt, nisi quod ad omnia imbecilliora, minusq; efficacia. Sed & resina eius floribus similē facultatē obtinet, atq; etiā calidiorem. Porrò semen tum resina, tum floribus & subtiliorum est partium, & exiccantius, [d] non tamen admodum calidius.

Acacia.

Acaciæ & planta ipsa acerba est, & fructus, & succus, qui lotus quidē & imbecillior & minus mordax redditur, vtpote acrimoniam quandam [e] in lauatione deponēs. Porrò si parti alicui sanę illinatur, protinus eam & sicciorem, & contractam efficiet, nullum quidem caloris sensum inuehens, sed nec frigoris admodum valentem. Vnde constat medicamen id esse frigidum & terrosum, immista quadam etiam essentia aquea.

[a] λεπτομερὴς, ἀλλὰ ἀπολείπετ) συχνῷ, *tenuium part. sed lōgè præuertit.*

[b] *ita pau. & aet. licet et Aldi. co. habeat* ἐκ τ͂ πίτυς, *& oribas. 2. ad eunapium.*

[c] *Add. at tēper. & med.* τῶν ἐυκράτων κ) μέσων.

[d] θερμοὶ ὗ ἐπάνω.

[e] κτ̓ τὴν πλύσιν, *per lotionem.*

Et

Et sanè coniectura est, non esse similare, verùm quasdam in sese dispersas habere partes tenues & calidas, quæ in ipsa ablutione segregentur. Estoque & hoc tertij ordinis exicantium, & secundi refrigerantiū, vbi quidem elotum fuerit,[a] absque eo verò primi.

a τοῦ δ᾽ ἀπλύτου, illotū vero.

Acalephe. *Vrtica.*

Vrtica: & huius herbæ tum fructus, tum folia (nam hæc potissimum sunt vsui) admodum digerentis sunt facultatis, adeò vt & phymata & parotidas sanent. Sed & quiddā flatuosam obtinent, quo & [b]venerē extimulant, & maximè vbi cum musto semen hibitur. Porrò q non vehementer calfaciat, sed multum tenuium sit partium, testimonio est crassorum viscosorumq; humorū ex pectore pulmoneq; eductio, tum q partes quas cōtigerit pruriant. Porrò flatuosum eius, cuius esse particeps dicta est, dū concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed facultate. Ventrem autē modicè subducit dūtaxat abstergendo, ac veluti titillando, nō purgando. Et gangrænosā, & cancrosa, & in totū quæ exiccari citra mordicationē postulāt ea cōuenienter sanat: nimirū cùm subtilium partium sit, & tēperaturæ siccæ, non tamen tantum habens caliditatis, vt iam mordicet.

b πρὸς τὰς συνουσίας ὁρμὰς ἐπεγείρει.

Achantos. *Spina vulgaris.*

Acanthos, alij quidem Melamphyllū nominant,

minant, alij verò Pæderota. Folia quidem mediocriter digerentem facultatem obtinēt, ac radix exiccatoria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium.

Acanthion.

Acanthium: radix huius & folia [a] facultatis sunt excalfactoriæ, vt & ijs qui conuelluntur auxilientur.

Acantha leuce. Spina alba.

Acantha leuce. Hanc quidē Leucacanthō nominãt: radix eius desiccatoria est, & modicè adstringens. Quamobrem & cœliacos & [b] dysentericos iuuat, & sanguinis reiectiones cohibet, œdemataq; [c] illitu contrahit, ac dentes dolentes iuuat, si decocto eius colluãtur: semen tenuis essentiæ & calidæ facultatis est. Itaque [d] potui dari ijs qui conuelluntur conuenit.

Acantha Aegyptia.

Spina Aegyptia. quidē Arabicã vocãt: similis autē est spinæ albæ nostrati, verùm facultate validius adstringēte pariter & desiccãte. Itaq; profluuiũ muliebre radix eius iuuat, & alia quęcunq; quibus auxilio est, quæ apud nos nascitur spina: sed efficacius tamē omnia iuuãt tũ radix, tũ fructus ipsius. Hic verò & columellæ prodest, & ijs quæ in sede inflata sunt: tũ vlcera ad cicatricē ducit mediocrē habens & non molestã adstrictionē.

[a] Add. λεπτομεροῦς δὲ καὶ, &c.

[b] Imò στομαχικοὺς

[c] καταπλαττομένη στέλλει.

[d] πινόμενον.

A Acorum,

Acorum.

Acorū, huius vtimur radice, quę gustu acri est, & modicè amaro, odoreq; nō iniucūdo. [a] Itaq; facultatis calidæ est, & cōsistentiæ tenuis. Huic consentaneū est, vt vrinā moueat & lienes induratos iuuet, tū ceratoidis crassitiē detergeat simulq; extenuet: sed ad hoc melior est ipsius succus. Omninò verò siccificū esse clarū est. Et sanè ordinis esto tertij in vtroq;, in calfaciendo scilicet & desiccando.

Aconitum, siue Pardalianches.

Aconitum, siue Pardalianches. Hoc septicæ & deleteriæ facultatis est. Itaque in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendum [b] quædam extra os & sedem aptum est: herbæ autem radix ad hæc est vtilis.

Aconitum, seu Lycoctonum.

Aconitum, seu Lycoctonum: est & hoc similis alteri facultatis, sed peculiariter lupos interficit, sicut illud pardos.

Acte, Sabucus, & Ebulus.

Acte, tum magna illa & arborea, tū herbacea, quam & Chamæacten Græci vocant (Latini hanc Ebulum, illam Sabucū) vtraq; potentiam habet tum desiccandi, tum conglutinandi, modiceque digerendi.

Alimum.

Alimum: hæc planta frutex est, plurimo in Cilicia præcipuè prouentu, vbi & germina

[a] ὅθεν δῆλον, vnde cōstat quod.

[b] Leg. puto τινὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος, ἢ κατ' ἕδραν, externas corporis part. aut circa sedem.

Rad. decoctū hydrop. in potu iuuat.

na eius recentia esitant,& reponunt quoque in posterum futura vsui.Semen pariter & lac plãta ipsa generat,estq; gustus [a]acris & subadstringentis.Ex quibus omnibus palàm est ipsam esse dissimilarem. Maior autem pars [b]eius calida est temperatè, cum humiditate inconfecta,& leuiter flatuosa.

Aloë.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit:& quæ nascitur in magna Syria, aquosior est,& facultatis imbecillioris : attamen vsqueadeò desiccare potest, vt vulnera glutinet.At in regionibus calidioribus, qualis est Cœlosyria,& Arabia,multo est melior. Optima autem Indica,cuius liquor est id quod ad nos importatur cognominatũ Aloë,medicamentum ad plurimas res propter siccitatem mordicationis expertem vtile. Est autẽ non simplicis naturæ,sed,vt [c] est indicio gustus,adstringit simul & amara est: adstringit quidẽ modicè,sed fortiter amara est.Subducit & ventrẽ,vtputa ex numero medicamentorũ,quæ [Græci ab excernendo stercore] vocant,ἐκκοπρωτικά.Itaq; ex dictis patet (si quidem memoria tenemus quæ in quarto libro sunt demonstrata)quòd tertij sit [d]ordinis exiccantiũ,calfacientiũ autẽ aut primi in tẽsi,aut secũdi [e]remissi.Sed & ipsius facultatis misturam attestantur particularia eius

[a] ἁλυκοῦ salsi.
[b] Deest subst. τῆς οὐσίας.
[c] μαρτυρεῖ.
[d] ἀποσέσεισται, recess.
[e] ἐκλελυμένης, exoluti.

opera. Nam & gratum stomacho medicamẽ est, vt siquid aliud: & sinus glutinat. Sanat & vlcera quæ ægrè ad cicatricem duci possunt & maximè quæ in ano sunt & pudendo. Iuuat & eorum phlegmonas aqua subacta, & vulnera eundem ad modum glutinat. Congruit similiter vtenti & ad phlegmonas in ore, ac naribus & oculis. In summa, repellere & digerere simul potest, cùm hoc vt paulum extergat, quantum videlicet vlceribus puris non sit molestum.

Alysson.

Nuncupata est hæc herba Alysson, ꝙ mirificè iuuet morsos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data sæpe in totum sanauit: atque hoc ex totius substantiæ similitudine [a] efficit. Dictumq; prius est talem facultatem ex sola percipi experientia, & planè nulla cõstare methodo. Quòd siquis ad multa experiatur, cognoscet facultatem habere mediocriter siccificam, & digerentem, cùm hoc vt abstersorium nonnihil etiã obtineat Hac ratione & vitiliginem & [b] ephelin expurgat.

[a] δύναται

[b] maculas faciei à sole.

Alsine. *Auricula muris.*

Alsine, aut Myosota. [c] Siquidem hęc facultatem Helxinæ obtinet, nempe refrigerantem & humectantẽ: est enim essentię aqueæ, frigidæ: quare & citra adstrictionem refrigerat. Quocircà ad feruentes phlegmonas & medio-

[c] Leg. ὁμοίον, similem.

mediocria eryſipelata competit.

Amaracon. *Maiorana.*

Amaracõn excalfacit non inſtrenuè, non valde autẽ deſiccat, ſed in caliditate quidem tertij eſt ordinis, in ſiccitate verò ſecundi.

Ambroſia.

Ambroſia [a] illita vim habet adſtringẽtem ac repellentem.

[a] *καταπλαττομένη, cataplasmate impoſita.*

Ami.

Herbę quã vocãt Ami, ſemen maximè eſt ville: facultatis eſt excalfactoriæ, & deſiccatoriæ, tenuiumq; partiũ. Sed & guſtu ſubamarũ eſt, & acre & clarũ eſt ꝙ & digerat, & vrinam moueat. Fuerit autem in calfaciendo reſiccandoque ex ordine tertio intenſo.

Amarantum.

Amarantum facultatis eſt incidentis & extenuantis: coma igitur eius menſes cũ vino pota educit. Sed & grumos ſanguinis liquare [b] ac ſoluere creditur, non ſolũ in ventre, ſed & in veſica: Sed tunc potius cũ mulſo bibenda. Et omnes ſimpliciter fluxiones pota deſiccat, ſtomacho infeſta.

[b] *Verb. τήκειν ili quare dubius reddidit.*

Amorge. *Amurca.*

Amurca terreſtris eſt ſubſtãtię, calidæ, nõ tamẽ tãtũ poſsidet caliditatis vt palàm mordicet. Quòd ſi coquatur quoq;, multò etiam magis [c] terroſa redditur: & fuerit ſanè ex ſecũdo ordine excalfacientiũ, & ſiccãtiũ intẽ

[c] *παχυμερής τε καὶ ξηρὰ crassarũ part. & ſicca.*

ſo quodãmodo magis. Sic & vlcera corporũ temperatura ſiccorũ curat: quæ verò in alijs omnibus ſunt, exaſperat. Siquidem cõtrahit perinde vt reſina, & pix ſicca, & bitumẽ. Quę & ipſa in corporibus admodum duris, quæ vulnus habent aut ſinũ, glutinatoria ſunt: alia verò omnia contendunt atque irritant.

Ampeloprason.

Ampeloprason. Si inter allium & praſon, hoc eſt, porrũ, medium quiddam concipias, facultatem ampeloprasi inueneris. Eſt enim agreſte, vt ſic dicam, porrũ: quamobrem & acrius eo & ſiccius eſt, ſicut agreſtia omnia reliqua [a] hortenſibus, ac proinde ſtomacho quàm illud nocẽtius: ſed & craſſos & lentos humores potẽtius incidit, valentiusq; infarcta organa obſtructione liberat. Hac quoq; ratione vrinas [b] ſæpe prouocauit, vbi à craſſis & lẽtis retinebãtur humoribus. Adeò verò eſt calidum, vt illitũ cataplaſmatis modo exulceret. Dictũ eſt autem ante, q; quæ eum in modum ſunt calida, extremi ſint ordinis.

[a] τῶν ἡμέρων, domeſticis.

[b] Add. et mẽſes, καὶ καταμήνια.

Ampelos agria. Vitis agreſtis.

Vitis agreſtis racemi extergendi vim habent, vt ephelis, & næuos, & id genus omnia in extima cute exiſtentia curare poſsint. Sed & adſtrictionem quandam extrema germina (ἀκρέμονας Græci vocant) obtinent, quæ & ſale condiri aſſolent.

Ampelos

Ampelos hemeros. Vitis ſatiua & culta.

Vitis [a]cultæ adſimilis facultas eſt agreſti, ſed ad omnia imbecillior.

Ampelos leuce. Vitis alba.

Ampeli leuces, quam & bryoniã & pſilothrum vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more [b]edi vere ſolent, vtpote eduliũ ſtomacho propter adſtrictioné acceptũ, ſed & ſubamarã & modicè acrẽ adſtrictionem poſſident: quare & vrinã modicè cient. At radix & abſtergentẽ, & deſiccãtem [c]vim habet, & moderatè calidam: quamobrẽ & lienes induratos liquat tum epota, tum foris cum ficubus impoſita: & pſoram & leprã ſanat. Porrò fructus eius racemi ſpeciẽ præferens, [d]ijs qui colia depſant, eſt vtilis.

Ampelos melæna. Vitis nigra.

Vitis nigra. Vocatur autem hæc propriè bryonia, ſupradictæ tamen ad omnia ſimilis, niſi quòd imbecillior.

Amygdala.

Amygdala, quæ quidẽ palàm amara ſunt, omnino extenuandi vim poſſidẽt, quod & qualitas ipſa indicat, & experiẽtia cõprobat. Ac de amara quidem qualitate in quarto horum cõmentariorum proditum eſt. Cæterũ duo experientiæ exempla proponi ſatis eſt, vnde vim eorum poſſis diſcere. Siquidem ephelin expurgant, & excreationibus ex

A 4 pectore

a τῷ ἡμέρῳ.

b ἐσθίονται.

c Deest et tenuium part. καὶ λεπτομερῆ.

d τοῖς σκυ κολίτ...

pectore pulmoneque crassorum [a]lentorumque humorum impendiò conferunt. Porrò hæc ostensa sunt, genere quidem incidentis, specie verò extergentis esse facultatis. Quin & quòd per accidens facultatem item habeant ab obstructione liberandi, & ipsum suprà demonstratũ est. Sed & experientia monstrat. Nam in iecore crassorum viscosorũque humorum in extremis vasis impactorum obstructiones, abundè [b]expurgant expediuntque. Quin & laterum dolores ab huiusmodi causa natos, & lienis, & coli, & renum [sanant.] Porrò & ipsa arbor [c]similem sortita vim est. Nã huius radices coctę atque illitæ ephelus purgãt. Quotquot verò sunt amygdala dulcia, & ipsa leuiculam amaritudinem possident, quæ tamen dulcedine superante occultatur: cæterum id temporis spatio clarum fit. Demonstratum autem retrò est, qualitatem dulcem moderatè esse calidã.

[a] τῶν γλίσχρων, viscosorũ.

[b] solũ ἐκκαθαίρειν

[c] Add. σύμπαν vniuersa.

Ammoniacum.

Ammoniacum, opos siue liquor est ferulæ cuiusdam: hoc habet emolliendi facultatem intensam, adeò vt & articulorum tophos dissoluat, & lienes induratos sanet, & chœradas per halitum digerat.

Amomum.

Amomum acoro similem facultatem obtinet, nisi quòd acorum siccius sit, maiore au

tem

tem concoquendi facultate amomum.

Anagallis.

Anagallis vtraque, tum ea quæ cœruleum habet florem, tum ea quæ purpureum, admodum extergentis sunt facultatis. Habent verò [a] nonnihil etiam caloris, & quandam trahendi facultatem, adeò vt & [b] infixa corpori extrahant. Succus earum ex naribus purgat eadem de causa. In summa autem, desiccandi vim habent citra mordicationē: quãobrē & vulnera glutinant, & putrida adiuuant.

Anagyrus.

Anagyrus frutex est grauiter olens [c] & digerentis excalfacientisq; facultatis. Sed folia etiámnum virētia cùm propter humiditatis admistionē minus sint acria, idcirco tumētia reprimunt: at resiccata incidentis sunt exiccantisq; [d] facultatis. Similem ferè facultatem habet radicis eius cortex. Semen autē magis subtiliū est partiū. Sed & vomitū prouocat.

Androsæmum.

Androsæmum, planta fruticosa, natura duplex: vnum enim ascyron, & ascyroides nuncupatum est, species hyperici. Alterum verò à quibusdam dionysias appellatur. Est autem [e] semen eorum purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & desiccans, vt & ambusta curare credantur. Cæterum in vino austero decocta, vinum ipsum vulnerū

grandium

[a] τι καὶ ὑπόθερμον ἑλκτικόν, & subcali. attractorij quidpiam.

[b] σκόλοπας, palos acul.

[c] Add. καὶ δριμὺς, & acris.

[d] ἰσχυρῶς valēter.

[e] καθαρτικός

grandium glutinatorium efficiunt.

Androsaces.

Androsaces [a] amara & acris herba. Potest autem resiccata ebibitaque tum ipsa, tum fructus eius magnopere vrinam prouocare, & nimirum etiam digerere, & desiccare.

a ὑγρὰ, *humida.*

Andrachne. Portulaca.

Andrachne frigida & aquea temperie est, paucæ particeps austeritatis, proinde fluxiones repellit, & maximè biliosas & calidas: cũ eo quòd eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Et fuerit sanè in refrigerandi quidem facultate tertij excessus à temperatis ac medijs, in humectandi verò secundi. Hac ratione & æstuantes, vt si quid aliud, adiuuat, tum ventris osculo imposita, tum totis hypochondrijs, maximè in febribus hecticis. Prætereà dentium stuporem sanat, nempe quę ab acidorum [b] contactu asperè exiccata fuerant leniens, atque replens, vtpote cùm viscosam habeat humiditatem: Similiter verò & succus eius. Itaque non foris modò impositus, sed epotus quoque refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comesæ accidit. Quoniam [c] autẽ restringit, vtiliter dysentericis editur, & muliebri profluuio, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc quidem multò est, quàm herba, succus ipsius efficacior.

b Add. χυμῶν, *succorum.*

c *Subastringit*, ὑποστύφει

Anemone.

Anemonæ omnes [a] extrahendi, & attrahendi, & ora vasorum reserandi facultatem obtinẽt. Itaq; radix cõmansa pituitam euocat, & succus ex naribus purgat, & oculorum cicatrices extenuat. Insuper sordida vlcerum anemonæ expurgant, & lepras detrahunt, mensesq́; appositæ eliciunt, & lac trahunt.

Anethum.

Anethum adeò excalfacit, vt habendum sit aut secũdi ordinis intensi, aut tertij [b] remissi. Exiccantium verò ordinis est secundi incipientis, aut primi finientis. Itaque meritò in oleo decoctum digerit, dolorem sedat, somnum cõciliat, & crudos & incoctos [c] humores concoquit. Fit enim ex eo oleũ, cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & concoquẽtibus vocatis medicamentis, nisi quatenus paulò illis [d] tum subtilius est, ac proinde digerens. Vstum autẽ tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium fit, & proinde vlceribus nimis humidis mollibusque prodest, potissimum ijs quæ in pudendis cõsistunt: at quæ in præputio sunt inueterata, ca probè cicatrice includit. Cæterum viride humidius est [e] scilicet, & minus calidum, itaque magis concoquit, & somnum conciliat, [f] sed minus digerit. Idcirco mihi videntur veteres coronis ex eo plexis vti solere [g].

Anthillis.

[a] Imò, acris extersoriæ, δριμείας ῥυπτικῆς.

[b] exoluti ἐκλελυμένης.

[c] ὄγκων, tumores.

[d] Deest θερμότερον calidius.

[e] ἔτι καὶ ἔγχυμον etiamnũ succulentum.

[f] Add. μᾶλλον τοῦ ξηροῦ, plusquã siccum.

[g] παρὰ τὰ συμπόσια in cõuiuijs.

Anthil-

Anthillis duplex est, sed vtraque modicè desiccat, vt & vlcera glutinet. Cæterum altera, ea scilicet quæ chamæpityi adsimilis est, quadamtenus subtiliorũ est partiũ quàm altera, adeò vt & comitialibus cõpetat. Quin & ipsa magis quàm altera extergere potest.

Anthemis. aut Chamæmelum.

Anthemis, aut Chamęmelum. Dictũ quidem in tertio libro copiosius est de hac herba, diceturque nunc summatim quod calfacit & desiccat in primo ordine: est & tenuiũ partium, ac proinde digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim obtinet.

Anisum.

Anisi semen maximè vtile est, acre & subamarum, vt propè ad vrentium accedat caliditatem. Est autẽ & in siccando tertij [a] ordinis, sicut & in calfaciendo. Proinde & vrinã ciet, & digerit, & [b] flatus ventris reprimit.

[a] ἀποστάσεως. [b] ἐμπνευματώσεις τὰς κατὰ γαστέρα *inflationes &c.*

Antirinum.

Antirinum aut Anarinum semen habet vituli naribus simile, ad sanationes inutile. Ipsum autem adsimilis est cum bubonio facultatis, sed multò minoris. Itaque ex illo de hoc conijcito.

Aparine.

Aparine, quidam philãthropon, alij omphacocarpũ cognominant, modicè extergit, & desiccat, habetq; nonnihil subtiliũ partiũ.

Apios. Pirus.

Piri folia pariter ac turiones auſtera ſunt: fructus dulcedinis quiddam obtinet aqueæ, ex quibus clara quoque temperies eſt, inæqualis ſecundum partes. Nam pars vna terrea eſt, alia aquea [a] ceterum vtraque frigida: tum alia temperata. Proinde eſu pira ſtomacho grata ſunt, & ſitim prohibent. Illita autem deſiccant, & modicè refrigerant. Nam ego ijs illitis vulnus glutinaſſe me memini, cum aliud ad manum eſſet nihil.

[a] *καθ' ἑκάτερον μέντοι τὸ μὲν ψυχρὸν, τὸ δ' εὔκρατον, ſecundū vtrāque hoc quidē frigidum illud verò temperatum.*

Achrades. Pira ſylueſtria.

Achrades vocatæ, magis quàm pira reliqua & adſtringūt, & deſiccāt, & proinde ſanè maiora vulnera glutinā̄t, fluxusq; repellunt.

Apocynum, aut Cynocrambe.

Apocynum, aut Cynocrambe. Vocàt autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, ſicut Lycoctonon lupos. Eſt autem hominibus venenum, herba multum grauiter olens: proinde omnino calida eſt non inſtrenuè, non tamē proportione deſiccat. Itaque illita admodum digerentis eſt facultatis.

Argemone.

Et huius herbæ facultas abſterſoria eſt, & digerens.

Ariſarum.

Ariſarū multò minus eſt Aro. Radicē habet

oliuæ

oliuę magnitudine, sed multò est ipsa acrius.

Aristolochia.

Aristolochiæ radix multò est ad medicationes vtilissima, amara & subacris. Sed ex illis omniũ subtilissima ast rotunda [a]: aliarum verò duarum quæ Clematitis appellatur, fragrantior est: itaque ea ad vnguenta vtuntur vnguentarij: sed ad sanationes infirmior. At longè minus quidẽ tenuitatis obtinet quàm rotũda: sed nec ipsa inefficax est, verũ abstergendi atq; excalfaciendi potẽtiam possidet, minus quidem quàm rotunda abstergens ac digerẽs, sed nõ minus calfaciens, imo forsan plus quoq;. Itaque in quibus vsus est modicæ abstersionis, cõmodior est lõga puta in [b] vlceribus carne explendis, & fomentationibus vteri. At in quibus crassum humorẽ validius extenuare oportet, illic vsus est rotundæ. Proinde dolores ab infarctu aut crasitie crudorum spirituum natos magis curat rotũda, & spicula extrahit, & putredines sanat, & sordida vlcera repurgat, dentes & gingiuas cãdidas efficit. Auxilio est & asthmaticis, singultientibus, comitialibus, podagricis, si cum aqua bibatur: tũ ruptis & cõuulsis, vt si quod aliud medicamentum idoneum est.

Arceuthus. Iuniperus.

Iuniperus, calida & sicca, vtrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est,

[a] *Add.* κατὰ πάντα δραστικωτέρα, *ad omnia efficacior.*

[b] *al.* σαρκῶν ἑλκώσεσι, *carnium exulcerationib.*

est,sed nō similiter siccus,verùm in hoc [a]primi fuerit ordinis.

[a] Al. cod. τῆς τρίτης puto perperam.

Arctium. Lappa minor.

Arctium illud quod tapso verbasco est simile,radice tenera,candida dulci;caule oblōgo & molli,semine Cymino simili, facultatis est admodum tenuium partium, & ob id exiccantis[extergentisque] tamen modicè. Quamobrem radix ac semen eius cocta cum vino quadamtenus dolores dentium mitigant.Porrò ambusta & chimethla non horum modò decoctum perfusum, sed & caules teneriores sanare possunt.

Arctium aliud,lappa maior bardana.

Alteū verò Arctium,quod [b] Prosopitida vocant,cuiusque folia cucurbitæ simillima sunt,nisi quatenus tum maiora,tum duriora:digerit simul & desiccat, sed & [c] adstringit nonnihil : quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi possunt.

[b] al. προσωπίδα

[c] ad ver. habet autē quiddam moderatè astrictorium.

Arnoglossum. Plantago.

Arnoglossum,mistæ & hoc est temperaturæ:habet enim quiddam aqueum frigidū, habet verò & austerum quiddam , id quod terreum est , siccum, frigidum. Itaque refrigerat simul & desiccat , & in vtroque secundi excessus à medijs est. Porrò medicamenta quæ cum hoc quòd refrigerant, vnà etiam [d]adstringūt, ita & ad vlcera rebellia omnia,

[d] ξηρὰ ἐστι, sicca sunt.

& ad fluxiones & putredines conueniunt, ac proinde & ad dyſenterias. Nam & ſanguinis profluuia ſiſtunt, & ſiquid aduratur refrigerant: tum ſinus quoque glutinant, & alia vlcera recentia ſimul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamentis primas tenet, aut certè nulli ſecundum eſt Arnogloſſum, idque temperaturæ ſymmetria & cõuenientia. Nã ſiccitatem obtinet morſus expertem, & frigiditatem quæ nondum obſtupefaciat, & fructus & radix ſimilis ſunt facultatis, niſi quòd tum ſiccioris, tum minus frigidæ. Sed & ſemen ſubtilium eſt partium, [a]& minus frigidæ facultatis: nempe difflato ex eo ac digeſto excremento aqueo. Hac ratione & radicibus vtuntur ad dentium dolores tum mandẽtes tum collutionibus ipſorũ incoquẽtes: præterea ad iocinoris & renum obſtructiones nõ has tantũ adhibẽt, ſed folia quoque, & multò magis ſemina. Hæc enim omnia quandã in ſe abſtergendi facultatem obtinent: quã & in herba viridi ineſſe ſatis cõijci poteſt, verùm ab humiditatis copia deuinci.

[a] Add. ex fide Græ. omniũ radices verò craſſ. par. ipſa verò herbæ folia exiccata tenuiorũ part. ſequitur et minus &c.

Arum.

Terrena & ipſum eſſentia conſtat, ſed calida: proinde extergẽdi vim poſſidet, verùm non valentẽ, ſicut Dracontium. Eſt itaque in exiccando & calefaciendo primi ordinis. Radices eius maximè ſunt vtiles: ſiquidẽ comeſæ

ſæ craſsitiem humorũ mediocriter incidũt, adeò vt et excreationibus ex pectore idoneę ſint: ſed magis tamen aptum eſt Dracontiũ.

Artemiſia.

Duplex quidem eſt herba Artemiſia, ſed vtraq; excalfacit, et modicè deſiccat : et ſunt quod ad calfactionem attinet, exceſſus ſecundi: quod verò ad reſiccationem, aut primi intenſi, aut ſecundi [a] remiſsi: ſunt autem et modicè tenuium partium. Itaque ad renum calculos mediocriter commodæ ſunt, et ad fomentationes vteri.

Aſarum.

Huius herbæ radices vtiles ſunt, facultate ſimiles radicibus acori, intenſiores tamen. Itaque ex ijs quæ de illis prodita ſunt, [b] hîc facienda coniectura.

Aſclepias.

In tertio Dioſcorides de hac herba conſcripſit: at nos eius nondũ periculũ fecimus.

Aſpalathos.

Aſpalathus guſtu quidem acris ſimul et adſtringens eſt, facultate verò ex diſsimilaribus conſtat, nempe partibus ſuis acribus excalfaciens, partibus vero alijs, auſteris ſcilicet, refrigerans. Itaque vtriuſque ratione deſiccat [c] et proinde ad putredines et fluxiones eſt vtilis.

Aſparagus.

Aſparagus petræus aut myacanthinus ab-

B ſter-

[a] ἀρχομένης, *incipient.*

[b] καὶ περὶ τούτου χρὴ γνωρίζειν

[c] *Falſo add.* καὶ ψύχει *et refriger..*

ſtergendi vim habet, idq́; citra manifeſtam aut caliditatem aut frigiditatem. Hinc renes ac iecur infarctu liberat, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiũ dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirũt. Porrò Athenienſes per ph, dicunt Aſpharagus.

Aſplenum.

Aſplenum, tenuium quidem partium, non tamen calida eſt herba. Hac vtiq; ratione et lapides frangit, & lienes liquat.

Aſtragalos.

Aſtragalos fruticellus eſt exiguus, radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantiũ. Nam vlcera vetera[a] glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtũt, ſiquis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.

[a] ἐπουλοῖ, cicatri. inducit.

Aſter Atticus.

Aſter atticus. Alij bubonium vocant, non ob id tantum, quòd illitum, ſed etiam quòd ſuſpenſum bubonas ſanare creditur: habet quiddam etiam digerens, habet verò non minimè & refrigerans quiddam ac reprimens: vt miſtæ ſit potentiæ, vti roſa: verùm id non adſtringit.

Aſtaphis. *Vua.*

Aſtaphis, culta quidem, concoquendi, adſtrin-

ſtringendi, & leuiter digerendi facultatem poſsidet. At agreſtis vehementer acrem obtinet, adeò vt ex capite purget, quod ἀποφλεγματίζειν Græci dicunt, abſtergatque valenter. Itaque ad pſoram accommoda eſt. Sed & vrendi vim habet.

Aſphodelus.

Aſphodelus. Et huius radix vtilis eſt, ſicut Ari, Aſari, & Dracontij, nempe extergentis [a] facultatis: vſtæ autem cinis calidior, & exiccantior, ſubtiliorque, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & alopecias ſanat.

Atractylis.

Atractylis aut Cnicus agreſtis: hæc planta ex ſpinarum eſt genere: facultatem habet deſiccandi & [b] modicè digerendi.

Atraphaxis. Atriplex.

Atriplex humida & frigida temperie eſt, humida quidem ſecundi ordinis à medijs, frigida verò primi, quam vtique tepidam eſſe caliditatem poſuimus: cuiuſmodi roſis ineſt, non tamen adſtrictionis eſt particeps, ſed aquea eſt, & [c] nimirum terrena, ſimiliter maluæ. Quin & ventrē celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatem. Porrò paululū omnino eius eſt quod digerendi obtinet potentiam. Hortenſis autē atriplex & malua, quàm agreſtes tum humidiores ſunt, tum frigidiores. Proinde phlegmonis & phygethlis incipientibus

[a] Add. καὶ διαφορητικῆς, & diſcuſſoriæ.

[b] μετρίως θερμῆς, moderatè calidæ.

[c] ἥκιστα, minimè.

gliſcentibusque, & mollibus etiamnum, ac velut feruentibus hortenſes: vigentibus autem & declinãtibus ac indureſcentibus commodiores ſunt agreſtes. Semen eius abſtergendi vim habet, itaque ad auriginem [a] ex pituitæ infarctu prognatam vtilis eſt.

Aphace.

Aphace vim habet adſtringendi, ſicut & ipſa lenticula (φακὸν Græci vocant.) Sed & ſimiliter vt lenticulæ edi ſolet: cæterùm ægrius quàm illæ concoquitur: valentius autem deſiccat, & moderati caloris eſt.

Abſinthium.

Abſinthium adſtrictoriam, & amaram, & acrem ſimul qualitates poſsidet, excalfaciens pariter & extergens, & roborãs & deſiccans: proinde bilioſos ventris humores per egeſtionem infernã propellit, ac per vrinas euacuat. Magis autẽ quod in venis eſt bilioſum, per vrinas expurgat. Ob hæc contentam in ventre pituitam nihil adiuuat [b] ſumptum: ſic ſanè ſi in thorace aut pulmone contineatur. Nam adſtringens in eo facultas, quàm amara valentior eſt. Porrò quòd inſit quoque acrimonia, idcirco maiori portione calidum eſt quàm frigidũ. At ſi opus eſt generatim comprehenſam eius temperiem ſecundũ primas [c] circunſcribere facultates (etſi anomœomeres & diſsimilare ſit) calidum ipſum dixerim

primi

[a] Aet. & Paul. legunt ὑπὸ ἥπατος non ὑπὸ φλέγματος.

[b] προσφερόμενον, oblatum.

[c] ἀφορίσαι.

primi exceſſus,ſiccũ tertij. Succus autem eius longè quàm herba ipſa calidior eſt.

Balanos.

BAlanus myrepſica,hoc eſt glans vnguentaria, adfertur ex barbarica regione. Vtuntur vnguentarij carnis eius ſucco, qui facultate calidus eſt. Reliquiæ autem vnde expreſſus eſt ſuccus,terreſtres ſcilicet & durę, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admiſta eſt quędam adſtrictio:Proinde extergentem ſimul & incidentem contrahentemque & ſtipantem effectum poſsident. Itaque ad ionthos, lentigines,ephelin,& pruritum,deinde & ad pſoram, & lepram conueniunt. Verùm enimuero & lienes liquant iecurque indureſcentia. Quòd ſiquis carnem eius drachmę pondere cum melicrato bibat, medicamen experietur vomitorium. Sæpe etiam per infernam aluum largiter ſubducit. Itaque cùm hoc medicamento vtimur ad viſcerũ expurgationem, & maximè iocinoris lieniſque, ex ocycrato ipſum exhibere conſueuimus. Gaudet verò vel maximè alioqui aceto ad actionesextrinſecas. Adeò enim efficax efficitur,vt & pſoras,& lepras extergeat, & multò etiam magis quæ his ſunt minora, lentigines,vitiliginem,ionthos,ephelin,exanthemata,achoras,tum vlceroſa, & quæ craſſi ſunt ſucci omnia. Sed et cicatricibus decorẽ

affert. Porrò quòd cùm illinenda eſt lieni, prȩſtet admiſtam eſſe farinarũ quampiã exiccantium, cuiuſmodi eſt erui ac lolij farina: id iam potius ad componendorũ medicaminũ tractationẽ, haudquaquã ad prȩſens inſtitutũ pertinet: ſed & in paratu facilibus ipſum dicetur. Verùm in præſens ſufficit abſtergentẽ & incidentem cũ adſtrictione quapiam propoſiti medicaminis dixiſſe facultatem, ac ſic ad aliud tranſgredi: cortex tamen eius admodum adſtringit. Itaq; [a] & hũc quoq; poſsis vbi validus vſus eſt adſtrictionis, accommodare.

Balſamum.

Balſamum deſiccat & excalfacit ſecundo exceſſu: eſt autem & tenuium partium, adeò vt odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorum etiam partium eſt quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus, veluti quidam exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus eius perſimilis [b] facultatis eſt, cæterum longè in ſubtilitate partium inferior.

Balauſtium.

Balauſtium flos eſt agreſtis punicæ, ſicut domeſticarum cytinus valenter guſtum adſtringit. Et ſanè deſiccãtis & refrigerãtis [c] facultatis eſt, & nimirum etiam craſſæ eſſentię, ſi quidem memores ſumus eorũ quę in quarto horum cõmentariorum ſunt prodita, vbi oſtendimus omne adſtringens terreſtre eſſe frigi-

[a] καὶ τούτῳ δύναιτ' ἄν τις εἰς ὃ ἐπὶ ἰσχυρᾶς ἐστι χρεία στύψεως, εἰς ταῦτα χρῆσθαι, *eo poßit quis ad ea vti ad quæ valida vſus eſt aſtrictione.*

[b] *Add.* τῷ γένει, *genere.*

[c] *al. refrigerãt. ita Aet. cod. græ. hab.* στυπτικῆς, *aſtrictoria.*

frigidum. Aliarum autem qualitatum nullius præ se fert indicium. Proinde ipsum quis censeat strenuè et exiccare et refrigerare. Siquidem non perperam in quarto horum commentariorum terreis frigidis corporibus adstringentem inesse qualitatem demonstratum est. Sanè verò et[a] euentus ipse comprobat. Nam si intertriginibus et alijs vlceribus ipsum illinas celerrimè illa videbis cicatricē contrahere. Hoc sanè nomine et ad sanguinem reijciētes, et ad dysentericos, tum ad ventris vteriq́ue profluuia non est quispiam medicorum qui curandi tractatus conscripsere, qui hoc non vtatur medicamento.

[a] τὰ φαινόμενα μαρτυρεῖ quæ apparent id testatur.

Batus. Rubus.

Rubi folia, germina, flos, fructus et radix qualitate adstringēte participant, eaq́ue non obscura. Sed hoc inter se differunt, quòd folia[b] mollia et recens nata plurimum in se habeant substantiæ aqueæ, paucum verò adstrictionis: eadem ratione et germina. Itaque si mandantur, aphthas et alia oris vlcera sanant. Quin et alia vulnera glutinare valent. Est enim eorum temperies et ex terrea frigida essentia, et aquea tepida. At fructus, siquidem maturus fuerit, non parum habet succi calidi temperati, qui dulcis est, vti monstrauimus. Itaque ob hoc et ob modicam adstrictionem esui non insuauis est. At

[b] Add. καὶ μάλιστα & maximè.

immaturus à frigida ſubſtantia terrea vincitur,ac proinde acerbus eſt et valde exiccatorius. Et ſanè vterq; recõditur validius quàm recens deſiccans.Sed & flos eandem vim fructui immaturo poſsidet:vtraque ad dyſenterias, & ventris profluuium, tum robur deperditum, & ſanguinis expuitionẽm idonea remedia. Porrò radix præter adſtrictionem non paucã habet ſubſtãtiam in ſeſe tenuem, per quam & lapides renum comminuit.

Batrachium.

Batrachium quatuor habet ſpeciatim differentias. Omnia verò vehementer acre qualitatem poſsident,adeò vt cũ dolore exulcerent:hac ratione ſi moderatè[a] ac cõuenienter vtare,pſoras & lepras excoriãt,& vngues diuellũt,tum leproſis ſtigmata digerũt,& acrochordonas & myrmecias detrahũt.Quin & alopecias iuuãt pauco tempore admota. Nã ſi diutius inhæreant, non excoriatur ſolum ipſa cutis,ſed & in cruſtã vritur. Atq; hæc omnia caulis & foliorũ ſunt opera,ſi imponas virentia. Porrò radix arefacta ſternutationem prouocat ſimiliter alijs [b] quæ valenter deſiccant.Sed & dentes dolentes iuuat,vt & frangat eos,valenti ſcilicet exiccatione,& vt ſemel dicam,calida & ſicca valde eſt tum radix,tum vniuerſa adeò herba.

[a] *Græ.* τα̃*tum* συμμέτρως, *moderatè.*

[b] *Deeſt* ἅπασι, *omnib.*

Bdellium.

Bdellium

Bdellium,quod ſcythicũ nominant,quod ſanè & atrius eſt, & reſinoſum magis,emollientis admodum et efficacis virtutis eſt. At alterum , nempe arabicum, quod dilucidius eſt,magis,deſiccat quàm emollientia. Igitur recens & humidum eſt , et contuſum facilè molleſcit,ad omnia ad quæ ſcythicũ idoneũ. At quod antiquius eſt,et admodum guſtu amarum,et acre,et ſiccum, ab eorum quæ indurata molliunt mediocritate excidit. Vtuntur autem quidam illis, et potiſsimum arabico,et ad [a] bronchocelas,et [b] hydrocelas, ſaliua matutina ieiunaque ſubigentes,vt emplaſtri conſiſtentiam accipiat. Porrò arabicum et calculos renum in potu ſumptũ frangere apparet , tum vrinas ciere, et crudorum flatuum diſcurſus,prætereà laterum dolores et rupturas perſanare

Bechium. *Tuſsilago.*

Bechium inde adeò [c] nuncupatũ eſt,quòd bechas, hoc eſt tuſſes et orthopnœas iuuare ſit creditũ,ſiquis folia arida [d] aut radicem in prunis vrens aſcendentem inde fuliginem inſpiratu attrahat. Eſt autem modicè acris,vt ſine moleſtia noxáve omnes thoracis abſceſſus credita ſit rumpere. Sanè folia virentia partes cruda phlegmone obſeſſas [e] illitu extrinſecus adiuuãt,nẽpe ob aqueæ [f] ſubſtãtiæ admiſtionẽ,qua omnia viridia teneraq; participant

[a] *i.gutturis ramices.*
[b] *i.hernias aquoſas.*
[c] Deeſt οὕτως *ſic.*
[d] Deeſt λαβὼν *ſumens.*
[e] καταπλασσόμενα.
[f] *Imò* ὑδατώδους *humiditat.*

ticipāt, alia plus, alia minus. Nā ſicca bechij folia acriora ſunt q̃ vt phlegmonis cōueniāt.

Blitum.

Blitum holus eſt eſculentum humidæ frigidæque temperaturæ in ſecundo maximè exceſſu à temperatis.

Bulbus ſatiuus.

Bulbus [a] eſculentus quidem frigidiorem & craſsiorem [b] lentumque ſuccum procreat. Nam & coctu difficilis eſt, & flatuoſus, et venerem prouocans. Attamen illitus ob amaritatem ſimul & adſtrictionē [c] abſtergit ſimul & glutinat, & nimirū etiā exiccat. Eſt enim oſtenſum, amaritudinē in extergentibus eſſe ſubſtantijs, adſtrictionem verò in glutinantibus. At ſiccitas vtranque conſequitur.

Bolbos emeticos. *Bulbus vomitorius.*

Bulbus vomitorius multò eſt calidioris temperaturæ quàm ſuperior [d].

a ἐσθιόμενος, comeſtus. b γλίσχρου, viſcoſū. c Lego nō ῥύπτικος, ſed στυπτικός ἐστιν. d τοῦ προειρημένου βολβοῦ.

Bubonium.

Bubonium, aut Aſter atticus, nuncupatū eſt ita, quia creditū eſt bubonas ſanare [e] tum illitū, tum inguini adalligatū. Eſt autem mediocriter digerentis facultatis, quia videlicet et modicè calidum eſt, nec vehementer: nec ita deſiccat vt tendat: maximè cùm etiamnū molle ac recens fuerit.

e καταπλαττόμενόν τε καὶ περιαπτόμενον.

Bugloſſum.

Bugloſſum humidæ calidæq; tēperiei eſt,

Itaque

Itaq; vinis iniectũ, letitiæ hilaritatis de causa esse creditum est. Sed & ijs qui ob supremi gutturis (pharynga Græci vocant) asperitatem tussiunt, coctum in melicrato conuenit.

Bunium.

Bunium, alij Arcticũ, adeò excalfacit, vt & vrinã moueat, & mẽses prouocet: sed & pseudobunium adsimilis illi caliditatis est.

Buphthalmum.

Buphthalmum sic appellatum est à floribus, qui figura quidem boum oculis videantur adsimiles, colore autẽ anthemidis floribus simillimi sunt, sed multò illis tũ maiores tũ acriores: proinde & vehemẽtius digerũt, adeò vt & duritias sanent cerato misti.

Brathy. *Sabina.*

Sabina ex numero est fortiter exiccantiũ, idq; secundum tres qualitates quas in gustu præ se fert, similiter cupresso, nisi quòd ea & acrior est, & vt sic dixerim, magis aromatica seu adoratior. Igitur huius quam modò dixi qualitatis est particeps, nempe acrimoniæ consistentis in temperamento calido, præterea amaritudinis & adstrictionis obscurioris quàm in cupresso. Quantum enim ipsa cupressum superat in acrimonia, [tantum ab ipso superatur in adstrictione. Quo manifestũ est ꝙ omnino calidior est cupresso] & ob id etiam potentius digerit. Itaque glutinare

[Græ. nõ habẽtur, ex vete. tũ Græc. cod. tum translat. quæsita.

nequit

nequit vulnera, ob ſiccitatis & caliditatis robur. Nam vtriuſque illi tantum ineſt, vt etiã tendat, & inflammationem afferat. At putredinibus ſimiliter cupreſſo accõmodari poteſt, maximè vbi rebelliores fuerint & diuturniores. Nam hæ citra noxã vim medicamenti perferunt. Quin & quæ atra ſunt reddita, et admodũ ſordida, ea cũ melle expurgat. Carbunculos item ſoluit. Porrò eſſentię tenuitate menſes quoque prouocat, vt ſiquid aliud: et ſanguinẽ per vrinas mouet. Fœtum etiam viuentẽ interficit, & mortuũ [a] educit. Eſto autẽ hoc medicamen tertij ordinis tũ excalfacientiũ, tum deſiccantiũ, ex numero eorũ quæ vel maximè tenuium ſunt partiũ. Et hoc vtique nomine vnguentis inditur, & maximè gleucino, et in multas antidotos inijcitur. Quidã verò etiã cinnamomi vice duplum eius ſubijciunt. Eſt enim extenuandi & digerendi facultatis, ſi epotum fuerit.

[a] ἐκβάλλει, eijcit.

Bretanica.

Bretanicæ herbę folia adſtringentia ſunt & vulnerum glutinatoria, ſimilia [b] agreſtibus lapathis, niſi quatenus atriora ſunt, magiſque hirta. Sed et expreſſus ex illis ſuccus perinde natus eſt adſtringere: itaque coctum quidam reponunt tanquam inter ſtomatica medicamenta efficaciſsimum. Videtur enim ſanare iam etiam putreſcentia.

[b] τοῖς τῶν ἀγρίων ὄντως λαπάθων folijs ſilueſtris lapathi.

Bro-

Bromus.

Bromus vnum ex leguminibus. verùm vt medicamentum similem hordeo vim obtinet. Nam illitũ desiccat et digerit mediocriter,& sine morsu. Temperiem autem habet paulò frigidiorem. Nõnihil etiam adstrictionis obtinet,vt ventris profluuia iuuet.

Bryon thalattion. Alga.

Bryon thalattion compositum est ex terrena & aquea essentia,vtraque frigida. Siquidem & gustum adstringit, et calidis quibusvis illitum,ea [a] refrigerat & adiuuat.

Bryon aut Splanchnon. Muscus.

Bryon,quidã verò Splanchnon. Inuenitur autẽ in quercubus,& piceis, et [b] populis albis.vim habet adstringentem inualidã. Nec enim multũ est frigidũ,sed [c]proximè fermè medijs,quia videlicet et digerendi et emolliendi facultatis est particeps, maximè quod in cedrinis lignis reperitur.

Gallium.

GAllium inde adeò nomen sortitum est q lac coagulet. Adsimile autem est aparinæ, facultatem obtinens exiccatoriam & subacrem:flos eius sanguinis profluuijs competere videtur,& combustis mederi. Est autem boni odoris,et coloris lutei.

Gentiana.

Gentiana. Huius herbæ radix multum est effi-

[a] Add. ἐναργῶς, euidẽter.

[b] Absolutè λεύκαις albis.

[c] ἐγγύς, ꝓpinquũ.

efficax cùm opus est extenuatione, purgatione, abstersione, obstructionis liberatiõe: nec mirum si hęc poßit, cùm impensè sit amara.

Gigarta, siue acinorum vuæ nuclei.

[a] Acinorũ vuæ nuclei ex secũdo ordine sunt exiccantiũ, refrigerantiũ verò primo. Substantia eorũ crassa est & terrena: cui gustus indicio est, nimirũ cum acerbi appareãt. Quin & experientia [b] comprobat. Nam omnibus ventris cum profluuio iunctis affectibus impendiò conferunt.

[a] *al. vinacea.*
[b] *διδάσκει, docet.*

Gingidium.

Gingidiũ sicut gustu amaritatẽ & adstrictionẽ præfert, sic temperie quoq; ipsa caliditatẽ & frigiditatẽ. Secundum vtranque verò qualitatem desiccatoriũ est. Sed enim stomacho amicũ est, vtpote non paruam obtinens adstrictionem. Quamobrem non admodum conspicuam caliditatem poßidet [c] duobus autem numeris desiccat.

[c] *κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, secundo recessu.*

Glaucium.

Glauciũ adstringit cũ quodam fastidio. Tũ adeò [d] insigniter refrigerat, vt solũ sæpe erysipelata, vtique si valentia nõ fuerint, curare poßit. Mistura eius cõposita est ex aquea terreaque substantia; vtraque sanè frigida, verùm non summè, sed ceu aqua fontana.

[d] *σαφῶς.*

Glaux.

Glaux herba, & ipsa lactis generandi vim obti-

obtinere videtur. Quod si sit, calida quodãmodo humidaque [a] fuerit.

Glichon. *Pulegium.*

Pulegium: & hęc herba, quãdoquidẽ acris & subamara est, valde tum excalfacit, tũ extenuat. Porrò ꝙ excalfaciat, abundè magnũ est [b] testimonium, ꝙ illita rubrificat: & siquis diutius toleret, exulcerat quoq;. [c] Quòd verò extenuet, satis indicat, cùm humida, crassa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, mensesque moueat.

Glœos. *Strigmenta balneorum.*

Glœos modicè emolliendi vim obtinet.

Glycyriza. *Dulcis radix.*

Huius fruticis radicũ succus in primis vtilis est, similiter vt eius radices dulcis, [d] simulq́; leuiter adstringẽs. Proinde asperitates lenire potest, nec modò in arteria, verumetiã vesica scabiosa, idq́; tẽperaturæ mediocritate. Quocircà fuerit sanè natura eius familiaris nostræ tẽperaturæ: nã tale monstratũ est esse dulce: sed cũ adstrictio quædã adiuncta sit, vniuersum eius tẽperamẽtũ, quãtũ ex caliditate & adstrictiõe est, tepidę potissimũ caliditatis fuerit, quã ꝓximè accedẽs ad symmetrũ siue tẽperatũ. Porrò quoniã tẽperie quoque est humidũ id qđ modicè est dulce, iure sanè etiã siti cõgruẽs medicamentũ est nimirũ modicè humidũ simul & humana natura frigi-

[a] τὴν κρᾶσιν, temperamento.

[b] τεκμήριον, signum.

[c] add. ἐπὶ πλέον, vt plurimum.

[d] ἅμα βραχείᾳ τινὶ στύψει, cum leui quadam astrictione.

frigidius. Refert Dioſcorides, radicem ſiccam ad leuorē redactam, pterygiorum ſeu vnguiū oculorū idoneū eſſe illitu remediū.

Glycyſida. *Pæonia.*

Glycyſida, quam pētorobon & pæoniam nuncupant, radicem habet læuiter adſtringentem cum quadam dulcedine: ac ſi pluſculum dentibus mandas, acrimoniam item quampiam ſubamarā ſubeſſe percipies. Proinde mēſes ciet ex melicrato amygdali pota quantitate. Sanè tundere eam neceſſe eſt, ac ita cribratam inſpergere. Expurgat porrò etiam iecur obſtructū, & renes: ſed hæc efficere nata eſt quà acris & ſubamara eſt: quà verò quiddam etiam adſtrictorium obtinet, in ventre prouenientes fluxiones ſiſtere poteſt. Cæterum eam tunc in auſterorum vinorum quopiam decoctam potare cōuenit. Eſt porrò omnino et reſiccatoria. Eapropter haud deſperauerim[a] eam ex collo pueris ſuſpenſam meritò comitialē morbum ſanare. Equidem vidi puellum quādoque octo totis menſibus morbo comitiali liberum, ac poſteà forte fortuna cùm quod à collo ſuſpenſum erat decidiſſet, protinus denuò cōuulſione correptū, rurſusq; ſuſpenſo in locū illius aliò, inculpatè poſteà egiſſe. Porrò viſum eſt mihi ſatius eſſe rurſum id collo detrahere, certioris experientiæ gratia. id cùm feciſſem,

[a] *Aptius, eam etiā ad alligatā, qđ merito creditū eſt, puerorum epilepſias ſanare, καὶ πεϱιαπτομένην αὐτὴν εὐλόγως πεπίστευται παιδίων ἐπιληψίας ἰᾶσθαι.*

ac puer

ac puer iterũ esset conuulsus, magnam recentis radicis partem ex collo eius suspẽdimus, ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec posteà conuulsus est. Rationabile itaque erat, aut partes quaspiam à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, affectos ita locos curare, aut aërem à radice assiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto succus cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & melanthium frictum palã catarrhos & coryzas desiccat, siquis id in calidum linteum rarum liget, assidueq; calorem ex eo per inspirationem in nares attrahat. Quinetiam si cõpluribus linis, & maximè marinæ purpuræ, collo viperæ iniectis illis viperam præfoces: eaque posteà cuiuspiam collo obuincias, mirificè profuerit tum paristhmijs, tũ omnibus ijs quę in collo expullulãt. Sanè de talibus priuatim aliquando fortè conscribam. Ac nunc pæoniæ cognoscendum temperamentum est tum exiccatorium, tum subtilium esse partium, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut pauxillò calidius.

Gnaphalium.

Gnaphalium[a] inde adeò nominatum est, quòd foliis eius mollibus pro tomẽto vtantur. Sunt autem candida, & modicè adstringunt, ac proinde quidem id exhibent ex au-

sterorum vinorum quopiam dysentericis.

Gongilis. *Rapum.*

Gongilidis semē[a] venerē excitat, vtpote spiritū flatuosum procreans. Sic & radix co-ctu difficilis est, inflatq́;, & semen generat.

a πρὸς ἀφροδίσια παροξύνει.

Damasonium. *Alisma.*

DAmasonium, aut Alisma. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, ꝙ radix eius epota dysenterias sanet, & aluum sistat, atque œdemata mitiget. Sed nos ea quidem experti non sumus: ꝙ autem consti-tutos in renibus calculos aqua in aqua deco-cta fuerit, pota comminuat, id certè experti sumus. Ex quo liquet quòd abstersoriā quan-dam facultatem obtinet.

Daucus. *Staphylinus.*

Daucus, quem quidam staphylinum nun-cupant, agrestis quidem domestico minus est esui idoneus, cæterum in omnibus vehemen-tior: at domesticus [b] esui aptior: sed imbecil-lior, acrem, & calefaciendi facultatem obti-net, ac proinde etiam extenuandi. Cer-tè radix præter iam comprehensa flatuosum quiddam obtinet ac venereum. Semen au-tem domestici quidem & ipsum quandam [c] ad venerem ciendi potentiā possidet. Agre-stis verò planè flatu caret, quod ἄφυσον vo-cant: ac proinde vrinam mensesque ciet.

b ἐδώδιμως, comestilis.

c παροξυντικὸν τῆς ἀφροδίσια ad venerem stimulās

Dauci semen.

Dauci

Dauci herbæ ſemen excalfaciendi vehementer facultatem habet, vt inter prima efficax ſit tum vrinæ mouendæ medicamen, tũ menſibus prouocandis. Multum etiam digerere per halitum foris impoſitum valet. Ipſa verò herba ſimilem quidem vim obtinet, tamen ſemine infirmiorem, nimirũ ob aqueæ humiditatis miſturam, quanquam vtique & ipſa calida ſit temperie.

Daphne arbor. Laurus.

Lauri arboris & folia & fructus deſiccant & calfaciũt vehemẽter, plusq; etiã fructus q̃ folia. At radicis cortex minus quidẽ acris eſt & calidus, plus tamen amarus, habetq; etiã adſtrictionis nonnihil. Quamobrem & calculos cõfringit, & iecori prodeſt: bibitur ex vino fragrante trium obolorum pondere.

Daphne herba.

Daphnes herbæ, quã & daphnen Alexandrinã appellitant, tẽperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt & ſubamara, potaque tum vrinas, tum menſes prolicit.

Chamædaphne.

Porrò chamędaphnes germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis viribus daphnæ Alexandrinæ, ſicut ſanè & quod daphnoides nuncupant.

Dictamnum.

Dictamnũ tenuiore eſſentia cõſtat quàm

pulegium, cætera illi ſimile. At quod vocant pſeudodictamnum, ad omnia imbecillius dictamno eſt.

Dipſacos.

Dipſaci ſpinę radix ex ſecũdo ordine exiccatoria eſt, habetq; nõnihil & abſterſoriũ.

Dorycnidium.

[a] Dorycnidium temperamento papaueri ſimile eſt & mandragoræ, [b] ac quæcunque parem habent refrigerandi potentiam: excellit & frigiditate aquea [c] quamobrem pauculum quidem, ſoporem conciliat: pluſculum verò ſumptum interimit.

[a] al. Dorycniũ. [b] καὶ τοῖς οὕτω ψυκτικοῖς et aliis ſic refrigeratoriis. [c] add. πάνυ δραστηρίῳ. ad modũ efficaci.

Dracuntium. Dracunculus.

Dracuntiũ quiddam Aro perſimile obtinet tum folijs, tum radice. cæterum illo tum acrius eſt, tum amarius: ac proinde calfactorium magis, & tenuioribus partibus. Habet etiam leuiculam quãdã adſtrictionem, quæ quandoquidẽ cum cõprehenſis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara cõiuncta eſt, medicamentum factum eſt, vt quæ maximè efficax. Nam radix viſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimum & lentos ſuccos extenuans: optimumque remedium eſt contumacium vlcerum, quę κακοήθη nuncupant. Expurgat quoque extergetque profectò ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tũ vitiliginem cũ aceto, tũ folia item, vtpote ſimi-

similẽ facultatẽ habentia, vlceribus vulneribusq; recẽs inflictis accõmoda sunt, & quãtò minus fuerint sicca, tãtò magis conglutinant. Nã quę sicciora sunt, viribus sunt acrioribus quàm vt vulneribus cõueniant. Creditũ quoq; est, caseum humidũ si illis foris rectus reponatur, ob tẽperaturæ illorũ siccitatem à putredine cõseruari. Fructus valẽtior est non folijs tantum, sed & radice: itaque & canceros & polypodas eliquare creditus est. Succus quoque eius vitia oculorũ expurgat.

Dryopteris. Filicula.

Dryopteris gustu mistam qualitatem præfert. dulcem, acrem, amaram, in radice verò item acerbam. Facultatem habet septicam: proinde etiam [a] pilis glabram cutem efficit.

Drys. Quercus siue Robur.

Quercus partes omnes adstringentis [b] facultatis participes sunt. Sed plus tamẽ habet quæ in trunci cortice membrana subest, tum quæ sub glandis ipsius caliculo, ea videlicet quæ fructus carnem conuestit. Quamobrem ad profluuium muliebre, & sanguinis exputiones [c] tum dysenterias & diuturnos vetris fluxus commodam esse credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Valentius tamen adstringũt fagus & ilex, seu quis eas species esse Roboris velit, seu toto genere diuersas. Quin & folia harum plantarum tenella illita non

[a] τρίχας ψιλοῖ pilis nudat

[b] Imò qualitatis ποιότητος.

[c] Ex vet. translat. tũ dysen. nõ enim Græ. habetur.

instrenuè desiccare valent, minus autē quæ sunt alterius Roboris, nimirū quantò minus sortita sunt adstrictionis. Siquidē ego quandoq; glutinasse me vulnus memini [a] securi inflictū, cùm nullum adesset ad manū medicamen præter ipsius quercus folia: [b] terebam ea in læui petra, & vulnus omnemq; vicinū locum cōtexi. Eandē folijs vim habet & fructus Roboris, eoq; medici nonnulla ad incipientes & crescentes vtuntur phlegmonas. Nā quæ iam vehementes sunt, adstringētia respuunt. Sed talia ad curandi potius rationem quàm præsentem tractatū attinent. Cęterū in præsentia nouisse, q̄ eatenus adstringentē, quatenus dictum est, facultatem quercus obtineat, sufficit: ac proinde desiccandi, atque adstringendi: excalfaciendi autem paulò infra media, in genere scilicet eorum quæ (vt sic dicam) tepida sunt.

a δρεπάνῳ falce.

b ἔτριψα triui.

c δυσπέπτων φυμάτων, difficilia coctu tubercula.

d ὁμοίως ἐνεργεῖ τῇ πόᾳ χλωρᾷ, similiter agūt vt herba viridis.

Ebiscus. Althea.

EBiscus, siue althea: est autē malua agrestis: facultate digerendi, laxandi, ἀφλέγμαντος, hoc est phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi difficiles coctu [c] phlegmonas. Radix porrò eius & semen cætera quidem [d] pari folijs modo agunt, verum tenuiorum partium, magisque exiccatoriam, ad hæc magis extersoriam facultatem ostendunt, vt & vitiligines detergant, & semen

renum

renum calculos confringat. At radicis decoctũ ad dysenteriam, diarrhœam, hoc est profluuiũ, & sanguinis reiectionem aptum est, nempe cùm adstringentem quandam facultatem possideat.

Ebenus.

Ebenus ex ijs lignis est, quæ trita cũ aqua in succum resoluuntur.[a] Vis ei inest excalfaciendi, extergendi, & tenuium partiũ. Quãobrem quæ pupillas offuscant vitia extergere creditur: miscetur alijs remedijs ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas siue pustulas accommoda sunt.

Elæa. Olea.

Oliuæ [b]rami quantum habent adstrictionis, tantæ & frigiditatis participes sunt. Fructus verò, si quidem ad vnguẽ maturuit, moderatè calidus est: sin immaturus est, magis tum adstringit, tum refrigerat.

Elæon. Oleon.

Oleum quod ex oliuis conficitur, quod sanè proprijssimo nomine oleum appellamus, cuiusmodi sit temperaturæ, superioribus libris definitum est. Quippe humectatorium esse & moderatè calidum ostendimus. Eiusmodi est quod est dulcissimum: fitq; potissimum ex oliuis, quas Græci δρυπετεῖς vocãt, nos druppas. Cæterum quod omotribes & omphacinũ nũcupant, id quantum in se ha-

[a] Add. ὥσπερ ἔνιοι τῶν λίθων, ut ex lapidib. nonnulli.

[b] θάλλοι, germina.

bet adstrictionis, tantum etiam illi inest frigiditatis. Porrò oleũ vetus quod quidem ex dulci inueterato efficitur, & calidius est [a] & potẽtioribus ad euaporãdum viribus. Quod verò ex [b] cruda, id dum reliquũ quippiã seruauerit adstrictionis, mistæ permanet facultatis; vbi verò illã prorsum abiecerit, reliquo sit simile. Quinetiam quicunque in præparando [c] ramos inijciunt, ij & ipsi omphacino simile oleum efficiunt. Cæterum rogandum non est, quo pacto sit præparatum, sed gustãdum est potius: ac si præferat adstrictionis quippiam, eatenus etiam frigidum esse existimandum, ceu illud quod ab Iberia portatur, quod spanum, id est Hispanicum nominant. Quod si nequaquam gustantibus adstringere appareat, sed adamussim videatur dulce, id modicè esse calidum putandum. Porrò si tenue quoque cernatur (tale est quod purum est, quodque intuenti translucidum videtur) ac modicum eius latissimè per corpus extensum sibi maneat continuum, celeriterque à cute combibatur, id vtique pro optimo ducẽdum, ac olei virtute quàm maximè pollere, quale est sabinum. Porrò quòd oleum lotũ [d] minimè omnium mordacitatem cõtinet, suprà positum est. Cæterum quo potissimũ modo id probissimè laues, in sequenti tradã opere, quod inscribetur De medicaminum

compo-

[a] διαφορητικώτερον mag. discussorium.
[b] sub. oliua.
[c] θαλλὸν germen.
[d] ἀδηκτότατόν ἐστιν, maxi. mordacitatis expers.

compoſitione:vbi & de ſicyonio, & ſi quod eius generis præterea oleum eſt, agetur: nūc [a] ſermo mihi eſt de ſimplicibus, adijciamque & de alijs olei ſpeciebus ſermonē. Vocatur enim quoddam cicinum oleum, in Aegypto maximè prouenieus ex fructu ricimi. Tum rhaphaninum, ſeſamynū, amygdalinum, carynum: ad hæc ſinapinum, lentiſcinum, laurinum, melanthinum, terebinthinum, maſtichinum, myrtinum, balaninū, hyoſcyaminū: nec pauca præter hæc ex fructibus expreſſa omnia, cæterum tantum inter ſeſe diſcrepātia, quantum & fructus ipſi à ſe inuicē diſsident. Eſt enim cicinum tum tenuius, tum ad diſcutiendum potentius, quàm ſimillimum oleo ex oliua vetuſto. Quamobrem ſiquando in medicamenti compoſitione cicinum oleum adſcriptum fuerit, ſi ipſum nō adſit, communi vtendum oleo, maximè ſi fuerit ſabinū. Rhaphaninū autem cætera huic ſimile eſt, ſed calidius tamen, at hoc etiam calidius ſinapinum. Huic ſimile eſt quod ex melanthio, hoc eſt gith, conficitur. Pugnant cum iſtis myrtinum & ſeſaminum, tum quòd adſtringant, tum quòd craſſarum ſint partium. Miſtæ facultatis eſt lētiſcinum & terebinthinum, & maſtichinum: non enim tantū emolliunt, ſed & adſtringunt. Amygdalinū porrò amaritatem exuperantem poſsidet, cæterum

[a] περὶ τῶν ἁπλῶν διέξειμι *ſimplicia proſequar.*

cuiuſdam

cuiusdam etiam adstrictionis est particeps: non tamen caryinum, sed id vel maximè simplicis est digerēdi facultatis. Calidius eo est [a]laurinum, & hoc etiā magis cedrinū: proximum ei est quod ex humida pice conficitur Dadinum, minus quidem laurino calidum, verùm valētius desiccans. Hyoscyaminū verò mistæ facultatis est, emolliendi videlicet, & refrigerandi. Oleum porrò cicinum ventrem subducit. Hoc verò magis, quod fit ex gnidio grano, tantò nimirum, quantò granum potentiorem purgandi vim obtinet, quàm cicis, id est ricinus. Iam quod ex agresti oliua oleum exprimitur, non simplicem temperaturam obtinet: sed extergit, simulq; adstringit. Squalidissimum id est ex omni olei genere, & post istricum quoq;: deinceps illis est Hispanum. Pinguissimum est libycum, & cilicium: simul autem pingue & tenue sabinum. In medio comprehensorum omnium sunt tum id quod per Cyclades insulas nascitur: tum quod per Græciā, Asiamque. Porrò oleum pingue æstimatur iudicaturque viscositate: tenue verò, si perluceat, si purū sit, si plurimum [b]minima eius portione inūgatur, si facilè à cute combibatur. Ex dictis cognoscere iam liceat & de alijs olei generibus quæ æquiuocè ipsis dicuntur vnguētis, puta rosaceo, melino, liliaceo, & quæcunque

> [a] Add. καὶ διαφορητικότερον *& mag. discussorium.*

> [b] ὑπ' ἐλαχίστου, *à minimo.*

que id genus floribus, fructibus, germinibus, folijs in oleo maceratis conficiuntur. Horum quodque vbi vnà cum aromatibus præparantur, vnguentum efficitur. De his copiosius dicetur in opere, De componendis medicamentis. Porrò vbi quod in præsentiarum vtile est exposuero, desinam. Pro cuiusque iniectorum natura oleum variari contingit. Ex ijs ergo quæ in toto hoc opere de quoque inijciendorum generatim disces, singillatim quoque confectum ex ijsdem oleũ cognoscere dabitur.

Elatine.

Elatine modicè tũ refrigerat, tũ adstringit.

Elaphoboscus.

Elaphoboscus facultatis est [a] excalfactoriæ, & tenuium partium, ac proinde exiccatoriæ secundo maximè excessuum ordine.

[a] θερμαντικῆς *calidæ.*

Elenium. Enula campana.

Elenij herbæ radix maxime [b] est vtilis, nõ primo statim occursu excalfaciens, ac proinde dicenda est non calida & sicca exactè, ceu piper tum atrum, tum candidum, sed cum recrementitio humore. Quapropter eligmatis, quæ faciunt ad educendos ex pectore pulmoneque crassos lentosque humores, idoneè commiscetur. Rubrificant [c] eius quoque vi partes frigidis ac diuturnis vexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum

[b] *al. in vsu est.*

[c] αὐτῆς, *ea.*

pasiones

paſsiones, iſchiadas vocant [a] & exiguæ aſsiduæque articulorum quorundam præ humiditate procidentiæ ac luxationes.

Eleliſphacos. Saluia.

Eleliſphacos euidenter excalfacit, ac leuiter ſubadſtringit.

Elleborus. Veratrum.

Elleborus vterq; tũ albus, tũ niger extergẽtis eſt & excalfacientis facultatis. Quamobrem ad alphos, lichenas, pſoras, lepraſque accõmodi ſunt. Quinetiam niger ſi in fiſtulã callo induratã [b] infundatur duobus tribúſve diebus, callũ detrahit. Dentibus prodeſt cum aceto colluentibus. Sunt autem in tertio ordine excalfacientiũ & deſiccantium. Porrò niger guſtu calidior eſt, candidus [c] amarior.

Elxine.

Elxine, Aliqui perdiciũ nominãt, alij partheniũ, alij ſideritin, ſunt qui heracleã appellitẽt: cæterum vis ei ineſt abſtergendi & conſtringendi [d] cũ humiditate ſubfrigida. Quãobrem phlegmonas omnes in initio & augmento ſanat vſque ad ſtatũ (ἀκμὴν Græci vocant) & maximè ſi calidæ fuerint. Quinetiam incipiẽtibus phygethlis cataplaſmatis ritu illinitur. Tũ etiã ad auriũ dolores phlegmonoſos ſuccus eius [e] mediocriter profuerit. Gargarizandũ item nõnulli exhibẽt ad paristhmia. Sunt verò etiam ex medicis quidã,

qui

[a] Add. καὶ ἡ μικρα-νία.

[b] καθιέμενος demiſſus fuerit.

[c] ὑπόπικρος, ſubamarus.

[d] Deeſt leniter ἀτρέμα.

[e] μετὰ ῥοδίνου.

qui ijs qui diutina tuſsi vexãtur, illam exhibuerint. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in vaſis vitreis.

Elxine.

Elxine, quæ & ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem obtinet.

Elymus. Meline. Panicum.

Panicum[a] ex leguminum genere eſt, milio ſpecie ſimile, facultate certè pauci nutrimenti, & exiccatoria. Siſtit quoque nonnihil ventris fluxus, ceu ipſum etiam milium. Si verò foris illinatur, exiccat atque refrigerat.

Empetron.

Empetron ad ſolas purgationes eſſe videtur commodum, bilem ac pituitam educens. Guſtu ſalſum eſt: proinde ad alia quoq; vtaris licet, ad quæ pollere oſtendimus ſubſtantiam ſalſam. Nominatur item praſoïdes.

Epithymum.

Epithymum thymi facultatem habet, ad omnia efficacius: exiccat & excalfacit in tertio [b]gradu.

Epimedium.

Epimedij vis eſt moderatè refrigeratoria cum aquea humiditate: quare nullam habet inſignem qualitatem: vberib. [c]illitum ea recta ſeruare poteſt. Aiunt verò ſi potu hauriatur, ſterilitatem parere.

Epimelis.

Epime-

[a] Add. καὶ λέγεται δὲ καὶ μελίνη, *vocatur & meline.*

[b] ἀπόστασιν, *receſſu.*

[c] καταπλαττομένη, *cataplaſmate impoſitum.*

Epimelis: acerba hæc planta est, vtq; dixerit quispiam, pomus syluestris. Vocatur autē ab Italiæ rusticis Vnedon. Ingens eius in Calabria prouentus. Fructus eius acerbus quidē est, nihilominus tamen stomacho ingratus, & capitis mouens dolores. Admista siquidē ei est aliena quæpiam qualitas.

Erebinthus. *Cicer.*

Cicer, legumen est flatuosum, copiosi nutrimenti [a]aluo mouendæ habile, ciendæ vrinæ idoneum, lacti & semini generādo aptū: prolicit verò & menses. Porro quod vocatur crium, hoc est arietinum, cæteris efficacius vrinam prouocat. Decoctum eius calculos renum cōfringit. [b]Reliquum autem cicerum genus (vocatur autem orobiæum) eadē vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Sunt enim calidi, & modicè [c]sicci: participes item sunt amaritatis: cuius vi & lienem, & iecur, & renes expurgant, psorasque & [d]lepras, & lichenes extergunt, tum abscessus post aures prouenientes (παρώτιδας Græci vocant) & testes induratos discutiunt. Tum etiam vlcera, quæ cacoëthe vocant, cum melle sanant.

[a] εὐκοίλιον, ventri cōmodum.

[b] Add. Pau. καὶ μάλιστα τῶν μελανῶν et maximè nigrorū.

[c] ὑγροί, humidi.

[d] Non habet Græ. lepras.

Erebinthus agrestis.

Erebinthus agrestis ad omnia efficacior domestico est, hoc est tum calidior, tum siccior, quantò & acrior & amarior.

Erice.

Erice.

Erice digerendi per halitũ facultatẽ obtinet. Flore eius potiſsimum ac folijs vtendũ.

Ἕρπυλλος. *Serpyllum.*

Serpyllum vſqueadeò excalfacit, vt & mẽſes, & vrinas moueat: guſtu multum eſt acre.

Eryſimum.

Eryſimi ſemen ſicut guſtu naſturtio apparet ſimile, ita facultate igneũ eſt, excalfactoriũ. Porrò vbi in eligmate vti ex vſu eſt, præſtat aqua maceratum [a] refrigerare, aut linteolo inuolutum & cruſta piſtoria circũlitum torrere. Vtile eſt cum eligmatis ad promouẽdas craſſorum lentorumque pectoris pulmoniſque humorum expuitiones. Quin & parotides induratas & duritias antiquas vberum & teſticulorum iuuat. Refert Dioſcorides, quòd cum aqua [b] & melle [c] cataplaſtri in morem illitum occultis proſit cancris.

Erythrodanum. Rubia paßiua.

Eſt autem tinctorum rubia radix acerba, & guſtu amara. Itaque quæcunque agere dictę ſunt ſuperiore libro, vbi [d] eiuſmodi coiuerint [e] qualitates, ea omnia in hac radice luculeter cõſpicies: quippe cũ & liene & iecur expurget, & vrinas craſſas multasq; , ac nonnũquam etiam ſanguinolentas [f] moueat. Quin & menſes ciet, & mediocriter quæ exterſionem poſtulant extergit, proinde vitiligines albas

[a] Imò φῶξαι, torrere.
[b] ἢ, aut.
[c] καταπλαττόμενον.
[d] Add. ἐς ταυτὸν in vnum.
[e] δυνάμεις, facult.
[f] κενοῖ vacuet.

albas cũ aceto illita iuuat. Sunt qui eã iſchiadicis, hoc eſt coxẽdicum doloribus afflictis, & reſolutis, in potu cũ melicrato exhibeãt,

Eupatorium.

Eupatorium herba ipſa tenuium partiũ, incidẽdi extergẽdiq; facultatẽ citra manifeſtã caliditatẽ obtinet: quocircà obſtructiones iecoris expurgat. Ineſt itidẽ ei & adſtrictio quædam, per quã robur viſceri addit.

Euphorbium.

Euphorbiũ cauſticæ ſiue vrẽtis & tenuiũ partium facultatis eſt, alijs ſuccis ſimiliter.

Ephemerum.

Ephemerum, non illud letale ſeu deleterium,[a] ſed alterũ quod & irin agreſtẽ cognominãt, folia & caulem lilio ſimilem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu colchicum, digiti potiſsimum craſsitudine, adſtringens, & boni ſuauiſque odoris. Ex quibus palàm fit, facultatis temperaturæq; eſſe miſtæ, nempe repellentis, & halitu euaporantis. Teſtificãtur opera quę particulatim edit. Siquidẽ nõ inefficaciter radix eius in dẽtiũ doloribus colluitur. Tũ phymatũ augmẽto & ſtatui folia cõgruũt. Oportet autem ea in vino decocta prius quã pus moueas, illinere.

[a] ὃ κ, κολχικὸν ὀνομάζουσιν *quod & colchicõ vocant.*

Echinus herba.

Echini herbæ fructus acerbus eſt, ac proinde repellẽtis & exiccatorię facultatis. Vtũ-

tur

tur eo ad oculorum fluxiones [a] & aurinm.

Zea.

ZEia vniuerſa ſua facultate quodammodo in medio eſt tritici & hordei. Itaq; ex illis cognoſcatur.

[a] κ, πρὸς ὦτα, & ad aures

Zingiber.

Zingiberis radix vtilis eſt, quam vtiq; ex barbaria ad nos conuehunt. Excalfacit [b] ſed non primo ſtatim occurſu velut piper: vnde ſanè & ipſum minus eſſe ſubtilium partium quàm piper exiſtimadũ, ſi quidem in tenues ſolueretur partes, & celerrimè actu vt illud fieret calidũ. Apparet enim illaborata & craſſior adhuc quædam ei ineſſe ſubſtãtia, nec ea ſicca & terreſtris, ſed humida potius atque aquea. Quo fit vt facilè perforetur, cũ ſcilicet recremẽtitia inſit humiditas. Neq; enim quicquam eorũ quæ aut planè ſicca ſunt, aut humida, ſed elaboratam & familiarẽ continentia humiditatem, [c] huic vitio obnoxia ſunt. Idem vſuuenit piperi longo: Atq; hinc eſt ꝙ diutius perſeuerat quæ proficiſcitur à zingibere aut pipere longo caliditas, quàm quæ ab albo aut nigro. Nam ſicut ab aridis calamis flãma ſimul celerrimè accenditur, & vndequaq; diſpergitur: eundem in modũ quę à ſiccis poteſtate medicamẽtis editur caliditas. At quę ꝓdit ab humidioribus, ceu ligna ſunt viridia, & tardius accẽditur, & durat diutius.

[b] Add. ἰσχυρῶς, fortiter.

[c] τοῦτο πάσχει, hoc ipſum patiuntur.

Ex quo fit vt vtriusq; medicamenti diuersus sit vsus. Siquidem vbi totum corpus celeriter excalfacere consilium est, ea tunc exhibenda sunt quæ & celerrimè à caloris nostri conta-ctu incalescant, & [a] promptisimè quocunq; ferantur. Verùm vbi partem quamuis refrigeratam recalfacere studemus, contrà agendū, nimirum quæ tardè calescentia plurimo tempore perdurent, [b] ea præbendo. Cæterū licet zingiber & [c] piper album hac ratione à nigro pipere differant, non magna tamen est differentia: at nasturtiū, napy, thapsia, et agrestiū columbarū stercus maiori tempore perfectè accendūtur, & plurimo tempore perdurant.

Zythus.

Zythus acrior est non parum hordeo, & succi praui, vtpote qui ex putredine proueniat: est & flatuosus: tum partim acris est & calidus: parte verò plurima frigidus, aqueus, acidus.

Zyme *Fermentum.*

Fermentum tenuiū est partium, & mediocriter calidum. Proinde sanè sine molestia ac mordacitate [d] quæ in profundo sunt tū extrahit, tum digerit. Cęterum ex contrarijs & ipsum facultatibus temperatum est, sicut alia multa. Particeps namq; est aciditatis cuiusdā frigidæ, & caliditatis [e] ex putredine natę, cui accedit et ea quę ex salsis est farinę et natura.

Hedios-

[a] ταχέως *celeriter.*

[b] ταῦτα προσφέροντες, *ea offerunt.*

[c] δὲ μακροπέπερι, *piper longum.*

[d] τὰ ἐκ τοῦ βάθους *ex alto.*

[e] σηπεδονώδους, *putredinosæ.*

Hedioſmos. *Menta.*

HEdioſmos: alij verò minthen[a] odoratũ nuncupat. Eſt enim & alia quædã minthe non odorata, quam calaminthen vocãt. Vtraque guſtu acri & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamẽ eſt menta odorata quàm calamintha & minus exalfacit. Vt enim in vniuerſum dicam, hæc ceu ſylueſtris quędam eſt, illa ceu domeſtica: quamobrem ſanè ob eam quę[b] ex cultu accedit humiditatem, mediocriter item ad venerem excitat. Id quod omnibus[c] accidit quæ humiditatem ſemicoctam & flatuoſam continent. Ob talem ipſius herbæ temperaturam in abſceſsibus ea quidã cum polenta miſta vtuntur. Id quod in calamintha facere nequeas, propterea ꝙ valentius cum excalfaciat, tum deſiccet, quàm id genus poſcãt. Habet verò etiam quiddam amarum in ſe & acerbum:[d] illo quidẽ lumbricos interficit: acerbitate verò ſi cum oxycrato bibatur, recẽtes ſanguinis reiectiones reprimit. Subſtãtię eſt, vt ſi qua alia herba, tenuium partium.

a Deeſt Græ. εὐώδη, odoratam.

b ἐκ τῆς κηπείας.

c κοινὸν ὑπάρχει commune eſt.

d καὶ τῷ μὲν πικρῷ, amaro quidem.

Hedyſarum.

Hedyſarum, aut pelecinus. Huius fruticis ſemen colore ruffum eſt,[e] vtrinque anceps, vti ſecures. Amarum & ſubacerbum apparet. Quamobrem potum gratum eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Idem

e ἀμφίστομον.

præstant totius fruticis [a] germina.

Hemerocalles.

Hemerocalles radicem habet lilij radici similem non figura tantũ, sed & viribus: prodest non secus atque illa, igni ambustis: quippe quæ leuiter digerentẽ facultatem habeat, & cum hoc [b] nonnihil adstringentem.

Hæmionitis.

Hæmionitis simul & adstrictionem & amaritudinem possidet: quamobrem cum aceto pota lienosis auxilio est.

Herigeron.

Herigeron facultatem mistam obtinet, simul refrigeratoriam, & modicè digerentem.

Heryngium.

Heryngium caliditate quidem aut parum aut nihil: quod temperatum est superat: cæterum non paruam habet siccitatem in tenui essentia consistentem.

Thalietrum.

THalietrum folia habet coriandro similia, caulem crassitudine rutæ. Vis ei inest exiccatoria citra morsum: itaque vlcera inueterata ad cicatricem perducit.

Thapsia.

Thapsia acrem habet ac valenter excalfacientem facultatem [c] cum humiditate coniunctam. Quamobrẽ ex alto violenter extrahit, & ipsum quod extraxit digerit. Verùm

plurescu

[a] κλῶνες, ramuli.

[b] repulsoriũ quiddam habet ἀπεκρουστικὸν ἔχει τι.

[c] σὺν ὑγρότητι, solũ, cum humid.

plusculum ad ea efficienda tempus postulat, vt quæ[a] larga humiditate impleta est ob quã celeriter corrumpitur.

Thermus. *Lupinus.*

Lupinus[b] edi potest coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua deposita. Fitq; tunc nutrimentum succi crassi: cæterum vt medicamentum ita præparatus ex genere est emplasticorũ. At vbi natiua etiamdum manet amaritas extergendi digerẽdiq; vim obtinet. Interficit lumbricos tum illitus, tum addito melle linctus, tum ex posca epotus. Quin & decoctum eius lumbricos eijcere potest, tũ etiam foris identidẽ perfusum vitiligines, achoras, pustulas, exanthemata Græci vocant, psoras, gangrænas, vlcera maligna, quæ cacoethe vocant, iuuat, partim extergendo, partim citra mordacitatem digerendo siccandoq;: expurgat iecur & lienem cũ ruta & pipere suauitatis gratia assumptũ. Elicit mẽses ac fœtũ cum myrrha & melle impositũ. Porrò lupinorum farina sine mordicatione digerit: nec enim liuida tantũ, sed & chœradas & phymata[c] curat: sed tunc in aceto aut oxymelite, aut posca coquatur oportet, idq; pro laborantiũ tẽperamento & affectus diuersitate, quod ex vsu est eligẽdo. Sed nõ est præsentis instituti talia distinguere. Digerit item quæ liuida sunt: & quæcunq;

a περιττωματικῆς excrementitia.
b ἐσθίεται editur.
c Add. σκληρὰ, dura.

[a] modò diximus præſtare poſſe decoctũ, eadem omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui eã iſchiadicis cataplaſmatis modo illinũt.

[a] πρόσθεν, ante.

Thermos agrios. Lupinus agreſtis.

Lupinus agreſtis amarior eſt, & ad omnia valentior domeſtico, eiuſdem genere cum ipſo facultatis.

Thlaſpi.

Thlaſpi ſemen habet & ipſum facultatem acrem, adeò vt internos abſceſſus potum diſrumpat, mẽſes ciet, & fœtũ necat. Per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Eſt enim alioqui tum supernè, tum infernè billioſorum humorum euacuatorium oxybaphi menſura epotum.

Thridax. Lactuca.

Lactuca humidum eſt frigidumq́ue holus, non tamen extremè, (ſiquidem edendo non foret) verùm maximè ſecundum aquæ, vt ſic dicam, fontanæ frigiditatem: proinde ad calidas phlegmonas accommodum eſt, & ad parua & leuia eryſipelata: non tamen maioribus ſatisfacere idonea eſt. Eſt etiam edulium ſiti aduerſum. At ſemen potu geniturę profluuiũ cohibet: quamobrẽ etiã [b] ijs qui libidinoſis ſomnijs vexantur, datur: ſic & agreſtis lactucæ ſemen cuius colligitur ſuccus, argemas & caligines expurgans, tum ad aduſtiones cum lacte mulierũ inungi ſolitus.

[b] τοῖς ὀνειρώττουσι δίδοται, *quib. per ſomnium id effluit datur.*

Thymum

Thymum.

Thymum incidit & calfacit vehementer: ob id & vrinam, & menses [a] prouocat, fœtum euellit, viscera potum expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert. Itaque in excalfaciendo exiccandoque, in tertio ordine statuendum est.

a κινεῖ, mouet.

Idæa radix.

IDæa radix gustu admodum acerba est: ac si opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum sanguinis profluuia, alui fluxus, dysenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius sunt generis tum pota, tum foris imposita curans.

Ixos. Viscum.

Viscum ex plurima aerea & aquea, [b] paucissima terrena substantia constat. Nam acrimonia in eo amaritudinem excellit. Itaque etiam effectus substãtiæ respondent Siquidẽ valenter ex alto humores extrahit, nec eos tantum tenues, sed & crassiores, eosque diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus [c] admota excalfaciunt, sed quæ tempus requirunt, velut thapsia: sed & suprà commonuimus, inesse calidis facultate medicamentis, vbi largum continent humorem recrementitium.

b Deest calida, θερμῆς.

c μετὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν post primam appositionem.

Ios. Viola.

Violæ folia aqueam & subfrigidã substan-

tiam ſuperantem poſsident: proinde tum per ſe, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori, ventriculi æſtuanti, & oculis.

Hippuris. Cauda equina.

Hippuris adſtringentem cum amaritudine [a] facultatem poſsidet, ac proinde valenter, ſimulq; citra mordacitatem exiccantem. Itaq; vulnera vel maxima [b] conglutinat etiamſi præſectos eſſe neruos contigerit: prætereà vocatas enterocleas glutinat. [c] Ad hæc ad ſanguinis reiectionem, ad profluuiũ muliebre, potiſsimum rubrum, & ad dyſenterias reliquos ventris fluxus ſtrenuum ac generoſum eſt remedium herba ipſa, aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea [d] ſcriptum reliquerunt, quod nonnunquam etiam veſicæ, ac tenuium inteſtinorũ vulnera ſanauit eius ſuccus prodeſt etiã profluuio ſanguinis prorumpenti ex naribus, tum fluxui obnoxijs in ventre paſsionibus ex auſterorum vinorum quopiam potus: ac ſi febre teneãtur, ex aqua.

Hippomarathrum.

Hippomarathrum: vnà cum fœniculo & de ipſo diſſeremus.

Iſatis.

Iſatis domeſtica quidem, qua vtuntur tinctores, facultatis eſt valenter exiccantis, nondum tamen mordentis: eſt enim ſimul amara atque

[a] ποιότητα, *qualit.*
[b] *Add.* κα[ταπλα]ττομένη *cataplaſm. impoſita.*
[c] ἀλλὰ καὶ, *ſed &c.*
[d] γράφουσι, *ſcribunt.*

atque adſtringens. Proinde magna vulnera corporum durorum glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint & ſanguinis profluuio laborantibus partibus vtiliter illinitur tumores œdematodeis mirificè digerit ſimul ac reprimit, & aduerſus omnia vlcera maligna & cacoëthe mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi exedantur ac erodantur. Quòd ſi quãdo quàm pro laborantis natura valentior appareat, folijs eius tritis miſcere oportebit aut panem, aut hordeaceam farinam, aut triticeã, aut polentam, pro vincente nimirum in vnoquoq; affectu. At Iſatis ſyluestris manifeſtè iam acre quiddam tum guſtu, tum actione præfert. Proinde quàm domeſtica valentius deſiccans valẽtius humidis etiam putredinibus obſiſtit, ad cætera verò iam comprehenſa deterior. [a] Minus enim moderatè [b] mordaciterque deſiccat. talia enim irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienoſis quoque vtilis fuerit, cum altera nondum prodeſſe poſsit.

a ἀμετρότερος γὰρ immoderatius enim.

b καὶ μετὰ τοῦ δάκνειν, & mordendo.

Iſopyron, aut Phaſiolon.

Iſopyrum aut Phaſiolum ſemẽ habet amarum & ſubacerbum. Extergit itaq; & incidit humores craſſos cum hoc vt corpora contrahat & conſtringat. Quamobrẽ excreationibus pectoris conducit, & iecur expurgat, & ſangui-

sanguinẽ spuentibus non est aduersum: imò etiã iuuare creditur. Nam ꝓpter tẽperaturæ mistionẽ contrarijs etiã congruere videtur.

Itea. Salix.

Salicis folijs ad [a] cruẽti vulneris glutinationem vti posſis: verùm floribus eius maximè propè omnes vtuntur medici ad exiccantis emplastri præparationem: est enim vis eorũ ita desiccatoria, vt morsu abstineat: habet verò etiam quandam adstrictionem. Sunt verò etiam, qui succum ex ea expressum, medicamen[b] seruent mordacitatis expers, & exiccatorium, ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilius medicamento citra mordacitatem exiccante. quod paulum etiam adstringat: sicut in opere De medicamentorum compositione, exactius [c] docebimus. Porrò arboris cortex similem facultatẽ obtinet tum floribus, tum folijs, nisi ꝙ temperaturæ sit siccioris, velut omnes profecto cortices: sed hunc quidam comburunt, eiusq; cinere vtuntur ad ea omnia quæ valenter desiccare oportet. Nam clauos quos vocant, callos Græci τύλους vocãt) myrmecias tollũt, aceto [d] ipsum macerãtes. Nonnulli autem dum floret salix corticem eius incidunt, & succum quendam colligunt, vtunturque ad ea quæ pupillas offuscant, extergente videlicet simulque tenuium partium medicamine.

a τραυμάτων ἐναίμων, cruentorũ vuln.

b ἴσχουσι, habent.

c δειχθήσεται, demonstrabitur.

d Add. δριμεῖ, acri.

Vti

Vti verò ad alia multa quis possit, si quidem talis fuerit.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VII.

*

SEPTIMVM hunc de simplicium medicaminum facultatibus commentarium scripturus, necessarium duxi præfari, solis ijs [a] apertum ac clarum fore, qui in superioribus libris non velut aliud agentes aut obiter fuerint versati: alios verò potius perperam inaudituros, quàm eorũ quæ in eo dicenda sunt aliquid percepturos existimo: tum sese falsuros, & nos forsan tanquam nõ rectè quædam scripserimus, calumniaturos [atque conuicijs laceraturos,] Itaq; qui sanioris mentis sunt, monitis scio auscultabunt: ac siqua illis cura est præsentis huius speculationis, ab initio totum opus perlegent. At qui præ curiositate potius quàm discendi studio huc accesserunt, monita nostra contemnent. Enimuero mirum videri non debet, si inuenti sunt qui mysteriorum libros à mysterijs alieni legere non sunt reueriti. Verùm illos sui autores nõ scripserãt pro-

a vox unica est σαφῶ.

[Hæc de suo, interp.

prophanis: nec ego, me Hercules, ijs qui in principijs non sunt exercitati. Exponentur hoc in libro, & eo qui hunc subsequitur, reliquarum plantarum primæ facultates, eo doctrinæ ordine, qui in literis à quibus incipiũt visitur. Antecedente itaque libro vsque ad ι, progressi sumus. Hîc autem principiũ sumemus à κ: id modò præmonentes etiã quod ad antè demonstrata principia totũ referemus. Siquidem hinc omnis membratim medicamentorum in agendo prouenit diuersitas, quòd hactenus eorũ vnumquodq; aut calidum est, aut frigidum, aut siccum, aut humidum, aut tenuium partiũ, aut crassarum. Cæterũ iuxta exactissimam veritatem quatenus comprehensorum vnoquoq; processum sit[a] explicatu certè est impossibile. Sed nos id tamẽ claris limitibus circunscribere sumus conati, qui quidẽ ad artis vsum sufficerent: Vnũ esse medicamentorum genus monstrantes, quod ad similẽ corporibus nostris temperaturã pertingeret; cum à colore qui in illis est, mutationis alterationisq; accipere principium. Alterum, quod calidius q̃ nos efficeretur: cuius quatuor cõstituendos esse ordines visum est. Primùm qui sensu obscurus sit, adeò vt ratione sit opus, [b] quæ verũ deprehendat. Alterũ ab eo secundũ quodammodo iam sensu clarũ. Tertium deinde alium, qui valenter quidem excalfa-

[a] græ. breuius ἄῤῥητόν ἐστι indicibile est.

[b] Absol. φωράσαντος, comprehendente.

excalfaciat,ſed nondū vrat. Quem ſequitur quartus & poſtremus iam adurēs. Sic quoq; refrigerantium. Primū quidē [a] eorum quæ rationis ſubſidio indigent, vt refrigerare demonſtrentur. Secundum eorum quæ ſenſibiliter refrigerant. Tertium eorum quæ valenter. Quartum eorum quæ extingunt, ac mortem frigore inducunt. Proportione iſtorum & de humectantibus[b].

[a] τὴν τάξιν, ord.
[b] Add. καὶ ξηραινόντων, & ſiccātib.

Calamintha. *Nepitha.*

Calamintha eſſentia eſt tenui, & calida ſiccaq; temperie, ex tertio quodammodo ordine vtraq; qualitate Horum manifeſta ſunt indicia, partim guſtu apparentia, partim experientia cognita. Guſtu ſiquidem acris & palàm calida eſt, ac paulum omnino [c]amaritudinis obtinet. Periclitantibus autē & corpori admouentibus extrinſecus impoſita primùm quidem valde excalfacit & mordicat, cutemque [d] exugit, poſtremò etiam vlcus efficit. In corpus autem intrò aſſumpta, tum ipſa per ſeſe ſicca, tum etiam cum melicrato, perſpicuò calfacit & ſudores ciet, omneque corpus tū digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam contra corporis [e]concuſſiones rigoresq; per circuitū repetētes adhibuerunt: foris quidem oleo incoctā toti corpori inunguentes cum frictione nō ſegni, intrò aſſumentes ſicuti eſt dictum. Quin-

[c] ὑπόπικρον ἔχει ſubamari hab.
[d] ἀμύττει laniat.
[e] ῥίγη, duntax. rigores.

Quinetiam & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus ischiadicis tanquã strenuum remediũ [a] illinent. Trahit enim quæ in profundo hærent ad superficie, [b] totumq; adeò articulũ excalfacit, cutemq; nõ obscurè aduerit, mensesque tũ epota, tum apposita admodum efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorum remedium, nõ eo ꝙ strenuè tenues humores digerat, verumetiam quia extenuet & incidat valenter crassos, qui talem morbum procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & sugillata digerit. Sed [c] ad talia [d] recentẽ adhibere [quàm arentem] præstat. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrendum promptior. Porrò talis cùm sit, ad venenatarum bestiarum morsus assumitur, velut etiam cauteria, & quæcunq; medicamenta callida sunt & acria, tenuium que partiũ, quæq; facilè ex alto ad sese circũ iacentem omnem humiditatem possunt attrahere. Cæterum quæ illi inest amaritas, planè exigua est: verum ad quædam ita efficaciter agit, vt quæ valentissima est, nimirum cùm coniuncta sit vehemẽti calori cũ tenui essentia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius aut infusus, aut epotus enecat. Eadẽ ratione aurium vermes, aut si alicubi in corporis parte fimosa aut implicata, quę putredine tententur, talis prouenerit affectus. Sic &

[a] καταπλάττουσι.

[b] Add. externam, ἐκτός.

[c] τῶν τοιούτων, in talib.

[d] χλωρὰν ἐν οἴνῳ ἑψηθεῖσαν καταπλάττειν αὐτὴν μᾶλλον ἢ ξηρὰν, in vino coctã cataplasm. imponere viridẽ magis q̃ siccam.

& cõceptum ſeu pota, ſeu admota interimit & eijcit. Igitur incidendi quidem ei vis adeſt propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinem: abſtergendi verò propter vnicam amaritudinem. Itaque aſthmaticis ob omnia antè dicta prodeſt: ictericis verò, ſiue regio morbo laborantibus, potiſsimum ob amaritudinem, ſicut alia fere omnia amara, vtpote abſtergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obſtructiones. Ad omnia iam dicta efficacior eſt montana.

Calamus odoratus.

Calamus odoratus leuiculam quandam adſtrictionem, ac minimam acrimoniã poſſidet: magna ex parte eſſentia eius terrena eſt & aërea, in caliditatis frigiditatiſque coniugatione temperata. Quamobrem moderatè vrinam mouet, & facultatibus quæ iecori ſtomachoque imponuntur, miſceri poteſt: tũ in fomenta quoque vteri, quæ phlegmones gratia, aut irritandis menſibus aſſumuntur vtiliter admiſcetur. Ponatur itaque habeaturque ſecundi ordinis eorum quæ excalfaciunt & deſiccant, valentius tamen deſiccant quàm excalfaciunt. Ineſt quoque ei quædam partium tenuitas, velut alijs omnibus odoratis, ſiue aromatibus. Cæterum illorum compluribus tenuium partium plurimum, calamo verè non multum adeſt.

Calamus phragmites. Canna.

Calami phragmitis radicẽ cũ bulbis aculeos & ſtipites ex alto extrahere quidã ſcripſere, ceu trahendi quædã vis ei ineſſet. Nos tamẽ eius rei periculũ non fecimus: verùm quantũ guſtu liceat conijcere, abſtergetẽ facultatem poſsidet non paucam, minimique acrem. Quinetiã folia ipſa abſtergentis ſunt facultatis: cortex verò eius cõbuſtus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiũctũ habẽs abſterſoriũ quiddã, vt exiccet & excalfaciat tertio quodãmodò ordine, plus tamẽ deſiccet q̃ excalfaciat. [a] Vitandus eſt eius flos, quam anthelen vocant. Nã ſi in aures incidat, adeò tenaciter adhærens affigitur, vt auelli nõ poſsit auditumq; vitiat: quamobrem ſępiſsimè exurdat.

[a] φυλάττεσθαι δ' αὐτοῦ προσήκει τὴν καλουμένην ἀνθήλην. *caue re aũt eius id cõuenit qđ anthelen vocant.*

Cancanus. Cacalia.

Cancani radix facultatem habent mordacitatis expertẽ, & modicè exiccantẽ: eſſentiã craſſam, & emplaſticam. Quapropter macerata vino ſicut tragacantha, & lincta arteriæ aſperitates ſanat: nec minus ſi quis eam commandat: ſuccus eius defluens prodeſt arterię ſimiliter vt glycyriza.

Canabis.

Canabis ſemen [b] flatus extinguit: adeoq; deſiccat, vt ſi pluſculum edatur, genituram exiccet. Sunt qui ex eo viridi ſuccum exprimen-

[b] ἄφυσος, *flatus expers.*

mentes ad aurium dolores, ab obstructione, opinor natos, vtantur.

Capnios. *Fumus.*

Capnios, alij capnos, vocant acris simul & amarę qualitatis est particeps: nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem vrinam biliosam multamque prouocat, sanatque iocinoris obstructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non paulum trahens lachrymarum, velut ipse fumus. Nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti solebat ad stomachum roborandum, vnaque ventrem lubricandũ. Siquidem herbam primum desiccatam condebat: porrò cùm vti volebat, subductionis quidem gratia, melicrato inspergebat: [a] roborandi verò causa, vino nimirum diluto.

Capparis.

Capparis radicis cortex vincentem habet qualitatem amaram, proximã acrem, deinde acerbam. Ex quo liquet q; diuersis pugnantibusq; cõstet facultatibus: quippe abstergere, purgare, incidere potest amaritudine: excalfacere, incidere, digerere acrimonia: porrò contrahere, densare, constringere acerbitate. [b] Itaq; lienes induratos, siquid aliud hoc medicamentum iuuare valet, tum foris idoneis illinendis remedijs admistũ, tum intrò in corpus assumptum, siue decoctũ in aceto

[a] ῥωννύναι δὲ βουλόμενος τὸν στόμαχον, at roborare volẽs stomachum

[b] καὶ διὰ τοῦτο, ac proinde.

aut oxymelite,& id genus ſiue aridum cõtuſum,illiſq; permiſtũ:quippe cũ Apertè craſſos lẽtosq; humores hoc pacto ſumptũ euacuet, nec eos tantum per vrinas, ſed & per ventrem ſæpe etiam ſanguinolentos defert, vnde & lienes adiuti ſunt, & coxarum dolores. Quinetiam menſes promouent,& ex capite purgat detrahitque, quod ἀποφλεγματίζειν vocant,auxiliaturque ruptis atq; conuulſis. Cæterum cuinam ipſum potioni in quoq; affectuum miſceri conueniat, non eſt præſentis inſtituti perſequi, ſed aut eius vbi de cõponendis agitur medicamentis,aut vbi curãdi traditur methodus.Porrò radicis eius cortex vlceribus malignis cataplaſmatis modo impoſitus non malum eſt remedium : vt qui illa extergere valeat,nec ſegniter deſiccare. Prætereà dentium labores prædictarum qualitatum ratione adiuuat,interim cũ aceto coctus,interim cum vino, ſæpe etiam ſolus dentibus manſus ac morſus. Sed non pertinet ad pręſens negociũ,quandoquodq; horum tempeſtiuum ſit, definere : nec enim id nunc propoſitũ eſt : ſed ex quoq; particularium eius operum , viriũ eius quandã ſumere indicationem,ſermonem ad principia ab initio propoſita reducendo. Ex dictis ergo clarũ eſt,incidendi quandam ei facultatẽ ineſſe,itemq; extergẽdi,digerẽdi,cõtrahendi.

Vitili-

Vitiligines ſiquidem cum aceto detrahit, & chœradas & duros tumores digerit, idoneis ad ea medicamẽtis miſtus. Radicis cortici, fructus proportione viriũ reſpondet, niſi q⁹ ad omnia ſit imbecillior. Imò & folia & caules eius ſimilem vim obtinent meminiq; me folijs quandoque paucis diebus duritiẽ chœradis naturam referentẽ diſcuſsiſſe. Sed admiſcemus ſcilicet illis quippiam quod eorũ viriũ obtundat vehementiã. Nec mirum eſt quod auriũ vermes [a] amaritate occidãt ſua. Porrò capparis quę in admodũ calidis feruẽtibus regionibus prouenit, vt quã fert Arabia, multò eſt noſtrate acrior, adeò vt plurimum etiam habeat facultatis adurentis.

[a] Add. χυλὸς, ſuccus.

Cardamum. Naſturtium.

Naſturtij ſemen adurentis ſeu cauſticę facultatis particeps eſt, velut napy, proinde coxendicis & capitis dolores, atq; adeò quodcunque [b] rubrificationẽ poſtulat, eo excalfaciũt ſicut napy. Miſcetur quoq; remedijs quę exhibentur aſthmaticis, tanquam [c] valenter craſſos ſuccos incidere valeat, velut & napy. Nã per omnia ei ſimile eſt. Porrò & herba arefacta ſimilem ſemini vim poſsidet. Humida verò eſt ac viridis propter aqueæ humiditatis admiſtionem multum ſemine inferiorem: adeoque tunc mordacitas eius moderata eſt, vt cum pane ea vti liceat ceu obſonio.

[b] Add. ἄλλο aliud.
[c] δηλονότι, videlicet.

Cardamomum.

Cardamomũ eſt & ipſum ſanè facultatis admodũ calidæ, nõ tamen vſq; adeò vt naſturtiũ: ſed quantò ſuauius magiſq; fragrans eſt naſturtio, tantò & imbecillior ei calida facultas ineſt: nec enim vlcerare idoneũ eſt vel ipſum ꝑ ſe illitũ. Porrò adiũctũ habet quiddã etiam amaritudinis, qua lumbricos interficit, & cum aceto valenter pſoras detergit,

Caron.

Cari ſemen calfacit & exiccat tertio quodãmodo ordine, moderatè acrẽ qualitatem poſsidẽs: itaque & flatus extinguit, & vrinas ciet, non ſemen tantum, ſed & planta.

Caſia.

Caſia exiccat & excalfacit tertio quodãmodo ordine, ſed & tenuium admodũ partium eſt, guſtu verò plurimum habet [a] acrimoniæ, leuiter quoque nõnihil adſtringens. Quamobrẽ ob hæc omnia incidit ſimulque digerit quę in corpore ſunt recremẽta, & ad hæc robur ẽtiá inſtrumẽtis addit. Idoneũ verò etiam ſuppreſsis menſibus, cùm videlicet à copia ſimul & craſsitudine excrementorum, quod ſufficiat euacuari nequit.

[a] *Add.* ἐν αὐτῇ τὸ δριμὺ, *in ſe acris.*

Carya. *Nuces.*

Carya arbor tũ in folijs, tũ in germinibus adſtrictionem quandam poſsidet, cæterùm euidentem multamq; in nucis putamine re-

centi

centi pariter & ſicco: proinde eo [a] fullones quoque vti ſolent. At nos eius expreſsi ſucco ſimiliter vt mororum & ruborum, in melle decocto, vice ſtomatici medicaminis vtimur, & ad omnia reliqua adhibemus ad quę modò dicti ſucci conuenire conſentur. Porrò [b] ipſius id quod edendo eſt, oleoſum eſt, & tenue: itaque [c] etiam facilè exprimitur: & quò diutius reconditū fuerit, magis tale efficitur. Quamobrē oleū ex eo inueterato exprimere liceat. Tūc ſanè admodū fit per halitum euaporatorium. Itaq; quidā eo gāgrænas & carbunculos, & ægilopas ſanant, ac nōnulli ad neurotrota, hoc eſt neruorū vulnera vtūtur. Cæterùm ſi recēs ſit, adſtrigētis nonnihil qualitatis etiā obtinet. At quod imperfectū eſt etiādum, ac nōdum ſiccum, veluti reliqui fructus omnes qui virides ſunt, plenū eſt ſemicoctæ humiditatis. [d] Nucleus tamen eius vbi [e] inaruit, tenuium partium & exiccatorium eſt medicamentum, morſus expers. Eſt & aliud genus nucum minorum, quæ nimirum ponticæ nuncupantur, plus habens eſſentiæ terreſtris ac frigidæ: itaque etiam guſtanti auſterior tum cortex, tum planta, tum fructus apparet: cætera magnæ nuci ſimiles ſunt, quæ à quibuſdam vocatur, Græcè καρύον βασιλικόν, (Latinè Iuglans.) Appellatur autem parua hæc nux [f] λεπτοκάρυον Græcè,

 (Latinè

- a ὁι βαφεῖς, tinctores.
- b Deeſt nucis τοῦ καρύου.
- c διὰ τοῦτο, ob id.
- d λέπος, putamē.
- e ξηρὸν καὶ καυθὲν aridū & vſtum.
- f ὑπὸ τῶν πολλῶν à multis.

(Latinè Auellana.)

Caucalis.

Caucalis, quidam daucũ syluestrem nuncupãt: est enim ei adsimilis gustu simul ac viribus: excalfacit enim vt ille, & desiccat, tum vrinã ciet, & muria ad repositiõe conditur.

Carpesium.

Carpesium simile est vocato phu, hoc est valerianæ, non gustu tantum, sed & facultate. Sed plus habet tenuitatis: proinde magis eo etiam viscerum obstructiones extergit, & vrinam mouet, renesque calculis degrauatos expurgat. Non tamen eatenus tenuium est partium, vt liceat loco cinnamomi, si non ad manum sit, vsurpare, sicuti faciebat Quintus. Præstantius est põticum carpesium Laërtio, non tamen vel ipsum cinnamoni viribus vicinum est, imò nõ paruo deterius optima casia. Nuncupatur vtrunq; à montibus quibusdam Pamphiliæ, in quibus nascitur. Ingensq; eius prouentus est in Syria.

Cenchrum. *Milium.*

Milium primo ordine refrigerat. Exiccat verò tertio exoluto, aut certe secundo intenso. Paulùlum etiam habet tenuitatis. Ex hac tum consistentia, tum temperatura [a] esu quidem plane inter omnia fere frumentacea edulia minimum confert nutrimenti. Sed & ventrem desiccat. Porrò foris impositũ in sacculis

[a] ἐσθιόμενον μὲν ὡς ἔδεσμα, *comestum quidē instar edulij.*

culis idoneum est fomentũ ijs quę citra morsum exiccari postulant: & cataplasmatis modo illitum exiccare potest: attamen admodum friabile est: proinde diffilicis est eius in cataplasmatis vsus.

Cedrus.

Cedrus specie duplex est, altera fruticosa iuniperis adsimilis, altera arbor non exigua: vtraque est calide siccæque temperaturæ tertij quodammodo ordinis secundum vtrunque. Cæterũ cedrea (vocatur ita cedri oleũ) quartum etiam ordinem videtur attingere [a]quemadmodum calida simul & tenuiũ partium[b]. Mollem itaque carnem prompte citraque dolorem putrefacit, sicut alia omnia, quæ cùm eiusdem sint in calfactendo ordinis, adiunctam etiam habent substantiæ tenuitatem. At in duris plusculo tempore & vix [c]effectum potest consequi. Porrò talia omnia medicamenta: septica vocantur, & septa: sed inter sese maioris minorisq; ratione dissident. Est autem in hoc genere medicamentorum ex primo & infirmissimo ordine cedrea: pleraque enim eorum admodum sunt efficacia. Talia itaq; & mortuorum corporũ carnes corrũpunt: at cedrea exiccat, simulq; à corruptione tuetur corpora demortua, vtpote humiditates eorum [d] depascens, cæterum solida corpora haud attingens: At in vi-

a ἱκανῶς affatim.

ἁπαλὰς σάρκας, teneras carnes.

c ἐνεργεῖν operat.

d Add. περιττὰς, superfluas.

uentibus calor ipse qui in corporibus est, cedreæ vires adaugens, causa efficitur vt teneræ ab ea carnes deurantur. Nec mirum videri debet, si cùm tanta polleat potentia, lẽdes, pediculos, & tineas, & in [a] corporibus natos vermes interficere valeat, tum fœtum [b] viuentem quidem interimat, mortuum autem eijciat, sicut sanè etiam [c] coitus semen, pudẽdo circumlita. Proinde [d] partui aduersum est medicamentum, si sic vtaris, nulli secundum: Aliaque multa eiusmodi particulatim efficit. Itaque argumentum est ipsum valenter excalfacere, sicut vbi dentium foraminibns instillatur. Siquidem dolores eorũ mitigat, sed & ipsos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices: & visus hebetudini ab humorum crassitudine ortæ medetur. Porrò quod eius est pinguissimum, & ad vnguem oleosum, quod [e] suspensis supra eã dum coquitur lanis excipitur ac colligitur, tota cedrea tenuius quidẽ est, sed minus acre, quanquam non minus excalfaciens. Eandem quippe rationem habet ad id, quod reliquum est cedreæ, crassius illud videlicet, quàm oleum ad amurcam. Proinde illud, vtpote crassius, mordax est, & maiore aperiẽdi facultate prę ditũ. Itaq; vlcera irritat, phlegmonenq; illis excitat. Porrò oleosa illa cedrea adeò clemẽtibus est viribus, vt etiã plebeij experientiâ docti

[a] Græ. nõ ἐν τοῖς σώμασιν vt hab. exẽpla. Lat. sed ἐν ὠσὶ in aurib. vt et Paul. & Aet. leg.
[b] Add. προστιθεμένη, apposita.
[c] τὴν συνουσίαν, in coitu.
[d] ἀτόκιον ἐστί, &c. conceptũ impediens.
[e] al. sup. extentis.

docti vulnera ouibus occasione tondendi à forfice facta, illa illita sanét, sicut etiam pice humida. Vtũtur autẽ ea & ad ouiũ scabiẽ, & ricinos, Græci κρότωνας vocãt. Porrò cedrides (nam ita fructum cedri nuncupaut) moderatiores vires obtinent, adeò vt comedi quoque posśint. Attamen si liberalius ijs vtare, capiti dolorem inferent, ardoremque ac morsum in ventre percipies.

Centaurium maius.

Centaurij magni radix sicut gustu contrarias qualitates, ita in vsu contrarios effectus [a] præstat. Gustu itaq; acris simul adstringensque apparet cum leuicula dulcedine. At in actionibus acrimonia quidem caliditatis opera ostentat, menses prouocans, & fœtum mortuum euellens, viuumque corrumpens atque eijciens. Adstrictio verò, opera crassæ terrenæq; frigiditatis, cùm vlcera glutinet, & sanguinem reijcientibus prosit. Exhibentur autẽ eius drachmæ duæ, febrientibus quidem cũ aqua, febri verò liberis cũ vino. Porrò secundũ omnium simul qualitatum actionem, ruptis, conuulsis, dyspnœæ, siue spirãdi difficultati, tum inueteratæ tussi conuenit. Nec enim in talibus euacuare solum quod præter naturam est oportet, sed partem quoque euacuatã roborare ac confirmare. Vacuationi itaque accõmoda est acrimonia vtiq;

[a] ἐπιδείκνυται, demõstrat.

cùm

cùm nō ſola ſit, ac pura, ſed aut dulcedini iūcta, aut certè nō prorſum amaritudini. Siquidem vehementiā tunc atque violentiā miſta illi tēperata quadam ſubſtātia, cuiuſmodi eſt dulcis, nō obtinebit. Porrò ad ea quæ euacuata ſunt, roboranda contrahendaque, adſtrictione eſt opus. Eadem quæ radix & ſuccus ipſius efficit: vtūturque [a] eo quidā vice lycij.

[a] φαρμάκῳ, medicam.

Centaurium minus.

Centaurij minoris radix [b] planè inefficax eſt: ſed [c] caulis eius extremus, & potius folia quæ illi inhærēt, & flores, [d] vtiliora ſunt: vincit in eis qualitas amara, paululum habens & adſtrictionis, atque ob eiuſmodi temperamētum admodum exiccatorium eſt medicamē, expers mordacitatis. Porrò quod omnia talia vtiliora ſint, ſuprà commonui, & nunc nihilo ſecius tamen nos repetere tempeſtiuum eſt, omnes eius particulatim actiones memorantes. [e] Vlcera itaque magna herbæ ipſius recentis illitu glutinantur: & vetuſta, quæque ægrè ad cicatricem perduci queūt vlcera cicatrice eodē modo vtentibus includuntur. Arefacta verò glutinatorijs & deſiccatorijs miſcetur facultatibus, ijs videlicet quæ ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, vetereſque duritias emollire, tum vlcerū maligna & cacoëthe ſanare. Miſcetur etiam iis quæ rheumaticis affectibus medentur. In quibus ea medicamina

[b] παντάπασιν.
[c] κλῶνες, ramuli.
[d] χρησιμώτατα, vtiliſs.
[e] τραύματα, vuln.

dicamina præſtantiſsima ſunt, quæ vehementer deſiccantia cum quadam adſtrictione nullam habent mordacitatẽ. Decoctum herbæ quidam iſchiadicis infundũt, ceu biliosa & craſſa ducẽs: nam & talia purgat: quãquã cùm adeò vehementer operabitur vt cruẽta euacuet, tunc plus proderit. Succus porrò eius cũ adſimilis ſit facultatis, hoc eſt exiccatoriæ & abſterſoriæ, & cætera iam compræhenſa pulchrè præſtare poteſt: & cum melle oculis illinitur, mẽſesque & fœtum [a] euocat: Sunt qui ipſum præbeant [b] & ijs quibus nerui affecti ſunt, vt qui euacuet & deſiccet [c] innoxiè quæ impleta ſunt: quippe cùm iocinoris quoq; obſtructiones optimè expediat, bonumq; ſit lieni indurato remedium foris impoſitum, nec ſecius ſiquis bibere ſuſtineat.

[a] Add. προσιθέμενος, appoſit.
[b] πίνειν, bibend.
[c] ἀλύπως citra moleſt.

Ceraſus.

Ceraſus arbor fructum fert non paris adſtrictionis in omnibus particulatim plantis participẽ. Nam & in harum ſicut etiã malorum granatorũ, & malorum, quibuſdã auſtera qualitas, in quibuſdam verò dulcis, nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum cocta ſunt ac matura, quædam admodum ſunt acerba, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in ceraſijs nõ ſemper. Ergo quę [d] dulcia ſunt, magis

[d] γλυκύτερα dulciora.

magis quę in intestinis sunt subducũt, sed minus grata stomacho sunt. Contrà austera & quæcũque acida pituitosis excrementosisque stomachis sunt apta. Siquidem austeris magis desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porrò ipsius arboris gũmi cõmunem omnibus viscosis & mordacitatis expertibus medicaminibus facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accommoda est. Propriè autem, si quidem quod quidam subscribunt, verum est [a] calculis vexatos adiuuat. Nam sic illi tenuium partium inesset facultas quædam.

[a] *Add.* ὡς μετ' οἴνου πινόμενον *quod cũ vino bibitum.*

Ceratonia.

Ceratonia exiccantis est & adstringentis facultatis, sicut & fructus eius, quę ceratia vocant, nonnihil etiam dulcedinis continens. Accidit autem istis quiddam simile cerasijs. Nam si humida sumas, magis ventrem subducunt: sicca verò magis sistunt: vtpote cùm humiditatem expirent, & quod essentiæ est crassioris, tantum reliquum habeant.

Cestrum. Betonica. Psychrotrophum.

Cestrum, aut Psychrotrophum, Romanè verò Betonica, vim habet incidẽdi, vt gustus indicat. [b] Amariuscula enim est & subacris ipsa herba: id quod ostendit & particulatim edita actio. Nã cõsistentes in renibus calculos [c] rumpit: & pulmonem, pectus, & iecur expurgat abstergitque. menses quoque ciet:

[b] πικρότερα, *amarior.*

[c] διαιρεῖ *diuidit.*

&

& comitialibus prodest, tum rupta conuulsaque curat: & omnibus bestiarum morsibus vlceri illita auxiliatur, postremò acidum ructantibus, (ὀξυρεγμιῶντας Græci vocant) & ischiadicis bibita auxilio est.

Cecis. *Galla.*

Galla quæ omphacitis nuncupatur, admodum acerbũ est medicamen, pleraque sui parte essentiæ terrenæ & frigidæ, per quã desiccat & repercutit fluxiones: ad hæc cõstringit contrahitque partes laxas ac lãguidas, omnibusque fluxionum affectibus strenuè resistit. Esto verò tertij in desiccãdo, secundi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua illa & magna laxaque, & ipsa desiccat quidem, sed tantò minus, quantò minus acerbæ qualitatis est particeps. Cocta itaque per se, ac deinde trita, cataplasma est non instrenuum sedis phlegmonarũ, ac procidentiarum. Porrò coquenda est, si modica opus sit adstrictione, in aqua: sin vehemẽtiore, in vino. Ac si augere insuper adstrictionẽ sit opus, vino vtare [a]austeriusculo Hanc rustici nostrates οἰνοκηκίδα, quasi vinigallã dicas, nominãt. Deniq; gallæ cõbustæ sanguinis reprimẽdi facultatẽ acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex vstione assumunt: suntq; ijs quæ ignẽ expertæ nõ fuerint, tũ subtiliorũ partiũ, tum maiore desiccandi

[a] Imò austeriore αὐστηρότερος alioqui ibi minués vbi augere oportet.

ſiccandi poteſtate. Cæterum cùm ad ſangui nis ſuppreſsionem præparare eas voles [a]carbonibus impoſitas dum vndequaque candeant, aceto aut vino extinguere oportebit.

[a] græ. breuius, διὰ πύρους ἐπ' ἀνθράκων ἐργασμένους, candefactas ſuper primas.

Cera.

Cera quodammodo medium tenet calfacientiũ, refrigerantium, humectantiũ, & deſiccantium. Habet verò quiddam etiã [b]eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticum: quãobrem nõ modò exiccare, ſed & per accidens humectare videri fortaſsis poterit, perſpirationes videlicet prohibens. Quamobrem aliorum medicamentorum tum excalfacientium, tum refrigerantium materia eſt. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit debiliter concoquentium: nec tamen intrò in corpus aſſumptum, ſed foris impoſitum. Habet enim paulum quiddam digerentis calidæque potentiæ, quæ plurima melli inerat.

[b] παχυμερεῖς, craſſarũ part.

Cici. *Ricinus.*

Ricini fructus quemadmodum expurgat, detergit ac digerit, ſic quoque foliũ, ſed vndequaque debilius. Oleum quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt, tum tenuiorum partium quàm eſt oleum commune, ac proinde [c]potentius quoque digerit.

[c] καὶ διαφορητικὸν et diſcuſſoriũ.

Cinnamomum.

Cinnamomum ſummè tenuium eſt partium, non ſummè tamen calidũ, ſed ex tertio

ordine

ordine: nihil autem æquè desiccat eorũ quæ pari sunt excalfaciendi facultate propter tenuitatem scilicet essentiæ. At Cinnamomis est velut imbecillum cinnamomum. Nonnulli ipsam pseudocinnamomum nuncupant.

Circæa.

Circææ herbæ radicem scribit Dioscorides ex vino dulci potam secũdas purgare: est enim boni odoris,[a] & culfactoria: semen autem eius in sorbitione exhibitũ ad lactis generationem conducit.

Cisthus.

Cisthus aut Cistharus, frutex ex gustu adstringẽs, omnibusque particulatim operibus. Attamẽ folia & parua germina trita adeò desiccant adstringũtq́, vt [b]vlcera glutinare valeant. At flores magis sunt efficaces, adeò vt cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque ac humiditates sanent: cataplasmatis ritu illita vlcerum putredinosa iuuant. Est enim facultas eorum non instrenuę desiccans, fereque secundi excessus à tẽperatis absoluti. Adeò verò frutex hic frigidus est, vt tepidi caloris sit particeps. Porrò hypocistis, quam vocãt, multò est magis adstrictoria quàm folia admodũ efficax remedium ad omnes fluxionũ affectus, puta sanguinis reiectiones, profluuia muliebria, cœliacos, dysentericosq; affectus. Quin si quam

partem

[a] καὶ περιττωματικὴ et excrementitia, Pau. calfact. idq́; puto melius.

[b] τραύματα.

partem roborare consilium sit, quæ videlicet plusculo humore exoluta fuerit robur ac firmitatẽ illi nõ instrenuè addit. Sic sanè stomachicis epithematis hepaticisq; cõmiscetur, & ex viperis confecto antidoto inditur, nimirum quo corpora confirmet ac roboret.

Cisthus.

Cisthus aut Ladanũ. In [a] calidis regionibus hic cisthus proueniẽs, tametsi haud alius sit genere quàm qui apud nos nascitur: eximiũ tamen à regione ac peculiarem, digerẽtemq; caliditatẽ nactus est: atq; vtroq; à nostrate differt, tũ quia frigiditatẽ deposuit, tũ quia calorẽ assumpsit. Itaque cætera quidem huius cisthi, illis quæ in nostrate visuntur, similia sunt. Verũ ladanum quod vocãt, ex eo prouenit medicamẽtũ primo excessu iã quodammodo completè calidũ, vt videlicet & secundũ attingat, habẽs etiã adstrictionis paululũ. Ad hęc substãtia tenui, ac proinde emolliens, siue malacticũ moderatè pariterque digerens, ac videlicet etiam συμπεπτικὸν hoc est cõcoquẽs. Itaque mirandũ nõ est, si peculiariter ad vteri vitia cõueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddã adstrictionis obtinet. Quocircà diffluẽtes capillos retinet. Nã quicquid ad radices eorum praui humoris sederit, id omne absumit: tum meatus quibus infixi sunt, contrahit[b]. Cæterùm alopecias, &

[a] θερμοτέροις calidiorib.

[b] Add. καὶ σφίγγει τῇ στύψει & constringit astrictione.

& ophthalmias siue lippitudines: sanare non potest, vtpote magis discussorias vires quàm quæ ladano insunt, poscentes: quippe proueniũt isti ex prauis succis lentis crassisq́;, quos secantia ac digerentia medicamenta potissimum euocant atque euacuant. Cæterùm tenuium partium sint facultatis oportet [a] non tamen vsqueadeò tenuium partium, & desiccatoriæ, vt nimio plus desiccent, vnáq; cum collectis inibi succis prǽter naturam, naturalem quoque humiditatem incrementa pilis suppeditantem absumant. Nam sic non tantum alopecia liberabunt, sed & caluitiẽ afferent. Sed hæc ad curandi rationem pertinet.

Cissós. *Hedera.*

Hedera ex contrarijs composita est facultatibus: habet enim quiddam adstringentis substantię, quã terrenam & frigidã esse ostendimus: habetque etiam nonnihil acris, quam calidam esse vel gustus comprobat: Nec deest tertia aqueam nanq; substantiam quandam tepidam obtinet, certè si viridis sit. Siquidem dum arescit, hæc prima exhalet necesse est: manetque quæ terrea est & frigida adstringensque, & ea quæ calida & acris. Viridis autem, folijs eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat: quæq́ue maligna sunt sanat: tũ igne factas exulcerationes cicatrice includit. Porrò cum aceto decocta folia lienosis

F pro

a κ, ἤκιστα συπτικῆς, & minimè astringentis.

prosunt. Flores autem eius quodammodo validiores sunt vt ad leuiorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Præterea succus medicamentum est errhinon, hoc est, in nares fusum, capiti purgando idoneum: tum vetustas aurium fluxiones sanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò si acrior appareat, aut rosaceo aut dulci oleo miscetur. Lachryma eius [a] lendes interimit. pilis nudat: vsqueadeò calidæ potestatis, vt obscurè adurat: est enim velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lachrymæ.

a φθεῖρας κτείνει pedicul. necat.

Clinopodium.

Clinopodium excalfaciendi vim obtinet sed nondũ adurendi: est verò etiam essentia [b] subtili: ponatq; ipsum quispiam in tertio ordine tum excalfacientium, tum resiccantium.

b λεπτομερὲς.

Clematis.

Clematidis folia acrem & adurentem siue causticam facultatem obtinent, adeò vt & lepras excorient. Fuerit itaq; in quarti ordinis excalfacientiũ initio. Vocatur autem clematis & daphnoides, quod quidã myrsinoides, alij polygonoïdes appellitant. Cæterùm id nec exulceratoriũ est nec acre, sicut quod ante dictum est, imò profluuijs ad dysenterijs cum vino potum prodest dentiumq; dolores mansum mitigat: tum vteri quoque doloribus in pesso admotum vsui est tantum

abest

abest vt perinde vrat aut vlceret, ceu illud superius. Sed summè nobis suspiciendus Pamphilus ille, sicuti in reliquis nugatur de ijs quę nunquam vidit, literis ea mandans, sic hæc ambo in vnum confudit. At Dioscorides vtriusque in quarto meminit, & eius quæ simpliciter vocatur clematoides, idque in fine libri: & alterius, sed in principio, quamobrem [a] non est necesse, vt ego rursum notis suis vtrunque depinguam, sicut nec in alijs feci.

Cnicus.

Cnici semine duntaxat ad purgationes vtimur. Tertij est ordinis excalfacientium, si quis foris eo vti volet.

Coccus gnidius. Granum gnidium

Granum gnidium & ipsum quoque purgat: sed acris est adurentisque facultatis.

Coccos baphicos. Granum tinctorium.

Granum tinctoriũ adstringentem simulq; amaram qualitatem possidet. Vtraque sine morsu desiccat. Proinde ad ingentia vulnera congruit, & ad neruorum vulnerationes. Sed tunc ipsum quidam cum aceto terunt, alij cum oxymelite.

Coccymelea. Prunus:

Pruni fructus ventrẽ subducit, recens quidem plus, aridus minus. Ceterũ haud scio cur Dioscorides pruna damascena siccata ventrem sistere dicat, cum & ipsa palam etiam

[a] οὐ δὴ ἐμὲ χρὴ γράφειν ἔτι τὰς ἰδέας ἀμφοῖν, *necesse non est me etiam scribere species ambas.*

ſubducant, minus tamen quàm quæ importantur ex Iberia. Siquidem damaſcena magis adſtringunt: at quę Iberia fert, dulciora ſunt. Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondent. Minus enim adſtringunt quæ in Iberia naſcuntur, magis verò quæ Damaſci. Cæterũ vt in ſumma dicam, quorũ in folijs aut germinibus adſtrictio quædam ineſſe apparet manifeſta, ijs decoctis phlegmonæ in columella aut tonſillis exiſtentes idoneè colluuntur. Porrò aggreſtium fructus euidenter adſtrictorius eſt, ventremq́; ſiſtit. Nominatur autem hæc planta in Aſia prumnũ. Gummi autem arboris ſunt qui dicant cum vino potum lapides cõfringere, cum aceto, puerorum ſanare lichenas. Ac ſi id præſtat, clarum eſt incidendi [a] illi facultatem ineſſe.

[a] καὶ λεπτομερῦς et tenuiũ part.

Colla, aut gluten.

Gluten quod ad libros pręparãt ex ſimilagine & garo, emplaſticę concoctorięq́; facultatis eſt, quibuſcũque ipſum partibus illinas.

Colocynthe. Cucurbita.

Cucurbita humidæ frigidæque temperaturæ eſt, vtraque qualitate ſecundi ordinis: quocirca ramentorum eius ſuccus ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum roſaceo vtilis eſt, ſic tota quoque illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. In eſu autem humida eſt, & ſitim propellens.

Colo-

Colocynthis.

Colocynthis gustu amara est. Sed [a] quæ illi amaritudinis dum potatur adsunt opera, ea euidenter efficere nequit ob purgatoriam facultatem quam validam in sese continet: nimirum cum ijs quæ expurgat, antè & ipsa per aluum excerni præuertens. Viridis ipsius succus intritus ischiadibus prodest.

[a] Aptius quæ amariß. medicam. epoto adsunt opera ὅσα πικροτάτῳ ἔργα πρόσεστι πινομένῳ φαρμάκῳ.

Comarus. Arbutus.

Arbutus arbor ipsa qualitate acerba vnà cum fructu est. Eum memecylum nũcupant. Est autem hic & infensus stomacho, & capiti dolorem commouens.

Cummi. Gummi.

Gummi lachryma est [b] congelata concretaque in truncis arborum ipsam producentium, velut resina quoq; in multis visitur quę resinam proferre possunt. Cæterum quòd exiccatoriæ emplasticæque potentiæ sit, constat. Præterea asperitatibus medetur.

[b] Tant. ἐπιπηγνύμενον.

Conia. Lixiuium.

Lixiuium: sic, quòd velut ablutio est cineris, nominatur. Porrò omnium maximè tum abstersorium tum exiccatoriũ illud est quod ex cinere ficus & tithymallorum efficitur: fereque vocate septicæ seu putrefacientis est facultatis, quę cuiusmodi sit, in .5. vo. exposui.

Conyza.

Conyza & maior, & minor adsimilis sunt

tum temperaturę, tum facultatis, gustui amaræ & acres: [a] excalfaciuntq; leuigata admodum luculenter, siue quis folia cum teneris ramulis (est enim fruticosa plãta) partim cuipiam illinat, siue vbi in oleo coxerit, eo vtatur. Siquidem concusſiones siue rigores per circuitum redeuntes tale sanare oleum videtur. Flores quoq; eorum adſimilis sunt facultatis. Itaq; quidam & ipsos cũ folijs tritos in vino bibendos exhibent ad menses fortiter ducendos, eijciendumq́, fœtum. Est & tertiũ conyzæ genus in locis humidioribus prouenìens, vtrisq; illis tum graucolentius, tum imbecillius. Sed primæ memoratæ tertij sunt ordinis in excalfaciendo exiccandoque.

a ἀλλ. φαινόμεναι, apparẽt.

Coriannon, Corion, Coriandrum.

Coriannon, siue Corion, aut vtrunq; vocare lubet. Vetustiores Græci Coriannõ [b] nominabant: ad recentiores medici omnes Corion appellitant, sicut & Dioscorides, refrigeratoriam esse herbam ipsam dictitans, sed perperam. Siquidẽ ex contrarijs facultatibus constat & composita est plurimum habens essentiæ amarę, quam ostendimus esse tenuium partium, & terrenam. Nec parũ etiam aqueæ humiditatis obtinet, quæ tepentis est facultatis: his adiunctum est quoq; adstrictionis pauxillũ. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea quæ scribit Dioscorides, sed non tantum

b καλοῦσι nominãt.

ex refrigeratione. Cæterùm ego cuiusq; particulatim actionis causam enarrabo, tametsi propositum fuerat mihi vnius duntaxat hoc in libro sententiam expromere, sed fortè nihil obstabit: imò, si verum fatendum est, proderit nonnihil, superiores methodos, quæ in paucis medicamentis sunt dictæ, hîc repetere. Primùm ergo non Dioscorides tantum, sed & alij complures medicorum indeterminatè de morbis pronunciant, sicut sanè hac quoque tempestate non paucos inuenias medicos vel insignes, præter alia, hac in re turpissimè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida frigidaque reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerantia poscente pharmaca, ceu anteà, sed ea quæ infixũ parti præter naturam humorem vacuant, quidam tamen refrigerare perseuerant: alij ad digerentia quidem transeunt, ceterùm ea erysipelas sanare dicunt. Quanquam scribant, incipientibus etiamnum atque gliscentibus, crescentibúsve erysipelatis alia esse medicamenta, alia verò iam declinantibus ac flaccescentibus. Sed ita res non habet. Neque enim erysipelas etiam vocari debet posteà quàm inflammatio eius & feruor, ac biliosum illud abiecerint: neque quæ facultate sunt frigida, neq; quæ illa sanant, remedio esse putandum: sed velut si vel in initio protinus, aut

percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiam aut liuidus, aut niger extiterit, eum eſſe frigidũ affectum exiſtimabis, & quæ digerant excalfaciantque medicamenta poſcere: ad eundem, opinor, modum, ſi calida affectio in frigidã reciderit, negligenda quidem prior eſt, ſed ſecunda alio appellanda nomine: aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltem ſicut quidam alia ſcribunt principij, alia declinationis remedia, haud amplius frigida eſſe autumantes declinationis remedia: concedendum ſanè eſt, ſi cui ita placet, vt talis affectio etiã eryſipelas vocetur: ſed eam etiam calidam dicere vbi iam refrigerata eſt, id verò neutiquam concedendum. Itaq; ne quod tunc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus, ſicut Dioſcorides coriandrũ, qui cum pane aut polenta [a] eryſipelas curet [b] illitum. Nam quod ad vnguem eſt eryſipelas, quod vtique inflammatum eſt & flauum, haud vnquam ſanare queat cum pane coriandrũ, ſed illud quod iam refrigeratum eſt. Proinde nos ſuperioribus voluminibus, cum determinata ac definita experientia cuiuſq; medicaminis facultatem explorandum cenſuimus, quàm maximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectum conſuluimus. At plærique medici neque quòd vel plurimi morborũ protinus ab initio compoſiti inuadant, norunt: neque

[a] ὡς αὐτὸς φησι, vt ipſe inquit.

[b] καταπλαττόμενον.

quòd

quòd alius affectus sit erysipelas exactum, alius verò is qui vocatur ab omnibus nobis vsitatè, vt à veteribus quoque phlegmone: alij autem inter hos medij plurimi, partim vt sic dicam, erysipelata phlegmonode, partim phlemonæ erysipelatodes. Ac inuenias nonnunquam vbi neutrum vincat: sed ad vnguem paria sint. Quinetiam nonnunquam œdematodes esse erysipelas conspicitur, sicut aliud scirrhodes: vt compositorum morborum non paruus aceruetur numerus. De quibus copiosius cùm alibi disseruimus, tum in curandi rationis voluminibus. Dicetur autem & nunc quoad saltem eorum meminisse necesse est, quòd exactum erysipelas haud vnquam ab antedicto cataplasmate curari possit. Voco autem exactũ, cùm à biliosa fluxione pars impleta fuerit. Porrò ꝙ longè à refrigeratione absit coriandrũ, vel ex ijs quæ ipse scripsit Dioscorides, discere liceat. Nam chœradas siue strumas cum eregmo siue lomento inquit,[a] discutit. Porrò quòd nullum refrigerantium medicamentorum idoneum sit[b] discutiendis chœradibus, vel ipsum Dioscoridem non dubitaturum arbitror, quippe qui sexcenta scripserit medicamenta chœradas sanare potentia, quæ omnia tum temperie calida tum actionibus digerentia esse confessus est.

[a] διαλύει, dissoluit.

[b] Iterum διαλύειν

Coro-

Coronopus.

Coronopodis radix cœliacis prodesse creditur manducata.

Costus.

Costus leuiculam planè amarā, plurimam autem acrem & calidam in se qualitatem simul & facultatem continet, adeò vt etiam exulceret,[a] cùm ex oleo corpus eorū quibus per circuitum rigor inuadit, ante accessionē illo confricatur: sic verò etiam in resolutis, & ischiadicis, atque in summa in quibus excalfacere partem quamuis, aut ex alto in superficiem extrahere[b] quippiam est opus, ad costū confugitur. Eadem de causa vrinas mensesq; prouocat, & ad rupta, conuulsa, ac laterū dolores cōgruit. Porrò ob amaritatem quæ illi inest, lumbricos [c] necat. Ob eādem & ad contractas velut ex sole maculas, ἐφήλεις Græci vocant, cùm aqua aut melle vsurpant. Inest item flatuosa quædam illi temperei humiditas, per quā & venerē excitat cū vino mulso.

Cotyledon. Vmbilicus Veneris.

Cotyledon facultatis mistę est, nempe humidę subfrigidæ, & cuiusdam[d] obscurè adstringentis, & cum ea leuiter amaræ. Vnde refrigerat, repercutit, abstergit, & discutit. Itaq; phlegmonas erysipelatodeas & erysipelata phlegmonode curat: & maximè stomachi ardore æstuātis admodū vtile est epiplasma.

Putan

[a] al. vnde ipso cum oleo perfricāt corpus ante accessionem in rigorib. per circuit. redeūtib.
[b] τινὰ χυμὸν aliq. humorē.
[c] Ald. πλατεῖας, latos.
[d] ὑποσυφούσης.

Putantur folia cum lacide manducata calculos confringere,& vrinam mouere.

Crania. *Cornus.*

Corni arboris fructus admodũ acerbus eſt,eſui aptus. Itaque mirum videri non debet,ipſum valenter ventrẽ reſtringere , ſicut & meſpila.Folia quoq; & germina guſtu acerba ſunt,valenterq; deſiccant.Itaque maxima vulnera glutinare poſſunt potiſſimum durorum corporũ:at paruis vulneribus & mollioribus corporibus magis cõtraria ſunt.Nã nimium ea cõtendunt, ac plus ſatis deſiccant.

Crambe. *Braſsica.*

Braſsica eſculenta deſiccandi vim habet tum eſa,tum foris impoſita , non tamen etiã admodum acrem.Alioqui & vlcera glutinat & maligna vlcera ſanat,præterea phlegmonas iam induratas,ac ægrè ſolubiles,& id genus quoque eryſipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes ſanat. Habet quiddam etiam in ſe abſterſorium,quo lepras curat. Porrò ſemen eius potum lumbricos interficit,maximè braſsicæ Aegyptiæ,quantò ea ſcilicet temperaturà ſiccior eſt.Sanè amaræ qualitatis particeps ſemen eſt, ſicut videlicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea ſunt . Secundum eandem facultatem ephelidas,& lentes, & quæcunque modicam abſterſionem poſtulant , adiuuat.

Porrò

Porrò caules brassicæ combusti cineres efficiunt admodum desiccãtes, vt videlicet iam & causticam siue adurentem vim participẽt. Hac ratione ei veterem adipem commiscentes, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, aliud adhibent. Nam valenter digerens pharmacum efficitur.

Crambe agria. Brassica agrestis.

Brassica agrestis quodamodo calidior siciorq; tẽperie, domestica est, ceu alia propemodum omnia agrestia sui generis domesticis, secundum vtranq; hanc facultatẽ valentiora sunt. Quamobrẽ neq; intra corpus citra noxã sumitur, vt quę longius ab humana recesserit tẽperatura. Eadem de causa & gustantibus amarior est quàm domestica: quanquam domestica quoque [a] acrimoniæ nonnihil & amaritudinis contineat, sed vtranq; habet agrestis validam: quare etiam extergit & digerit quàm domestica valentius.

[a] *ὑπόπικρόν τι καὶ δριμύ, subamara quiddam & acre.*

Crambe thalattia. Brassica marina.

Brassica marina suprà quàm quòd ventrem deijciat, vtpote subsalsa & subamara gustu, fuerit sane etiam ad externos corporis vsus, & ad omnia ea ad quæ tales qualitates accõmodantur, idonea.

Cratæogonos.

Cratæogoni herbæ fructus & acris gustanti est, & vtenti admodum similis milio.

Crethmon.

Crethmõ guſtãtibus ſalſum quodãmodo eſt, cũ paucula amaritate: quamobrẽ vis eius eſt exiccatoria & abſterſoria. Vtraque tamẽ imbecillior in eo eſt quàm in amaris.

Crithe. Hordeum.

Hordeum primi eſt ordinis in exiccando & refrigerando: habet etiam pauxillũ abſterſionis. Paulò etiam plus deſiccat quàm farina fabacea, cui non inſint cortices: cætera verò ſimilia ſunt foris vtentibus. In cibo autem hoc fabis præſtat, quòd flatuoſam naturam exuat: fabis, quantumcunque coxeris, flatuoſa natura remanet, ſunt enim craſsioris eſſentiæ quàm hordeum: quamobrem eo plus etiam alunt: porrò quoniam vtrunque paulum modo à medio receſsit, multò ſunt vſui. Nam talia medicamenta multis alijs miſcentur ceu materiæ quædam: itaque etiam cera & oleum non paucis medicamentis coniunguntur. Alphiton verò, hoc eſt polenta, multò plus hordeo deſiccat.

Crimnon.

Crimnon [a] quod craſſæ eſſentiæ eſt tũ in tritico, tũ in zea, ita appellari cõſueuit. Plus nutrit quàm polẽta, ſed ægrius concoquitur. Porrò ſorbitio quam ex eo cõficiunt, poltos nuncupatur, eaque ſi ex zea conficiatur, leuiter ventrem ſiſtit, ac potiſsimum ſi frigatur.

[a] Τὸ παχυμερὲς οὕτως ὀνομάζεται τοῦ τε πυρίνου, καὶ τοῦ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου, ſic nominatũ qđ craß. part. eſt tum tritĩcex tum q̃ ex Zea eſt farinæ.

Crinos

Crinos. *Lilium.*

Lilij flos temperaturã mistam obtinet partim ex tenui, partim ex terrena essentia, ex qua vtiq; habet vt gustu sit amara, partim ex aquea, eaque temperata. Itaque etiã quod ex eo cõficitur oleum [a] citra morsum digerẽdi simulque emolliendi facultatẽ obtinet: vnde fit vt vteri duritiebus sit aptißimũ. Porrò radix foliaq; per se trita deficcãt & abstergũt, & digerunt moderatè: proinde quoque ambustis cõpetunt. Siquidem hæc quoque moderatè desiccantẽ extergentẽque facultatem postulant. Radicẽ ergo tostã, ac deinde cum rosaceo contritam, ambustis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cùm alioqui & aliorum vlcerum omnium bonum sit inducendæ cicatrici remedium. Quinetiã vteros emollit, mensésque prouocat. Folia verò præcoquentes, & ipsa ad obductã vsque cicatricem imponunt, nõ in ambustionibus duntaxat, sed alijs quoq; vulneribus. Sed & sunt qui aceto ea condientes ad vulnera suo tempore vtantur. Plus tamen inest abstergentis facultatis in radice quàm in folijs, quanquã tamen nec in ea ipsa multũ insit, sicut prædiximus. Nam primi ordinis abstergentium est medicaminum: itaque cùm aut vitiligines, aut psoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, cõmiscemus

[a] χρ̀ιστο μύρον, et vnguẽt.

mus

mus illi aliquid aliorum medicaminum validius extergentium, cuiusmodi est mel. Cæterùm si id moderatè illi ac conuenienter admisceatur, & ad neruorum diuisiones cõpetit, & ad alia vniuersa quæ valenter exiccari postulant absque morsu. Imposuimus verò etiam quandoque & foliorum succum cum aceto & melle coctum.[a] Quinque partibus succi plus vtroq; erat: eratque insigne medicamẽ ad omnia ea quæ exiccari postulant absque morsu, ceu vulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus musculorũ eueniunt: tum ea quæ nimis mollia sunt, & diuturna, atque ægrè ad cicatricem perducuntur vlcera. Sed hæc iam ad medicamentorum cõponendorum institutũ attinent, à quo quantum licet abstinere in præsentiarũ adnitor. cæterũ in rerum ipsarum natura sæpenumero vt attingam adigit: celeriter verò relinquenda sunt, atque ad propositum reuertendum.

[a] πενταπλάσιος δ' ἦν ὁ χυλὸς ἑκατέρου, *quintuplus autem erat succus ad vtrunq;.*

Crocodilium.

Crocodilij semen acre est atq; odoratum, vrinam mensésque ciens. Itaque facultatem habuerit calidam digerentem & exiccantem. Succus tum caulis, tum seminis, vt quæ similis sint facultatis, nephriticos adiuuant. Radix pectoris exercationibus valenter conducit, minus quidem quàm semen acris,

non tamen minus amara. Trahit verò etiam
per nares ſanguinem.

Crocus.

Crocus paulum etiam adſtringens quid
obtinet, quod terreum frigidumq́ue oſtendi
mus: ſed ſuperat in eo calfaciens & quali-
tas, & facultas, vt tota eius eſſentia ſecũdi ſit
ordinis excalfacientium, & primi exiccantiũ
proinde concoquendi quoque vim quandá
obtinet, adiuuante ſcilicet in hoc & paucula 1
illa adſtrictione. Quippe quibus medicamẽ-
tis, cùm non admodũ excalfaciant, paucula
adeſt adſtrictio, ea parem facultatem habent
eſſentijs emplaſticis vocatis, quas cum iun-
ctas eſſe caliditati nõ vehementi contigerit,
pepticas, hoc eſt cõcoquẽtes eſſe oſtẽdimus.

Crommyon. *Cæpa.*

Cæpa ex quarto eſt ordine excalfaciẽtiũ:
eſſentia eius potius craſſarum eſt partiũ: vn-
de etiam hemorrhoidas aperit tum appoſita 2
tum cum aceto inuncta. In ſole alphos ab-
ſtergit, tum alopecijs attrita pilos alcyonio
citius reſtituit. Porrò ſi ſuccũ eius exprimas,
quod reliquum eſt, admodum terræ ſubſtan
tiæ eſt, eiusq; calidæ: at ſuccus aqueæ aëreæ-
q́ue caliditatis. Hic igitur ijs qui ſuffuſi ſunt,
aut aciem oculorum obtuſam præ craſsitu-
dine humorum obtinent, inunctus prodeſt:
ex huius temperatura tota cæpa flatuoſa eſt:
mandu-

manducata. Itaque quæ temperatura sunt sicciore, minus flatuum generant.

Cyamos. *Faba.*

Faba in vtroque medij temperamẽti proximè est in exiccando & refringendo. Caro eius paulùm quoque abstergentis facultatis continet, sicut putamen nonnihil adstringẽtis. idcirco medicorũ nonnulli totam fabam cum oxycrato decoctã dysentericis, cœliacis, vomentibus, quos ἐμετικοὺς nominant, exhibuerunt. Porrò vt eduliũ, flatulenta est, ac coctu difficilis, si quid aliud: excreationibus [a] ex pectore & pulmone idonea. Vt medicamentũ verò foris imposita, desiccat [b] innoxiè. In podagricis ea sepenumero vsi sumus ex aqua decocta, & ita adipi suillo admista. Ad neruorũ tum cõtusiones, tũ [c] vulnerationes, farinã eius cum oxymelite imposuimus. Ad eos quos ex ictu iam phlegmone occupauerat, cũ polenta. Sed & testiũ & vberum aptum est cataplasma. Nam hæ partes cùm phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cùm vbera ex lacte in ipsis cõcreto phlegmonẽ patiatur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore [d] glabra permanet.

a ἐκ θώρακος. b ἀλύπως. c ἑλκῶν. d ἄνηβον impubis.

Cyclaminos. *Rapum, siue tuber terræ.*

Cyclaminus varias vires possidet. Nam

& abstergit,& incidit,& ora venarū aperit, & attrahit,& digerit:clarum id est ex particularibus operibus. Nam succus eius hæmorrhoidas reserat, violenterq; ad secessum prouocat in [a] crocyde siue floccis appositus. Sic etiam facultatibus phymata,strumas, aliasq; durities digerentibus cōmiscetur, ac suffusis cū melle illitus competit:ad hæc quoque per nares expurgat. Adeò vehemēs eius facultas est,vt abdomine illito ventrem subducat,& fœtum interimat. Nam & alioqui validum [b] interimendo fœtui medicamen est,in pesso additus. Tota autē radix succo imbecillior est,quanquam & ipsa vehemens sit. Nam & menses siue epota,siue apposita euocat,& aurigini prodest, non modò ipsum viscus expurgans,sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit,eam per sudorem eijciens. Proinde sanè post eius potionē [c] sudoris adiuuāda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium,siue cum melicrato,siue cum passo. Cute detergit cùm in alijs,tum q; alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata siue efflorescentias curet:lienem quoque induratum iuuat emplastri modo illita,tum recens tum arida. Sunt qui radicem siccā asthmaticis seu anhelantibus exhibeant. Porrò altera cyclaminus,quam quidam cyssanthemon nominant,propterea quòd cysso, hoc est he-

deræ

[a] *aliàs in stuppis.*

[b] φθόριον *dicit hoc genus medicamēt.*

[c] Ad. παντὶ τρόπῳ *omnibus modis.*

deræ flore ſit aſsimilis, radicem quidem [a] ſuperuacaneam habet, ſed fructum admodum efficacem: nam hic cum vino [b] pluribus diebus potus lienes ſanat, vrinas mouens ac ventrem ſubducens: locos quoque eijcit, & aſthmaticis prodeſt. Qualitas eius guſtanti acris eſt, [c] & ſublenta.

Cyminum. *Cuminum.*

Cymini ſemine maximè vtimur, quẽadmodũ aniſi, liguſtici, cari, petroſelini. Eſt verò & facultatis excalfacientis, ſicut illorum vnũquodque, tũ vrinã mouẽtis & [d] flatũ extinguẽtis: ex tertio ordine excalfacientium.

Cynosbatus. *Sentis canis.*

Huius fruticis fructus non ſegniter adſtrictorius eſt, folia verò mediocriter. Itaq; particularis eius vſus haud ignotus eſt. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ ſpeciem habet, ceu [e] arteriam vitians.

Cypariſſus. *Cupreſſus.*

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna [f] vlcera conglutinãt in duris corporibus: ex quo clarum eſt ꝙ reſiccandi vim habeat abſque inſigni acrimonia, aut caliditate, ſicut certè & guſtus teſtificatur. Apparet enim in ea leuis quidem acrimonia ſed plurima amaritudo, multoque etiam plus acerbitatis in tota planta. Tanta ei ineſt acrimonia caliditaſque, quanta ſatis ſit

[a] ἄχρηϛον, inutilem.
[b] Add. albo cyathis duob. λευκοῦ μηκ ἀθων δυοῖν.
[c] καὶ ὑπογλισχρός, & ſubviſcoſa.
[d] ἀφύσου flat. diſcutiẽ.
[e] ἀρτηρίας κακωτικόν arteriæ infeſt.
[f] τραυμάτων.

deducendæ in altum acerbitati, ac nullã tamen mordicationem aut caliditatem in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis putrescentibusq; affectibus humiditates innoxiè tutoq; depascitur, atque absumit, cùm quæ excalfaciũt simul desiccantq;, eas quidẽ quæ contentæ sunt absumant, cæterùm acrimonia & caliditate alias attrahãt. Sic entero cœlicos iuuat: siquidem exiccat, roburq; addit corporis partibus præ humiditate laxis: vtpote cùm adstrictio in altum subeat, deducente ipsa caliditate quæ admista est, eũ seruante modum, vt deducere quidem valeat, nõ tamen mordicare queat. Quidã ea vtuntur ad carbũculos, & herpetes polentæ miscẽtes, tanquã absumat citra excalfactionẽ eos morbos facientẽ humiditatem. Sunt qui ad erysipelata vtãtur, admista nimirum polenta cũ aqua aut oxycrato aquoso.

Cyperus. Iuncus quadratus.

Cyperi radices maximè vsui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes absque mordacitate. Itaque vlceribus quę præ nemia humiditate cicatricẽ difficulter admittunt, mirificè prosunt: habent enim quiddam etiam adstringens: quapropter vlceri item oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiam illis inesse testificandũ, quia & calculo vexatis cõgruunt, & vrinã mensesq́ue prouocãt.

Cypros

Cypros.

Cyprus, huius arboris folia summáq; germina in vsum veniunt, & facultatis,[a] & qualitatis[b] mistæ: habent enim quiddam digerẽs cũ aquea substantia modicè calida, habentq; etiam adstrictoriũ quiddam ex terrena substantia frigida. Itaque eorũ decocto quidam ambusta fouent. Vtuntur verò etiam aduersus igneas phlegmonas & carbunculos. Nam adsq; molestia & morsu desiccant. Quin etiã spõte prouenietibus in ore vlceribus aphthodesi, & ipsis[c] aphthis cõmãsa accõmoda sunt.

a & temperam. κράσεως. b μάλιστα μικτῆς, maximè mixtæ. c add. τῶν παίδων puerorũ.

Cytisus.

Cytisi folia digerẽdi facultatem obtinent aquæ & tẽperatæ mistã, sicut & maluæ folia.

Conion. *Cicuta.*

Cicuta quòd extremè refrigerantis sit facultatis, omnes norunt.

Conos.

Coni fructus, quem quidam cocalon nuncupãt, & strobilon, viridis totus, habet cum humiditate amaritudinem quampiam & acrimoniam: proinde purulentis, & quibuscunq; alijs quæ in thorace & pulmone sunt, facilè extussire & expuere expedit accommodus est. Porrò fructus ex eo esculentus, nutrimentum est coctu difficile, & validum. At vt medicamen asperitati leniendæ congruit, cum videlicet in aqua maceratus omnem in ea

acrimoniam reliquerit. Nam reliquũ omne minus mordax, magisque emplasticũ redditur: in medio calidæ & frigidæ qualitatis cõsistens, ex aquea & terrea mistum substantia, minimum participans aëreæ.

Lagopus.

LAgopus facultatis est desiccantis, adeò vt fluxus alui probè exiccet.

Lathyris.

Lathyris, sunt qui dicant & hanc esse tithymalli speciem, tum q; similiter illis succũ habeat, tum q; eodem[a] modo purget, totaque illis facultate assimilis sit, nisi q; semen gustantibus videatur dulce: quod sanè etiã maximè purgatoriam vim possidet.

[a] *Add. ἐκείνοις, illis.*

Lampsane.

Lampsane esa quidem succos prauos procreat, cæterum illita abstergendi nonnullam digerendique facultatem possidet.

Lapathum.

Lapathum moderatè digerentem sortitũ facultatem est, at oxylapathum mistam: nam cum eo q; digerit, nonnihil quoque repercutit. Semen eorum manifestam quoque quandam adstrictionẽ obtinet, vt & dysenterias, & diarrhœas siue profluuia sanet, & maximè oxylapathi. Porrò hippolapathum, quod in totum in paludibus prouenit, easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

Lemo-

Lemonium.

Lemonij fructum, vtpote [a]acerbũ [b]exhibẽt cœliacis, & dysentericis, hæmoptoicisq́;, siue sanguinem spuentibus: iuuat & profluuium muliebre. Satis est oxybaphi mensura.

a ἀυστηρόν
b add. μετ' οἴνου cũ vino.

Lechen.

Lechẽ qui in petris nascitur, est velut muscus quidam, sed rectè ex plantarum censeri genere potest. Porrò ita nominatus videtur, quòd lechenas curet: extergentem habet ac modicè refrigerantem facultatem, vtranque verò resiccantem. Atque abstergentem quidem atque exiccantem à petra obtinet, refrigerantem verò ab humore aqueo; nascitur enim in humidis & [c]grauiter olentibus saxis. Porrò quod ex talibus componitur, aduersum esse phlegmonæ (quod aphlegmanton vocat) nihil mirum est. Cæterum an hæmorrhagias sistat, vt refert Dioscorides, id verò neutiquam dicere queam.

c al. δροσώδεσι rore perfusis.

Leontopetalon.

Leontopetali radice maximè vtimur, digerendi facultatem & exiccandi excalfaciendique in tertio ordine possidet.

Lepidium.

Lepidium ex quarto est ordine excalfaciẽtium, simile nasturcio, tum odore, tum gustu, tum viribus: sed minus eo desiccat.

Leucas.

Leucas acrem possidet qualitatem exuperantem, temperaturam verò calidam siccãq; in tertio quodammodo ordine.

Leucacanthon.

Leucacanthon, quidã autem polygonatõ, alij ischiada nũcupãt. huius amara radix est, ac proinde incidit, & exiccat in tertio ordine: in calfaciẽdo autẽ ex primo est ordine.

Leucoion.

Leucoij frutex vniuersus extergentẽ facultatem possidet, ac tenuium partium, plus tamẽ flores, & inter hos qui sint sicciores magis etiam quàm virides, adeò vt & oculorum cicatrices crassas extenuent. Tum mẽses quoque decoctum eorum mouet, & locos partumque emortuũ elicit: ac si bibatur,[a] abortum facit. Est ergo id medicamentum, vt si quod aliud, amarum. Ac si quis virium eius vehementiã multa aqua admista retundat ac mitiget, aut certe id genus aliquo, habebit & ad phlegmonem nõ malum medicamen. Sic decoctum eius si non merum fuerit, vteri phlegmonasi dentidem perfusum sanat, potissimum quæ diutino tẽpore ad scirrhi modum induruere. Sic cum cerato vlcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt verò etiam qui cũ melle & ad aphthas adhibeant. Semen cùm eiusdem sit facultatis, aptissimũ est duarum drachmarum mensura potum, tum

[a] φθόριον ἐστι φαρμάκον, fœt. viuũ perimens & abig. medic.

tum menſibus ciendis impoſitum [a] cõuenire creditur partumq; viuentem interficere, ac mortuum eijcere. Radices ſimilis quoque facultatis, niſi quatenus craſsioris ſunt eſſentiæ, & magis terrenæ: cum aceto lienes induratos ſanant. Nonnulli verò & phlegmonas [b] induratas ijs curant.

Leuce. *Populus alba.*

Leuce arbor miſtæ quodammodo temperaturæ eſt, ex aquea tapida & terrena extenuata eſſentia; quamobrem & abſtergentis facultatis eſt particeps.

Libanotus. *Thus.*

Thus excalfacit ordine ſecundo, deſiccat primo, habet quoque [c] adſtrictionem puſillam. Sed minimũ manifeſta adſtrictio eſt cãdido: cortex eius euidenter adſtringit: proinde ſanè ſtrenuè quoque deſiccat, adeò vt ex ſecundo ſit ordine completo deſiccantium. Eſt autẽ craſsiorum partiũ quã ipſum thus, & [d] minimũ habet acrimoniæ. Ob has ergo tum facultates, tum qualitates multus eſt eius vſus apud medicos in hœmoptoïcis, ſtomachicis, cœliacis, ac dyſentericis, non tantum ijs quæ extrinſecus applicantur, ipſum admiſcentes, ſed & ijs quæ intrò in corpus ſumuntur. [e] Ramus eius tum ſiccioris, tum calidioris eſt facultatis quàm ipſum thus, adeò vt ad tertium vſque exceſſum perueniat. Habet verò etiam

[a] add. σὺν μέλιτι cũ melle.

[b] Vet. addit. ἐν ἄρθροις, in articul.

[c] τι ὑπόστυφον ὀλίγον.

[d] καὶ ἥκιστα δριμύτητος μετέχων, & minimè acrimoniæ particeps.

[e] ὁ δὲ θαλλὸς αὐτοῦ germen eius.

rò etiã abstersoriũ quiddã. Itaq; eo nomine & expurgare & ĩplere quæ in oculis cõsistũt vlcera videtur, velut & myrrhæ, & styracis.

Libanotides.

Libanotides tres sunt, vna sterilis, duæ fructum ferẽtes: omnes verò eiusdem facultatis, emollientis & digerentis. Succus tum radicis, tum herbæ mistus melli obtusam oculorum aciem ab humorũ crassitudine curat. Porrò eius libanotidis quæ ad coronas est vtilis, quam Romani rosmarinum nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abstergentis & incidentis facultatis participes sunt.

Lignys. *Fuligo.*

Fuligo omnis exiccatoria est, ac proinde terrestris est essentiæ, habẽs quasdã etiã ignis qui materiã cõbusit, reliquias: sed id pusillũ est. Porrò tota eius natura terrena est, tenuiũ partiũ. Sed quæ speciatim in ea differentiæ sunt, eæ pro vsta materia eueniũt: ex acriore & calidiore, tali etiã proueniẽte fuligine, ex dulciore simili quoq; & hinc fuligine proueniẽte. Primũ enim thuris fuligine, vtũtur in ocularias medicinas mista, eas videlicet quæ ad oculos etiamnũ phlegmone tẽtatos accõmodantur. atque etiamnũ fluxione vexatur, & vlcera habẽt: nam & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc vsurpant quoque eam ad

facul-

facultates quas vocãt callibleph aras. Præterea terebinthinæ myrrhæque fuligo molestia caret, nõ aliter quàm thuris: sed styracis quodãmodo valétior [a] est: magis etiam picis liquidæ, qua etiam magis cedri. Porrò acrioribus vtũtur ad vitia [b] superciliorum vocata ptila, & erosos oculorum angulos humidosq; citra phlegmonem. At [c] mollioribus mitioribusque tum ad hæc, tum ad ea ad quæ cõpetere paulò superius diximus thuris fuliginẽ.

Libysticum.

Libystici radix & semen ex genere excalfacientium sunt, adeò vt & menses cieant, & vrinas prouocent, flatusque discutiant.

Linospermon. *Lini semen.*

Lini semen esum flatuosum est, etiã si frigatur: adeò sanè recrementitia humiditate plenum est. Est verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, ac humiditatis & siccitatis quodammodo in medio est situm.

Linozostis. *Mercurialis.*

Linozostide vtũtur omnes ad vętris purgationes dũtaxat. Verũ enimuerò si quis eius facere periculũ volet ĩ cataplasmate, sanè admodũ eã esse digerẽtis experietur facultatis.

Lonchitis.

Lõchitidis, eius videlicet quæ semẽ habet triãgulare, [d] cuspidis figura, radix potissimũ quodamodo similis est radici dauci: proinde

vrinam

[a] Ad. Ἰουλῶν hiv. [b] βλεφάρων palpebr. aet. in palpe. glabris. [c] Ἰαῖς μαλακωτέραι, duntaxat.

[d] εἰκὸς λόγχη κατὰ τὸ χῆμα, figura hostę simile.

vrinam ciet. Porrò eius quæ scolopendriæ similia habet folia, ea ad glutinanda vulnera idonea sunt viridia, sed sicca cum aceto[a] lienes induratos sanant.

[a] Deest ποτὰ πινόμενα.

Lycion.

Lycion, siue pyxacanthon, arbor spinosa, ex qua lycium quod vocant conficitur, id videlicet medicamentum liquidum quo ad sugillata vtuntur, & sedis orisque phlegmonas, vlcerationesque, tum hepetas, putredines, & vlcera contumacia, & aures pure fluentes, & intertrigines, ac paronychias. Est autẽ facultatis exiccatoriæ, compositum ex diuersi generis substãtijs, quas ἑτερογενεῖς Græci vocãt. altera quidẽ tenuiũ partiũ digerente atque calida: altera terrestri & frigida, ex qua adstrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas pusilla medicamento inest, digerit verò & desiccat nõ parũ, nẽpe in secũdo[b] ordine: in calore autẽ medijs & symmetris proximũ est: proinde [c]ad varia hoc vtũtur medicamine, vt abstergẽte quidẽ [d][ad putredines, & cacoëthe vlcera:] vt cõtrahẽte verò, cœliacis, dysentericis, ac muliebri profluuio adhibentes. Lyciũ hoc in Lycia & Cappadocia plurimũ prouenit alterũ verò, indicũ ad omnia valetius est.

[b] ἀπόστασιν, recessu.

[c] ad differ. affec. πρὸς διαφέροντα πάθη.

[d] πρὸς τὰ ἐπισκοτοῦντα τῶν κορῶν, ad ea q̃ pupillas obtenebrãt

Lysimachios.

Lysimachios superantẽ habet qualitatem adstrictoriã, per quã & vlcera glutinat, erũ-

pentemque ex naribus sanguinem emplastri modo illita reprimit: quin & reliquas sanguinis eruptiones sistere potest tũ ipsa, tũ succus eius multò magis. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones, ac muliebre profluuiũ sanat.

Lychnis.

Lychnidos coronariæ semen calidum est secundo quodammodo ordine, aut iam etiã tertio: siccum sanè eodemmodo.

Lotos.

Lotus domestica, quã quidã triphyllon, hoc est trifoliũ nominãt, vt mediocriter [a] cõcoquendi vim possidet, sic etiã exiccandi: in caliditatis frigiditatisq; cõiugatione media quodammodo est, & tẽperata. Lotus autem agrestis plurima in Libya prouenit: semen eius secundi est ordinis excalfacientiũ, habetque nonnihil abstersorium. Porrò Aegyptiæ loti semen etiam in panes fingitur.

Lotos arbor.

Lotus arbor non ita multæ adstrictoriæ qualitatis est particeps, sed & tenuiũ partiũ est, & exiccatoria. Itaque lignorum [b] assulæ derasæ muliebri accommodantur profluuio, & dysenterijs, & cœliacis affectibus. Decoquũtur vero interim in aqua, interim in vino, nimirũ prout vsus poposcerit, nec infundũtur tantũ, sed & bibũtur. Quinetiã quod pilos defluentes cohibeat [c]: non mediocre signum

[a] Pau. & Aet. leg. nõ πεπτικῆς vt est in Græc. sed ῥυπτικῆς, abstersoria.

[b] Add. αὐτῶν, ipsorũ. Assul. derasæ Græc. τὰ ῥινήματα, ramẽta.

[c] οὖν μικρόν.

gnum eſt ipſum adſtringentis eſſe cuiuſdam, ſimiliter mediocriter deſiccantis facultatis. Dictum quippe eſt & in ſermone de ladano eiuſmodi eſſe facultatis oportere, quod fluentes capillos eſſet cohibiturum.

Macer.

MAcer, cortex eſt, qui ex India conuehitur, guſtu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum ſanè redolens, vt pleraque aromata ſiue odorata quæ ex India conuehuntur. Videtur itaque & ipſe ex miſta conſtare eſſentia, pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem valenter deſiccat, adſtringitque: proinde cœliacis & dyſentericis miſcetur facultatibus, in tertio exiccantiũ conſiſtens ordine, in caloris frigorisque differentia neutrũ inſigniter efficies.

Malabathrum.

Malabathri folium cum ſpica nardi ſimillimam facultatem obtinet.

Malache. *Malua.*

Malua agreſtis quidem, digerentis paululum & emollientis leuiter eſt facultatis: hortenſis verò quantò plus habet aqueæ humiditatis, tantò facultate imbecillior eſt. Fructus eius tantò validior eſt, quantò & ſiccior. Porrò huius generis eſt, & ea quæ anadendron malache nũcupatur, ſed efficaciſsima cõpre-

hensarũ in digerẽdo. Appellatur etiã Althea.

Mandragora.

Mandragora vincentem habet facultatẽ refrigeratoriam, adeò vt tertij sit ordinis refrigerantium. Veruntamen [a] nonnihil etiam caloris inest & in pomis humiditatis: proinde soporem ea conciliandi vim habent. Radicis cortex cùm sit valentissimus, non tantum refrigerat: sed & desiccat, reliquũ quod intus est, imbecillum est.

Marathrum. *Fœniculum.*

Fœniculum tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium censeri promereatur: desiccat verò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit: proinde lac procreat: quod si admodum desiccaret, non sanè [b] efficeret. suffusis eadem ratione auxiliatur, vrinas mensesque ciet. Porrò est & alterum fœniculum[c], quod præmagnitudine hippomarathrum nuncupant, cuius radix ac semen amplius quàm domestici, desiccandi vim obtinet: quocircà ventrem quoq; eo nomine sistere videtur. Nec sanè manifesta illis inesse videtur adstrictio. Huius non radix modò, sed & [d] semen Cachryi assimile est, potestque & calculos frangere, & auriginosos sanare, mensesque & vrinas mouere, nõ tamẽ lac congerere, sicut illud superius. Aliud est hippomorathrũ, cuius

[a] *Leg. & calid. cuiusdã particeps est in pomis suis, & humid.*

[b] οὐκ ἂν γεννῆσαι, *non generaret.*

[c] *Deest silvestr.* ἄγριον.

[d] *Add.* καὶ μᾶλλον, *& multo magis.*

cuius semen rotundum est & acre, simile semini coriandri, facultate quidem hippomarathro simile, sed debilius.

Mastiche.

Mastiche candida quidem, & Chia cõsueto more cognominata, quodãmodo ex contrarijs composita facultatibus est, adstringente videlicet & emolliẽte. Proinde stomachi, ventris, intestinorum, iecorisque inflammationibus competit, vtputa secundo ordine excalfaciens & desiccans. Nigra verò, quæ Aegyptia cognominatur, tum magis hac desiccat, tum minus [a]adstringit:, quamobrem aptior est ad ea quæ validiorem digestionẽ per halitum exposcunt hac ratione furunculis bonum est remedium. Porrò oleum vnguentumq; mastichinum ex Chia [b]conficitur, non admodum sanè ex Aegyptia. Cæterum similis est & ipsum mastichæ facultatis.

[a] τῆς συπτικῆς μετέχει δυνάμεως, astrictoriæ particeps est facult.

[b] σκευάζουσιν præparant.

Melanthium. Nigella.

Melanthiũ excalfacit atque desiccat tertio ordine. Videtur etiam tenuium esse partiũ: hoc enim nomine catarrhos sanat[c] in linteo admotum, atque assiduò olfactũ. Quinetiã si intrò in corpus sumatur, vel maximè flatus extinguit. Vnde constat essentiæ ipsum esse subtilis, & ad vnguem à caliditate elaboratæ. Proptereà sanè etiam amarum est. Ostẽsum verò in quarto horum voluminum est,

[c] Addi. calidum θερμόν.

quòd

quòd cùm ad extremam tenuitatem atque elaborationem terrena pertingit ſubſtantia, amara proueniat qualitas. Itaq; mirum non eſt ſi lũbricos interimat non eſum modò, ſed etiam foris[a] impoſitũ. Siquidẽ & id præſtare poſſe ſaporem amarum monſtratum eſt. Nec ſanè etiam mirandũ ſi lepras, clauos, myrmecias eijciat, ei præſertim qui in ſuperioribus libris comprehenſorum haud eſt immemor. Sic verò etiam orthopnœam iuuat, & mẽſes prouocat, qui vtiq; ob craſsitiem aut viſcoſitatem[b] retenti fuerint. In ſumma verò, vbi ſectione, exterſione, deſiccatione, excalfactione eſt opus, præſtantiſsimum id remediũ eſt.

[a] κατὰ τῆς γαστρός, *ventri.*

[b] Add. χυμῶν, *humorum.*

Melilotum.

Melilotum miſtæ facultatis eſt: habet enim quiddam adſtringens: ſed & digerit & concoquit: copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

Mel.

Mel deſiccat & excalfacit ordine ſecundo. Eſt autẽ ſimplicis, quoad fieri poteſt, tũ facultatis, tum temperamẽti, extergentis, vt nobis appellare mos eſt, medicamentorum ſpeciei exiſtens. Porrò coctum minus acre abſterſoriumque redditur: itaque ad ſinuoſorum vlcerum glutinationes eo vtuntur. Cæterum ſi quod mel amarum eſt, ceu Sardoum, clarum eſt & ipſum miſtæ eſſe facultatis, tanquam

ſi noſtrum quiſpiam ei abſinthiū adſmiſcuiſſet. Sed & Sacchar,[a] vt vocant, quod ex India atque felici Arabia conuehitur, in calamis, vt aiunt, concreſcit, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certè quam noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum, & digerendum attinet. Porrò quatenus nec inimicum ſtomacho eſt ceu noſtras, nec ſitim afferens, eatenus ab illo ſubſtantia differt.

[a] καλοῦσι, vocatum.

Meliſſophyllon. Citrago.

Meliſſophyllum marrubio ſimile eſt facultate, ſed plurimum ab eo vincitur: quamobrem nec vtitur eo quiſpiam. Superuacaneum ſiquidē foret præſente marrubio, cuius tātus eſt vbiq; terrarum prouentus, velle vti meliſſophyllo: cęterū ſi cui fortè ad manum quandoq; marrubiū nō fuerit, illo vti liceat,[b] modò non exciderit quantò ab hoc exuperetur.

[b] Add. εἰς ὥσπερ, ad eadē.

Meſpilum.

Meſpilum, alij tricoccum nominant, ꝙ tria intus in vniuerſum gerat grana, quorū vnūquodq; arboris eſt ſemen, ceu ea quæ in malis inueniuntur, ipſius mali: & nuclei, ipſius vitis: & ficus, minuta illa grana quas cenchramidas Græci vocant. Arboris huius fructus admodū acerbus eſt, vixq; edi poſsit, ventrē ſtrenuè coërcens. Quin & in germinibus & folijs acerba hęc qualitas nō pauca reperitur.

Medion

Medion. Trifolium odoratum.

Medij radicem contrà atque semen ipsum temperatam esse contigit: nam illa quidem austera est,& fluxiones cohibet cùm alias,tū verò etiam profluuium muliebre quod vocant.At semen tantum abest vt tale quid efficiat,vt etiam menses cieat,nimirum tenuium partium,& incidendi facultatis.

Mecon. Papauer.

Papauer alterum rhœas nuncupatum est,q; scilicet celeriter flos eius defluat.Alterum domesticum, quandoquidem collitur. Quin & alteræ duæ sunt[a] species syluestris papaueris: alterum velut incidentem calicem sustinens; alterum longiorē quàm illud calicem obtinens,totū autem procerius ac squalidius. Ab hoc succus defluit, atque hinc est quòd hanc speciem quidam rhœada nominent. Porrò omnium facultas refrigeratoria est.Cęterum satiui semen quod & thylacite cognomināt, mediocriter somnum conciliat , visu candidum:proinde pani ipsum inspergunt, ac melle maceratum edūt.At eius quod primo loco recensuimus, cuius florem celeriter decidere posuimus, validius semē refrigerat, itaq; nequaquam eo quis[b] innoxiè solo vti possit,sicut satiuo siue domestico melli admiscens. Admodum verò si ita sumptum sit,somnum conciliat.Cæterum pusillum eius inspergunt

[a] Ad. ἐπ' αὐταῖς, præter hæc.

[b] ἀλύπως,

ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs, atque itrijs, panibusque. Porrò tertio loco dicti ſemen atrum etiam medicamentoſum eſt, admodum refrigerans. At quod quarto loco poſitum eſt, omnium eſt medicatiſsimum tum in ſemine, tum in caliculis, tum in folijs, tum in ſucco. Validè enim refrigerat, ad ſtuporē vſq; & mortem perducens. quare medici quò probè eo vtantur, medicamentis miſcentes, frigiditatis vehementiam retundūt. Eſt enim ex quarto & vltimo refrigerantium ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo miſtionem facere oporteat, non eſt præſentis tractationis proprium, ſed eius quæ de componendis medicamentis agit, quæ poſt hoc opus à nobis exponetur.

Mecon ceratitis. Papauer cornutum.

Papauer cornutum nominatum quidem ſic eſt à ſemine leuem inuerſionem habente, velut & fœnum græcum: vt bouis cornu eſſe videatur ſimile. Vocatur porrò à quibuſdam paralium, quandoquidē vt plurimū iuxta mare naſcitur. Vim habet incidendi, & abſtergendi. Itaq; radix herbæ in qua decocta ad dimidium, hepaticos affectus adiuuat. Porrò folia & flores ſordida admodū & contumacia vlcera iuuant: ſed ea reijcere oportet vlceribus iam expurgatis. Adeò enim abſtergere valent, vt & puræ quoque carnis nonnihil

cli-

eliquent. Hoc virium robore non sordem duntaxat, sed & crustam vlceribus detrahit.

Mecon Heraclea. Papauer Herculeum.

Papauer herculeum. vocatur verò & aphrodes, hoc est spumosum: eo quòd totum candidum est & spumosum, exile. Semen habet pituitam expurgans.

Melea. Malus.

Malus non omnis eiusdem naturæ est, velut nec eiusdẽ fructus. Quippe quædam mala dulcia sunt, quædam austera, [a] nonnulla acida, alia extremè exoluta & aquea: & sanè in istis aqueum exuperat: vt temperies eorum sit tum humidior, tum frigidior: in acerbis autem terrenũ frigidum. In austeris verò tum istud, tum aqueũ frigidum, sicut in dulcibus aqueum temperatum. Sic quoq; succi cortices, foliaque arborum inter sese dissident. Itaque si austeriora sint atque acidiora, vulnera illis glutinare possis, tum in phlegmonarum principio influxionem repercutere, ac stomachum ventremq; exolutum, ac languidũ roborare: at aquosioribus mediocres phlegmonas incipientes & gliscentes remittere. Sed hæc iam ad curandi rationem attinent: proinde ea citius etiam relinquenda. Porrò ꝙ plurima pomis omnibus recrementitiá frigidaque insit humiditas, vel hinc liqueat, quòd eorum omnium nullus omnino

[a] Add. τὰ δ' ϛρυφνὰ *nonnulla acerba.*

ſuccus durare, ac vetuſtatē ferre poſsit, verū aceſcant, corrumpanturque vniuerſi. Solus enim cidoniorum & ſtruthorum (vtpote quę propter vincētem adſtrictionē minus cęteris ſunt humida) ſuccus coctus cū melle durare poteſt, tametſi ipſe p ſe[a] nō ita durare queat.

Melea perſice. Malus perſica.

Melea perſice, hæc[b] vulgò nunc ab omnibus vocatur Perſice tantū, illo videlicet omiſſo Melea. Ipſa igitur arbor in germinibus & folijs vincentem habet amaram qualitatem: proinde folia eius trita & ſuper vmbilicum impoſita lūbricos necant. Alioqui ſanè etiam digerens medicamen eſt. Fructus eius, nempe eſculentum hoc perſicum, humidior eſt & frigidior temperie.

Melea armenice. Malus armenica.

Melea armenice, huius vetus nomen deficit. Vocant enim omnes tum fructum tum arborem [c] precocion. Fructus humidior frigidiorque eſt, vtrunque ſecundo quodammodo exceſſu perpeſſus.

Melea medice. Malus medica.

Melea medice, huius fructus non amplius malum medicū, ſed ab omnibus citrium nuncupari adſolet: in ſemine quidem vincentem habens qualitatē acidam & ſiccam, vt ipſum tertij ſit ordinis reſiccantium refrigerantiumque: in cortice verò itidem deſiccantem tem-

[a] οὐδ᾽ οὕτως μόνιμος, *non ſit perinde ſtabilis.*

[b] συνήθως *ex more.*

[c] πρεκόκκιον.

temperiem est sortitus, non parum tamen habentem acrimoniæ: proinde desiccat hic secundo excessu, non tamen frigidus est, sed aut temperatus, aut paulò infrà. Porrò caro eius pariter crassi succi est, & pituitosa frigidaque. Nam & ipsa editur sicut & cortex, semen omne edi ineptum est, tum humidum illud & acidum, de quo primùm disserui, & nucleus qui in illo inuenitur, id quod reuera semen est. Hic amarus est, & digerendi videlicet siccandique facultatem obtinẽs, secundo quodammodo ordine à temperatis recedens. Folia verò denique exiccandi ac digerendi vim obtinent.

Meum.

Meum, huius radices perutiles sunt, calidę tertio[a] ordine, siccę secundo: proinde vrinam mensesque ciere volentes hoc vtuntur pharmaco. Sed si plusculum sumatur, capiti dolorem mouet, vtpote cùm plusculum sit calidum quàm siccum, quippe cùm humiditatem [b] crudiusculam etiamnum & flatuosam caliditatem ad caput deferat, atque ita ipsum afficiat lædatque.

Milax trachea, hoc est aspera.

Milax trachea [c] clauiculis plena est. Variè nanque arboribus circumuoluitur sursum deorsum. Folia leuiter acria gustãtibus sunt, & alioqui vtentibus calida.

[a] ἀπόστασιν, recessu.

[b] ἀπεπτοτέραν τε ἔτι καὶ φυσωδεστέραν, crudiorem etiamnum & flatuosiorem.

[c] κληματώδης ἐστὶ, sarmentosa est.

Milax lea, hoc eſt læuis.

Milax lea quod immodo iam dictæ ſimiles vires obtinet.

Morea. Morus.

Mori fructus maturus quidem ventrem ſubducit, immaturus verò vbi aruerit,[a] admodum reſtringit. Itaque ad dyſenterias accõmodus eſt, & affectiones cœliacas, & quaſcunq; alias fluentes: contunditur autẽ, ac obſonijs cõmiſcetur, velut rhoï fructus: aut ſicui ita videatur, ex aqua aut vino bibat. Porrò quòd maturorum ſuccus ad ſtomatica medicamenta ſit vtilis, propter eam videlicet quæ ineſt illi adſtrictionem, neminem latet. Prætereà ad alia complura particularia, quæ mediocrem poſcunt adſtrictionẽ competit. At [b] matura mora præter acerbitatem & aciditatem ſortita ſunt: & tota adeo arbor in omnibus ſuis partibus miſtam aliquam vim obtinere videtur ex reſtringente & purgante compoſitam. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeò vt & latum lumbricum interficiat. In alijs autem partibus reſtringens vincit: in folijs tamen & germinibus quodammodo media vtriſque temperies eſt.

[a] ϛεγνωτικὸν ἱκανῶς γίνεται φάρμακον.

[b] ἀώρα, immatura.

Myagros.

Myagri ſemen pingue eſt: nam ſi tundatur, oleoſum quid effundit, quod emplaſti-

cam vim obtinet.

Mycetes. *Fungus.*

Fungus frigida humidaq; admodum planta eſt: quamobrem etiam proximè ad deleteriam & enecantem facultatem accedit: & ſanè inter eos ſunt qui interficiant, potiſsimum qui ex natura miſtam habent qualitatem putredinoſam.

Myle.

Myles radix paruo bullo ſimils eſt facultatis, contrahentis: nam cum farina ærina, hoc eſt lolij,[a] apertam vuluam ſanare ſcribit Dioſcorides.

Myos ὦτις. *Auricula muris.*

Myos ὦτις, quidam verò myos ὦτα: deſiccat ſecundo ordine: ceterum nullam euidentem caliditatem poſsidet.

Myrice. *Tamarix.*

Myrice [b]abſtergentis eſt accidentis facultatis, abſq; perſpicua deſiccatione: habet verò etiam adſtrictionem nonnullam. Has ob qualitates facultatesq; admodum prodeſt lieni indurato decocta cum aceto, aut vino, ſiue radice, ſiue folijs, ſiue extremis ramulis. Sanat porrò dentium dolores. Cæterum fructus & cortex non paucam ſortita ſunt adſtrictionẽ, adeò vt gallę omphacitidi proxima ſint, niſi quòd acerbitas euidens eſt in galla, ſed myricæ fructui temperatura ineſt inæqualis: immiſta

[a] Deeſt apposita, προστιθεμένη.

[b] ῥυπτικῆς καὶ τμητικῆς abſterſoriæ & ſect.

immiſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque vis abſtergendi: quod ſanè gallæ non accidit. Attamẽ vbi galla fortè ad manum non erit, eo vti liceat ad omnia ad quæ illa vtimur: in eiſdem & cortice. Porrò myricæ combuſtæ cinis admodum deſiccatoriæ facultatis eſt plurimam habens abſtergendi [a] & incidendi facultatem, pauxillam adſtringendi.

[a] Incid. ex vete. interpr. Græc. enim nulla vox eſt quæ huic reſpondeat.

Meriophyllon.

Meriophyllon vſque eò deſiccatoriæ facultatis eſt, vt vulnera glutinet.

Myrrhis.

Myrrhis, quidam myrrham nominant: radicem habet odoris iucundi, & dulcem, quęque menſes moueat, tũ ea quæ thoracem ac pulmonem degrauant, purgantem. Itaque ex ſecundo ordine fuerit excalfacientium, adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrhine. Myrtus.

Myrtus, ex contrarijs ſubſtantijs hęc planta conſtat: vincit tamen in ea frigidum terrenum. Habet verò etiam tenue quiddam calidum. Itaq; valenter deſiccat. Porrò tum folia, tum germina, tum fructus, tum ſuccus, nõ parum inter ſe in adſtrictione diſsident. Porrò quod ramis & trũco adnaſcitur tuberoſum, quam quidam myrtada nuncupant, quantò dictis ſiccius eſt, tãtò & deſiccat & adſtringit vehe-

vehementius. Quidã id tondentes reponunt: posteà vino subigentes in pastillos formant. Folia item arida viridibus plus desiccant: miscetur enim virentibus humiditas quædam. Porrò succus non tantum ex virẽtibus folijs exprimitur, sed & fructu. Restringendi vim hæc omnia habent tum foris imposita, tum intrò sumpta in corpus: ꝙ scilicet nondum vllam deleteriam aut purgatoriam substantiam habeant admistam.

Moly.

Moly, hoc quidã vocant Peganon agriõ, hoc est rutam syluestrem, Nonnulli Harmolan, Syri Besasan, sicut Cappadoces Moly, quia radicem habeat nigram, & florẽ lacteũ. vis eius tenuium partium est, & calida tertio [a] ordine: vnde & crassos humores [b] desiccat: ac digerit, & vrinam mouet.

[a] ἀπόσεισιν.
[b] τέμνει *secat, nõ desiccat.*

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VIII.

QVANTVM itaque reliquum est facultatis secundum naturã, id hoc libro dicetur: nec id quidẽ omne, sed tantũ effectricium qualitatum

litatum actiones. Nā totius ſubſtantię plantarum opera poſteà per ſe exponā. Commonefactis itaque lectoribus de ijs quæ ſuprà tractauimus; nempe ꝙ cuiuſque ſimplicis facultatis in maioris minoriſq; ratione diſcriminationem quatuor ordinibus notauimus, quodq; perſpicuis limitibus cuiusq; ordinis latitudinem circūſcripſimus, tum ꝙ inueniēdarum facultatum rationem quandā ac viā docuimus, horumque omnium demonſtrationes confecimus, ac ſcopos poſuimus, & cuiuſque facultatis iudicandi normas tum peculiares, tum cōmunes: ſic iam reliqua adijciemus, hortantes, ſiquis ſit qui in ſuperioribus verſatus nō ſit, vt aut hæc omnino relinquat, aut ſi amans laboris eſt, ab initio prius totū opus perlegat. Siquidem prius quàm in illis exercitatus fuerit, obſcura omnia & demonſtrationis expertia videbūtur dicenda.

Nardu ſtachys. Spica nardi.

NARDI ſpica excalfacit exceſſu [a] primo, deſiccat ſecundo iam completo. Compoſita eſt ex adſtringente ſufficienter ſubſtantia, & acri calida non multa, & quadam leuiter amara: ex his conſtans facultatibus radix & ad iecur, & ad ſtomachum rationabiliter conuenit tū potá, tū extrinſecus impoſita. Vrinā ciet, morſus ſtomachi ſanat, in ventre ac inteſtinis conſiſtentes fluxiones deſiccat,

[a] *ita Pau. & Aet. at Græ. cod.* τρίτηρ, *tertio ſed perperā.*

desiccat, ad hæc & eas quæ in capite & thorace. Valentior est vocata Indica, quæ nigrior est quàm Syriaca[a].

[a] Add. καλουμένης, vocata.

Nardus Celtica, hoc est Gallica.

Nardus Gallica iam dictis similis quadãtenus in genere facultatis est: cæterũ ad oĩa imbecillior, preterquã ad prouocãdã vrinã. Siquidẽ calidior illis est, sed minus adstringit.

Nardus orea, hoc est montana.

Nardus montana, quæ & thylacitis, & pyritis nuncupatur, plurima in Cilicia nascitur, sed prædictis debilior.

Narthex. Ferula.

Ferulæ semẽ excalfacit & attenuat.[b] Ceterũ id quod intus inest, qđ medullã vocãt, adstringentẽ qualitatẽ participat, cuius nomine sanguine spuentibus & cœliacis cõuenit.

[b] Aptius τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ἔτι χλωροῦ, at interna ei⁹ pars recentis ad huc.

Napy.

Napy calfacit & desiccat ordine quarto.

Narcissus.

Narcissi radix vsqueadeò exiccãdi facultate pollet, vt & maxima[c] vlcera cõglutinet vel ad incisiões vsq;, quę circa tẽdones accidũt. Habet verò quidã abstersoriũ & attractoriũ.

[c] τραύματα.

Neuras. Poterium.

Neuras, quidã Poterium vocant: desiccandi absque morsu facultatem possidet, adeò vt & neruos incisos glutinare credàtur. Radices eius potissimum eiusmodi vim obtinent: quin.

quin & decoctum earum quidam exhibent ijs quibus affecti sunt nerui.

Nerium, aut Rhododaphne.

Neriū aut Rhododaphne, notus omnibus frutex: [a] foris quidē illitus digerēdi vim obtinet. Porrò si intrò in corpus assumatur, perniciosus ac venenosus non tantum hominibus, sed plerisque etiam pecoribus est.

[a] ἔξωθεν μὲν τοῦ σώματος καταπλασθέν — *si forinsecus corpori in cataplasm. imponatur.*

Nymphea.

Nymphææ tū radix, tum semen desiccandi vim habet citra morsum. Itaq; ventris profluuia cohibet, semenq; siue per insomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porrò etiā dysentericos. Cæterū nymphea quæ candidam habet radicem, potentioris est facultatis, vt & muliebri medeatur profluuio. Verū & hęc, & ea quoq; quæ atrā habet radicē, ex vino nigro austero bibitur. Porrò nonnullā habent quoq; & abstergēdi potentiā. Itaq; & alphos sanāt, & alopecias. Cæterum ad alphos macerātur aqua, ad alopecias, pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba.

Xanthium.

XAnthium vocatur etiam phasganiū. Semen digerendi vim obtinet.

Xyris.

Xyris: quidam xyrida: tenuium partium, attractoriæ, digerendi, ac nimirū etiā desiccan-

candi est facultatis cùm radix, tum multò etiam amplius fructus qui quidem & vrinã ciet, & lienes induratos sanare potest.

Xiphion. *Gladiolus.*

Xiphij radix, & maximè altera illa quę superior est, attrahentem, digerentem, & desiccantem scilicet facultatem etiam possidet.

Oe. *Sorbus.*

SOrbus arbor, cuius fructus Græce ὄα vocãtur, & à plerisq; ὄυα [a] hoc est sorba nominantur, adstringentẽ obtinet qualitatem, sed multò imbecilliorẽ quàm mespilus: proinde sanè etiam esui iucunda est, minusque quàm mespilus ventrem constringens.

[a] Add. μὴ τὸ, υ.

Oenos. *Vinum.*

Vinum ex secundo est ordine excalfaciẽtium: sed quod admodum vetus est, ex tertio sicut mustum quod vocant, ex primo [b]. Caliditati eius proportione respondet siccitas.

[b] Add. τᾶ ξέως ord.

Olynthi. *Grossi.*

Grossi [c] acrem vim possident propter succũ totius arboris communem qui illis inest. Cocti itaque duros tumores discutiunt, crudi verò myrmecias & thymos eijciunt.

[c] δριμεί ας εἰσί, ἢ διαφορη τικῆς δυ νάμεως, acres sũt & discussoriæ facult.

Olostium.

Olostiũ desiccãdi vim habet cũ adstrictione: quãobrẽ ipsum ad rupta potui exhibent.

Olyra.

Olyra mediã tritici & hordei naturã possidet,

ſidet, tam vt nutrimentum, quàm vt medicamentum. Ex illis igitur de iſtis colligito.

Onagron.

Onagron aut onathera, aut onathyris, huius radix arefacta vinoſum quiddam redolet. Sed & facultatis vini eſt maximè.

Onoſma.

Onoſma, vel oſmas, vel phlonitis, vel ononis, ex acri & amara cõſtat ſubſtantia: proinde quoque creditur fœtus necare & eijcere, folijs eius in vino potis.

Onobrychis.

Onobrychis rarefaciendi digerendique vim obtinet: proinde folia eius virentis etiãnum, illita ad morem cataplaſmatis, phymata digerunt: arefactæ verò ſi cum vino bibãtur, ſtrangurias ſanant. Quinetiam ſudores elicit cum oleo inuncta.

Ononis.

Ononis radicem habet tertio quadantenus ordine excalfacientẽ.[a] Radix eius maximè eſt vtilis, habens quippiam & abſterſoriũ & inciſorium. Itaq; non tantum vrinas prouocat, ſed & lapides confringit. Eadem facultate & cruſtas [b] detrahit. Vtuntur porrò ea quoque & ad dentiũ dolores: collui videlicet eam in oxycrato coctam præcipientes.

[a] *Cortex eius* ὁ δὲ φλοιὸς αὐτῆς.

[b] *Add.* τὰ χοίως, *cito.*

Oxos. Acetum.

Acetũ in primo horum commentariorum

miſtæ

mistæ esse substantiæ, nempe frigidę pariter & calidæ, eiusq; vtriusque tenuiū partiū demôstratū est. Cęterū calidā frigida exuperat. Porrò magnā desiccandi facultatē obtinet, adeò vt sit tertij ordinis [a] desiccantium iam completi, vtique cum validum extiterit.

[a] *Interp. est desiccant.*

Oxyacanthos.

Oxyacāthus. Hæc arbor vt piro syuestri similem habet speciē, ita & vires nō dissimiles: quin & ipsi fructus: piri quidē syluestris, [b] prorsum atq; absolutè amarus est: cæterum oxyacanthes & tenuium est partiū, & paulū quiddā incisiuum obtinet. Porrò arboris huius fructus, piri syluestris fructui similis non est, verùm myrthis, scilicet rubens & rarus. Habet verò & nucleos. Porrò non esus tantum, sed & bibitus affectus omnes fluxionū, quos ῥοώδεις Græci vocant, cohibet.

[b] *Vox vnica ἁπλῶς.*

Opus, siue succus.

Opus, siue succus cyrenaicus quidē [c] omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiā omniū maximè per halitū digerit: quanquā sanè & reliqui admodum calidi sunt & spirituosi: siquidē plurima eorū pars, essentiæ aeriæ est & igneę. Porrò complures habentur succi. Quauis naque radice incisa aut caule, quod [d] ex vulnere crassum ac lentum effluit, succus est: cæterum specialius, & velut per excellentiam quandā Cyrenaïcum

[c] ἁπάντων ὅσα θερμότατά τε καὶ λεπτομερέστατα. *omniū calidiss. maximeq; tenuiū par.*

[d] ἐκ τοῦ τμήματος, *ex sectione.*

I ita

ita nuncupant, & Medicum, & Syriacum.

Origanus.

Origanus, heracleotica quidē efficacior est onitide: sed agrestis, quam quidā Panaces heracliū, alij Conylē cognominăt, valentior vtraque est. Omnes verò incidēdi, extenuandi, [a]exiccādi, calfaciendiq; facultatē possident: hæcque tertio excessu obtinent. Porrò ea quam Tragoriganum appellitant, assumpsit etiam adstrictionis quippiam.

[a] *Exiccand. ex vet. trāslat. & var. lect.*

Orobos. *Eruum.*

Orobus deficcat quidem excessu secundo intenso, calfacit verò primo. Porrò quatenus amaritatis est particeps, eatenus incidit, extergit, atq; obstructiones expedit. Cæterū si sumatur copiosè, sanguinē per vrinas euocat.

Orobanche. *Eruangina.*

Orobanche siccæ frigidæq; temperaturæ est in primo ordine.

Oryza.

Oryza habet adstrictoriū quippiam: quare mediocriter ventrem sistit.

Orchis. *Testiculus canis.*

Orchis, nuncupatur & herba hæc Cynos orchis. Radici eius bulbosæ ac geminæ vis inest, humida & calida, ac gustantibus [b]dulciuscula est. Cæterū maior radix multā videtur habere humiditatē excrementitiā, & flatuosam: quapropter epota venerem excitat.

[b] γλυκύτερος φαίνεται) *dulcior apparet.*

Altera

Altera verò, minor videlicet, econtra, nimirum admodum elaborata: vt sit eius temperamentum ad calidius & siccius vergens. Itaq; hæc radix tantùm abest vt ad coïtum stimulet, vt etiam planè contrà cohibeat ac reprimat. Eduntur bulborum more tostæ.

Orchis. Serapias.

Orchis, quē & Serapiada nūcupant, sicciorē facultatē obtinet quàm vt primi ordinis haberi mereatur, quocircà nec perinde ad venerem accommodus est. Oedemata illitus discutit. vlcera sordida expurgat. herpetes sanat. Siccatus multò amplius desiccat. Nam & putrescentia contumaciaque vlcera sanitati restituit: quippe cùm & subadstringēs sit, ac proinde etiam ventrē ex vino potus sistit.

Osiris.

Osiridi herbæ, ex qua fiunt & [a]cacoremata, amara inest qualitas, & obstructiones expediendi facultas. Quare & in iocinore consistentes adiuuat obstructiones.

Pancration.

PAncratium. Radix huius scillæ [b] similē gustum refert. Quare ea quidem pro scilla, si ea non adsit, vtuntur: efficit enim omnia in genere quidem similiter, sed longè imbecillius.

Paliurus.

Paliuri folia & radix adeò non obscuram

I 2 habent

[a] *Mēdose puto* κακορήματα *pro* κορήματα, *quod scopas interpretant.*

[b] κατὰ τὴν γεῦσιν ἔοικεν, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν, *sapore & virib. similis.*

habēt adſtringendi facultatem, vt & ventrē fluentem cohibeant: adeoq; digerunt, vt & phymata curent, quæ quidem non admodū phlegmonode ſunt & calida. Fructus porrò tantam obtinet incidendi vim, vt & calculos veſicæ [a] comminuat, & pectoris pulmoniſque excretionibus auxilietur.

[a] τρύπτειν

Papyrus.

Papyrus ipſa quidē per ſe in vſum medicinalē haud [b] ingreditur. At macerata aut vſta vtilis efficitur. Igitur oxycrato vinóve macerata recentia vlcera glutinat, maximè in circulū circumpoſita. Verùm hic quidē eſt ceu materia quæ medicamina ſanantia accipiat: at vbi vſta fuerit, medicamen eſt exiccatoriū velut & chartæ combuſtę cinis niſi quatenus infirmior eſt quàm papyri.

[b] ἥκει, venit.

Panax Heracleum.

Panaces Heracleū. Ex hoc fit vocatus opopanax, radicibus eius & caulibus ſcilicet exciſis. Porrò opopanax ipſe longè eſt ad plurimos vſus aptiſsimus, vtpote excalfaciens, emolliens, & digerens: ponatq; ipſum quiſpiam in calfaciendo tertij ordinis, in deſiccando verò ſecūdi Cortex radicis exiccatoriū ſimul & excalfactoriū eſt medicamentū: ſed minus quàm ſuccus. Quin & nonnullam habet abſtergendi facultatem. Quare eo quoque vtimur & ad [c] nuda oſsium, & ad vlcera mali-

[c] Græ. phraſis, τὰ γυμνὰ τῶν ὀστῶν ossa denudata.

maligna & cõtumacia. Sufficiẽter enim talia carnẽ procreãt, scilicet abstergẽdo simul ac desiccando, nec ita magnopere calfaciendo, quæ omnia ad carnẽ generandam necessaria sunt: velut in libris De curãdi ratione, ostẽdimus. Fructus calidus & ipse est, ac mensibus mouẽdis medicamen accõmodũ. Cæterum nescio quo pacto nunc fere omnes ex more nõ panaces, sed panaca herbã hanc vocitẽt.

Panaces Asclepeium.

Panaces Asclepeium minus est calidum suprà dicto panace: quamobrem [a] floribus eius & semine melli mistis, ad vlcera, phymata, & phagedænas vtuntur.

Panax Chironeum.

Panaces Chironeum & ipsum similem prædicto facultatem possidet.

Paronychia.

Paronychia ab effectu nominata est: sanat enim paronychias: vt & refert Dioscorides, fauos quoque. Vis eius est tenuium partium, & exiccatoria, morsu vacans. Talia enim sint oportet quæ paronychias sanãt. Porrò satis constat tale esse idoneum ad digerendos affectus omnes qui digeri postulant. Talia enim sunt quæ cùm ex tertio sint ordine excalfacientium & desiccantium, velut & hoc, essentiæ insuper [b] subtilis sunt.

Pentaphyllum.

[a] Deest eo &, αὐτῇ καὶ.

[b] λεπτομερῶς, tenuiũ par.

Pentaphylli radix deſiccat vehemẽter, minimum verò acris eſt: quare multo eſt vſui, velut alia quoq; omnia quæ cùm ſint tenuium partiũ, citra morſum deſiccãt. Eſt enim hæc radix deſiccatoria ex tertio quodãmodo ordine, minimum habens euidentis caliditatis.

Peplos.

Peplos quidam verò mecona aphrode, & hic [a] frutex ſuccum habet ſimilem tithymallis, cùm in alijs, tum quia purgat ceu illi.

[a] θαμνίσκος, diminut.

Peplium.

Peplium, & hic quoq; fruticulus ſuccũ obtinet ſicut tithymalli: naſciturq; plerunq; ad mare, radicem habens [b] ſuperuacuam, vt & peplos: ſuccum verò validũ, non tamen admodum vtilem: ſed ſemen vtile eſt & flatuoſum, ſimiliter ſemini pepli purgans.

[b] ἄχρηστον, inutilem.

Peperi. *Piper.*

Piperis radix vires coſto ſimiles potiſsimũ obtinet. Porrò fructus eius nuper quidẽ admodũ germinantis, longum piper eſt: quare etiam maturo humidius eſt, humiditatis eius indiciũ eſt, q; facilè repoſitum perforetur, ac nõ protinus mordicet, ſed pòſt paulò incipiat, verũ pluſculũ duret. Porrò fructus qui velut omphax eſt, piper album eſt, nigro quidem acrius. Nam illud iam quaſi ſuperaſſatum eſt, & ſuperexiccatum. Verùm vtrunq; valenter tum excalfacit, tum deſiccat.

Perſea.

Perſeæ folia adſtringentem vim modicè participant, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter ſanguinis eruptione affectis partibus imponi.

Periclymenos. Volucrum maius.

Periclymeni tum fructus vtilis eſt tum folia, adeò vehemẽter incidentis pariter & excalfacientis facultatis, vt ſi pluſculum bibantur, vrinam ſanguinolentam efficiant, principio quidem vrinam duntaxat mouentia: porrò foris cum oleo illita excalfaciunt. Iuuant & lienoſos & difficulter ſpirantes. Competens potionis menſura eſt drachmæ vnius cum vino. Porrò deſiccat quoque ſemen: & quidam aiunt, ſi copioſius bibatur,[a] ſterilitatem bibentibus afferre. Sed & ſunt qui certũ dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, vt Dioſcorides, qui ſeptem & triginta eos tradi refert. Hic etiam vrinam cruentam reddi à ſexto die memorat.

[a] πάντῃ πᾶσιν ἀγόνους γίνεσθαι τοὺς πίνοντας

Periſtereon.

Periſtereõ, Appellata eſt inde adeò, quòd in ea periſteræ, hoc eſt columbæ verſentur. Vim habet hactenus deſiccantem, vt vulnera conglutinet.

Petaſites.

Petaſites ex tertio eſt ordine deſiccantiũ. Quamobrem ad cacoëthe & phagedænica

vlcera[a] eam adhibent.

Petroſelinum.

a αὐτῷ χρῶνται vtuntur.

Petroſelini ſemen maximè vſui eſt, cùm tota etiam herba vnà cum radice ſimilē ſed imbecilliorem facultatem ſortiatur. Eſt autē vt guſtu acre cum amaritudine, ſic & in operibus calidum, vnà cum incidendi effectu. Hinc menſes & vrinas affatim prouocat. Eſt & aphyſon, hoc eſt, flatus diſcutiens. Fuerit itaque & ipſum tertij ordinis tum excalfacientium, tum deſiccantium. Porrò Cilices, id modò petroſelinon appellant, quod natū eſt in Amano. Sed id ſmyrnium potius fuerit, quàm petroſelinum. Non tamen ita multum à petroſelini viribus abeſt.

Peucedanum.

Peucedani radice quidem maximè, ſed tamen etiam ſucco & liquore vtimur. Sunt autem omnia hæc eiuſdem ſpeciè facultatis: ſed valentior ſuccus, admodum excalfaciens & digerens: quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoraceque ex craſſitudine & viſcoſitate humorum prouenientibus. Atque intrò quidem in corpus ſumptus, ſed tamen etiam olfactu prodeſt. Porrò quòd incidat & extenuet, ſæpe etiam dentium perforatorum dolores cauitati impoſitus protinus ſedauit, quia videlicet tenuium eſt

est partium, & excalfactorius. Quinetiã lienes induratos iuuat nempe incidendo, digerendo atque extenuando crassos humores: sed & radice ad hæc vti liceat, quæ & squamas celerrimè ab osibus [a] detrahit, quia videlicet validè desiccat, minus tamen quàm succus excalfaciens. Et vlceribus contumacibus remedium est optimum arida illitas: ipsa enim expurgat, carnem inducit, & ad cicatricem perducit: excalfaciens quidem ordine secundo iam completo, desiccans verò tertio iam quodammodo incipiente.

Peganon. Ruta.

Ruta agrestis ex quarto est ordine excalfacientiũ [b] & siccantium: domestica verò ex tertio. Est autem non solũ gustu acri, sed & amaro. Ex quo sanè etiam digerere atq; incidere crassos lentosq; humores potest. Ob eã vim & vrinas mouet. Quin & tenuium est partium flatusque extinguit Quare ad inflationes competit, ac veneris appetitum cohibet, digeritque atque exiccat sanè strenuè: est enim eorum ex numero medicamentorũ quæ valenter desiccant. Porrò quod superius moly [c] & basanum nominari diximus, & ipsum vtique fuerit ruta syluestris.

Pissa. Pix.

Pix sicca quidem desiccat & excalfacit secũdo à mediocribus siue symmetris excessu:

ac plus

[a] *al. dissipat.*

[b] *Et siccant. ex Paul. & Aet. fide Græ. non habet* καὶ ξηραινόντων.

[c] καὶ βασάν.

ac plus desiccare potest quàm excalfacere. Humida verò econtra, plus videlicet calfacit quàm desiccat: habetque nonnullam partiũ tenuitatem, quo & asthmaticos & purulentos adiuuat. Satis est autem cyathi linxisse mensuram melli mistæ. Sed & abstergendi quandam vim habent, atque concoquendi digerendiq;: veluti & in gustu [a] leuem amaritatem & acrimoniã. Sic leprosos vngues eximunt mistæ cum cera, lichenasque detergũt: concoquunt item duros & crudos tumores omnes cataplasmatis inditæ. Ad ea omnia humida valentior est. Arida verò pix tametsi ad hæc quidem deterior est, glutinandis tamen vulneribus magis congruit. Ex his itaque clarum est, humidæ pici calidam humiditatem affatim esse admistam.

Pissclæum.

Pisselæum ex humida pice efficitur, genere quidem illi simile, sed [b] essentiæ tenuioris.

Pistacium.

Pistacium, in Syria vbertim hæc plãta nascitur. Fructus eius quodammodo tenuioris essentiæ est, subamarũ quid & odoratum habẽs: obstructiones itaq; liberat, [c] sed maximè iecoris, verũtamẽ etiã thoracis, pulmonisq;.

Pityides.

Pityides, nominatur ita fructus pityων, hoc est [d] picearum. At quidam per abusum similiter

[a] ὑπόπικρον τε καὶ δριμύ, subamarum & acre.

[b] λεπτομερέστερον tenuiorũ part.

[c] καὶ διακαθαίρει, & expurgat.

[d] Leg. pinorum.

militer quoque [a]pini fructum nuncupant. Mistam vim obtinent, vtpote adstringentes, & acrimoniam quandam cum amaritate possidentes: quamobrem thoracis pulmonisque expuitionibus conferunt.

Pitys. Pinus.

[b]Piceæ cortex vincentem habet facultatẽ adstrictoriam, vsqueadeò vt & intertrigines [c] bellissimè sanet, & vẽtrem potus sistat, sed & ambusta cicatrice includit. Porrò [d]tedæ cortex illi adsimilis est, sed viribus tamẽ moderatioribus. In folijs arboris vtriusque, vt quæ multò sunt cortice humidiora, vis inest vlcerum glutinatoria. In cono, quãquam his similis sit, validior tamen facultas est tum in cortice, tum in folijs, adeò vt dictorum nihil probè efficere queat, verùm molestam quãpiam habeat mordacitatẽ. Porrò fuligo quę ex dictis colligitur, [e] ad pilos superciliorum accommoda est, itemque ad angulos oculorum [f]erosos, lippientes, ac lachrymantes.

Pityusa.

Pityusa, & hanc quidam speciem putant esse tithymalli, quòd succum habeat vt illi, quodq; similiter illis purget: cæteraq; omnia viribus illis est adsimilis.

Platanus.

Platanus humidioris frigidiorisque essentiæ est, non ita multò q̃ symmetra. Proinde folia

a τῆς πιτυκῆς *piceæ.*

b πίτυος ὁ φλοιός *pini cortex.*

c *Add. cataplasm. impositꝰ.*

d τῆς πιτυκῆς *piceæ.*

e πρὸς τὰ βλέφαρα, *ad palpebrarum defluuia.*

f *Deest humectos,* μυδῶντας.

folia viridia trita & illita, nõ obſcurè phlegmonas naſcentes adiuuant. Cortex autem & pilulæ magis deſiccantem vim obtinent, vt ille quidem in aceto coctus ad dentium adhibeatur dolores, pilulæ verò cum adipe ad vlcera ambuſta. Sunt autẽ qui cortice combuſto medicamen deſiccatorium & abſterſoriũ efficiunt, vt cum aqua lepras ſanet: per ſeſe autem illitum, ob humorem nimium vlcera vetera & ſordida. Vitandus eſt puluis folijs arboris inſidens: alioqui ſi ſpiritu attrahatur, arteriã offendit, valenter deſiccans & exaſperans, vocemque lædit, ſicut ſanè etiã viſum & auditum, ſi in oculos aut aures inciderit.

Polygonon. *Seminalis.*

Polygonon vti adſtrictionẽ quandã obtinet, ita ſanè vincit in eo aqueum frigidum: vt videlicet ſecundi ſit ordinis medicaminũ refrigerãtium, aut etiã quodãmodo in initio tertij, proinde ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet, foris frigidum illitum prodeſt, velut etiam eryſipelata & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cùm ſit, & fluxiones repercutit & hac ratione videtur eſſe exiccatorium. Quare cùm hepertum, tum vlcerum, tũ aliorum bonum eſt remedium, tum etiam efficaciſsimum [a] in inflãmatis partibus. Eſt & cruẽtorum vulnerum glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt. Ac ſi vel plurimum inſit

[a] τῶν φλεγμονωδῶν τε καὶ ῥευματικῶν *inflãmatorum et fluidorũ.*

insit puris, hoc tamē etiam desiccat. Easdem ob facultates sistit profluuium muliebre, ac dysenteria & sanguinis eiectiones, & vndecūque aliūde immoderatius quippiā feratur. Refert Dioscorides, quòd & vrinā prouocet exhibitum stillicidio seu stranguria affectis: non tamen exactè dispositione discriminat, inqua ipsam dari expediat. Porrò mas ad omnia dicta q̄ fœmina validioris est effectus.

20 *Polygalon.*

Polygalon modicè austera folia obtinet: videntur autem si bibantur, lac generare. Itaque superauerit in eo calidum ac humidum.

Polygonatum.

Polygonatum mistam habet tum facultatem, tum qualitatem: habet enim adstrictionis pariter & acrimoniæ [a]quippiam, [b]nec nō fastidiosam quandam amaritatem explicatu difficilem. Quocircà nec admodum est vsui,
20 sed tantum quòd radicem eius quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui næuos in facie illo detergant.

Polemonium.

Polemonium, quidam philetærium, quidam (velut Cappadoces) chiliodynamon: tenuium partiū est, & desiccandi vim obtinet: quamobrem quidam radicem eius cum vino ad ischiadicos, dysenteriam, lienemque induratum potui exhibent.

[a] Deest & amaritud. καὶ πικρότητος.

[b] καὶ τινος ἀηδίας ἀῤῥύτου, & indicibil. cuiusdā insuauita.

Polium.

Polium.

Polium amarum est gustantibus,& modicè acre: obstructione itaque liberat viscera omnia,vrinamque & menses ciet: ac viride etiámnum magna vulnera glutinat, & maximè species eius fruticosa:aridum cum fuerit rebellia vlcera sanat illitum : & magis hoc præstat quod minus est.

Polium minus.

Poliũ minus,quo etiam vtimur ad antidotos:nã & acrius & amarius est hoc quã maius,adeò vt ex tertio sit ordine desiccantiũ, ex secundo autem completo excalfaciẽtiũ.

Polycnemon.

Polycnemon desiccas & excalfacit secundo excessu.Itaque & ipsum [a]vlcera glutinat,

[a] τραυμάτων ἐστὶ κολλητικόν, vulnerũ est glutinator.

Potamogeton.

Potamogeton adstringit & refrigerat similiter polygono , sed essentia eius crasśior quàm polygoni est.

Polypodium.

Polypodiũ dulcem simul & austerã habet vincentem qualitatem:vt facultatis sit admodum quidem desiccãtis,citra morsum tamẽ.

Prasium. Marrubium.

Prasium sicut gustu amarũ est , ita si quis vtatur,cõueniente huic sapori actionẽ possidet,iecur ac lienem obstructione liberans,& thoracẽ pulmonemq; expurgans : ac menses promo-

promouēs, sed & illitum detergit ac digerit: ponatq́; ipsum quispiam in caliditate quidē secundi ordinis iam completi: in siccitate tertij medij aut completi. Succo eius [a]ad acici oculorũ claritatem vtuntur cũ melle. Quinetiam & per nares auriginem purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, vtiq; in quibus obstructionem disijcere, meatumque ipsum & ramos meningum seu membranarum expurgare est vsus.

[a] πρὸς ὀξυδερκίαν, ad visus acumen.

Propolis.

Propolis extergētis nõ ita valētis est facultatis, cæterũ admodũ valenter attrahētis: est enim essentia tenui. porrò excalfacit recessu secũdo iã cõpleto, aut certè tertio incipiēte.

Ptarmice.

Ptarmices flores quidã cienda sternutationis vim obtinent: vnde & herbę nomē obuenit. Totus autem frutex [si contundatur viridis] sugillata, & reliquas ecchymosus digerit: est enim temperies eius calida & sicca, viridis etiámnum ordine secũdo, siccatæ tertio.

[Hæc ex vet. trāslatio. in Græ. non habetur ἢ καταπλασθὲν χλωρόν.

Ptelea. *Vlmus.*

Vlmi folijs quandoque recens vulnus glutinauimus, confidentes adstringētem pariter & abstergentem inesse illis facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est & adstrictorius. Itaque cum aceto & lepram sanat. Porrò viridis etiámnum ac recens si vulneribus

vinculi vice circũligetur, ea glutinare poteſt. Radices eandẽ vim obtinent: nam & decocto earum quidam perfundũt fracturas, quæ topho ſiue callo inducto opus habent.

Pteris. Filix. Thelypteris.

Filix radicem habet maximè vtilem: latũ enim lumbricum interficit, ſiquis eam [a]quatuor drachmis in melicrato ebibat. Ad eundem modum partũ viuum quidẽ necare, mortuum autem eijcere mirum non eſt. Eſt enim amara, paulum habens adſtrictionis. Quamobrem vlceribus impoſita vim habet valẽter deſiccandi: non tamen mordax eſt. Similẽ ei vim habet Thelypteris nominata.

[a] τεσσάρων δραχμῶν ὁλκῶν, 4. *drachmarum pondere.*

Pycnocomum.

Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digeredi attrahendiq; habẽt facultatẽ, vtpote quæ & guſtu ſunt acria: folia itaq; phymata & furũculos diſcutiunt, fructus valetior eſt: & hæc quidem efficere poteſt miſtus alicui digerẽtiũ cataplaſmatũ, cuiuſmodi eſt quod ex hordeacea farina conficitur: palos & alia id genus infixa ad extimã cutẽ elicit. Porrò radix ad ſupradicta quidem deterior eſt & infirmior, cæterum bilem flauam expurgat.

Pyrethron.

Pyrethri radice potiſſimè vtimur cauſticã vrentémve facultatem obtinente, qua vtique etiam [b]dentes refrigeratos mitigat, & ad rigores

[b] ὀδόντων τε ἐψυγμένων ὀδύνας πραΰνει, *dentium refrigerat, dolores lenit.*

gores ante periodum cum oleo confricatur. Ad hæc stupidos, quoque quos ναρκώδεις vocant, & resolutos adiuuat.

Pyros. *Triticum.*

Triticum vt alimentum quidem quam habeat naturam, non est huius instituti exponere: vt medicamentum verò foris impositum, primi est ordinis excalfaciétium: non tamen nec resiccare: nec refrigerare manifestò potest, habet verò etiam quiddam [a] lentoris, obstruentisq; naturæ. Porrò quod ex eo conficitur amylum, eo tum frigidius est, tum siccius. Quod verò ex pane fit cataplasma, vim habet magis digerentem quàm quod ex tritico: nimirum cùm & salem, & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cùm fermentum vim habeat attrahendi digerendique ea quæ in alto resident.

[a] καὶ γλίσχρον καὶ ἐμφρακτικόν, *et viscosum & obstruens.*

Rhamnus.

Rhamnus desiccat & digerit excessu secundo, refrigerat in primo completo, aut secundo incipiente: proinde herpetes sanat, & erysipelata non magnopere calida. Cęterùm ad hæc teneris vtendum est folijs.

Raphanis. *Radicula.*

Raphanis excalfacit quidẽ excessu tertio desiccat verò secundo: agrestis autẽ in vtroq; efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est. Facultas ei inest digerẽdi. Itaq;

ad sugillata, & alia id genus liuida ob talem facultatem accommoda existunt.

Rheum. *Rha.*

Rheum, quidam id Rha nūcupant: mistam habet tum temperaturā, tum facultatem: habet enim quiddam terrestre frigidū, ceu indicio est adstrictio: & adiuncta est quędam[a] caliditas: siquidē si plusculum mandatur, subacre conspicitur. Quinetiam aëreę cuiusdam substantię subtilis est particeps, quod indicat tum laxitas, tum leuitas: verùm[b] & opera: ob id enim[c] non tantum conuulsis, sed & ruptis & orthopnoeæ prodest: Sic quoq; liuētia & lichenas sanat illitum cum aceto. Porrò ꝙ ad strictionis opera haud instrenua sunt, hinc discere liceat, quòd sanguinem expuentibus, cœliacis, & dysentericis conferat: nec enim reluctatur terrestri frigido tenue aëreum, imò eo quòd deducat, & in altum perducat valentioris effectus causa existit.

a αὐτῷ, *illi.*

b Ad. οὐχ ἥκιστα, *nō minime.*

c Add. καὶ στύφον ὅμως, *licet astringens, tamen.*

Rhetinæ. *Resinæ.*

Resinæ omnes desiccant & excalfaciūt. Cęterum inter se discrepant: ꝙ plus ac minus habeant in gustu quidem acrimoniæ, in facultate verò caliditatis: tum ꝙ aliæ plus, aliæ minus sortitæ sunt partium tenuitatis prætereà ꝙ nonnullę adstrictionis sunt participes, alię nequaquā. Primas meruit omniū non iniuriâ lentiscina. Eam vocant mastichen. Nam præter

terquam q; paucula ei adest adstrictio, adeò vt stomachi ventrisq;, & iecoris imbecillitatibus, & phlegmonis conueniat, insuper illi inest mordacitate vacans desiccatio. Minimũ enim acris est & maximè tenuiũ partiũ. Inter alias prefertur terebinthina, manifestam quidem, non tamen similiter atq; mastiche adstrictionem posidens: cæterum adiunctam habet amaritudinem quandam, per quam magis etiam quàm mastiche digerit. Ob eandem qualitatem inest & abstersio, tanta quidem, vt & psoras sanet. Quinetiam quæ in profundo resident, cæteris resinis magis attrahit, nimirum cùm illis maiorem habeat partiũ tenuitatem. Attamen[a] pinea, & hac etiam magis strobilina, acriores quidẽ ea sunt, sed nõ magis tamen digerũt neq; attrahunt. Mediæ inter has sunt[b] picea & abietina acriores quidẽ quam terebinthina, minus tamen quàm aut[c] pinea, aut strobilina. Habet porrò etiam emolliens quiddam terebinthina. Secundũ locum habet in emolliendo lentiscina, sicut & cyparisina acrimoniæ.

Rhodos. Rosa.

Rosarum vis atque facultas superioribus libris pluribus verbis exposita est, nempè q; ex aquea substantia calida mista duabus alijs qualitatibus, adstringenti videlicet & amaræ, composita sit. Quinetiam cuius sit

a πευκίνη picea.
b ἡ πιτύνη pinea.
c τῆς πευκίνης, picea.

naturæ vtraq; , amara ſcilicet & adſtringens: in horum commentariorũ quarto [a] declarauimus. Flos earum magis etiam ipſis roſis adſtringit, ac proinde ſanè etiã exiccatorius eſt.

[a] λέλεκταί μοι.

Rhodia rhiza. Radix Rhodia.

Rhodia radix ea videlicet quæ in Macedonia naſcitur, tenuium partium, & digerentis eſt facultatis. In calefaciẽdo verò ſecũdi [b] ordinis cẽſenda eſt, aut certe tertij incipiẽtis.

[b] ἀπόσασιν

Rhododaphne.

Rhododaphne tota ſua eſſentia venenum eſt, nec tatum hominibus, ſed pleriſque pecoribus. At temperie ſanè tertij eſt ordinis excalfacientium, incipientis vtique, primi autem deſiccantium.

Rhoea: Malum granatum, ſiue punicum.

Malum granatũ omne adſtringentẽ qualitatem obtinet, non tamẽ in omnibus eã exuperat. Sunt enim inter ea quædã acida, quædã plus dulcia q̃ auſtera. & ſanè quæ ab vnoquoq; eorũ procedit vtilitas, ſecundum vincentem eueniat qualitatẽ neceſſe eſt. Dictum autem in quarto horũ cõmentariorũ eſt ſuper dulci ſapore, auſtero, & acido. Itaq; ex illis de malorũ punicorũ differentia liceat colligere. [c] Porrò ſucci ipſius acini tũ adſtringentiores, tũ exiccãtiores ſunt, his etiã magis putamina: vocãtur aũt Sidia. Adſimilẽ illis vim habẽt cytini: [ſic enĩ eorũ appellãtur flores.]

[c] ἔστι δὲ τὰ μῆλα γίγαρτα τῶν χυλῶν στυπτικώτερα, καὶ ξηραντικώτερα, acini quã ſuccus tũ aſtringẽt tum exiccant.

Rhus.

Rhus.

Rhus fruticosa planta adstringit, desiccat. Nam & [a] coriarij ad desiccandũ & adstringendũ [b] plãta vtũtur: ac proinde βυρσοδεψικὴ Græcè, (Latinè Excoriaria) [b] appellata est. Porrò medicis in vsu sunt in primis fructus eius & succus multũ austeræ qualitatis. Consentaneus est vsus particularis ipsi gustus sensui. Fuerit itaque & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex secundo verò refrigerantium.

a οἱ βυρσοδέψαι, coriarij tinctores.
b Add.]ὰ δέρματα.

Rhypos. Sordes.

Sordes in gymnasiorũ statuis, in quibus largum oleũ inhæret, digerendi emolliendíque vim obtinet: In palęstris autẽ, quantũ accepit pulueris tantũ etiã diuersa est. Hanc sordem πάτον Græci vocãt. Prior cruda phymata digerit: secũda optimũ est phlegmones mamillarum remediũ. Siquidẽ feruorem earum veluti igneũ extinguit, & quod affluit repellit: deniq; & quod cõtinetur halitu digerit. Constat enim ex puluere, oleo, sorde humana, & sudore: Ac puluis quidem emplasticam vim habet, & refrigeratoriam, repercussoriamq;: oleum verò emollit: porrò sudor & sordes digerentia sunt. Cæterum quæ à statuis corraditur cùm puluerem non habeat, & ab ære æruginem quandam sumpserit, non iniuria acrior est: porrò huius mentionem modò

fecimus, [a] quòd maxima sui parte ex planta originē sortiatur. Sed & vbi de ijs quę ab animalibus prouueniūt, verba faciemus, eius tum quoq; meminisse necesse erit propter sudorē.

[a] τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ τῆς ἐλαιώδους οὐσίας ἔχειν ἐκ φυτῶν γένεσιν ἐχούσης, plur. in se hab. oleosæ subst. ex plāta originē habentis.

Sagapenum.

SAgapenum liquor est calidus, & tenuium partium, sicut & alij liquores. Sed & abstersionem quandam possidet, qua oculorum cicatrices expurgat atque extenuat. Quin & suffusionibus & hebetudinibus oculorum, quæ ob humorum proueniūt crassitiem, non malum est medicamentum. At ipsa planta ex qua prouenit, ferulę assimilis, imbecilla & inutilis est. Sanè ipsa primum sagapenum appellatur. At liquor eius abusiuè hoc nomen obtinet, ceu alia quoque multa ex nominis defectu per abusum nuncupamus. Perfectius nanque foret ipsum cognominare non sagapenum, sed sagapeni succum.

Sampsycon. Meiurana.

Sampsycon tenuium partium, & digerentis est facultatis: desiccat enim & excalfacit ordine tertio.

Saprotes Xylωn. Caries lignorum.

Caries lignorū & maxime eorū quæ adstrictionem simul habent & abstersionem, velut vlmus, expurgat impletque vlcera humida.

Sarcocolla.

Sarcocolla lachryma est arboris persicæ mi-

mistam vim habet ex emplastica quadam substantia, & paucula amara: itaq; citra morsum desiccat, ac proinde glutinare [a] vlcera valet. [a] τραύματα.

Satyrium. Triphyllon.

Satyrium aut Triphyllum humidum & calidum temperaturâ est: quamobrem gustu quoque apparet dulce. Attamen recrementitiam & flatuosam humiditatem possidet. Quocircà ad venerem incitat. Hæc verò & herbæ ipsius radix præstare potest. Porrò vt quidam [b] aiunt, ex vino nigro austero potum sanat opisthotonon. [b] γράφουσι.

Selinon. Apium.

Selinum vsqueadeò calidum est, vt & vrinas & menses cieat. flatus quoque discutit, & magis semen q̃ herba ipsa, sed & oreoselini & hipposelini similis vis est: verùm hipposelinon imbecillius est, oreoselinon valentius

Seris. Cichorium

Seris holus est subamarum, & magis quod agreste est, quod ob id ipsum picrida, hoc est amaram quidam nuncupant, quidam verò cichorium appellant. Est autem ea siccæ frigidæq; temperaturæ, vtrunq; [c] secũdo excessu. porrò domestica magis etiam quàm agrestis refrigerat. Sed et humiditatis multę admistio siccitatem extinguit: verùm vtraque adstringentis qualitatis est particeps, velut et chondrilæ: nam et ipsa est sereos species. [c] κατὰ τὸν πρῶτον. primo.

Seriphum

Seriphũ, dictum ſanè de hoc eſt & in ſexto libro in ſermone De abſinthio. Eſt enim abſinthio tum ſpecie, tum guſtu ſimile: attamen diſcrepat, guſtu quidem, quandoquidem non æquè vt illud adſtringat, plusq́ue excalfaciat amaritatemq́ue quandam cum ſalſedine reſipiat: tum[a] quòd ſtomacho infeſtũ ſit, magisq́; adſinthio lumbricos necet, ſiue foris impoſitum, ſiue intrò in corpus aſſumptum. Et ſanè calfacere ipſum in ſecundo ordine intenſo cenſendum eſt, exiccare in tertio.

[a] *Deeſt tũ facultat.* ἐνδεῖ τῇ δυνάμει.

Seſeli.

Seſeli, & radix quidem, ſed & fructus vſq; adeò excalfacit, vt admodum vrinam mouere queat. Sed & [b] tenuium eſt partium, vt & comitiali morbo & orthopnœis competat.

[b] *Add.* φάρμακον, *medicam.*

Seſamon.

Seſamon non parum in ſe continet viſcoſum & pingue: quare emplaſticũ eſt & emolliens, ac modicè calidum. Eiuſdem facultatis eſt quod[c] conficitur oleum: & herbæ quoque decoctum ſimilem vim obtinet.

[c] *deeſt ex eo,* τὸ ἐξ αὐτοῦ.

Seſamoïdes.

Seſamoïdes magnum, quod & anticyricos helleboros appellatũ eſt, propterea videlicet quia ſemen eius vt helleborus expurgat: hoc & reliqua facultate helleboro ſimile eſt. Nam & in abſtergendo, excalfaciendo, deſiccandoq́ue

doque, similem illi vim obtinet.

Sesamoïdes album.

Sesamoïdis albi semen nonnullam item amaram qualitatem continet: sed multũ amarum est: excalfacit itaque, rumpit, & extergit.

Sideritis.

Sideritis habet quidem etiam abstergendi quandam facultatem, sed plurima eius pars humida est, & mediocriter frigida: paucula verò inest adstrictio: quare [a] phlegmonem sedat & glutinat. Quidam etiã vocant Achilleon Sideritin, quæ propositæ quidem, quod ad iam dicta attinet, viribus est non dissimilibus, cæterum adstrictione exuperat: quare ad sanguinis eruptiones, dysenterias, & muliebre profluuium congruit.

[a] ἀφλεγμάνδος τ' ἐστὶ καὶ κολλητικός.

Sicyos. Cucumis.

Cucumis esculentus, pepon quidem, hoc est maturus, tenuioris essentiæ est: [b] qui immaturus est, crassioris. Sed & abstergendi & incidendi facultas eis inest: quare & vrinam mouent, & corpus splendidum reddunt, ac magis quoq; si quis semine arefacto cõtusoq; atque cribrato vice pulueris abstersorij, siue ῥύμματος vtatur. Superat in eis humida frigidaque temperies, non tamen magnopere, sed quasi in secundo censetur ordine. Attamen si quis aut semen, aut radicem arefaciat, haud amplius humidę fuerit naturę, sed iam desiccantis,

[b] ὁ δ' μὴ τοιοῦτος, qui verò nõ est eiusmodi.

cantis, idq; in primo quodãmodo ordine aut etiã secũdo: sed incipiẽte. Est et in istis maior abstergẽdi facultas, q̃ in fructus ipsius carne.

Sicyos agrios. *Cucumis agrestis.*

Cucumeris agrestis tum fructus ipsius succus, quem vocant elateriũ, tum non minimè radicis & foliorum ad medicationes[a] perutilis est. Elaterium itaq; menses ciet, & fœtum interimit appositũ, ceu alia omnia amara & subtiliũ partiũ, maximè si quam habeãt caliditatẽ, velut nimirũ elateriũ summè siquidẽ amarum est, leuiter calidũ: vt ex secundo sit ordine excalfacientium: porrò tale protinus quoq; digerendi vim poßidet. Sic igitur eo angina laborãtes inungunt quidã cum melle aut oleo vetere. Bonum item est regio morbo affectis fusum cum lacte in nares. Sed & dolores capitis sanat hoc vsu. Atq; elaterium quidem eiusmodi est. At radicis succus, vt & foliorum, licet elaterio similem vim habeat, imbecilliorem tamen. Sed & ipsa radix adsimilem facultatem poßidet: abstergit nanque, digerit, atque emollit. Porrò cortex ea potentius deficcat.

a ἐπιτήδειοι τυγχάνουσιν, *accõmodi sunt.*

Silphium. *Laserpitium.*

Silphij[b] liquor calidißimus est: verũenimuerò & folia, & caulis, & radix sat strenuè excalfaciunt. Sed omnia flatulentæ magis essentiæ sunt, ac proinde coctu difficilia:

b ὁ ὀπός, *succus.*

foris

foris tamen imposita corpori efficaciora & omnium potissimũ [a] liquor, admodũ trahentem facultatem possidens. Attamen & excrescentias amolliendi, & liquandi vim quãdã propter propositam temperiem obtinet.

a ὁ ὀπὸς.

[b] *Sison.*

[b] Sison calidus & subamarus gustu est: quare & vrinã mouet, & cõcoquit, mẽsesq́; prouocat omnesque viscerum obstructiones expedit.

b al. Sino

Sion.

Sion quantum gustu odoratum est, tantũ etiam excalfacientis facultatis est particeps. Sed & digerit, & vrinam mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

Sisaron.

Sisari radix cocta stomacho grata est, & vrinam mouet, secũdo ordine excalfaciens, adiectam habens amaritatem quandam cum leuicula adstrictione.

Sisymbrium.

Sisymbrium tenuium partium, digerentis excalfacientis & resiccantis facultatis est, & temperaturæ in tertio ordine. Sed & semen eius tenuium partiũ est, & calidum. Quocircà ipsum quidam cum vino exhibent singultientibus, & tormina patientibus.

Sisymbrium.

Sisymbrium, quod quidam cardaminen vocant, quandoquidem cardamomo simile

quiddam

quiddam guſtu præfert:cum ſiccum eſt, tertij eſt ordinis excalfacientium & deſiccantium:cùm humidum & viride,ſecundi.

Scandix.

Scandix ex agreſtiũ olerum genere eſt,ſubacre & amarum, adeò vt in ſiccando & excalfaciendo aut ſecundi ordinis intenſi [aut tertij incipientis] vrinam valenter ciet, & viſcera obſtructione liberat, ex dictis qualitatibus conſtans.

[*Hæc Græ. nuſquam.*

Scilla.

Scilla admodum incidentem facultatem obtinet,non tamen admodũ calidam.Sed ſecundum hoc eam quiſpiam ſecundi ordinis cenſeat excalfacientium. Præſtat autem aut aſſam, aut elixam ſumere:ſic enim viriũ eius vehementia exoluitur.

Scolymus.

Scolymi radix copioſam vrinam graueolentem elicit,ſi quis eam in vino coctam bibat:ac proinde graueolentiam ſanat tum alarum,tum totius corporis.Atque hoc ſanè medicamento ex tota ineſt eſſentia,nimirũ cum ſuccus ſit purgatorius.At quæ ſecundũ qualitates editur actio,calidum in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamen indicat,ſiccum verò in ſecundo.

Scordium.

Scordium,[a] ex varijs id tum ſaporibus,tum facul-

[a] ἐκ πολυειδῶν *ex multiformi.*

facultatibus cõſtat, nam & amarũ quid obtinet, & acerbum, & acre, & maximè ſcorodo, hoc eſt allio, adſimilis eius eſt acrimonia: vnde ſanè, mea ſententia, nomẽclaturã ſortitũ eſt. Expurgat igitur ſimulque excalfacit viſcera, tum menſes vrinamque prouocat. Præterea conuulſa ruptaque & laterum dolores ab obſtructione & frigore natos ſanat epotum: denique viride quidem illi, tum magna vulnera cõglutinat: ſed ſordida purgat, & cõtumacia ad cicatricẽ perducit illitum aridũ.

Scorodum. Allium.

Alliũ deſiccat & excalfacit quarto exceſſu. Porrò ophioſcorodo [a] agreſte allium eſt, domeſtico valentius, ceu reliqua agreſtia oĩa.

Scorodopraſſon.

Scorodopraſſon ſicut guſtu & odore mediã ſcorodi, hoc eſt allij, & praſi, id eſt porri, qualitatem poſsidet, [b] ita & viribus.

Scorpioïdes.

Scorpioïdes excalfacit ordine tertio, deſiccat ſecundo.

Smilax.

Smilax aut Cactus, arbor eſt venenoſæ facultatis.

Smyrna. Myrrha.

Myrrha ſecũdi ordinis eſt tũ excalfacientiũ, tum deſiccantiũ. Itaque capitũ vulneribus illita glutinare ea poteſt. Ineſt & amari-

[a] Add. ὀνομαζόμενον, nominatũ.

[b] κατὰ τὸν ἀυτὸν τρόπον.

tas non pauca, per quam fœtum & lũbricos, tum enecat, tũ eijcit. Adest hinc ei & abstergendi potentia. Sic igitur ocularibus miscetur facultatibus, vtique quæ ad vlcera & crassas cicatrices [a]præparantur. Eadem de causa inditur & medicamentis, quæ ad tußim veterem & asthma, siue anhelationẽ exhibẽtur non tamẽ arteriã exasperat sicut abstergentiũ nõnulla. Verùm adeò moderatã obtinet abstersionẽ, vt nonnulli eam arteriacis quæ vocãt medicamẽtis cõmisceant, tanquã sufficienter excalfaciẽs & desiccans medicamẽ: scilicet abstersionem proficiscentem ab amaritudine nihil verentes.

[a] συντί-θειν].

Smyrna boïce. Myrrha beotia.

Smyrna boïce vim habet excalfaciendi, fundendi, emolliendi.

Smyrnium.

Smyrniũ quidam hipposelinũ agreste cognominãt. Ex eodẽ genere & ipsum cũ apio est, & petroselino. Fueritq; apio quidem validius, imbecillius petroselino. Menses itaq; & vrinas mouet, calidum siccumque tertio ordine. Cilices petroselinum nominant quod in Amano nascitur. Sed & ipsum smyrnium minus est petroselino smyrnioque acre: proinde sanè vlceribus imponi potest, quia videlicet sine molestia desiccet. Sed & digerere quæ indurata sunt potest. Reliqua vis eius

apio & petroſelino ſimilis eſt. Quocircà & ſemine eius vtimur ad menſes, vrinas, & aſthmata, ſiue anhelationes.

Sonchus.

Sonchus vbi[a] adoleuerit, ex ſpinoſis plãtis eſt. Ceterũ viridis etiamnũ & tener eſtur perinde vt cætera olera. Temperamentum eius quodammodo miſtum eſt: conſtat enim ex aquea terreaque eſſentia, vtraque leuiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſdam eſt particeps: & ſiue cataplaſmatis in morem illinatur, ſiue edatur, manifeſtò refrigerat: poſteà verò quàm planè reſiccatus fuerit, terreſtre eius temperamentum redditur, modicam habens caliditatem.

[a] ἀπλεωθῇ.

Sparganium.

Sparganiũ & ipſum deſiccãtis eſt facultatis.

Spartum. Geniſta.

Sparti, quo & vites alligant, tum fructus, tum virgarum ſuccus non inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

Staphilinus. Paſtinaca.

Staphilinus ſatiuus imbecillior, agreſtis ad omnia potentior eſt. Vrinas menſesque prouocat cum herba quidem tota, tum maximè ſemen ac radix. Habet porrò etiam abſterſorium in ſe quippiam: quamobrem vlcerum phagedænica quidam folijs eius [h] cum melle, quò pura reddant, illinunt.

[h] Deeſt viridib. χλωροῖς.

Stachys.

Stachys.

Stachys, frutex ille marrubio similis, gustu acri & amaro, tertij est ordinis excalfacientiũ. Quãobrẽ rationabiliter [a] menses prouocat. Sed & abortum affert, & secundas eijcit.

Stœbe.

Stœbes fructus & folia maximo sunt vsui adstringendi vim habentia mordicitatis expertem. Sed & desiccant euidenter in tertio ferè ordine incipiente: quamobrem decoctũ eorum dysentericis inijcitur, & auribus pure fluentius, tum vulnera magna conglutinat. Euidentius hæc præstat cum vino atro austero. Valenter enim desiccat omnes præter naturam humiditates. Prætereà folia viridia si illinantur, vim habent erumpentis sanguinis supprimẽdi, denique & oculorum ex ictu suffusiones illita iuuant.

Stœchas.

Stœchadis gustu quidẽ qualitas amara est & mediocriter subadstringẽs, cæterũ temperies cõposita, nẽpe ex terrena essentia frigida exigua, vnde sanè adstringit: & extenuata altera terrena copiosiore, à qua vtique amara est. Ob vtrorunq; verò conuenientiã & coitũ, obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareque tum viscera omnia, tũ [b] totũ corpus est nata. Suprà nanque ostensum est, quòd quæ ex eiusmodi essentijs cõstant medica-

[a] οὐ καταμήνια μόνον κινεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀμβλωθρίδιόν ἐστι φάρμακον, *non solũ menses monet &c.*

[b] ὅλου τοῦ ζώου τὴν ἕξιν *totius animalis habit.*

dicamina, dictos effectus reddere possint.

Stratiotes.

Stratiotes aquaticus quidē humida & frigida facultate est, terrestris verò nōnihil habet adstrictionis: proinde sanè & vlcera glutinare potest, & vlceribus esse vtilis. Sūt qui eo & ad sanguinis eruptiōes vtātur, & ad fistulas.

Struthion.

Struthij radice potissimū [a] vtuntur, vtpote gustu, acri, & calida siccaq; tēperamento ex quarto quodāmodo ordine [b] excalfacientium. Sed & abstergit & irritat: proinde quoque sternuationem prouocat, ceu cætera omnia quæ calida sunt temperie, & gustu acria.

[a] *χρώμεθα.*
[b] *Interpres est.*

Styrax.

Styrax excalfacit, emollit, concoquit: quā obrem tussibus, catarrhis, pituitæ destillationibus raucedinibusq; quas κορύζας & βράγχους vocant, prodest. Tū mēses seu potu seu admotum prolicit. Cōbusti eius fuligo, thuris fuligini quodammodo est similis.

Syca. *Ficus.*

Ficus aridæ vim habent excalfaciendi ordine primo etiā completo, aut secūdo incipiente: habent verò etiā partium tenuitatē quandam. Ex istis duobus idoneæ sunt quæ [c] tubercula dura concoquāt: statim verò etiā ea digerunt. Atque ipsæ per se illitæ eiusmodi vim obtinent. Sed & decoctum earum

[c] τῆς σκληρῶς τῶν ὄγκων, *duros tumores.*

eiusdem vtique naturę est. Verùm vbi magis cõcoquere consilium est, miscenda est farina triticea: vbi verò plus digerere, hordeacea: panis horum in medio. Sed hæc magis sunt propria tractatus De medicamentorum cõpositione, & rationis curandi: verùm in præsentiarum hæc de ischiadibus nouisse sufficiat. Porrò scire oportet, ꝙ quæ pinguiores sunt, magis possunt cõcoquere: quæ verò gustu acriores, magis tũ extergere tũ digerere. Cæterũ quod ex ijs plurimũ in aqua coctis efficitur, simile est melli non solum cõsistentiâ, sed & facultate. Porrò ficus virides comesæ propter admistam humiditatem facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluũ vtræque tum humidæ, tum siccæ. Porrò ficus caprifici acris & digerẽtis facultatis sunt: sic etiam domesticarum grossi, Græcè vocãt ὀλύνθους: inest enim illis nonnihil etiam succi ex ficu arbore.

Syce. *Ficus arbor.*

Ficus arbor calidæ tenuiumq; partiũ tẽperaturæ est, ceu indicãt tum liquor eius, tũ foliorũ succus. Valẽter enim eorũ vterq; calidus est. Itaq; non mordicat tantũ, aut vehementer abstergit, sed & vlcerat, & ora vasorũ reserat, & [a] verrucas quas myrmecias vocant, eijcit, sed & purgare potest. Porrò ficus agrestis, quam erineũ Græcè (Latinè caprificum)

[a] *Leg. formicas.*

cum) nominãt, [a]tum opus, tũ succus ad omnia quàm satiuæ valentior est. Sed & cradæ earum adeò sunt calidæ, tenuiumq; partium [b]vt carnes bubulas duras, si coquendis adijciantur, [c]friabiles ac teneras efficiant.

Symphytum petræum.

Symphyton petræum ex contrarijs constat viribus: habet enim secandi vim quãpiã, qua collectũ in thorace pulmoneq; pus expurgare potest: habetq; etiã quandã contrahendi vim, qua eiectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quędã non immodicè calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundũ. [d]Mãsum sitim extinguit, & arteriæ asperitates sanat. Porrò secundum omnium dictarum virium mistionem simul digerere abundè potest, simulq; corpora contrahere constringereque: proinde enterocœlijs imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. Porrò qui ipsum in vino decoctum [e] ad muliebre exhibent profluuium, vtuntur tanquam desiccante & contrahente. Qui verò ad nephritim, tanquam expurgante & incidente.

Symphytum magnum.

Symphyton alterũ, puta magnũ, similem dicto vim habet: non tamẽ gustantibus dulce est, nec odorantibus odoratum. Sed his sanè à modo scripto diuersum est. Cæterum

[a] *ὀπός τε καὶ χυλός, tũ liquor, tum succus.*

[b] *τῇ κράσιν, temperat.*

[c] *Græ. tãtum ταχερά.*

[d] *διαμασσώμενον, cõmandicatum.*

[e] *πρὸς δυσεντερίαν καὶ ῥοῦν ἐρυθρόν, ad dysenter. et profluuium rubrum.*

quatenus viscositatem quandam & mordaci-
tatem obtinet, scillæ simile est. [a] vtitorq; ad
omnia, ad quæ iam dicto.

[a] χρῶνται ἀυτῷ, vtuntur eo.

Spondylon.

Spõdyli fructus acris & secantis est facul-
tatis: itaq; ad asthma & comitialẽ morbum
aptũ est medicamẽ: prodest & aurigini. Et ra
dix, nimirũ adsimilis facultatis, ad eadẽ accõ
modatur. Sed & insuper fistularũ callos tol-
lit: cæterum imponere eam oportet circũra-
sam. Porrò floris etiam succus ad diuturnio
ra aurium vlcera conueniens reponitur.

Schinos. *Lentiscus.*

Schinos, frutex hic ex aquea essentia leui-
ter calida, [b] & terrena frigida nõ pauca com
positus est [c]. Desiccat igitur secundo ordine
cõpleto, aut tertio incipiẽte: in caliditatis &
frigiditatis differentia quodamodo est me-
dius & symmetrus. Similẽ omnibus sui parti
bus adstrictionẽ obtinet in radicibus, ramis,
extremis turionibus, germinibus, ac folijs:
præterea fructu, & cortice: ac si succũ ex fo-
lijs eius viridibus exprimas, similis hic ordi-
nis est, moderatè adstringẽs. Itaq; bibitur &
per se, & cũ alijs medicamentis, quæ dysen-
terias & alui affectus sanãt: quin & ad san-
guinis exputitiones: sanguinisq; ex vtero eru
ptiones, tum sedis vuluæque procidentias
idoneus est, vtpote ad hypocystida nonni-
hil

[b] Deest faculta. τῇ δυνάμει.

[c] Add. δι' ὧν καὶ στύφει μετρίως, ob quam et moderate astrin.

hil propè accedens.

Schinu anthos. Schini flos.

Schinu anthos modicè calfacit, modiceq; etiã adstringit: nec planè à tenuitatis natura alienus est. Quocirca his de causis vrinam mouet, mensesq; ciet adhibitum siue in fomentationem, siue in potionem. prodest & iecoris & stomachi, ac ventris phlegmonis. Magis eo adstringit radix. Quod verò florẽ vocant, calidius est. Porrò in omnibus sui partibus, in alijs magis, alijs minus, gustantibus apparet adstrictio: proinde medicinis quę hæmoptoicis, siue sanguinem reijcientibus exhibentur, commiscetur.

Schœnos lea. Iuncus læuis.

Schœnos lea, quædam oxyschœnos, alia [a]oligoschœnos nuncupatur: gracilior durior que oxyschœnos, crassior laxiorq; obligoschœnos. Fructus oligoschœni somnum affert. At oxyschœni duæ sunt species: altera sterilis, cuius quidẽ in medicina nullus vsus est: altera verò semen fert: cõciliat verò & huius semẽ somnũ, sed minus quàm oligoschœni: quanquã tamẽ hoc caput tentet. Vtrunq; si frictũ cũ vino bibatur, ventris fluxus desiccat, & muliebre profluuiũ rubrum sistit. Ex quibus clarũ est, ꝙ cõposita eorũ tẽperies est ex terrena videlicet essentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna desicca-

[a] Vet. legit ꝑ ὀλιγόσχοινος ὀλοσχοινος.

re poſsint,& ſenſim frigidos ad caput vapores ſubmittere,quibus ſomnolentos efficiant.

Terminthos. *Terebinthus.*

TErebinthi tum cortex, tum folia, tum fructus adſtrictorium quiddã obtinẽt. Sed & ſecundo ordine excalfaciunt. Itaque quòd etiam deſiccent manifeſtum eſt:recentes quidem etiámnũ humidiq́ue modicè:ſicci verò,ordine ſecundo. Cęterum fructus aridus propinquus.eſt etiam tertio ordini deſiccantium. Eſt enim adeò calidus,vt mandentibus protinus eius caliditas percipiatur.Itaque etiam vrinam prouocat,& lienibus prodeſt.

Teutlon. *Beta.*

Beta nitroſæ facultatis particeps eſt, quatum digerit tum extergit, & per nares purgat. Cæterum cocta [a]nitroſitatem omnem exuit,fitq́ue facultatis aphlegmantæ, hoc eſt phlegmonis aduerſæ,leuiter digerentis.Porrò ad detergendum digerẽdumq́ue validior eſt beta alba.Nam nigra adiunctum habet adſtrictionis quippiam, & magis in radice quàm alijs partibus.

[a] τὸ μὲν νιτρώδες, καὶ δριμὺ πᾶν, nitroſũ & acre omne.

Teucrium.

Teucrium incidendi & tenuium partium facultatis eſt:quare lienes ſanat.Ponatq́ue ipſum quiſpiam in tertio exiccantium, ſecundo verò calfacientium ordine.

Tephra. *Cinis.*

Cinis,

Cinis, combustorum lignorum reliquiæ sic nuncupantur, compositæ ex contrarijs tum qualitatibus, tum substautijs. Habet enim in se partim terrenum, partim velût fuliginosum, Græcè æthalodes, siue lygnodes, id est fuliginosum, siue quomodocunque quis appellare volet: atque hæ sanè partes sunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus & percolatis vnà [a] asportantur atque abeunt. Quod verò reliquum est, terreum est & infirmum [b] calida facultate [c] deposita. Sed non omnis cinis eadem temperatura præditus est, sed pro combustæ materiæ diuersitate variatur. At nescio quo pacto Dioscorides omnes [d] cineres adstringendi habere vim prodiderit, cùm ficulneus eiusmodi omnis qualitatis sit expers, vtpote cùm & ipsa arbor nulla sui parte acerbam qualitatem præferat, ceu quercus, ilex, arbutus, fagus, lentiscus, hedera, & hoc genus alia verùm plena succo valido tota sit, eoque acri & calido. Ergo ex acerbis vtique lignis factus cinis, non parum adstringit, meminique me quandoq; cũ aliud ad manũ nõ esset medicamen, [e] sanguinis suppressisse eruptionẽ. Verùm nullus vnquam ad tale vti ficulneo audeat. Siquidẽ hic acrimoniæ multum adurentisque facultatis obtinet, mistæ abstersioni: & vtroque differt ab eo qui ex quercinis lignis confie-

[a] Vox vna συναποφέρεται.

[b] Add. καὶ ἄδηκτον & morsu vac.

[c] Add. τῇ κονίᾳ in lixiuiũ.

[d] al. αὐτάς, ipsos sub. cineres.

[e] δι' αὐτῆς, per hunc.

tur, tũ quòd in eo fuligineũ multò est acrius, tum quòd in illis terrenũ quodãmodo subadstringens est, in hac abstergens, veluti in cinere tithymallorum, est & calx cineris quædam species, cæterum tenuioris essentiæ quã qui ex lignis fit: nimirum quantò lapides exactius torreri vt cinis fiant postulant: nõ tamẽ multum reliquum in se habet velut naturæ igneę, quod vocãt ἐμπύρευμα. Proinde elota medicamen est citra morsum desiccans, magisq; si bis térve lauetur. Cæterùm si marina aqua abluta sit, admodũ digerit. Dicetur porrò de ea vbi de metallicis sermo habebitur.

Telephium.

Telephium exiccandi & detergendi facultate est, non tamen insigniter calida: verùm in hoc forsan quispiam ipsum [a] secundi esse ordinis censeat. Desiccat tamen secundo ordine intenso: aut certè principio tertij: proinde ad putrida vlcera conuenit, & [b] vitiligine utranque sanat cum aceto.

[a] Leg. τῆς πρώτης, primi.

[b] καὶ λεύκας καὶ ἀλφούς.

Telis. Fœnumgræcum.

Fœnumgræcũ calidum est secũdi ordinis, desiccat primo: proinde feruentes phlegmonas irritat acerbatque: quæ verò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

Tithymalli.

Tithymalli omnes vincentem habẽt acrẽ calidamque facultatem, inest verò [c] & amaritas.

[c] αὐτοῖς. ipsis.

ritas. Validissimus itaque eorum est liquor: secundum locum tenent fructus & folia. Sed & radix dictarũ facultatum particeps est: sed non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores sanat dentiũ, maximè qui illis erosis proueniunt: at liquores, vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidem ipsa dentium induntur: cæterùm si aliã corporis partem cõtigerint, continuò adurunt, vlcerantque proinde foris illis cera circũlinitur: quippe cũ ex quarto sint excalfaciẽtium ordine, quẽ esse adurentiũ posuimus. Sic pilos quoq; succus inũctus tollit. Porrò cũ vehementior sit, oleo miscetur: & si id idẽtidẽ ac sepe fiat, tãdẽ prorsum pilorũ radices adustæ [a]corrũpentur, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate verrucas, quas acrochordonas nominant, & myrmecias, & pterygia, siue oculorũ vngues, & thymos auferunt, detergentque lichenas & psoras: quia scilicet & abstergendi facultas inest propter amaritudinem. Præterea vlcerum phagedænica, anthracode, & gangrænode, quia valenter tum excalfaciũt, [b]tum deficcant, si in tempore & moderatè vtare, iuuare aliquando poterunt. Verumenimuero & fistularum callos eximunt[c]. Cæterum hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia, & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali

a ἀπόλλυνται, extirpant.

b καὶ ῥυπτικὸν et exterg.

c Add. κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν eadẽ facultat.

ſtagnali capiendos vti aſſolent. Celerrimè nã que ab illis in vertiginẽ acti, ac ſemimortui redditi, ad aquæ ſuperficiem feruntur. Porrò cùm ſeptem ſint eorum genera valentiſsimus eſt quem characian nominant, quem vtique etiam quidam marem cognominant, & fœmina nuncupata myrſinites: & qui in petris naſcitur ad modũ arboris: deinceps qui phlo mo adſimilis eſt, & cypariſsias: deinde paralius ſiue marinus: denique helioſcopius. Proportione verò comprehenſæ illorum facultatis & cinis & [a]lixiuium erit.

Tragacantha.

Tragacantha ſimilem gummi vim obtinet, emplaſticam quandam, & [b]acrimoniam hebetiorem. Et ſanè ſimiliter illi deſiccat.

Tragion.

Tragij folia, fructus, lachrymaque, trahẽtis digerentisque ſunt facultatis. Eſt verò & tenuium partium, & facultate in principio tertij ordinis calida: [c]ſtipites & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet drachmæ pondere potum. Porrò in Creta ſola naſcitur tragion lentiſco adſimile. Cæterum alterum tragium hoc minus, cuius folia ſcolopendrio ſimilia ſunt, viſitur quidem multis in locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt & ad fluxionum affectus conueniat.

Tra-

a ἢ ἀπ' αὐτῆς ex ipſo.

b al. quæ acrimoniam obtundit.

c Græ. tãtum σκολοπὰς τε συνάγει, καὶ λίθους θρύπτει, palos educit & lapid. frangit.

Tragoriganum.

De tragorigano in ſermone de origano ſuprà eſt dictum.

Tribolos.

Tribolus ex humida eſſentia modicè frigida & ſicca nõ mediocriter & ipſa frigida cõponitur, in terreſtri tamen ſuperat terreum frigidum, quòd aſtringẽs oſtẽdimus: in aquatico verò aqueum. Propter vtrũque itaque & contra phlegmonarũ generationes, & omnino cõtra omnes influxus congruit. Porrò terreſtris ipſius fructus cùm tenuium ſit partiũ, potus lapides in renibus comminuit.

Tripolium.

Tripolij radix guſtanti acris eſt, & facultate calida in tertio exceſſu.

Triphyllum.

Triphyllum, quidam aſphaltion, quidam oxyphyllõ, nõnulli minyanthes, ſunt & qui cnicium vocitent: prima quidẽ tria ab accidẽtibus frutici, reliqua duo nomina haud ſcio vnde. Vis plantæ eſt calida & ſicca vt bitumen, cui odore eſt ſimilis, vtrinq; tertio ordine. Proinde pota laterũ dolores ab obſtructiõe natos iuuat, & vrinã mẽſeſq; ꝑuocat.

Trichomanes.

Trichomanes eadẽ præſtat quæ Adiãtũ.

Trychnon. *Solanum.*

Trychnon quidam præpoſito ſ, ſtrychnũ vocant.

vocant. Esculentum quidem quod in hortis nascitur, notum est omnibus, vtunturque ad omnia ea quæ refrigerari adstringiq; postulant. Potest enim hæc duo ordine secũdo. Cæterorum non esculentorũ vnum quidem nũcupatur alicacabũ fructum, habẽs rufum, acino vuæ tũ figura, tum magnitudine adsimilẽ quo & ad coronas vtuntur: alterũ verò fruticosum, à conciliãdo somno hypnoticũ: & tertium [a]quod insaniã afferat, manicũ appellitant. Alicacabũ igitur in foliorum facultate hortẽsi solano simile est, fructum habẽs ciendæ vrinæ idoneũ: proinde compluribus facultatibus cõpositis quæ ad iecur, ad vesicam, & renes accõmodãtur, [b]adiungitur. Solani verò hypnotici cortex radicis si cum vino bibatur, somnum accersit drachmæ pondere sumptus. Sed & ad cętera quoque papaueris succo persimilis est, nisi quòd hactenus imbecillior est, quòd ipse tertij habeatur ordinis refrigerantiũ, cũ hic positus sit in quarto. Huius solani semen vrinã ciendi potestatem habet. Cæterũ si plus duodecim corymbis hauseris, demẽtiam quoque adsciscet. Porrò quod reliquũ est ex propositis solanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibẽtur inutile est. Nã si quatuor eius drachmæ [c]offerãtur, mortẽ inferẽt: si pauciores, saltem insaniam. Vna certe [d]innoxiè sumitur, cæterum

[a] ἐπ' αὐτοῖς, præter hæc.

[b] μίγνυται miscet.

[c] ληφθεῖεν sumptæ fuerint.

[d] ἀλύπως.

nec

nec ipſa vtile quid obtinet. Verũ ſi foris corpori emplaſtri modo illinatur, vlcera cacoëthe, & nomode, ſiue paſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur, deſiccans ſecũdo ordine iam completo, & tertio incipiente, refrigerans ſecundo incipiente.

Hyacinthus.

HYacinthi radix [a]bulboſa eſt, ordinis primi in deſiccando: ſecundi verò cõpleti, aut certe tertij incipientis in refrigerãdo. Itaque pueros diutiſsimè ſeruare impuberes illita [b]creditur. Fructus leuiter extergit & adſtringit: quamobrem & ipſe regio morbo laborantibus exhibetur in vino, ordine quidem tertio quadantenus deſiccans, cæterum in medio conſiſtẽs caliditatis ac frigiditatis.

Hydnon. *Tuber terræ.*

Hydna omnibus nota ſunt. Subſtantiã habent vincentem [c]terreſtrem quidem, [d]ſed tamen cũ paucula quadã tenuiũ partiũ miſtã.

Hydropeperi.

Hydropeperi à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudine quæ illi cũ pipere in guſtu eſt, nomẽ ſortitũ eſt. Cæterũ nõ vſque adeo calidũ eſt atq; piper. Attamen herba ipſa etiãnum viridis [e]cataplaſmatis in modũ impoſita, ſugillata & tumores induratos digerit.

Hyoſcyamus. *Altercum.*

Hyoſcyamus cui ſemen atrum eſt, inſaniã ac

[a] βολβοειδὴς, *bulbiformis.*

[b] *Add.* ἐν οἴνῳ *cum vino.*

[c] γεωδεστέραν.

[d] *Add.* ἐν τῇ συστάσει, *conſiſtentia.*

[e] ἅμα τῷ καρπῷ, *cum fructu.*

ac ſoporem affert:ſed is cui ſemen mediocriter flauum eſt,propinquam ei facultatẽ poſſidet. Verùm vtrique fugiendi ſunt vt inutiles & venenoſi,ſeu deleterij. Cæterum cuius ſemen ac flos candidus eſt,ad ſanationes vel maximè idoneus eſt, ex tertio quodammodo ordine refrigerãtium. Porrò flos eius quidem cui ſemen eſt nigrum, mediocriter purpureus eſt:eius verò cui eſt ſubflauum, leuiter mali colorem refert.

Hypericum.

Hypericum calfacit & deſiccat eſſentia tenui, adeò vt & menſes & vrinas prouocet. Sed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Porrò cum folijs illitus viridis ad cicatricem ducit cùm alia,[a] tum etiam ambuſta. Cæterùm ſi ſicca contuſa inſpergas,ſanabis & mollia nimis,humidáve & putredinoſa vlcera. Sunt & qui iſchiadicis bibendum exhibeant.

[a] *Vet. interp. ad. vlcera.*

Hypecoon.

Hypecoon refrigerandi vim habet ex tertio ordine refrigerantium, vt parum abſit à papauere.

Hypogloſſon.

Hypogloſſon [b] inde adeò nuncupata eſt, quòd ſummis corymbis velut ligulæ quædã exeunt. Cæterum radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſſident.

[b] οὕτως, *ſic.*

Hyſſo-

Hyssopum.

Hyssopum desiccat & excalfacit ordine tertio, sed & tenuium est partium.

Phaci. Lentes.

Lentes valenter adstringunt medium tenent caliditatis & frigiditatis, desiccant tamen in secundo ordine : ipsum itaque earum corpus desiccat & sistit ventrem : cæterum decoctum prouocat : proinde etiam prior aqua abijcitur, vbi retentionis causa adhibentur.

Phacos. Lenticula palustris.

Lenticula palustris humidæ frigidæque temperaturæ est, vtrinque ex secundo quodammodo ordine.

Phaleris.

Phaleridis [a] tum succus, tum semen, tum folia potari vtiliter creduntur ad vesicæ dolores, ceu in sese habeant tenue quiddam & calidum.

[a] *Add.* τῆς πόας *herbæ.*

Phalangites.

Phalangites sic appellata est, quòd morsis à phalangijs auxilietur : est autem facultatis tenuium partium, desiccantis: quamobrem & tormina patientibus succurrit.

Phlomus. Verbascum.

Phlomos quidam per p literam & scribũt, & proferunt. Quædam folijs alba est, quędã verò nigra. Et albæ quidẽ mas est, cuius folia

angustiora

anguſtiora: fœmina, cuius maiora. Et præter has eſt alia phlomos agria cognominata, flores habet aureos & luteos, ſiue melizontas. Sed & alia præter has eſt, quã propriè phlomida nominant, & thryallida. Priorũ itaque duarũ radix acerba guſtu eſt, & fluxionis affectibus prodeſt: ſed & ad dentiũ dolorem eã quidam colluunt. Attamen folia digerendi vim habent: ſic & aliarum folia, & maxime eius quæ aurei coloris flores obtinet, aut etiã pilis flaueſcentes. Omnium enim folia deſiccandi & detergendi [a] vim poſsident.

[a] Add. μετρίως, moderatè.

Phœnix. *Palma.*

Phœnix arbor adſtrictoriæ facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps. Igitur ramorũ ſuccus [b] eſt, ex aquea ſubſtantia tepida & terrea frigida conſtans. Similis [c] facultatis eſt encephalos quem vocant, [hoc eſt cerebrũ ſiue medulla] eſui aptus. At fructus eius, & maximè dulcis, nõ paucã obtinet caliditatem. Cæterum cùm edẽdo ſit, multo eſt vſui, non tantum foris impoſitum, vbi quid roborare & deſiccare, contrahere, ſtipare, denſareque conſilium eſt: ſed & tanquã cibus ſumptus & ſimul cum alijs & per ſe. Porrò quod elaten vocant, nempe tenerũ illud palmę germen, eandem cũ cerebro eius facultatẽ poſsidet. Quod verò velut [d] decoctũ eius eſt, adſtringete & ipſum qualitatẽ habet, verũ plus quàm

[b] Deeſt auſterus αὐστηρός.

[c] φύσεως naturæ.

[d] Corrupte ἀφέψημα, decoctum, pro ἀμφίεσμα, tegmen.

quàm dicta omnia exiccat: vtpote quod & eſſentiæ conſiſtentia illis ſiccius eſt, &[a] nimiũ habet humiditatis. Itaq; iure vtuntur illo ad vlcerum putreſcentia, miſcentque medicamentis articulos plus iuſto laxatos contrahentibus: ad hæc facultatibus hepaticis & ſtomachicis, ſeu intrò ſumantur, ſeu foris admoueantur. Sed et radix plantæ deſiccatoriæ citra morſum facultatis eſt, adiunctum habens & ipſa adſtrictionis quippiam.

a Imò, minimè particeps eſt humid. ἥκιστα μετέχων ὑγρότητος.

Phorbion.

Phorbij ſemine ad leucomata, hoc eſt albugines, cum melle[b] applicant. Sed & ſpicula extrahere creditur. Porrò et ipſa herba & idem præſtare videtur. Ex quibus conſtat quòd tenuium partium, & attrahendi detergendique potentiam obtinet.

b χρῶνται, vtuntur.

Phu.

Phu, odorata quodammodo eſt huius herbæ radix, nardo viribus ſimilis: ſed tamen ad pleraque infirmior, vrinas mouet plus quàm aut Indica, aut Syrica nardus[c] perinde vt Gallica.

c ὁμοίως τῇ κελτικῇ.

Phycos. *Alga.*

Phycos humens etiamnũ & virens ex mari exemptus deſiccat & refrigerat ordine ſecundo: habet enim quiddam modicè acerbũ.

Phyllitis.

Phyllitis cùm qualitatis ſit acerbæ non

absurdè diarrhœas, siue profluuia, et dysenterias pota iuuat.

Phyllon malabathru. *Folium malabathri.*

Folium malabathri nardo similem vim possidet.

Chalbane. *Galbanum.*

GAlbanum succus est plantæ ferulaceæ moliendi & digerendi vi. Fueritq; sane ex tertio ordine excalfacientium incipiente, aut secundo completo: in desiccando verò ex secundo incipiente.

Chamædris.

Chamædris vincentem habet qualitatem amaram: est & quodammodo acris. Quocirca merito lienes colliquat, & vrinas ac menses prouocat, crassitudinem humorum incidit, & viscerum obstructiones purgat. Ponatque eam quispiam in tertio ordine excalfacientium & desiccantium: plus tamen [a] calfacit quàm desiccat.

[a] *Contra plus desicc. quã calf.*

Chamæcissos.

Chamæcissi flos cùm sit admodum amarus, iecur obstructione liberat, daturque ex coxendice laborantibus.

Chamælea.

Chamælea vincentem habet qualitatem amaram: quamobrem admodum sordida vlcera, et quę maximas habent crustas, cum melle purgare potest.

Cha-

Chamæleuce.

Chamæleuce calidæ facultatis est tertio quodammodo ordine, siccæ primo.

Chamæleon.

Chamęleontis radix, nigri quidem, letale quiddam obtinet: quamobrẽ foris vtiq; vsus eius ad psoras adhibetur, & lichenas, & vitiligines, & in summa, quę detersionẽ postulãt: pręterea digerẽtibus & emollientibus pharmacis cõmiscetur: & phagedænica vlcera sanat illita. Est enim sicca tertio ordine, calfacit verò secundo ordine absoluto. Porrò albi chamęleontis radix [a] potui datur cum vino austero mensura oxybaphi. Exhibent sanè ipsam etiam aqua inter cutem laborantibus adsimilem habentem temperiem ipsius nigri radici, nisi quatenus illa acrior est.

[a] Add. πρὸς ἕλμινθας πλατείας, ad lũbric. lat.

Chamæpitys.

Chamępitys gustu quidem amarum saporem validiorem acri obtinet, effectu verò expurgat abstergitque viscera plus quàm calfacit: proinde auriginosis, & omnino quibus facilè iecur obstruitur, bonum est remediũ. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & vrinæ mouendę medicamen est. Sunt autem etiam qui eam exhibent decoctam in melicrato ijs qui coxendicis doloribus torquentur. Herba porrò ipsa viridis vulnera magna conglutinat, & vlcera

putreſcentia ſanat præterea vberum durities diſcotit. Eſt enim in ſiccando ordinis tertij in calfaciendo verò ſecundi.

Chamæſyce.

Chamæſyce abſtergendi ſimul & acrem vim poſsidet. Itaque acrochordonas & myrmecias caules eius teneriores in modum cataplaſmatis admoti,& ex eis liquor, auferũt. Cum melle verò craſſas oculorum cicatrices detergunt: ſed & hebetudinem viſus à craſſitie natam adiuuant, ſicut ſanè & ſuffuſionum principia.

Chelidonium.

Chelidonium extergentis admodũ & calidæ facultatis eſt,ſed et ſuccus eius ad acuendum viſum commodus eſt, vtique in quibus craſſum quiddam in pupilla colligitur digeſtione atque diſcuſsione indigens. Vſi ſunt radice eius quidam ad auriginem ab obſtructione iecoris proficiſcentem, in vino eam albo potui exhibentes.[a] Similiter manſa confert dentium doloribus. Porrò chelidonium minus cum arius fit maiore celeriter illitum cutem exulcerat,vnguesque[b] ſcabros exterit. Succus eius per nares purgat,vtpote admodũ acer. Itaque hæc herba quarti ordinis fuerit [calfacientium incipientis. Maius autem chelidonium tertij eſt ordinis]abſoluti iam,idq; tum in calfaciendo,tum in ſiccando.

[a] Add. Pau. σὺμ ἀνίσῳ,cũ aniſo.
[b] λεπρὰς leproſos.
[Hec ex vet. trãſlat. Aet. cheli. minus calf. et ſicc. 4. ord. maius. 3. eſt ord. in vtroque.

Chon-

Chondrila.

Chondrila, et hanc quidam setin nominant. Est enim eiusdem fere cum illa facultatis, nisi quòd gustu [a] amaruscula est ac proinde facultate siccantiore.

[a] ὑπόπικρον, sub amara.

Chondrus.

Chondrus est sanè nutrimentum optimũ, sicuti et triticum: sed huius instituti non est de nutrimento distinguere: verùm vt medicamen emplasticæ facultatis est temperie tritico similis, plus tamen illo viscosus: quare sanè etiam illo plus nutrit. Estque ceu materia quædam idonea excipiendis aceto, marina aqua, muria, et id genus alijs valenter desiccantibus: proinde quidam ex genere admodum exiccantium esse et hoc semen autumarunt. Cæterum chondrus ex numero est potius concoquentium, vt et triticum, quæ minimè profectò desiccant. At ob exiccantium medicaminum admistionem, cùm quòd ex illis compositum est, exiccatorium sit, medicorum complures in errorem inducti sunt, vt falsò putarent desiccationẽ chondro acceptã ferendam, ijs quæ admista erant præteritis.

Chrysocome.

Chrysocome, vocatur et chrysites. Radix vincentes habet acrem simul et adstringentem qualitates, quare non admodum multi vsus est. Vsui tamen est decocta in melicrato

in peripneumonijs, & morbis hepaticis siue iecorarijs: sed & menstruæ purgationis prouocandæ vim quandam obtinet.

Pseudodictamnum.

PSeudodictamnum imbecillem dictamni vim habet.

Psyllium.

Psyllium semen habet admodum vtile, ex secundo refrigerantium ordine: in desiccando verò & humectando medium quodammodo est & symmetrum.

Ocimon.

OCimum ex secũdo est ordine calfacientium, habet autem recrementitiam humiditatem, proinde nec cõmodum est quod in corpus sumatur. Cæterum foris illitum, ad digerendum & concoquendũ idoneum est.

Ocimoides.

Ocimoides, quidam philitærium cognominant. Radix superuacua est. At semen tenuium partium, & desiccantis citra mordicationem facultatis est.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER IX.

PROOEMIVM.

QVOTQVOT plantarum partes sunt, & fructus, & succi atque liquores, [a] suprà dicta sunt omnia. Nunc autem de reliquis medicamentis, quæ metallorum genere censentur, quæque ipsius terræ [b] propriæ sunt disserere propositũ est: post quæ deinceps nonnihil tractabitur De partibus animalium, vtique quibus ceu medicamentis ad curationes vtimur. Cæterũ præstare mihi videtur, communiter de illis omnibus præfari[c] quò videlicet tum clarius intelligi posśint, tum quæ dicenda sunt distinctè ceu in articulos inaudiantur. Nam si quis in omnibus sequatur scriptores siue medicamentorum, siue materiarũ, siue illorum præparandorum: in multis profectò turpiśsimè allucinabitur, & ea quæ præfinitè ac determinatè à me posita sunt perperam accipiet. Cæterum cùm duo sint capita cõmunis orationis iam proponendæ: Alterũ est, an sponte nascentium medicaminũ quæ incombusta sunt, calidiora arbitrari oporteat,

a πρόσθεν εἴρηται.

b In cod. Germ. εἴδη, species.

c Σαφηνείας τε ἅμα καὶ τοῦ διηρθρωμένως ἀκούειν ἕνεκα τῶν εἰρημένων, et claritatis gratia et vt q̃ dicta sunt ceu p̃ articul. inaudiant.

an frigidiora: Alterum de medicamentis adstringentibus, quorum [a] in genere esse suprà ostensum est tum austera, tum acerba. Itaque super his quidem in quarto horum [b] commentariorum verba fecimus: sed & modò cõmemorare satius fuerit, medicamentis adstringentibus & facultatem et qualitatẽ inesse cũ acribus pugnantißimam. Adstringunt enim Acacia, Balaustiũ, Hypocystis, Cytini, Galla, Rheon, Rhus, Omphacium, Mespila, Corna, Malicoriũ, Myrta. Acria verò sunt Euphorbium, Allium, Cæpa, Porrum, Napy, Piper, Gingiberi, Smyrnium, Origanũ, Pulegium, Calamenthe, & Thymus. Reuocandum itaq; in memoriam duntaxat qualem cuiusque dictorũ percipimus sensum, & protinus sequetur qualitatis eorum diuersitas, quam in quarto libro exposui vnà cum alijs omnibus gustus differentijs. Sanè contrahũt constipantq; atq; condensant substantiam nostrã adstringentia: ac proinde in quamuis corporis nostri partem extrinsecus imposita, continuò illam rugosam & contractam [c] efficiunt, contrà quàm acria, quæ imposita cuti perspicuò eam excalfaciunt, atque in molem attollunt, cum rubente colore: ac si diutius immorẽtur, etiam vlcerant. Hæc itaque euidenter apparent tum incidere, tum excalfacere, tum etiã à vicinis partibus ad sese sanguinẽ attrahere: at

a ἐν εἴδει.
b βιβλίων.
c ἀποδείκνυσιν, demõstrãt.

at adſtringentia refrigerando,contrahendo, conſtringendoque in illis etiam contentum repellere. Facultas itaq; aduerſiſsima eſt adſtringentibus cum acribus: nec quæ in guſtu apparet qualitas: ſimile quippiam obtinet. Quid ergo nonnullis in mentē venerit, vt piper, alliū, atq; adeò acria omnia adſtringere dicerent, ſanè cogitatione aſſequi nequeo. Nā ſi vt hęc adſtringere dictitant,ita Rhun, Balauſtium,Omphaciū, Meſpilum, & quotquot eius ſunt generis, acria cognominarēt, diuerſa ac cōmutata[a] in nominibus cōſuetudine,ignaros profectò illos vocū,[b]& earum ſignificatuum:non tamen guſtandi aut olfaciendi carere iudicio dicerē. Nunc verò cùm res duas & olfactu,et guſtu,& effectibus ſuis maxime cōtrariam inter ſeſe naturam oſtentantes, vna appellatione nuncupent : admiranda profectò hominum aut ſtupiditas eſt, aut dementia,aut ſimul vtraq;:perinde enim faciunt atq;[c]illi qui & ignis,et niuis eundem eſſe ſenſum aiunt. Atque adeò in quendam quondam incidi,qui præ tam aliena atq; abſurda vſurpandorum vocabulorū conſuetudine diceret nihil prohibere quo minus diceretur nix eandem igni habere tum qualitatē, tū facultatē,quia videlicet et hæc ſæpenumero viſa ſit pedes diutius per eam ambulantiū aduſsiſſe.Sanè nō paruo tempore opus eſt vt

illis

[a] Add. τῶν ἑλλήνων.
[b] τῶν ἑλλήνων.
[c] τῷ λέγοντι τὴν χιόνα τῷ πυρὶ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν ἐργάζεσθαι, is qui dicit niuē eūdē ſenſum cum igne effi.

illis hominibus sordem animi expurges. At quibus non in tam profunda ignorãtiæ caligine degere contigit, ac quartum horũ commentariorum perlegerint, ijs quæ iam dicta sunt, memoriæ causa repetita sufficiunt: quò distinctè nomina de quaque propriarum rerum ita inaudiant, quemadmodum Latinis [a] efferre Græcisque mos est. Transibo verò ad secundum scemma siue speculationem, haud etiam de nomine & significato eius habendum, verùm de rei natura. Nam plerique existimant combusta omnia seipsis effici frigidiora. Alij econtra, combustorũ omnium augeri caliditatem existimant, vtriq; sanè errantes. Conspiciuntur enim liquido quędam calidiora reddita & ad gustũ, & ad tactum, & eam quæ in vsu cernitur facultatem: velut suprà dicebam de acribus & adstringẽtibus. Quædam contrà adustione minus apparent calida: idq; clarè discernimus tum [b] tactu, tũ vsu. Dico autẽ vsum, ceu antè dixi, cum cuti imposita alia calidiorem rubentioremq; partem efficiunt, alia exanguem & frigidam: & alia molem attollunt, alia contrahunt. Igitur acria multũ caloris amittunt vsta. At quę eiusmodi non sunt, assumunt. Sanè combustorũ omniũ nullum planè est frigidũ. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα, hoc est ignitio quædam: nam ita vocabat Aristoteles:

atque

[a] χρῆσαι.

[b] αἰσθήσει sensu.

Atque id est quod per ablutiones detergitur: ex combustorum substantia [a] subtilissimum: quod vbi cum aqua abierit, quod vsti reliquũ est, substantia terrena est. Siquidem humidũ omne combustio absumit: reliquũ autem terrenum est vnà cum empyreumate ab Aristotele vocato. Hoc ergo vbi per lotionem ablatum ac semotum fuerit, aqua in qua medicamen ablutum est, calidam adsciuit facultatem, eamque tenuium partiũ: quod reliquum verò est, terreum est, [b] desiccare citra mordacitatem potens. De his quidem & suprà diximus: cæterũ nihilo deterius est in memoriam nunc ea reuocasse, vt refricata illorum memoria, simul quæ dicenda sunt, exactius quis assequatur.

[a] τὸ λεπτομερέστατον.

[b] Vet. co. add. ἅμα καὶ ψυχρόν, simul & frig.

De terræ differentijs.

CVm duæ sint res quę terrę vocabulo significantur, necessarium duxi prius eas distinguere, vt clariora sint quæ dicenda veniunt. Altera sanè [c] Græcis pariter Latinisq; consueta est. Siquidem vbi triticum, hordeum, aut aliud quodpiam seminum, quę cerealia nuncupantur, seminant, mediocriter humidam esse terram oportere aiunt: at vbi vites, ficus, oleas, aut aliam quamuis arborem plantant, fugiendam præcipiunt, tum eam quæ vliginis [d] planè expers sit, & arida, tum quæ humida sit & lutosa. Nam lutum

[c] Tātum ἅπασι τοῖς Ἕλλησι, Græc. omnib.

[d] ἐσχάτως extreme.

vocant

vocant terrã humido subactã. Tum qui de colendis agris seu georgica conscribũt, in regionũ differentijs atram terram, argilosam, arenosamq; discriminantes efferunt: sed & pinguem terrã vocant, ex qua lutũ fit viscosum [ac lentũ]: Alterã verò contrà quàm hęc dispositam, quæ lutum efficiat, pinguitudinis expers, & friabile, vt sic dicam. Atque hoc est vnũ terræ vocabuli significatũ, omnibus vsitatum. Alterum est solis philosophis vsurpatum, cùm aiunt elementa corporũ esse terram, aquã aerem, & ignem. Corpus nanque extreme siccum ac frigidum terram nuncupãt. Secundũ hos ergo nullũ compositorum huiusmodi corporũ terra censetur elemẽtaris: aiunt tamẽ ea plurimũ habere terræ, puta adamante, & saxa: & quãtò corpore fuerint duriore, tantò magis ea dicũt esse terrea, cõtrà quàm agricolæ. Haud enim quò durior sit corporũ consistentia, eo plus terream esse dictitant, verùm lapides & petras [a] planè ad agriculturã esse ineptissima contendunt. Cęterum eam esse terrã dicunt exactissimam, quæ quàm longissimè recessit à saxi consistentia: quippe cùm & argillosam & arenosam ad pleraq; damnent inutilẽ. Secundum itaque significatum quod à philosophis celebratur, tribus finientur generibus terræ differentię. Siquidem vnum eius genus lapis est,

[a] Add. τὰ τοιαῦτα.

alte-

alterum corpus metallicum, tertiũ verò terra quæ collitur: facta apud eos [a] differentia de metallicis corporibus quæ fundi possunt, velut ære, stanno, plumbo. Hæc enim quidam aiunt nõ terræ, sed aquæ plus continere. Attamen cæteri homines omnes [b] eã duntaxat terrã nominant: quæ humido subacta lutum efficitur: de qua vtique & ego nunc statui differẽtias exponere, id modò præfatus, ꝙ proposita sectio corporũ terrenorũ in lapides, metallica, & terram quæ colitur, absq; corporibus quæ propriè physica seu naturalia nominantur, dicta est. Nam si ea accedant, tum ligna omnia, & fructuũ partes complures, velut etiã animaliũ, essentia esse terrena dicentur: fructuũ quidẽ partes, vt nuclei oliuarum & acini vuarum, putamina nucum & conorũ, & eius generis multa alia. Animaliũ verò ossa, cornua, dentes. Verùm de plantarũ partibus, quæ terrenæ vtique sunt & duræ, partim iam suprà dictũ est, partim etiã nunc dicetur. Et de ijs quæ animantiũ sunt infrà tractabitur, vbi prius terræ species absoluero. Licet enim ea tibi aut differentias, aut species, aut etiam appellare genera. Dico autem hæc, lapides, metallica corpora, terram in lutum solubilem. Ac primum omnium dicam [c] ab Latinis nuncupatæ terræ differentias, quæ cõmune hoc habet, vt addita aqua cõ-

tinuò

a στερεμνίας.

b Add. τὴν ἐσίαν, subst.

c ὑπὸ πάντων ἑλλήνων.

tinuò soluatur, & fiat lutum. Nam quod à philosophis sic appellatur, non habet omnibus commune, sed illis tantum consuetũ ac celebratum significatum.

De differentijs nominatæ paßim terræ.

[a] συνήθως *consuetam.*

Terram[a] vsitatè Latinis vocari dixi, quę iniecta aqua statim soluitur, & fit lutũ. Huiusmodi ergo est quam homines ad culturam elaborãt, differentias habens quasdã sanè secundum propriam rationem, dũ pinguis & viscosa, quæ vtique omnino & atra colore est: alia verò friabilior, & pinguitudinis expers, quam vocant argillam, quæ sanè quodammodo candidior est. Atque hæ contrarijßimæ sunt differentiæ. Aliæ harum in medio sunt, alteri atque alteri magis accedẽtes: atque adeò quædã etiã quæ ex æquo ad vnguem in medio, pari interuallo ab vtraq; distãt. At aliæ sunt terræ differentiæ ex diuersi generis corporum natæ commistione, qua ratione lapidosæ & arenosæ habentur: atque admistã talium substantiã segregãt large aquæ effusione ac maceratione, dũ [b] totum humidum efficiatur. Cũ enim id effectũ est, id quod defertur atq; inest lapidosum atq; arenosum, id omne subsidit, & terra exacta supernatat. Tale quiddã & in Lẽnia terra visitur, quam cognominãt quidam miltòn lemniam, id est rubricam lemniam,

[b] *al. non* πᾶν *ut hic, sed* πηλὸν *lutum.*

&

& alij quidam sphragida lemniã, hoc est sigillum lemniũ, ob impressum videlicet illi sigillum, Dianæ sacrũ. Siquidem hanc terram sacerdos cum patrio quodã honore sumens, haud mactatis animalibus, sed tritico atque hordeo piamenti gratia [a] terrę redditis, in vrbẽ cõportat: quam deinde aqua maceratam, atq; in lutum [b] redactã, vbi valenter conturbauit, paulumq; inde quiescere siuit [c], aquam quæ supernatat, aufert, & mox quod sub ea est [d] lutum tollit, ac reliquum duntaxat quod ad imum subsedit, lapidosum scilicet & arenosum, relinquit vt inutile ac superuacaneũ. Porrò lutum illud pingue vsque eo desiccat dum mollis cerę consistentiã accipiat: huiusque exiguis acceptis particulis, sacrũ Dianę signũ imprimit. Ac posteà rursum in vmbra siccandũ reponit, donec omnẽ planè humiditatem amittat, fiatq; illud medicis omnibus cognitũ medicamẽ lemnia sphragis, siue sigillum. Sic enim quidã illã cognominãt vt dixi ob impressam illi sphragida, hoc est sigillũ: ceu etiam nonnulli ob colorem lemniam miltõ siue rubricam appellitãt [e]. Verùm ab ea differt, q̃ contactu non contaminet atq; illa: & secundum collem in Lemno qui totus colore fuluo est, & in quo neque arbor [f] neque planta nascitur, tantũ huiusmodi terra visitur. Porrò tres eius signantur differentię:

vna

[a] τῷ χωρίῳ, loco.
[b] Add. ὕγρον, humid.
[c] Add. πρῶτον.
[d] τὸ λιπαρὸν τῆς γῆς λαβοῦσα, pingue terræ sumit.
[e] Add. habet quidem eundem cum milto seu rubrica colorem.
[f] Add. οὔτε πέτρα

vna quam posuimus terræ sacræ, quam alij nemini præter vnam sacerdoté contingere fas est: altera verò eius quæ reuera miltos est siue rubrica: vtuntur autem ea potissimũ fabri: demum tertia eius quæ extergit, qua vtũtur qui lintea & vestes lauant, quibus vtique collibitum est. Cæterum cûm & apud [a] Dioscoridem & alios quosdã scriptum legissem, lemniæ terræ hircinũ misceri sanguiné, atq; ex luto quod ea mistione conficiebatur, sacerdotem [b] lemnias sphragidas tum conformare, tum consignare, cupiebam profectò & ipse mistionis modũ inspicere atque symmetriam. Itaque quéadmodum in Cyprum nauigaueram videndorũ quæ in ea sunt metallorum gratia, & in cauam Syriã Palæstinæ parté profectus fueram, bituminis & aliorũ quorundam inspiciendorũ causa, ita nec in Lemnum enauigare piguit, vt quantum sanguinis terræ admisceretur, conspiceré. Nam iterum cũ [c] Romã pedestri peteré itinere per Thraciam & Macedoniam, prius à Troade Alexandræa in Lemnũ adnauigaui, nactus illic nauem quæ ad Thessalonicã cursum destinabat. Conueniebam autem cũ nauclero, vt in cursu Lemno appelleret. Et sane ille præstitit, sed non ad eam ciuitatem ad quã oportebat. Anteà enim nesciueram duas esse in insula ciuitates, sed credebam, vt Samus, Chius,

[a] Libr. 5. cap. 63.

[b] Add. ἃς ὀνομάζουσι, quas vocant.

[c] Deest ex Asia.

Chius, Cos, Andrus, Tenus, & omnes adeò quæ in Aegeo sunt mari, [vnam duntaxat ciuitatē habent toti insulæ cognominē] ita & Lemnū nominis [a] sui vnam habere ciuitatē. Porrò vt ex naui descenderam, intellexi ciuitati nomen esse Myrinæ: nec in regione ciuitatis illius aut Philoctetis tēplum esse, aut sacrum Neptuni collem, sed in altera quæ vocaretur Hephestias: nec ciuitatem eam Myrinæ esse propinquam. Cumq; me nauclerus expectare nō posset, distuli, vt cum Roma in Asiam redirē, tunc Hephestiada viserem: id quod feci prout sperauerani & proposuerā. Nam vbi ex Italia in Macedoniam traiecissem, eamq; penè totā pedestri itinere pertrāsiissem, perueníssemq; Philippos, quę ciuitas est finitima Thraciæ: inde ad mare descendi quod proximū aberat centum viginti stadijs primumque Thason transmisi distantē plus minus ducentis stadijs: atque illinc in Lemnum septingentis, ac rursum ferme septingētis in Alexandræam Troada traieci. Ac proinde sanè ex industria tū de nauigatione, tū de stadijs adscripsi, vt si quem eadem quę me caperet Hephestiada visendi cupiditas, cognito eius situ, sic nauigationem institueret. In tota nanque insula Lemno orientem spectat Hephestias, occidentem verò Myrina. Et quod à poëta dictum de Vulcano est, qui

[a] ὁμώνυμον ὅλῃ τῇ νήσῳ, eiusdē cū tota insula nominis.

græcè dicitur Hephestus. Decidit in Lemnū, propter collis naturam occasionem sumpsisse fabulæ crediderim. Apparet enim combusto simillimus tum colore ipso, tūetiā quia nihil in eo nascitur. In hunc itaque[a] collem sacerdos quo tempore ego ad insulam accesseram, egressa, certo quodam tritici hordeique numero in terram coniecto, alijsq; quibusdā pro religione patria perpetratis, plaustrū totum terra impleuit. Atque vbi in vrbem conuexisset, quo dixi modo, illas fama hominum adeo celebratas lemnias sphragidas praeparabat. Visum ergo mihi erat percontari, nunquid vnquam anteà hircinū sanguinē[b] huic terre misceri solitum, memoriæ proditum accepisset. Quo audito omnes in risum soluti sunt nec ij sanè quiuis ex vulgo, sed viri oppidò quàm eruditi cùm in alijs, tum præcipuè in vniuersa patriæ historia. Quin & à quodam librum accepi quondam ab incolarum quopiam conscriptum, qui omnē lemniæ terre vsum edocebat. Quamobrem nec me quoque piguit huius medicamenti periculum facere, acceptis sphragidum viginti millibus. Sed & is à quo librum dono accepi, inter principes habitus, ad multa hoc vtebatur medicamine. Siquidem ad vulnera tum vetera tū cicatrici inducendæ cōtumacia: ad hęc ad morsus viperæ, atq; adeo oēs ferarum

morsus,

a Gr. λόγον med. λόφον.

b Deest aut caprinum.

morſus, necnon aduerſus medicamenta letalia non antè modo exhibere, ſed & poſt ſphragide vti conſueuerat. Addebat porrò ſeſe periculum feciſſe medicamenti, quod quia fructum iuniperi accipit, διὰ τῶν ἀρκευθίδων nuncupatur, cui vtique indebatur & terra lemnia: vomitumque ciere aiebat, ſiquis cùm etiamnum in ventrem letale venenum hæreret, alexiterium ſiue amuletum ebibiſſet. Et ſanè nos quoque huius fecimus periculum in lepore marino, & cantharidibus, cum ſeſe tale quippiam accepiſſe homines ſuſpicarentur; verum hauſto quod lemniam ſphragida habebat medicamento, protinus omne euomuerunt, nec poſtea vllum illis accidit ſymptoma eorum quæ ad leporem & cantharides comitari conſueuerunt, tametſi conuicta eſſet pernicioſorum medicaminum exhibitio. Cæterùm án ad alia mortifera medicamenta, hæc inquam quæ vocant deleteria, eandem vim habeat medicamentum quod ex fructu iuniperi & terra lemnia conficitur, mihi vtique ignotum eſt. At ille ab Hepheſtiade profectò aſſerebat, adeo vt & rabientis canis morſum eam ſanare diceret in vino diluto epotam at vlceri ex aceto impenſè acri impoſitam: Sed & aliarum ferarum ictus ex aceto ſanare referebat, extrinſecus folijs [a] inſuper

[a] Deeſt herbarũ, βοτανῶν.

impoſitis,quæ putredini reſiſtere didicimus. In primis verò prædicabat Scordium,deinde Centaurium exile,inde Marrubium.Porrò ſi quando nos ſanè ad vlcera cacoëthe & putrida terram lemniam adhibuimus,magnificè profuit.Vſus autem eſt pro prauitatis vlceris magnitudine. Quippe id quod grauiter olet,impedioq; [a] laxum molleq; eſt, ac ſordidum, ſuſtinet vt vel per acerrimũ acetum lemnia terra in lutoſam ſoluatur conſiſtentiam,aliorum more paſtillorum , quorũ alius alio vtitur:dico autẽ Polyidæ, & Praſionis & Andronis,& qui nũc dictus eſt,quẽ Betinũ vocãt.Siquidẽ hi omnes valenter deſiccantes proſunt vlceribus contumacibus, ſoluti interim quidẽ in vino dulci , interim ſapa,interim œnomelite, nonnunquam etiã alborum[b] quopiam,aut fuluorum,aut flauorum,prout nimirum vſus poſtulat. Nam de talibus alibi definietur. Similiter verò quandoque ſoluuntur aut ex aceto,aut vino, aut aqua,aut oxymelite,aut oxycrato,aut melicrato.Porrò lemnia terra ex aliquo cõprehẽſorum ſoluta,medicamen fit idoneũ tum recentibus glutinandis vulneribus, tum medẽdis inueteratis,ægrè ad cicatricem venientibus,& cõtumacibus. Similiter autem & alia quæuis terra pharmacodes ſiue medicamentoſa.Neceſſe enim erit diſtinguere,ſicuti ſu-

prà,

a πλάδαρον.

b Add. οἴνων, vinorum.

prà,ab elementari terra,in qua & lapides cō prehendebantur,eam quæ in lutum ſoluitur: ſic nunc ab ea quæ colitur, medicamentoſam:nihilo enim deterius erit ita eam cognominaſſe qua ad curationes vtimur: tametſi eius quoq; quæ colitur,ſi qua pinguis eſt,cōmoda eſt ad curationem earum omnium partium quæ deſiccari poſcunt: vnde ſanè ea & Alexandriæ & per Aegyptum vtuntur multi ſua vtique ſponte ac iudicio,multi verò etiam moniti ſomnijs.Vidi enim Alexādriæ quoſdam aqua inter cutem laborantes ac lienoſos Aegyptiæ terræ luto vtentes, [a] qui ſibi ſuras,femora,cubitos,brachia,tergum,latera,pectuſque [b] inungerent, ac perſpicuò iuuarentur. Eundem in modum & veteres phlegmonas,& laxa œdemata adiuuat lutum hoc.Noui ſiquidem quoſdam,qui ex immodica per hæmorrhoïdas euacuatione [c] turgentes effecti ac tumidi,non obſcurè fuere adiuti. Sed & quidam diutinos fixoſque parte quapiam dolores perpeſſi,luto hoc planè perſanati ſunt: deſiccandi nanque vim terra quæuis poſsidet. Quoniam verò corpus eius natura ſiccum eſt, & quia prorſum igneæ ſubſtantiæ miſtionis eſt expers, ita deſiccat,vt minimè ſit mordax: ad quod tamen etiam proficit ſi lauetur.

[a] πολλοὶ δὲ, multi verò.

[b] Add. τῷ πηλῷ τῆς γῆς ταύτης luto terræ eiuſdem, χριόμενοι, inuncti.

[c] Deeſt toto habitu, ὅλην τὴν ἕξιν.

De terræ lotione.

CAeterum lauatur terra omnis ad eundem modum quo propositum est de lemnia. Primum quidem [a] maceratur aqua, quæ nullam habet medicamentosæ qualitatis suspicionem: at vbi lutum consederit, effunditur quæ innatat aqua: ac quod in fundo erat, segregatur à lapidosis atque arenosis quæ ad unum resederunt. Ac si exercitatum habeas gustandi sensum, ipse iudex eris accuratus, quam oporteat terram lauare quam non. Nam quædam [b] lauari non desiderant, quædam etiam bis terque elui exposcunt. Ac lemniam quidem paratam accipis semel à sacerdote lotam, quæ iterum ablui non exigit.

[a] ἀναφυραθεῖσα.

[b] οὐ δέον τῆς πλύσεως.

De terra Samia.

AT Samiam ne lauari quidem opus est: vtimur autem altera eius specie magis, quam Samiũ astera cognominãt, ad sanguinis expuitiones vndecunque natas, velut etiam Lemnio sigillo. Eadem vi iuuant sanguinis ex vtero profluuia, & vocatum fluxũ muliebrem. Quin & prosunt exulcerationibus dysentericis antequam putrescentia eua dant vlcera. Nomas id genus affectus appellare medicis mos est, ab eo quòd putredo depascat, & ad vicinas partes serpat, quod Græcè dicitur νέμεσθαι, vna cum primum vitiata & ipsas corrumpens. Tametsi etiam in istis quan-

quandoque sum vsus Lemnia, & palàm profuit tum per sedem infusa, tum epota, vtique anteà: quod facere solemus vlceribus melicrato [a] prius ablutis, posterius verò muria. Inijciebatur ergo cum succo arnoglassæ: bibebatur verò ex oxycrato aquoso. Sed nec parum efficacioribus videtur esse viribus Lemnia terra quàm Samia: quare nec ea quę iam phlegmone tentari cœperint, vim eius perferunt sed clare [b] irritantur, atque exaspe rantur, potissimum si homo sit habitus mollioris, quem malacosarcon Græci vocant. At à Samia adeò non exasperatur vlla sic affectarum partium, vt etiam mitigentur, maximè quæ [c] humidiores sunt & laxiores, velut vbera, testes, adenes. Idoneè autem vtaris terra eiusmodi, si vbi ad læuorem redegeris cum aqua, tantum admisceas olei rosati boni, [d] quod mistione sua medicamentum à reficcatione prohibeat: sed & commodum vtileque est, vbi sic præparatum fuerit, ad alias quoq; phlegmonas calidas, & bubonas incipientes, & fluxiones podagricas, & summatim vbi refrigerare statutum est mediocriter cum mitigatione ac lenitione: vt euidenter appareat vim Samiæ mediocriter esse refrigeratoriam. Quin & magis quodammodo aërea est eius essentia collata ad lemniam, cuius argumentum est & leuitas. His

[a] *Add.* ἀκρατεστέρῳ, *haud dilutiore.*

[b] *Vox vna,* τραχύνεται, *exasp.*

[c] τὰ θερμότερα, *calidiores.*

[d] *Apt. vt mixtum quod fuerit non siñat exarescere medic.* ὅπερ οὐ μιχθὲν οὐκ ἐάσει ξηρανθῆναι τὸ φάρμακον.

itaque notis & omnem aliam terram medicaminoſam æſtimato. Dico autẽ notas cõſiſtentiæ tum leuitatem, tum grauitatem, præterea que in guſtu aſperitatem ac leuitatem, ad hæc tenacitatem, & abſtergendi potentiã. Tenax enim & viſcoſus eſt Samius aſter, cùm & Lemnia ſphragis eiuſmodi paululum quiddam habeat. Abſterſoriam quoque facultatem moderatam obtinent & Selinuſia terra, & Chia: quamobrem mulieres quædã ad faciem ijs vtuntur. Oſtenſum autem eſt in tertio libro De ratione curandi, quicquid leuiter abſterget, producendæ vlcerum carni eſſe idoneum. Id autem ſi etiam deſiccet, cicatrici inducendæ habile eſt. Porrò omniũ ex ijs aptiſsima ſunt & ad vlcera quæ in ſumma cute conſiſtunt, & ad ambuſta, illa quę cũ citra morſum exiccant, tum neque manifeſtò excalfaciunt, neque refrigerant. Quocirca terra Selinuſia & terra Chia pulcherrima ſunt ad ambuſta vlcerum remedia: Expoſcunt enim ea moderatiſsimè extergentia medicamina abſque inſigni, aut calfactione, aut refrigeratione: quod vtique ineſt tum Selinuſiæ, tum Chiæ, tum Samiæ terræ. Oſtẽſum eſt autẽ quòd & huius ſpecies eſt Aſter quem vocant, reliqua terra hoc præſtans, quòd viſcoſum quiddam ac tenax obtineat. Quocircà quod cùm ad alia vlcera, tum ad

ambu-

ambusta pertinet, alijs terris quæ tenacitatē non habent conferendus non est. Siquidem substantiam tenacitas magis reddit emplasticam, quàm vt sinat abstergere: scilicet vbi nulla vtique alia adsit acrimonia viscoso tenacique corpori, vt in visco cernere est. At tamē Chia & Selinusia terra inferiores sunt Samia ad phlegmonas in mammillis, testibus, atque inguinibus incipiētes: tametsi vbi inopia est aliorum quæ summè prosunt, nec ipsæ planè ineptæ sunt & incommodæ. Porrò Cimolia cùm mistæ sit facultatis, partim refrigerat, partim etiam digerit, sed leuiter: proinde dum lauatur [a] hāc facultatem deponit atq; exuit. Absque eo secundū vtrasque agit facultates, ceu alia quoque compositorū medicamentorū plurima digerentia pariter & repercutientia. Porrò vtramque facultatem [b] facilè indicat dum illi miscentur humores naturæ cōtrariæ. Nam si mista sit repercutientibus refrigerantibusque, lutum quod ex ipsa & illis cōficitur, refrigerans repercutiensque efficit. Sin digerētibus, & ipsum digerens. Sic ambustis conuenit. Atque idiotæ quidam protinus aceto maceratam illinunt. Sed in tali vsu non impense acre sit acetum oportet. At si tale sit, aquam miscere pręstat. Et illud mihi semper memoria teneto, ceu cōmune omnis terræ leuis. Omnes enim am-

busta

[a] ταντὸ ἀποτίθεται τοῦτο, hoc deponit.

[b] ἐναργῶς, euident.

busta iuuãt, cõtinuo illitæ ex aceto, aut oxycrato, nimirum bullas existere prohibentes. Cæterum contemplandum insuper [a] est, corporis curãdi quæ sit natura siue habitudo, durâne an mollis: id in vniuersum semper præ oculis habendo, corpora mollia valentiũ medicaminum vim haud posse perferre, dura verò posse. Sed hæc huius [b] instituti nõ sunt, verùm copiosius exponentur tum in tractatu De cõponendis pharmacis, tum in libris De facilè parabilibus. Præsens autem narratio à principio id studuit, vt generales inueniret facultates. Quibus animum intendens quispiã complura habiturus est ad particularis vsus copiam, vtique si vtendi eorum viam, ac rationem insuper adiunxerit atque edidicerit. Quare immorandum non est. Verùm quod anteà dictum est, nunc in memoriam reuocare oportet, nempe terram ipsam expertem mistionis substantiæ generis alterius, vim habere citra morsum desiccãdi. Atqui cùm nullum reperire corpus queas mistionis ad vnguem expers, inspicienda item est corũ quæ illi accidunt commistio, idque secundum leuitatis & grauitatis differentias, easque quæ in gustu visuntur. Nam si qua eluceat adstrictio, tantum assumpsit frigiditatis, quantum habet, & adstrictionis. Sin etiam acrimonia quædam appareat, tantum inesse scito cali-

ditatis,

[a] Deest in hoc, ἐν τούτῳ.

[b] πραγματείας.

ditatis, quantum & acrimoniæ. Similiter in leui & graui videndum: cùm leuitas illi inde proueniat, quòd larga & copiosa in tota eius temperie aërea insit substantia: grauitas verò quantò maior sit, tantò itidem syncerior terra existat. Terræ proprium est, quod igni admota non fundatur aut liquescat: id quod accidit plumbo, stanno, argento, & auro. Itaque cùm terram audis [argento] nominari argyriten[a] (nam ita nuncupant quidam illas quæ ex metallis sumuntur) haud putes per totum terræ immistum esse argentum, aurum, aut ferrum: sed contingere, coniunctasque esse paruis terræ particulis immistas particulas paruas: in chrysite quidem, quæ ab auro dicitur, auri, in argyrite, quæ ab argento, argenti: in siderite, quæ à ferro, ferri: easque ab igne in fornacibus fusas, coire adinuicem. Eundem in modum quæ vitrũ continet terra, arenosa est. In arena enim potissimum eiusmodi substantiæ frustula reperiuntur sæpenumero parua. Et qui earum rerum periti sunt, conspectis arenis talibus haud difficulter cognoscunt, quantum ex eis colligi queat vitri. Sed & auri quoque frustula exigua frequenter non paruo numero in quibusdam inueniuntur arenis. Verùm non ex quauis arena, qui negocio huic sunt dediti, aurum vitrumque extrahũt: sed eas eligũt

arenas

[a] *Vet. ad. ἢ χρυσίτην. i. aut chrysiten add. etiã aut ferream, ἢ σιδηρίτην.*

arenas quæ quamminimo impendio plurimum congerunt. Siquidem post multos sumptus quos in fornacibus instruendis facere necesse est, si paulum modò colligeretur substantiæ, damnosum id ipsis esset. Itaque cùm in plurimis arenis auri vitrique frustula parua cõtineantur, qui talia callent, nõ ad quasuis accedunt. Ad eundem modum neque æs, aut argentum, aut ferrum, aut stannum, plũbúmve ex quauis terra colligunt. Nec tamẽ vbi dictorum quodque ab admista terra separauerint, quæ reliqua est, alijs terris est similis (quas passim sic ab omnibus nuncupari proposui, quæ communem habent notam, quòd irrigatæ facile soluuntur in lutum) nã terræ quæ in metallis est, reliquiæ lapideę fiunt, [a]nec macerari rigaríve possunt. Dico autem [b]rigari, per totam substantiam humectari: madescere verò, extima tantum superficie madefieri, haud etiam in altum penetrante humore: illud [c]τέγγεσθαι, hoc βρέχεσθαι Græci appellitant. Sic fit cadmia fossilis quam vocant, lapidea, nec ipsa rigari potis. Sed de talibus corporibus infrà dissaretur. Nunc rursum ad medicaminosam terrã reuertor, quæ, proinde quòd aqua irrigata facilè in lutum soluitur, terra appellatur. quia verò ea vtimur velut alijs madicamentis, idcirco nõ iniuria Græcè pharmacitis, Latinè medicaminosa

[a] ἄτεγκτον vet. autẽ cod. hab. ἄτηκτον, illiquabiles. leg. ergo nec liquescere possunt.

[b] Legen. puto τήκεσθαι, liquefieri. sic enim Aet.

[c] al. τήκεσθαι.

nosa sola vocatur [a] nempe quia aut sola est eiusmodi, aut euidentiorem vim medicaminosam possidet. Id quod sanè verum est. Nominatur autem apelites, non quòd vitem in ea serere præstat, sed quod viri circũlita interimat nascentes in ea vermes, quos scnipas apud nos vinitores cognominant. Nascuntur porrò hi ineunte vere, cùm germinare vites, turgereque earum pars vnde germen exit (quem oculum nominant) incipiunt. Hos igitur oculos scnipes depascentes, non leuem viti noxam afferunt, ac proinde oculorum istorum radices, qui hæc sapiunt, inungunt ac illinunt. Hac itaque ratione ampelites & pharmacites id genus terra appellata est, vel ex eo quòd scnipas perdat, quantum habeat facultatis medicaminosæ indicans. Sed & à reliqua terra, qua ad curationes vtimur, multum diuersa est: quippe quæ proxime ad lapideã perueniat quamobrem misceri eam in medicaminum scriptionibus comperies, vbi exiccare atque digerere quid opus est. Nec enim mordacitatis expers est, nec moderata, nec mitigandi vim obtinet velut Chia, Samia, & Selinusia. Atque de Cimolia quidem dictum est, quòd illis paulò sit valentior, veruntamen etiam morsus expers, maximè si elota sit. Cretica verò terra istis quodammodo assimilis est: verùm admodum imbecilla est, multum

[a] Add. καίτοι πλὴν ἀμπελίτην ὀνομαζομένην γῆν ἔνιοι φαρμακῖτιν ὀνομάζουσι.

multum habent ſubſtantiæ aëreæ: ineſt tamen ei vis extergendi: quamobrem ea homines vaſis argenteis ſordidis ſplendorem recuperant. Itaque & hæc tibi vſui fuerit ad ea omnia, ad quæ alias ſine morſu extergentis idoneas eſſe poſuimus. Harum omniũ Lemnia valentiſsimas vires obtinet. ſiquidem & adſtrictio ei quædam ineſt. Porrò Eretrienſis hac etiam valentiorem poſsidet, hactenus tamen, vt nondum mordicet. Quòd ſi lauetur, valde moderata efficitur, non ſecus atque ſupradictæ. Expedit verò hanc terram non ſemel, ſed bis terque lauare, vt & Cimoliam. Quin & vrunt eam quidam, quò videlicet eſſentiæ reddant ſubtilioris & acrioris, vt & ad digerendi potentiam tranſeat. Cæterum ſi vſta lauetur, tunc depoſita in aquam acrimonia, ſubtilitatem quidem quam ex toſtione acquiſiuerat, retinens, deſiccantior conſtituitur. Quocirca cùm vſtionem non experta, communi ratione terræ cuiuslibet, vlceribus ſit accommoda: magis certè iam congruit, & ad ea quæ carnem ſibi reſtitui ægrè patiuntur, & ad ea quæ ad cicatricẽ difficulter perueniũt, ſi poſtquã cõbuſta fuerit, abluatur. Porrò cum duæ eius ſpecies ſint, ea quæ colore eſt cinericio, illi quæ admodum albida eſt præfertur. Eſt & alia terra dicta Pnigites, tota quidem facultate Cimoliæ aſsimilis,

milis, cæterũ colore diuersa. Est enim atra, perinde vt Ampelites. Porrò viscositatem & tenacitatem non minorem quàm Samia terra obtinet, imo nonnunquam etiam maiorem. Cæterum durante hac immani & graui peste [a] allata ad me terra est ex Armenia ea quę Cappadociæ finitima est, etiã siccãtior, colore pallido. Lapidem qui donarat, non terram appellabat: promptißimeque in læuorem soluitur, ceu etiam calx. Sic enim videlicet nuncupo petram combustam. Verùm vti nec in illa arenosum quippiam admistum est: ita nec in Armenia. Nã postea quàm in mortario pistillo comminuta est, adeo est leuis, nec plus est lapidea, quàm aut calx, aut Samius aster: tametsi non ęquè vt aster leuis est. Itaque illo etiam magis conspissata est minusque aëria, quamobrem opinionem ac phantasiam præbet ijs qui negligentius intuentur, quasi lapis esset. Cæterum quod ad præsentia attinet, nihil interest, lapidem an terram vocites, si id modò teneamus, quòd summe desiccat. Siquidem ad dysenterias & vẽtris profluuia, tum sanguinis expuitiones, & catarrhos, ad hæc ad putrescentia oris vlcera in primis competit. Quin & eos magnifice iuuat quibus ex capite in thoracẽ fluxio decumbit: quamobrem illis quibus ex tali occasione assidua difficilis est anhelitus, vali-

[a] ἐδόθη δ' ἡμῖν, *data nobis est.*

lide prodeſt. Sed & eos qui phthoë laborant, adiuuat. Vlcus enim eorum deſiccat: vt haud etiam tuſsiant, niſi in victu peccetur non leuiter, aut ambiens de repente ad intemperiẽ recidat. Ac mihi videtur, quòd ſicut in fiſtulis ſæpe conſpeximus, non in alijs partibus duntaxat, ſed in ipſo etiam ano, vt citra collyrij immiſsionem quod ſordem & callum auferret, ipſo duntaxat deſiccante medicamine contraherentur ac clauderẽtur ita quoque in pulmonis eueniat vlcere. Siquidem & ipſum ab exiccantibus iuuari medicamentis perinde conſpicitur, vtique cùm mediocre eſt, non admodum magnum. Itaque viſi ſunt quidam eorum qui talia habebant, prorſum eſſe liberati. Ac quidam qui Roma in Lybiam talem ob cauſam profecti ſunt planè ſe ſanos eſſe credidere: & ſanè vſque ad annos aliquot inculpatè tranſigebant: poſteà verò cùm non pari degerent cura & cautione, reditus morbi apparuit. Hos ergo, vt dixi, bolus armenia euidenter adiuuit: Quin & eos qui Romæ aguut, qui aſsiduò difficultate ſpirandi diſcutiãtur, magis etiã. Porrò in magna hac peſte, cuius eadem facies fuit atque eius quæ Thucydidis memoria graſſabatur, quotquot hoc medicamen bibere, celeriter curati ſunt. At quibus non profuit, omnes interiere, ſcilicet cum nec alio quouis

Liquet bol. arm. ſolum ij, qui erãt incurabiles: nihil profuiſſe.

quouis iuuarentur. Vnde colligitur quòd ijs duntaxat non fuerit auxilio, qui planè erant incurabiles. Cæterum bibitur ex vino[a] albo, consistentia tenui, modicè diluto, si aut planè febri careat, aut leuiter ea teneatur: sin grauis febriat, admodum aqueo. Non tamen calore vehemẽtes sunt febres pestilentiales. Porrò de vlceribus resiccari postulantibus quid attinet dicere quantam vim habeat bolus hæc armenica? Liberum est autem vtcunque appellare velis: siue lapidem, vt is qui mihi donauit: siue terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.

[a] *Albo, interpr. est.*

De lapidibus.

EX sponte natis corporibus sunt & lapides, hoc diuersi à vulgo nuncupata terra,[b] quòd rigari non sustinent. Vires habent partim secundum totius substantiæ proprietatem, partim secundum qualitates effectrices. Porrò vt hæc [c] differant, superius docui. Nunc autem sermo nobis esto de illis, quæ secundum effectrices agunt qualitates in quibus sanè est & [d] vtendi ratio ac methodus. Siquidem, vt ostendimus, facultates quę proprietatis totius substantiæ ratione insunt, à methodo ac ratione alienæ sunt, & per solam noscuntur experientiam. Nam cur hic lapis tacto vulnere, vnde sanguis prorumpit, cursum eius reprimat ac sistat, haud no-

[b] τῷ μὴ τέγγεσθαι, *quòd nõ humectẽtur.*

[c] *Ad.* ἀλλήλων, *inter se.*

[d] ἡ τῆς χρήσεως αὐτῆς μέθοδος.

uimus. At cur lapis quem Hęmatiten vocant, in oculares facultates indatur, haud latet. Nam id rationis inuentũ est. Si enim in cote oculari eum fritum cum aqua donec mellis crassitiem accipiat,[a] adstringentem facultatem percipies. Atqui didicisti quòd phlegmonas etiamnum gliscentes, potissimum quæ contingunt in partibus neruosis, restringentibus medicamentis repercutere oporteat: at vbi haud amplius sanguis in partem affluit, adstringentibus medicinis, quæ digerant adiungere, & sensim ad ipsa sola transire. Atque de huiusmodi quidem facultatibus in lapidibus disseremus, vbi ea prius in memoriam reuocarimus, de quibus fusè locuti sumus in libro contra eos conscripto, qui insultant ijs qui voce solœcismum committunt. Nam horum quidam λίθον (quæ vox lapidem Græcis significat) masculino genere efferri non sinunt: verùm si dicas, ἔμβαλλον τὸν λίθον ἐπὶ τὸν κύνα, non aliter vociferantur, quàm si ipsis in caput lapis esset coniectus, velut etiam si quis dixerit, τὸν δρῦν (quercum sonat) exclamant tanquam fuste percussi. Itaque si quis eorum suasu consueta medicis nomina[b] mutare in animum inducat, dicens τὴν λίθον, τὴν ἁιματίτην, & τὴν πυρίτην, & τὴν γαλακτίτην, & τὴν χισόν, vt curiosus sanè & stolidus damnabitur: nimirũ cùm veteres ex more omnes mas-

[a] deest gustare volueris, ἐθελήσης γεύσασθαι.

[b] μεταρυθμίζῃ, aptare.

masculinè efferant eorum differentias, αἱματίτην, πυρίτην, χαλκίτην, μελιτίτην, γαγάτην, χισόν, φρύγιον, ἀράβιον, μεμφίτην. [a] Econtrario verò τὴν πέτραν fœminine pronũciant, non τὸν πέτρον masculine. Nam ἀσίαν πέτραν, non ἄσιον πέτρον nominant, [b] λίθον ἄσιον, hoc est lapidem asium, ceu etiam asiæ petræ florem. Porrò ex petra combusta calcem fieri dicunt. Attamen Heraclides Tarentinus, & alij nonnulli, non ex quouis lapide calcem fieri volunt, sed ex sola petra, nuncupantes ita per excellentiam solum qui sit lapidum durissimus. Equidem ego vel ex industria & studio consueui mutatis inuicem nominibus vtroq; modo omnia talia efferre, de quibus inutiliter nonnulli rixãtur, id re ipsa commostrans, nihil offendi enarrationis claritatem vtrouis modo quis dixerit. Cæterum mirandum non est, qui ignorant enarrationis naturalis aut vnam solamque habendam virtutem, ipsam scilicet perspicuitatem ac claritatem, aut certè omnium aliarum primam atque optimam, si ad tantas vertantur nugas. Itaque de ijs lapidibus primùm disseram, qui [c] mortarij aut cotis attritu in liquorem succúmve soluuntur.

Ciseris. *Pumex.*

Cæterũ si pumex inter lapides recenseri potest, & ipse eiusdem est facultatis, quod certe

[a] ἔμπαλιν, rursus.

[b] Add. οὐδὲ, neq;

[c] παρατριβόμενοι θύαις ἢ ἀκόναις triti in mortario aut cote.

ad absterſionem attinet, velut etiam figulina teſta, ac multò magis ea quæ [a] fornacium eſt. Sed Smiris acrimoniæ quiddam obtinet: proinde cauſticis & deſiccantibus facultatibus [b] additur, eiſq; quæ curant gingiuas [c] laxas, ac mollitie fluidas. Pumex autem ſi combura tur, haud erit inferior eoſdem ad vſus Smire.

[a] τῶν καμίνων.
[b] τινὲς αὐτῇ μιγνύουσιν, quidã ipſam miſcent.
[c] πλαδαρά.

De lapidibus qui in ſpongijs reperiuntur.

Lapides qui reperiuntur in ſpongijs, frangendi vim obtinent, non tamen ita validam vt lapides in veſica comminuant: & qui id ſcriptum reliquerunt, mentiti ſunt. Verũ qui in renibus conſiſtunt rumpunt, velut qui ex Cappadocia conuehuntur, quos in Argeo naſci aiunt. Soluuntur autem hi in ſuccum colore lacteum: ex quo liquet, quòd extenuandi vim obtinẽt abſq; vt inſigniter excalfaciant.

Oſtracites.

Porrò oſtraciten vocatum lapidem prædicare quoſdam audio quaſi deſiccandi valenter facultatem obtineat, temperatam ex adſtrictione & acrimonia, velut & Geoden nomine pupillas expurgare, & vberum teſtiumque phlegmonas ſanare, [d] ex aqua videlicet inunctum. Attamen Cotis Naxiæ ramentum mammas [e] virginibus ſuo tempore prohibet tumeſcere, & puerorum teſtes, tanquam videlicet particeps facultatis refrigeratoriæ.

[d] ἐνιέμενον ὕδατι.
[e] παρθένων, virginum.

Ophi-

Ophites.

Sed ophites quem vocant lapis[a] extergendi confringendique vim possidet, ceu etiam vitrum. Admodum enim ipsum ex vino albo ac tenui epotum lapides vesicæ[b] conterit atque confringit. Verùm ipsum in lapidibus quispiam forte non numeret.

a Ad. καὶ θεἰσυſtus.
b τρύπτει duntax.

Iaspis viridis.

Proprietatem nonnulli lapidibus quibusdam testimonio suo adscribunt, qualem reuera habet Iaspis virens, nempe stomachum[c] adhæsu ventrisq; os adiuuans. Ac nonnulli quoque annulis inserunt, scalpuntque in eo draconem radios habentem: velut rex Nechepsos[d] memoriæ prodidit in[e] sexto & decimo libro. Sanè huius ego quoque lapidis abunde feci periculum. Torquem enim ex huiusmodi lapillis confectū à collo suspendi, ita vt lapides os ventris contingerent. Apparebant autem nihilominus prodesse, etiamsi sculpturam non haberent quam scripsit Nechepsos. Porrò lapidem[f] omphatiten vir fide dignus reuera iuuare morsos à vipera suspensum retulit. Sed eiusmodi facultates extra vsum sunt methodo constantem: velut etiam cum Hieracites & Indicus profluentem ex hæmorrhoïdibus sistunt sanguinem.

Partū accelerat.

c περιαπτόμενον
d ἔγραψεν.
e τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, 14.
f al. ophiten.

Sapphyrus.

Sed & Sapphyrus ictos à scorpio epotus

iuuare creditur.

Aphroselinus.

Et aphroselinus quem vocant, [a] comitiali morbo vexatos: non tamen nos experti sumus. Sunt verò & alij lapides nonnulli, qui aduersus quædam suspenduntur. Cæterum quidam characteres quosdam & literas inscriptas habent: sicut qui hæmorrhoïdibus congruit Hieracites: cuius nos fecimus periculũ. Sed non est nũc tempus de illis disserere, qui sola experientia fidem habent, ac non rationali quadam methodo in vsum venerũt. Aliud de his tempus erit & locus. Nunc autẽ ad id quod toto opere propositum [b] fuit [c] reuertor.

Dioscoridis Thyites.

Omnium dictorũ lapidum valentissimam vim habet is qui ex Aethiopia affertur, quadamtenus subuiridis, vt Iaspis quem vocant. Soluitur hic lapis in succum colore lacteum gustu verò [d] acrem, ac proinde illum nemo ocularibus miscet facultatibus, nec fluxiones repercutientibus, neq; vlcera sanantibus: sed tantum ad purgandũ, & abstergendum quæ pupillam offuscã absque phlegmone: ex quibus sunt cicatrices recẽtes, quas attenuare potest: sed & [e] oculorũ vngues (Græci pterygia vocant) vtique si non admodũ duri fuerint.

Iudaicus.

Est & alius lapis viribus valentioribus in

Palæ-

[a] τοὺς ἐπιλήπτους.

[b] Add. ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν, *ab initio nobis.*

[c] πάλιν ἀνέλθωμεν.

[d] δακνώδη, *mordacem.*

[e] Add. ἀπορύπτει, *exterg.*

Palæſtina Syria proueniens, colore candido ſpecie concinna, lineas habens ceu torno ductas. appellitant eum à loco in quo naſci conſueuit, Iudaicum: vtunturque ad veſicæ lapides, in cote ſoluentes, & ex aquæ calidæ tribus cyathis potui præbentes. Sanè in quibus nos experti ſumus, profecit nihil quod ad lapides veſicæ pertinet: verùm ad eos qui in renibus hærent, efficax eſt.

Pyrites.

Vnus eorum qui validam facultatem poſſident, eſt & pyrites quem vocãt, quo vtimur digerenti emplaſtro admiſto: adijcitur ei & ſchiſtos. Ad hoc medicamine & pus ſæpenumero, & cõſiſtentia grumoſa in ſpatijs intermedijs muſculorũ nata, per halitum digeſta ſunt. Cæterum vbi in vſum vocantur lapides [a] admodum vehementer contuſi, atque ad lęuorem redacti ſint oportet, ſimiliter atq; ea quæ in ophthalmicas facultates admiſcẽtur. Etenim[b] pollinis inſtar cõminuantur, adeò vt in profundum corporũ quibus applicãtur ſubeant, aſsimiles manent iſtis marinis, & fluuiatilibus arenis, quæ & ipſæ communem omnium lapidum vim poſsident. Siquidem exiccant tumentem[c] ab aqua inter cutem carnem, videlicet laborante in eis excalfactis decumbente Non tamen ad aliud quippiam eis vtimur tanquam prædictis, puta

Vulgò marcaſita.

[a] *Add.* ἅπαντας, *omnes.*

[b] χνοώδεις γεννηθῶσιν, *velut puluis fiãt.*

[c] καὶ ὑδερώδεις, *hydropi.*

ad ophthalmicas & ſiſtẽtes tum ſanguinem, tum muliebre profluuium facultates, præterea ad glutinanda vlcera, cicatrice claudenda carne implenda. Nam qui ex eis acres non ſunt, ad hęc [a] omnia ſunt vtiles: velut & acres, quorum poſterius mentionem faciam, ad detergendum abſtergendumq́;, tum detrahendum, extenuandum, digerendum, valentérq; ſiccandum, & colliquandum.

Phrygius.

Huius facultatis habetur & phrygius quem vocãt. Sed eo ſemper vtor combuſto quidem ad vlcera putrida, idque aut ipſo per ſe, aut ex aceto, aut œnomelite, aut oxycrato: ad oculos verò medicamentum ſiccum efficiens: quod multi nunc acceptum à me obtinent. Miſcentur ei & alia quępiam. Dicetur autem de ipſo in opere de componẽdis pharmacis. Nunc ſatis eſt de generali eius facultate explicuiſſe: validè enim deſiccat, habens quiddam adſtrictionis ſimul & mordicationis. Dictum verò ſuperius eſt, ea eſſe omnia optima medicamina, plurimique vſus, quæ miſtas in ſeſe haſce [b] facultates habent, nempe repercutientem, & digerentem.

Ageratus.

Eſt autem lapis ageratus quem vocant, quo vtuntur [c] coriarij, facultatis miſtę, adſtringentis ſcilicet, & digerentis. Sed de ſola adſtrin-

gente

[a] πάντες *omnes.*

[b] Ad. δύο *duas.*

[c] τοὺς σκυτοτόμους, *coriarij ſectores.*

gente conſiderandum. Iuuat quidem euidenter columellas phlegmone grauatas: non tamen apertam guſtu adſtrictionem præferre aut acrimoniam conſpicitur.

Aſsius.

Eſt & alius lapis in Aſſo proueniens, quem ob id ipſum Aſsion cognominant, nõ durus vt petrę. Siquidem color illi eſt pariterq; conſiſtentia ceu tophi, friabilis & laxus.[a] Innaſcitur ei quiddã farinæ tenuiſsimæ[b] ſimillimũ, qualis in[c] molarũ parietibus adhęrere viſitur. Appellitant hoc medicamentum petræ aſiæ florem. Eſt verò & ſubtilium partium, vt ſine morſu nimis molles carnes ac fluidas eliquet. Petra verò in qua naſcitur, tametſi vim habeat illi ſimilem, actionis tamen vehementia inferior eſt. Hoc enim ea potior eſt flos non tantum quòd magis colliquet ac digerat, & velut ſale cõdita ſeruet, ſed & quia hæc præſtet abſque vehementi mordicatione. Habet & ſalſedinem quandam in guſtu hic aſiæ petræ flos: vt coniectura ſit illum naſci ex eo quòd ros ex mari in petram reſidens, poſteà à ſole deſiccetur.

Gagates. Gall. Geet.

Eſt & alius lapis colore atro, qui vbi igni admotus fuerit, perſimilem bitumini odorẽ exhibet: quem Dioſcorides nonnulliq́ue alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium

nomine

[a] ἐπιτρέφει) innutrit.
[b] παραπλήσιον.
[c] τοῖς μύλωσι, piſtrinorũ, aut molend.

nomine [a] Gagatem. vnde & ipsi lapidi nomen claturam inditam dicunt. Ego tamen eum fluuium non vidi tametsi parua nauicula totius Lyciæ littora legerim, quò videlicet quæ in ea sunt inspicerem. Crustaceos verò lapides [b], & qui in ignem additi exilem flammam ederēt complures ex Cœle Syria aspor taui, natos in colle [c] mari mortuo, quod vocant, circundato, qua orientem spectat, vbi & bitumen est: eratque lapidum odor similis bitumini. Vtebarq; eis ad [d] tumores in genu diuturnos, & ægrè curabiles, mistis videlicet facultatibus quæ ad hoc symptoma probatæ fuerant. Planeque visum est mihi euidentiorem earum facultatem reddidisse. Miscui verò ipsum & Barbaro quam vocant: & palàm medicamentū effectum est exiccantius, adeò vt & sinus contraheret, nedum cruenta vulnera glutinaret, ad quæ competere maximè creditur. Est & alius lapis, cuius meminit Nicander hunc in modum:

Si lapis vratur candenti Thracius igne &
Post madefiat aqua, flagrabit totus: at idem
Mox oleo affuso penitus restinguitur: adfert
Thracius hūc ad nos pastor de flumine, nomē
Cui Pontus.

Verùm nullus eius in medicina vsus est: neque Nicander præter graueolentiam, quæ suffitu feras fugat, quicquam ei adscripsit.

Magni

[a] Aet. gagen.

[b] Add. μελάνας nigri.

[c] τῷ περιέχοντι τὴν νεκρὰν ὀνομαζομένην θάλασσαν.

[d] ἐμφυσήματα flatuosos tumores

Magnites, quæ & Heraclea. Magnes.

Ex lapidibus vnus est & magnites, & heraclea quam vocant, adsimilem hęmatiti vim obtinens.

Arabius.

Attamen Arabius quem nominant, lapis elephanti similis, desiccantis abstergentisque facultatis est.

Alabastrites.

Et alabastrites vocatus vnguis in medicinæ vsum ingreditur combustus. Quidam eũ bibendum dant stomachicis.

Smiris.

Sed & Smiris[a] quòd multam abstergentem habeat facultatem, clarum est vel ex eo quòd dactylioglyphi, hoc est qui annulos excul-punt, cum in vsum illo vtantur. Quinetiam ꝙ dentes puros efficiat, experti sumus.

[a] Ad. καλουμένη vocata.

Hæmatites, Galactites, & Melitites.

Porrò talium quoque vnus est hæmatites quem vocant, à coloris similitudine id appellationis sortitus: sicut & galactites, quando & ipse in succũ solutus lacti similis conspicitur. Huic autem colore adsimilem succũ efficiens melitites à mellis similitudine, quod gustu representat ita nuncupatus est. Porrò ostensum in quarto horum commentariorum est, quòd succus omnis dulcis à temperato calore talis eueniat, adstringens verò à frigore.

Habe-

Habebit ergo lapis hęmatites tantum frigiditatis, quantum habet adstrictionis: melitites verò calorem temperatum: mediã autem [a] vtrisque temperiem galactites. Merito itaque ausi sunt medici ocularibus facultatibus lapidem miscere hæmatiten. Ac solo eo vti posśis [b] superciliјs exasperatis: si quidem cum phlegmõe [c] aspera sint reddita, ex ouo ipsum diluens: ac si magis, etiã per decoctum fœnigreci. Sin verò citra phlegmonem, ex aqua. Incipito verò semper à modicè humido, per specillũ infundens. Vbi autẽ ꝙ vires eius ferat conspexeris, magis ac magis crassum efficies: ac tandem adeò crassum facies, vt specilli [d] cuspide inungas secundum subiectionẽ aut euersionem [e] supercilij. Hic idem lapis similiter in cote contritus, sanguinis expuitioni competit, omnibusq; vlceribus. Porrò siccus si ad tantũ redactus fuerit leuorẽ, vt [f] pollinem tenuitate æquet, reprimit excrescentia, atque eo nullus solo atq; per sese vtitur. Ego verò [g], vti proposui, vsus sum facultate eius ex gustus qualitate comperta, cùm mox experientia periclitari vellem, nunquid rectè coniecissem. Et ipsa quidem oculorum vlcera solus per se cicatrice includit (vt paulò ante comprehensum est) attritus, ceterum aut affusus, aut inunctus. Nam & id experientia exploratum habeo.

[a] ἀμφοῖν.

[b] βλεφάρων, palpeb.

[c] ϭιαῦζ.

[d] πυρῆνος, nucleo.

[e] τοῦ βλεφάρου.

[f] χνοώδης γένηται, pulvillum referat.

[g] ἐφ᾽ ὧν εἶπον, ad ea quæ dixi.

Schistos.

Schistos.

Huic lapidi persimilem vim obtinet, verùm infirmiorem, is qui vocatur ſchiſtus:ac poſt eum galactites. At melitites caliditatis etiam nonnihil,vt dixi,adiunxit. Vt itaque vnuſquiſque ipſorũ leuiter ac ſenſim ab hematitis facultate recedit, ita ad oculos [a] in vſum ducitur: eſt tamen mitior. Porrò mitiora remedia partibus etiamnũ phlegmone afflictis ſemper gratiora ſunt atque iucũdiora: cæterũ liberis iam phlegmone partibus infirmiora quàm quæ perſanare valeãt. Porrò cùm lapidibus omnibus commune ſit vt deſiccent:quotquot ex ijs in ſuccum ſoluti, aut alioqui ad læuorẽ triti, nullã continuò qualitatẽ in guſtu obtinent,hos putandũ eſt eſſe tum infirmiſsimos, tũ mitiſsimos,tũ minime mordaces.At qui manifeſtã guſtui qualitatẽ offerunt,hi pro qualitatis proportione potentiã poſsident:ac ſi quidẽ adſtringãt,ad comprimendũ,conſtringendũ, ſpiſſandum, & contrahendũ,ſi verò mordicent, ad excalfaciendum,digerendum, & liquandum medij inter eos ſunt qui abſtergent ſolum citra mordicationẽ [b].Igitur hematites ſchiſtos,galactites,ac melitites, in ſuccũ ſoluuntur quo poſui modo, ad cotẽ aut mortariũ attriti: cum ſint & alij lapides in ſuccũ ſolubiles,vt qui in Aegypto naſcitur,quo vtũtur ad ſplẽdorem

a Add. ὁμοίως, ſimiliter.

b Ad. ἢ ςύφειν, aut aſtrict.

dorem linteis conciliandũ. Est autẽ [a]omniũ dictorũ minimè qualitatis particeps, nec adstrictionẽ, nec morsum, nec abstersionẽ præ se ferens: quocirca hoc ipsum duntaxat lapidi huic inest, quod desiccet videlicet: proinde cerato eum miscentes, ad cicatricẽ vlceribus inducendã in mollibus corporibus vsurpant. Sed & ocularibus miscetur facultatibus perinde vt modò dicti: at quantò est maiore emolliendi vi quàm prædicti, ꝙ nullã videlicet effectricem qualitatem habeat, tantò etiam moderatior est, [b]magisq; dolorem leuat. Hunc lapidem quidam moroxum, nõnulli graphida nuncupant.

[a] καὶ ἀναισθητότερος, & mag. insensilis, al. ἀσθενέστερος, imbecillior.

[b] Vet. ἀνωδυνώτερος.

Metallica medicamenta.

Metallica medicamenta appellare medicis mos est, quorum generatio in metallis est, siue spontanea, siue per fornacẽ facta. Et ad hæc tertio loco sunt quę rursum homines ex his ipsis præparant quouis modo, velut cerussam, psoricum, sandyca, phycum. Deinceps itaque [c]de singulis dicetur ea serie literarum, qua quodque nomen incipit. Verum illud pirmum de omnibus illis dicemus communi præfatione, qualem de lapidibus paulò antè habuimus, & his etiam superius de terra medicaminosa. Nam vt illis id inter sese omnibus commune est, vt desiccent, ita metallicis quoque medicamentis

[c] ὑπὲρ ἁπάντων, de omnibus.

omnibus: eſt enim eſſentia eorum terrea, ſecundum elementaris videlicet terræ ſignificatum nunc loquendo. Sed quemadmodũ à nobis ex terra ſigulina dolia, & fictilia, ollæque, & alia eiuſmodi parantur, per ignem, qui torrendo humiditatem abſumit, durata: eundem in modum in terra, caliditate diutina miſtam ex terra & aqua, nonnunquam etiam aëre, ſubſtantiam vniente temperanteque, ac poſtea deſiccante, metallicorum medicamentorum proueniunt conſiſtentiæ. Porrò locorum in quibus hæc proueniunt, natura, prout plus minuſque eſt frigida, alia plus, alia minus congelat ac cogit. Quemadmodum itaque in terrę differentijs plurima ineſt eſſentia terræ elementaris, paulum verò aëris: ita in metallicis multum immiſtum eſt igneæ ſubſtantiæ. In medio eorum ſunt lapides. Proinde pleraque metallicorum medicamentorum alia ſemel aut bis, alia verò frequentius lota, idonea ſunt ad deſiccantes ſine morſu facultates. Atque hæ ſunt communes rationes [a] quas præſcire oporteat. Deinceps verò dicentur quæ cuique ſingulatim ſunt propriæ, idque iuxta literarum, à quibus appellationes [b] incipiunt, ordinem.

Hales. *Sales.*

Sal partim ex mari prouenit, in ſalinis videlicet

[a] Ad. περὶ πάντων αὐτῶν, *de omnibus hiſce.*

[b] Ad. τῶν φαρμάκων.

licet,quas Græci vocant halas,cuius & inter marina medicamenta mentionem facturi sumus:partim ex terra effoditur, Græci ὀρυκτὰς ἅλας nominant, cōmuni metallicorum genere comprehensus. Vtrique vis adsimilis est,siue fossilis sit,siue ex mari. De quibus & suprà verba fecimus libro quarto, eo loco vbi salsum ac salsuginosum saporem ab amaro distinximus. Ac nunc quoque dicetur, quod aphronitri quidem amarus est & abstergens: salis verò tantò in abstergendo inferior est, quantum accessit adstrictionis. Est enim ex duabus qualitatibus mistus abstergente videlicet,& adstringente. Porrò quod magnopere vterq; desiccet, suprà monstratum est: Cæterum vtriusque in medio est [a] spuma litri.

a ὁ τοῦ λίτρου, sapor nitri. nā articul. ὁ refert ad χυμὸν, quod paulò antè præcessit, nō ad ἀφρὸν i. spumā. de quo hic nulla mētio, Pau. etiam nitro vim tribuit aphroni. & salis, mediam.

Armeniacum.

Armeniacum vim habet extergentem cū leuicula acrimonia,et leuissima adstrictione. Itaque tale cùm sit,ocularibus miscetur facultatibus. Et ipso per sese quoque ad pollinis læuorem redacto,vtuntur sicco ad pilorum in [b] supercilijs incrementum:nempe vbi præ humorū acrimonia partim excidunt,partim verò nec crescunt,nec aluntur. Siquidē [c] depastis his acrimonijs,in bonum naturæ habitū pars reducitur, cuius cum alia sint munera, tum etiam producendi, incrementum præbendi,ac roborandi qui in [d] supercilijs sunt pili:

b τοῖς βλεφάροις.
c ἐπιδαπανηθέντων.
d τῶν βλεφάρων.

pili: quippe cum prima & [a] ex professo quędã sint medicamentorum opera: quædam verò mediante natura, quæ animantium corpora dispensat, eduntur, velut quæ in his ipsis calliblephara nuncupant. Ipsa enim partes [b] læsas mediocriter desiccant, pilos corrumpentem humiditatem absumendo, quę vbi abolita est tum natura ad proprias redit actiones, nimirum sublatis quę hactenus ipsi impedimento fuerant.

Arrhenicum. Auripigmentum.

Arrhenice, siue [c] arrhenicum (vtroq; enim modo appellitant) facultatis est causticæ, siue vrentis, idque tam cõbustum, quàm vstionis expers. Cęterum id constat vstione reddi tenuiorum partium. Vtuntur porrò eo ceu adurente ad denudandam pilis partem quamuis. Verùm si diutius inhæreat, nec cuti etiam ipsi parcet.

Aphrolitrum.

[d] Aphrolitrũ [e] ab aphronitro differt. Litri enim Aphros, hoc est spuma, medicamentum est exiccatorium, aspectu triticeæ farinæ similis. Etenim alba est, non vt asiæ petræ

[a] ἄντικρυς.
[b] Deest moderatè, μετρίως.
[c] al. arsenicum.
Præter fossitium sũt & factitij genera. 2. alb. et luteum venena ambo præstantiss.
[d] sic atti. p aphronit.
[e] Leger. ἀφροῦ νίτρου à spuma nitri.

Non enim distinguntur hic aphrolit. & aphronit. vt quæ re diuersa nõ sunt, sed ἀφρόνιτρον composito nomine, & ἀφρὸς τοῦ νίτρου duab. vocib. id est aphronit. & spuma nitri. vide Gal. 4 simplic. cap. 20. & 21. Item Paul. & Aet.

P flos,

flos,cinericea.Aphronitrum verò farinę speciem non habet,neque solutum est,sed congelatum & coactum,quo omnes qui in balneis sordes exterunt,quotidie vtuntur:ea detergendi facultate, vt non modo sordes extergeat,sed etiam pruritum sanet,nempe discussis eo quæ ipsum excitant saniebus. Nō abs re itaque medici ex eo multa digerentiū medicaminum præparant. At spuma litri, eiusdem quidem cum litro tum naturæ,tum facultatis est,cæterum essentiæ tenuioris.Dictum tamen paulò antè est[a] aphrolitrum in medio consistentem habere facultatē aphronitri & salis.Aphronitro enim sola inest vis extergendi:sali verò etiam adstringendi multò magis,ac extergendi.

Gypsus. Gypsum.

Gypsum & ipsum ad communem omniū terrenorum lapidosorumq; corporum facultatē,qua desiccare dicta sunt, insuper hoc adiunctum habet, ꝙ est facultatis emplasticæ. Vnitur enim ipsum ad sese,& cogitur lapidescitq; maceratū.Quamobrem siccis medicamentis,quæ ad sanguinis accommodantur eruptionem,vtiliter commiscetur. Nam ipsum per sese lapidosum fit. [b] coactum ac congelatum: proinde rigare diluereq; illud excogitam tenui alboq; oui liquore, quod ad opthalmias vtile est, admisto quod in fa-

rina

[a] *Leg. nitrum.*

[b] *Add. et dura*, καὶ σκληρά.

rina triticea eſt puluilli tenuiſsimi, qui in parietibus [a] molarum reſidet. Excipere verò quod ſic [b] maceratũ eſt tenellis leporis pilis, aut qui perinde ſunt molles, expedit.

a κατὰ τοὺς μύλωνας molend.
b φυραθὲν ſubact.

Gypſum κεκαυμένον, hoc eſt, deuſtum.

Gypſum cõbuſtum non æquè emplaſticã vim habet, cęterum tenuiorum eſt partiũ, & valentius deſiccat. Quin & repercuſſorium eſt, maximè ſi maceretur oxycrato.

Diphriges.

Diphriges miſtam habet tum qualitatem, tum facultatem. Habet enim in ſeſe quiddã & mediocriter adſtringẽs, mediocriter acre: quamobrem vlcerum rebellium [c] optimum medicamen eſt. Conuexi autem & huius medicamenti vim ingentem [d] ex Cypro Solis, vbi metallum ab vrbe abeſt, quaſi triginta ſtadijs. Proiectum enim erat in medio [e] ſpacio ædium quæ ante metallum extructæ erant, & vici qui ei ſubiacet. Cæterum præfectus ac procurator metalli, id quod poſt cadmiam reperiretur, eſſe dicebat inutile: itaque abijci non ſecus atque vſtorum in foco lignorum cinerem. Verùm hoc mihi [f] multo vtiliſsimum factum eſt medicamentum, tum ad putreſcentia oris vlcera, ſiue per ſe, ſiue cum melle cui detracta ſit ſpuma: tum ad anginam, videlicet vbi iam per adſtringentium medicaminum auxilium

Perfectiæris velut fex cohærẽs ime fornac. parti.
c ἀγαθόν.
d ἐκ τῶν ἐν κύπρῳ σόλων.
e χώρῳ.
f πολύχρηστον.

P 2 con-

constitit quod influebat. Præterea columellam vbi præsecuissem, ipso solo & statim, & vsque ad cicatricem sum vsus: ac frequenter exactè occlusam effecit cicatricē tum huius particulæ, tum omnium adeò exulceratorū: sic in vlceribus omnibus pudendorum, atq; ani. Vsus autem similis est vt in oris vlceribus: siquidem eæ partes eisdem ferè medicamentis gaudent, nimirum calidæ similiter ac humidę. Verùm hęc oratio iam tractatum de componendis medicamentis attingit. Ea itaque omissa, ad id quod propositum est pergamus, vniuersalem medicamenti cuiusque facultatem exponentes, sicut sane diphrigis diximus. Adijciam verò huic qui de illo habetur sermoni, rem non modò de diphrige scitu vtilem, sed & de lemnia sphragide, & pompholyge, & opobalsamo, & lycio Indico. Nam etiamnum [a] adolescens didici hęc ita præparare, vt à veris natiuisq; nihil differre viderentur. Nam qui me docebat in genti mercede, homo curiosissimus erat, non in his tantum, sed & alijs similibus. Itaque in Lemnum, in Cyprum, in Palestinam Syriam eo studio [b] nauigaui, vt medicamentorum istorum cuiusque vim magnam, quæ in omnē vitam meā satis forent, reponerē. Sed & lycium Indicū cū aloe Indica id tēporis cōmodum accipere contigit, cùm à Palestina

[a] μειράκιον.

[b] πορευθείς.

iter

iter reflecterem: cum persuasum haberem, eo ipso quod à camelis cum tota sarcina aduectum esset, proculdubio esse Indicum: quodque adulteratum haud nosci ab ijs qui portassent posset, propterea quòd materia, ex qua id præparatur [a] atque adulteratur, illis in locis haud nasceretur. Porrò satius visum est mihi, [b] quibus rationibus ea adulterantur, haud quaquam adscribere, vtpote cum homines scelerati in lucro ponant talia posse discere. Nec enim necessarium est cum verorum ac germanorum notis ac indicijs, adulterandorum nosse compositiones, cum nihil ad ea discernenda conferant: imò optem, si queam, quæ à maioribus me perperam conficiendorum atque adulterandorum medicaminũ proditæ sunt [c] cõpositiones, omnes prorsum delere atque extirpare.

Theon. Sulfur.

Sulfur omne trahendi vim possidet, estq; temperamenti calidi, atque essentiæ [d] tenuis, adeò vt ad multa venenatorum animalium resistat. Siquidem ego aduersus turturem marinum & draconem sæpenumero eo sum vsus, & cum id piscatores quosdam docuissem, reuerso post aliquantum temporis magnifice medicamentum hoc commendarũt. Vsus eius est vt & siccum ictui inspergatur, [e] & cum saliua mistum: nã cùm & hoc excogitassem,

a Tantū σκευάζεται.
b τᾶς τῶν νόθων συνθέσεις, illegitimor. compositiones.
c σκευασίας pra parationes.
d λεπτομερεῖ.
c Add. τοῦ φαρμάκου, medic.

gitassem, ab experientia comprobari reperi. Sed & vrina maceratum idem effecturũ excogitaui. Docebam enim piscatores [a] medicamenta [b] maximè parabilia, dixiq; pulchrè illos & cum oleo veteri, & melle & resina terebinthina vsuros. Et sanè horum omnium experientia iudicium præstitit. Quin & psoras & lichenas, & lepras, non raro hoc medicamento cum resina terebinthina sanaui. Extergit enim omnes id genus affectus, absque vt in profundum repellat, cum alia multa medicamenta quæ illos curent, mistam habeant potentiam, nempe vt digerant pariter & repercutiant.

a Vet. ad. φίλους, al. ὅλοις.
b εὐπόριστα.
Sulp. nobiliss. est, ἄπυρον.

Ieos. *Aerugo.*

Vulgo verderis aut verdet.

Aerugo gustantibus acrẽ qualitatẽ offert digerẽs, detrahens, & [c] liquans nõ tenerã modò sed & durám carnẽ. Porrò [d] suprà dictũ est, nonnullos eius generis medicamenta, [e] epulotica, hoc est, quę cicatricẽ inducãt, appellare, cũ ijs in tenuissimum pollinem tritis per specilli cuspidem contigerint vlcera excrescentia, ac postridie contracta reperiant: tametsi illos haud lateat, si paulò plus impositum foret, sese vlcus non contractum, sed erosum inuenturos. Siquidem colliquat & digerit carnẽ cũ medicamenta epulotica cõtrahant, constipent, constringãt, & calli in morem illam indurent. Quin & gustum mor-

c Al. putrefac.
d Cap. 15 lib. 5.
e Ad. κολλ λα.
Vsta & lota neruo vulnerato prodest.

mordicat ærugo, nõ tantũ ipsa vlcera. Quòd si pauculũ eius cerato non pauco admisceas, id quod ex ambobus mistum est, citra morsum exterget. Dictũ verò suprà est de taliũ medicamentorum natura, tum vt sese quidã fallunt, ex talibus compositionibus aut sarcoticam, aut epuloticam adscribentes facultatem medicamentis quibus minimè oportet, vtpote cum ipsa id pręstare nequeant, verùm ea quæ ex ipsis composita sunt[a].

Cadmia.

1 Cadmia fit vbi in fornacibus æs paratur: nempe tota terra illa ex qua æs generatur, in fornacibus in altum [b]egerẽte velut fuliginẽ quampiam, aut fauillam [c]siue vtcũque appellare libebit. At si non terram, sed lapidẽ nuncupare velis, ex quo in fornacibus secernendo partim fit æs, partim cadmia, partim diphriges, nihil sanè retulerit. Sed & in argẽteis metallis efficitur simili secretione siue generatione, aut quomodocunque vocare voles. Quin & ex pyrite lapide in fornacibus vsto fit cadmia. Cæterum absque fornace in Cypro cadmia inuenitur: ac iure quispiam illam lapidem nuncupet. Itaque in Solis, quo tempore ego in insula peregrinabar, paucissimum etiam erat cadmiæ quæ in fornacibus fit. Verùm lapidibus qui in montibus & riuis reperiebantur, à metallis pro-

[a] add. συντελοῦσιν, ad consũmationẽ prosint.

[b] ἀναπεμπούσης, remittẽte.

[c] Add. ἢ αἰθάλην γε καὶ ἄσβολον, aut fauill. et fulig.

fecto acceptis, eos in Asiam Italiamque portaui ad amicos, [à quibus summam inibã gratiam,][a] quòd se vel maximum munus accepisse [b]dicerent, & quę alia omni cadmia multò esset præstantior. Et talẽ certe meritò quis [c]lapidosam vocet cadmiam. At eius quæ cõbusta est, aliam botryitin, aliam placitin medici nuncupant: botryitin quidem, quę in editioribus domorum, in quibus fornaces extructæ sunt partibus colligitur: Placitin verò, quæ in inferioribus. Ac liquet sanè [d]botryitin partium esse tenuiorum, crasſiorum verò placitin, vtranque autem vi deſiccandi ceu alia metallica omnia, & lapidosa terrenaque. Porrò præter deſiccandi facultatẽ mediocriter item extergit. Attamen quæ in fornacibus colligitur, igneę facultatis aliquid habeat necesse est. Meritò itaque lauantes eã medicamentum efficiunt mediocriter tum deſiccans, tum extergens absque mordicatione, vtile ad vlcera impletionem poscentia, & in oculis, & in toto corpore. Porrò vlcera magnopere humida aut putrescentia in corporibus impendiò mollibus, qualia sunt eunuchorum, puerorum, ac mulierum, eiusmodi cadmia adiuuat. At in durioribus & contentioribus, quæ valentius deſiccant requiruntur. Itaque illud semper memoria tenendum, sermonem ad temperatam & mediam excessuum

[a] al. qui.
[b] ἐδόκουν videbantur.
[c] cadmia lapis, vulgo calaminaris dicitur.
[d] cadmia fornacaria melior est botryitis quã placit. id est crustacea.

suum naturam in ijs omnibus quæ ita simpliciter efferuntur, referendum: puta cum dicimus medicamentum aut vlcera carne implere, aut cicatrice claudere, aut aliud quiduis eius generis præstare: ad quam vtique & nos [a] respicientes, leuiter desiccatoriam [b] abstersoriamque cadmiæ inesse facultatē dicimus. In caliditatis autem & frigiditatis differentia temperata quodammodo existit cadmia, nempe neutrum insigniter efficiens.

Cinnabari.

[c] Cinnabari modicè acrem facultatē obtinet. Habet verò & adstrictionis quippiam.

Ciseris. *Pumex.*

Pumicem si inter metallica recenseas, calumniabūtur [d] quibus animus prurit accusandi libidine, & si inter lapides ponas, lapidem esse [e] negabunt: ac multò minus terram esse concedent, nec marinorum haberi quodpiā volent. Atqui alicubi tamen de illo dicendū est: quippe qui in sarcotica indatur medicamenta, & ea quæ dentes extergunt, partim vstionem non expertus, partim etiam vstus, quando videlicet, alijs omnibus combustis similiter [f], substantiæ efficitur tenuioris. Cæterum vstione quiddam acquirit acrimoniæ, quam rursum lotione exuit. Videri autē poterit [g] splendorem cōciliare non tantū facultate, sed etiam asperitate: velut etiā si smirin,

a νῦν ἀναφέροντες *nunc referent.*
b καὶ βραχέως ῥυπτικήν, *et leuiter abstersʃ.*
c *de vera cinnaba. variant sent.* Neo*teric. cinnabr. fit ex argento viuo & sulph. viuo simul vstis.*
d οἱ φιλεγκλήμονες.
e οὐ συγχωρήσουσι.
f λεπτομερεστέρα.
g τοῖς ὀ-

aut

-λοντας λαμπρύνειν detẽ. illustrate.

aut teſtã, aut hoc genus quippiã tritũ admoueas. Quæ certè & ipſa ſplendorẽ afferũt, fortè vtroq;, tum quia detergẽdi habeat faculta tem, tum quia aſperitatẽ. Eundẽ in modum cornua deuſta dentes ſplendidos efficiunt.

Conia. Lixiuium ex cinere.

Lixiuium. abluto cinere fit lixiuiũ. Cinerem autem, vſtorum corporũ reliquias Latini nuncupant, ſiue natura ſint lapidea, ſiue arborum animaliúmve particulæ. Fit ergo lixiuium pro eius quod eluitur natura: eius quidem quod empyreuma, ſiue igneam naturã habet acerrimam, ipſum quoque acerrimum eſt, eius quod tale non eſt, etiam moderatius. Quare & ſepticis vocatis facultatibus commiſcetur, vtpote cauſticam caliditatem poſsidens, ſed propter ſubſtantiæ tenuitatem citra dolorem adurens.

Cyanos. Cœruleus.

† *Meſ. voc. lapi. lazul. & ſtellatum cerul. natiuus chryſocollã in ſe continet.* Male *catapot. è factitio p̃parant* [a] *πολύχρυσον.*

†Cyanos ſiue maſculino, ſiue fœminino genere pronũciare velis: hoc medicamẽ acri facultate eſt tũ detrahendi, quã καθαιρετικὴν vocant, tum digerendi, potentiore quàm Cinnabari. Ineſt quoque ei nonnulla adſtrictio.

Lepis, id eſt ſquama æris & ferri.

Squama alia eſt æris, medicamen [a]multò vtiliſsimum: alia ferri & ſtomomatis. Quidã verò nominãt & helitin lepida, ſiue ſquamã. Omnes ſanè vehemẽter deſiccãt. At inter ſeſe di-

ſe diuerſæ ſunt, tum quòd alia magis, alia minus exiccat: tum quòd alia craſsioris, alia tenuioris ſit eſſentrę: quodq; plus minúsve adſtrictionis ſint participes. Helitis certè principem in deſiccando locũ obtinet. nã & [a]ſubtiliſsimæ omnium ſubſtantiæ eſt: nimirũ quę & æruginis nõnihil aſſumpſerit. Maiore obtinet adſtrictionem ſquama ferri, & hac etiã maiorem ſtomomatis: quamobrem ad contumacia vlcera meliores ſunt quàm ſquama æris. Detrahit & liquat carnem potẽtius ſquama æris, & hac etiam valẽtius helitis. Omnes autem ſquamæ nõ inſtrenue mordaces ſunt. Ex quo clarum eſt, quòd eſſentiæ ipſarũ conſiſtentia non admodum tenuis eſt, ſed potius craſſa. ſiquidem inter quæ eandem vim obtinent, minus eſt mordax quod eſt tenuius: ceu ſuperioribus libris oſtendimus.

[a] λεπτομερεστέρα τῶν ἄλλων ὅστιρ *tenuiorũ par. quã aliæ.*

Lithargyros.

[b]Lithargyrus deſiccat quidem velut alia omnia metallica, lapidea, terrenaque medicamenta, verùm omnium id efficit moderatiſſimè: & ſecundum alias tum qualitates, tum facultates quodammodo in medio eſt, neque manifeſtò excalfaciens, neque refrigerans: modica tamen adſtringendi abſtergendique facultas ei ineſt: quamobrem inferior eſt & ſarcoticis medicamẽtis, quæ mediocriter extergentia oſtendimus, & contrahentibus atq;

[b] *Lithar. auri optima argẽti & plũbi deterior eſt autem horũ metall. efferueſcẽ. ſpuma.*

adſtrin-

adstringentibus. Cæterum ad intertrigines femorum vtilis medela est: quandoquidem vtriusque iam dictæ facultatis leuiter est particeps. Iure itaque medij ordinis in metallicis habebitur. Proinde ea frequenter vtimur ceu materia ijs miscentes quæ valentem facultatem obtinent siue mordicantem, siue adstringentem,[a] sicut in liquescẽtibus ad pleraque medicamenta ceram adhibemus tanquam materiam, quia scilicet & ipsa quodammodo medium tenet eorum quæ valentem facultatem poßident.

[a] *Add. ἢ ἄλλο τι ποιοῦσαν vel aliud quidpiam efficientem.*

Nitrum.

Nitrum dictum est suprà in medio esse aphronitri & salis virium; ceterum vstũ propius ad aphronitrum accedit, vtpote exustione tenuius redditum: desiccat itaque ac digerit: & si intrò in corpus sumatur, secat & extenuat crassos lentosque succos potẽtius multò quàm sal. Aphronitrum verò nisi grauis vrgeat neceßitas,[b] deuorandum non est, nimirum inimicum stomacho: quandoquidem plus etiam litro incidit. Sanè ad fungos suffocantes, rusticus quidam vti eo assolet: & semper profuisse probatum est. Cæterum nitro vsto simul & non vsto, & multò etiam magis eius spuma[c] in talibus vti consueuimus.

[b] *οὐδὲ καταπίνει τις, deuorauit nemo.*

[c] *Add. καὶ ἡμεῖς, & nos.*

Melanteria.

Melanteria ex medicamenti est multum adstrin-

adstringentibus,cũ hoc ꝙ omnia propemodum adstringẽtia tenuitate partiũ exuperet,

Melangraphicum. Atramẽtum scriptoriũ.

Atramentum quo scribimus, admodũ & ipsum desiccat aqua solutum : vlcera autem igni ambusta protinus illitum iuuat:at si acetum quoque habeat,multò magis

Misy.

Misy in metallo Cypri,cuius modò mentionem feci,in montibus Solorum , domus erat ingens,cuius ad parietem dextrum , sed ad nos vtique qui ingrediebamur sinistrum, [a]descensus erat in ipsum metallum , in quo quasdam cõspexi in lõgissimũ porrectas veluti zonas alias super alias numero tres: infima erat ipsius soreos,super quam erat altera chalciteos,suprema misyos.Cæterum id temporis præfectus metalli,his commonstratis:Sicut inquit,nunc aduenis in cadmię fornacaricę inopia,ita horum trium admirandas has vides diuitias.Itaque ego [b]ingenti eius accepto pondere,primùm quidem in Asiã, deinde Romam attuli,& vsque modo habui,elapsis iam annis plus minus triginta Et forte quadam absolutũ fuit hoc opus adusq; octauum librũ ante annos viginti , nec adiectus fuit nonus hic partim quod lapides quosdam nondũ cõspexissem,partim ob alia negocia quę mihi interea tẽporis obuenere. Nũc autem

Arab. vitriolũ Romanum.

[a] εἴσοδος introit⁹.

[b] λαβὼν δὲ αὐτοῦ πάμπολυ, cum eius multum accepissem.

tem cum nonum hunc librum cæteris addere pararẽ, intereà fortè fortuna mihi accidit [a] res ſpectatu lõgè pulcherrima, ac ſi quiſpiã eo ſtudio ac induſtria magno cum artificio effeciſſet. Nã cum miſy opus haberẽ ad medicamen quodpiã præparandum, bolum eius accepi, quam ferè plena manu teneas, qualẽ ſanè conſiſtentiam miſy non admodum ſolet habere, cum in parua fruſtula diuidatur. Miratus itaque inſolitam eius condenſationem, bolo facta extimum quidem miſy circumquaque reperi eius quòd intus erat velut efflorcſcentiam. Porrò ſub eo, inter chalcitin videlicet & miſy, quidam erat medium vergens ex chalcite ad miſy, ex dimidio iam cõmutatum: principio enim bolus fuerat chalciteos, cæterum quod [b] in alto erat, perfecta erat chalcitis, nullam dum alterationem experta. Hoc igitur vbi vidiſſem, cogitatione repetẽs & in metallo ita ſuper chalcitin naſci ipſum miſy, vt ærugo ſuper æs, in mentem ſubijt inſpicere quod ſeruabatur adhuc apud me reliquũ ipſius ſoreos, nũquid & ipſum vllam accepiſſet mutationem in chalcitin: & quædam leuis certè apparuit ſuſpicio, vt videretur & ipſum fortè longo tempore mutationem in chalcitin poſſe accipere. Itaque mirum non eſt, tria hæc medicamina eiuſdẽ generc facultatis eſſe, ſori dico & chalcitin, & miſy,

[a] τὸ θέαμα κάλλιστον.

[b] ἐν τῷ βάθει.

misy, tenuitate & crassitudine partiũ inter se diuersa. Crassissimum enim est inter ipsa sori, tenuissimum misy, mediã vtriusque facultatem habet chalcitis. Adurunt vniuersa hæc tria, & escharas quas vocant efficiũt. Attamẽ etiamsi vrant, nonnihil quoque adstringunt. Cæterum misy admotum [a]corporibus duris minus chalcite mordicat, tametsi ea non minus sit calidũ: verùm id habet [b]beneficio tenuitatis. Porrò cũ vtraque hæc in decoctionibus fundantur, & magis chalcitis quàm misy, sori tamen non liquescit, nimirum quòd lapidosius sit ac vehementius compactum: sicut rursum misy quià à cõgenito calore elaboratius est, ac proinde siccius chalcite, idcirco merito quoque ægrius liquescit.

a σαρξὶν carnib.

b ἐκ τοῦ κατὰ τὴν οὐσίαν λεπτομεροῦς quod tenuiũ partiũ essent sit.

Molibdæna. *Plumbago.*

Molibdæna similem lithargyro vim possidet, tantũ à media temperie ad frigidius paulum quid recedens. Sed nec abstergentis facultatis est particeps. Vtraque autem hæc medicamina liquari possunt, ac non vt lapides, & cadmia, & arena liquationem respũnt, sed celerrimè liquantur, vbi oleo additum nonnihil aceti est: liquantur tamen etiam admista aqua, sed diutissima coctione. Porrò ceu in Cypro Cadmiam, quæ in montibus & riuis nascitur accipiebam, quæ & ipsa lapidis, vt dixi, species est: ad eundẽ modũ Molibdænã

Ita appellata, siue quod plũbi colore sit, siue ex ea plumbũ fiat.

multam

multam cum alijs proiectam lapidibus conspexi in via quæ ad Ergasteria ducit à Pergamo. Vocatur autem Ergasteria pagus quidam in quo & metalla sunt, inter Cyzicum & Pergamum, quadringentis & quadraginta stadijs distans à Pergamo.

Moiibdos. *Plumbum.*

Plumbum facultatis est refrigeratoriæ. Siquidem non modo multam habet substantiam humidam à frigore congelatam sed & aëream, paucam autem terream. Igitur quòd plurimum habet essentiæ humidæ à frigore coactæ, indicium tibi esto, quòd vbi admotum est igni, celeriter fundatur fluatque. Quòd verò & aëreæ sit particeps, hoc habeto signum. Omnium quæ nouimus, vnicum plumbum tum mole ipsa, tum pondere augetur, si condatur in ædibus subterraneis aërem habentibus turbidum, ita vt quæcunque illic ponantur, celeriter [a]situm colligāt. Tum etiam plumbea statuarum vincula, quibus earum pedes annectuntur, sæpenumero creuisse visum est, & quædam adeò intumuisse, vt ex lapidibus dependerent crystalli modo. Atque hæ probabiles quidem sunt humiditatis eius frigiditatisque notæ, [b]prius quàm experiaris: cæterum scientifice & certæ per experientiam cognoscuntur. Præparato igitur [c]mortario, simulque pistillo,

[a] εὐρῶτος πληρῶσθαι.
[b] Ad. πρὸ τῆς πείρας.
[c] al. pila.

lo vtrisque ex plumbo, infunde quemlibet liquorem: itáq; terito vt & pistillus, & plumbeum mortarium succum quendam reddat. id quod ex vtroq; constabit, multò erit frigidius facultate q̃ liquor ipse fuerat. Licet auté & aquam, & vinum tenue aqueum, & oleum inijcere, aut quiduis eiusmodi. At si etiam plus efficere succum voles refrigeratorium, oleum omphacinũ sit, aut rosaceum, aut melinum, aut myrtinum. Porrò si succo qui proueniet vti voles, optimum habebis remedium & ad phlegmonas in sede cum vlcere aut rugis,[a] & ad eas quę in pudendis, testibusque & vberibus consistunt: similiter aduersus cęteras omnes fluxiones incipientes, quę aut in inguina, aut in pedes, aut in alium quemuis articulum decumbunt. Sed & vlceribus rebellibus vtile est. Nam & ad [b]cancros eo vtens, virtutem medicamenti mirabere. Quòd si celeriter multũ succi plumbei volles colligere, conare in sole terere, aut quocunq; certe modo aëre excalfacto.[c]Multò autem vtilissimũ habebis medicamentũ, si adfuso refrigerantium succorũ quopiã teras, ceu semper viui, cotyledonis, in tybi lactucę, chõdriles, psilij, omphacis, portulacę. Porrò si qua horũ non facilè in succum soluuntur, velut portulaca, misceto illis aliorum succorũ quempiã, velut omphacis, qui & ipse per sese prædicto mortario

[a] Add. ἀνεχομένας.

[b] τὰ καρκινώδη, cãcrosa.

[c] πολύχρηστον.

[a] Adde ἄνευ τοῦ ἄλλου φαρμάκου, abſq; alio vllo. [b] Add. ἐκ μολύβδου γενομένη, ex plumb. facta.

tario inditus,medicamentũ efficit refrigera- toriũ longè pulcherrimũ. Quin & in laminã diductũ plumbũ ipſum [a] per ſeſe athletarum ſeſe exercitantiũ lumbis inſternitur, vbi Veneris ſomnijs vexantur ſcilicet:nimirũ haud obſcurè eos refrigerãs.Sed & bractea tenuis [b] probè gãglio illigata planè ipſum diſsipat. Illigabit autẽ probè quiſquis ab Hippocrate didicerit in ipſam noxam potius firmandũ, quàm hinc vel inde. Mirum ergo non eſt, ſi plumbum crematum,ac rurſus ablutum,refrigerantis efficiatur facultatis, cum ante lotionem miſtæ fuerit.Et hoc ipſum medicamen, nempe plumbũ combuſtũ, bonũ eſt ad vlcera rebellia.Vbi verò lotum fuerit,multò optimum medicamen eſt & ad vlcerum impletionem,& ad eadem cicatrice obducenda. Conuenit & Chironeis quæ vocant vlceribus, & cancroſis omnibus,& putredinoſis,tũ ipſum per ſeſe,tum medicaminũ ad cicatricem perducentium,quibuſdam commiſtum,quale eſt quod ex Cadmia conficitur. Cæterum ſoluẽdum eſt principiò,ſi copioſa ſit ſanies,quotidie:ſi minus, tertio aut quarto quoque die. Verùm foris ſpongiam imponito aquæ frigidæ, quæ ſi deſiccetur,rurſum mergatur Sed hæc fuſius q̃ pro inſtituto diximus, pluſculũ ſermonis affinitate prouecti. At tempus iam eſt ſequentia deinceps perſequi.

Oſtracon.

Ostracon. *Testa.*

Testa desiccandi vim possidet, atque abstergendi, maximè quæ ex fornacibus est, quę videlicet tosta sit. Quocirca [a] Emplastrus quã vocant Hephestiada, ex hac præparata videlicet, optimum est medicamen inducendæ cicatrici.

a ἐκ τῶν ἐμπλάστρων, ex emplastris.

Pompholyx. *Spodium.*

Pompholyx fit & in æris fornace, velut & Cadmia: fitq;. & dum in fornacibus Cadmia vritur, vt in Cypro. Cum enim præfectus ad æris fornacem [b] instructas res non haberet, pręcepit ex ipsa Cadmia præparari (præsentibus atq; inspectãtibus nobis) pompholyga, videlicet minutis Cadmiæ fragmẽtis in ignẽ coniectis, qui ante ærarium iacebat follem. Camera erat incurua, nusquam pertusa sed integra, quę egestã ab vsta Cadmia [c] fauillam excipiebat, quam vbi collegissent, habebant pompholyga. At quod reflectens infra in pauimentum recidebat, spodos est quam vocãt, quæ plurima vbi æs in fornacibus vritur, colligi assolet. Quidam eam spodium neutro genere pronunciant: Cui videtur similem habere facultatem quod vocant Antispodium. At ego illo vsus sum nunquam, cum large mihi semper pompholyx suppeteret. Nec enim quisquam vbi hęc adsit, spodio vti velit, nedum antispodio. Est autem pompho-

b τῶν παρασκευῶν, præparationem.

c αἰθάλην

lyx medicamentum propè omnium quæ citra morsum desiccant, si elota fuerit, pręstantissimum: quamobrem ad vlcera cancrosa idonea est, & ad alia omnia maligna. Itaq; inditur collyrijs quæ ad oculorum imponũtur fluxiones: quæque[a] bullas siue pustulas, in eis natas[b] curant. Prætereà ad pudendorum ac sedis vlcera optimum est medicamen, nimirũ sine morsu[c] desiccans. Sed non est huius negocij in istis diutius immorari.

Sandarace.

[d] Sandarace vrentis est facultatis, ceu Arsenicum quod vocant. Meritò itaque eam digerentibus facultatibus commiscent, atque extergentibus.

Sandix.

Sandix qua sit facultate prædita, in sermone de psimythio explicabitur.

Scoria.

Scoria omnis resiccatorium[e] medicamen est, potissimum autem ferri. Siquidem ad læuorem redigens ipsam in aceto quàm acerrimo, posteaque decoquẽs, ad aures, quæ longo iam tempore pure fluxerunt, ea vtor medicamento maximè exiccatorio, adeò vt mirentur qui præparantem me vident, & ante rei periculum fidem non habeant aures tale posse ferre medicamen. Porrò argenti scoriã propriè helcysma appellant. Verùm empla-

stris

a φλυκταίνας.

b Deest ἢ ἄλλη aut vlcera.

c Add. ὡς ἔφην.

d Chymist. arsenicũ rubrũ dicitˀ vt arsenic. croceum est auripig. est & facti. ex cerusa vsta.

e Add. ἱκανῶς.

ſtris quibuſdam reſiccatoriæ facultatis commiſcetur.

Stimmi.

[a] Stimmi ad facultatem deſiccantem adiunctam habet hoc medicamen adſtrictionẽ quemobrem & ocularibus medicinis commiſcetur, & illis ſcilicet quæ conformantur in collyria quæ vocant, & ſiccis, quæ vtique ſicca collyria cognominant.

[a] *al. ſtibiũ, vulgò antimonium.*

Styperia ſchiſte, & ſtrongyle, & hygra.
Alumen ſiſsile, rotundum, & humidum.

Styperia. huius medicamenti nomen ab adſtrictione deductum eſt: nam adeſt illi vehementiſsima. Cæterum cum ſit craſſarum partium, tenuior quodãmodo eſt [b] quæ vocatur [c] ſchiſte, hoc eſt fiſsilis: ꝓxima eſt ſtrongyle, & aſtra galote. Admodum autem craſſa eſt, tũ liquida, tum placites, & plinthites appellata.

[b] *Ad. τῶν ἄλλων στυπτηρίων, aliȷs aluminũ generib.*

[c] *Vulgò alũ plumé.*

Titanos. Calx.

Calx, viua quidem, quæ ἄσβεστος Græcè dicitur, vehementer vrit, adeò vt cruſtã efficiat: extincta verò protinus etiam cruſtã molitur & ipſa: at poſt diem vnũ aut alterum minus vrit, minusq; inducere cruſtã poteſt. Ad verò temporis progreſſu prorſum nec cruſtã quidem gignere queat, tametſi etiamnum calfaciat, carnéq; liquet. Porrò ſi lauetur in aqua, ſuam mordacitatem exuit: efficitq; nũcupatam Græcè κονίαν, (Latinè lixiuium.) At ipſa

absque morsu resiccat: ac si bis térque, aut amplius abluta fuerit, planè mordacitatis expers constituitur, ac strenue absque mordacitate exiccat.

Hydrargyros.

[a] Hydrargyrus non est ex sponte nascentibus medicamentis, sed ex his quæ præparantur, velut psimythium, ærugo, psoricũ, litharгyros. Nullum autem eius feci periculum, neque quòd interimat, si deuoretur, neque vbi foris admota sit.

[a] Hæc ex minio facꝉit. alia minoral.

Phycos.

Phycos cuiusnam sit facultatis, vbi de psimythio agetur, exponam.

Chalcanthos. Atramentum sutorium.

[b] Chalcanthos. Forte fortuna & chalcanthum in chalcitin transire cõspexi. Asportaui enim ex Cypro & huius medicamenti ingentem copiam. Extimũ eius omne post annos plus minusviginti chalcitis effectũ est, intima eius parte[c] chalcanthi speciẽ seruante. Quãobrem & vsq; in hũc diem quod sic mutatur, asseruo, obseruans dum ad imum vsq; [d] voluentibus annis procedat mutatio, ceu chalcitidis quoque in misy, vt est antè positũ. Cæterùm mirari subit de hoc medicamẽto, quo pacto vehementissimæ adstrictioni admista est caliditas non instrenua. Constat ergo ꝙ omnium maxime condire seruaréque carnes humi-

[b] Vulgò vitriolũ.

[c] ἔτι χαλκάνθου.

[d] καθ' ἕκαστον ἔτος quoq; anno.

humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumens, atq; adſtrictione ſubſtantiá contrahens atq; conſtipans: hoc enim opere nonnihil etiam humiditatis ipſius exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atq; contrahit in ſeſe totius ſubſtantiã carnis. Porrò quo tempore in Cypro diuerſabar, hunc in modum medicamentum hoc colligi cõſpexi. Domus erat magna quidem, [a] ſed humilis, ingreſſui in metallum obiecta. Ad parietem autem domus ſiniſtrum, qui erat ingredientibus [b] dexter, effoſſus erat ſpecus in continentem collem, ea latitudine, vt tres ſeſe viri in eo contingerent, tanta verò altitudine, vt viro ſummè procero recto liceret incedere. Specus hic decliuis quidem erat, ſed non planus, & multis locis prçruptus. Porrò ad finem eius quaſi in ſtadium porrecti, lacus erat aquæ viridis & craſſæ, tepentis[c]. At in toto deſcenſu calor ſimilis qualis in primis balneorum ædibus percipitur: quas, quòd in eis corpora præmolliri ſoleant, promalacteria appellare conſueuerunt. Aqua verò quotidie guttatim ex pertuſo colle deſtillans, quatuor & viginti horis totius diei ac noctis colligi aſſolet ad amphoras Romanas quaſi octo. [d] Eam vincti quidam in [e] piſcinas quaſdam quadratas fictiles in domo [f] ad ingreſſum poſita ſitas efferebant, in quibus paucis

a οὐ μὴν ὑψιλός γε nõ tamẽ alta.
b κατὰ χεῖρα δεξιάν.
c Add. μεστὸς ἦν plenus.
d τὸ ὕδωρ τοῦτο, eam aquam.
e πυέλοις vrnas, aut vaſa balnearia.
f προκειμένου.

diebus concrescebat fiebatque chalcanthus. Mihi verò vbi ad terminum effossi specus descendissem, vbi videlicet tepida hæc viridisq; aqua colligitur,[a] æris odor visus est suffocans, & toleratu difficilis, chalcitin æruginemque redolens. Hęc aqua quoq; gustu prę ferebat qualitatem eiusmodi. Ea propter & nudi, & cum festinatione amphoras vincti exportabant: nec longiorem illic moram perferre poterant, sed celeriter recurrebant. Accensi autem erant mediocribus in specu interuallis lychni, qui nec ipsi longo tempore durabant, sed celerrimè extinguebãtur. Hunc ergo specum pedetentim excauatum multis annis, ab ijs tunc [b] didici. Hęc enim, inquiebant, aqua viridis quam vides ex colle in lacum manantem, sensim se ipsa minor effici assolet. At vbi propè adest vt desinat, rursum vincti, quod continens est ipsius collis, perfodere pergunt: euenitq; aliquando olim vt subito quicquid perfossum esset, concideret, omnesq; ad vnũ occideret, ac totam viam corrumperet. Id vbi fit, alio foramini fodiendo eousq; insistũt, quoad rursum aqua illis adsit. Hęc habui quę tibi de chalcantho exponendo censerem, & sanè fortasse non necessaria, cæterũ quæ scire præstaret quàm ignorare. Memineris autem quòd ad sinistram manum ingredientibus conspectum nobis dixerim metal-

[a] τοῦ ἀέρος aëris nõ æris.

[b] ἤκουσα audiui.

metallum ſoreos, chalciteos,& miſyos:vt ex his conijcere liceat, aquam pluuiam totius collis terram illam colluere atque abluere,ex qua ſponte quidem fiebat ſori, miſy,& chalcitis:& per fornaces æs,cadmia,pompholyx, ſpodium,& diphriges.

Chalcitis.

[a]Chalcitis. dictum de ea eſt in ſermone de Miſy:nunc autem tantum dixiſſe ſufficiat,ꝙ miſtas habeat adſtringētem acremque facultates. Cæterùm vincit acris, vt quæ adeò eſt vehemens,vt carnem vrat,vocatamque eſcharam efficiat. Vſtum hoc medicamen minus quidem mordicat,cæterùm non minus deſiccat:ſed & adſtrictionis non parum[b]remittit. Itaque vndequaque melior eſt chalcitis vſta quàm quæ non vſta eſt,nempe partibus tunc quidem tenuioribus,ceu alia omnia cōbuſta, verùm haud aſſumpta acrimonia, velut in alijs multis accidit.Didiciſti porrò,quòd vſta omnia ſi lauentur, moderatiora reddantur, minusque mordacia.

a Chalcitis ex chalcantho facta eſt et in hanc tandem per ſe redit.

b ἀποτίθεται, deponit.

Chalcos cecaumenos. Aes vſtum.

Aes vſtum habet & acrimoniam quandam, ſed & adſtrictionis eſt particeps. Proinde ſi lauetur,pulcherrimum eſt medicamen,[c]inducendis cicatricibus:quanquam idipſum præſtare & antequam lauetur poſsit,potiſsimum in carne duriore: alioqui in molliore commodius

c εἰς συνούλωσιν ἑλκῶν ad cicatric. vlcerib. inducen.

modius est quod ablutum est.

Chalcu anthos. *Flos æris.*

[a] λεπτομερεστέρας ἐστὶν τῆς δυνάμεως, tenuior. part. facult.

Flos æris [a] tenuioris essentiæ est, q̃ aut æs vstum, aut squama. Meritò itaq; ex eo factis collyrijs extergunt auferuntque[b] superciliorum magnas asperitates, quas vocant sycoses.

[b] τῶν βλεφάρων.

Chrysocolla.

Nostra omnis fa ēlitia est.

Chrysocolla, & hoc medicamentum ex ijs est quæ carnem liquant, non tamen valenter mordicat, quanquam sit facultate admodum digerente desiccantéque. Igitur quidam id modo quod in metallis inuenitur, ita nominant: alij verò id quod in æreo mortario pistilloque æreo ex pueri vrina preparatur: id quod quidam inter æruginum differentias numerant. Satius verò est ipsum præparare tempore estiuo, aut certè aëre prorsum calido, vrinam in mortario terentes. Prestat autem es, ex quo mortarium pistillumque conficias, rubrum sit. Nam quò es [c] mollius fuerit, eò plus circumagendo pistillo deteritur. Hoc medicamentũ aptissimum est vlceribus contumacibus, tum per se, tum alijs mistum, vt in opere de componendis medicamentis referetur. Nunc autẽ id nouisse sat est, quòd quantò plus quàm chrysocolla metallica desiccat, minusq; mordicat, tantò etiam ipsam excellit tenuitate. Ipsam tamẽ chrysocollam illam si vras, multò tenuiorem efficies.

[c] ἁπαλώτερος, tenerius.

Psimy-

Psimythium. Cerussa.

Psimythium, & hoc medicamen testimonium præbet modò dictæ facultati. Nam si ex acri aceto soluatur, gustu tamen neque acre [a] erit, neque mordax[b], sed emplasticum & refrigeratorium: facultatis ærugini [c] dissimillimæ, tametsi & illa conficiatur aceto æs dissoluente. Porrò cerussa adusta, in sandyca quam vocant, transit, medicamentum seipso tenuius, nondum tamen excalfaciens.

Phycos.

Phycos autem seruata cerussæ frigiditate, tenuitatem assumpsit, vt per eam in profundum altumque corporum quibus admouetur, vis eius penetrare valeat.

Psoricum.

Psoricum, Conficitur hoc medicamen dupla chalcite admista lithargyro: antè tamen vtrisque aceto acerrimo solutis, sicque in ollam nouam [d] coniectis, quam fimo æstate media diebus quadraginta obrutã sepelies. Hoc medicamen desiccatorium est, simulq; minus chalcite mordax: nimirum cùm partibus sit tenuioribus.

a ὀξύ.
b Add. οὔτε διαφορητικόν, neq; discussorium.
c ἐναντιωτάτης, sal et ol. ex cerussa efficacissi. ad multa.
d λειωθέντων, tritis.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS, LIB. X.

NIHIL eorum quæ nunc dicenda veniunt, magnopere iuuare poterit eos qui ea quæ principio huius tractationis, primis videlicet quinq; libris tradita ſunt, ignorant: imo quędam fortaſsis [a] noxæ occaſio erunt illi, qui cùm ſcriptis hîc medicamentis vti volet, rationem tamen ac methodũ non habeat. Tanquam itaq; illa didiceris, ita tecum verba faciam: repetita totius tractatus ſumma. Oſtẽſum eſt, medicamenta quę effectricibus nominatis qualitatibus agunt, nempe caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, harum [b] miſtione effici acerba, auſtera, ſalſa, ſalſuginoſa, amara, acria, dulcia: præterea extergentia, repercutientia, attrahentia, emollientia, vrentia, ſeptica, cruſtifica: ad hæc ſecundum alias actiones magis ſpeciales ſarcotica, ſynulotica, glutinatoria tum fiſtularum, tum vlcerum, aut carnis excreſcentiam detrahentia. Oſtenſum quoque eſt, quo pacto vniuerſalis facultas experientia vnica demonſtratoriè inueniatur, nec ea vulgari & quauis, [c] ſed quę

cum

[a] βλάψει nocebũt.

[b] κράσει.

[c] Ad. πείρας experient.

cum dictis adhibeatur limitationibus. Cæterum inuenta ſemel facultate vniuerſali, nulla inſuper experientia opus eſſe ad particulares actiones, niſi ad confirmationē [a] eorum quæ ratio reperit. Sic ergo nūc quoq; iudicium faciamus propoſitæ materiæ, quæ eſt ea quæ ab animantibus accipitur. In tribus enim libris qui inſequūtur quintum, nempe ſexto, ſeptimo, & octauo, materiā ad plantas attinentē expoſuimus, non ſanè omnem quæ vniuerſo terrarum orbe reperiatur, ſed quantū nobis experiri eius datum eſt. In ſuperiore verò qui eſt totius operis nonus, eam quæ verſatur in terroſis ac lapidoſis, [b]enarrauimus. Reliquū porrò nūc eſt, vt eam quę ab animalibus ſumitur materiā, [c]diuidamus. Deinde reſtant quæ in mari, paludibus, aut omnino in aqua naſcuntur, quæ quidē neq; plantæ, neque terra, neq; lapis, neque animal ſunt. Ea planè paucißima ſunt, & vltimo loco ſcribenda, poſtquā videlicet quæ ad animantium corpora pertinent, abſoluero. In quibus is doctrinæ ordo ſeruabitur, qui in nomenclaturarum primis viſitur literis. Porrò ſicut in plantarum materia etiā de ſuccis, qui ex ipſis fiunt, diſſerui, ita nunc quoq; nō ſolum edocebo ſolidarū in animalibus partium facultatem, ſed eorum quoque quæ in ipſis continentur, puta pituitæ, bilis, ſangui-

nis,

[a] Add. μόνην solā.

[b] Deest corporibus.

[c] vet. interpr. legisse videt διελθεῖν, vertit enim enarremus.

nis, vrinæ, stercoris, & similium. Igitur in ijs quæ superius sunt dicta, haud ita multa particularia eorum quæ in materijs conscripta sunt à medicis, ignota mihi fuere: verùm operã dedi, vt ipse per experientiam facultates eorũ cognoscerem. Quòd siquid ignorabã, planè nec de illo quicquam conscripsi, haud credendum alijs censens, ne de vno quidem eiusmodi, quod certum habeam nonnullos multa mentiri. At in præsenti materia non ita se res habet. Ingenuè siquidem fateor, cõplura esse tum partiũ, tum liquorum in animantium corporibus cõprehensorum, quorum nullius eiusmodi feci periculum, cuiusmodi quidam scriptũ reliquerunt. Siquidem quædam eorũ [a] abominanda detestandaq; sunt, quædã etiam legibus vetita, de quibus haud scio quo pacto scribere licuit Xenocrati, homini non olim nato, sed pro auorũ nostrorum seculo, cùm imperium Romanũ hominibus vesci vetuisset. Atq; ille sanè, tãquam ipsemet fuerit expertus, magna profectò fiducia scribit, quosnam affectus curare valeat comesum cerebrũ, aut carnes, aut iecur humanum: quos autẽ capitis, suræ, & digitorũ ossa partim vsta partim vstionem nõ experta: [b] quæ denique & sanguis. Sed hæc sanè tametsi contra leges sunt, non tamen sunt [c] fœda atque abominanda. At potio sudoris

[a] ἀσελγῆ τε ἐστὶν καὶ βδελυρὰ obscœna sunt abominãdaq;.
[b] Ad. πινόμενα, bibita.
[c] Græc. ἀσελγῆ, tantum.

doris, aut vrinæ, aut mensium mulieris abominanda detestandaque est: atque his nihilo minus stercus, quod tamen scribit Xenocrates, si oris ac gutturis partibus inungatur, & in ventrem deuoretur, quid præstare valeat. Scripsit etiam de aurium sordibus deuorandis. At ego ne has quidem vnquam deuorare sustineam, ne si in totum quidem morbo deinceps liber degerem. Atque his etiam magis abominandum puto stercus. Estque probrum grauius homini modesto audire κοπροφάγον, hoc est stercoriuorum, quàm fellatorem aut cinædum: & inter fellatores magis execramur qui phœnicissant, quàm qui lesbiantur. Cui non dissimile mihi videtur perpeti qui menses bibere sustinet. Itaque horum nemo periculum facere non auersabitur, hominum certe secundum naturam habentium: neque insuper quæ tametsi moderatiora his videantur, tamen etiam fœda sunt, nempe partem aliquam corporis stercore inungi perpeti, ob affectum scilicet, si quem patiatur: aut humano semine, id quod γόνον, hoc est genituram, appellare solet Xenocrates: summaque diligentia distinguit, quænam ipsa genitura sola illita[a], quę verò vbi ex sinu mulieris post coitũ viri[b] effluxerit. Nã ingẽs sit medicamẽtorũ penuria oportet, vbi quis quò chimęthla, siue

[a] Add. ὠφελεῖν πέφυκε, iuuare queat.
[b] Add. καὶ γυναικὸς & vxoris.

ſiue perniones curet, viri ſemen conquirere cogitur, quod in mulieris congreſſu intus nō remanſit, verùm effluxit, atque effuſum eſt. Atque pleraque ſanè eiuſmodi materiæ ſpecies eſt in ijs, quæ de vtilitate ab animalibus percipienda, ab illo ſunt conſcripta. Siquidē non quam vim habeat epota vrina, aut deuoratum illitúmve oris partibus ſtercus duntaxat hominis enarrat, verùm etiam aliorū cuiuſque animalium, atque alia etiam non pauca rarorum & paratu difficilium, puta cū elephanti aut equi Niloi meminit. Nam beſtiam ſeu feram regiam, quam vocant[a] βασιλικὸν θηρίον, ne videre quidem mihi vnquam contigit: & ſi vera ſunt quæ de illa referuntur, periculoſum etiam eſt, vel propè accedere ad hoc animal. Non diſsimilia ijs quæ à Xenocrate ſcripta ſunt, & ab alijs prodita ſunt de animalibus, ex quibus & ipſe Xenocrates pleraque exſcripſit. Nam vnde illi tātarum taliumq; rerum experiundarum fuiſſet copia? Sanè rex quondam noſter Attalus cum ambitioſiſsimè talia ad experientiam conquireret, tamen pauciora ſcribere conſpicitur. Porrò quidam Ateuriſti eandē tractationem commendans, enarrandam mihi tradidit: cæterum iudicio meo nec illa quidem etiam ita ab illo conſcripta eſt, vt omnia ipſe fuerit intuitus, oculisq; ſuis pręſens conſpe-

[a] al. βασιλισκὸν vt et vet. interpr. habet baſiliſcum.

conſpexerit. Proinde nec ego baſiliſcorum, aut elephantorum, aut equorum Niloorum, neque alterius cuiuſquam, cuius ipſe periculum non fecerim, meminero. Porrò φίλτρων ἀγωγίμων, ὀνειροπομπῶν & μισήτρων [a] (ex induſtria enim ipſa illorum nomina recenſui) planè nec ſi abundè illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerem, ſicuti nec letalium medicamentorum, aut vt ipſi vocant, παθοποιῶν. Nam illa ſanè ridicula ſunt, conſtringere ac vincire aduerſarios vt in iudicio nihil poſsint eloqui, aut grauidæ aborſum afferre, aut vt ne vnquam deinceps concipiat efficere, & quæcunque eius ſunt generis. Sanè horum pleraque vel antequam facias periculum [b] ſcire licet eſſe impoſsibilia, quædam verò poſsibilia, cæterum vitæ mortalium noxia. Itaque ego, per deos admiror, qua cogitatione, quóve cōſilio ad ea ſcribenda quidam acceſſerint. Nam quæ viuentibus dedecori atque ignominiæ ſunt prodita, quo pacto ſibi poſt mortem gloriæ fore ſperarunt? Itaque ſi regia poteſtate prę diti in hominibus morti condemnatis illa experirentur, nihil graue committerent. At vbi totam vitam degunt priuati, atque eiuſmodi poteſtatis expertes ad ea ſcribenda accedunt, duorum alterū neceſſe eſt: Aut enim ſi experti non ſunt, ea conſcribunt quæ ipſi

[a] *deeſt vocatorū, τῶν καλουμένων*

[b] *Vet. legiſse videtur εἰκάσαι, vertit enim coniecture.*

ignorant,aut si experti sunt, hominum omnium sunt vel impijssimi, qui experiũdi gratia hominibus innoxijs perniciosa medicamenta exhibent,ac nonnunquam etiam honestis ac probis viris. Nam quidam medicis duobus ad vnguentariorum officinam conspectis,attulit ad eos mel,venditurus scilicet illi vbi gustassent,de pretio disceptant:at hic tanquam illi parum offerrent,propere subducit sese : verùm medicorum neuter seruatus est.Itaque non minus qui scribunt,quàm qui talia perpetrant , imo magis etiam odio digni sunt : quantò scilicet minor iniuria ac scelus est,[a]quod solus facias, quàm quod cũ multis.Deinde cum eo qui perpetrauit,moritur & malorum theorematum experientia. At eorum omnium qui scriptis prodidere, immortalis est malitiæ arma prauis hominibus suppeditans. Iam igitur nos dicamus de ijs rebus quæ humano generi sunt vtiles,vtique quarum fecimus periculum.

a μόνον τι ποιῆσαι κακόν, solũ quiddã perpetrare mali.

Hæma. *Sanguis.*

SAnguis,intelligendũ videlicet est animalis secundum naturam habentis : nam is re vera sanguis est.At melancholicus,aut picrocholus,aut pituitosus,aut serosus, aut putridus,sanguis est mistus,ex sanguine scilicet vero , & succo, aut sanie illi permista. Tum ipsius quoque sanguinis naturalis in quoque animali

animali alius eſt liquidior, alius ſiccior: hic magis, ille minus calidus. Nam frigidus ſanguis nullus eſt.

De ſanguine ſuillo.

Sanguis ſuillus humidus eſt, & minus calidus: humano maximè temperie ſimilis. Siquidem & carnes ſuum humanis ſunt ſimiles. [a] Comperti enim ſunt hoſpites & coqui cõplures, qui humanas carnes pro ſuillis venderent: tametſi qui eas ediſſent, nullum omnino diſcrimen percipere potuerint. Quin & ipſe narrantes audiui viros fide dignos ſeſe in diuerſorio publico ius eſitaſſe [b] delicatum cum carnibus ſuauiſsimis: cęterum cùm iam penè ſaturi eſſent, inueniſſe digiti partẽ anteriorẽ, quæ videlicet ad vnguem eſt: quo[c] perculſi, ac metuentes eos qui agebant in diuerſorio, ne ſcilicet ſe quoq; vorarent, ceu ei rei aſſueti, protinus quidem illinc exiere, ac vomitu redditis quæ ederant, ita iter denuo ingreſsi ſunt. Sed & in ipſo facinore homines mactantes deprehenſos [d] non ita multò pòſt referebant. Itaq; iure quiſpiam exiſtimet ſuillum ſanguinẽ humano eſſe ſimillimum. Ex tali enim ſanguine tum prima conſtat generatio, tum poſteà nutritio carnibus. Itaque quiſquis ſanguinem humanũ morbo alicui vtilem eſſe ait, in ſuillo primũ id cõprobet: ac ſi non eandem, ſaltem ſimilem actionem

R 2 oſten-

[a] ἁλόντας deprehenſi.

[b] δαψιλῆ, largum.

[c] Vox vnica φοβηθέντες.

[d] Deeſt qui in diuerſorio ageb. τοὺς κατὰ τὸ πανδοχεῖον.

ostendat. Nam etsi aliquatenus inferior sit humano sanguine, saltem asimile quippiam efficiet, quo cognito, ab humano pleniorem fore vtilitatem sperabimus. Nam si ne paulũ quidem promisis respondeat, non erit cur in humano experiri oporteat. Quippe similia efficere posse similia, experti sumus. Nam columbæ sanguinem Pergameni nostri, atque adeò per totam ferè Asiam qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere assolent. Posteà quidam cùm haberet palumbum, nec esset ad manum columba, vius est palumbi sanguine, & tamen seruatus est homo ille. Et alius [a] turturem eundem ad vsum applicans, nihil hominem læsit. Siquidem similibus ad eosdem vti affectus, vbi quæ anteà expertus sis non adsunt, vnum est ex confesis, & experientia comprobatis. Et humanæ vitæ pleraque hũc in modum peraguntur.

[a] τρυγῶνος ἐπ' ἄλλῳ χρησάμενος tur ture in alio vsus.

Hæma peristeras. *Sanguis columbæ.*

Porrò quoniam exempli vice mentionem feci sanguinis columbini, nihilo deterius fuerit iam ipsum sermoni proponere. Siquidem eo ad hyposphagmata in oculis consistentia quidam vtuntur, protinus videlicet sumẽtes qui ex animante mactata effluit. Nam calidum in hyposphagmata ipsum affundũt, venis ad alarum exortus incisis, quò videlicet

ad

ad multos vsus idem animal sufficiat. Alter pullorum tenerorũ extractis pennis (sunt autem hæ molles, & fistulas humore plenas obtinent) eum ipsum humorẽ exprimebat, oculis instillans. At alijs medicis controuersia fuit, pulline sanguinẽ, an colũbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris, an fœminæ. Ego verò Romę sexcentos noui eorũ quibus perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citra columbæ sanguinem offensos. Verùm id calidũ sit æque atque columbæ sanguis necesse est. Ac fortassis ipsa tantum caliditatis in contactu moderatione est vtilis, haudquaquã eximia & incognita facultate. Adest illi quoq; bona facultatis tẽperatura. Sed quid hoc? Nã & hæc rosaceo inest, præterquam ꝙ leuiter adstringat. Itaque melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm vt rosaceo probo vtare. Indicaui autem suprà, quo pacto oporteat rosaceum, de quo queri non liceat, præparare. Sed & collyria sunt plurima quę medeantur hyposphagmatis, & maximè quod plurimã recipit myrrhã, quale est quod à Democrate compositum est, quod vocant diasmyrnon. Secundo sunt quæ habent multum thuris: post quæ sunt quæ ex croco constant. Quin & fœnigreci succus sanguine columbino in hoc vtique præstat. Quid ergo mo-

ramur aut colũbos, aut palumbos, aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcum? tum memorata collyria [a] in promptu seruemus? Ad eãdem modum nec noctuæ sanguine ad difficulter spirantes egebimus: quanquã sunt qui non sanguinem bibendum exhibeãt, sed ipsam iubeant coctam edere [b] ex albo iure. Ac sanguinem quidã alij aquæ, alij vino instillantes exhibent. Et fuit etiam quidam qui immodicè hunc sanguinem apud mulierem asiduè difficulter spirantem extolleret, & cũ rogarem, qualem ab eo sciret curatam spirãdi difficultatem, ne id quidem nouerat, quòd plures essent. Et sanè in muliere quidem est vsus, verùm profuit nihil.

Hæma nycteridos. *Sanguis vespertilionis.*

Sicut nec sanguis vespertilionis, quem scribunt quidam, si virginum vberibus illinatur, plurimo ea tempore [c] ab extuberatione tueri. Est autem & ipsum falsum, veluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat: id quod rectè [d] Xenocrates tanquam [e] mẽdaciũ calumniatus est. Verùm ipse censet post illius vsum aut chalcanthon inspergendum, aut semen cicutæ. Aitq; vbi hoc factum erit, aut prorsum pilos nõ prodituros, aut certè lanuginosos: ceu leue atque exile medicamẽtum adderet cicutæ semen, ac non per sese sufficiat strenuè refrigerare

[a] ἕτοιμα prompta sint.

[b] ἐν ἁπλῷ ζωμῷ, ex simplic. iure.

[c] προσεσταλμένους διαφυλάττειν, contracta seruare.

[d] Add. ποιῶν, faciens.

[e] οὐκ ἀληθές.

refrigerare partes quibus fuerit impositum. Alij verò & puerorum pudendis sanguinem vespertilionis illinunt, credentes ita diutissimè eas partes à pube seruari posse immunes. Atqui non oportebat putare diutissimè, verùm perpetuò fore tales, velut existimant & alas. Ergo ex refrigeratione partis vehementi eiusmodi quippiam posse contingere, non est à ratione alienum. Non tamen adeò frigidæ facultatis est vespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est. Sunt tamen multi qui pro alimento habent sanguinem leporis, gallinarum, & caprarum: verùm leporis & gallinarum non pauci etiam corũ qui vrbes incolunt: at agrestes ventres suos caprarum sanguine vnà cum adipe implent, vti Homerus ait solitos [a]sponsos Penelopes. Sed nunc [b]non tractatur de ijs quæ ciborum loco sumuntur, sed quæ adhibentur vt medicamenta. Sed quædam sunt, vti suprà posui, alimenta simul & medicamenta, quorum hîc [c]facienda mentio est quatenus medicamenta, non quatenus alimenta. Etenim qui aqua inter cutem laborantibus sanguinem caprarum cum melle exhibuerunt, eum vt medicamen, non vt alimentum obtulere: tum qui ad dysenteriam tosto eo, & ad ventris fluxum sunt vsi. Videturque mihi quispiam crassam eius essentiam & terream cum calidita-

[a] Absolute τοὺς μνηστῆρας procos.
[b] Apt. nobis sermo est non &c. ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶν ὧ.
[c] μνημονεύομεν, mentionem facimus.

te exiccatoriam esse suspicatus, ad hũc vsum perductus. Porrò galli gallinæque sanguinẽ cum ab ipsis ad meningum hæmorrhagiam scriptum inuenissem, nec magnum quippiam effecturum speraui, nec ausus sum experiri. Simul enim metuebam, ne curiosus & stolidus videret, si tantis, tamque probatis remedijs semel præteritis, considerem sanguinem gallinaceum illis plus posse præstare. Simul verò cum eiusmodi sanguinis eruptio admodum sit periculosa, non est mihi visum fore honestum, si ad ea quæ inexplorata essent, trãsissem. Siquidem periculosa adeo est eiusmodi experiẽtia, & quę solis regibus in homines noxios merito vsurpatur. Desperabã verò etiam de sanguine agnorum, quem quidã comitiali morbo mederi potum scripserunt. Itaque nec hunc quidem etiam experimento [a]dare sum ausus. Quòd si quis experiri volet, certò scio damnabit qui talia scripserunt. Siquidem quæcunque pota iuuant epilepticos, ea facultatis sunt incidentis. At sanguis agninus omnium minimè talis est. Porrò quod de hœdorum sanguine prodidit Xenocrates, cum existimassem nõ esse impossibile, ratus ob aceti mistionem posse aliquid efficere, persuasi cuidam in agro degenti, ac rei rusticæ quidem studioso, cæterum primis disciplinis erudito, retulitque se [b]in duobus

san-

[a] κρίνειν indicare

[b] Ad. αὐ-τῷ το.

ſanguinem expuentibus vſum, nonnullã vtilitatem expertum. Cæterum illorum neuter ex ijs quę mihi narrabat, neq; ex arteria, neq: ex laringe aut pulmone expuiſſe viſus eſt. Xenocrates igitur in primo libro. De percipienda ab animantibus vtilitate, vbi de hœdis diſſerit, ſcribit in hæc verba: Ad hæmoptoïcos, hoc eſt ſanguinem ſpuentes, admodum vtile. Oportet autem [hædorum ſanguini] nondum concreto [a] plus minus menſura ſemicotylę tantundem admiſcere aceti acris, idque feruefactum trifariam partiri, & in ſingulos dies ſingulas partes exorbendas præbere. Itaque liceat tibi forte fortuna in agro, vbi reliquorum fuerit inopia, hoc vti, cum citra periculum id experiri poſsis. Vrſorum verò ſanguis ſi abſceſsibus [b] imponatur, fieri poteſt vt concoquat. Adijciam verò etiam [c] caprinum, hircinum, taurinum. Licetque tibi, ſi voles, præteritis decem millibus medicaminum paratu promptorum, quibus concoquuntur abſceſſus, vrſos, tauros, ac hircos mactare, quolibet ſcilicet vſu: nec enim quiſpiam ſemel impoſito in partem [d] medicamento promiſſum eius exiget, nec etiam ſi refrixerit vt iam cogatur.

[a] ὅσον *quanta eſt &c.*

[b] Deeſt *cali.* θερμόν.

[c] *Add.* τῷ λόγῳ *ſermoni.*

[d] *Add.* τῷ πεπονθότος, *patient.*

De ſanguine viridium ranarum.

Porrò cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarum, paruarum ſcilicet, quas

quidam

quidam brexantes nuncupãt, si euulsis ex palpebris pilis inungeretur, vt in posterũ ne recrescerent prohibiturũ, falsum id comperi facto periculo. Posteà verò scriptũ à quibusdã reperi illud ipsum, sicut etiam crotonũ, quos potius veteres appellitant Cynoraistas. Verùm nec hic facto periculo ꝑmissa præstitit.

De sanguine Crocodili, & reliquorum.

Cæterum an Crocodili terrestris [sanguis] visum acuat, ne id quidem experiri volui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ. Neque an admissariorum equorum sanguis crustã moliatur, & septicus sit: neque an murium domesticorum sanguis verrucas, quas vocant ἀκροχορδόνας, decidere faciat. Nam aliorum fuit mihi magna semper copia & ad hoc pathema, & quod ægrius illo medicabile est, nempe ad vocatam myrmeciam. Et cauebam ne præstigiaturæ opinionem referrem, cum iam etiam improbi quidam medici ex diuinandi quapiam arte, non ex speculatione medica me in morbis solere prædicere [a]calumniarentur.

[a] φθανόντων λέγειν, dicere antici parent.

Gala. *Lac.*

Lac, bifariam hoc vtimur, partim vt cibo, partim vt medicamento. Sed quid valeat vt cibus, in curandi methodo alibique expositum est. At facultatem eius ceu medicamenti ipsam

ti ipsam nunc explicabimus, ac primum illud hic cõmonebo,[a] quod paulò antè de sanguine, quòd non de morbido lacte, sed de naturali cuiusque animanris, ea quæ dicẽda sunt, intelligere oporteat. Igitur lac sanissimum, velut etiam sanguis, purum syncerumque est, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, aut aciditatis, aut salsedinis, aut fœtoris particeps, sed vt dixerit quispiam, bono odore præditum, aut odoris expers, aut certè exiguum odorem bonum referens. Clarum etiam est id esse gustu suaue, pauculam habens dulcedinem, sicut & sanguis integræ sanitatis, ex quo & lacti constat generatio. Tale lac ad acres & mordaces fluxiones est[b] vtilissimum, non abluens tantummodo eas à partibus afflictis (est enim id illi cum aqua commune) sed & corpora circumlinens, vt non in nuda ipsa cadat quod defluit. Nec in hoc duntaxat aquæ præstat, verùm etiam quia colluit, vtpote extergentem in sese humiditatẽ continens, quam vocãt Serũ, id quod colluit, diluitque corpora: reliquo autem quod crassum pingueque est collinitur, non aliter quã pinguedo, adeps, atque oui albumen, & ceratum ex [c] eloto oleo ceraque confectum. Nã & hæc ab acribus [d] humoribus natas mordicationes mitigant, [e] corpora videlicet oblinẽdo, ipsa naturæ minimè mordacis. Porrò cũ

lac

a καθάπερ veluti.

b συμφορώτατον, cõuenientiss.

c τοῦ πεπλυσμένου κηροῦ καὶ ἐλαίου elota cera, & oleo.

d ἰχώρων.

e ἐκ τοῦ ἐπιπλάττεσθαι τοῖς σώμασιν quod circunlinãtur corporibus &c.

lac omne facillimè alteretur, præſertim ſi ambiens fuerit calidus, multum à dicta facultate amittit, niſi protinus quis ab vberibus effuſo calido etiámnũ vtatur. Maximè igitur mulieris, bene habitę, & bonam victus rationem ſeruantis, lacte vtendũ (nam id humano corpori eſt familiariſsimũ) deinde aliorum animalium, quæ quidem ab humana natura nõ longiſsimè abſunt, id quod facile ſcies ex carnium odore: nam faſtidioſus eſt & iniucundus eorum quæ multũ diuerſam habent temperiem, ceu canis, lupi, leonis, pardalis, vulpis, hyenæ, vrſi, & ſimilium: non iniucũdus autẽ eſt eorũ quæ nõ porrò abſunt, vt ſuis, caprę, equæ, bouis, ouis, aſini. Quocircà etiam [a] homines docti experiẽtia, caprino, ouillo, bubulo, aſininoque vtuntur lacte & caſeos ex eis conficiũt, excepto aſinino. Nam id planè tenue eſt, & plenũ humoris ſeroſi, velut bubulum craſſum: cæterum conſiſtentia mediũ caprinum eſt. at ſus crudũ aqueumque lac obtinet. Porrò lac omne ex tribus conſtat eſſentijs, caſeoſa, ſeroſa, pingui: hanc plurimam habere conſpicitur bubulum, ex quo conficitur & id quod butyrum nominant, concoquentis & laxantis facultatis, quamobrem maximè illo vtuntur ad parotidas & bubonas.

[a] *Add.* πάντες, *omnes.*

Serum lactis.

At ſerum, vt dictum eſt, extergendi potẽtiam

tiam

tiam poßidet,[a] adhibeturque ſubducendi vẽtris gratia, ac per clyſteres inijcitur, extergẽs & abluens ſine mordacitate inteſtinorũ acrimoniam. Præterea ſi quis vlcera quæ ſanie infeſtantur acri, vice aquæ ſero colluat, optimè ſanè fecerit. Præterea quæcunque medicamẽta digerere ſolẽt ecchymomata & atra, ea præſtat ſero, quàm aqua diluere. Sic etiam eo vtimur ad ſugillata & hypoſphagmata, peculiaribus ad hæc medicamentis commiſcentes. At caſeoſum illud & craſſum ipſius lactis magis illitum adhæret, & eo nomine acrimoniam retundit. [magis.] Porrò vbi aliam quampiam deſiccantem facultatem habuerit adiunctam, optimum eſt remedium dyſenteriæ, & omnium ventris acrium fluxionum. Eam accipit à lapidibus qui prædecocto ipſi inijciuntur igniti. Porrò eos eſſe oportet quos vocant κάχληκας: Et lac eouſque decoqui debet, dum pleraque ſeroſi in eo humoris abſumpta pars fuerit. At nos iniectis ferreis in ipſum cylindris candentibus eandem, aut etiam meliorem facultatem efficimus. Nam ferrum adſtringentis quoque (vt eſt dictum) facultatis eſt particeps: ac proinde cylindros ego complures [b] effeci huius gratia, ad fines veruum propendentes, quò videlicet quis manubrio ignitum ferrum facilè igni eximat, & ſicut cauteriorum, ita horum

manubria

a λαμβάνεται, ſumitur &c.

b παρεσκευασάμην præparaui.

manubria pannis inuoluo. Porrò lac totum ad acres oculorum fluxiones tum per ſe, tum cum mollium collyriorum quopiam eſt vtile, præterea ad hypopia, & hypoſphagmata. Quinetiam palpebris extrinſecus, vbi qui ophthalmia laborant, ſomno ſeſe dabunt, impoſitum ſimul cum roſaceo & ouo, phlegmonas eorum concoquet. Sed hoc eſto lac mulieris recens ex mamillis expreſſum. Infundimus ipſum & vtero vlcerato tum per ſeſe, tum ijs medicamentis commiſcentes quibus miſceri poteſt, vtique citra morſum curantibus, & vbi in ſede vlcera mitigamus præ ſaniei acrimonia dolentia, aut phlegmonas aut [a] ſtolidas perpentia. Sic & ad vlcera pudendorum vtimur. & omnia quæ leniri poſtulant, ſiue ob phlegmonem, ſiue ob morſum, ſiue ob malignitatem. Ea propter & cancroſis applicatur vlceribus, medicamentis anodynis commiſtum, qualia ſunt quæ conſtant ex pompholyge. Et quid attinet commemorare, quòd ore contentum & collutum gargarizatumque vel maximè phlegmonas eius mitigat? Sed & tonſillas, & columellam, & antiadas phlegmone affectas admodum mitigat, & proinde & ſynanchen ſiue anginam. Atque vt ſemel dicam, medicamentum eſt leniens (Græci vocant παρηγορικὸν) totam quidem ſubſtantiam habens mordacitatis expertem,

[a] *Ideſt rugas.*

expertem, ſed multò magis vbi concoctione moderata potiſsima pars ſeroſi humoris abſumpta eſt. Sic mihi videntur etiam medici ad venena quæ eroſione interimunt, lac dari ſuadere, velut lepus marinus,[a] & cantharis. Sed & ſunt qui exhibent ijs qui aconitum & thapſiam ſampſerint. Sed hæc ex ratione fecerunt. Alia verò palàm mētiti ſunt, vt de lacte canino, quòd in palpebris pilos renaſci prohibeat, ſi prioribus euulſis ei loco foret illitum, vnde pilorum radices extractæ eſſent. Ad eundem modum qui ſcripſerunt, quòd celerem pilorum in pudendis exortum reprimat, ſi quidem foret ante pubertatem illitū, quique quod fœtus emortuos eijceret potum, verùm non protulere. Sed & alia quædam præſtigiaturis contaminata, tum de horum, tum de aliorum quorundam animalium lacte conſcribunt, quæ me ab initio dicturum negaui, etiamſi experientia didiciſſem vera dixiſſe.

Caſeus.

Caſeus, Sermoni qui habetur de lacte, annectendū eſt de caſeo, propterea quòd lac ſit coagulatum ac glaciatum, non tamen vniuerſa lactis eſſentia in caſeos cogitur, ſed quod craſſum eſt dūtaxat, ſcilicet tenui ſeroſo ſecreto ac ſeparato. Porrò dictū eſt habere lac in ſe naturā quādā pinguē &[b] oleoſam

eamque

[a] *Add.* ἀναιρεῖ. *interficit.*

[b] *Add.* οἷον, *velut.*

eamque plurimã esse posui in bubulo, ac vbi à reliquo lacte seiunctum fuerit, solumq; per se constiterit id pingue, butyrum appellari. At vbi cum toto lacte coagulatum fuerit, seroso duntaxat humore per coagulationem separato, pinguem caseũ effici. Fiuntque hoc pacto casei bubuli quidam adeò pingues, vt ex ijs effluat quiddã ad speciẽ olei. Porrò tũ hi, tũ reliqui omnes temporis spatio acriores tibi apparebunt, siue gustes, siue olfacias. Ita- 10
que cum mihi olim caseus allatus esset bubulus, quem ex odore acrem esse conijciebam, abieci, & iam à famulis absumptum putabã: cæterum illi talia seruare soliti, longo post tẽpore ex promptuario proferentes, quidnam de illo fieri iuberem rogant. Cum igitur edẽdo non esset propter acrimoniam, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus cui rei quis illum vtiliter posset accommodare. Interea cum ad me arthriticus quispiam in 20
curru conuectus esset, [a] tophos quos Græci πώρους nuncupant, in articulis habens: subijt mihi crure suillo salso decocto, caseũ eo decocto macerare, ac probè in mortario subigendo vnitum, tophis imponere. Et sanè arthriticus ab hoc medicamine magnificè adiutus est. Nam rupta sponte sua cute, absque incisione videlicet, [b] effluxere quotidie citra dolorẽ tophorum particulæ. Vbi autẽ totus qui

[a] Callosos durit.

[b] ἀνίπλειν emergebant.

qui apud me erat caſeus fuiſſet abſumptus,ta
lem ſibi alium comparans arthriticus in po-
ſterum ſeruauit,& poſtea rurſum vſus eſt in-
ueterato:atq; vbi tunc quoq; idem[a] percepit
commodum, ſæpius deinceps vti perſeuera-
bat:& quoſdam amicorum ſimiliter affecto-
rum docuit.Atq; id quidem nos excogitaui-
mus,cæterum comprobauit atque confirma-
uit experientia.Porrò recentem, qui inuete-
to contrarijs eſt temperamenti, quandoque
homini in agro degenti moderatæ magnitu
dinis vulnus habenti impoſui,antea videlicet
ad læuorem tritum. Exrtinſecus autem illi
imponebã folia lapathi.Poſsint verò etiã, ſi
hęc nõ adſint,folia ſuperponi vitis,aut plata
ni,aut betæ,aut lactucę.At ipſe quidẽ caſeus
vulnus glutinauit, [b] eratq; etiamnum mollis.
Alius verò qui vocatur & in patria mea Per-
gamo, & per ſuperiacentem Aſiam oxygala-
ctinus,magnum ruſtici vulnus conglutinauit
[c] impoſitus. Nam recens coagulatus ac mol-
lis [d] repercutiendi vim obtinet, nimirum le-
uiter refrigerans. At oxygalactinus præter
hæc digerendi inſuper leuem quandam vim
poſsidet.

Butyrum.

Butyrus,aut butyrũ , vtcunq; ipſum nomi-
nare vole ,ſiue maſculino, ſiue neutro gene-
re, fit quidẽ,vt ſupra dictũ eſt, ex eo quod in

S lacte

[a] Mēdoſe ἐπεφράσθη per epi, pro ἐπεφράδη.

[b] ἁπλοῦς τις ὤν, cũ ſimplex eſſet.

[c] Add. ὁμοίως ſimiliter.

[d] Deeſt caſeus τυρός.

lacte pinguiſsimum eſt. Miror autem quo pacto Dioſcorides ex ouillo & caprino confici referat: Ego nanque ex bubulo[a] fieri noui, ac proinde nuncupatum eſſe butyrum exiſtimo. Facultatis eſt concoquentis, paulum habens etiam digerendi potentiæ, in medijs nimirũ [b] corporibus ſecundum duritiem ac mollitiem. Nam id ſemper memoria tenere oportet, quicquid ſimpliciter ac ſine addito[c] profertur, de medijs temperaturâ corporibus intelligi. Nam corporum [d] planè durorum tumores præter naturam hoc nequit medicamen digerere. At quæ in mollibus ſunt phlegmonę, eas & concoquit & digerit perfacile. Nam parotidas & bubonas, & oris phlegmonas, aliáſque partes complures prorſum illo ſolo curauimus, nimirum puerilibus corporibus ac muliebribus perpetientibus. Sed & gingiuis puerorum dentientium aſsiduè illitum, nihilo imbecillius melle gingiuas extenuat, per quas exitus eſt dentibus: & alios omnes in ore affectus phlegmonoſos, poſtea quàm fluxio reſtiterit, digerit pariter & concoquit. Proinde cataplaſmatis inditur quæ extrinſecus imponuntur parotidibus, hypochondrijs, & bubonibus. Sed & in ventrem deuoratum, & ex eo diſtributum, magnificè confert expuitionibus ex pulmone, idq; in pleuriticis & peripneumonicis affectibus,

[a] Add. ὡς φάρμακον τοῦτο medica. hoc.
[b] Mendoſe σώματος pro σωμάτων.
[c] Add. καὶ διορισμοῦ τινος, & diſtinctio. aliqua.
[d] τελέως perfectè.

ctibus, cùm hoc quòd eos etiam concoquat. Atque ſi ſolum lingatur magis quidem concoquit, verùm minus educit: ſin cum melle & amygdalis amaris, plus educit. ſed minus concoquit.

Pytia. *Coagulum.*

Coagulum omne acris ac digerentis potentiæ eſt, ac nimirum etiam exiccatoriæ: nam neceſſariò id ſuperiora comitatur. Ac leporis quidem coagulum comitialem morbum, ſi cum aceto ebibatur, prẹterea profluuium muliebre ſanare proditũ eſt: ſed & lac in ventre coagulatum diſſoluere, quod certe et nos experti ſumus, non ſolum in leporino, ſed etiam in aliorum animalium coagulo. At tamen leporinum omnium eſt præſtantiſsimum. Sed & ſanguinem in ventre concretũ ſimili modo epotum diſſoluit, ac efficacius [a] quidem cæteris [b], verùm non ſolum, quod quibuſdam ſcriptum legitur, ſed & hoc commune eſt omni coagulo. Quidam autem ſanguinis ex thorace reiectiones leporinum coagulum epotum ſupprimere prodiderunt: cæterùm nec alium quenquam eo vſum noui, nec ipſe ſum auſus acri vti remedio ad affectum adſtrictionem poſcentem. Porrò coagulum equinum ad dyſentericos & cœliacos peculiariter accommodari ſcripſerunt nonnulli.

[a] Add. ἴσως, *fortaſſe.*

[b] Add. ἢ λαγῷα, *leporinũ.*

Coagulum phocæ.

At phocę coagulũ eximiè aptum eſſe quidam prędicant, tanquam vires obtineat caſtorij. Verùm quæcunq; proditum eſt, quodque coagulum ſecundum eſſentię [a] ſuæ præſtare proprietatem, nõ eſt nunc tempus exponere.

Chole. *Fel.*

Hic ſuccus [b] omnium qui in quoque ſunt animaliũ, calidiſsimus eſſe demonſtratus eſt. Itaq; ſicuti ſanguinem & carnes diſsimiliter temperata obtinent animalia, eadem ratione & fel. Quocirca calidiſsimorum fel, aliorum quoque animaliũ fel excellere neceſſe eſt: & quæ illis minus ſunt calida, pro portione & hunc humorem [c] illis ineſſe calidum, quantò ſcilicet & in alijs [d] ſunt inferiora. Didiciſti enim quatuor eſſe [e] vniuerſos in vnoquoque animali ſanguineo humores ſanguinem, pituitam, & bilem tum flauam, tum atram. Didiciſti porrò ex more non tantum medicis, ſed & Latinis omnibus bilem flauã abſolutè efferri bilem, tanquam ſubaudituris qui audiunt, coloris nomen: Atram verò non ſimpliciter nuncupari bilem, ſed cum addito, nempe hoc toto, atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquam pallidam cognominant, noſti: & quòd in veſica iecoris interdum pallidam, interdum flauam in confectionibus animalium [f] conſpicimus. Audiſti porrò

[a] τῆς ὅλης *totius.*
[b] χυμῶν *ſuccorũ.*
[c] ἀπολείπεσθαι, *ſuperari.*
[d] ἀπολείπεται, *ſuperat.*
[e] πάντας, *omnes.*
[f] Add. αὐτὴν, *ipſam.*

porrò flauam tantò esse pallida calidiorem, quantò & crassiorem. Nam seroso [a] recremento flauæ bili commisto pallidam constitui contingit: sicut & flauam plusculum ex calfactam consistentia reddi crassam, colore autem flauam. Quin & in animalibus apparet flaua quidem ijs quæ magis sunt calida: quę verò minus, pallida. Et vbi calida animalia aut fame, aut siti torquentur, ad atrum colorem vergit, interim illum habens ęruginosum, interim cœruleum, interim Isatidis, qui quidem magis est colore brassicæ fuscus. Itaque & tu bilis colori diligenter intendito, cùm medicamentum præparabis cui admiscenda est bilis. Miscent autem cycliscis vocatis & trochiscis, qualis est Andronis, & Polyidæ, & Passionis, & Bitinus, qui tauri recipiunt bilem: nam vbi ea medicamenta pręparant quæ sunt vtilia ad oculos: hyenæ, galli, perdicis, & aliorum quorundam animalium bilem adhibent. Porrò [b] taurorum calidior est & siccior quàm boum castratorum. Nam castratum animal semper simile redditur fœminæ, & ijs quæ sunt ætatis minoris. Itaque sicut hæc humore superant adulta & perfecta, vincunturque ab ijsdem caliditate: ad eundem modũ bos castratus à tauris. Et quorundam ego taurorũ bilem vidi cœruleam, flaua nimirũ superassata: quam sanè in præ-

[a] ὑγρότητος, humore.

[b] ταύρου, tauri.

parandum inijci medicamentum vetui sumpta [illius loco] alterius tauri bile mediocriter flaua. Nam ille vinculis violenter tractus, supra modum fuerat defatigatus. Itaque eo labore cum excanduisset, clarum est temperaturam eius fuisse calidiorem probabilemq; est sic violenter pertractum tum sitisse, tum etiam esuriuisse: atque, vt summatim dicam, velut vrina à moderata potione moderate pallere, & sitim famémque & multum laborem perpessis flaua esse conspicitur: impletis verò atque inebriatis albida: ita & bilis colores variat: ad flauius quidem per exercitia, inediã, & sitim: ad candidius verò, in contrarijs. Scito ergo si præparando medicamini bilem impense flauam inijcias, calidius te id effecturum: si pallidam, mediocriter calidum: sin exolutam & aqueam, tantò imbecillius temperie cõuenienti, quantò & bilis ad candidius fuerit versa. Sic qui occlusas hæmorrhoïdas taurino felle apperiunt, ijs interdum imbecillum, interdum verò suprà quàm conueniebat acre apparuit. Quanquam nonnulla quoque bilis diuersitas existit pro corpore cui adhibetur, prout scilicet [a] promptiore sensu aut hebetiore fuerit, tum facilè patiens, aut difficulter patiens. Verùm in ipsa bile non parua visitur, vt dixi, varietas. Nam idem homo à pallida minus, à flaua bile plus mordicatur.

[a] εὐαισθητοῦντι καὶ δυσαισθητοῦντι ὑπάρχον. promptо sensu & hebete fuerit.

dicatur. Liquet itaq; vel ex eo quòd hæmorrhoïdas aperit, quàm sit hic humor acris: sed & illis ipsis qui vtuntur, mordicare percipitur. Ac proinde cauemus, ne ad alium morbum aut symptoma bilem [a] vsurpemus solam ac per se. Nam propositi cyclisci pauculum bilis accipiunt. Ac quæ ad oculorum acutiem componũtur medicamenta, partim hyenæ, partim perdicis, partim galli, partim alterius cuiuspiam bilem accipientia, admistum habẽt tum mel, tum fœniculi succũ, tum opobalsamum. Porrò animalium quorundam singulariter bilis à medicis extollitur, tanquam aciem exacuens oculorum, & suffusionũ initia discutiens, velut piscis quem vocant callionymon, hyenæ, & scorpij marini, tum [b] galli, & perdicis. At suilla adeò omnium imbecillima est, vt ne vlceribus quidem toleratu sit grauis: & apparet omnium bilium maximè aquea, exceptis syluestribus, & ijs quæ degunt in montibus suibus. Nam vt harũ tota caro & calidior & siccior est, ita & bilis. Porrò domesticarum suũ bile vtuntur quidam ad vlcera aurium, medicamento vtique non reprobo: & tu quoque vbi compositorum nihil adfuerit, vtitor: sunt enim innumerata. Sed & pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis potest congruere. Nam

[a] Add. flauam, τῇ ξανθῇ.

[b] ἀλεκτορίδος, gallinæ.

vbi vlcus diuturnum fuerit, multámq; saniem pusque contineat, etiam sicciorem bilem pręferet[a] puta ouium, quæ paulò est acrior suilla, hac etiam magis caprarum, cui adsimilis quodammodo est vrsorum, & boum. At taurorum his valentior est, inferior tamen bile hyænarum: & hęc quoque rursum inferior bile callionymi, & scorpij marini, & marinæ testudinis. Porrò [b] hirci agrestis bilem scripsere quidam prodesse lusciosis, siue nyctalope vexatis. Cæterum volatilium animaliũ biles omnes tum acriores sunt, tum sicciores quàm quadrupedũ, & inter ipsas quoque volucres gallinarum & perdicum biles ad medicinæ vsum probatiores habentur. Miluiorum verò & aquilarum impendiò acres sunt: sed & erodunt: quamobrem colore visuntur æruginco, ac nonnunquam atro. His itaque earum cognitis differentijs atque affectibus, qui plus, quique minus desiccari postulant cognitis, si vnam modò quampiã bilem operibus fueris expertus, inde [c] ad alias transire poteris per methodum, vt semper quæ commoda sit [d] adhibeatur. Nam cùm in coniectura sita sit cuiusque facultatis vehementia à definito quopiam principio ad materiam inexploratam trasire oportet: ac à prius explorato, excessus qui in illis consistunt discere. Sed & notas quasdam luculentas ego exposui

a οἷα qualis.

b αἰγός, capræ.

c ἀπ' ἐκείνων, ab illis.

d Deest affectui, τῷ πάθει.

posui

posui tum à bilis colore, tum ab animalium temperie.

Hidros. *Sudor.*

Sudor, Vnus hic est humorum in animantis corpore prouenientiũ, & eandem habens materiam quam vrina, & eundem generationis modum. Siquidem vtrique ex bibito humore constat generatio, excalfacto simul in corpore & biliosæ nonnihil substantiæ adepto. Verùm sudor plus est elaboratus, vtpote qui ad cutem vsque permeatis omnibus quæ intersunt partibus, peruenit. Attamen sudores inter sese & vrinas differre necesse est, tũ pro animalium temperaturis, quæ & natura & per ætates non parum à sese inuicem sunt diuersę, [a] & pro ambientis nos aëris temperie. Clarum autem est, etiamsi aliquando in sermone omissum fuerit pro tẽpore anni, & pręsenti constitutione, prætereà pro regionibus diuersitatem effici in animantiũ corporibus non paruam. Nam compendij [b] gratia vno capite cõplecti eiusmodi omnia soleo, nempe pro [c] cingentis nos aëris temperie ea mutari dicens. Etenim diuersitatem regionũ quę est in caliditate & frigiditate, hîc comprehendit, vt tempus anni, & pręsentem præteritamque constitutionem. Cùm ergo sermo fuerit de vrinis, aut sudoribus, aut bilibus, aut sanguine, aut pinguedine, aut adipe, aut

[a] Add. καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην δίαιταν, & *pro antegreßã victus ratione.*

[b] Deest *orationis* κατὰ τὸν λόγον.

[c] Falso περιέχοντα, pro περιέχοντος.

aut quopiam alio in corpore nato, diuidentibus videlicet nobis eas quæ in animalibus viſuntur differentias, de ſanis corporibus ſermo intelligendus eſt, mediam propriæ ipſorum temperaturæ conſtitutionem habentibus. Sic quòd & ſudor ſalſæ & ſalſuginoſæ vocatæ qualitatis eſt particeps, guſtus teſtimonio probatur. Nam ſæpenumero nolentibus in os defluens, [a] dictam qualitatem indicat. Sępe verò etiam non obſcuram prefert amaritudinem. Attamen & color eius naturam deſignat. Nam ſicut vrina naturalis modicè eſt pallida, ſic & ſudor. Verũ id facile cognoſces in ijs qui lauantur, cùm abſque oleo ſtrigili radũtur. Nam ſudor in cauo ſtrigilis colligitur, colorem quem dixi ſimul & guſtum pręferens, ac euidenter ſalſedinẽ habens, ſed obſcurè amaritudinem. Verùm de vrina plus etiam quàm conueniat medici ſcripſerunt: ptopterea nimirũ quòd large ea in omnibus hominibus tum priuatim, tum publice quotidie colligatur. At de ſudoribus aut nihil, aut quæ curioſa ſint potius, & pręſtigi turę obnoxia, & pręter hęc ſcripſerunt alij ſuperuacanea, quę per aliam fieri poſſent materiam [b]. Porrò ſudor etiam in palęſtris miſcetur exercentium ſordibus, quem quidam curioſe Atticam ſectantes linguam, Coniſalon vocant: confertque tenuibus ſordibus ac ſimplici

[a] Add. ἱδρώς, ſudor.

[b] Add. ἰατρικῆς, medic.

ſimplicibus, vt tumores pręter naturam per halitũ digerant. Nam illę plus repercutiunt, minus autem digerunt: at poſt adiunctũ exercentium ſudorem acquirunt multum facultatis digerentis. Ergo in phlegmonas vberũ ſolę hę ſordes impoſitę, efficaciori ſunt remedio. Sin ſicciores [a] videbuntur, cyprinum ſuperungito: & ſi valde etiam ſiccę, cyprino item ſubigito. Pręſtat autem non ſiccas, ſed molles accipere. Porrò ſi non adſit cyprinũ, roſaceum bonum miſcuiſſe ſufficit. Hoc medicamentum admodum eſt vtile ijs quibus à partu reſtinguere lac conſiliũ eſt, eo nomine quòd in mammis coaguletur in morem caſei. Hinc orſo, ad alios affectus ſimiles vti licebit. Atque ego ſanè ad bubonem eo vſus, celeriter diſparuiſſe tumorem conſpexi.

[a] Add. tibi, σοι.

Vrina.

Dictum quidem eſt de tota eius natura in ſermone de [b] ſudore: diceturque & nunc, quòd quanta eſt in animalibus bilis diuerſitas, tanta item ſit in vrinis. Atque omnes quidem facultate ſunt calidę: ſed plus tamen animalium calidiorum: minus autem, frigidiorum.

[b] ἱδρώτων. ſudoribus.

Vrina humana.

At vrina hominis omniũ propè aliarum vrinarum eſt imbecillima, exceptis porcis domeſticis, quibus execti ſunt teſtes. Nam illorum

illorum similis est totius corporis temperatura, temperici hominum, & vrina similiter debilis. Verùm montanorum aprorum valida est, vt etiam ex odore apparet, qui vtiq; acerrimus est. Sed & in alijs animalibus omnibus ex odore vim eius conijcere liceat. Nam vrinas illas degustare planè est[a] abominandum, cum ne [b] pueri quidem vrinā vir quidam honestus vita pariter ac moribus ebibere sustinuerit, cùm pestiferè ægrotaret in Syria, vbi cùm multi vrinam puerorum simul & virorum hausissent, sese hinc seruatos credebant. Cæterum vrina hominum, vt si quid aliud, extergendi vim obtinet: quod cùm alij multi satis [c] indicant, tum maximè fullones, qui sordida vestium expurgant ea atque extergunt. Hanc eius vim cùm & medici conspexissent, psoras & lepras ea detergunt, perfunduntque vlcera tum multa humiditate, tum sordibus & impuritate scatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Sed & pudendis, vbi sic afficiuntur, vrinā infundunt, & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem infundētes. At nos hæc facere [d] odimus potius, cùm ad manum sint quæ illis conducunt alia medicamina. At vlcera digitorum pedis maximè quæ ex illisione atque offensione essent inflicta, sæpenumero, vbi nimirum

a βδελυρώτατον, maxime abominand.

b παίδων puerorum.

c δηλοῦσι, declarant.

d ἐμυσάχθημεν, abominati sumus.

rum phlegmone carerent, & ipse vrina curaui, eaque in seruis & hominibus rusticis, quos iter ingredi absque medicis erat necesse. Siquidem linamento (μῶτον Græci vocant) vlceri imposito, ac [a] insuper linteo circumuoluto[b], quoties meiendi incesseret cupiditas, in digitum ferri vrinam præcepi, [c]nec antè soluere quàm benè esset curatus. Nam & si quem alium ruri sine medico agẽtem, vrinam vlceribus perfundentem audissem, non vetui, vbi scilicet in partibus thorace inferioribus vsque ad imos pedes vlcus constitisset. Siquidem vlcera aut capitis, aut faciei, vrina perfundi sinere auersabat. Attamen medicamẽtum quod ex vrina pueri conficitur, quod quidam vocant chrysocollan, quia eo ad auri glutinationem vtuntur, ad vlcera difficilia sanatu optimum esse assero. Fit autem id figura phiali, confecto mortario ex ære rubro, habente pistillum eiusdem materiæ, in quod meiente puero pistillum circumagitur identidem, vt non tantum à mortario quid deradat, sed etiam à sese nonnihil deterat, id quod pluribus deinceps diebus peragitur, donec vrina[d] crassitudinem assequatur mellis. Faciendum verò id in sole. Nã facilius in aëre eiusmodi [e] à mortario quid deteritur. Aut si sol absit, calidas alioqui esse ædes conuenit. Hoc medicamento misto ijs quæ curan-

[a] εἰς τὸ ἔξωθεν, deinde forinsecus.

[b] καὶ δηθὲς & ligato.

[c] Add. ἐκέλευσα καὶ μὴ λύειν ἄχρις &c. iussiq; nõ soluere donec.

[d] σύστασιν consistẽtiam.

[e] Leg. τοῦ χαλκοῦ, æris.

randis vlceribus rebellibus ſunt idonea, vtimur, vt dixi, ceu optimo. Nihil enim habet abominandum perinde vt vrina capiti, alteríve parti infuſa. Nam quid commemorem vrinæ potum? Scripſere tamen medicorum quidam de ſubſidente in vrina craſſo illo videlicet & albo, dicentes id mederi eryſipelatis. Sanè ea eryſipelata, quæ ignea etiamnum ſunt, & reuera eryſipelata, calidorum & acrium medicamentorum omnino nullum iuuare poteſt. Quæ verò per refrigerantia refrixere, tum hoc, tum alia multa medicamina digerentia adiuuare valent. Atque hoc quidem vti licebit, vbi non in facie, aut propè ipſam eryſipelas conſtiterit, verùm in artuum quopiam aut dorſo aut ventre. At vrinam pueri orthopnœæ [a] gratia ebibere neceſſarium non eſt, cùm ſint & alia medicamina quæ huic medeantur affectui. Quin cùm bibiſſet quidam, affectu liberatus non eſt, vt non eximium quid præter alia poſſideat.

[a] Add. καὶ λουμένης, vocatæ.

Sielon. *Saliua.*

Sielon, ſiue Sialon, ſiue Ptyelon appellare libet, nihil intereſt. Verùm id ſciendum eſt, vim eius eſſe differentem tum in animalium ſpeciebus, tum in eorum vnoquoque ſano [b] & ægroto, ieiuno [b] & ſitibundo, aut cibo potuq; ſumpto. Etenim vt vrina & bilis [c], ſic etiam

[b] ἢ, aut.
[c] Add. καὶ ὁ ἱδρὼς & ſudor.

etiam saliua sumpto quidem cibo imbecilla est: valida & acris eorum qui ingenti aut inedia, aut siti premuntur. In medio [a] vtriusque est eorum qui probè cõcoxere quidem, nondum tamẽ cibum potúmve ingesserunt. Hac ergo saliua nutrices puerorum lichenas curant, paruum videlicet digitum rigantes, ac deinde cutem affectam confricantes. Idq; faciunt subinde, tanto scilicet tempore, dum saliuæ vires in lichene [b] perdurent, [ac nondum sint extinctæ.] Sed & triticum mandentes rustici non pauci furunculis imponunt. Nam celeriter eos & digerit, & concoquit: cùm si macerarent aqua nõ æquè prodesset. Ex quo liquet saliuam ipsam auxilij robur adferre. Atque corporibus mollibus, & puerilibus, panem non triticum imponunt, ore cõmansum. Porrò omnia sic commansa digerunt & sugillata, cæteraque ecchymomata, maximè vbi panis simul cum pauco radiculæ fuerit commansus. Porrò tota substantia vel maximè aduersa est saliua bestijs hominem interficientibus, ceu alicubi etiam Nicander poeta refert. Pollicitus autẽ mihi quidam incantationem sese ostensurum, quę scorpios interficeret: vbi illã semel dixisset, in scorpiũ expuit, inde rursum eã obmurmurans, iterum scorpiũ conspuit: ac vbi tertio dixisset, atque expuisset, mortuus est

scor-

a ἀμφοῖν

b διασώζεται, seruentur.

ſcorpius. At poſteà ego abſque incantatione à ſola ſaliua morientem vidi ſcorpiũ, idq; celeriter [a] à ſaliua eſurientium, aut ſitientium, tardè autem ab illis qui cibo potuq; fuerant impleti: in alijs autem proportione.

[a] Ad. πάσχοντα, patientem.

De ijs quæ in corpore proueniunt.

Naſcuntur in corpore cùm alia pręter naturam, quorũ non eſt ſatis honeſtũ meminiſſe, tum etiam lapis in veſica, de quo ſcripſere quidam [b] ꝙ lapides veſicæ comminuat. Atque hoc quidem falſum ex experientia iudicatum. Cæterũ an renũ lapides frangat, principio experti non ſumus, cum ſuppeterent alia ad hoc ſymptoma probata medicamina. De pure autem & id genus dicere ſuperſedeo, id illis concedens qui his in rebus mirifici ſunt, ſcilicet quibuſdam cum præſtigijs. Cæterum ſtercus vnum eſt inter ea, quæ in corpore proueniunt ſecundum naturam affecto animali, veluti & auriũ ſordes. De vtroque itaque deinceps diſſeram.

[b] Add. ὡς ἔπος, vt ſic dicã.

Copros. Stercus.

Copros, ſiue Copren, ſiue Apopatema appellari velis, perinde eſt. Scito autem hanc ſubſtantiã vim habere vel maximè digerentẽ. Verùm ſtercus humanũ ob fœtorẽ abominandum eſt. At bubulum, caprinum, crocodilorũ terreſtrium, & canum, vbi oſsibus dũtaxat veſcuntur, neq; grauiter olet, & multa

ex

experientia non tantum nobis, sed & alijs
medicis me natu maioribus comprobatum
est. Siquidem Asclepiades, cui cognomentũ
erat Pharmaceon, & alia omnia medicamẽ-
ta[a] collegit, vt multos impleret libros, & ster
core ad multos sæpe affectus vtitur, nõ mo-
dò medicamẽtis quę foris imponũtur cõmi-
scens, sed ijs quoq; quæ intrò in[b] os sumũtur.

[a] Ad. σύνθετα, composita.
[b] al. corpus.

Stercus caninum.

Sanè ego memini me admirandam tum
humani, tum canini stercoris expertum fa-
cultatem. Sed prius disseram de canino, quo
[c] vti assiduè consueuit præceptorũ nostro-
rum quidam, sola ossa cani edenda exhibens
duobus continuò diebus, ex quibus durum
candidum ac minime fœtens stercus proue-
niebat. Hoc igitur acceptum desiccabat vt
cum posteà vsus esset, facilè ad læuorem pos
set redigi. Vtebatur eo ad anginam, & dysen
teriam, & summè inueterata vlcera. Ad angi
nam quidem, ijs [d] admiscẽs quę alioqui huic
affectui congruebant, Ad dysenteriam, lacti
illi immiscens, cui decocto calculos vocatos
κάχληκας ignitos inijci antè posuimus: aut,
vt ego posteà ob parabilitatẽ ad ferrũ cõfu-
gi, id candens lacti probè decocto inijciens.
Vocant autẽ medici nonnulli lac eiusmodi,
nescio quo pacto, schistũ. Verùm oportebat
nõ hoc sic appellare, sed in quo segregamus

[c] Tãtum ἐχρῆτο, vtebat.
[d] Add. φαρμάκοις, medica.

ac ſcindimus (quod χίζειν Græcè dicitur) ſerum [a] à caſeo. Cæterũ medicus ille ſtercus caninum [b] lacti, in quo extincti erant calculi marini, clàm inijciebat, & id ſolos generoſiſsimos quoſq; diſcipulos dicebat. In his ergo duobus multũ expertus ſum ſtercus caninum ceu medicamentum mirabile, ſicut & in vlceribus extremè malignis. Miſcui ergo & ad illa paulũ quiddam ſtercoris canini medicamentis probatis: & manifeſtò ſeipſo valentius redditũ eſt medicamen. Et ſi quando digerere & deſiccare quid opus eſſet, illis etiã medicamentis admiſcui.

Stercus humanum.

Cæterũ humani ſtercoris hoc habeo experimentum. Aſsiduè quidam à phlegmonis ad [c] guttur exiſtentibus vexabatur, adeò vehementer, vt ſuffocationis ſubiret periculũ, & ſanè ob hoc periculum [d] ſanguinẽ mittere cogebatur. In hunc cum fortè quis incidiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medicamenti experimentum, & ſe vocari ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante [e] ſanguinis miſsionẽ præcepit. Itaq; vocatus, medicamento illito ſtatim hominem curauit. Vt autem iterum profecit, non in ipſo tantum, ſed & in alijs qui ſimiliter erãt adfecti: rogabat is qui aſsiduò [f] periclitabatur, data mercede, vt ſeſe medicamen-

camen-

[a] ἀπὸ τοῦ τυρώδους à caſeoſo.
[b] Deeſt aridũ tritum, ξηρᾶς, λείως.
[c] φάρυγγα fauces.
[d] φλεβοτομεῖσθαι, venã ſecare.
[e] πρὸ τῆς φλεβοτομίας.
[f] Deeſt ſuffocari πνιγῆναι.

camentũ illud doceret. Erat enim ille & locuples, & in pecuniæ sumptu liberalis. Porrò vbi conuẽtũ esset de pretio, is qui vẽdebat[a]: Hoc medicamentũ, inquit, per antipatheian quandam vtilitatẽ obtinet. Esse autem eam antipatheian, vt qui curatur nesciat vnde cõficiatur. Iussit itaque aliũ daret qui pro ipso disceret, quiq; iureiurando reciperet, sese nulli eius[b] facturum copiam, priusquã ipse qui dedisset, foret defunctus. Itaque à morte eius qui indicarat non tantum ille[c] suum hominem, sed & alios sanabat & mihi ne petenti quidem medicamenti exemplum volens ac lubens obtulit. Erat autem stercus pueri siccũ cum melle attico ad læuorem tritum. Victitabat autẽ puer, cuius stercus accepturus erat vt ipse qui medicamentum dederat ostendit lupinis, illis videlicet qui ex more edi solent cum pane bene cocto in clibano, modicum salem & fermentem habente. Præbebat autem bibendũ vinum vetus: atque hæc omnia[d] mediocri in quantitate, modo vt perfectè ea puer posset concoquere. Itaque cùm primo die eo victu esset vsus, postero tamen die nondum stercus capiebat, sed in eo quoque die rursum eodem alebat victu, ac tertio demum[e] sumebat, ac posteà arefacto vtebatur, similiter vt stercore canino, vt antè dictũ est. Dicebat autẽ illũ qui docuerat, fugi-

[a] Add. τὴν γραφὴν, scripturam.

[b] Add τοῦ φαρμάκου, medicamenti.

[c] ὁ μαθὼν qui didicerat.

[d] σύμμετρα κατὰ τὸν ὄγκον mediocri molle.

[e] Deest excretũ, ἐκκριθὲν.

tantem alios cibos ob fœtorem, prætulisse lupinos: sese verò experimenti gratia, carnes gallinaceas aut perdicum ex aqua, aut tenui iure bene coctas persæpe exhibuisse, & medicamentum nihilominus operatum. Atque ego sanè hæc tibi de canino humanoque stercore narrare possum.

Stercus Lupinum.

At lupinum stercus quidam colicis potandum dabat, non tantum in ipsis paroxysmis, sed etiam in interuallis, si quidem phlegmone vacarent. Quorum ego quosdam vidi nõ amplius [a] inuadi: & correptos, non amplius id grauiter passos, sed nec post paucum temporis. Accipiebat autem ille albius potius luporum stercus, quale vbi ossa ederint solent excernere. Verùm illud etiam in eo mirabar, q; vel suspensum euidenter sæpenumero iuuisset. Itaque hic stercus capiebat quod nõ decidisset in terram: id quod non erat inuentu difficile. Ea enim est luporum natura, quę canum, vt suspenso altero posteriorum crurum & meiant & cacent in eminenti quopiam ex terra. Itaq; in spinis sępe æstate stercus Lupinum reperitur, & fruticibus, vepribus, herbisque procerioribus. Inuenitur porrò in stercore illorum & nonnihil ossium deuorati animalis: quod vt effugit commansionem, ita & concoctionem: quod & ipsum

a ἁλόντας τῷ πάθηματι, correptio hoc affectu.

con-

contundens ac conterens, bibendum præbuit colicis: ac si homo esset [a] puritatis amãs miscebat & salis quippiam aut piperis, aut quippiam eiusmodi. Vt plurimum autem ex vino albo consistentiæ tenuis bibendũ præbebat: interim verò etiam ex aqua. Hoc ergo stercoris quod patiẽtis [b] inguinibus, λαγῶνας Græci vocant, applicandum esset, [c] præcepit suspendi ex vinculo confecto ex lana, sed nõ qualibet, verùm multò præstabat eam esse ouis à lupo laniatę, vnde quod ad hũc vsum accommodaretur esset conficiendum. Quòd si talis non adesset lana, ex pelle ceruina & lorũ quod cingeret ilia, & id in quo stercus inuolueretur, parari præcipiebat. At nos ollulam ad magnitudinem maximæ fabę cõfecimus, quam experiundi gratia indito stercore quibusdam suspendimus, nec potuimus non mirari, cum plurimos ipsorum videremus adiutos: cæterum ad ollulam duas ceu aures affiximus, per quas lorum transmitti posset. Sed hoc quidem obiter dictum esto, siquis inuenietur qui sic suspensis fidem habere dignabitur. Dico autem sic, nam substantia est quæ suspenditur, non voces barbaræ, vt quidam facere præstigiatorum assolent, quando & alias expertus sum substantias, quæ in alijs affectibus similiter operarentur. Sed de his non est nunc dicendi

[a] καθαρότητος, mundiss. [b] Leg. ilibus ταῖς λαγόσι. [c] ἐκέλευσεν ἔχειν ἄρτημα μάλιστα μὲν ἐξ ἐρίου γεγονὸς οὐ τοῦ τυχόντος προβάτου, iubebat appẽdicẽ habere præsertim quidem ex lana confect. nõ obuiæ cuiusli bet et ouis &c.

tempus. Ad propositum itaque reuertamur.

Stercus Caprinum.

Nam humani, canini, lupiniq́ue stercoris memini aliorum verò nondum, quorum etiam maior est quàm dictorum numerus: & quædam aßiduo habentur in vsu, quædã rariore. Omnium creberrimè vtimur caprino stercore (Græci αἰγείας proprie nominant) digerentis & acris facultatis: adeo vt & induratis scirrhorum in modum tumoribus congruat, nec tantum lienis, ad quos creberrimè medici non pauci huiusmodi stercora applicant, sed etiam aliarum partium. Siquidem ego eo vsus sum ad genu tumorem habens inueteratum & ægre solubilem, iusso fieri cataplasmate ex farina hordeacea per oxycratum indito videlicet hoc stercore: & mirifice homo ille fuit adiutus. Erat autem rusticus in quo id factum est. Et iam etiã alius rusticus cum sic vsus esset non tantum in genu, sed etiam alijs in partibus ad tumores similes, perinde adiutus est. Nam acrius est medicamentum quàm vt mulieres vrbanas, aut pueros, aut omnino qui[a] tenera sunt carne, sanare poßit. Sed de particulari omnium medicamentorum vsu in opere de cõponendis illis tractabitur. Quin & [b] ad aquam inter cutem, & ad splenicos variè caprino stercore vtimur. Sed & vstum

[a] τοῖς μαλακοσάρκοις, moll. carne.

[b] ἐπὶ τῶν ὑδεριακῶν, ad hydropi.

vſtum [a] tenuioris quidẽ eſſentiæ, verùm haud manifeſto redditur acrius: quamobrem ſanè ad alopecias cõgruit, & omnia adeò quę extergentia medicamenta deſiderant vt lepras, pſoras, lichenas, & hoc genus alia. Miſcetur & digerentibus cataplaſmatis, qualia ſunt quæ accommodantur ad parotidas & bubonas diuturniores. Eſt enim vis eius [b] tũ vſti: tũ non vſti, abſterſoria, & digerens, nec eam paruam habet digerendi potentiam. Nã medicus quiſpiam ex ijs qui in agris & vicis medicinam exercent, vtebatur eo ex aceto ad viperarum morſus, & multò ſanę etiam magis aliarum beſtiarum, ac profecto ex ijs cõplures ſeruauit. Et hic ipſe quoque medicus [c] ad auriginem potãdas ipſas ἀσυράθους ex vino præbuit, & ad profluuium muliebre cum thure appoſuit. Quę omnia ſanè optimus medicus ignorare non debet. cæterum potiora eligere potiſsimũ ad vrbanos & honoratos, alicuiusque exiſtimationis viros: in quibus equidem ego tali nunquam ſum vſus medicamine, cum multorum meliorũ ſuppeteret copia. Attamen exiſtit nonnunquam talium vſus, aut in itinere, aut in venatione, aut ruſticatione, cum ſcilicet meliorum nihil adfuerit, aut homo ruſticus perinde fuerit carnis duræ ac aſinus. Nam eiuſmodi multos in agris reperias dignos qui bibant ſpyrathos.

a λεπτομερεστέρων, tenuiorum quidem part.

b ἑκάστου καὶ κεκαυμένης, cuiusq; etiã vſti.

c ἰκτερικοῖς.

thos. Porrò quod & suprà monui de vrinis & bile & saliua, id nunc memoria repete, nempe vniuersalem & communem facultatē eandem omnibus inesse, verùm pro animalium temperaturis variam. Nam eorum quę siccio re sunt temperatura[a], & stercus exiccantius est: sicut & calidiorum magis etiam excalfactorium. Verùm nullum omnino stercus refrigerat, sicut nec humectat. Sed & pro natura eorum quæ edunt, multa item fuerit diuersitas. Proinde in hominibus potius quā alijs animalibus maior est: quādoquidem hoc animal[b] diuersissimis maximeque varijs cibis vtitur. Nā quid simile habent qui allia ac cępas comedunt, & qui cucurbitam, verbi causa? At caprarum spyrathi pro pastu vario nōnihil item habuerint differentiæ [c]non tamē tantum quantum stercus humanum.

Stercus bubulum.

Similiter stercora bubula exiguam habent differentiam, suntque & ipsa facultatis exiccatoriæ. Verùm attractoriam etiā obtinent, vt monstrant dum apum vesparumque morsus iuuant. Atque hæc vt à proprietate substantiæ totius iuuentur, fieri potest. Cæterum medicus quidam medicamentorum peritus, in Mysia quæ in Hellesponto est[d], aqua inter cutem laborantes bubulo stercore oblinens, ad solem [e]exponebat. Atque hic ipse impo-

[a] Add. ζώων, animalium.

[b] Græ. tantum ποικιλωτάτης.

[c] Add. ἀλλήλων, inter se.

[d] τοὺς ὑδερικοὺς hydropic.

[e] κατέκλινε decumbere iubebat.

imposuit & partibus rusticorum phlegmone obsessis humidum illud vere collectum, cùm herbam boues pascuntur. Manifestum autem est hoc esse alio moderatioribus multò viribus. Dico autem aliud, cum paleis vescũtur. Nam hoc mediũ est inter id quod modò diximus, & eius quod prouenit ab erui pastu. Liquet ergo quẽadmodũ id quod ex pascuo herbaceo prouenit, ad phlegmonas accõmodatur, sic istud [a] aqua infestatis esse idoneum. Scire tamẽ oportet, omnia id genus medicamenta duris agrestiũ hominum corporibus aptari, nempe fossorũ & messorũ, & qui opus obeunt adeo validũ, in quibus vtique Mysius ille medicus & ad chœradas [b] adhibebat, & ad tumores omnes scirrhosos, ea aceto in cataplasmatis formam compositum illinens.

[a] τοῖς ὑδερικοῖς.

[b] ἐχρῆτο.

Stercus ouillum.

Sed & hic ipse medicus ouium vtebatur stercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furũculos duros, quos clauos nominant, aceto videlicet diluens. Quin & vlcerum ambusta ad cicatricem illo ducebat, nempe stercus hoc cerato rosaceo commiscens. Sed & per stercus caprinum combustum similiter curabat: cæterum pauculũ eius multis numeris maiori cerati moli admiscebat. Et in totum studium id illi erat, omnia curare [c] per ea quæ ex agris facillimè parantur:

[c] διὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐπορίστων. p ea quæ sunt in agris paratu facilia.

tur:inter quæ ſunt & herbæ,& frutices, & arborũ flagella,& germina, & folia mollia, & fructus, & cortices:ſuper quibus copioſius dicetur in facilè parabilibus.

Stercus Columbinum.

Porrò ſtercore columbarum nomadum (nam ſic eas quidẽ cognominant,à domeſticis videlicet diſtinguẽtes) tanquã medicamẽto excalfaciente & ipſe ad multa frequenter admodum vtor,nempe cum ſemine naſturtij contuſum cribratumque ſiccum vice napyos ad ea quæ rubrificari debẽt adhibens. Manifeſtũ autem eſt,quòd inueterata omnia dico in talibus affectibus quales ſunt coxẽdix,hemicrania,ſcotomata,vertigines,& cephalæa,& [a] in lateribus,ſcapulis,ceruice,lumbis dolores inueterati : & ad hæc nephritides,& affectus cœliaci,& podragricæ arthritides:quando videlicet in articulis corũ nõdum conſtiterint tophi ſiue pori.Atque hoc ſtercus planè fœtidum non eſt,maximè arefactum.Quocircà & in vrbibus eo variè vtimur,alias alijs miſcentes medicamentis.

[a] κατὰ πλευρὰς, ἢ ὠμοπλάτων, ἢ τένοντα, ἢ ψόας, *iuxta coſtas, aut ſcapul. aut tẽd. aut lũb.*

Stercus Gallinaceum.

Porrò cum conſpexiſſem illum in Myſia medicum gallinaceo vtentem ſtercore in eo qui ab eſu fungorum ſuffocabatur : & ipſe quoq; ſum vſus in quibuſdã vrbem inhabitãtibus[qui & ipſi fungos eſitarant] ipſum videlicet

delicet ad læuorem contritũ tribus quatuórve oxycrati aut oxymelitis inspergens cyathis, & palã adiuti sunt, idque celeriter. Nam qui præfocabantur, paulò pòst vomebãt pituitosum humorem omnino crassissimũ, & ex eo [a]planè liberati sunt symptomate. Est autem hoc stercus columbino minus calidũ. Cæterùm Mysius ille medicus dabat etiam bibẽdum stercus gallinaceum [b]ijs, qui diutino coli dolore fuissent vexatĩ, ex œnomelite. Quòd si hoc non aderat, ex aceto aut vino aqua diluto. Porrò memoria tenere oportet communem de omnibus animantibus rationem, nempe tum in ijs quæ in corporibus ipsorum continentur tam humida quàm solida, tum in ipsis partibus plurimam esse [c]diuersitatem montanorum quæ vocant, & eorũ quæ in [d]pratis, paludibus, lacubus, & ædibus versantur. Semper enim quæ exercẽtur, ijs quæ non exercentur, sunt ficciora: & quæ cibis vtuntur calidioribus ficcioribusque, ijs quæ humidis frigidisque vtuntur. Nã in columbis (quandoquidem creber nobis earum stercoris est vsus) multò semper inferius imbecilliúsve expertus sum earum stercus quæ in domibus [e]degebant, quàm earum quæ in montibus, quas nomadas nuncupant. Tum gallinarum quoque inueni multò etiam imbecillius earũ quæ conclusæ seruãtur, & fur-

furibus

[a] τελέως perfectè.

[b] τοῖς χρονίοις κωλικοῖς, in ueteratis colic.

[c] διαφοράν.

[d] κατὰ πεδία, in campis.

[e] τρεφομένων, quæ nutriebantur.

furibus aluntur, non paulò autem valentius earũ quæ in agris, atrijs, aut foris pascuntur.

Stercus Anserum & Ciconiarum.

Cæterùm stercus anserinum præ nimia acrimonia inutile est. Colligo etiã ita esse & accipitrũ, & aquilarum. Verùm fugienda est materia omnis eiusmodi quæ difficulter cõparari potest. Qua occasione [a] complures validas vires talibus materijs testimonio adscribunt suo ceu non facilè redarguendi: velut qui ciconiarum stercus [b] comitiali morbo mederi scriptitant. Verùm quanquam hoc multis alijs quæ scribunt, longe sit parabilius, curiosum tamen est, vt taceam falsum esse, quod de illo est proditum. Nam quidã ijs qui talia memorant credulus, epoto hoc stercore nihil adiutus est. Nam & antequam experiare, promissorum prauitatem ac falsitatem ipsi qui talia scribunt detegunt. Nam cùm multis modis difficulter homines spirent: nec quòd omnibus conferãt adscribũt, nec quòd his, aut huic. Tametsi sunt inter eos qui talia scripserunt, qui nòn simpliciter dyspnœæ, hoc est difficilis spirationis, sed orthopnœæ talia esse remedia dicunt, nẽpe ciconiæ stercus, noctuæ sanguinem, vrinam humanam, & alia his absurdiora: haud scientes quod pituitosus viscosusque succus bronchia obstruens pulmonis, huius affectus sit causa,

[a] ὁρμώμενοί τινὲς, incitati quidam.

[b] ἐπιλήπτοισι, comitiali.

cauſa, & quòd in eo euacuando cõſiſtat medela, & quòd euacuatur dum per tuſsim excreatur, & quòd id fieri nequeat niſi crebro epoto medicaméto acriore. At hi adeò ſunt nugaces, aut præſtigiatores, aut quo illos digno appellem nomine neſcio, vt dicant abſurdorũ iſtorum poculorum vnumquodque epotum à dyſpnœa liberare [a]quod fieri non poſſet, ne ſi vel ſpecillũ fas eſſet alicui in pulmonem demittere, quo infixum humoré tolleret, ſemel duntaxat demiſſo. Præſtabat itaque illis dixiſſe, non ſi epotus ſit hic ſanguis, aut vrina, ſanare dyſpnœam, ſed ſi potetur. Rectiusque etiam quòd nõ ſemper & omnino ſanabit, ne ſi vel aſsiduò potetur: ſed ꝙ multos ſanauit, multos verò adiuuit quidẽ, ſed morbo prorſum non liberauit. Sed hos iam mittamus, & quod deinceps eſt, ad id pergamus. Cuiuſque enim ſtercoris acrimoniã & digerẽdi vim poſsidentis, prout aliud alio plus minúſve eius ſortitum eſt facultatis, ita particulares in ipſis proueniunt differentiæ: ac proinde aliud hoc pathema potius, aliud illud magis curare valet.

Orthopnœæ curãdæ ratio.

[a] Add. κάμνοντας, ægrotantes.

Stercus murium.

Sic enim murium [b]ſtercus alopecias curare [c]proditum eſt, & fuit quidam medicus, qui ad hoc pathema vtebatur compoſito medicamento ex murium ſtercore confecto. Et

[b] ἀποπατήματα, excrementa.

[c] γεγράφασιν.

alius

alius quidam glandem puero familiaribus rogãtibus vt apponeret, præcepit vt ex stercore conficeretur murium. Quo dicto omnes qui audierant [a] in risum soluti sunt, quòd cùm tot essent quæ apposita sedi ad excretionem excitarent intestinum, ille omnibus præteritis ad murium confugisset stercus. Nam re vera pudendum est talia etiam experiri velle, cùm omnes ceu curiosum & præstigiatorem condemnent eum qui talia aut faciat, aut dicat. Itaque de murium stercore hæc quoque sufficiunt.

[a] ἐγέλασαν, riserunt.

Stercus Crocodilorum terrestrium.

Cæterùm terrestrium crocodilorum, horum inquam exiguorum, & [b] humi serpentiũ stercus pretiosum effecere mulieres deliciosæ, quibus non est satis quòd alia sint medicamenta tam multa, quibus faciei cutis & tẽsa & splendens efficitur [c], quinetiam adiungant stercus crocodilorum. Similis illi est & sturnorum, cum solam oryzam ederint. Clarum itaque est quòd abstergendi desiccandíque facultatem vtranque moderatam habent stercora eiusmodi, & multò moderatiorem & hebetiorem stercus sturnorum. At stercus crocodilorum sicut à facie ephelen tollere potest, ita & vitiliginem, & lichenas.

[b] χαμαιρετῶν, humi repẽtium.

[c] προσιθέασι δ' αὐτοῖς apponũt autem ipsis.

Rhypos, hoc est sordes hominum.

Sordes nascitur non tantum per totã corporis

poris cutẽ, sed & in auribus, sed ob paucitatem paratu difficilis est. Proinde de illa nihil [a] scribunt, nisi quòd paronychijs congruat sordes aurium, quam sanè etiam solam per se licet acipere. Nam quæ in tota cute [b] prouenit, & in balneis & in palæstris deraditur, cõferens nonnihil & ipsa ad patum quem vocant, de quo suprà disserui. Sed & generatio eius naturam indicat. Nam si sordes est crassum illud ac terrestre, quod reliquum est eorum, quæ per latentem transpirationem euauantur, sequitur vt desiccandi vim habeat cum nonnulla caliditate iunctam. Ea tamen sordes quæ lanis ouium [c] inhæret & adnascitur, ex qua œsypon, quod vocant, conficitur, concoquendi vim habet similem butyro: paulum verò quiddam etiã discussoriũ obtinẽs.

[a] γεγράφασιν, scripserunt.
[b] ἐπιτρεφόμενος, innutritur, &c.
[c] ἐπιτρεφόμενος.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS, LIB. XI.

PLERAEQVE animantium partes communes inter se omnium sunt, nulla tamen est æquè communis vt caro. Hanc enim habet omne animal sanguine quidem præditum, vt homo, & omnes quadru-

quadrupedes, tum aues, serpētes, lacerti, quos sauros vocant, testudines, & quæ sunt eius generis. Sanguine carentia, tum ostrea omnia, tum non pauca [a] eorum quæ in aquis degūt, sicut & eorum quæ in terris. Et quod ex animantibus maximè editur, caro est. Nam & viscerum plurima moles ex carnibus ipsis inhærentibus constat. Verùm nonnulli medicorum carnem [b] viscerum parenchyma vocant, propterea quòd ex venis effusus sanguis circum vasa omnia concrescat, vt ipsi arbitrantur. Sed eam quæ est in musculis, solam carnis appellatione dignantur. Verùm de nominibus, vt semper monemus, contendendum non est: sed exercenda potius rerum [c] scientia, cuius nos quoque studio vsque dediti, quæcunque tum de cuiusque animantis partibus [d], tum de communibus cognouimus, eaque partim experientia, partim ratione docti, omnia deinceps exponemus, orsi à carne propriè dicta.

[a] Vetus add. γένη, genera.

[b] ἐν τούτοις, in ipsis.

[c] Add. αὐτῶν ipsarum.

[d] Add. ἰδίων, propriis.

De carnibus.

Non omnes animalium carnes hominem nutriunt, sed quorundam etiam letales sunt, [e] nō secus atque venena quæ vocant deleteria. Tum inter eas carnes quæ nos nutriunt, quædam hoc ipsum tantum sunt, nēpe nutrimentum. Quædam verò suprà quàm quod nutriunt, habent, & facultatem ceu medicamenti,

[e] οὐδ᾽ ἧττον, nō minus.

camenti quandoquidem deſiccando, aut humectando, & excalfaciendo, aut refrigerando corpus alterant.

Caro viperæ.

[a] Nam viperarum carnes palàm videre eſt excalfacientes & deſiccantes, vbi condiuntur ceu anguillę, nempe oleo, ſale, anetho, porro, & aqua, ſeruato nimirũ modo. Quòd autem totũ corpus per cutim[b] euacuent, diſcere tibi liceat vel ex ijs quæ ego iuuenis etiamnũ in Aſia noſtra ſum expertus, quæ ſingulatim deinceps narrabo. Homo quidam morbo quẽ elephanta cognominant, laborans aliquouſq; cum ſodalibus cõuerſabatur, donec ex ipſius conſuetudine conuerſationeq; quidam noſtrum morbi inficerentur contagione, & ille iam [c] odoratu grauis, ac fœdus redderetur aſpectu. Conſtructo igitur illi tugurio proxime vicũ in iugo collis propter fontẽ, illic hominem collocant, tantum illi quotidie ciborum ferentes,[d] quod vitæ ſuſtinendę ſatis foret. Cæterum ad canis exortum, cum fortè meſſoribus haud procul inde metentibus vinum eſſet allatum in fictili ſanè, quàm fragrans: is quidem qui attulerat, depoſito illo prope meſſores, abijt: verùm vbi eius bibendi aduenißet tempus ſublato fictili adoleſcẽs, vt pro more impleto cratere, competente aqua vinum temperaret, in cratera vinũ effundit,

[a] *Leg. Igitur.*

[b] καθαίρουσιν, *purgent.*

παράδειγμα I.

[c] δυσώδης ἦν καὶ ἰδεῖν ἐχθής, *graueolẽs erat & deformis.*

[d] ὅσον ἀποζῆν, *quãtũ victui ſuppeteret.*

& vnà excidit vipera mortua. Quare attoniti messores, veriti ne quod, si ebibissent, inde sibi malũ eueniret, suam quidem sitim aquæ potione sedare maluerunt: cæterũ cum illinc discederent,[a] præ humanitate [ac misericordia] homini illi elephanti obnoxio vinũ largiuntur, rati expedire illi potius mori, quàm viuere in ea miseria At ille vbi [b] bibisset, admirabili modo sanitati restitutus est. Nã tuberosum illud omne cutis ipsius non aliter q̃ animalium à testarũ mollitie nuncupatorum malacostracon, tegmen decidit.[c] Quod autẽ reliquum erat, molle admodum apparuit, instar cutis cancrorum ac locustarum (carabos Græci vocant) vbi extima testa[d] fuerit detracta. Alterum quoque eiusmodi non dissimili casu in Mysia Asiæ, nõ procul ab vrbe nostra accidit. Vir quidã elephanto laborans pro- 2 fectus est ad aquarum [e] sponte nascentium vsum, sperans inde nonnihil se commodi adepturum. Erat illi scortum [f] mancipium, iuuencula sanè formosa, compluribus amatoribus ambita huic credebat laborans cum alia quædam domestica, tum verò etiam quæ in conclaui penetralibusve habebat. Profectis igitur illis,[g] in ædibus, quibus vicinus erat locus squalidus, & viperarum plenus, fortè fortuna ex illis vna in vrceum vini incidit negligentius positum: extinctáque est. Ac scor-

tum

a Ad. δῆθεν quasi.
b Add. ἐκ τούτου, ex hoc.
c ὅσον quantũ.
d ἀποπέσῃ, exciderit.
e deest calidarum θερμῶν.
f δούλη ancilla.
g Add. ἡνίκ' ἐχρῆτο τοῖς ὕδασιν, cum aquis vteretur.

tum quidem in lucro id reputans quod fors euenisset, hero id vini propinat, atque ille vbi ebibisset: ad eum modũ quo ille qui degebat in tugurio, persanatus est. hęc quidẽ tibi duo
3 iam experientiæ fortuitæ documenta: alterũ super hęc tertiũ annectam quod ex nostra profectum est imitatione. Cùm quidam hoc morbo ęgrotaret, animo magis quàm vulgus philosophico, [& contemptore mortis] oppidò quàm grauiter ferebat, satiúsque dicebat mortem semel perperti, [a] quàm vitam viuere tam miserabilem [b]. Itaque illi quæ superioribus duobus accidissent indicaui. Erat autem ipse augurìorum peritus, & amico vtebatur admirabili egregie hanc disciplinam tractante. Itaque vbi ad augurium cum illo consedisset, persuasus est, vt quæ per experientiam essent cognita ipse imitaretur: atque epoto vino quod sic erat veneno infectum, leprosus factus est: ac posteà lepram eius nos consuetis remedijs sanauimus.
4 Quartus prætereà viuas capere viperas arte instituit. Sed illius in illo morbi tantum erant principia: itaque cura studiumq; nobis fuit vt sanaretur quàm celerrimè: quocirca vena secta atráque bile medicamento vacuata, viperis quas capiebat vti consuluimus, pręparatis in olla anguillarum in modum. Atque hic ita sanatus est, euaporato per cutem

a Absolute ἢ ζῆν, quàm viuere.

b Græc. διακειμένῳ οὕτως ἀθλίως, tam misere affecto.

affectu. Postremò & alius vir quidã opulentus, non nostras ille quidem, sed ex media Thracia, Pergamũ aduenit admonitus somnio,[a] vbi iubete deo per insomniũ, vt & quotidie medicamentum biberet quod confectũ est ex viperis & foris corpus inungeret, non multos post dies morbus in lepram abijt: rursumque & [b] hoc pathos quibus Deus præcipiebat medicamentis curatum est. Sanè viperarũ caro adeò ingentem obtinet desiccandi facultatem, vt quidam qui eam edêre, vehementissima cruciati sint siti: ac proinde [c] illas dipsadas cognominant. Sunt autem qui dicant demorsos ab illis satiari non posse potando, sed dirumpi citius, quàm [d] siti liberari. Quocirca eos qui Romæ viperas venantur, quos Marsos nuncupant, percontatus sum, ecquid haberent signi quo genus vtrumque viperarum discernerent. At illi prorsum negabant vllum esse genus viperarum dipsadũ, verùm eas quæ iuxta mare atque in locis degunt salsedinem multam habentibus, carnem obtinere salsam: ac proinde in Libya talium ingentem esse prouentũ: in Italia verò propter regionis humiditatem non [e] inueniri. Atque hæc quidem narrantes audiui Marsos, non tamen certò dicere queam, an in totum verum dixerint, an partim etiam falsum. Nam quasdam esse viperas in ijs quas memorabant.

[a] ἔτα, postea.

[b] τοῦτο τὸ νόσημα, hic mor.

[c] τὰς ἐχίδνας, viperas.

[d] παύεσθαι διψῶντας, cessare q sitiant.

[e] εἶναι, esse.

rabant regionibus, quibus ſalſa ſit caro, vel maximè mihi videtur eſſe probabile. Scio enim cum cibis animaliũ mutari carnes: non tamen nullum eſſe genus viperarũ dipſadum pronunciare valeam. Cæterum tutiſsimum eſt cauere, ne in eiuſmodi regionibus viperas venemur ſeu ad vſum, ſeu ad medicamenti præparationem, quale eſt & hoc præclarum quod medici propè omnes Theriacam appellitant.

Paſtilli theriaci.

Porrò quoniam ex more, cum artiſcos theriacos, quos vocant, pręparamus, non tantum caput, ſed & caudam earum abijcimus, ſubi, t mihi frequenter rationabile fortaſsis eſſe, caput quidem totum abijci, ob venenum quod ore continent, verùm a ratione alienum eſſe, adimere & caudam. Nec enim dicere liceat ꝙ id faciendũ ſit ob recrementa [a] tum liquida, tum ſicca. Nam interfectis illis atq; excoriatis apertisque exempta interanea omnia abijcimus, vt ſola ſit carniũ ſubſtantia reliqua vna cum arterijs venisque per ipſas innatis, quarũ minima moles eſt vt ad totam carnem ac ne apparens quidem, niſi quis multum accuratè conſideret. Atq; artiſcos, quos & Theriacos vocant, [b] hunc in modum præparamus. Purgatas illas [c] in aqua lixamus, quoad exactè nobis videantur coctæ. [d] Indimus autem

a Ald. τῆς τροφῆς, cibi.

b Al. vt dictum eſt ὡς εἴρηται.

c Add. λαβόντες ſumentes.

d συνεμβάλλομεν, ſimul inijcimus.

tem ab initio ſtatim aquæ anethum, & poſt coctionem ſpinas à carne ſeparamus: mox pani ad læuorem trito carnem cõmiſcemus. Verùm non quemlibet panem citra delectũ accipimus, ſed quàm fieri poſsit puriſsimum, ſimul & probè in clibano coctum, & ſalis ſimulq; fermenti quod ſatis ſit habentem. Eum autem anteà deſiccamus in ædibus ſiccis, minimeque humectis, donec adeò ſiccus efficiatur, vt in mortario contũdi poſsit. Non tamẽ tundentes miſcemus, verùm aqua in qua decoctæ fuerant viperę, maceramus, & carnem ipſam prius quàm cõmiſceatur pani, in mortario coquorum eatenus conterimus, donec exactè reddatur lęuis. Poſtea paruos artiſcos [a] fingentes, atque in ædibus calidis ſiccisque deſiccantes, deinde quoque in talibus[b] repoſitos ſeruamus. Hos ergo ineunte æſtate conficimus, quo potiſsimũ tempore optima eſt viperarũ caro. Porrò vtimur eis poſteà cõtuſis denuò & cribratis, & rurſus ad læuorem redactis, ſalis nonnihil admiſcẽtes ad ſuauitatẽ [c] compoſiti, cuius etiam aliquid ipſi theriacę inijcimus. Cæterum eodem quoq; tempore ex viperis [d] deuſtis ſales fiunt, viuis viperis in ollam nouá iniectis vnà cum ijs medicamentis quæ illis & ſubſterni, & apponi aſſolent, quæ omnia nunc commemorare non eſt pręſentis negocij. Fortaſsis etiam aliquis me non

[a] Add. λεπτοὺς, tenues.
[b] Add. ædib. οἴκῳ.
[c] leg. præparatis, τοῖς ἐσκευασμένοις
[d] τῶν ὀπτηθεισῶν, aſſatis.

non iniuria reprehendet, ob Artiscorum pręparationem, tanquam intempestiuè expopositam. Verùm hæc posteaquam dicta nunc sunt, seruentur tamen etiam, si non admodum videantur huic instituto propria. At quæ sequuntur conuenienti dicantur modo. Conueniens autem est generalis facultatis meminisse, carnem viperinam dicendo exiccatoriam, & valenter digerentē, mediocriter verò excalfacientem. Properat autem, vt videtur, vis eius ad cutem, per eam videlicet quæ in corpore sunt recrementa [a] exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum[b] numerus, & à cute ceu squama absedit ac decidit extima cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα, ad quam [c] sistuntur ac retinentur [d] crassi terrosique humores ad cutem protrusi, à quibus quidem psoræ, lepræ & elephantes nascūtur. Et hæc quidem habui quæ de viperarum carne dicenda putarem.

De carnibus.

Rursum ergo sermonem repetam. Calidiorum natura animalium carnes non solùm nos alunt, sed etiam calfaciunt: frigidiorum autem refrigerant: sic etiam sicciorum carnes desiccant: humidiorū humectant. Memoria itaq; repete, quemadmodum didicisti in libris De temperamentis. quòd vbi [e] coniceris

[a] *κινοῦσα monens.*
[b] *πλῆθος, multitudo.*
[c] *Tantū ἴσχονται.*
[d] *Add. potius μᾶλλον.*
[e] *γνωρίσῃς, cognoueris*

ceris animal quoduis temperatura esse siccius velut exempli gratia suem syluestrem domestico[a] huius carnem esse magis exiccatoriam, & secumdũ alias temperaturarũ differentias similiter: puta sue sicciorem ouem, & hac capram, qua bouem, quo denique leonem: sic in caliditate leo calidior est cane, canis tauro, taurus boue[b] execto. Itaque pro portione, qua cætera animalia in temperatura excedunt, & carnes quoque eorum[c] differunt atq; exuperant. Proinde vbi consilium fuerit corpus exiccare, sicciorum temperie animalium carnem exhibeto: calfacere autem volens, calidiorum: & frigidiorum, si coneris refrigerare: denique si humidius reddere,[d] humidiorum. Nec parua existit carnium differentia, cum quasdam ipsarum sale condimus. Nam prorsum diuersæ atque aliæ euadunt, adeò vt sæpenumero animalis temperatura humidissimi caro salita longè euaserit exiccãtior, quàm ea quæ natura fuerat sicca. Porrò inter eas quæ salitæ non sunt, siccior est quæ assa est, quàm quæ in aqua elixa.

[a] Add. scito & γίνωσκε κ.
[b] τοὺς ὄρχεις ἐκτετμημένου.
[c] διοίσουσι, tantum different.
[d] Al. ὑγραινόντων, humectantium.

Erinacei terrestris caro.

Scripserunt autem & aliorum animalium carnes quidam prodesse tum comesas, tum in partes affectas impositas, vt erinacei terrestris desiccatam, si bibenda præbeatur elephanto obnoxis, cachectis, hoc est qui mali sunt habitus,

bitus, tum [a] conuulsionem sæpenumero patientibus nephreticisque, & ijs qui laborant aqua inter cutem, quam anasarca vocant. Ac si ea efficere potest, facultatem habuerit valenter simul digerentem desiccantemque.

[a] σπασμώδεσιν, conuulsis.

Caro Mustellæ.

Sicut & caro Mustellæ (Græci galen vocant) arefacta, quæ vtique comitiali morbo afflictos iuuat epota.

Felis caro.

Sed & salitorum Hælurorum carnem ad læuorem contritam palos & spicula educere aiunt, impositam videlicet tanquam trahendi vim habeat.

Caro Mutulorum.

Porrò Mutulorum, quos Myacas Græci vocant, carnem vlceribus à mordente cane inflictis competere. Ego verò nullam insignẽ inuenio facultatem quã requirant id genus vlcera tanquam ea quæ à rabido cane mordente sunt illata.

Cochlearum caro & Muccus.

At cochlearũ caro prius in mortario contusa, ac postea ad læuorem redacta, omnium valẽtissimè desiccat partes superfluo humore grauatas, adeò vt & hydericis cõueniat. Ipse autẽ humor [b] solus per se citra carnem [c] (vocatur autẽ ijs à vulgo cochliu myxa hoc est mucus limacis, thuri mistus, aut aloë, aut myrrhæ,

[b] Add. αὐτῶν ipsarum.

[c] Add. λαμβανομένη, sumptus

rhæ, aut horum quibusdã, aut omnibus quoad habeat cerati craßitiem, medicamentũ fit [a] tenax, deſiccatq; pulchre [b] purulẽtos mucos aurium: ſed & fronti impoſitũ inhęrret, oculorũ fluxiores reſiccãs. Quidam etiam ad palos eximendos vtuntur totis vnà cũ teſtis ad læuorem tritis: ſed & quidam ad ſiſtendos menſes. Equidem ego aliquando in agro carnes ipſas ſolas in vulnus cum nerui vulneratione & contuſione factum tritas impoſui, ipſumq; vulnus pulchrè glutinatũ eſt, & neruus phlegmonem haud perpeſſus: erat autem homo durus & agreſtis, miſcui tamẽ illis con tritis pollinem farinę acceptũ à pariete molę proximo. Scripſere autẽ maiores me nonnulli medici, ad eiuſmodi vſum, miſcendũ ipſis thus aut myrrham [c]. Verùm horũ habebam tum neutrũ, vt qui tunc ab vrbe abeſſem in villa. Poſsis autem & reſinæ frictæ contritæ admiſcere ſi adſit, quippiam. Porrò vbi multũ muci cochlearum accipere voles ſeorſum, ſtylo carnem earum pungito. Sed non ante multos dies venatas eſſe expedit: alioquienim tempore deſiccantur. Nam recentes plurimũ habent viſcoſæ illius humiditatis, quã ſtylo compunctæ effundunt. Humiditas hæc pilorum [d] in ſupercilijs præter naturã gluten eſt.

a ἐκέκολον, glutinatorium.

b Vet. interpr. legiſſe videt ὑπομύσους ὄγκους, mucoſos tumores.

c Vet. interp. amplius legit ἢ ἀμφότερα, aut vtrunq;.

d ἐν τοῖς βλεφάροις, in palpeb.

Pinguedo, & adeps.

Pinguedo & adeps, & hæc quoq; commu-

nißima

niſsima ſunt inter animalium partes. Nam quæcunque bene nutriuntur, ea aut pinguedinem, aut adipem obtinent. Quæ verò macilenta ſunt, & non nutriuntur, ſæpe omnino ne habere quidem apparent, ſæpe verò adeo pauculũ, idq; ſiccum, vt ægrè vti poſſis. Porrò differt à pinguedine adeps,[a] quòd craſsior ſit, ac propterea animantibus totam naturam terroſiorem habentibus adeps prouenit, velut humidioribus pinguedo. Proinde pinguedo celeriter ab igne liqueſcit: nec facilè vbi liquata fuerit, rurſum concreſcit cogitùrve. At adeps nec facilè funditur liqueſcitve, & fuſus celerrimè coit ac conglaciatur, multóque apparet pinguedine durior. Sus enim bene nutritus paſtúsve multam habet pinguedinem, ob naturalem temperamenti humiditatem. At boues & capræ, & quæcunque id genus cornigera, ob ſiccitatẽ adipem plurimum generant. At tu ſi voles oleoſam & pinguem in animalibus ſubſtantiã omnem adipẽ appellato, vt pleríque medici. Sed & pinguedinẽ appellare totum hoc genus[b] licet. Non tamen licet tibi citra mendaciũ adipem caprinũ humidiorẽ eſſe dicere quã ſuũ. Nam hic omniũ fermè aliorũ eſt humidiſsimus, ac proinde actione ſua vicinam oleo vim poſsidens, quanquam oleo magis tum emolliat, tum concoquat, ac

proinde

[a] τῷ πάχει, craſſitiæ.

[b] Add. Gr. tibi.

proinde cataplaſmatis quæ ad phlegmonas accõmodantur, commiſceri ſolet. Qui verò mordicationes perpetiuntur aut in recto inteſtino, aut in colo, ijs potius caprinũ adipẽ quàm ſuillum inijcimus: non quod acrimonias plus obtundat (nam ex natura ſua ſuillus obtundit magis, ac proinde miſcetur medicamẽtis vlcera curantibus, cuiuſmodi eſt quod vocant parygrum) ſed quod caprinus ob craſsitiẽ citius concreſcat, ſuillus autem inſtar olei defluat: proinde ipſum potius dyſentericis & tineſmoſis inijcimus, quando morſum eorum mitigare conſilium eſt. Porrò ob tenuitatem partium nonnulla acrimonias magis retundunt, vbi nimirum in alto mordicatorum corporum quod moleſtum eſt hæſerit. Nam quod [a] craſsiorum eſt partium, minus, magis autẽ quod ſubtilium partiũ, tota corpora penetrat, & omnibus ipſum saniebus mordicantibus permiſcetur. Hac ratione adeps anſerinus quæ in alto [b] corpore mordicant magis obtundit. Sed & ſuillo calidior eſt. Horum tamen in medio eſt gallinaceorũ adeps ac gallinarum. Porrò calidior ſemper ac ſiccior eſt maſculorum animalium, & horum ipſorum exectorum minus tum calidus tum ſiccus. Quippe mas caſtratus eiuſdem ſemper generis fœminę aſsimilatur. Hoc autem ſermonis caput cõmune eſt, cuius memi-

niſſe

[a] τὸ παχυμερὲς crassarũ part.

[b] τῷ βάθει σωμάτων.

nisse oportet: Pro animalium tẽperatura semper existere differentias eius quæ in illis est pinguedinis, aut adipis, aut quocunq; modo appellare libebit totum hoc genus corporis in animantibus oleosi & pinguis. Igitur cũ sus omnibus propè quadrupedibus animalibus in caliditate ac siccitate inferior sit, proinde pinguedinẽ quoq; minus habet calidam, magisque humidã. Omnis igitur pinguedinis facultas est humectatoria & excalfactoria humanorũ corporum. (Huius enim meminisse perpetuò oportet in principijs huius operis dicti.) At differentiæ quæ sunt cuiusque singulatim, in maioris minorisque ratione sunt. Nam pinguedo suis, vt ad nos quidem, large humectare potest, sed non æquè excalfacere [a] vt oleum: verùm pinguedinis suum talis est caliditas, qualis spectatur in nobis. Porrò taurorum adeps suillo multò calidior est & siccior. Rursum id [b] memoria repetentibus nobis, marem fœmina esse tum calidiorem, tum sicciorem: marem autem castratum adsimilari fœminæ, velut quicquid iuuenis est ætatis. Et inter iuuenilia fœmina mare humidior est, & minus calida. Sic & adeps vitulinus taurino minus tũ calidus est: tũ siccus, & hœdorum quàm caprarum: Sed & caprarum minus quàm hircorum: Et rursum tantorum ipsorum minus quàm leonum.

[a] Vet. vertit sicuti neq; oleũ, puto, ex græc. ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον.

[b] Add. κἀνθαῦτα, et hic.

num. Nam horum adeps omniũ propè quadrupedum adipe potentius digerit. Nam & [a] caliditate exuperat, & partium tenuitate. Itaque si ipsum medicamentis ad vlcera & phlegmonas cõuenientibus commisceas, nõ modo mihi adiuueris, verumetiam læseris, nimirum addita maiori quàm conueniat acrimonia. Inueteratis tamen tumoribus atque scirrhi in morem induratis, tum neruorum curuaturis (ἀγκύλας Græci vocant) & in summa quæcunque scirrhosa sunt, ijs aptissimus est, in quibus sanè [b] minimè apparet efficax suillus. Taurinus autem ab vtroque ex æquo distat: vt quantò calidior sicciorque suillo est, tantò superetur à leonino. Itaque tanquã in medio consistens, meritò vtrique medicamentorum miscetur generi & ijs scilicet quę scirrhosis medentur, & ijs quæ inflammata [c] concoquunt, cuiusmodi est tetrapharmacum quod vocant, ex cera, resina, pice, & adipe constans. Nam siue in hoc taurinum, siue vitulinũ, siue hircinum, siue caprinũ siue suillum indideris, semper puri mouendo aptum & concoctorium medicamen effeceris. Sed suillus si addatur in pueris, & fœminis, & vt breuiter dicam, omnibus quibus caro est tenerior competit. Sin taurinum adieceris, fossoribus & messoribus, & omnibus carnem durã habentibus, siue ob naturalẽ temperiẽ, siue

[a] θερμότατόν ἄν τῶν ὄστὶ καὶ λεπτομερέστατον, calidiss. ipsorũ est & maxime tenuium part.

[b] ἀπρακτότατον, inefficaciss.

[c] Vet. ἐκπυοῦσι, ad suppurat. perducunt.

siue ex ratione ac forma vitæ, conueniens effeceris. Cæterum adeps [a] dū inueterascit, seipso & calidior, & tenuior efficitur, ac proinde quoque valētius [b] desiccans. Verùm id omnibus fere inueterascētibus accidit, quæ quidē putrescere nō anticipent. Nā vinum, mel, acetū, frumentū, butyrū, [c] hyssopū, oleū omne, siue lentiscinū, siue cicinum, siue raphaninum, siue ipsum quod ex oliuis cōficitur, vetustate & calidiora, & tenuioris essentiæ efficiuntur, ac proinde gustantibus apparent acriora & ad induratos ægreq; solubiles affectus omnes vtentibus potentius digerentia. Atque ego sanè gustantibus acriora videri dixi. At quidam quibus studium est nominum significatus corrūpere, non acria sed adstringentia vocant id genus omnia, adusq; piper: tanquam intersit nihil, adstringēs an acre dixeris. Et si denuo illos roges de galla, myrtis, mespilis, mali punici putaminibus, quæ sidia vocāt, rhoo & omphacio & hæc dicunt adstringere: tametsi aduersissimum ex illis sensum percipiamus, ei qui à pipere, pyrethro, napy, euphorbio, cæpa, allio, adarce [d] percipitur. Igitur si quēadmodū adstrictionis vocabulū de vtroq; affectu quē gustu percipimus, communiter efferunt, sic ipsos quoq; affectus vnā habere naturā existimant, quiduis aliud potius habendi quàm homi-

[a] Add. ἅπαν omnis.

[b] ξηροφορητικώτερον, valētius discussoriū.

[c] Male ὕσσωπον pro οἴσυπος lana succida.

[d] γινομένης ἡμῖν, sit in nobis.

homines, vt qui ſoli proprios ſenſus obtineant. At ſi omphaca, rhoon, gallã, balauſtiũ, hypocyſtida cõtrahere cõſtringereq́; noſtrã fateantur, ſubſtantiã, ſecernere verò, mordicare ac penetrare, piper, napy, pyrethrũ, impropriè adſtringentia nuncupant quæ mordicant & excalfaciunt, cæterũ in cognoſcendis ipſis medicamentis non peccãt. Verùm ſi oportet coniectantẽ inuenire, in vocabulis, an in rebus allucinẽtur, equidẽ in vocabulis potius falſos viros illos dixerim, & maximè quibus Græca[a] lingua inſueta eſt, qualis eſt Dioſcorides Anazarbẽſis, qui profectò multa bene dixit eorũ quæ de materia [b] memoriæ prodidit cæterũ ſignificata græcanicarũ vocũ non pernouit. [c] Hic ergo cũ ait, magis eſſe adſtrictoriũ adipẽ caprinum ſuillo: ſi quidem acriorẽ ſignificare velit per magis adſtrictorium, accipimus ſermonẽ ceu verũ. At ſi illud, talem habentem qualitatem[d] qualem rhus, rheon, hypocyſtis balauſtiũ, haud verũ eſſe ſermonẽ dicemus. Porrò quoniam viperarũ adipem vbi radicitus pilos ſub alis euulſeris, prohibere illos recreſcere illitum referunt, viſum eſt mihi eius facere periculũ eſſe ſatius: at vbi prout iubent feciſſem, mentitos comperi, ſicut etiam quòd initia ſuffuſionum ſanet. Verùm vrſorum adipem alopecijs conuenire verè [e] eſt proditum: cum tamen

[a] φωνῆς, vox.
[b] Add. medica, ἰατρικῆς.
[c] Notat Dioſcori.
[d] Add. κ, δυνάμιν & facultat.
[e] ἔγραψαν. ſcripſerunt.

men

mē probaciora habeamus ad eum affectum remedia. Porrò cum dicant tamen vulpinum adipem dolores aurium ſanare, [a] abſque vt dicant quos aurium dolores ceu nō noſcentibus ipſis diſtinguere, [b] attendendum omnino non eſt. Alij piſcium adipem laudant, tanquam ad ſuffuſiones, aut quencunque alium affectum nominare velint congruat. Alij nō ſimpliciter piſcium, ſed ſcribūt fluuiatilium, alij verò potius marinorum: quò videlicet aliquid plus ſcire videantur quàm vulgus.

Myelos. *Medulla.*

Medulla vim habet indurata & ſcirrhoſa corpora emolliēdi, ſiue muſculis, ſiue tendonibus, ſiue ligamētis id accidat, ſiue etiā viſceribus. Optimā ſemper expertus ſum ceruinā, deinde ipſorum iuniorū boum, quos vitulos etiā nominānt, ac proinde medullā eorū vitulinam appellitant. At hircorū & taurorū tum acrior eſt, tum ſiccior. Itaque durities ſcirrhoſas [c] emollire nequit, ſiquæ etiam memoria manet eorum quæ in quinto libro de his ſunt prodita. Ex vitulina igitur & ceruina medulla peſſi componuntur vteros duros emollientes. Et extrinſecus vteris medicamēta imponuntur, quæ ex medulla præparantur, vim habentia emolliendi. Accipitur autem non ſolum medulla ex oſsibus, quæ ſanè reuera eſt medulla, ſed & ex ſpina quam

X &

[a] ἄνευ τοῦ διορίζειν ποίας λέγουσιν, *abſq; vt explanēt quos dicāt &c.*

[b] *Add.* ἃ λέγουσιν, *quæ dicunt.*

[c] διαλύειν, *diſſoluere.*

& ipſam medullam nominant[a] ſpinalem videlicet: quę tum durior: tum ſiccior eſt quàm alia. Illa enim mollior eſt & pinguior: ac proinde ego ſpinalem ſeorſum per ſeſe abſque illa repono. Sed ea mihi vtriuſq; medullæ cura eſt ne aut putreſcant, aut ſitum colligant. Itaque in hyeme primum eas capio, velut & adipem, deinde in ædibus ſiccis atque editis, planè humoris expertibus, cum folijs lauri ſiccis repono. Nam quæ [b]recentia folia ſunt & humida, multum etiam qualitatis ſuę illis impartiũt, vt acriores fiant medullæ. At ſi quando ambiente calido & auſtrino medullas aut adipem voles reponere, paratum ſit in hoc cubiculum neque calidum, qualia ferè ſunt quæ meridiem ſpectant (putreſcũt enim in talibus) nec humo proximum, atque humidum (nam in talibus ſitum contrahunt:) ſed ſupernum atque excelſum, & ad aquilonem obuerſum, paruas habens aper tas feneſtras, vt tàm noctu quàm interdiu ab Arcto ſpirantes ventos accipiat.

Caput mænidum.

Capitibus mænidum [c] ſale inueteratarũ vſtis ad ſedis fiſſuras vtebatur quidam, & is ipſe ad columellam diu induratam. Videtur ergo vis illarum eſſe deſiccatoria, nõ admodum acris, nam id aduſtarũ quæpiã obtinẽt ſicut omnes communiter deſiccationem.

Caput

a *Ad.* νωτιαῖον, *dorſuariã.*

b *Legit interpr.* πρόσφατα, *recentia pro quo male in gr.* φρόσφυτα, *adherentia.*

c ταριχηρῶν, *ſalſarum.*

Caput leporum.

Alius caput [a] leporis comburens vtebatur ad alopecias cum adipe vrſino.

Caput ſaurarum.

Porrò ſauræ caput contritū quidā [b] palos & ſpicula extrahere [c] memoriæ reliquerunt, tum myrmecias, acrochordonas, & clauos.

Cerebrum leporis.

Cerebrū leporis attritū & eſum vtile eſſe didicimus pueris dentientibus, capite videlicet toto elixo, [d] vt ego facere ſoleo. Non tamen eximia vis eius eſt, ſed ſimilis melli & butyro, & alijs quæ ad dentientes pueros cōueniunt. Quidam etiam aduerſus [e] metum vtiliter edi cerebrum hoc prodidere.

Cornua cerui & capræ.

Cornibus cerui & capræ vſtis maximè vtuntur, vt & nos ſæpe vſi ſumus, tū ad candorē dentiū, tum ad cōtrahēdas mollitie fluidas gingiuas. Cæterum ceruinū maximè cōmendatur ab ijs qui talia ſcribunt, quòd ſi ab vſtione lauetur, dyſenteriā & ſanguinis excreationē, præterea cœliacos vocatos affect⁹ ſanat: [f] & aurigini vtile eſſe dicūt. Porrò duo exhiberi cochlearia ad omnia iſta præcipiūt. Miſcuerūt autē ipſum nōnulli, vt dictū eſt, vſtum & elotum collyrijs etiā deſiccantibus oculorū fluxiones. Eſt enim ſcilicet omniū talium vis exiccatoria: velut & dictum eſt.

[a] Add. ὅλην, integrum.
[b] Gr. σκόλοπας, tantum.
[c] γράφουσιν.
[d] Vet. habet vt moris eſt
[e] Antiq. interpr. legit τρόμοις, vertit enim tremorē.
[f] ἰκτερικοῖς τε διδόμενον ὠφέλεμον, ictericiſq; datū vtile.

Pulmo agninus, & porcinus.

Pulmo agninus pariter & porcinus intertrigines à calciamẽtis curare creditur. At vulpinus si bibatur resiccatus asthmaticos iuuat.

Iecur canis rabidi.

Iecur canis rabientis si assum edatur, remedium existere ijs, qui ab ipso fuerint morsi, quibusdã est proditum: ac scio certe quosdã qui ipsum sumpsere [a] mansisse superstites, verùm non illo solo. vsos autem alijs prætèrea remedijs, quorum fecimus periculum, [b] in rabientibus tunc adhibuimus. Audiui verò quosdam cum illi soli fidem habuissent, postea mortuos.

Iecur caprinum.

Porrò caprinũ iecur quidã assentes, saniẽque effluentem excipientes, ea vtuntur ad nyctalopas. Vaporem autem eius dum lixatur, oculis apertis excipiendũ præcipiunt. Quin & assum si edatur, & ad eosdem affectus accommodari aiunt: & [c] eos qui comitiali morbo sunt obnoxij, arguere, [conuulsionemque illis accersere.] [d] Idem potest hircinum.

Iecur lacertæ.

Iecur autem lacertæ erosis impositum dẽtibus, eos dolore liberare nonnulli scriptum reliquere.

Venter mergi.

Ventrem mergi quidam commendant tan-

[a] ζῆν viuere.
[b] ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων, in rabiosorũ morsib.
[c] τοὺς ἐπιλήπτους, comitiales.
[d] Add. εἰ βρωθείη si edatã.

tanquam medicamen concoquens, siue pepticum, idque siue protinus lixum [a], siue arefactum [b] comedas. At nos id experti, vanã esse promissionem comperimus, sicut sanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ est proditum [c]. Aiunt enim quidam, si arefacta bibatur, iuuare stomachicos.

Iecur lupinum.

Iecur lupinũ sæpenumero in medicamentum indidi hepaticũ, quod ex eupatorio conficitur, nec tamẽ quod mentione dignum sit amplius præstare comperi, ad illud videlicet comparans quod sine ipso componitur.

Castorium.

Testiculos castoris nuncupant castorium, medicamẽtum & celebre, & multi vsus, adeò vt Archigenes de castorij vsu totum conscripserit librũ. Atque ille sanè particulares eius facultates exposuit, nos verò velut in alijs medicamentis fecimus, ita & in hoc quoque generalem modò facultatem dicemus. [d] Quam si præ oculis habeas, ipse per te particulares inuenire possis. Itaque quòd excalfaciat, manifestum est. Nam si voles ipsum ad vnguem læuigatum oleo maceratum parti cuipiam [e] infricare, euidenter illam incalescere percipies. Porrò calefacientia omnia vbi contactæ substantiæ quippiam digerunt, continuò etiam illam desiccant, nisi si quid natu-

a Add λαμβάνων τις, sumat quis.
b προσφέροιτο, offeratur.
c ὅμως καὶ ἀναξηρὰν, quã et ipsam &c.
d πρὸς ἣν ἀποβλέπων τις, ad quam si quis respiciat.
e χρῖσαί τε καὶ ἀνατρῖψαι, illinere & infricare.

rá fuerit humidum, ceu oleum & aqua, atq; aduentitiam qualitatem calidam, non facultatem assumpserit: sicut certe hæc ipsa igni & soli æstiuo admota. Itaque cum castorij consistentia quoque sit sicca, & calfaciendi potentiam habeat adiunctam, merito desiccat. Atque hoc illi cum multis alijs medicamentis commune existit. Porrò quoniã impense subtilium est partium, ob id plus valet quàm alia, quæ similiter vt ipsum & calefaciunt & desiccant. Nam quæ tenuium sunt partium medicamenta, ijs quæ sunt crassarũ, plus sunt efficacia, etiam si parem sortita fuerint facultatem, nimirum quia penetrent & in altum subeant admotorum corporum, potissimum si ea densa fuerint, velut neruacea. Palam igitur talia ob causam positam magnifice iuuantur à castorio. Cæterum falluntur medicorum plerique in vsu castorij, cum id modò considerant, partem quampiã aut tremere aut conuelli, aut sensu motúve priuatam esse aut ægrè [a] sentire mouerév e: haud scientes id genus symptomata ad dissimiles sequi corporis affectus. At tu ab Hippocrate doctus, ex plenitudine pariter & inanitione conuulsionem [b] consequi: vbi quidem quæ in neruis continentur præter naturam, euacuare consilium est ibi & bibendũ exhibe, & foris cuti castorium impone. Vbi

[a] Tantũ δύσαι-σθητον, ægre sentire.

[b] γίνεσθαι fieri.

vero

verò ex ſiccitate nimia obuenerit conuulſio, ſcito hoc medicamen illic eſſe aduerſiſsimũ. Ad eundem modum ijs qui præ plenitudine tremunt, vtiliſsimum: aduerſiſsimum verò ijs quibus [a] id accidit ab inanitione. Ad portionem modò dictorum affectuum, vbi ſingultus euenerit ſtomachi, perſcutato prius inuentoque illius affectu, ac diſcreto, ſi quidem à plenitudine ipſum ægroti perpetiantur, ad caſtorei vſum accedito. Sin autem [b] & euacuatione, aut acrium humorum morſu prouenerit, medicamen hoc fugito. Sanè ſi odori guſtuique aduertas animum, ſuſpicaberis humano corpori aduerſiſsimam habere ſubſtantiam: tametſi in [c] natura nihil efficere comperiatur eorum quæ talia facere aſſolent. Siquidem alia ſtomachum vitiant, alia ventrem, alia caput, alia [d] aliam quamuis partem lædunt. At hoc medicamẽ ſiue corpori humido applices reſiccationem poſcenti, ſiue frigido excalfactionem, ſiue humido ſimul frigidoque excalfactionem pariter & reſiccationem requirenti, magnam vtique oſtendit vtilitatem: nec vllam parti cuiquam noxa [e] afferet, potiſsimum ſi febri vacet, aut non admodum calidam perpetiatur homo febrim, ſed vt ſic dicã tepidã febrẽ qualis accidit in cataphoris maximè & lethargis. Ac multis ſanè caſtoriũ exhibuimus

[a] τὸ τοιοῦτον πάθος, huiuſmodi affectus.

[b] Add. διὰ ξηρότητα, à ſiccitate

[c] Vet. legiſſe videtur nõ φύσει vt hic, ſed χρήσει: vertit enim vſu.

[d] ἄλλο τι, aliud quiduis.

[e] προστρίβεται, affricat.

vnà cum pipere albo, vtrunque mensura cochlearij ex melicrato bibendum præbentes: nec quisquam vllam sensit noxam. Sed & mẽsibus retentis, vbi [per venam quæ] in talo est, modicè euacuassem, oblato castorio vnà cum pulegio aut calamintha, semper medicamen hoc expertus sum purgationem [a] ciere absque vt hominem læderet. Præterea locos morantes eijcit. Eaque omnia ex melicrato potum efficit. At quibus ita venter flatu distẽditur, vt ægrè curationem admittat, aut torminibus vexatur atque singultu, idque ob frigidos viscososq; humores, aut crassos flatulentosque spiritus, eos ex oxycrato potũ adiuuat. Quæ porrò iuuat in corpus intrò sumptum. ijs prodest quoque cuti impositũ cum sicyonio aut veteri oleo. Quæ verò ampliori caliditate indigent, ijs etiam per sese infricari debet. Iuuat etiam, si quis suffitum eius in prunis impositi inspiratione [b] hauriat, maximè frigidos & humidos affectus, in pulmone aut cerebro consistentes. Attamẽ lethargicos & cataphoricos omnes affectus, qui quidem adiunctã habent febrẽ, præstat non dictorum oleorũ quopiã macerãtes curare, sed potius ex rosaceo capiti colloque imponere.

[ἀπὸ σφυρῦ, *ex talo tantum.*

[a] *Menstruã intellige: sequitur enim* τὴν ἄνθρωπον, *hominẽ fœminam.*

[b] ἕλκει *attrahat.*

[c] τὰ περὶ τοὺς νεφροὺς σκίγκων, *scincorũ partes circa renes.*

Renes scincorum.

[c] Renes scincorum bibunt quidam tanquam pudenda intendentes: cuius contrariũ

facere

facere videtur [a] ſemen lactucæ potũ ex aqua. Sed & quidam lenticularum decoctum cum melle bibitum intenſiones ſedare referunt.

Vngues caprarum & aſinorum.

Quidam vngues caprarum deurũt moxque [b] aceto perfuſos alopecijs illinunt. Itaque fuerit & talis cinis facultatis extenuatoriæ. Sunt autem qui combuſtas aſinorum vngulas comitialem morbum curare dicãt, ſi ſcilicet aſsiduò bibantur [c] ſi verò oleo macerentur, chœradas digerere. Sed & ipſum cinerem ſi ſiccus inſperſus fuerit, ſanare perniones ſiue chimethla [d].

Oſſa.

Oſſa combuſta admodũ digerentẽ exiccãtemque vim obtinent, & id maximè, vt quidam ferunt oſſa humana poſſunt. Certè talũ ſuillum combuſtum, ac deinde bibitum, inflationes & tormina ſanare dixerunt. Noui autem noſtratium quoſdam oſſa [e] potui exhibuiſſe, haud ſcientibus quid biberent, quídnam ebibiſſent, ne ſcilicet auerſarentur, ac multorũ tũ epilepſiam, tum arthritin curaſſe.

Senecta ſerpentis.

Senectam ſerpentis ſcripſere quidã in aceto bullitam dentium mederi doloribus.

Pellis ouina.

Pellis [f] ouina recens detracta, circumpoſita ijs qui quocũque modo fuerint verberati,

lucu-

a Ad. μάλιστα, maxime.
b τὴν τέφραν ὄξει δεύοντες, cinerẽ aceto macerantes.
c ἐλαίῳ δὲ φυραθέντας oleo verò ſubactas
d al. φύγεθλα.
e Add. κεκαυμένα ὀστᾶ.
f προβάτου νεωστὶ ἐκδαρμένου, ouis recẽs excoriatæ.

luculẽter adiuuat præ omnibus alijs auxilijs adeo vt die ac nocte vna illos curet: cõcoquit enim & digerit [a] q̃ sub cute sanguinẽ habẽt.

Equorum lichenes.

Equorũ lichenas cum aceto tritas comitiales curare scriptũ quibusdã est. Alij verò & ad cuiusuis feræ morsum adhiberi cõsulunt.

Tela aranei.

Aranei telam scribunt quidam à phlegmone tueri summæ cutis vlcera.

Coria vetera.

Coria vetera, [b] quæ videlicet veteramentorum sunt vsta, ad attritiones commodari calceamentorum scriptum à quibusdam est, tanquam scilicet hoc faciant ex antipathea quadam. Certe quæ phlegmone obsidentur, haudquaquam iuuantur: verùm vbi [c] extincta fuerit phlegmone, non iniuria iuuantur, nempe quia resiccantur. Est enim talis cinis resiccatorius. Ac nos sanè quãdoque in agro ad vlcus eiusmodi ex attritione sumus vsi. Curat autem talis cinis non abs re vlcera ambusta, & quæ vocantur intertrigines in fœminibus existentes.

Ostrea.

Ostrea quidam nuncupant omnia ostracoderma, hoc est [d] testacea, ab Aristotele appellata. At quod à plerisque vocatur ostreon, secunda syllaba absque, ι, scripta vnam esse obstreo-

[a] τὰ ὑφαιμα, subcruenta.

[b] Le. quæ sunt ex soleis τὰ ἀπὸ τῶν καττυμάτων.

[c] παυσαμένης, sedata.

[d] Testa intecta.

obstreorum speciem constituunt, in toto genere comprehendentes & buccina, & purpuras, & chamas, & pinas, & similia omnia[a].

Buccina, & purpuræ.

Buccinorum purpurarũque testa quãdoquidem durissima est, nunquam absque vstione vsus sum. Atque vsta quidem sufficienter desiccandi vim possidet, cæterum ad vnguẽ eam læuigare, planeque pollinis in modũ necesse est, tundendo scilicet & cribrando[b]. Quod tibi commune sit in omnibus lapidosis testaceisque substantijs. Nam nisi exactè læuia sint reddita, arenis similia sunt ipsa autem per se illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. Id quod ipsum quoque commune est omnium quæ citra insignem morsum desiccant vehementer[c]: quippe cùm alioqui fluxionum causa existãt. Sed & aliud est omnium id genus commune, nempe vt cum aceto, aut oxycrato, aut œnomelite, aut oxymelite idonea sint vlceribus putrescentibus. Idcirco lapides omnes vbi ad eũ vsum applicantur, alij magis, alij minus, certe omnes conferunt.

Ostrea.

Ostreorum testa vsta similis est facultatis buccinorum testæ, [d]tametsi etiam subtilis, imo vt certius veriusque dicã, minus [e]crassæ. Nam terrosam duramq; corporis sortita consi-

[a] *Add. vet.* περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρῶ, *de quib. deinceps dicam.*

[b] *Add.* πρότερον, *pri⁹.*

[c] *Leg. irritantia enim illa &c.* ἐρεθίζοντα γὰρ ἐκεῖνα..

[d] *Et præsertim etiam tenuiorum part.* καὶ μᾶλλον ἐπὶ λεπτομερεστέρας.

[e] *Crassarum.*

consistentiam concretionemque, impendiò omnia crassarum sunt partium. Itaque accuratè ea læuigare conuenit. Quamobrē cùm dicimus horum aliud alio esse tenuius, ita inaudienda dictio est, tanquam si Vlyssem Thersite dicamus maiorem, cum vterque tamen fuerit paruus: aut Aiacem Achille minorem, cùm ambo itidem fuerint magni. Cæterum omnia id genus (vt & anteà est dictū) cogendi quandam in se facultatem obtinēt, per quam condensata eorum essentia, dura terrosaque sunt reddita, quam vbi per vstionem deposuerint, contrariam adsciscunt facultatem, quam vocant digerentem. Porrò si laueris ea [a] vsserisque [b] ignea in aquam natura deposita, ipsam efficiunt cum tenuitate excalfacientem, adeò vt & putrefaciat, sed nonnunquam reliquum illud terrenum est, morsus expers, id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlceribus humidis est vtile. Igitur testa eorum quæ peculiariter vocantur ostrea, combusta vtor ad diuturnas ex fluxione, ægreque carne implebiles cauitates, nempe quæ fistulosæ sunt atque profundæ, eam foris cum suillo adipe veterato circumponens: id vulgò axungiam nuncupant. At in sinum ipsum aliquid eorum quæ talia carne implent, immitto, quale est vstum [c] diaphanes, quod specarium nomināt. Parem

[a] Vet. interp. leg. κεκαυμένα, ὕστατ.

[b] τὸ μὲν οἷον ἐμπύρευμα, τῶν omni eo quod velut ἐμπύρευμά est &c.

[c] Intelli. pellucid. lapid. la. specularem, vulga. glaciem mariæ vocatum è quo fit gypsum plinio. vet. leg. æs vstum et diphryges.

rem in genere facultatem habent & cæterorum ostracodermorum testæ deustæ, maximè verò, vt dixi ostreorum, deinde buccinorum, & purpurarum. Itaque cinis eius generis emplasticis miscetur facultatibus digerentibus, & cũ quouis adipe digerit. Verùm quoniam inueteratus efficacius digerit, illi magis misceri solet. Acrius verò quam conueniat redditur medicamentum, si acrium illi adipum quempiam miscueris, de quibus superius determinatum est. Quin & dentes splendidiores talium omnium cinis efficit, non tãtũ extergendi potentia, sed & asperitate substantiæ, velut & pumex, & testa clibani. Verùm in vsu eiusmodi non est necesse quæ sic vsta sunt admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus [a] præ omnibus diligenter læuigabis. Porrò excrescentem carnem mediocriter exterunt comprimuntque. Ad hæc cum sale omnia id genus vsta dentium smegma reddunt efficacius, adeò vt non modò laxitatẽ mollitiémve gingiuarum desiccet, verumetiã vlcera putrescentia adiuuat.

Sepia.

Sepię testa admodũ laxa est, non vt ostreorum lapidosa. Itaque abstersio quidem illi cum alijs ostracodermorum testis communis est, velut etiam desiccatio: cæterum partium tenuitas eximia illi præ cæteris inest. Quocirca

[a] *al.* ἐπιπάσσων *inspergens.*

circa vſta ea vtimur ad vitiligines, ephelin, lenigines, pſoras. Quin & foſsili ſali mi-ſta, in oculis exiſtentes vngues eliquat. Et antequam vratur [a], dentibus ſplendorem affert, vlceraque deſiccat. Porrò hoc nomine, quòd mediocrem obtinet aſperitatem [b] adhibemus eam & ad ingentes oculorū aſperitates, quas ſycoſεις appellare conſueuimus. Nā exſcalpentes ex ea quidam ipſa figura ſimile collyrio, eo illas confricamus, donec ſanguinem reddant, quo facto collyria cathæretica ſiue detrahentia præſtantius effectum ſuum in illas exerunt.

Opercula purpurarum.

Opercula purpurarum [c] quidam memoriæ prodiderunt, lienes tumentes ſanare, & ſuffitas eas quæ vteri ſuffocatione periclitantur, iuuare: præterea retentas eijcit ſecundas.

Lana œſypera, hoc eſt ſuccida.

Lana ſordida, ac proinde à quibuſdā appellata ſuccida, idoneè excipit irrigationes quæ adhibentur contuſis, aut quomodocunque percuſsis [d], vt quæ vtilitatem ex illis proficiſcentem promoueat, idque propter œſypon. Lota verò, nec amplius œſypon habens [e] apta humoribus qui irrigantur, excipiēdis. Porrò vſta vim habet acrem pariter & calidam, vnà cum partium tenuitate. Itaq; [f] molles nimiumque humidas vlcerū carnes celer-

rimè

[a] Add. κοπτόμενόν τε καὶ λειούμενον, cō trita & ad læuorem redacta.

[b] εἰώθαμεν χρῆσαι, vti consueuimus.

[c] Ad. δι' ὄξους ποθέντα, ex aceto pota.

[d] Ad. μορίων partib.

[e] Deest materia quædam ὕλη, τις.

[f] Tantū πλαδαρὰς.

rimè eliquat. Inditur & in medicamen desiccatorium. Vrito eam tanquam alia plurima, ollam implens nouam deinde claudens operculo multa foramina habente.

Pili vsti.

Pili vsti, similiter vstæ lanæ excalfaciendi desiccandique admodum sunt facultatis.

Ouorum facultas.

Consequens fuerit ad partium doctrinam de ouis discernere. Nam alibi eorũ meminisse non licet. Sanè oua partes non sunt animalium, ceu nec arborum fructus, nec grauidarum fœtus: verùm proportione respondent ijs quæ agnascuntur. Itaque eorum quę agnascuntur, quædam planè [a]familiaria propriaque conspiciuntur plantarum, aut animalium naturis: quædam non omnino talia, vt viscũ quod agnascitur quercubus [b]: & vt semel dicam, si qua arboribus, alterius generis arbor, frutex, fructus, herba aut omnino germen quodpiam, vt fungi agnascantur. Et familiaribus autem est & in ouibus lana, & in alijs animalibus pili, & cornua quæ decidentia denuò recrescunt, vt in masculis ceruis, ex hoc sunt genere. Cõceptus autem siue fœtus fructibus proportione respondent, nimirum ad generis propagationem à natura creati. Ex his vnum quoddã est & ouum factum ad generis [c]successionẽ perpetuitatẽq;.

[a] Tantũ οἰκεῖα.

[b] al. οὐδ' nec.

[c] Tantũ διαμονῆς.

Cæterum

Cæterùm vtile est & tanquam nutrimẽtum. Verùm de nutrimento non est nunc institutum disserere. Proinde quæ tanquam medicamentum efficit, ea hoc sermone recensebũtur, ex pauculis vsibus particularibus vim eius exquirẽtibus nobis, tũ in partibus, tũ in tota substantia. Siquidem quo pacto inuenta [a]rerũ cuiusque generali facultate, ad multos eam vsus particulares ducere possimus, diximus. Insuper docti iam sumus, quomodo ex vno alteróve experimento de vniuersali facultate liceat colligere. Igitur ouorũ albũ & tenue illud, quo item ad ophthalmias vtimur, ex numero est medicamentorum [b]minimè mordicantium, [c]nec vnquam effectu frustratus sum ex vlla tali intemperie, qualẽ habet sæpe lac, vti antè ostendimus, in animalibus cruditatem, aut nimiam famẽ, sitímve perpessis aut quæ cibis vsa sunt prauis. Quæ sanè potius euenire solent in mulieribus, ob victus videlicet errorem. At oua vnam modò prauitatem accipiunt eãque ex vetustate, quam facillimè cauebis si vtaris recentibus. Porrò vsitatissimum nobis est, maximéque parabile gallinarum ouum: ea propter illo vtimur, aliis nihil egentes, tametsi eandem habeant naturam. Temperatura porrò symmetro frigidius est. Itaque vtendum est oui albumine non tantum ad oculos, verùm etiam

[a] ἑκάστου τῶν ὄντων, cuiusq; eorũ quæ sunt.

[b] ἀδηκτοτάτων, maxime expertiũ mordacitat.

[c] οὐδ' ἀποτυχίαν εἶχον nec calamita. habui.

etiam ad alia omnia quæcunq; medicamenta requirunt[a] suauissima, minimeque mordacia, vt sunt omnia sedis ac pudendorum vlcera maligna. Miscetur quoque[b] idoneè medicamentis profluuium sanguinis[c] ex cerebri inuolucris supprimentibus, quæ nimirum citra morsum illinuntur, atque adstringunt. Sed & ad vlcera rebellia miscetur ijs quæ absque morsu ea possunt desiccare, cuiusmodi est medicamen pompholyx elota, & metallicorũ quædã elota, de quibus priuatim supra disseruimus. Porrò & ipse vitellus[d] adsimilis est naturæ, ac proinde miscetur ceratis morsus expertib? ouis videlicet aut lixis, aut assis. Verùm id tamen manifestũ est inter hos leuiculam existere differentiam, quòd paulò plus desiccent quæ sunt assa: ac quantum huius accipiunt facultatis, tantum deperdant de mitigandi potentia. Miscetur & cataplasmatis[e] phlgmonem extinguentibus, vt ijs quæ ex meliloto constãt, sedi applicandis. Crudo verò ouo toto vtimur admisto rosaceo ad palpebrarũ aurium, mammarumq; phlegmonas, quæ scilicet aut ictis illis, aut alio quouis modo euenerint, aut extiterint in neruosis corporibus, puta cubito, & digitorum tendonibus, aut articulis, idque in pedibus pariter & manibus. Porrò in aceto coctum ouum si edatur; fluxiones ventris desiccat. At si etiam

a Tantũ ἀδηκτοτάτων, maxime expertia mordacitat.

b χρησίμως, vtiliter.

c Tantũ ἐκ μηνίγγων, ex membranis.

d τῶν ᾠῶν, ouorum.

e ἀφλεγμάντοις, plegmo. arcẽtib.

quippiam eorum quæ ad dyſenteriam, aut cœliacam affectum conueniunt, illi miſcueris, atque in igne modico fumique experte (qualis eſt qui ex prunis conſtat) [a] frixeris, edendumque ita præbeas, non minimè ſanè laborantes adiuueris. Aptiſsima talẽ ad mixtionem ſunt omphacium, rhus, tum ipſe qui cibis aſpergitur erythros nuncupatus, tum ſuccus ipſius: galla, ſidia, hoc eſt mali granati putamina, cinis cochlearum integrarum vſtarum. Apta quoque & vuarum [b] acini, & myrta, & meſpila, & corna. Magis iſtis medicamenoſa ſunt balauſtium, hypociſtis, cytini, ſiue mali punici flores. Sed & ad ambuſtiones [c] protinus impoſitum eſt vtile, ſiue quis ſeorſum albumen duntaxat ipſum molli lana excipiat, ſiue etiam cum vitello totum [d] cõmiſcens confundensq; applicet. Etenim mediocriter refrigerat, & citra morſum deſiccat. Tale quum ſit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet imponuntur, vtimur, & pilos palpebrarum adglutinamus, nimirum admiſto idoneorum quopiam, cuius generis eſt, thus, potiſsimum pingue ſi fuerit, ac non inueteratum & ſiccum. Verùm in illiuſmodi, ipſius albuminis [e] commoda eſt viſcoſitas, non autem temperies, niſi quis quatenus nequaquam aduerſatur. illi quod adhibetur medicamento, eo nomine vtilem ipſam dixerit,

[a] ταγηνίσας in ſartag. frixeris.

[b] γίγαρτα vinacea.

[c] Ad. ὠμὸν crudum.

[d] Tantũ ἀναδεύσας.

[e] Add. τῶν ὠῶν, ouorum.

xerit. Nam viscosorum quædam sunt quæ aduersantur, velut viscum nimirum acre & calidum, ad ea quæ excalfieri non postulant, dictumque frequenter est, ea quæ validam vim nullam obtineant medicamenta, ceu materiam ijs quæ tales vires obtinent, misceri: proinde quoque [a] crebertimi sunt vsus, vtpote ijs quæ valenter agunt, inseruientia. Eiusmodi cùm sit ouum, simulque non paruam adipiscatur in lixationis assationisque [b] qualitate differentiam, fit [c] sanè multo vtilissimum. Nam medicamentis quæ humiditates desiccant, aut lixum, aut assum, aut in sartagine frictum miscetur: ijs verò quæ crassa in pectore pulmoneque incidunt, sorbile quod vocant, id quod in aqua eousque lixari debet, dum incaluerit. Eiusdem ipsius naturæ nomine & ad eos quibus [d] gutturis supremum aut ex vociferatione, aut ex humorum acrimonia exasperatum est, assumitur: tum scilicet quòd affectis partibus illinitur, atque cataplasmatis modo inhæret, tum quòd substantiæ suæ [e] leuitate eas mitigat, sanatque. Eadem ratione stomachi, ventris intestinorum ac vesicæ medetur asperitatibus.

[a] πολύχρηστα.

[b] ποσότητι, quantitate.

[c] τᾶτῶ πολύχρηστον, ad multa vtile.

[d] leg. fauces φάρυγγα.

[e] ἀδηκτῳ, leuitate.

Echinus, hoc est erinaceus, combustus.

Erinacei vtriusq; tum marini, tum terrestris corpus totum vstum cinerem efficit facultatis

tum extergentis, tum digerentis, tum detrahentis. Itaque eo quidam & ad [a] excrescentia, & ad sordida vsi sunt vlcera.

[a] τὰ ὑπερσαρκήσαντα.

Cochleæ, siue limaces.

Cochleæ si totę cum testis vrantur, admista galla, omphacitide, simulque pipere albo mirificè prosunt dysenterijs, in quibus vlcera nondum putredinosa sunt. Conuenit autem vt piperis sit pars vna, gallæ verò duæ, quatuor [b] cochlearum. Hæc vbi ad vnguem læuigaris, cibis inspergito, bibendumq; aut ex aqua, aut ex vino albo & austero præbeto. Cæterum absq; gallæ mistione cinis cochlearum admodum resiccantis est facultatis, obtinens item nonnihil ex vstione calidum. Porrò cochleæ quæ vstionem non sunt expertæ, si tritæ vnà cũ testis imponantur, & toti ventri [c] aqua inter cutem laborantiũ, & in arthriticis articulorum tumoribus, ægrè quidem diuelli poterunt, cæterũ impensè desiccant. Et omnino inhærere ipsas sinere oportet, quoad sponte decidant. Idemque faciendum in tumoribus ex ictu natis difficile solubilibus, & ex contusione factis in auribus. Desiccant enim illos magnopere vniuersos, etiamsi viscosus crassusq; in alto humor contineatur.

[b] *deest cineris*, τῆς τέφρας.

[c] ὑπὸ τῶν ὑδεριώντων, *l. hydropic.*

Carcini, hoc est cancri, vsti.

At fluuiatiliũ cancrorum cinis quanquam similiter prędictis exiccatorius est, substantię

tamen

tamen totius proprietate [a] mirabilis est eius in ijs qui à rabiente cane sunt morsi, effectus, isque tum solus, tum cum gentiana & thure multò præstantior. Thuris sanè partem esse vnam oportet, quinque autem gentianæ: porrò cancrorum decem. Et raro equidem aliter illis vstis nos sumus vsi, cæterum ad eum modum plerunque, quo Aeschrion empiricus[b], medicamentorum peritissimus senex, conciuis ac præceptor meus. Patella erat æris rubri in quam impositos cancros viuētes, hactenus vrebat, donec in cinerem redigerentur vt facilè ad læuorē redigi possent. Hic Aeschrion sic paratum promptum semper in ędibus hoc habebat medicamen[c], vrens cācros ipsos post ortum Canis, quando Sol in Leonem transisset, Luna decimaoctaua. Porrò bibendum hoc medicamen ijs qui à cane rabido fuissent morsi prębebat quotidie vsque ad diem quadragesimum mensura cochlearij satis magni aquæ inspersum. At si non protinus ab initio verùm aliquot post dies à morsu curam cepisset demorsi, tunc quotidie duo cochlearia aquę inspergebat. Ad ipsum verò vulnus emplasticum applicabat medicamentū, quod ex pice brutia & opopanace acetoque conficitur, habens picis libram vnam, vnum aceti acerrimi sextarium Italicū, opopanacis verò vncias tres. Hæc tametsi à præsenti instituto

[a] Breuius θαυμαστῶς ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων ἐνεργεῖ, mirificè ad rabiosorum morsum efficax est.

[b] Add. ἐχρήσατο vtebatur.

[c] Add. ὥρᾳ θέρους, tempore æstiuo.

essent aliena, scribenda tamẽ censui, quia medicamento huic ipse considerẽ, nimirum cum nullus vnquam corũ qui illo fuerint vsi [a] sit mortuus. Cæterũ seorsum alterũ librum conscribam aliquãdo de ijs quę proprietate substantiæ totius quid agunt, è quorum numero sunt id genus omnia. Ignoscendũ itaq; scripturę importunitati, tum nunc, tũ sicubi prętereà id mihi hoc in opere contigit: nempe quia ex dictis summa proueniret vtilitas, quã sanè posteris [b] impertire volebã, si forsan me prius q̃ quæ his deinceps sunt opera perfecissem, mors occupasset, propositum impediens. Cęterum Pelops doctor meus & ipse omniũ eiusmodi causas reddere volens, non abs re inquit, cancer cum animal sit aquaticũ, prodest à cane rabido morsis, quibus videlicet metus est ne corripiantur affectu siccissimo, nẽpe rabie: quamobrẽ sanè etiam aquã metuũt. Ac fluuiatiles, non marinos conuenire cancros dictitabat, scilicet ꝙ animalia marina ob admistionẽ salis natura siccissimi haud æquè axactã tuerentur eam quę est aduersus rabiem contrarietatẽ. Ac cum quidam subiecisset, cur non omnia quę in potabili aqua degunt animalia perinde vt cancri iuuare assolent? quia inquit, similem cancris præparationem non admittunt. Nam horũ vstorum cinerem, exiccatorius cũ sit, canũ [c] rabientiũ vene-

[a] ὡς εἴρηται, vt dictum est.

[b] διασώζειν, seruare.

[c] δακνόντων, mordentiũ.

venenū absumere simúlq; digerere[a] professus videlicet, & ambitione magna iactitans, oīm se taliū nouisse causas. At ego nisi planè me scire quippiam prius persuasum habeā ijs qui adsunt p̄suadere nō tēto. Itaq; nec Pelopis rationē vt verā accepi, vt quę crebras habeat cō tradictiones: verū cancros opinor ex p̄prietate totius substantię p̄desse. Quoniā autem nullum mortuū sciuerā corū qui fuerant illis vsi, totis vtiq; corporibus, hoc aperiendū recēsendūq; à me existimaui, tametsi non esset huiꝰ instituti p̄priū (nā id nō erat p̄positū.)

Chelidones, siue hirundines vstæ.

Nec solis animalibus de quibus dixi, sed & [b] hirundinibus vsi sunt multi, comburentes videlicet, & cinerē melli miscentes, ac deinde synanchicos inungentes, & in totum omnes quicunque[c] in gutture ac columella cum tumoribus [d] consistunt affectus. Vtuntur & ad acuendū visum hoc cinere nōnulli. At alij eas arefactas drachmę p̄ōdere bibendas exhibēt.

Tetiges, id est cicadæ.

Sed & cicadis[e] quidā vtūtur ad colicos affectus cū paribus numero piperis granis, dātq; aut tres, aut quinq;, aut septē, p̄ intermissionē videlicet & ipsos etiā paroxismos. Porrò alij assas edēdas offerūt quibus affecta vesica est.

Corydos, id est galerita.

Galerita tamen volucre animal hoc paruū

[a] *Ad.* τῶν τοιούτων ὁ Πέλοψ ἔλεγεν, *hec igitur Pelops dicebat.*

[b] *Vet. habet hirūdinū puluere.*

[c] κατὰ φάρυγγα, *in faucib.*

[d] *Ad.* σὺν ὄγκοις, *cum tumorib.*

[e] *Add.* ξηροῖς, *siccis.*

quod iuxta vias sæpe videmus, in iure elixū colicos adiuuat. Verū aßiduè[a] id edere simul cum iure necesse est. Habet verò hoc animal in capite velut[b] galerum ex pilis sponte enatū, cuius occasione efficta est, quæ apud Aristophanem comicū scribitur fabula. Is enim de hac inquit hunc in modū: Imperitus es,[c] et curiosus, & nec Aesopum quidem didicisti, qui ait galeritam primam omniū volucrum fuisse, etiam ante terrā: inde patre eius morbo defuncto, cùm humus nondum esset, illum quidem dies quinque iacuisse: at hanc prę inopia melioris consilij, in capite tandem patrem suū defodisse. Hoc quoq; aiunt, obscure licet, designasse tamen Theocritum.

Οὐδ᾽ ἐπιτυμβίδιαι κορυδαλλίδες, ἠ λαΐνοντι.

Nempe indicare illum eas quę in capite tymbon, hoc est, sepulchrum gerant.[d] Annexui autem huic ista sermoni, vellem quòd clarè hoc animal, nempe galeritam, manifestare quos ferat in capite pilos erectos: quandoquidem expertus sum eius aduersus colicos vtilitatem, velimque qui ipsum non norunt, ijs bene monstratum.[e] Nam & ipsa corydalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter sit notatum.

Alectorides, id est gallinæ.

Ad gallinarum ius simplex retinendi vim possidet, vti gallorum veterum subducendi.

Co-

[a] *Add. κ, πολλάκις, et frequenter.*
[b] *al. cristam.*
[c] *Male κ, pro κοὐ, & minime.*
[d] *Male προσέθηκεν, annexuit: pro προσέθηκα, annexui.*
[e] *adde ex fide vet. cod. Quoniā passeribus qui pyrgitæ dicuntur similis est, sed et crista secernitur & paulò maior est ipsis.*

Coquendi autem ſunt cum ſale [a] prolixiſsimè. Sed horum ipſi fecimus periculum.

Gale, id eſt muſtela.

Muſtelam nunquam combuſsimus, de qua ſcriptum legitur, cinerem quidem eius cum aceto illitum, podagricos arthriticosque iuuare, tanquam vehementer valeat digerere: ipſam verò arefactam ac potam prodeſſe comitialibus, eadem nimirum illa facultate. Porrò quidam etiam omnino omnis feræ alexipharmacum eam eſſe referunt, & maximè eius ventrem.

Ranæ vſtæ.

At ranarum vſtarum cinerem ſanguinis eruptioni mederi referunt inſperſum, cæterũ cum liquida pice ſanare alopecias.

Hippocampus.

Et Hippocampum animal illud marinum ſi totum vſeris, alopecijs prodeſſe ſcripſerunt quidam ipſumque videlicet deſiccantis eſſe facultatis, [b] extenuantisque, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaracino commiſcent, quidam pici liquidę, alij veteri adipi ſuillo.

Tellinæ ſalſæ.

Et ſalſas tellinas vſtas adeò vrentem efficere cinerem aiunt, vt cum cedria, [c] euulſos radicitus ex palpebris pilos, inſtillatus in locum, renaſci prohibeat.

[a] ἐπὶ πλεῖστον.

[b] καὶ λεπτομεροῦς δυνάμεως, et tenuiũ partiũ facultatis.

[c] Add. μιγνυμένην αὐτῇ mixtum ipſum.

Inteſtina

Intestina terræ, siue lumbrici.

Porrò citra vstionem aut lixationem, totorum animalium in partes affectas impositorum, aut intrò in corpus sumptorum, quidam medicorum fecere periculum, aut ceu fecerint periculum, ita scribunt, terrę quidem intestina contrita, neruisq; diuisis imposita, protinus mirum in modum prodesse: atque hæc ipsa quoq; cum mulso pota, medicamen esse mouendæ vrinæ idoneum.

Cimices.

Sed & de cimicibus[a] quibusdam traditum est, quòd si cum aceto bibantur, hirudines eijciant: at nobis, cum eas perpetuò aliorum esu eiecerimus, haud opus fuit cimicibus.

Cantharides.

Veruntamen sufficientem habemus de cantharidibus experientiā, quòd in vngues psorodes cum idoneis ceratis[b] aut emplastris imposítæ sic illos educūt, vt toti cadant. Miscuimus eas etiā facultatibus psoris & lepris congruentibus, necnon quibusdam[c] septis atque interim etiam ijs quæ clauos, quos vocant, eijciunt. Porrò præceptorum meorum quidam earum paulum quiddam in medicamenta vrinam mouentia[d] solet inijcere. At quidam solas alas & pedes inijciunt, quæ aiunt esse alexiteria ijs qui corpora ipsorum bibissent. Alij contrà. At nos totas indimus.

[a] γεγράφασι scripserunt.
[b] ἢ ἐμπλαστρῶν φαρμάκων, aut emplast. medicament.
[c] τῶν σηπτῶν ex putrefacientib.
[d] ἐνέβαλλεν, inijciebat.

Cæte-

Cæterum aptiores ſunt ad ea quæ expertū [a] me dixi, cæ cantharidum quæ inuentæ in frumento, lutea tranſuerſalia in alis cingula obtinent, potiſsimum ſi inijciantur in vas fictile nouū, deinde ori vaſis linteū obductū ſit rarum, & vas ita teneas inuerſum vt linteū quod cantharidibus ſubeſt vaporē ab aceto ſurſum elatum excipiat, donec emoriantur ipſæ cantharides.

[a] Male ἐφὴμ λέγων, pro ἔφημ ἐγώ.

Buprestis.

Sic bupreſtes quoq; reponere expedit. Sūt autē & ipſæ animalis quoddā genus cantharidibus tum ſpecie, tum viribus adſimile.

Pityocampe.

Quin & erucæ quæ in [b] piceis naſcuntur merito ſanè nuncupatæ pityocampæ, huius ſunt facultatis.

[b] ταῖς πίτυσι, pinis.

Salamandra.

Et ſalamādræ cōbuſtæ cinerē quidā ſepticis & lepricis pſoricisq; miſcēt facultatibus.

Narce. Torpedo.

Sed & torpedinem totam (dico autē animal marinum) capitis dolores ſanare capiti admotam, ſedemq; euerſam coërcere, à quibuſdam eſt proditū. Verùm ego cum vtrūque eſſem expertus, neutrum [c] verū cōperi. Eā igitur cum cogitaſſem adhuc viuā eſſe applicandam, cui caput doleret (poſſe enim fieri vt hoc medicamen anodynon ſit, ſeu dolore liberet

[c] ἐργαζομένην, facere.

liberet similiter alijs quæ sensum obstupefaciunt) ita habere comperi. Putoque eum qui primus est vsus, tali quapiam motum ratione vti aggressum.

Draco marinus, & trigle, & alia id genus.

Viuas etiamnum hasce animantes apertas, & protinus partibus affectis appositas prodesse scripserunt, nempe draconem marinum in suum ipsius ictum impositum, similiter & triglam in draconis, mures domesticos in ictum scorpij, velut & sauram mygalen in suum ipsius, & sauram chalcidicam, quam & ex vino bibendam præbet: tanquam suũ ipsius morsum sanet. Porrò scorpium suũ ipsius ictum curare si tritus imponatur, similiter si assus edatur. Congruere autẽ aiunt & ijs qui a vipera sunt morsi, ascalabota verò ijs qui à scorpio. Referũt autem & in Aegypti regionibus arefactum asyracum quem vocant, exhiberi ijs qui à scorpio percussi sunt: & vocatum cybium vtiliter vulneri à cane inflicto imponi. Multaque alia eiusmodi, de quibus copiosius disseremus, vbi tractabitur de ijs quæ proprietate totius substantiæ quid agunt. Cæterũ in oleo lixis totis animalibus ipso oleo vtebantur nostratium medicorum quidam, sed & superiorum nonnulli, ad depillationem seu pilorum nudationem, nempe pityocampis, & vrticis marinis, lepore

marino,

marino,ſcolopendro marino. Ad aurium verò dolorem ſilphis in oleo coctis,& ijs quos vocant oniſcos Græci(Latini [a]multipedas.) Ea enim animalia rotunda cũ in globũ ſeſe contrahunt, vocantq; ea apud nos quidam cyamos,hoc eſt fabas,quandoquidem eſculentis fabis ſunt perſimilia,vbi ſeſe videlicet in globum cõuoluerint,colore fuſco. Porrò in agro cõplures videre eſt natos [b]ſub ſitulis,quibus à fontibus ruſtici aquam comportant,deponuntq; eas iuxta focum. Vidique quoſdam ex ijs qui medicinam in agro exercebant,aſſiduè oleo ex illis cõpoſito ad vniuerſos aurium dolores, vti nõ diſcernentes affectum vnde oriretur. Itaq; non ab re euenit,vt interim effectum conſequerentur,interim læderent. Et quid mirum,quando & inſignes quidam medici de ijs citra diſtinctione ſcripſere? Tales ſunt Apollonij libri De [c]parabilibus. Atque hic ſanè etiam ſcripſit, inteſtina terræ in oleo coctos aurium dolores mitigare:ſed alij cenſent, admiſto adipe anſerino,ſic demum vtendum.

Vulpes & hyænæ.

Cæterum de vulpibus quæ totæ in oleo coquuntur (nam ſic quidem curant arthriticos,partim viuas vulpes in lebetem[d]ingentẽ inijcientes,partim etiam mortuas)fuſius dicere mihi neceſſe eſt, quandoquidẽ pleroſq; viſæ

[a] al. millepedas.

[b] ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις.

[c] εὐποριστῶν φαρμάκων facilè parabilib. medicament.

[d] μεγίστῳ maxim.

visæ sunt principiò planè morbo hoc libe-
rasse, verùm post multum temporis non ita
profuisse. Siquidem illos malum repetij, quā-
quam non ita vehemens quàm anteà. Sanè
oleum in quo cocta vulpes est, non est poten
tioris in digerendo facultatis, quàm in quo
hyæna: quæ si similiter in oleo lixetur, reddi
tur oleum[a] longè potentissimè in digerendo
facultatis. Porrò frequenter dictum est, tali-
bus medicamentis inesse potentiam eorum
quæ in alto continentur corpore, in[b] extimā
cutem extrahendi, ac eo nomine quandoque
sedandi dolores: non enim perpetuò hoc ad
ea sequitur[c], cum ij duntaxat dolores ab eius
modi medicamētis sedentur, quorum causa
est humor in alto contentus, dolorē ciens aut
substantiæ crassitie, aut refrigeratione, aut
vehementi acrimonia, aut etiam spiritus fla-
tuosus exitum non habens. Itaque qui vtun-
tur vulpibus, & ipsi oleum discussorium effi-
ciunt: atque inde impletis eo[d] alueolis totos
arthriticos in eos imponunt, multo ibi tem-
pore immorari præcipientes: verùm ex hoc
fit vt non tantum qui circa articulos ipsorū
sunt tumores euacuentur, sed etiam vniuer-
sum corpus. Itaque vbi totū corpus illis an-
tea plenitudine affectum fuerit, mirū nō est
per euacuationē consecutum cōmodum, nē-
pe cum nihil etiam in affectas partes influat,
quia

[a] διαφορητικώτερον, maxime discussoriū.
[b] τὴν ἐπιφάνειαν, supsiciem.
[c] Add. μόνον, solū.
[d] πυέλοις, solijs.

quia corpus vniuersum iam euacuatū est, & qui cōtinebantur ipsis humores [a] exhalarūt. Cęterum quemadmodū antea cū corpus noxa vacaret, praua victus ratio morbū inuexit: eundē in modū, aut etiam amplius, à simili diæta par est rursum illos similiter afficiendos in articulis quibus iam laborauerūt.

[a] διαφορουμένων discussi sunt.

De ijs quæ in mari & aquis salsis proueniunt.

SOLA hæc in toto opere reliqua hoc habent nunc tempus opportunum. Nā quę in mari & aqua nascuntur animalia, superiori sermone exposita sunt, vbi videlicet agebatur de animalibus. At quæ in aquis quidem nascuntur, [b] nec sunt animalia, ea nunc exponentur.

[b] Add. ἢ ὑδάτων aut ex aquis.

Adarcion.

Adarcion, quidam verò masculinè efferunt adarcon, alij fœminine adarcem appellitant, essentia quidem sua velut spuma est aquæ salsæ concreta, circa arundines & farragines concrescens. Acerrimum hoc est simulque calidissimum [c]: proinde & per se inutile est, verùm commiscetur ijs quæ vim eius retundunt. sicque fit [d] multò vtilissimū in ijs affectibus qui excalfieri postulant, idque foris impositum. Nam intrò in corpus ipsum sumere est imposibile, nimirum ob virium vehementiam.

[c] Vet. co. add. φάρμακον, medica.

[d] πολύχρηστον,

Alcyo-

Alcyonia.

Alyconia omnia detergunt ac digerunt, qualitatem habentia acrem & calidam: [a] verùm ipsum plus minusque, in ipsis est nõ exiguum & in his ipsis quæ diximus secundum partium essentiæ [b] tenuitatem. Est autem eorum vnum densum & graue, odoris praui. olet enim pisces putres, spongiæ in specie simile. secundum verò aliud figura longiore leue & rarum, odorem habens similem phycijs. Aliud tertium vermi simile est specie, colore purpureo, consistentia molli: vocant id milesium. Post quæ quartum secundo quidẽ iam posito similiter & leue & rarum, verùm lanis succidis simile. Denique & quintũ extima superficie leui [c], cæterùm interna substantia asperum, nullius odoris, gustu tamen apparens acre: & sanè omnium alcyoniorũ est calidissimum, adeò vt & pilos vrere possit. Itaque cum duo prima lichenas, alphos, psoras, leprasque adiuuent, præterea cutem splẽdidiorem competentia virium efficiant, idem præstare [d] non potest hoc vltimo loco positum. Nec enim perinde vt illa superficiẽ duntaxat externam extergit, sed etiam excoriat, vsque in profundum cutis penetrans, vt etiã vlcera molliatur. Porrò quod tertio ordine recensuimus, omniũ est tenuissimũ. Itaque vstũ alopecias curat illitum cũ vino, co-

[a] add. δύναμιν facult.

[b] Add. τ' ὅλης, totius.

[c] Add. περιγράφεται, circunscribitur.

[d] In græ. cod. non hab. negatio.

lore quidẽ fuluo, tenui tamen eſſentia. Quartum autem eiuſdem cum hoc ſpeciei vires obtinet, verùm haud parum imbecilliores.

Sal.

Sales eiuſdem genere facultatis ſunt, ſiue foſsiles ſint, ſiue marini: verùm hoc differũt, ꝙ ſalis ex terra effoſsi ſubſtantia magis ſit compacta, ac proinde in hoc maior eſt & partium craſsities, & adſtringendi potentia. Itaque marinus affuſa ipſi aqua protinus liqueſcit, ac foſsile hoc nõ perpetitur. Porrò eiuſdem ſpeciei cum marino eſt qui in ſtagnis quibuſdam ſalſedinẽ habentibus naſcitur, æſtate videlicet aquis æſtu ex ijs abſumptis, cuiuſmodi eſt Tragaſius, non procul à Sminthio. Confluit enim illuc ante aquas ſpontaneas, quæ admodum ſunt calidæ, copioſa aqua ſtagnans non amplo in loco: & ea æſtate omnis abſumitur, à ſole videlicet arefacta. Porrò quoniam locus ipſe ſalſedinem[a] continet, ꝙ reliquum eſt eius omne, ſal eſt, cognominationẽ à loco pariter & aquis ſortitus. Nam ſpontaneæ & ipſæ illis in locis aquè Tragaſiæ nũcupantur, potẽtia ſummè exiccatoria: & ſanè qui in ea regione ſunt medici, ad hoc[b] illas accõmodant. Porrò dictum eſt & de Sodominis in mari mortuo vocato prouenientibus, in quarto libro, quẽ ſi quis librum diligenter perlegerit, illi

[a] Add. σύμφυτον, natiuam.

[b] αὐτοῖς χρῶνται illis vtũtur.

tantum refricare memoriã nunc opus est, vt exposita gustus qualitate', ipse medicamenti facultatẽ cognoscat. Igitur cũ qualitas salsa digerat simul & contrahat contactã ab ipsa substantiã[a], aphrolitron in hoc differt, q; in ipso vnum modò saporẽ exuperantem [b] sit videre, quẽ vocant amarũ, vim habentem digerendi, haud etiam contrahendi vti sal. Nã hîc quicquid in corporibus humidum inest, id[c] quodãmodo absumit: & quod reliquum est substantiæ solidæ, adstrictione cõtrahit: ac proinde etiam conditura sua corpora siccat, & à putredine tuetur. Quippe quæ putrescunt, excrementitiũ continent humorem substantiamq; tum [d]dissolutam, tũ minime compactam. Quibus ergo corporibus nulla prorsum est humiditas superflua, ceu melli optimo, & corpus solidum & cõpactum est, ceu lapidibus, ea: vt putrescant est impossibile: ac proinde in his salis nõ probatur vsus: verum in ijs in quibus suspecta est putredo.

Sal vstus.

Sal vstus digerit quidem potentius quàm vstionis expers, quantò scilicet [e] subtilius ipsum corpus accepta ab igne facultate redditur: velut & in alijs quæ cõbusta sunt, euenire[f] diximus: verùm non perinde ei qui non est vstionem expertus, solidam ipsam substãtiam contrahere constringereque potest.

[a] Deest *vocatũ*, τὸ καλούμενον.
[b] *Add.* ἐναργῶς, *expresse.*
[c] *al. totũ* πᾶν.
[d] *Male* ἀδιάλυτον, *non solubilẽ. pro* εὐδιάλυτον *facile solubil.*
[e] λεπτομερέστερον, *tenuiorum part.*
[f] ἐδείχθη, *demonstratum est.*

Litrum

Litrum. Nitrum.

Litrum, Oſtenſum eſt & hoc medicamen in medio ſalis & aphrolitri vires habere.

Halos anthos, hoc eſt, ſalis flos.

Halos anthos, Quidam vt vnum nomen haloſanthos, quidam diuidẽtes halos anthos nominant. Eſt autem hoc medicamen liquidum, [a] tenuius etiam quàm ſal vſtus: tũ acris qualitatis, & admodũ digerentis facultatis.

Halos achne. Spuma ſalis.

Halos achne, ſpumoſa eſt ſalis efflorescentia, multò tenuioris naturæ quàm ſal ipſe: quare & extenuare & digerere multò plus ipſo poteſt: verùm quod ſubſtantiæ eſt reliquum, contrahere vt ſal nequit.

Aſphalton. Bitumen.

Bitumen, vnum & ipſum eſt ex ijs quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiam quæ non eſt marinæ diſsimilis, vt in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca [b] multis aquis ſponte naſcentibus ceu ſpuma quędam innatans hoc medicamen reperitur: & molle quidem eſt dum innatat, poſteà verò reſiccatum pice ſicca durius efficitur.

Bitumen proueniens in mari mortuo.

[c] Optimum verò bitumen in mari quod mortuum vocant, prouenit. Eſt autem id ſtagnum ſalſum in Cœle (hoc eſt caua) Syria. Cæterum medicaminis ipſius vis eſt

[a] *λεπτομερέςερον, tenuiorum part.*

[b] *Vet. legiſſe videtur nõ πολλοῖς, i. multis ſed θερμοῖς. i. calid.*

[c] *al. plurimum.*

tum reſiccatoria, tum excalfactoria in ſecũdo ordine. Merito itaque eo vtuntur & ad glutinationes [a] vulnerum cruentorum, & ad alia omnia quæ exiccari debent cum modica excalfactione.

Spongos, id eſt Spongia.

Spongia vſta acris eſt & digerentis potentiæ. Vtebatur ea præceptorum meorum quidam ad ſanguinis eruptiones, quæ manuali opera indigent: in quem vſum ſemper eam paratam habebat ſiccam & exarefactam: cũ verò res poſceret, bitumine in primis imbuebat, ſin eo careret, pice. Porrò admouebat eam partibus ſanguine profluentibus etiãnum ardentem, vt & cruſta parti induceretur, & ipſum ſpongiæ [b] corpus ceu operculũ quoddam acciperet. Cæterum ſpongia ipſa noua[c], non ſicut lana aut linamentum (quod μόνον [d] μιλὸν, id eſt carpinatum vocant) materia duntaxat eſt quæ humores infundendos excipiat, ſed etiam manifeſtè deſiccat. Id quod ſcies, ſi ea [e] vtaris in vulnere cum aqua, aut oxycrato, aut vino, pro diuerſitate videlicet corporum, vti eſt antè dictum. Glutinabit ſiquidem ea ſimiliter atque medicamenta quæ vocant enæma. At ſi non noua ſit, ſed vſui accommodata, palàm cognoſces quantum à noua ſuperetur, ſi vulneribus eã imponas ſiue aqua proluens, ſiue oxycrato, ſiue

[a] Male in Ald. cod. φαρμάκων, medicamẽt. pro τραυμάτων, vulner.

[b] Add. τοῦ καυθέντος, vſtæ.

[c] Add. καθ' ἑαυτὸν, per ſe.

[d] Male μιλὸν, pro πιλὸν.

[e] Ad. μόνῳ, ſola.

... Nec mirum est, cum in spongia noua seruetur, etiamnum ea quam à mari acceperit facultas, modicè corpora exiccandi. Atque hæc quidem præstare potest, cum etiamnum seruat maris odorem. Nam temporis spatio, etiamsi nunquam vsui accommodata sit, tamen & odorem maris amittit, neque æquè desiccare potest.

Garus, vel garum.

Garus facultatem habet multum & calidam & siccam, ac proinde eo quidam[a] ad vlcera vsi sunt putrescentia: tum dysentericis ischiadicisque inijciunt.

Halme. *Salsugo.*

Salsugo piscium salsorum similiter garo & ad putredines accomodatur, & ad ischiadas dysenteriasque infunditur. Et acrimonia quidem humores coxam infestantes attrahit, ac proinde per intestina euacuat. Putrescentia verò vlcera in dysenteria colluit atque desiccat. Maximè verò salsugine salsorum silurorum & mænidum ad talia vtuntur medici quidam, & nos sanè ad vlcera[b] in corpore putrida vsi sumus.

[a] Add. τῶν ἰατρῶν, medicorũ.

[b] Vet. interp. leg. videtur ἐν σόματι. vertit enim in ore.

FINIS.

CLAVDII GALENI PERGAMENI LIBER DE FACVLTATVM NATVRALIVM SVBSTANTIA,

GVINTERIO IOANNE ANDERNACO INTERPRETE.

FORSAN putabit aliquis dissensiones eorum qui animalia calida, stirpes verò frigidas asseuerant, rem magni esse momenti: ignorans vbi penitius quis introspexerit, totã quæstionis propositæ consequentiam apparere ad summam vsque scientiam: sed in alterius rei consideratione occupatus, satis esse censet, si de his ex tempore calidi, frigidique qualitatem cuilibet sensui expositam recenseat. Plato itaque ipse, quibus inest anima, vocat animantia. Cęterum saxa, herbas, ligna, plantas [a] in summa omnes sub inanimatorum corporum genere comprehendit. Verùm in Timæo naturalem speculationem paucissimis exercẽs auditoribus, qui de scientijs sermones intellectu possint consequi, reiecta vulgi opinione, mũdi animũ ait in omnibus rebus, quæ ei subiectæ sunt versari. Quod iam dissensionẽ ap-

[a] καὶ καθόλου φάναι.

 pellare,

pellare, aut viri parum sibi constantis esse arbitrari, non conuenit. Quemadmodum neque Aristoteles, aut Theophrastus dissonantia monumentis literarum prodidisse censebuntur, qui vulgo quædam scripserunt: quædam etiam vt Auscultationes amicis. Si quidem aliqua de his, quæ omnem effugiunt sensum, opinio demonstratione parum commoda probetur, cùm multis indigeat rationibus, auditores angit molestatq;. Quã ob causam de huiusmodi sententiã prius ferre non oportet, quàm compendio quodã per amplã demonstrationẽ ad totius sermonis complexionem perueneris. Nec mundi animum saxa, testas, arenam, & exusta siue putrescentia cadauerum corpora penetrare censendũ est. Quòd si enim hunc in modum sermone absoluto apud idiotas palam dixisset. Plato tale quidpiam, omnes eum præsentes damnassent. Porrò qua ratione motus in hanc venerit opinionem, in alijs commentarijs indicauimus: non aut approbantes eam, aut refutantes. Quin & ille ipse nequaquam ita pronuntiat Theorica, quæ ad naturam pertinent, a sed quoad fidem posśint facere, procedendum in ijs esse scribit. Cæterum stirpes in se motus principium, tum idoneorum, alienorumque sensum habere, veritati consentaneũ esse puto. At, quòd incommodè, parumque oppor-

a ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος.

opportunè huiusmodi dicantur, quàm Plato ipse diligentius obseruo. Iam si quis me roget quo tandem naturæ beneficio stirpibus antecellant animantia? Sensu inquam, & motu voluntario. Præterea facultatibus, quas nuper recensuimus, attractrice videlicet, expulsoria, retentrice & alteratrice: naturæ vocabulo, non animę, indito: quoniam nihil inde vel artem medicam, vel philosophiam moralem offendi viderem. Porrò cum moralis philosophiæ pars, quæ rerum naturæ cõtemplationem continet qualem Plato refert, explicanda mihi venerit, in nonnullis planè imitor virum & approbo. In alijs rursus, quatenus vero similia, probabiliaque fuerint, procedo. Quemadmodum in quibusdam ambigo maximè, nihil habens momenti in discordantibus, quo alterum ipsorum fuerit probabilius. Quamobrem omnes, quòd anima fruimur, ex corporis actionibus euidenter perspicuis norunt, cursu scilicet, gressu, lucta, & sensu multiformi. Esse sanè horum actuum causam, argumento, cui omnes naturâ consentiunt, colligimus nihil in omni rerum humanarum numero sine ratione fieri cogitantes. Verùm, quoniam quæ sit illa, parum constat, facultatem appellauimus singulorũ quæ fiunt effectricem, inde adeò, quòd quæ facit, potest facere. Hac ratione Scam-

moniam purgandi virtutem habere: Meſpilum ventris retentricem, nemo non aſſerit. Qui verò naturali, vt vocant, ſpeculatione exercitati ſunt, aliud alij ſibi perſuaſerunt. Hi nanque incorporeas quaſdam ſubſtantijs ſenſibilibus ineſſe facultates affirmant. Illi contrà ſubſtantias ipſas pro ſua cuiuſque natura, quæ vel ex quatuor elementorum temperamento, vel qualicũque primorum corporum (vocant ea quidam inſecabilia, nonnulli impartibilia, multi ſimilaria) compoſitione conflata ſit, actiones edere. Iam verò noſtrã ipſorum animã, corporis expertẽ ſubſtantiã eſſe nonnulli exiſtimant: ſicut alij ſpiritum. Nec deſunt rurſus, qui nullam ei planè ſubſtantiam peculiarem, ſed corporeæ eſſentiæ proprietatem attribuant: eorum facultatẽ ipſam habere dicentes, quibus efficiundis extiterit idonea: cùm nulla id genus qualitatum propriam obtineat naturã, ſed eſſentia, quæ functiones ſubeat, animæ beneficio potẽtias eorum, quibus agendis nata fuerit, poſsidere narratur. Ego itaque in nullius verba iuratus, ſed integer medio quodã inter illos ordine cõſiſtẽs, de aliorũ placitis, partim vt veritatis certior, partim vt nihil habẽs penſi, ſententiã profero: quemadmodũ in ijs, quæ paulò antè relata ſunt, quatenus probari queant diſputationem producimus. Præſtat enim, vt

animum

animũ induco meũ, de illis perinde ac alijs, si per eruditionem liceat, ferre iudicium. Nequaquam tamen falsam rerum doctrinę persuasionem induerim, vti complures alij factitant, cuius nondum demonstrationẽ sim adsecutus. Itaque de his etiam omnibus, quorum cognitio tum ad corporis sanitatẽ tuẽdam, tum ad morales animi virtutes parum necessaria requiritur, verba facere cogitamus. Sunt autem non mediocre ingenio decus, & ornamentũ allatura, si per ea, quæ clarè innotescunt, pulchrè intellecta ad medicinam, moralemque philosophiam ceu scopum referas: quam ego non solum vtilem esse, sed etiam ab omnibus, qui volent, posse exerceri autumo. Quin & duos libros de hoc à me conscriptos inuenias. Cęterũ ad id nũc, quod pollicitus sum reuertar: inde sumpto exordio, quòd quidẽ omnia, quæ hoc terrarũ orbe corpora continẽtur ex quatuor elementis totis per tota contẽperatis, non vt Empedocles putabat in minutissimas particulas redactis, constant, nemo haud dubie ignorat. Vtrum autem corporeæ substantiæ, an solæ qualitates mutuò in se agant, nec affirmo, nec scire operæpreciũ arbitror. Probabilius autem mihi videtur, temperamẽta pro qualitatum ratione constitui. Porrò, an anima immortalis corporis immixta substantiijs

ani-

animantia gubernet, certò me ſcire nõ pro fiteor. Quemadmodum ne id quidem, an nulla per ſe animæ exiſtat eſſentia. Hoc ſanè pro confeſſo apud omnes habetur, quòd vbi in corpora commigrauerit, eorum naturis, quæ ex certa quadam elementorum (vt dixi) temperatura conditæ ſunt, inſeruiat. Atque huius rei gratia nihil reor incommodi arti medicæ acceſſurum, etiamſi animationem, vt vocant, & tranſanimationem ignores. Aptiſsimum enim corpus ſit oportet, quod animam ſuſcipiet. Sin autem temperamenti alteratio-nem patiatur, illa protinus emigrare cogitur. Verbi gratia, ſi propter ſanguinis fluorem, aut refrigeratorias medicaminum potiones, aut aërem impendiò frigidum, refrigeſcat. Rurſus ſi econtrario per febres, aut flammæ inſpirationes, aut epota denique medicamenta tẽperie plus æquo calida incaleſcat. Quãquam non modo huiuſmodi alterationis rationibus, ſed etiam cum omni reſpiratione deſtituitur, & hîc aliquo modo alterarũ, animam, ipſum deſerere conſpicimus. Quod nullo pacto naturali corporis temperie conſeruata accidere poſſe animum induco meum. Proinde eſſentiam animæ cognoſcere, nec ad morbum profligandum, nec ad ſanitatem tuendam neceſſarium eſſe puto. Sicut nec ad moralem philoſophiam, ſeu practicem, id eſt

actiuam.

actiuam, aut ciuilem multum adeò momenti adfert. Liberum enim eſt pro ſuo cuique arbitrio eam appellare, modò illius, quæ ſpeculationi ſeruit; nomine abſtineat. At de his aliàs puta in commentario de Platonis & Hippocratis placitis, vberius à nobis tractatum eſt. Cæterum demonſtratis naturæ facultatibus, quot, & quales ſint, quæſtio quædam deinceps oritur, quemadmodum attrahere idoneum ſeu familiare ſtirpes, alienum amoliri dicamus. Qui enim fieri poteſt, vt quale ſit idoneum, quale item alienum anteà cognoſcas apertè quàm illius attractionem, huius ſegregationem ac propulſionem ſtatueris? Cognoſcere ſiquidem ſentiendi facultatis officium eſſe videtur. Cuius nomine præſens hic ſermo male accipitur, nimirum cum Plato aliud ſenſus genus in plantis ineſſe clare dixerit, auditores dignoſcendi conuenientia ab alienis facultatem intelligunt. Nam eorum duntaxat habent diſcretionem plantæ, nempe quę iuuant, quæ offendũt, aut quę ſimiles proximoſque ipſis affectus obtinent. Reliquarum verò ſenſus agnitionum, anima naturalis expers eſt. Non enim viſus, auditus, tactus, odoratus, guſtus qualitates diſcernit, ſed ea ſolum, quæ nutrire poſſunt, aut quę ſecus. Illa enim ad ſe attrahit attracta retinet: digerit & tranſmutat in idoneum ſubſtan-

tiæ

tiæ nutrimentum.Hæc autem reſpuit.Quam ob cauſam Plato rectè mihi dicere videtur, ſtirpes,quòd familiaris & alieni ſenſu fruuntur,non abſurdè nuncupari animalia , quoniam nec illorum motu careant:Sed cum huiuſmodi rerum cognitio philoſophiæ medicæ parum ex vſu ſit,abundè ſatis officio functus mihi videor,ſi quatenus probari poſsit, ſolius conſequentiæ gratia progreſſus , Platonis ſententiam approbem,qui plantas animantia vocitet, dicens idoneorum ab alienis diſcernendi ſenſus eſſe participes: qui nimirum exactus ſuauium , & non ſuauium iudex extiterit.Siquidem aliud non inuenies, quo illæ conueniens,ac aſsimile ſibi attrahẽtes queas iudicare , quàm fruitione,& voluptate eis ingenita.Satis itaque eſt,ſicut anteà diximus,hoc ſolum,quantum ad medicinam attinet intelligere,quòd idoneum quo nutriuntur,ſtirpes alliciant: alienum velut inimicum reſpuant.Quin ad philoſophiam abſoluta talium ſcientia multò minus vtilis eſt: eoque nec Plato eius meminit.

FINIS.

LVGDVNI
EXCVDEBANT
STEPHANVS
RVFINVS
&
IOANNES AV-
SVLTVS.

